

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้กล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 : ศึกษาเฉพาะกรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาและ
ผู้เสียหายในคดีอาญาในหนังสือพิมพ์

นางสาวภาวิณี อินตะแปง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Protection of Freedom of the Accused and The Victim in a Criminal Case Under the
Provisions of the Constitution of the Kingdom of Thailand 2552: A Case Study Published
a Picture of the Accused and the Victim Rub in the Newspaper

Miss Phawinee Intapang

ศูนย์วิทยทรัพยากร

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2552: ศึกษาเฉพาะกรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในหนังสือพิมพ์

โดย

นางสาว ภาวิณี อินตะแปง

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร. เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้ให้นักศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดา ธนิตกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์พิเศษ ธงทอง จันทรางศุ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร. เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ สุรสิทธิ์ โกศลนาวัน)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ บุญเลิศ คชายุทธเดช)

ภาวณิ อินตะแปง : การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2552: ศึกษาเฉพาะกรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในหนังสือพิมพ์. (PROTECTION OF FREEDOM OF THE ACCUSED AND THE VICTIM IN CRIMINAL CASE UNDER THE PROVISION OF THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THE THAILAND, B.E.2550: CASE STUDY PUBLISHED A PICTURE OF THE ACCUSED AND THE VICTIM RUB IN THE NEWSPAPER) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ. ดร. เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ,405 หน้า.

หนังสือพิมพ์ถือว่าเป็นสื่อมวลชนอีกแขนงหนึ่งที่มีเสรีภาพในมาตรา 45 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่มีหน้าที่ตรวจสอบสอดส่องและติดตามข้อมูลข่าวสารตลอดจนการเคลื่อนไหวของข่าวสารบ้านเมือง ในการรายงานข่าวที่เกิดขึ้นในสังคมตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพื่อตอบสนองสิทธิการรับรู้ของประชาชนและประโยชน์สาธารณะ ในปัจจุบันมักจะพบว่าหนังสือพิมพ์มักจะใช้เสรีภาพในการเสนอข่าวกระทบกับสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย พาดพิงและละเมิดถึงสิทธิส่วนตัว สิทธิในครอบครัว และมักเสนอข่าวในทางประจานผู้ถูกกล่าวหา อันขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 ซึ่งบัญญัติคุ้มครองสิทธิทางอาญาของผู้ถูกกล่าวหาว่าได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

ปัญหาการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในการประจานผู้ถูกกล่าวหาจึงเป็นการละเมิดต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลยและละเมิดต่อศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ในอันที่จะถูกลดค่าของความเป็นมนุษย์ลงมิได้ แม้ว่าเขาจะตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ตามเขายังคงมีสถานะเป็นมนุษย์ การประจานให้เขาได้รับการดูหมิ่นเกลียดชังและอาจทำให้เขาถูกกระทบกระทั่งอันต่อกระบวนการยุติธรรมในการต่อสู้คดี และถูกสังคมตำหนิและพิพากษาก่อนกระบวนการยุติธรรมว่าเขาเป็นผู้กระทำผิด นอกจากจะขัดต่อมาตรา 39 แล้วยังเป็นการล่วงละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีสถานะตามกฎหมายรัฐธรรมนูญรับรองเช่นเดียวกับสิทธิเสรีภาพการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์

ด้วยเหตุนี้จึงนำมาสู่การศึกษาการใช้เสรีภาพเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ จะต้องคำนึงถึงสัดส่วนแห่งสิทธิ และขอบเขตการใช้สิทธิมิให้เกินขอบเขต ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพเกินขอบเขต จนไปกระทบกับสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา อันได้รับความคุ้มครองในรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกันกับเสรีภาพการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญในการบังคับใช้ และหนังสือพิมพ์ควรมีความรับผิดชอบ มีกระบวนการทำงานให้อยู่ในกรอบของกฎหมายและจริยธรรมจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์..... ลายมือชื่อ.....

ปีการศึกษา..... 2553..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5086018034 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : PROTECTION OF FREEDOM OF THE ACUSE AND THE VICTIM / NEWSPAPER

PHAWINEE INTAPANG : PROTECTION OF FREEDOM OF THE ACCUSED AND THE VICTIM IN CRIMINAL CASE UNDER THE PROVISION OF THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THE THAILAND , B.E. 2550 : CASE STUDY PUBLISHED A PICTURE OF THE ACCUSED AND THE VICTIM RUB IN THE NEWSPAPER.
ADVISOR : ASSOC. PROF. KRIENKRAI CHAROENTHAVAT, Ph.D., , 405 pp.

Newspaper is a subdivision of Mass Communication with the freedom rights under clause 45 of the constitution of the Kingdom of Thailand, B.E.2550, who is responsible for validating, inspecting and following up the news information as well as the news stream in the news report conducted, in the society, by true facts, to response people's rights of acknowledgement and public interest. Nowadays, it is found that newspaper often uses its rights of freedom to report news, to affect freedom rights of accused or culprit, to refer or to exceed personal rights, family rights and often report news implying to vilify the suspect, such deeds offend clause 39 videlicet Criminal Protection of the rights of the accused to be assumed as innocent.

The problem of news report of newspaper which vilifies the accused can be claimed as to exceed against the rights in judicial administration of accused or culprit that cannot be depreciated, even one falls in the place of accused or culprit, one still contains the state of human being. So, to vilify one, causing of being affronted, loathed and may cause one to be affected, with litigation in judicial administration and to be reprimanded and prejudiced by the society, as guilty, before the judicial administration, such deeds not only offend clause 39, but also violate Human Dignity which contains legal state affirmed by constitution as well as the rights of news report of newspaper

Therefore, it leads to the study of using of freedom of news report of newspaper which must concern to proportion of rights and extent of using right under boundary, and must not immoderate the right that affect the freedom rights of accused who also is protected by the constitution as well as the freedom of news report of newspaper, to conform the spirit of constitution to enforce and the newspaper should be responsible, and perform the function under the legal term and professional ethics.

Field of Study :Laws..... Student's Signature

Academic Year :2010..... Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเนื่องมาจากความช่วยเหลือจากคณาจารย์ที่กรุณาให้คำปรึกษาหลายท่าน ซึ่งผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์พิเศษ ธงทอง จันทรางศุ ที่ได้กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และได้ให้ข้อเสนอแนะซึ่งเป็นประโยชน์อันทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติไกร เจริญธนาวัฒน์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้ให้คำปรึกษาชี้แนะจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ บุญเลิศ คชายุทธเดช และอาจารย์ สุรสิทธิ์ โกศลนาวิน ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา และได้ให้ข้อเสนอแนะซึ่งเป็นประโยชน์อันทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเป็นประโยชน์ให้ผู้เขียนได้ค้นคว้า รวบรวม จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดาข้าพเจ้า นายมนัส อินต๊ะแปง ผู้ล่วงลับไปก่อนที่จะเห็นความสำเร็จของข้าพเจ้าในวันนี้ มารदानางสมนึก อินต๊ะแปง และนายสมศักดิ์ ตั้งรุจิกุล ที่เป็นแรงบันดาลใจและให้ชีวิตที่มีโอกาสทางการศึกษา นายฐานันท์ ตั้งรุจิกุล และนายจักรี ภาพพิธิ ผู้ที่คอยเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนตลอดมา ขอขอบคุณทุกคนเพื่อน ๆ ทุกคนที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในความสำเร็จครั้งนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีประโยชน์ต่อผู้อื่น ผู้เขียนขอมอบคุณความดีให้กับทุกท่านที่กล่าวมาแล้ว แต่หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขออภัยไว้แต่เพียงผู้เดียว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.4 สมมติฐานของการวิจัย.....	3
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	4
บทที่ 2 สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้รับผลกระทบอย่างไรบ้างกรณีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาในหนังสือพิมพ์.....	6
2.1 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ.....	6
2.1.1 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ.....	7
2.1.2 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ.....	8
2.1.3 ลักษณะทั่วไปและประเภทของสิทธิขั้นพื้นฐาน.....	10
2.1.4 ขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพ.....	11
2.1.5 เหตุผลในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ.....	13
2.1.5.1 การจำกัดเสรีภาพต้องเป็นไปเพื่อคุ้มครองสังคมและคุ้มครองเสรีภาพผู้อื่น.....	14
2.1.5.2 การคุ้มครองเสรีภาพจากการละเมิดของรัฐ.....	15

2.1.5.3 เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคล.....	17
2.1.5.4 การกำหนดเป็นหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพใหม่ๆ.....	17
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าว การเผยแพร่ภาพ และแสดงความคิดเห็นหนังสือพิมพ์.....	18
2.2.1 แนวความคิดทฤษฎีในทางปรัชญาการเมืองที่มีผลต่อการรับรองสิทธิเสรีภาพการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์.....	23
2.2.1.1 สำนักกฎหมายธรรมชาติ.....	23
2.2.1.2 สำนักกฎหมายบ้านเมือง.....	26
2.2.2. แนวความคิดทฤษฎีในทางปรัชญาการเมืองที่มีผลต่อการรับรองสิทธิเสรีภาพการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์.....	27
2.2.2.1 ทฤษฎีอำนาจนิยม (The Authoritarian Theory).....	28
2.2.2.2 ทฤษฎีเสรีนิยม (The Libertarian Theory).....	28
2.2.2.3 ทฤษฎีสื่อมวลชนว่าด้วยความรับผิดชอบทางสังคม (Social Responsibility Theory).....	32
2.2.2.4 ทฤษฎีสื่อมวลชนฝ่ายโซเวียตคอมมิวนิสต์.....	35
2.2.3 หลักอิสระนิยมและการหนังสือพิมพ์สถานะ และหน้าที่ในสังคมประชาธิปไตย.....	40
2.2.4 ทฤษฎีสื่อมวลชนและอำนาจหน้าที่ของสื่อมวลชน.....	41
2.2.4.1 สื่อมวลชนในฐานะผู้รักษาช่องทางสื่อสาร.....	42
2.2.4.2 สื่อมวลชนในฐานะผู้กำหนดวาระหรือประเด็นสังคม.....	42
2.2.4.3 สื่อมวลชนในฐานะผู้ตรวจสอบอำนาจรัฐของสาธารณะชน (public watchdog).....	43
2.2.5 ทฤษฎีสื่อมวลชนสื่อสาร สื่อมวลชนกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม.....	43
2.2.5.1 เสรีภาพในการแสดงออก หรือ freedom of expression.....	48
2.2.5.2 เสรีภาพเชิงลบและเสรีภาพเชิงบวก.....	50
2.3. สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้รับผลกระทบ กรณีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์.....	51

2.3.1	ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.....	54
2.3.1.1	สถานะศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.....	56
2.3.1.2	การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน.....	57
2.3.2	สิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกาย.....	60
2.3.3	เสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่.....	66
2.3.4	สิทธิในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัว.....	68
2.3.5	สิทธิในกระบวนการยุติธรรม.....	71
2.3.5.1	สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์.....	73
2.3.5.2	สิทธิในกระบวนการยุติธรรม.....	75
2.3.5.3	สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย.....	77
2.3.5.4	สิทธิของผู้เสียหาย.....	84
2.3.6	สิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพ.....	86
2.3.7	สิทธิความเสมอภาคและเท่าเทียม.....	87
<p>บทที่ 3 สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ถูกกระทบอย่างไรกรณีการเผยแพร่ภาพ ผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาใน หนังสือพิมพ์ของหนังสือพิมพ์ กรณีในต่างประเทศ.....</p>		
3.1	ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	93
3.1.1	รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา.....	93
3.1.1.1	สาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา.....	96
3.1.1.1.1	รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 1 กับเสรีภาพ หนังสือพิมพ์.....	96
3.1.1.1.2	รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาบทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 และ ฉบับที่ 9.....	97

3.1.1.1.3 รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาบทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 14 คุ่มครอง ผู้ถูกดำเนินคดีโดยหลัก Due Process of Law (บทบัญญัติว่า ด้วยกระบวนการที่ต้องตามกฎหมาย), หลัก The Equal Protection clause (บทบัญญัติว่าด้วยการได้รับความคุ้มครอง กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน).....	106
3.1.2 สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาถูกกระทบในกรณีการเผยแพร่ภาพ ของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์.....	107
3.1.2.1 การจัดประเภทของการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของ William L. Prosser .	108
3.1.2.2 การคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในการพิจารณา คดีอาญา.....	109
3.1.2.3 การหมิ่นประมาท (Defamation).....	110
3.1.2.3.1 หลักการวิพากษ์วิจารณ์อย่างเป็นธรรม (Fair comment).....	111
3.1.2.3.2 หลักสำคัญเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาท.....	111
3.1.2.3.3 หลักความรับผิดฐานหมิ่นประมาทของหนังสือพิมพ์.....	112
3.1.3 การจำกัดเสรีภาพในการเสนอข่าวในกรณีการเผยแพร่ภาพของ หนังสือพิมพ์.....	113
3.1.3.1 ข้อจำกัดเกี่ยวกับการหมิ่นประมาท (Defamation).....	113
3.1.3.2 ข้อจำกัดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล (Right of Privacy).....	113
3.1.3.3 ข้อจำกัดเกี่ยวกับการการละเมิดอำนาจศาล (Contempt of Court).....	115
3.1.3.4 ข้อจำกัดเกี่ยวกับการคุ้มครองในกระบวนการยุติธรรมในการ พิจารณาคดีอาญา (Fair Trial).....	116

3.1.3.5 แนวทางศาลอุทธรณ์สหรัฐอเมริกาศึกษาว่าการเสนอข่าวหรือการให้ ข่าว คดีอาญาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและสื่อมวลชน กระทำไปเกินขอบเขต ‘ ต่อสิทธิของผู้ต้องหาที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรม.....	118
3.2 ประเทศเยอรมัน.....	118
3.2.1 รัฐธรรมนูญเยอรมัน (Grundgesetz).....	118
3.2.2 สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ.....	120
3.2.2.1 ที่มาของสิทธิและเสรีภาพ.....	120
3.2.2.2 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ.....	124
3.2.2.3 เกณฑ์ในการตรวจสอบว่ากฎหมายขัดต่อสิทธิและเสรีภาพ.....	126
3.2.2.4 ตัวอย่างของแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมัน.....	128
3.2.3 การคุ้มครองเสรีภาพสื่อมวลชนในเยอรมัน.....	133
3.2.3.1 ความหมายและขอบเขตของ “เสรีภาพสื่อมวลชน”.....	133
3.2.3.2 สื่อสิ่งพิมพ์.....	133
3.2.3.3 หลักประกันเสรีภาพของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรสื่อจากการคุกคาม จากรัฐ.....	134
3.2.3.4 องค์กรที่ทำหน้าที่รับประกันเสรีภาพสื่อมวลชน.....	134
3.2.4 หลักประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (Garantie des Wesensgehalts) ตามมาตรา 19 GG	136
3.2.4.1 “หลักการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและ เสรีภาพขั้นพื้นฐาน” เป็น “รูปแบบ (Form)” หรือสิ่งที่องค์กรฝ่าย นิติบัญญัติต้องคำนึงถึง มาตรา 19 วรรคสอง GG.....	137
3.2.4.2 การดำเนินการขององค์กรฝ่ายบริหารและองค์กรฝ่ายตุลาการ (Verhalten der Organe der Exekutive und Judikative).....	138
3.2.4.3 ขอบเขตพิเศษในการใช้บังคับ (Sonderbereiche).....	139
3.2.4.4 ขอบเขตของการรับประกันความคุ้มครอง (Inhalt der Garantie).....	139

3.2.4.5 “การรับประกันความคุ้มครองสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพ ขั้นพื้นฐานโดยเด็ดขาดสมบูรณ์ (Absoluter Wesensgehalt)” และ “การรับประกันความคุ้มครองสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพ ขั้นพื้นฐานโดยสัมพัทธ์หรือเพียงบางส่วน (relativer Wesensgehalt)”	140
3.2.4.6 สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในแง่ภาวะวิสัย (Objektives Grundrecht) กับสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในแง่อัตวิสัย (Subjektives Grundrecht).....	141
3.2.4.7 ผลทางกฎหมายในกรณีที่มีการกระทำฝ่าฝืน “หลักการรับประกันความ คุ้มครองและเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ตาม มาตรา 19 วรรคสอง GG.....	142
3.2.5 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Menschen-wuerde) ได้รับการคุ้มครองตาม มาตรา 1GG.....	143
3.2.5.1 ความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Menschen-wuerde) ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์.....	143
3.2.5.2 สาระสำคัญอันเป็นรากฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิในชีวิต ร่างกาย (Recht auf Leben) สิทธิในความเสมอภาค (Gleichheitsrecht)	143
3.2.5.3 สถานะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความสำคัญศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ในฐานะเป็นคุณ ค่าสูงสุดของรัฐธรรมนูญ.....	144
3.2.6 สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเยอรมันถูกระทบในกรณีการเผยแพร่ภาพของ ผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์.....	144
3.2.6.1 เป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหลักเกณฑ์การพิจารณา การละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการจำกัดสิทธิเสรีภาพ.....	144
3.2.6.1.1 หลักความเสมอภาค.....	144
3.2.6.1.2 หลักพอสมควรแก่เหตุ.....	145
3.2.7 หลักแห่งความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ.....	145
3.2.7.1 แนวทางการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.....	145

3.2.7.2 แนวทางปฏิบัติและขั้นตอนการตรวจสอบการกระทำของรัฐที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพโดยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมัน.....	146
3.2.7.3 การจำแนก ลักษณะการกระทำที่เป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของ Duering.....	147
บทที่ 4 การตรวจสอบควบคุมการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญากรณีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา.....	
4.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าว การเผยแพร่ภาพ และแสดงความคิดเห็นหนังสือพิมพ์	149
4.1.1 ความหมายของสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ (Print Media or publication).....	153
4.1.2 ความหมายของสิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์.....	154
4.1.2.1 เสรีภาพในการเสนอข่าวสาร (Freedom of Information).....	161
4.1.2.2 เสรีภาพในการพิมพ์ (Freedom of Printing).....	162
4.1.2.3 เสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์ (Freedom of Criticize).....	162
4.1.2.4 เสรีภาพในการจำหน่ายจ่ายแจก (Freedom of dissemination).....	163
4.2 การตรวจสอบควบคุมการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ภาพประจำถูกกล่าวหา โดยกฎหมายภายในประเทศ.....	163
4.2.1 กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ. ศ 2550.....	166
4.2.1.1 การเสนอข่าวการแพร่ภาพและแสดงความคิดเห็นต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดรัฐธรรมนูญ.....	166
4.2.1.2 การเสนอข่าวการแพร่ภาพและการแสดงความคิดเห็นต้องไม่ขัดกับหลักจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์.....	170
4.2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์ : พระราชบัญญัติแจ้งการพิมพ์ พ.ศ. 2550.....	183
4.2.3 กฎหมายทั่วไป.....	185
4.2.3.1 กฎหมายอาญา.....	185
4.2.3.2 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	198

4.2.3.2.1 เสรีภาพหนังสือพิมพ์กับสิทธิส่วนบุคคล อิทธิพลและผลกระทบของการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์กับการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล.....	203
4.2.3.2.2 ปัญหากรณีเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในเผยแพร่ภาพลักษณะประจานผู้ถูกกล่าวหา.....	204
4.2.3.3 กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.....	205
4.2.3.4 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	207
4.2.3.4.1 หลักประกันสิทธิผู้ต้องหา หรือจำเลยที่จะไม่ถูกปฏิบัติเยี่ยงผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะการเสนอข่าวเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา.....	209
4.2.3.4.2 หลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา, สิทธิไม่ถูกประจานของผู้ต้องหาผู้ถูกกล่าวหา.....	215
4.2.3.5 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534.....	220
4.2.3.6 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2542.....	225
4.2.3.7 ระเบียบต่างๆ ที่ออกโดยสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2529.....	235
4.3 การตรวจสอบโดยองค์กรหนังสือพิมพ์หรือการควบคุมตรวจสอบกันเองของหนังสือพิมพ์	234
4.3.1 จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2541	238
4.3.1.1 แนวคิดและทฤษฎีจริยธรรมของหนังสือพิมพ์.....	243
4.3.1.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของหนังสือพิมพ์.....	244
4.3.2 ข้อบังคับการหนังสือพิมพ์แห่งชาติว่าด้วยเรื่องรางวัลอุทิศ.....	252
4.3.3 จริยธรรมวิชาชีพของหมวดยุทธศาสตร์แห่งประเทศไทย.....	257
4.4. การตรวจสอบโดยองค์กรภายนอก.....	260
4.4.1 ศาล	260
4.4.1.1 ความผิดฐานหมิ่นประมาท.....	261
4.4.1.2 การละเมิดอำนาจศาลและการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายอย่างอื่น	262
4.4.1.3 การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล.....	276
4.4.2 เจ้าหน้าที่ของรัฐ : พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ.....	294

4.4.3 องค์กรอิสระ.....	309
4.4.3 1 ความจำเป็นที่จะต้องม้องค์กรอิสระ.....	309
4.4.3.2 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.....	311
4.4.4 การควบคุมตรวจสอบโดยประชาชน และสังคม (Social sanction).....	323
4.5 ปัญหาเฉพาะของไทย ในการใช้ และการตีความ การละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหา ภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์.....	324
4.5.1 อุปสรรคและปัญหาในการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหา กรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์.....	325
4.5.2 ปัญหาผลกระทบต่อผู้ถูกกล่าวหาจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา.....	336
4.5.3 ปัญหาการใช้เสรีภาพในการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์กรณีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา กระทบกับสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหา.....	342
4.6 ปรากฎการณ์หรือพฤติกรรมในสังคมไทยที่อาจยังไม่สอดคล้องกับการคุ้มครองการละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กรณีการเผยแพร่ของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์.....	344
4.6 1 สาเหตุแห่งความไม่สอดคล้องระหว่างพฤติกรรมและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยกับหลักการตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญทำให้เกิดตีความ การละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์.....	347
4.6.2 ตัวอย่างของความไม่สอดคล้องระหว่างพฤติกรรมและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยกับหลักการตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญทำให้เกิดตีความ การละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์.....	348
4.6.2.1 การเสนอข่าวโดยเผยแพร่ภาพผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยการแถลงข่าวหรือให้ข่าวที่ของรัฐ บนหน้าหนังสือพิมพ์.....	349

4.6.2.2 การเผยแพร่ภาพ ของผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ต้องหา จำเลย โดยการทำให้ แผนประกอบคำรับสารภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจ บนหน้าหนังสือพิมพ์....	358
4.6.2.3 การเผยแพร่ภาพเด็ก หรือเยาวชน ในการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ บนหน้าหนังสือพิมพ์.....	360
4.6.2.4 การเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลย ขณะใส่กุญแจมือ หรือ โซ่ตรวน ขณะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลทั้งในระหว่าง ควบคุมตัวและการพิจารณาคดีในศาล.....	365
4.6.2.5 การเผยแพร่ภาพ ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย และมีข้อความ ในลักษณะ ที่อาจทำให้สาธารณชนเข้าใจไปได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย เป็น ผู้กระทำผิด.....	367
4.7 สภาพปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหา การละเมิดสิทธิ เสรีภาพผู้ถูกกล่าวหา ภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กรณีการเผยแพร่ภาพของ ผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์.....	373
4.7.1 ปัญหาการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวจนเกินขอบเขต โดยไม่คำนึง สิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้เช่นกัน.....	374
4.7.2 ปัญหาของการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์กับกระบวนการยุติธรรมในการค้นหา ความจริงเกี่ยวกับคดี.....	378
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	384
รายการอ้างอิง.....	395
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	405

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการประกาศใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับล่าสุดปี 2550 โดยกฎหมายรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้ส่งเสริมให้ตระหนักถึงการปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการใช้สิทธิเสรีภาพของตน แต่การใช้เสรีภาพดังกล่าวต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพอย่างอื่น ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่รองรับศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อย่างชัดเจนในมาตรา 28 แต่ในขณะเดียวกันเสรีภาพของสื่อมวลชนก็มีบัญญัติไว้เป็นพื้นฐานโดยระบอบประชาธิปไตยในการที่จะให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและสิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าวของสื่อมวลชนไว้ในมาตรา 45

หนังสือพิมพ์ถือว่าเป็นสื่อมวลชนอีกแขนงหนึ่งที่มีเสรีภาพในมาตรา 45 กล่าวคือหนังสือพิมพ์เปรียบเสมือน “สุนัขเฝ้าบ้าน” (watch dog) ที่มีหน้าที่ตรวจสอบสอดส่องและติดตามข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการเคลื่อนไหวของข่าวสารบ้านเมือง จึงเปรียบเสมือนสุนัขเฝ้าบ้านของสังคมในการรายงานข่าวที่เกิดขึ้นในสังคมตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพื่อตอบสนองสิทธิการรับรู้ของประชาชนและประโยชน์สาธารณะ (Public interest)

จากข้อเท็จจริงในปัจจุบันมักจะพบว่าหนังสือพิมพ์มักจะใช้เสรีภาพในการเสนอข่าวกระทบกับสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยอยู่เนืองๆ เช่น พาดพิงและละเมิดถึงสิทธิส่วนตัว สิทธิในครอบครัว และมักเสนอข่าวในทางประจานผู้ถูกกล่าวหา อันขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 ซึ่งบัญญัติคุ้มครองสิทธิทางอาญาของผู้ถูกกล่าวหาว่าได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า เป็นผู้บริสุทธิ์

ในปัจจุบันนอกจากจะมีกฎหมายที่หนังสือพิมพ์อาจจะต้องรับผิดชอบในกรณีเสนอข่าวกระทบต่อสิทธิให้เกิดความเสียหายแล้ว ยังมีการควบคุมกันเองโดยมีการจัดตั้งสภาการหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นองค์กรควบคุมกันเอง เพื่อควบคุมจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพการพิมพ์และมีการตราพระราชบัญญัติจัดแจ้งการพิมพ์ 2550 แทนที่พระราชบัญญัติการพิมพ์ แต่อย่างไรก็ตามจากปัญหาที่พบในปัจจุบันมักเกิดขึ้นโดย หนังสือพิมพ์ใช้เสรีภาพเกินขอบเขตจนมักกระทบต่อสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหา ทำให้เกิดความเสียหายโดยกล่าวเฉพาะเรื่อง การละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ: ศึกษาเฉพาะกรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์

แม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 ได้ให้การรองรับเสรีภาพของประชาชน รวมถึงหนังสือพิมพ์มากที่สุดเท่าที่มีมา โดยเฉพาะสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในการรับรู้ข่าวสาร แต่เสรีภาพดังกล่าว มิใช่เสรีภาพที่ปราศจากขอบเขตการเสนอข่าวเพื่อตอบสิทธิที่จะรู้ โดยต้องเพื่อประโยชน์สาธารณะจึงมีข้อพิจารณาว่าประโยชน์สาธารณะ มีนิยามและขอบเขตเพียงไรและต้องซึ่งประโยชน์ต่อประโยชน์อย่างอื่นที่กฎหมายก็ประสงค์จะคุ้มครองหรือไม่

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ตามมาตรา 39 สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นสิทธิส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ในกระบวนการยุติธรรมและในวรรค 2 บัญญัติว่า “ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดจะแสดงว่าบุคคลได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเหมือนเป็นผู้กระทำผิดไม่ได้”

ปัญหาการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในการประจานผู้ถูกกล่าวหาจึงเป็นการละเมิดต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ของผู้ต้องหาหรือจำเลยและละเมิดต่อศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ในอันที่จะถูกลดค่าของความเป็นมนุษย์ลงมิได้ แม้ว่าเขาจะตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ตามเขายังคงมีสถานะเป็นมนุษย์ การประจานให้เขาได้รับการดูหมิ่นเกลียดชังและอาจทำให้เขาถูกกระทบกระเทือนต่อกระบวนการยุติธรรมในการต่อสู้คดี และถูกสังคมตำหนิและพิพากษาก่อนกระบวนการยุติธรรมว่าเขาเป็นผู้กระทำผิด นอกจากจะขัดต่อมาตรา 39 แล้วยังเป็นการล่วงละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีสถานะตามกฎหมายรัฐธรรมนูญรับรองเช่นเดียวกับสิทธิเสรีภาพการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์

การใช้เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าว จึงต้องควบคู่กับการรับผิดชอบ และคำนึงถึง การเสนอข่าวต้องไม่กระทบต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ไม่เป็นการประจานจนผู้ถูกกล่าวหาลดค่าของความเป็นมนุษย์จากการเสนอข่าว

จากปัญหาดังกล่าวจึงนำมาสู่การศึกษาว่า การใช้เสรีภาพเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์จะต้องคำนึงถึงสัดส่วนแห่งสิทธิ และขอบเขตการใช้สิทธิมิให้เกินขอบเขต ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพเกินขอบเขต จนไปกระทบกับสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา อันได้รับความคุ้มครองในรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกันกับเสรีภาพการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญในการบังคับใช้ และหนังสือพิมพ์ควรมีความรับผิดชอบต่อกระบวนการทำงานให้อยู่ในกรอบของกฎหมายและจริยธรรมจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่แนวทางและการแก้ปัญหา การพัฒนาการปรับปรุงการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ รวมทั้งศึกษาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการศึกษาปัญหาดังกล่าวเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหาการเสนอข่าวการละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญกรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์

2. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเสนอข่าวการละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา กรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์ การเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหา กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาที่รัฐธรรมนูญบัญญัติคุ้มครอง ตลอดจนขอบเขตการใช้เสรีภาพหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวกรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์ และถ้ามีการใช้เสรีภาพเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ ในการเสนอข่าวกรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์เกินขอบเขตจะมีวิธีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาอย่างไร

3. เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้สิทธิเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ ไม่ให้มีการใช้เสรีภาพจนเกินขอบเขตและส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา โดยศึกษาถึงแนวทาง หลักกฎหมาย รัฐธรรมนูญต่างประเทศ เพื่อมาเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวต่อไป

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาแนวความคิด ที่มา ของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา รวมทั้งศึกษาศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญที่รองรับสิทธิเสรีภาพของสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา รวมทั้งเสรีภาพการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ปัญหาการใช้เสรีภาพการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ อันเป็นการกระทบต่อสิทธิทางอาญาและเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาโดยการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาในหน้าหนังสือพิมพ์

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

ในการใช้เสรีภาพการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์เป็นการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ 2550 รับรองในมาตรา 45 อันเป็นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การเขียน และการพิมพ์ ของหนังสือพิมพ์ แต่การใช้เสรีภาพดังกล่าวมิได้หมายความว่า จะไม่มีขอบเขตอันอาจจะกระทบต่อเสรีภาพอย่างอื่นที่รัฐธรรมนูญรับรองเช่นกัน และขอบเขตแห่งการใช้เสรีภาพต้องไม่

กระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพอย่างอื่นเช่นกัน โดยต้องชี้แจงระหว่างประโยชน์สาธารณะในการที่จะรับรู้กับเสรีภาพของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวสารกับสิทธิอย่างอื่นที่รัฐธรรมนูญก็บัญญัติรับรองไว้ มิให้การใช้สิทธิเสรีภาพอย่างหนึ่งโดยล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพอีกอย่างหนึ่งให้ได้รับความเสียหายได้ การใช้เสรีภาพในการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา เป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา ที่รัฐธรรมนูญก็บัญญัติคุ้มครองไว้ ขณะเดียวกัน ทำให้เกิดปัญหาต้องศึกษาว่า การใช้เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาควรที่จะมีขอบเขตหรือไม่ และการใช้เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในกรณีดังกล่าวต้องคำนึงและให้สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญหรือไม่ เพื่อมิให้เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหา

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเอกสารจากห้องสมุดต่างๆ หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ เอกสารที่ใช้ในการประกอบการสัมมนา รวมทั้งเอกสารอื่นๆ ในสาขานิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาในปัจจุบันที่เกิดขึ้นในกรณีหนังสือพิมพ์เสนอข่าวเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาโดยเป็นการใช้เสรีภาพในการเสนอข่าวเพื่อตอบสนองสิทธิที่จะรู้และการรับรู้สาธารณะ จนกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งกฎหมายรัฐธรรมนูญก็บัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา ไว้เช่นเดียวกัน

2. เพื่อจะได้หาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้เสรีภาพในการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์กรณีเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา จนเกิดปัญหาใช้สิทธิเสรีภาพจนเกินขอบเขต กระทบและเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหา โดยศึกษาจากกฎหมายรัฐธรรมนูญไทย และต่างประเทศ และกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาข้อสรุปและนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

3. เพื่อให้หนังสือพิมพ์ตระหนักถึงการใช้เสรีภาพมิให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิอย่างอื่นที่กฎหมายคุ้มครอง

4. เพื่อให้เกิดความสมดุลแห่งการใช้สิทธิโดยให้ทราบถึงปัญหาการใช้สิทธิเกินขอบเขต และการชี้แจงประโยชน์ความจำเป็นและความพอดีระหว่างสิทธิสาธารณะและสิทธิทางอาญา

5. เพื่อมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ เพื่อมิให้เป็นภาระงานผู้ถูกกล่าวหาอันอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิทางอาญา และละเมิดต่อสิทธิอย่างอื่นที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง

6. เพื่อทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาจากปัญหาดังกล่าวในกรณีหนังสือพิมพ์มีการควบคุมกันเอง

7. เพื่อประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมโดยมิให้เกิดการล่วงละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรม และละเมิดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ในขณะเดียวกันสิทธิการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ก็สามารถดำเนินการไปได้โดยไม่กระทบต่อเสรีภาพอย่างอื่น โดยการใช้เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ต้องประกอบไปด้วยความรับผิดชอบ โดยรับผิดชอบต่อทั้งทางกฎหมาย และรับผิดชอบต่อทางจริยธรรมจรรยาบรรณ แห่งวิชาชีพควบคู่กับเสรีภาพการเสนอข่าวไปด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้รับผลกระทบ กรณีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและ ผู้เสียหายในคดีอาญาในหนังสือพิมพ์

ในบทที่ 2 จะกล่าวถึงสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้รับผลกระทบอย่างไรบ้าง กรณีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา และผู้เสียหายในคดีอาญาในหนังสือพิมพ์ ซึ่งจะนำเสนอเกี่ยวกับความหมายของสิทธิเสรีภาพ และความหมายของสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้รับผลกระทบ กรณีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาในหนังสือพิมพ์ และหลักการและความสำคัญที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิเสรีภาพดังกล่าว ซึ่งในบทที่ 2 นี้ได้แบ่งการศึกษาออกเป็นหัวข้อต่างๆได้ ดังต่อไปนี้

2.1 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ โดยกล่าวอธิบายถึง 2.1.1 ความหมายของสิทธิเสรีภาพ 2.1.2 ความหมายของสิทธิ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ 2.1.3 ลักษณะทั่วไปของสิทธิขั้นพื้นฐาน 2.1.4 ขอบเขตของสิทธิเสรีภาพ และ 2.1.5 เหตุผลในการจำกัดสิทธิเสรีภาพ และ

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าว การเผยแพร่ภาพ และแสดงความคิดเห็นหนังสือพิมพ์ และใน ส่วนที่ 3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในการเสนอข่าว การเผยแพร่ภาพ และแสดงความคิดเห็นหนังสือพิมพ์ และ

3. สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้รับผลกระทบ กรณีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาหนังสือพิมพ์ในส่วนนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้รับผลกระทบ กรณีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาใน หนังสือพิมพ์ ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดต่อไป ดังต่อไปนี้

2.1 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ

สิทธิและเสรีภาพเป็นคำที่คุ้นหูและหยิบยกมากล่าวอ้างกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน เรา มักจะได้ยินการกล่าวถึงสิทธิเสรีภาพแบบควบคู่กัน จนบางครั้งเราอาจคิดว่าความหมายมิได้แตกต่างกันระหว่างสิทธิ และเสรีภาพ โดยแท้จริงแล้วก็ได้มีความหมายต่างกันมากแต่อย่างไร และมีวิวัฒนาการมายาวนานควบคู่กัน ซึ่งในลำดับต่อไปจะกล่าวถึงความหมายของสิทธิและเสรีภาพดังนี้

2.1.1 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ

คำว่า “สิทธิ” พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึง อำนาจที่จะกระทำการใดๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย ส่วนคำว่า

“เสรีภาพ” หมายความว่า การที่บุคคลสามารถจะเลือกคิด ทำ พูด อย่างไรก็ตามตามความพอใจของตน¹

สิทธิ คือ อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น อันเป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลหนึ่งในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลหนึ่งหรือหลายคนกระทำการบางอย่าง บางประการให้เกิดประโยชน์แก่ตน²

กล่าวอีกนัยหนึ่ง สิทธิเป็นประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้และเป็นกรณีกฎหมายบัญญัติให้เป็นประโยชน์แก่บุคคลไว้โดยเฉพาะเจาะจงและกฎหมายได้คุ้มครองประโยชน์นี้ โดยบุคคลได้รับประโยชน์สามารถใช้สิทธิทางศาล³

ดังนั้นจึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า

สิทธิ (Right) และเสรีภาพ (Liberty of freedom) คือ

สิทธิ คือ อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น อันเป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลหนึ่งในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลหนึ่งหรือหลายคนกระทำการบางอย่าง บางประการให้เกิดประโยชน์แก่ตน ก่อให้เกิดหน้าที่แก่รัฐในอันที่จะต้องปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้

ส่วนเสรีภาพ คือ อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง เป็นอำนาจที่กระทำในสิ่งที่ตนเองประสงค์ที่จะกระทำและไม่กระทำในสิ่งที่ตนเองไม่

¹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์, 2546), หน้า 1200.

² วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, หน้า 21.

³ หยุต แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), หน้า 188.

ประสงค์ที่จะกระทำ การที่กฎหมายรับรองเสรีภาพให้แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ก่อให้เกิดหน้าที่ต่อบุคคลอื่นเช่นกัน โดยก่อให้เกิดหน้าที่ “ ละเว้น ” แก่รัฐหรือบุคคลอื่นที่ไม่กระทำการในอันที่จะเป็นอุปสรรคขัดขวางผู้ทรงเสรีภาพ ในอันที่เขาจะใช้สิทธิเสรีภาพนั้นๆ เช่นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การพิมพ์ การโฆษณา ก่อให้เกิดหน้าที่แก่รัฐในอันที่จะละเว้นการเข้าไปแทรกแซงขัดขวางผู้ใช้เสรีภาพดังกล่าว

สิทธิ (Right) และเสรีภาพ (Liberty of freedom) แยกออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. สิทธิเสรีภาพทางความคิด หรือสิทธิในทางมโนธรรม เป็นสิทธิสมบูรณ์ หรือบริบูรณ์ เนื่องจากเป็นความคิด หรือความเชื่อของบุคคล เป็นสิ่งที่เป็นามธรรม ไม่ก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใด หรือไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์สาธารณะอย่างใด จึงไม่สามารถจำกัดได้ สิทธิเสรีภาพในลักษณะนี้ได้แก่ เสรีภาพในการนับถือศาสนา

2. สิทธิเสรีภาพในการกระทำ เป็นการแสดงออกหรือเคลื่อนไหวต่างๆของร่างกาย จึงอาจกระทบกระเทือนบุคคลอื่น ความสงบเรียบร้อย หรือความมั่นคงของรัฐ จึงเป็นสิทธิที่สมบูรณ์ หรือบริบูรณ์ไม่ได้ หรือเป็นสิทธิที่ไม่มีข้อจำกัดไม่ได้ รัฐจึงสามารถจำกัดได้เพื่อเหตุผลความมั่นคงแห่งรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้อื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกัน หรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน อย่างไรก็ตาม จะจำกัดเสรีภาพจนกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพไม่ได้⁴

2.1.2 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

หากพิจารณาความหมายของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมีเพียงใดนั้นอาจพิจารณาได้จากความหมายดังต่อไปนี้

โกคิน พลกุล ได้ให้ความหมายขอสิทธิและเสรีภาพไว้ว่า⁵

⁴ ศาลรัฐธรรมนูญกับการพัฒนาในระบบนิติรัฐ, สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญตามความเป็นจริงในทางปฏิบัติ, อูระ หวังอ้อมกลาง, หน้า 466-477.

⁵ โกคิน พลกุล, หลักกฎหมายมหาชน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2539), หน้า 138-139.

“สิทธิ” หมายถึง อำนาจหรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้

“เสรีภาพ” หมายถึง สถานภาพของมนุษย์ที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของใครหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นอำนาจที่จะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือที่จะไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด

วิชฌุ เครื่องงาม ได้ให้ความหมายไว้ว่า⁶

“สิทธิ” (Right) หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้

“เสรีภาพ” (Liberty) หมายถึง ความมีอิสระที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า⁷

“สิทธิ” คือ อำนาจที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น เช่น สิทธิทางหนี้ กรรมสิทธิ ฯลฯ

“เสรีภาพ” คือ ภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น และเป็นภาวะที่ปราศจากการถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง เช่น เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร เสรีภาพในการเดินทาง ฯลฯ

อาจกล่าวได้ว่าสิทธิตามความหมายของรัฐธรรมนูญ หมายถึง อำนาจที่กฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรองคุ้มครองแก่บุคคลในอันที่จะกระทำการใด ไม่กระทำการใด รวมทั้งก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรของรัฐที่จะเข้ามาแทรกแซงในขอบเขตของสิทธิของบุคคลนั้นบางกรณีอาจก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิตามรัฐธรรมนูญจึงเป็นสิ่งที่ต้องผูกพันองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐทั้งหมดที่จะต้องให้ความเคารพปกป้อง และคุ้มครองสิทธิตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สิทธิเหล่านั้นมีผลในทางปฏิบัติ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶ วิชฌุ เครื่องงาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2530), หน้า 67.

⁷ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, (กรุงเทพมหานคร: เคดีไทย, 2538). หน้า 41.

ส่วนเสรีภาพ คือ ความอิสระของบุคคลที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความประสงค์ของตนโดยไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น จึงเป็นอิสระของบุคคลที่จะใช้สิทธิต่างๆ ของตนที่มีอยู่ภายในกรอบที่กฎหมายกำหนด⁸

จากความหมายของสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว จึงเห็นได้ว่าสิทธิและเสรีภาพเป็นเรื่องพื้นฐานทั่วไปของประชาชนแต่การรับรองสิทธิเสรีภาพจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับรูปแบบการปกครองของแต่ละประเทศว่าจะรับรองสิทธิเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ (Absolute Right) หรือรับรองไว้แต่เปิดโอกาสให้มีการจำกัดสิทธิให้ตามที่กฎหมายบัญญัติ สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 บัญญัติคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ และมาตรา 29 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้ กำหนดไว้และเท่าที่จะจำเป็นเท่านั้นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

2.1.3 ลักษณะทั่วไปและประเภทของสิทธิขั้นพื้นฐาน

สิทธิพื้นฐาน หรือสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้น เป็นส่วนประกอบสำคัญของหลักนิติรัฐ ในแง่ของคำศัพท์แล้ว แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ใช้คำว่าสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย แต่หากพิจารณาเนื้อหาและขอบเขตความคุ้มครองของแต่ละเรื่องแล้ว จะเห็นได้ว่าสามารถแบ่งสิทธิขั้นพื้นฐานออกเป็น สิทธิมนุษยชน และสิทธิพลเมือง

สิทธิมนุษยชน คือสิทธิพื้นฐานทั้งหลายที่ใช้กับมนุษย์ทุกคนไม่จำกัดว่าเป็นสัญชาติใด ซึ่งในรัฐธรรมนูญกำหนดไว้อย่างชัดเจนโดยใช้คำว่าบุคคล ในขณะที่สิทธิพลเมืองนั้นใช้เฉพาะกับผู้ที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น⁹

ภารกิจของสิทธิพื้นฐานเป็นเรื่องซับซ้อน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 26, 27 และ 28 ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า สิทธิพื้นฐานทั้งหลายนั้นเป็นกฎหมายที่บังคับได้ และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรง

⁸ สรวานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, 2543).

⁹ บุญศรี มีวงษ์อุโฆษ, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551). หน้า 475.

ประเภทของสิทธิขั้นพื้นฐาน

ประเภทที่หนึ่ง สิทธิขั้นพื้นฐานที่ถูกจำกัดมาตั้งแต่ต้น เช่น มาตรา 41 สิทธิบุคคลในทรัพย์สิน แต่ข้อจำกัดนี้ต้องตีความโดยเคร่งครัด

ประเภทที่สอง สิทธิพื้นฐานซึ่งอาจถูกจำกัดได้โดยกฎหมาย ซึ่งแบ่งออกเป็น

- เปิดโอกาสให้ออกกฎหมายมาจำกัดโดยไม่มีข้อแม้ เช่น มาตรา 59 สิทธิในการเสนอเรื่องร้องทุกข์

- เปิดโอกาสให้ออกกฎหมายมาจำกัดโดยมีข้อแม้ เช่น มาตรา 42 สิทธิในอสังหาริมทรัพย์ และกฎหมายออกมาจำกัดได้ต้องเป็นไปตามมาตรา 29 กล่าวคือการจำกัดต้องมีลักษณะทั่วไปใช้กับบุคคลทุกคน และกฎหมายดังกล่าวต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ด้วย

- ต้องมีการระบุเลขมาตราของกฎหมายพื้นฐานที่กำหนดการจำกัดไว้ในกฎหมายนั้นๆ ด้วย

- การจำกัดต้องไม่กระทบแก่นของสิทธิพื้นฐานที่ถูกจำกัดนั้น

ประเภทที่สาม สิทธิพื้นฐานที่โดยความหมายตามลายลักษณ์อักษรแล้ว ไม่สามารถจำกัดได้ เช่น มาตรา 37 เสรีภาพในการนับถือศาสนา¹⁰

2.1.4 ขอบเขตของสิทธิเสรีภาพ

ตามหลักนิติรัฐ ไม่มีเสรีภาพใดที่ได้รับความคุ้มครองโดยปราศจากขอบเขต เพราะสาระแห่งเสรีภาพคือพฤติกรรมระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งมีการเกี่ยวพันกับคำถามว่า บุคคลหนึ่งควรปฏิบัติต่อบุคคลหนึ่งอย่างไร หรือควรปฏิบัติต่อสังคมอย่างไร หรือควรปฏิบัติต่อรัฐอย่างไร อันเป็นขอบเขตที่ได้รับความจากรัฐธรรมนูญ¹¹

การใช้สิทธิเสรีภาพอย่างไม่มีขอบเขตจะก่อให้เกิดภาวะอนาธิปไตยขึ้นในรัฐและอาจนำไปสู่การไม่มีเสรีภาพเหลืออยู่เลยดังที่รัฐจึงจำเป็นต้องตรากฎหมายในการจำกัดสิทธิเสรีภาพ

¹⁰ อ้างแล้ว 9, หน้า 479-480.

¹¹ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน), หน้า 216.

เพื่อเป็นการจัดระเบียบสังคม และการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อควบคุมมิให้ประชาชนคนหนึ่งใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปกระทบสิทธิเสรีภาพประชาชนคนอื่น ๆ หรือประโยชน์สาธารณะ ขอบเขตการใช้สิทธิเสรีภาพมีทั้งการจำกัดขอบเขตในลักษณะที่เป็นลายลักษณ์อักษร และในลักษณะที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งอาจแยกได้เป็นสองกลุ่ม

กลุ่มที่หนึ่ง เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล

กลุ่มที่สอง เพื่อผลประโยชน์ของรัฐ หรือผลประโยชน์สาธารณะ

ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 28 วรรคแรก บัญญัติว่า “มาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน”

ดังนี้ จึงพิจารณาขอบเขตการใช้สิทธิเสรีภาพ ตาม มาตรา 28 วรรคแรก กล่าวคือ

1. การใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

การใช้สิทธิเสรีภาพต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น รมมีหน้าที่ที่จะต้องจัดระเบียบการใช้สิทธิเสรีภาพและออกกฎหมายมาคุ้มครองสิทธิเสรีภาพบุคคลที่สาม กล่าวคือ รัฐอาจจะจำกัดเสรีภาพของบุคคลได้โดยกฎหมาย โดยให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่สามโดยรัฐธรรมนูญ ซึ่งหมายความว่า ไม่ว่าบุคคลใดก็ไม่สามารถแทรกแซงในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นได้ เหตุผลอันชอบธรรมในการแทรกแซงสิทธิเสรีภาพได้นั้น สามารถอ้างได้ว่าเพื่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ดังนั้นรัฐจึงมีสิทธิที่จะใช้มาตรการไม่ว่าทางบริหาร นิติบัญญัติ หรือตุลาการ เพื่อเยียวยาสิทธิของบุคคลที่สามที่ถูกละเมิด

2. ศีลธรรมอันดีของประชาชน

รัฐธรรมนูญกำหนดให้ศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นขอบเขตการใช้สิทธิเสรีภาพประการหนึ่ง ย่อมหมายความว่า การใช้สิทธิเสรีภาพจะต้องไม่ละเมิดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน และสิทธิเสรีภาพทั้งหลายย่อมอยู่ภายใต้ข้อห้ามของการใช้สิทธิเพื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ๆ ซึ่งหมายความว่า การใช้สิทธิเสรีภาพไม่อาจใช้ได้ หากการใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวมีเพียงเพื่อวัตถุประสงค์มีเพียงเพื่อก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น หรือต่อส่วนรวม

3. การใช้สิทธิเสรีภาพต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ

การใช้สิทธิเสรีภาพที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหมายถึงเฉพาะกรณีที่รัฐธรรมนูญบัญญัติห้ามมิให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเท่านั้น มิได้หมายความว่ารวมถึงรัฐธรรมนูญทั้งหมดบัญญัติห้ามมิให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง ดังเช่นรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ใน มาตรา 291 วรรค2 “ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ จะเสนอมิได้”

ดังนั้น การใช้สิทธิเสรีภาพที่ไม่เป็นการสอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่ลักษณะบังคับให้กระทำตามจึงเป็นการใช้สิทธิและเสรีภาพซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ ไม่อาจกระทำได้

2.1.5 เหตุผลในการจำกัดสิทธิเสรีภาพ

ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญจะบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่มีได้หมายความว่าสิทธิเสรีภาพนั้นจะสามารถใช้ได้โดยปราศจากขอบเขต รัฐจึงจำเป็นต้องตรากฎหมายที่จำกัดหรือให้อำนาจอรัฐในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน

หลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพได้แก่

1. **หลัก** การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้
2. **ข้อยกเว้น** การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำได้ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพนั้นมิได้
3. **กฎหมายที่จำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นต้องเป็นการทั่วไป** และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใด บุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจงและต้องระบุบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายที่สามารถที่จะสามารถจะจำกัดสิทธิเสรีภาพได้นี้ คือกฎหมายในความหมายของรัฐธรรมนูญ อันหมายถึงกฎหมายที่ตราขึ้นโดยองค์กร ที่ให้อำนาจนิติบัญญัติหรือเทียบเท่า ได้แก่กฎหมายที่ตราขึ้นในรูปแบบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ พระราช

กำหนด และกฎหมายอื่นที่มีศักดิ์ของกฎหมายในระดับเดียวกัน(เช่นประกาศคณะปฏิวัติ) กฎหมายที่ไม่ใช่กฎหมายในความหมายรัฐธรรมนูญไม่อาจตราขึ้นเพื่อกำกัสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญได้¹²

ดังนั้นจากการศึกษาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ อาจพิจารณาความมุ่งหมายสำคัญในการ กำกัสิทธิเสรีภาพได้3ประการดังนี้

2.1.5.1 การกำกัสิทธิเสรีภาพต้องเป็นไปเพื่อคุ้มครองสังคมและคุ้มครองเสรีภาพผู้อื่น

เหตุที่มีความจำเป็นในการที่จะต้องกำกัสิทธิเสรีภาพโดยคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่น และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้อื่นนั้นก็เพราะว่าหากต่างคนต่างใช้เสรีภาพที่ตนมีอยู่อย่างเต็มที่ จะเกิดความวุ่นวายในสังคม เกิดภาวะอนาธิปไตยในสังคม มีการใช้สิทธิเสรีภาพกระทบกระทั่งกันหรือ ละเมิดขอบเขตแห่งสิทธิเสรีภาพกัน สภาพเช่นนี้ย่อมมีความจำเป็นจะต้องมีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และกำกัสิทธิเสรีภาพของบุคคลทุกคนที่อยู่รวมกันในสังคม

การกำกัสิทธิเสรีภาพเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่นถือว่าเป็นสาเหตุประการที่สำคัญในการกำกัสิทธิและเสรีภาพ ตามความเห็นของDuerig เห็นว่าสิทธิของผู้อื่นนั้นเป็น ข้อกำกัที่อยู่ในสิทธิเสรีภาพทั้งหลาย สิทธิของผู้อื่นทำให้เกิดความชอบธรรมในการกำกัสิทธิเสรีภาพ ซึ่งตามแนวคิดกฎหมายธรรมชาติ การที่มนุษย์มีเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน ก่อให้เกิดผลว่า ไม่ว่าจะบุคคลใดที่ไม่สามารถก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินและเสรีภาพของบุคคลอื่นได้ เพราะทุกคนต่างเป็นอิสระและเท่าเทียมกันสำหรับทุกคน เสรีภาพของบุคคลหนึ่ง ย่อมมีข้อกำกัอยู่ที่เสรีภาพของผู้อื่น ดังนั้นโดยหลักทั่วไป แล้วผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคลซึ่ง มิได้มีความมุ่งหมายเพื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลที่สามและผลประโยชน์ดังกล่าวเป็น สาระสำคัญในทางส่วนบุคคล ผลประโยชน์เหล่านั้นถือว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติ และเหล่านี้อยู่ใน สภาวะธรรมชาติมีขอบเขตกำกัอยู่ที่การใช้สิทธิเสรีภาพที่ก่อให้เกิดการรบกวนผู้อื่น ดังนั้นการ

¹² มานิตย์ จุมปา , ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2550 ,(กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551 หน้า 110.

ละเมิดผลประโยชน์ของบุคคลอื่นก็ดี การทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นก็ดี หรือการทำให้เกิดความเสียหายเปรียบแก่บุคคลที่สามก็ดี จึงเป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่น¹³

ดังนั้น วิธีการที่รัฐจะต้องดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้อื่นและคุ้มครองสังคมให้สงบสุข รัฐจะต้องทำการตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวไม่ให้มีการใช้สิทธิเสรีภาพรุกรานซึ่งกันและกันทำให้เกิดภาวะวุ่นวายและไร้กฎเกณฑ์ในสังคม กฎหมายที่ตราขึ้นมามีผลมาจากองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ในวิถีทางประชาธิปไตย ซึ่งได้แก่องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ

แต่อย่างไรก็ตามก็ได้หมายความว่าฝ่ายนิติบัญญัติจะกำหนดอย่างไรก็ได้ สิทธิของผู้อื่น ซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติย่อมมีความชอบธรรมในการจำกัดขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพนั้นย่อมมีความมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ปัจเจกบุคคล หรือกรณีทีผลประโยชน์นั้นเป็นเพียงผลสะท้อนจากกฎเกณฑ์กฎหมาย (Rechtsreflex) กรณีนี้ย่อมไม่เกิดความชอบธรรมต่อฝ่ายนิติบัญญัติในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพ¹⁴

ปัญหาในการที่รัฐจะต้องตรากฎหมายเข้ามาจำกัดสิทธิเสรีภาพเพื่อคุ้มครองสังคมและบุคคลอื่นนั้น รัฐจะต้องคำนึงและพิจารณาถึง

1. การจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นอาจเกิดการขัดกันของการใช้เสรีภาพ การใช้เสรีภาพของบุคคลหนึ่งอาจขัดกับการใช้เสรีภาพของบุคคลหนึ่ง
2. การจำกัดเสรีภาพต้องไม่ใช่เป็นการเด็ดขาด กล่าวคือต้องหลงเหลือเสรีภาพอยู่ด้วย วิธีการจำกัดสิทธิเสรีภาพต้องกระทำโดยเหมาะสมตามภาวะของสังคม รัฐต้องจำกัดเสรีภาพแบบสัมพัทธ์ (relative limitation) สำหรับเสรีภาพแบบสัมพัทธ์ แต่ก็ต้องคำนึงถึงเสรีภาพบางชนิดที่ไม่สามารถออกกฎหมายมาจำกัดได้เลย สิทธิเสรีภาพเหล่านี้เป็นสิทธิเสรีภาพที่ได้รับการรับรองไว้อย่างสัมบูรณ์ (absolute) เช่นเสรีภาพในการนับถือศาสนา¹⁵

ดังนั้นการออกกฎหมายมาคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ จำกัดเสรีภาพโดยคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่นและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้อื่นจึงต้องคำนึงถึงขั้นตอน และวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพแห่งสิทธิเสรีภาพที่ออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพว่าเป็นสิทธิเสรีภาพแบบสัมพัทธ์ หรือ

¹³ อ้างแล้ว 11 , น 205.

¹⁴ อ้างแล้ว 11 , น 206.

¹⁵ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ , หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ (กรุงเทพฯ : วิทยุชน, 2547). หน้า

สิทธิเสรีภาพแบบเด็ดขาด และการจำกัดต้องเป็นไปอย่างเหมาะสมและหลงเหลือสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วยเช่นกัน

2.1.5.2 การคุ้มครองเสรีภาพจากการละเมิดของรัฐ

การที่รัฐตรากฎหมายออกมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วยเหตุผลเพื่อคุ้มครองความสงบสุขของสังคม สิทธิของบุคคลอื่น หรือประโยชน์สาธารณะนั้น รัฐจะต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพประชาชนที่กฎหมายบัญญัติคุ้มครองด้วยเช่นกัน

หลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญมีที่มาจากรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน(Basic law) มาตรา 19 ซึ่งกำหนดไว้ว่า

(1) ภายใต้อำนาจรัฐธรรมนูญนี้จำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะกระทำได้แต่โดยบทบัญญัติของกฎหมายอาศัยอำนาจตามกฎหมายเฉพาะ กฎหมายนั้นต้องใช้กับทุกคนเป็นการทั่วไปและจะใช้กับกรณีใดกรณีหนึ่งโดยเฉพาะไม่ได้ เพื่อประโยชน์ดังกล่าวกฎหมายต้องมีบทบัญญัติถึงสิทธิพื้นฐานที่ถูกจำกัด รวมทั้งมาตราของสิทธิพื้นฐานนั้นด้วย

(2) ไม่ว่ากรณีจะเป็นเช่นใดก็ตาม ห้ามจำกัดสาระสำคัญของสิทธิพื้นฐาน

(3) สิทธิพื้นฐานมีผลบังคับไปถึงบรรดาองค์กรที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายมหาชนเยอรมันเท่าที่สภาพแห่งสิทธินั้นจะอำนวย

(4) บรรดาหน่วยงานของรัฐละเมิดสิทธิส่วนบุคคล บุคคลย่อมมีสิทธิฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมได้ หากศาลอื่นไม่มีอำนาจพิพากษา ให้เป็นอำนาจของศาลธรรมดาที่มีอยู่ตามกฎหมายที่พิจารณาพิพากษา

การที่รัฐธรรมนูญสหพันธ์รัฐเยอรมันกำหนดให้ต้องระบุนิติบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ที่ให้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นไว้ด้วย มีวัตถุประสงค์ 2 ประการได้แก่

1. เพื่อเตือนและให้เหตุผลกล่าวคือ เตือนมิให้ฝ่ายนิติบัญญัติตรากฎหมายเข้าไปแทรกแซงในขอบเขตสิทธิพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครอง โดยฝ่ายนิติบัญญัติต้องไตร่ตรองซึ่งน้ำหนักระหว่างผลดีและผลเสียของการแทรกแซงกับผลที่ได้รับจากการแทรกแซง

2. เพื่อช่วยให้การใช้และการตีความกฎหมายเกิดความชัดเจนขึ้น ทำให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ว่า การตรากฎหมายจำกัดสิทธินั้นอาศัยอำนาจกฎหมายใดตามรัฐธรรมนูญ และการจำกัดนั้นเป็นไปตามเงื่อนไขรัฐธรรมนูญ ได้กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด¹⁶

¹⁶ อ้างแล้ว 14 ,หน้า112-113.

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพจากการละเมิดของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานของรัฐ มีอยู่ตามระดับด้วยกัน

ก. รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เลยว่าสิทธิเสรีภาพบางประเภทนั้น รัฐไม่สามารถตรากฎหมายออกมาจำกัดได้เลย สิทธิเสรีภาพประเภทนี้เป็นสิทธิเสรีภาพที่มีการรับรองไว้อย่างสัมบูรณ์ ถ้ารัฐตรากฎหมายออกมาจำกัดสิทธิเสรีภาพที่มีการรับรองไว้อย่างสัมบูรณ์ ก็เท่ากับว่ากฎหมายดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญและกฎหมายดังกล่าวหาจะมีผลบังคับใช้ไม่ได้

ข. การตรากฎหมายที่จำกัดสิทธิเสรีภาพต้องมีที่มาจากรัฐสภา ซึ่งแสดงออกถึงเจตนารมณ์ของประชาชน ถือว่าเจตนารมณ์ร่วมกันของประชาชนเท่านั้นที่จะจำกัดเสรีภาพของประชาชนได้ในระบอบการปกครองประชาธิปไตย ดังนั้นหากรัฐต้องการจำกัดเสรีภาพของประชาชนในเรื่องใดรัฐต้องออกกฎหมายในรูปของพระราชบัญญัติ มิเช่นนั้น รัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ไม่สามารถกระทำการได้

ค. ถ้ามีการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน รัฐต้องจัดการให้มีองค์กรของรัฐที่ทำหน้าที่คุ้มครองประชาชนที่ถูกละเมิด เช่น ศาลยุติธรรม หรือ ศาลปกครอง นอกจากนี้ถ้าฝ่ายนิติบัญญัติตรากฎหมายออกมาจำกัดสิทธิเสรีภาพและขัดต่อรัฐธรรมนูญแล้ว รัฐต้องมีองค์กรชี้ขาดในการทำหน้าที่ดังกล่าว เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น¹⁷

2.1.5.3 เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคล

รัฐมีหน้าที่คุ้มครองมิให้ปัจเจกชนคนหนึ่งมาละเมิดสิทธิเสรีภาพปัจเจกชนอีกคนหนึ่ง รัฐมีหน้าที่จะต้องปกป้องคุ้มครองทุกคนในสังคมนั้นให้มีความสุข และต้องมีการกำหนดโทษไว้ถ้ามีการละเมิดสิทธิเสรีภาพเกิดขึ้นทั้งทางแพ่ง และทางอาญา¹⁸

สิทธิคือประโยชน์ของปัจเจกบุคคล ซึ่งผลประโยชน์ดังกล่าวกฎหมายต้องให้ความคุ้มครอง การทำหน้าที่รัฐ ฝ่ายนิติบัญญัติมีความชอบธรรมในการจำกัดขอบเขตสิทธิเสรีภาพเพื่อความสงบสุขและเรียบร้อยในสังคม

2.1.5.4 การกำหนดเป็นหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพใหม่ ๆ

¹⁷ อ้างแล้ว 17, หน้า 34.

¹⁸ อ้างแล้ว 17 , หน้า 34.

เมื่อรัฐให้สิทธิเสรีภาพและคุ้มครองแก่ประชาชนแล้ว รัฐก็มีพันธะหรือหน้าที่ที่จะกระทำการด้วย เช่น รัฐให้สิทธิเสรีภาพประชาชนในการเลือกตั้ง รัฐก็มีหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่มาเลือกตั้ง เสรีภาพในการศึกษาก่อให้เกิดหน้าที่ของรัฐในการจัดการศึกษา¹⁹

การที่รัฐมีพันธะหน้าที่ที่จะต้องกระทำการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน เมื่อรัฐให้สิทธิเสรีภาพคุ้มครองแก่ประชาชน สิทธิเสรีภาพของประชาชนผูกพันต่อรัฐในการที่จะต้องทำหน้าที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเสรีภาพใหม่ที่เกี่ยวข้องจากรัฐได้ดำเนินการ และมีผลผูกพันต่อรัฐที่จะต้องทำหน้าที่ที่จะกระทำการด้วยในการที่รัฐตรากฎหมายออกมาเกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพใหม่นั้นๆ

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าว การเผยแพร่ภาพ และแสดงความคิดเห็นหนังสือพิมพ์

ในประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยสื่อมวลชนถือว่ามีสำคัญยิ่ง ในการเสนอข้อมูลข่าวสารตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม รวมทั้งเสริมสร้างโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในประเด็นที่เป็นนโยบายสาธารณะ(Public policy) และกระบวนการทางประชาสังคม (Civil Society) ตลอดจนมีบทบาทในการเฝ้าระวังการใช้กฎหมายของผู้ใช้อำนาจอรัฐ การตรวจสอบการกระทำผิดและประพฤติมิชอบของนักการเมืองและข้าราชการทุกระดับ “สื่อมวลชน” จึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นสถาบันที่อยู่ตรงกลางระหว่างรัฐกับประชาชน²⁰

หนังสือพิมพ์ถือว่าเป็นสื่อหลักของสื่อทางวารสารศาสตร์โดยทำหน้าที่เป็นแหล่งข่าวสาร (Source of information) และคอยอธิบายข่าว (Inter-pret) ให้แก่ประชาชน²¹

ปัจจุบันประเทศไทยมีการประกาศใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับล่าสุดปี พ.ศ.2550 โดยกฎหมายรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้ส่งเสริมให้ตระหนักถึงการปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการใช้สิทธิเสรีภาพของตน แต่การใช้เสรีภาพดังกล่าวต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพอย่าง

¹⁹ ข้างแล้ว 17, หน้า 35.

²⁰ พรพิมล ธรรมพิทักษ์พงษ์ เสรีภาพของสื่อหนังสือพิมพ์ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน รวมบทความทางวิชาการชุดที่ 5 ศาลรัฐธรรมนูญกับหลักประกันการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชน ในโอกาสครบรอบศาลรัฐธรรมนูญครบรอบ 8 ปี กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2549 หน้า 90.

²¹ นพวรรณ บุญมัน ,” คดีหมิ่นประมาทกับปัญหาในกระบวนการทำข่าวของหนังสือพิมพ์” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี สาขาวิชารัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ 2545 หน้า 1.

อื่น ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่รองรับศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อย่างชัดเจนในมาตรา 28 แต่ในขณะเดียวกันเสรีภาพของสื่อมวลชนก็มีบัญญัติไว้เป็นพื้นฐานโดยระบอบประชาธิปไตยในการที่จะให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและสิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าวของสื่อมวลชนไว้ในมาตรา 45

หนังสือพิมพ์ถือว่าเป็นสื่อมวลชนอีกแขนงหนึ่งที่มีเสรีภาพในมาตรา 45 กล่าวคือหนังสือพิมพ์เปรียบเสมือน “สุนัขเฝ้าบ้าน” (watch dog) ที่มีหน้าที่ตรวจสอบสอดส่องและติดตามข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการเคลื่อนไหวของข่าวสารบ้านเมือง จึงเปรียบเหมือนสุนัขเฝ้าบ้านของสังคมในการรายงานข่าวที่เกิดขึ้นในสังคมตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพื่อตอบสนองสิทธิการรับรู้ของประชาชนและประโยชน์สาธารณะ (Public interest) หนังสือพิมพ์ถือว่าเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งที่ปัจจุบันมีความสำคัญต่อสังคม เพราะเหตุว่าสังคมในปัจจุบันได้มีการติดต่อด้านข้อมูลข่าวสาร มีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสังคมผู้คนในระหว่างสังคมมากขึ้น ในแต่ละที่ก็มีเหตุการณ์เกิดขึ้นในแต่ละสังคมแต่ละส่วนแตกต่างกัน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเพื่อติดต่อกันหรือทำธุรกรรม ปฏิสัมพันธ์กันย่อมต้องการข้อมูลข่าวสารของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันออกไปจากสังคมที่ตนอยู่ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีแหล่งข้อมูลเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสาร สื่อต่างๆจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการแสวงหาข่าวสารรวบรวมข่าวสารจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ซึ่งหนังสือพิมพ์ก็ถือได้ว่าเป็นสื่อมวลชนอีกแขนงหนึ่งที่มีผลต่อการรับรู้ของสังคมในปัจจุบันเป็นอย่างมาก เพราะหนังสือพิมพ์สามารถกระจายข้อมูลข่าวสารสู่การรับรู้ของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว และมีอิทธิพลต่อความนึกคิด รับรู้ของสังคมในปัจจุบัน หนังสือพิมพ์จึงเปรียบเสมือนตัวกลางในการเชื่อมโยง ถ่ายโอนข้อมูลข่าวสารระหว่างคนในสังคม อีกทั้งเป็นสื่อที่สามารถพกพาง่ายกระจายการรับรู้ได้อย่างรวดเร็ว หนังสือพิมพ์จึงถือว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งในปัจจุบัน

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีหลักสำคัญประการหนึ่ง คือประชาธิปไตยเกิดจากเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของประชาชน อันเป็นองค์ประกอบสำคัญในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สื่อมวลชนจึงมีบทบาทสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยแสวงหาข่าวสาร และเสนอข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งความเห็นทางด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ สังคม แก่ประชาชนเพื่อประกอบการวินิจฉัยหรือประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องการเมือง สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นนายทวาร (gate keeper) หรือทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบ (watch dog) ในกระบวนการตรวจสอบของรัฐบาลซึ่งเป็นตัวแทนที่ประชาชนมอบหมายให้เข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศในช่วงระยะเวลาที่กำหนดโดยการเลือกตั้ง และเป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนกับรัฐบาลของตนรู้และนำไปแก้ไขเสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสวงหาข่าวสารจึงมีความผูกพันใกล้ชิดกับเสรีภาพของประชาชนในการรับข่าวสารหรือการแสดงซึ่งความคิดเห็น ด้วยเหตุนี้ประเทศที่มีการ

ปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงได้รับรองเสรีภาพของประชาชนในการพูด การเขียน การพิมพ์ การแสดงความคิดเห็น และการเผยแพร่ความคิดเห็นไว้ในรัฐธรรมนูญ²²

ดั่งที่ จอห์น สจิวตมิลล์ (John Stuart Mill) กล่าวว่า”เป็นเสรีภาพแห่งการแสดงออกของปัจเจกชน เป็นเสรีภาพแห่งกิจการที่ทรงพลัง” ปัญหาเมื่ออยู่ว่า พลาณภาพของหนังสือพิมพ์จะบังเกิดประโยชน์แก่สังคมอย่างเต็มที่หากเจ้าของและบรรณาธิการมีจิตสำนึกรับใช้สาธารณะ ในทางตรงข้ามกัน หากเจ้าของกิจการและหนังสือพิมพ์นั้นมุ่งผลประโยชน์ทางธุรกิจของตนเป็นใหญ่ และใช้ไปในทางที่ผิด อำนาจหนังสือพิมพ์ก็เป็นดาบสองคมที่จะหันกลับมาทำร้ายประชาชนเสรีภาพของหนังสือพิมพ์มิได้มีความหมายแค่เป็นเสรีภาพแสดงความคิดเห็นที่แสดงออกมาในรูปแบบหนึ่งด้วยวิธีการพิมพ์เท่านั้น แต่มีความหมายกว้างรวมไปถึงการดำเนินการทั้งหมดซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินการพิมพ์ตลอดจนการเผยแพร่ข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็น²³

ดั่งที่ James Russel Wiggins และวรวิทย์ ฤทธิพิศ เห็นพ้องกันว่าเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ควรประกอบด้วย เสรีภาพในข่าวสาร(Freedom of information) เสรีภาพในการพิมพ์ (Freedom of printing) เสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์ (Freedom of Criticize)เสรีภาพในการจำหน่ายจ่ายแจก(Freedom of dissemination)²⁴

เสรีภาพในการแสวงหาข่าวสารมีความสำคัญมากสำหรับกิจการหนังสือพิมพ์ การแสวงหาข่าวสารถือเป็นหัวใจของหนังสือพิมพ์ โดยที่หนังสือพิมพ์ถือว่าเป็นสื่อมวลชนอีกแขนงหนึ่งซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้มีการให้ความสำคัญกับเสรีภาพของสื่อมากขึ้น กล่าวคือสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนได้มีการระบุไว้ใน มาตรา 45 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์.....” จากมาตราดังกล่าวสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน(THE UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHT) ข้อที่19

ข้อ19

- 1) บุคคลมีสิทธิที่จะถือความเห็นใดก็ได้โดยปราศจากการแทรกสอด

²² พีรพันธุ์ พาลุสุข และคณะ, งานสื่อมวลชน (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2545), หน้า 44.

²³ Ulrich Darpen, Freedom of Expression as A Basic Right : Agerman View, Vol.37. The American Journal of Comperative Law. Rev 400 (P.189)

²⁴ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย, (กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538) หน้า 20 – 27.

2) บุคคลทุกคนมีเสรีภาพในการแสดงออกสิทธินี้หมายถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา รับและกระจายข่าวสารและความเห็นทุกรูปแบบ โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ไม่ว่าเป็นวาจาหรือลายลักษณ์อักษร หรือการตีพิมพ์ในรูปแบบของศิลปะ หรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ประสงค์

3) การใช้สิทธิตามที่บัญญัติไว้ในวรรค 2 ของข้อนี้ ต้องเป็นไปได้อย่างมีหน้าที่เป็นพิเศษและความรับผิดชอบจึงตกอยู่ได้ข้อจำกัดตัดทอนบางเรื่อง แต่ทั้งนี้ต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นแก่

(ก) การเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น

(ข) การรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุข หรือศีลธรรม

เสรีภาพของหนังสือพิมพ์มีความใกล้ชิดกับสิทธิที่จะรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน (RIGHT TO KNOW) เสรีภาพของหนังสือพิมพ์จึงต้องมีเสรีภาพในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพราะหากซึ่งเสรีภาพนี้แล้วหนังสือพิมพ์ก็อาจดำเนินการได้ เสรีภาพในการแสวงหาข่าวสารนั้นจึงถือว่าเป็นหัวใจของการดำเนินกิจการหนังสือพิมพ์เรื่องนี้ ฌอห์น วุฒิกกรมรักษา เห็นว่าหากปราศจากการแสวงหาและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารแล้ว ย่อมปราศจากความเห็นที่แท้จริง ดังนั้นเสรีภาพในการแสวงหาข่าวสารและรับรู้ข้อมูลข่าวสารของหนังสือพิมพ์จึงเป็นเสรีภาพในการรับรู้ของประชาชนอย่างอื่น เช่นสิทธิส่วนตัวแล้วใช้เสรีภาพดังกล่าวเพื่อประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) เป็นสื่อกลางให้ทราบถึงเหตุการณ์บ้านเมือง เหตุการณ์ทางสังคม เป็นกระบอกเสียงของประชาชน ปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยมีเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในการแสวงหาข่าวสารข้อมูล เพื่อนำเสนอต่อสังคมโดยปราศจากการแทรกสอด การจำกัดข้อมูลโดยรัฐโดยข้อมูลนั้นมิได้ถือได้ว่าเป็นความลับหรือกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงความสงบเรียบร้อยอันเป็นข้อยกเว้นแล้ว หนังสือพิมพ์ก็มีเสรีภาพในการแสวงหาข่าวสารเพื่อนำมาเสนอต่อสาธารณะชนอันเป็นสิทธิของประชาชนในการที่จะรู้ข้อมูลข่าวสารอันเป็นสิทธิพื้นฐานข้อหนึ่งที่สำคัญและมีความสัมพันธ์กับเสรีภาพในการแสวงหาข่าวสารของหนังสือพิมพ์

1) เสรีภาพในการพิมพ์ (Freedom of printing)

เป็นเสรีภาพที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในข้อความในหนังสือพิมพ์สู่สาธารณะชน เพื่อตอบสนองสิทธิที่จะรับทราบข้อมูลข่าวสารของประชาชน หากปราศจากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ก็ย่อมจะไม่เกิดขึ้น

ดังที่ผู้พิพากษา Stephen Fiele กล่าวไว้ใน EX.Jacko ค.ศ 1977 ว่า“เสรีภาพในการจำหน่ายจ่ายแจกเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการมีเสรีภาพของหนังสือพิมพ์มากเท่ากับการมีเสรีภาพในการพิมพ์โฆษณา ถ้ามีเสรีภาพในการพิมพ์การโฆษณาโดยปราศจากเสรีภาพในการจำหน่ายจ่ายแจกแล้ว เสรีภาพในการพิมพ์การโฆษณาแทบจะปราศจากความหมาย”²⁵

ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้มีการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการจัดพิมพ์โดยยกเลิกการปิดโรงพิมพ์ในมาตรา45วรรค3”การสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีโทรทัศน์ จะกระทำไม่ได้” และการใช้เสรีภาพในการพิมพ์ต้องเคารพต่อเสรีภาพของบุคคลอื่นและอยู่ภายใต้ข้อจำกัดบางประการในกฎหมายรัฐธรรมนูญด้วย

2) เสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์ (Freedom of Criticize)

บทบาทของหนังสือพิมพ์ในฐานะสื่อมวลชนในระบบประชาธิปไตยมีหน้าที่คอยสอดส่องควบคุมการทำงานของรัฐบาล มีหน้าที่เป็นกระบอกเสียง และเป็นสื่อกลางในการเสนอข่าวสารต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมเพื่อตอบสนองความรับรู้ด้านต่างๆของประชาชน ดังนั้นหนังสือพิมพ์จึงจำเป็นต้องมีเสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์ในเนื้อหาข่าวนั้นได้เมื่อมีการเสนอข่าว เพราะหนังสือพิมพ์เปรียบเสมือนตัวแทน(Agent) ของประชาชนในระบบประชาธิปไตย

ในระบบประชาธิปไตย หนังสือพิมพ์มีหน้าที่สำคัญสองประการ คือสำรวจตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและกระตุ้นมติมหาชน อีกนัยหนึ่งหนังสือพิมพ์เป็นทั้งผู้ตรวจการ (Inspector-general) และผู้กระตุ้นสื่อมวลชน (inspirer of the mass) หน้าที่ทั้งสองอาจขัดแย้งบ้างในตัว อาจเป็นการแยกที่หนังสือพิมพ์จะคอยสอดส่องดูแลการทำงานของรัฐบาล และในขณะเดียวกันมุ่งกระตุ้นประชาชนให้เกิดความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการเมืองด้วย แต่หนังสือพิมพ์สามารถที่จะถ่วงดุลหน้าที่ทั้งสองได้²⁶

สิทธิของประชาชนในการที่จะรับรู้ข่าวสาร มีความสำคัญในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย เพราะระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย มีหลักการพื้นฐานว่าประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ดังนั้นจึงจำเป็นที่ประชาชนจะต้องรู้ว่ารัฐใช้อำนาจปกครองอย่างไรบ้าง เพื่อให้ทราบถึงเสรีภาพของประชาชนที่เสียไป หรือถูกจำกัดเป็นการค้ำค้ำ

²⁵ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย, (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538). หน้า 24.

²⁶ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, ข้างแล้ว 45, หน้า 23.

หรือความคุ้มครองที่ตนได้รับจากรัฐ ดังนั้น สิทธิที่จะรู้ (Right to Know) จึงเป็นสิทธิหนึ่งในบรรดาสิทธิต่างๆ ที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญ โดยสิทธิที่จะทำให้เห็นว่าข่าวสารทุกชนิดตั้งอยู่บนมูลฐานของสิทธิในการรับรู้ของประชาชนและถูกนำมากล่าวอ้างโดยสื่อมวลชน

เสรีภาพของประชาชนในการได้รับข่าวสาร ข้อมูลและและเสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสวงหาข่าวสารในแต่ละประเทศนั้น อาจจะไม่เท่าเทียมกัน ขึ้นอยู่กับความมั่นคงในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย แนวคิดในการยอมรับสิทธิเสรีภาพของประชาชนรวมทั้งเหตุผลความจำเป็นของแต่ละประเทศที่แตกต่างกัน²⁷ ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดถัดไปในรากฐานแนวความคิด ทฤษฎี เรื่องสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนมีวิวัฒนาการ หรือมีที่มาอย่างไรบ้างในแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรองสิทธิเสรีภาพการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์

2.2.1 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรองสิทธิและเสรีภาพการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์

แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรองสิทธิเสรีภาพการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์มีรากฐานมาจากแนวความคิดสำนักกฎหมายธรรมชาติและต่อมาได้มีการพัฒนาการแนวความคิดดังกล่าว

โดยสำนักกฎหมายบ้านเมืองได้นำแนวคิดดังกล่าวไปบัญญัติไว้ในกฎหมายลายลักษณ์อักษร แนวความคิดดังกล่าวมีอิทธิพลและเป็นรากฐานอันสำคัญอันนำไปสู่การรับรองหลักสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยทั้งหลายในเวลาต่อมา แนวความคิดในการรับรองสิทธิเสรีภาพการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์จะทำการศึกษาดังต่อไปนี้

2.2.1.1 สำนักกฎหมายธรรมชาติ

อิทธิพลของแนวคิดกฎหมายธรรมชาติที่เป็นรากฐานในการการรับรองหลักสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญ แนวความคิดสำนักกฎหมายธรรมชาติ (School of Natural Law) แนวคิดนี้ถือว่า กฎหมายมีอยู่แล้วตามธรรมชาติ คงทนถาวร ดำรงอยู่ชั่ววันจันทร์ มิได้ต้องการให้ผู้ใดบัญญัติหรือสร้างขึ้น Cicero นักปกครองสมัยยุคโรมัน ได้กล่าววลีที่เป็นเสมือนรากความคิดนี้ว่า "True Law is right reason, harmonious with nature, diffuse among all, constant, eternal..." ดังนั้น

²⁷ Thomas Gibbons, Freedom of the Press Ownership and Editorial Valups, Public Law Summer 1992 Rev. 280. (1992)

การใช้กฎหมายย่อมเป็นไปตามเหตุผลที่เป็นธรรมชาติตามปกติ ผู้มีอำนาจไม่มีสิทธิสร้างความยุติธรรมโดยกฎหมายของตนเองได้

ปรัชญากฎหมายธรรมชาติ (The Nation Law Theory) เริ่มต้นจากแนวความคิดของอริสโตเติล นักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่ชาวกรีกที่กล่าวถึงความยุติธรรมในทางการเมือง (Political Justice) แบ่งเป็น 2 ชนิด คือเป็นไปตามธรรมชาติ และเป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติ ความยุติธรรมตามธรรมชาติใช้ได้ทุกที่ และมีได้ขึ้นอยู่กับว่าจะยอมรับหรือไม่ ส่วนหลักเกณฑ์ที่เป็นไปตามธรรมเนียมเป็นกฎอันนิรันดร์ในการสร้างสรรค์ความมีเหตุและผล

ปรัชญากฎหมายธรรมชาติ ก่อให้เกิดปรัชญากฎหมายที่สำคัญหลายทฤษฎี

1. ทฤษฎีแบ่งแยกอำนาจของมองเตสกีเออ
2. ทฤษฎีสัญญาประชาคมของจันจาครุสโซ
3. หลักแห่งกฎหมาย หรือหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ซึ่งอัลเบิร์ต เวินน์ไดซี (ชาวอังกฤษ) อธิบายว่าเป็นอำนาจสูงสุดของกฎหมาย ซึ่งประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 3 ประการ

3.1 กฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นผลของการปกครองแผ่นดิน

3.2 บุคคลทุกคนต้องอยู่ใต้กฎหมายและศาลเดียวกัน

3.3 เป็นการปกครองที่ฝ่ายบริหารไม่มีอำนาจตามอำเภอใจ²⁸

แนวความคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาตินี้กำเนิดมาจากนักปรัชญากรีกโบราณในสมัยศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล ต่อมานักปรัชญาสำนักกฎหมายโตอิกได้นำแนวคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาติไปปรับเข้ากับหลักปรัชญาในสำนักของตน ต่อมาเมื่อถึงยุคกลางแนวความคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาติได้กลายเป็นแนวคิดที่แสดงออกมาในรูปของความเชื่อทางศาสนาคริสต์ กล่าวคือ กฎหมายธรรมชาติเป็นกฎหมายที่สืบเนื่องมาจากเจตนาจำนงของพระเจ้าเป็นเจ้า กฎหมายที่พระเจ้าเป็นเจ้า ทรงบัญญัติขึ้นมีฐานะเหนือกว่ากฎหมายที่บัญญัติขึ้น ในยุคดังกล่าวแนวความคิดของ เซนต์ โทมัส อควินัส (Saint Thomas Aquinas) มีอิทธิพลอย่างมากโดยมองว่าพระเจ้าเป็นเจ้า

²⁸ วิชา มหาคุณ สรุปรายบรรยาย หัวข้อ ประเด็นร่วมสมัยเกี่ยวกับจริยธรรมและกฎหมาย [ออนไลน์] http://www.led.go.th/train_law/2/030350a2.pdf.

เป็นผู้สร้างโลก กฎหมายคือเหตุผลก่อให้เกิดรัฐ ดังนั้นกฎหมายจึงมีอำนาจเหนือรัฐ กฎหมายธรรมชาติเป็นรัฐธรรมนูญโลก กฎหมายคือเหตุผลที่ถูกต้องและสอดคล้องกับกฎหมายธรรมชาติไม่ว่าจะเกิดชาติใดภาษาใดทุกแห่งที่ใช้กฎหมายธรรมชาติทั่วกัน²⁹

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติเป็นที่มาของการรับรองสิทธิเสรีภาพนั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่แต่เป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นมานานแล้ว โดยอยู่ในรูปสิทธิตามธรรมชาติ ที่มีพื้นฐานสำคัญมาจากหลักนิติธรรม โดยถือว่ากฎหมายต้องมาจากหลักนิติธรรม โดยถือว่ากฎหมายต้องมาจากเหตุผลทางธรรมชาติและรัฐต้องให้การเคารพและคุ้มครองสิทธิตามธรรมชาติ ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชน โดยจะเห็นได้จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพไว้สองลักษณะ คือ การรับรองอย่างสมบูรณ์หรือเด็ดขาด (Absolute) กล่าวคือ โดยไม่มีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดใดๆ และการรับรองอย่างสัมพัทธ์หรือสัมพันธ์ (Relative) กล่าวคือ รัฐสงวนไว้ซึ่งอำนาจในอันที่จะจำกัดการใช้สิทธิและเสรีภาพภายหลังได้³⁰

กฎหมายธรรมชาติมีลักษณะสำคัญสามประการ

ประการแรก เป็นกฎหมายที่ใช้ได้โดยไม่จำกัดเวลา

ประการที่สอง ใช้ได้ทุกแห่งไม่จำกัดว่าต้องใช้ในรัฐใดรัฐหนึ่ง

ประการที่สาม อยู่เหนือกฎหมายของรัฐ คือรับจะออกกฎหมายให้ขัดหรือแย้งกับกฎหมายธรรมชาติมิได้ มิฉะนั้นกฎหมายของรัฐก็จะใช้บังคับมิได้

จากแนวคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาตินี้เอง ได้เกิดความคิดเกี่ยวกับสิทธิตามธรรมชาติเป็นสืบเนื่องตามมา โดยมีแนวความคิดอยู่ว่า "มนุษย์เกิดมาเท่าเทียมกัน และพระเจ้าเป็นผู้สร้างมนุษย์ขึ้นมาได้สิทธิบางอย่างแก่มนุษย์ สิทธิเหล่านี้ไม่อาจโอนแก่กันได้ และไม่มีใครจะล่วงละเมิดได้ ซึ่งได้แก่สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และสิทธิที่จะหาความสุขและรัฐทั้งหลายจะต้องกระทำ

²⁹ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ . หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547). หน้า 38-39.

³⁰ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ , สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538) หน้า 49.

ทุกอย่างเพื่อให้มนุษย์มีสิทธิเหล่านี้เต็มที่ วิธีการเช่นนี้ทำให้มนุษย์ซึ่งเป็นสัตว์โลกที่ใช้เหตุผลยอมรับว่าเป็นหลักที่ดี และเชื่อว่าจะทำให้มนุษย์อยู่ในสังคมได้อย่างสันติและมีความสุข”

นักปรัชญาสมัยก่อนได้ให้ความสำคัญแก่สิทธิธรรมชาติเป็นอย่างมาก ในฐานะเป็นสิ่งที่ควบคู่กับกฎหมายธรรมชาติ³¹

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าอิทธิพลสำนักความคิดกฎหมายธรรมชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงหลักแห่งธรรม ความยุติธรรมถูกต้อง ซึ่งฝังแน่นอยู่ในจิตใจของมนุษย์เพื่อนำทางการปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ต่างๆ

สำนักกฎหมายธรรมชาติมีความคิดทางกฎหมายว่ากฎหมายเป็นเรื่องของเหตุผล ดังคำกล่าวของ Cicero ที่ว่า”กฎหมายที่แท้จริงคือเหตุผลที่ถูกต้อง..”(True law is the right reason)

2.2.1.2 สำนักกฎหมายบ้านเมือง

สำนักกฎหมายบ้านเมือง (สำนักปฏิฐานนิยม)(School of Positivism),(Legal Positivism) มีแนวคิดที่ว่ากฎหมายคือ "คำสั่ง"ของรัฐ ซึ่งไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับศีลธรรม กฎหมายจึงอาจขัดกับศีลธรรมได้ เน้นความสำคัญที่ข้อเท็จจริงอันปรากฏเกี่ยวกับกฎหมาย John Austin นักปรัชญาสำคัญของสำนักนี้ กล่าวไว้ว่า "เมื่อกฎหมายบัญญัติว่าผิดก็ต้องผิด ไม่ผิดก็ยอมไม่ผิด" ไม่จำเป็นต้องแสวงหาหลักการหรือเหตุผลอื่นใดมาเปลี่ยนแปลงหรือสร้างความยุติธรรม เพราะเมื่อมีกฎหมายยอมถือว่าเป็นที่ยุติธรรมแล้ว

หลังจากที่สำนักธรรมนิยมหรือสำนักกฎหมายธรรมชาติมีความรุ่งเรืองถึงขนาดที่แนวคิดกฎหมายธรรมชาติ(Natural Law School) ได้รับการบัญญัติเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในบ้านเมือง (Positive Law) แทบทั้งหมด มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรเพิ่มขึ้นมากมาย และมีประมวลกฎหมายขึ้นในฝรั่งเศส และประเทศอื่นในยุโรป แนวความคิดกฎหมายธรรมชาติเปลี่ยนแปลงเป็นการบัญญัติกฎหมายตามเจตจำนง(will)ของรัฐสภาสมัย

จากแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง ทำให้เกิดแนวคิด สอง ประการดังนี้

1. **กฎหมายเป็นเรื่องคำสั่งของรัฐ** ถือว่ารัฐเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดไม่ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ใดๆ กฎหมายของรัฐจึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สุดไม่มีกฎหมายอื่นที่เหนือกว่า กฎหมายจึงเป็นเรื่องเจตจำนงของรัฐหรือผู้มีอำนาจไม่ใช่เป็นเรื่องความดีชั่ว ถูกผิดในตัวเอง

³¹ กุลพล พลวัน. สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547) หน้า 6-8.

2. กฎหมายเป็นเรื่องเจตจำนง (will) ของมนุษย์ มิใช่เป็นเรื่องเหตุผลของมนุษย์³²

กล่าวโดยสรุปก็คือ สำนักกฎหมายบ้านเมืองมีความคิดว่ากฎหมายบ้านเมือง (Positive Law) หรือกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในบ้านเมืองซึ่งบัญญัติขึ้นโดยรัฐ เป็นกฎหมายที่แท้จริง มีความสมบูรณ์ในตัวเองไม่มีกฎหมายอื่นที่เหนือกว่า

การรองรับสิทธิเสรีภาพของสำนักกฎหมายบ้านเมืองได้มีการบัญญัติเอาไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชนไว้สองลักษณะด้วยกัน การรับรองไว้อย่างสมบูรณ์หรือสัมบูรณ์ หรือเด็ดขาด (Absolute) กล่าวคือไม่มีเงื่อนไขจำกัดใดๆ และการรับรองอย่างสัมพัทธ์หรือสัมพัทธ์ (relative) กล่าวคือรัฐสงวนไว้ซึ่งอำนาจในอันที่จะจำกัดการใช้เสรีภาพนั้นภายหลังได้³³

หนังสือพิมพ์ในประเทศเสรีประชาธิปไตยจึงได้รับสิทธิ (Right) และเสรีภาพ (Freedom) ตามกฎหมายอย่างสมบูรณ์เช่นเดียวกับสาธารณชน (Public) ได้รับ แต่ในขณะเดียวกันสิทธิและเสรีภาพก็เปรียบเสมือนดาบสองคม หากใช้ในด้านดีสิทธิเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ย่อมเปรียบเสมือนกระบอกเงาสะท้อนให้เห็นถึงความถูกต้องตรงไปตรงมาและครบถ้วนของข่าวสารที่ประชาชนจะได้รับ แต่หากหนังสือพิมพ์นำไปใช้ในทางที่ไม่ชอบธรรม ย่อมส่งผลให้เกิดการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและบุคคลที่เกี่ยวข้องในข่าวอีกด้วย

สื่อมวลชนถือเป็นประชาชนผู้หนึ่งย่อมมีสิทธิเสรีภาพเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป แต่โดยที่สื่อมวลชนในฐานะที่เป็นตัวกลางหรือสื่อที่ทำหน้าที่รายงานข่าว (Information) ความคิดเห็น (Idea) ทศนคติ (Attitude) หรือภาพพจน์ต่างๆ ไปสู่ประชาชนหรือมวลชนจำนวนมาก และสามารถกระจายเผยแพร่ข่าวสารได้อย่างกว้างขวางในเวลาอันรวดเร็ว รวมทั้งก่อให้เกิดอิทธิพลหรือผลกระทบอย่างมากต่อสังคม สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนจึงมีความสำคัญและได้รับการเอาใจใส่เป็นพิเศษนอกเหนือจากที่เป็นสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของประชาชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

³² สมยศ เชื้อไทย.ทฤษฎีกฎหมายนิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่12 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552). หน้า 124.

³³ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2540, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538). หน้า 49.

2.2.2 แนวความคิดทฤษฎีในทางปรัชญาการเมืองที่มีผลต่อการรับรองสิทธิเสรีภาพ การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์

เสรีภาพในการเสนอข่าวหรือการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์เป็นเสรีภาพที่มีความจำเป็นในประเทศที่มีระบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย การใช้เสรีภาพการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนย่อมมีความเป็นอิสระและเป็นไปตามรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศบัญญัติไว้ แนวความคิดอันเป็นทฤษฎีที่จะศึกษาในลำดับถัดไปจะอธิบายถึงความแตกต่างในแต่ละประเทศที่มีระบอบการปกครองที่แตกต่างกันหรือมีแนวปรัชญาการเมืองที่แตกต่างกันนำมาซึ่งความแตกต่างในแนวความคิดพื้นฐานอันสะท้อนความสามารถของแต่ละประเทศในการสนับสนุนเสรีภาพการเสนอข่าวและเสรีภาพการแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์โดยทำการศึกษาลักษณะผล หรือทฤษฎีปรัชญาซึ่งอยู่เบื้องหลังเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในแต่ละประเทศ

การศึกษาเกี่ยวกับสื่อมวลชนหรือทฤษฎีสื่อมวลชน สามารถมองได้หลายแนวทางไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีด้านสังคมศาสตร์ ทฤษฎีปทัสถาน ทฤษฎีแนวปฏิบัติและทฤษฎีสัมมูลสำนึก ทฤษฎีสื่อมวลชนที่มองแบบทฤษฎีปทัสถานที่ว่าภายใต้ค่านิยม ความคิด ความเชื่อทัศนคติต่าง ๆ ของสังคมจะเป็นตัวกำหนดรูปแบบและการดำเนินงานของสื่อมวลชนที่ดำเนินกิจการอยู่ในสังคมนั้น ๆ

2.2.2.1 ทฤษฎีอำนาจนิยม (The Authoritarian Theory)

ทฤษฎีอำนาจนิยม (The Authoritarian Theory) เป็นระบบสื่อมวลชนที่เก่าแก่ที่สุด เริ่มต้นในประเทศอังกฤษในระบบนี้ ความจริง (Truth) ไม่ได้ถูกกำหนดโดยประชาชนแต่จะถูกกำหนดโดย ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งผู้นำและสั่งประชาชนดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนจึงเป็นการทำตามคำสั่งจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง (from top to down) ผู้ปกครองประเทศจะใช้สื่อมวลชนในการแจ้งให้ประชาชนทราบถึงความคิดและนโยบายของผู้ปกครอง และสื่อมวลชนไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์กลไกทางการเมืองได้เฉพาะกรณีที่ได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองเท่านั้นที่ทางเอกชนจะสามารถเป็นเจ้าของสื่อมวลชนได้ และการอนุญาตนี้จะถูกยกเลิกเมื่อใดก็ได้เมื่อผู้ปกครองเห็นว่า เอกชนไม่สนับสนุนนโยบายของผู้ปกครอง

2.2.2.2 ทฤษฎีเสรีนิยม (The Libertarian Theory)

ใช้กลับประเทศที่เป็นประชาธิปไตยในระบบนี้ ความจริง (Truth) ไม่ได้ถูกกำหนดโดยผู้มีอำนาจ แต่สิทธิในการแสวงหาความจริงเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ สื่อมวลชนจึง

ถูกถือว่า เป็นผู้ร่วมในการแสวงหาความจริง และไม่ได้เป็นเครื่องมือของรัฐแต่เป็นฝ่ายให้ข้อมูลแก่ประชาชนในการตรวจสอบรัฐนอกจากนี้ เอกชนสามารถเป็นเจ้าของสื่อมวลชนได้ และดำเนินงานโดยอาศัยหลักการควบคุมตนเองและกระบวนการยุติธรรม

ต้นกำเนิดของทฤษฎีนี้มาจากการดิ้นรนของหนังสือพิมพ์ที่จะให้หลุดพ้นจากการควบคุมทางการเมืองและการปกครองในคริสต์ศตวรรษที่ 17 และต่อมาก็ได้รับการยืนยันอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษรหลังการปฏิวัติของสหรัฐและฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 18 ให้ถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่ง ในปัจจุบันนี้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าเป็นหลักการที่สำคัญยิ่งของหนังสือพิมพ์ในระบอบเสรีประชาธิปไตย บทบาทหน้าที่ที่เป็นพื้นฐานก็คือเป็นเครื่องมือของบุคคลหรือปัจเจกชนในการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี แม้ว่าความคิดเห็นเหล่านั้นจะเป็นการโจมตีวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือพรรคการเมืองที่อยู่ในอำนาจก็ตาม เหตุผลอ้างอิงในตอนแรกก็คือ การเปิดโอกาสให้ฝ่ายค้านและฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลได้แสดงความคิดเห็นโดยไม่ถูกลงโทษ ให้สิทธิแก่บุคคลที่จะนับถือศาสนาใดก็ได้ป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจการปกครองไปในทางที่ผิด ส่งเสริมเสรีภาพในด้านการค้าขายและถือว่าเป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งของชีวิตมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแสวงหาสัจจะจากการประกาศต่อต้านการเซ็นเซอร์หนังสือพิมพ์ของมิลตัน (Milton) ในอารีโอปาจิติกา (Areopagitica) ได้กลายมาเป็นการยืนยันที่หนักแน่นของจอห์น สจิวตมิลล์ ที่ว่าโทษของการห้ามปรามการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นย่อมตกแก่ผู้อื่นที่มีความคิดเห็นขัดแย้ง (ผู้ห้ามปราม) มากกว่าจะตกอยู่กับเจ้าของความคิดเห็น (ผู้แสดงออก) นั้นเสียอีก "ถ้าความคิดเห็นนั้นถูกต้อง ผู้ (มีความคิดเห็นขัดแย้ง) นั้นจะขาดโอกาสที่จะแลกเปลี่ยนความหลงผิดกับความจริง ถ้าความคิดเห็นผิดพลาดเขาก็จะขาดผลประโยชน์ค่อนข้างใหญ่หลวงในการที่จะได้มาซึ่งความรู้และความประทับใจในความจริงอย่างกระจ่างและแจ่มใสยิ่งขึ้น เมื่อปะทะเปรียบเทียบกับความหลงผิด" อรรถาธิบายดังกล่าวทำให้เหตุผลอ้างอิงของทฤษฎีเสรีนิยมได้พัฒนากว้างขวางออกไป เสรีภาพของหนังสือพิมพ์มิเป็นแต่เพียงเครื่องมือของการแสดงออกของบุคคลเท่านั้น หากยังเป็นเครื่องมือแสวงหาสัจจะของสังคมโดยเปิดหนทางและโอกาสให้กับทัศนะต่าง ๆ ทั้งผิดและถูกมาประชันขันแข่งกันใน "ตลาดเสรีความคิดอ่าน" (free market of ideas) ให้สาธารณชนเป็นผู้ตัดสิน นอกจากนี้ยังจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมทางด้านสวัสดิภาพและสวัสดิภาพตามแนวทางที่คนส่วนใหญ่ยินยอมพร้อมใจ

จากต้นกำเนิดของทฤษฎีเสรีนิยมหรืออิสระภาพนิยมตามที่กล่าวข้างต้นแล้วลองหันมาพิจารณาถึงคำว่า ทฤษฎีสื่อเสรี (Free-press Theory) บ้างว่ามีลักษณะเช่นไร

จากทฤษฎีนี้สื่อเสรีถือว่าเป็นหลักที่ถูกกฎหมาย กล่าวโดยทั่วไปคือบุคคลควรจะมีเสรีภาพที่จะพิมพ์สิ่งที่เขาชอบ และแสดงความคิดเห็นกล่าวคือเชื่อในความยิ่งใหญ่ที่สุดของส่วนบุคคล ของเหตุผลและของความจริง

การมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นสู่สาธารณชน เป็นหนทางที่ดีที่สุดที่จะหาข้อเท็จจริง และข้อผิดพลาดได้ สามารถที่จะทราบได้ว่าอะไรถูก อะไรผิด และทำให้สังคมทราบว่าสมาชิกในสังคมต้องการอะไร ข้อเท็จจริง ความเป็นอยู่ที่ดีและเสรีภาพเป็นองค์ประกอบซึ่งกันและกัน ที่จะทำให้สังคมนั้น ๆ สมบูรณ์

ใน First Amendment to the American Constitution กล่าวว่า

"สภานิติบัญญัติไม่อาจมีกฎหมาย...ในการลิดรอนหรือตัดทอนเสรีภาพในการพูดหรือเสรีภาพของสื่อต่าง ๆ เพราะเป็นสิทธิโดยชอบธรรมของประชาชน แต่ในทางปฏิบัตินั้นเนื่องจากไม่อาจกล่าวแน่นอนได้ว่าสุดขอบเขตของเสรีภาพนั้นอยู่ที่เขตหรือจุดใด Milton จึงกล่าวว่าสื่อใช้เสรีภาพมากเกินไปทำให้เสื่อมเสียถึงศีลธรรมและรุกรานอำนาจของรัฐบาล ดังนั้นเสรีภาพจึงควรมีจำกัด สื่อเสรีนั้นสามารถเสนอข่าวสาร ข้อมูลได้อย่างเสรี โดยไม่มีการ censor ส่วนผลที่ตามมาหลังจากเสนอข่าวนั้น ๆ จะเป็นอย่างไรบ้าง เป็นหน้าที่ของทางกฎหมายเป็นผู้ตัดสินภายหลัง

กระนั้นก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในระบบเสรีก็มีปัญหาหลายประการดังนี้

ประการแรก ก็คือขอบเขตของเสรีภาพควรจะกว้างขวางมากน้อยเพียงใด การใช้เสรีภาพควรจะถูกรับควบคุมด้วยวิธีใด กฎหมายทั่วไปของสังคมสามารถใช้กับหนังสือพิมพ์ได้อย่างเพียงพอหรือไม่ ถ้าไม่พอควรจะออกกฎหมายพิเศษเฉพาะในแบบอำนาจนิยมอย่างอ่อนหรือไม่ส่วนใหญ่กล่าวว่าขอบเขตของเสรีภาพควรจะอยู่ที่เส้นพรมแดนของศีลธรรม สิทธิ ทรัพย์สิน ชื่อเสียงของบุคคลและอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของรัฐ ถ้าสองอย่างนี้ถูกละเมิดเมื่อใดหนังสือพิมพ์ที่ละเมิดก็ควรจะต้องถูกลงโทษเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปแต่บางคนก็กล่าวว่าขอบเขตของเสรีภาพจะต้องไม่มีที่สิ้นสุด เพราะเมื่อใดหนังสือพิมพ์ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่ออะไรก็ตาม เมื่อนั้นหนังสือพิมพ์ก็ไม่มีเสรีภาพที่จะรายงานสิ่งที่นักหนังสือพิมพ์อาชีพจะต้องรายงานตามหน้าที่ของตน

ประการที่สอง ถ้าหนังสือพิมพ์มีเสรีภาพมากกว่าบุคคลธรรมดา หนังสือพิมพ์จะมีเหตุผลอะไรมาอ้างอิง นอกจากการเป็นเจ้าของเครื่องมือพิเศษที่มีบทบาทหน้าที่ มีอภิสิทธิ์ (privileged function) ในการรายงานเหตุการณ์กิจกรรมทางการเมืองเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม

ทุกอย่างต่อสาธารณชน ถ้าอย่างนั้นก็หมายความว่าใครก็ตามที่มีเครื่องมือพิเศษนี้ก็สามารรถจะมีเสรีภาพได้มากกว่าบุคคลธรรมดา แสดงว่าคนทุกคนสามารถจะมีเสรีภาพมากกว่าคนอื่นได้อย่างเท่าเทียมกัน ไม่น่าจะมีปัญหาอะไร แต่ในสภาพความเป็นจริงทางการเมืองและเศรษฐกิจ คนทุกคนไม่มีปัญหาหรือไม่มีความสามารถที่จะเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์ได้อย่างเท่าเทียมกัน ทำให้มีการผูกขาดความเป็นเจ้าของสื่อมากขึ้นทุกที ดังนั้นปรากฏการณ์ที่เราเรียกว่าการหดตัวของสื่อมวลชน หรือมีการรวมตัวหรือมีการระจุกตัวกันในความเป็นเจ้าของสื่อ (media concentration or conglomerate ownership) บทบาทหน้าที่ อภิสัทธาหรือเสรีภาพที่เหนือกว่าคนธรรมดาจึงถูกจำกัดอยู่ในวงการธุรกิจที่มีอำนาจการซื้อสูง ทำให้หนังสือพิมพ์ที่หลุดพ้นจากพันธนาการของรัฐต้องเข้ามาอยู่ภายใต้อิทธิพลของวงการธุรกิจใหญ่เหมือนหนีเสือปะจระเข้ อิสรภาพซึ่งเป็นหัวใจของทฤษฎีเสรีนิยม (ในตอนหลังจึงมักเรียกกันว่าเป็นอิสรภาพนิยม) จึงต้องถูกระทบกระเทือนและเกิดมีปัญหามากขึ้นมาว่า อิสรภาพจากใคร (ผู้ใด) หรือเป็นเพียงอิสรภาพจากพันธนาการของรัฐเท่านั้นหรือ

ประการที่สาม ทฤษฎีเสรีนิยมมีแนวโน้มที่จะปกป้องความเชื่อและความคิดเห็นให้สามารถแสดงออกมาได้อย่างเสรี แต่ไม่ค่อยพูดถึงข่าวสารซึ่งมีแง่มุมที่ซับซ้อนซ่อนเงื่อนอยู่ อาจจะเป็นเรื่องธรรมดา ถ้าหากสมาชิกของสังคมทุกคนสามารถจะให้และรับข่าวสารได้อย่างเสรี แต่ในกรณีที่ทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือพิมพ์สามารถจะปกปิดหวงแหนหรือปิดกั้นข่าวสารอะไรก็ได้ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์เฉพาะตน ปัญหาที่จะตามมาอย่างมากมายทั้งในแง่การเมืองและกฎหมายที่ยึดความเป็นธรรมของสังคมเป็นหลัก การปกปิดความเชื่อและความคิดเห็นมิให้ปรากฏบนหน้าหนังสือพิมพ์ถือเป็นเรื่องของสิทธิและเสรีภาพเฉพาะตน แต่การปกปิด "ข่าวสารของส่วนรวม" อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อ่าน (มวลชนผู้รับสาร) โดยเฉพาะสมาชิกประจำของหนังสือพิมพ์นั้น น่าจะถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพทางด้านข่าวสาร (freedom of information) หรือไม่ เท่าที่ปรากฏทฤษฎีเสรีนิยม มิได้มีการอภิปรายกันในเรื่องนี้มากนัก เพราะมุ่งเน้นไปที่เสรีภาพของความคิดอ่าน (freedom of ideas) เสียมากกว่า ยิ่งในยุคปัจจุบันข่าวสารกลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตและการทำงานมากขึ้น จนถึงกับมีความพยายามที่จะพัฒนาสังคมไปสู่สภาพสังคมข่าวสาร (information society) การอภิปรายในเรื่องเสรีภาพของข่าวสารยิ่งกลายเป็นเรื่องยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้นทุกที

ประการที่สี่ โยงมาจากประการที่สามนั่นเอง เดิมทีเดียวทฤษฎีเสรีนิยมเกี่ยวข้องกับปรัชญาเสรีภาพของหนังสือพิมพ์เป็นส่วนใหญ่ แต่ในเมื่อโลกปัจจุบันมีสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ รวมทั้งแหล่งข่าวสารสนับสนุน (ระบบการศึกษา องค์การธุรกิจขนาดใหญ่ เครื่องคอมพิวเตอร์ ฯลฯ) เข้ามามีบทบาทหน้าที่มากขึ้น เราจะประยุกต์ทฤษฎีนี้ไปใช้กับสื่อและแหล่งข่าวสารเหล่านั้น

ได้หรือไม่ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ จนกระทั่งบัดนี้ก็ยังไม่สามารถที่จะมีเสรีภาพของการแสดงออกเท่ากับหนังสือพิมพ์ (* ยกเว้นในบางประเทศ) เพราะถือกันว่าเป็นสื่อมวลชนสาธารณะ (public media) แต่มีใช้สื่อเสรี (free press)

ส่วนแหล่งข่าวสารสนเทศนับสนุนที่เชื่อมโยงเข้ามาในระบบการสื่อสารมวลชนก็เช่นเดียวกัน คงจะประยุกต์ใช้หลักการเสรีนิยมหรืออิสรภาพนิยมเพียงบางส่วนเท่านั้น

ประการสุดท้าย เสรีภาพของการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นและโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสนอข่าวสารขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่างหลายด้านด้วยกัน ที่สำคัญก็คือตัวประกอบหรือองค์ประกอบด้านบุคคล เช่นในการทำหนังสือพิมพ์ มีผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยกันหลายฝ่ายนับตั้งแต่เจ้าของ บรรณาธิการ ผู้สื่อข่าว ผู้อ่าน ผู้ได้ประโยชน์ และผู้เสียประโยชน์จากเสรีภาพของการแสดงออก ดังนั้นเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ควรจะขึ้นอยู่กับใคร หรือคำนึงถึงฝ่ายใดมากน้อยเพียงไร นับว่ายังเป็นปัญหาที่ยากแก่การตอบ องค์ประกอบอีกอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยก็คือ องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมเช่น ภาวะการเงิน ภาวะการณ์ตลาดบรรยากาศทางการเมืองและความมั่นคงปลอดภัย ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่อาจมีอิทธิพลต่อขอบเขตหรือแม้แต่คำจำกัดความของเสรีภาพได้ทั้งนั้น เสรีภาพจึงต้องมีเงื่อนไขอยู่เสมอ แต่เงื่อนไขนั้นใครจะเป็นผู้กำหนด และถ้าเสรีภาพต้องมีเงื่อนไขเสียแล้ว เราจะเรียกว่าเสรีภาพได้หรือไม่

* ในสหรัฐอเมริกา มีรัฐบัญญัติ "Freedom of Information Act" เน้นให้หนังสือพิมพ์มีสิทธิเสรีภาพค่อนข้างมากในการเข้าไปหาข่าวสารจากองค์กรของรัฐมาเปิดเผยต่อสาธารณชน องค์กรของรัฐจะปกปิดข่าวสารมิได้ ยกเว้นข่าวสารที่เป็นความลับแต่รัฐบัญญัตินั้นก็มิได้กล่าวถึงการปกปิดหรือการงดเว้นไม่เสนอข่าวของหนังสือพิมพ์

2.2.2.3 ทฤษฎีสื่อมวลชนว่าด้วยความรับผิดชอบทางสังคม (Social Responsibility Theory)

เริ่มในสหรัฐอเมริกาในระบบนี้ สื่อมวลชนมีพันธะที่จะต้องรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีจริยธรรมของวิชาชีพการสื่อสารมวลชน จะต้องดูว่า ทุกฝ่ายจะต้องถูกนำเสนออย่างยุติธรรม และดูว่า ประชาชนมีข้อมูลข่าวสารเพียงพอที่จะใช้ประกอบการตัดสินใจของตนหรือไม่ โดยปกติแล้ว เอกชนจะเป็นเจ้าของสื่อมวลชน แต่รัฐก็อาจเข้ามาดำเนินการแทนได้ หากเห็นว่า เอกชนดำเนินการไม่เหมาะสม

จากพฤติกรรมในทางลบของหนังสือพิมพ์เสรีในสหรัฐอเมริกาได้ผลักดันให้นักคตินักวิชาการเข้ามาช่วยนักหนังสือพิมพ์และผู้พิมพ์ผู้โฆษณาสร้างจรรยาบรรณสำหรับวิชาชีพนี้มา

ตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 แต่ผู้ที่มีส่วนในการวางรากฐานทฤษฎีนี้เป็นอย่างมาก ก็คือ โจเซฟ พูลิตเซอร์ (Joseph Pulitzer) ที่ได้พยายามต่อสู้เพื่อตั้งสถาบันการศึกษาวารสารศาสตร์ขึ้น (ปัจจุบันนี้อยู่ในมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย นิวยอร์ก) และได้เขียนเรื่องนี้ไว้ในวารสาร North American Review เมื่อปี ค.ศ. 1904 ว่า "ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง ความรู้ถูกถ่วงที่สุดเกี่ยวกับปัญหาที่จะต้องเผชิญ และความรู้สึกรับผิดชอบทางศีลธรรมด้วยความจริงจัง สามอย่างนี้จะช่วยปกป้องวิชาชีพวารสารศาสตร์ให้พ้นจากความยอมจำนนต่อประโยชน์ทางธุรกิจที่เห็นแก่ตัวและเป็นศัตรูต่อสวัสดิการของประชาชน"*

นับแต่นั้นมาการพูดถึงความรับผิดชอบก็ขยายกว้างออกไป หนังสือพิมพ์ต้องมีเสรีภาพตามแนวความคิดอิสรภาพนิยม แต่ขณะเดียวกันก็ต้องมีความรับผิดชอบต่อควบคู่กันไปด้วย เกิดเป็นแนวความคิดเสรีนิยมอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเรียกกันว่า Neo-liberalism ในแนวความคิดนี้ เสรีภาพถูกจำกัดขอบเขตด้วยความรู้สึกรับผิดชอบต่อผู้ประกอบวิชาชีพภายใต้จรรยาบรรณของสมาคมวิชาชีพและโดยการควบคุมของสถาบันรัฐที่เป็นอิสระไม่ขึ้นกับรัฐบาลหรือผู้ใด (public but independent institutions) ความคิดเกี่ยวกับสถาบันรัฐที่เป็น

อิสระนี้เกิดขึ้นเมื่อรัฐบาลสหรัฐจัดตั้งคณะกรรมการวิทยุ (Federal Radio Commission) เพื่ออนุญาตความถี่รวมทั้งควบคุมเนื้อหารายการ ในปี ค.ศ. 1927 และจัดตั้งคณะกรรมการการสื่อสาร (Federal Communication Commission) เพื่อออกใบอนุญาตจัดตั้งสถานีและดูแลการใช้คลื่นออกอากาศในปี ค.ศ. 1934 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

อันที่จริงทฤษฎีเสรีนิยมแนวใหม่ (Neo-liberalism) เพิ่งจะกลายเป็นทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างชัดเจนในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองนี้เอง เมื่อคณะกรรมการเสรีภาพสื่อมวลชน (Commission on Freedom of the Press) ได้ศึกษา และเขียนรายงานชื่อว่า สื่อมวลชนที่มีเสรีภาพและความรับผิดชอบต่อสังคม (A Free and Responsible Press)* แม้ว่าผลงานของคณะกรรมการจะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมากจากวงการวิชาชีพ แต่ส่วนใหญ่ก็มิได้ขัดแย้งในหลักการจึงเท่ากับว่าช่วยตบแต่ง (ส่งเสริม) ให้ทฤษฎีนี้มีรูปร่างชัดเจนยิ่งขึ้น

ถ้าจะกล่าวถึงอีกลักษณะหนึ่งของทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory) แล้วอาจจะกล่าวได้ว่า เนื่องจากโทรทัศน์และวิทยุมีบทบาท และมีอิทธิพลต่อสาธารณชนมากจึงต้องมีมาตรการควบคุมการเสนอข่าวของสื่อเหล่านี้ รวมทั้งหนังสือพิมพ์ด้วย เพื่อให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม ในการเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูล โดยต้อง

* Joseph Pulitzer "The College of Journalism" North American Review 178 (May 1904)

* R. Hutchins, University of Chicago Press, 1947.

สอดคล้องกับหลัก 3 ประการดังต่อไปนี้ เพื่อให้สื่อมีความเป็นกลาง และตอบสนองความต้องการของผู้รับสาร ตลอดจนให้สาธารณชนเชื่อถือในข่าวสาร ข้อมูล อันเกี่ยวกับกิจการบ้านเมือง ซึ่งหลัก 3 ประการที่ว่านี้ก็คือ

1. ให้ประชาชนมีเสรีภาพส่วนบุคคลและมีทางเลือกในอันที่จะรับข่าวสาร
2. สื่อต้องมีเสรีภาพเช่นกัน
3. สื่อต้องสำนึกถึงหนีบุญคุณต่อสังคม แต่การที่จะเสนอข่าวสารโดยมีหลักการทั้ง 3 ประการนั้นทำได้ยาก จึงมีข้อสรุป 2 แบบเพื่อแก้ปัญหานี้คือ

1. พัฒนาสาธารณชน เข้าจัดการการบริหารการเสนอข่าว อันจะทำให้มีอำนาจด้านการเมือง กล่าวได้ว่าสื่อมีความรับผิดชอบต่อสังคม

2. พัฒนาสื่อ สื่อทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ โดยมีการปกครองดูแลการทำงานเองด้วยการกระจายเสียงทางวิทยุและแพร่ภาพทางโทรทัศน์เป็นหนทางที่จะปฏิบัติได้ตามทฤษฎีสื่อที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ในกรณีที่โทรทัศน์และวิทยุเป็นของผู้ใด หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง รัฐบาลจึงได้พยายามลดเสรีภาพของสื่อ ด้วยการออกกฎต่าง ๆ เพื่อบรรลุมัตถุประสงค์ เพื่อประโยชน์ของสังคม ตลอดจนลดความกดดันและแนวโน้มจากสาธารณชน

บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนตามทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมนี้พัฒนามาจากทฤษฎีเสรีนิยมแบบดั้งเดิมแต่เจาะเน้นที่ความรับผิดชอบต่อในการปฏิบัติหน้าที่เหล่านั้นให้เกิดผลดีต่อสังคมส่วนรวมอย่างแท้จริง ซึ่งได้แก่

ประการแรก การจะต้องถือเป็นภาระหน้าที่หลักที่จะให้บริการแก่ระบบการเมือง โดยการให้ข่าวสารและให้มีการอภิปรายโต้เถียงในเรื่องของส่วนรวมหรือกิจการสาธารณะ

ประการที่สอง ซึ่งเป็นหน้าที่รองลงมาก็คือ ควรจะต้องส่งเสริมกระบวนการประชาธิปไตยและให้ความสว่างทางปัญญา (enlightening) แก่สาธารณชนเพื่อจะได้เกิดความสามารถในการปกครองตนเอง

ประการที่สาม ควรจะต้องพิทักษ์รักษาสิทธิของบุคคลโดยคอยเฝ้าดูรัฐบาล (watchdog against government)

ประการที่สี่ ควรจะต้องให้บริการแก่ระบบเศรษฐกิจ โดยเน้นส่งเสริมผลประโยชน์ของผู้ซื้อผู้ขายสินค้าและบริการด้วยสื่อการโฆษณา แต่รายได้จากการนี้จะต้องไม่บั่นทอนอิสรภาพของสื่อมวลชน

ประการที่ห้า ควรจะต้องให้ความบันเทิงแก่สาธารณชน แต่มีเงื่อนไขว่าต้องเป็นความบันเทิงที่ "ดี" มีคุณภาพ

ประการที่หก ควรจะต้องหลีกเลี่ยงไม่เสนอเนื้อหา เรื่องราวที่อาจนำไปสู่การ ประกอบอาชญากรรม ความรุนแรง ความไม่สงบเรียบร้อยของบ้านเมือง หรือการก้าวร้าวต่อชน กลุ่มน้อย

ประการที่เจ็ด สื่อมวลชนควรจะต้องเป็นพหุนิยม คือสะท้อนความคิดเห็นที่ แตกต่างกัน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ใช้สิทธิโต้ตอบ จะเห็นได้ว่าทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคม แตกต่างไปจากทฤษฎีเสรีนิยมตรงประเด็นที่ว่า เสรีภาพมิได้เป็นแต่เพียงอิสรภาพที่ไร้จุดหมาย ปลายทางและเสนอเพื่อสนองสิทธิมนุษยชนในการแสดงออกเท่านั้น หากจะต้องเป็นอิสรภาพที่ นำไปสู่การสร้างสรรค์ประโยชน์ของส่วนรวมให้เกิดผลอย่างจริงจัง สื่อมวลชนมิได้เกิดมาเพื่อเป็น เครื่องมือของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สร้างความ สัมฤทธิ์ผลให้กับสังคมด้วย สรุปได้ว่าเสรีภาพจาก...(Freedom from) หรือเสรีภาพเชิงลบ (negative freedom) ได้กลายมาเป็นเสรีภาพเพื่อ (freedom for) หรือเสรีภาพเชิงบวก (positive freedom) นั่นเอง

ซึ่งหากจะกล่าวโดยสรุป หลักของทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคม จะมีดังต่อไปนี้

1. สื่อควรยอมรับและบรรลุน้ำหนักที่ความรับผิดชอบต่อสังคม
2. หน้าที่รับผิดชอบนี้..คือจะต้องมีมาตรฐานของข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความ ถูกต้องแน่นอน สำนึกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและความสมดุล
3. ต้องสามารถควบคุมตัวเองได้อย่างสมเหตุสมผลและถูกต้อง
4. ต้องเลี่ยงเหตุอันจะก่อให้เกิดความรุนแรง อาชญากรรม หรือความไม่สงบ หรือไม่ทำความไม่พอใจแก่ชนกลุ่มน้อย
5. ทำหน้าที่เพื่อคนส่วนมาก และเสนอความหลากหลายของความคิดเห็นจากคน หลากหลายในสังคม
6. สังคมและสาธารณชนมีสิทธิที่จะได้รับผลตอบแทนที่ดี ๆ
7. สื่อมวลชนควรเชื่อถือสังคม ลูกจ้าง และตลาด

2.2.2.4 ทฤษฎีสื่อมวลชนฝ่ายโซเวียตคอมมิวนิสต์ (Soviet Communist Theory)

เป็นพัฒนาการของทฤษฎีอำนาจนิยม และมีรากฐานมาจากลัทธิมาร์กในสหภาพ โซเวียตสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจเช่นเดียวกับระบบอำนาจนิยมแต่ต่างกันตรงที่ สื่อมวลชนเป็นของรัฐเท่านั้นสื่อมวลชนโซเวียตคอมมิวนิสต์มองว่า มวลชนผู้รับสารต้องการการ

แนะนำจากผู้ปกครอง แต่สื่อมวลชนเสรีนิยมมองว่า มวลชนผู้รับสารเป็นผู้มีเหตุผล และมีความสามารถในการเลือกระหว่างความจริงกับความผิด

โซเวียตและประเทศคอมมิวนิสต์ได้รับเอาทฤษฎีนี้มาจากความคิดของมาร์กซ์ กับ เอนเงิล (Marx and Engels) และแนวทางปฏิบัติของเลนิน (Lenin) โซเวียตเองได้ปฏิรูปการสื่อสารมวลชนมาตั้งแต่หลังการปฏิวัติในปี ค.ศ. 1917 และได้พัฒนาแนวทางวิชาการและวิชาชีพของสื่อมวลชนเรื่อยมาจนเป็นแบบอย่างเด่นชัดสำหรับประเทศสังคมนิยมแบบคอมมิวนิสต์ โดยทั่วไปความคิดที่เป็นรากฐานของทฤษฎีนี้มีอยู่ 5 ประการ คือ

1. ชนชั้นกรรมาชีพ (Working Class) เป็นผู้มีอำนาจปกครองในสังคมโซเวียต ลิสต์ เพื่อที่จะรักษาอำนาจนี้ไว้จะต้องเข้าควบคุม "สื่อสร้างจิตใจ" (means of mental production) ไว้ให้ได้ เพราะฉะนั้นสื่อมวลชนทั้งหมดจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมขององค์การตัวแทนชนชั้นกรรมาชีพซึ่งอันดับแรกก็คือพรรคคอมมิวนิสต์

2. สังคมโซเวียตลิสต์ จะต้องเป็นสังคมที่ไม่มีชนชั้น เพราะฉะนั้นจึงไม่มีความขัดแย้งระหว่างชนชั้น สื่อมวลชนจึงไม่ควรที่จะมีรูปแบบโครงสร้างรองรับความขัดแย้งทางการเมือง ความแตกต่างและการโต้เถียงอาจจะมีได้ แต่จะต้องไม่เกินเลยจนกลายเป็นเรื่องผิดกาลเทศะ ล้าสมัยหรือเป็นอันตรายต่อธรรมเนียมพื้นฐานของสังคมในแนวทางสังคมนิยม

3. สื่อมวลชนมีบทบาทในเชิงบวกในการสร้างสรรค์สังคม และการผลักดันส่งเสริมให้ไปสู่ระบบคอมมิวนิสต์ เพราะฉะนั้นสื่อมวลชนจะต้องมีภาระหน้าที่สำคัญในด้านการสังคม ประกิต การควบคุมทางสังคมในลักษณะอรูปนัยหรืออย่างไม่เป็นทางการ (informal social control) และการระดมพลังไปสู่เป้าหมายทางสังคมและเศรษฐกิจที่ได้วางแผนไว้แล้ว

4. ลัทธิมาร์กซิสต์มีความเชื่อในกฎอันเที่ยงธรรมของประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสภาพความจริงเชิงวัตถุวิสัย (objective reality) ที่สื่อมวลชนจะต้องสะท้อนออกมาให้ประจักษ์ การแปลความหมายของเหตุการณ์โดยอาศัยบุคคลเป็นหลักจึงถูกจำกัดโดยปริยายและคุณค่าของข่าวก็จะต้องพิจารณาจากกันจากทัศนะที่แตกต่างไปจากทฤษฎีเสรีนิยม

5. ตามหลักการทั่วไปของรัฐโซเวียต สื่อมวลชนจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมอย่างเบ็ดเสร็จขององค์กรรัฐและจะต้องประสานประสานกับเครื่องมือกลไกทางการเมืองอย่างอื่นอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพความคิดรากฐานดังกล่าวข้างต้น ทำให้สื่อมวลชนกลายเป็นเครื่องมือของรัฐและพรรคโดยตรง แต่ขณะเดียวกันก็ต้องจัดระเบียบกันเองให้มีความรับผิดชอบ ให้มีการพัฒนาและปฏิบัติตามแนวทางความประพฤติแห่งวิชาชีพ ให้มีการบริการและรับผิดชอบต่อสาธารณชน โดยมีการศึกษาวิจัยและให้ประชาชนผู้รับสารเข้ามามีส่วนร่วมในการ

สื่อสารมวลชนอย่างมีระบบ รวมทั้งการตอบจดหมายและสนองความเรียกร้องหรือความต้องการ
ของผู้อ่าน ผู้ชม ผู้ฟัง

จากทฤษฎีเบ็ดเสร็จนิยม หรือทฤษฎีโซเวียตที่กล่าวไปข้างต้นนั้น สามารถสรุปสั้น ๆ ได้ว่า **ทฤษฎีนี้มาจากทฤษฎีของ Marx, Engels และเลนิน ซึ่งเป็นความคิดที่ว่า**

1. ชนชั้นทำงาน (working class) เป็นผู้กุมอำนาจในสังคมระบบสังคมนิยมและควบคุมตัวจักรที่จะให้เกิดผลผลิตทางความคิด
2. ระบบสังคมนิยม เป็นสังคมที่มีชนชั้นเดียว จึงไม่มีความขัดแย้ง ความไม่เสมอภาคเกิดขึ้น สื่อจึงไม่มีการกล่าวถึงความขัดแย้งทางการเมือง
3. สื่อมีบทบาทที่จะนำสังคมไปสู่วิถีทางที่จะบรรลุเป้าประสงค์ทางด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ
4. สื่อควรจะสะท้อนความเป็นจริงของความเป็นสังคมนิยม อันจะลดความคิดเห็นของส่วนบุคคล

บทบาทหน้าที่ที่สื่อมวลชนตามทฤษฎีเบ็ดเสร็จนิยมหรือทฤษฎีโซเวียตนั้นจะเพิกเฉยละเลยเสียมิได้ ก็คือ

1. สื่อมวลชนจะต้องตอบสนองผลประโยชน์ของชนชั้นกรรมาชีพ
2. สื่อมวลชนจะต้องมีบทบาทหน้าที่ในเชิงบวกต่อสังคม โดยการสังคมนะกิตตามปทัสฐานที่พึงปรารถนา โดยการให้การศึกษ ให้ข่าวสาร ให้การกระตุ้นเตือนและการระดมพลัง
3. สื่อมวลชนจะต้องเสนอสังคมทัศน์และโลกทัศน์ (view of society and the world) ที่สมบูรณและเที่ยงธรรม ตามหลักการมาร์กซิสต์และเลนินนิสต์
4. สื่อมวลชนจะต้องเป็นเครื่องมือของรัฐและพรรคในการเปิดเผยสภาพความเป็นจริง เบื้องหลังการต่อสู้ของชนชั้น (revelation) เพื่อเตรียมมวลชนให้พร้อมสำหรับงานปฏิวัติ
5. สื่อมวลชนจะต้องเป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อและการปลุกระดม*
6. สื่อมวลชนจะต้องสนับสนุนความเคลื่อนไหวของฝ่ายหัวก้าวหน้าทั้งภายในและภายนอกประเทศ
7. สื่อมวลชนจะต้องตอบสนองความต้องการและความจำเป็นของประชาชนผู้รับสารภายในกรอบของสังคม ถ้าเปรียบเทียบกับทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคมจะเห็นได้ว่าบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนมิได้อยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบของวิชาชีพเช่นนั้นอีกแล้ว แต่จะต้องอยู่ในกรอบบังคับทางการเมืองที่ชัดเจนไว้อย่างชัดเจนแน่นอน สื่อมวลชนกลายสภาพจากเครื่องมือของบุคคลและสถาบันสังคม* มาเป็นเครื่องมือทางการเมืองอย่างสมบูรณ

ตามข้อเขียนของเลนิน การปลุกกระดม (agitation) หมายถึง การชี้ให้เห็นถึงความไม่เป็นธรรม อันเกิดจากความเห็นแย้งกันภายในลัทธิทุนนิยมและปลุกเร้าให้เกิดความไม่พอใจและลุกขึ้นประณามความอยุติธรรม ส่วนการโฆษณาชวนเชื่อ คือ การอธิบายอย่างละเอียดเกี่ยวกับความเห็นแย้งเหล่านั้น การปลุกกระดมมักจะทำด้วยการพูด แต่การโฆษณาชวนเชื่อทำด้วยการเขียน

ทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคมในแนวของเยอรมันยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เรียกว่า**ทฤษฎีสถาบัน** (Institutional Doctrine) ถือว่าสื่อมวลชนเป็นสถาบันสังคมที่ไม่ขึ้นกับรัฐและวงการธุรกิจ ในแนวของฝรั่งเศสและเบลเยียม เรียกว่าทฤษฎีหน้าที่ทางสังคม (Social Duty Theory) โดยถือว่า สื่อมวลชนเกิดมาเพื่อมีบทบาทหน้าที่ทางสังคม พร้อมกับบทบาทหน้าที่ในการเป็นสื่อบุคคล

ทฤษฎีอำนาจนิยม (Authoritarian Theory) กับทฤษฎีโซเวียต (Soviet Theory) มีความคล้ายกันที่เดียวโดยเฉพาะอย่างยิ่งตรงที่เน้นการสนับสนุนความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม แต่ที่ไม่เหมือนกันคือ ทฤษฎีโซเวียต สื่อไม่เสนอข่าวสารที่จะเป็นการแทรกแซงตามอำเภอใจ สื่อจะต้องทำงานเพื่อบริการสาธารณชนเสนอความสนใจที่หลากหลาย ทฤษฎีนี้จึงสามารถกล่าวได้โดยย่อดังนี้คือ

1. สื่อสนองความสนใจและอยู่ในความควบคุมของชนชั้นกรรมกรหรือชนชั้นกรรมาชีพ (working class)
2. สื่อต้องไม่เป็นของเอกชน
3. สื่อทำหน้าที่ในสังคม หาบรรทัดฐานของสังคมนั้น ให้การศึกษา ข่าวสาร แร้งบันดาลใจ และความเคลื่อนไหว
4. สื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับสารภายในขอบเขตที่ทำได้
5. สังคมสามารถตรวจตรา ข่าวสาร ข้อมูล หรือใช้กฎหมายเข้าป้องกันหรือลงโทษบุคคลที่พยายามต่อต้านระบบสังคมนิยม
6. สื่อควรสะท้อนความคิดเห็นด้านสังคมให้สอดคล้องกับหลักของ Marx และ Lenin
7. สื่อมวลชน มีความตั้งใจ และอุดมการณ์ในการสนองความสนใจของสังคม
8. สื่อควรสนับสนุนความเคลื่อนไหว ความคืบหน้า เพื่อสังคมนิยมทั้งในประเทศและต่างประเทศ³⁴

³⁴ mages.ranunanetc3.multiply.multiplycontent.com/.../จริยธรรมกับการสื่อสารมวลชน.

สรุปความคิดของทฤษฎีและเหตุผลเกี่ยวสื่อสารมวลชนทั้งสี่ทฤษฎี โดยสังเขปได้ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีอำนาจนิยม (The Authoritarian Theory)

เกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 ในประเทศอังกฤษ เป็นที่รับรองกันอย่างแพร่หลายและในปัจจุบันยังคงใช้กันอยู่ในหลายประเทศ

ทฤษฎีอำนาจนิยม (The Authoritarian Theory) เกิดจากปรัชญาของระบบอำนาจเด็ดขาดของกษัตริย์ รัฐบาลของกษัตริย์ หรือทั้งกษัตริย์ และรัฐบาล

จุดประสงค์ที่สำคัญ ทฤษฎีอำนาจนิยม (The Authoritarian Theory) เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมนโยบายของรัฐที่ทรงอำนาจ และเพื่อรับใช้รัฐ โดยผู้ที่มีสิทธิในการใช้สื่อมวลชนก็คือ ผู้ที่ได้รับสัมปทานจากกษัตริย์หรือได้รับอนุญาตในทำนองเดียวกัน วิธีการควบคุมสื่อมวลชนกระทำโดยควบคุมโดยสัมปทานของรัฐ สมาคมอาชีพการออกใบอนุญาต และบางครั้งใช้ระบบการเซ็นเซอร์

ข้อห้ามทฤษฎีอำนาจนิยม (The Authoritarian Theory) คือการวิพากษ์วิจารณ์จักรกลทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ปกครองที่กำลังทรงอำนาจ เอกชนหรือรัฐเป็นเพียงเครื่องมือที่เป็นเพียงจะสนับสนุนนโยบายของรัฐ โดยมีจำเป็นที่จะต้องเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐบาลเสมอไป

ทฤษฎีเสรีนิยม (The Libertarian Theory)

เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษหลังค.ศ.1688 และในสหรัฐมีอิทธิพลในที่อื่นๆ อีกด้วย จากข้อเขียนของ มิลตัน ล็อค มิลล์ และปรัชญาทั่วไปของฝ่ายเหตุผลนิยมและสิทธิตามธรรมชาติ วัตถุประสงค์สำคัญเพื่อแจ้งข่าวสาร ให้ความบันเทิงหรือเพื่อการค้า แต่ที่สำคัญที่สุดคือเพื่อช่วยแสงให้พบสัจจะ และเพื่อควบคุมรัฐบาล ผู้ที่มีสิทธิในการใช้สื่อสารมวลชนคือ ผู้ที่มีฐานะทางการเงิน พอที่จะดำเนินการได้ การควบคุมสื่อมวลชนทำโดย “กระบวนการพิสูจน์ตัวเองของสัจจะ” ใน “ตลาดเสรีของความคิดเห็น” และกระบวนการทางศาลยุติธรรม แต่ก็มีข้อห้ามคือ ห้ามมิให้หมิ่นประมาท อนาจาร หยาดคาย และยุยงให้เกิดความกระด้างกระเดื่องยามสงคราม กรรมสิทธิ์สื่อมวลชนส่วนใหญ่เป็นของเอกชน และมีหน้าที่ในการควบคุมรัฐบาลและสนองความต้องการอย่างอื่นๆ ของสังคม

ทฤษฎีสื่อมวลชนว่าด้วยความรับผิดชอบทางสังคม (Social Responsibility Theory)

เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาในคริสต์ศตวรรษที่ 20 จากข้อเขียนของ อี ดับบลิว ฮ็อคคิง ของคณะกรรมการว่าด้วยเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ ผู้ปฏิบัติการสื่อมวลชน และประมวลจรรยาบรรณของสื่อมวลชน ผู้ที่มีสิทธิในการใช้สื่อมวลชนคือ ทุกคนที่มีสิ่งที่ตนต้องการจะพูดออกมา การควบคุมสื่อมวลชนทำโดย มติประชาคม ปฏิกริยาของผู้อ่าน ผู้ฟัง และจริยธรรมแห่งวิชาชีพ มีข้อห้ามคือห้ามมิให้มีการละเมิดอย่างร้ายแรงต่อสิทธิส่วนบุคคลที่ได้รับการรับรองโดยทั่วไปและต่อผลประโยชน์ที่สำคัญของสังคมอย่างรุนแรง กรรรมสิทธิส่วนใหญ่เป็นของเอกชน นอกจากนี้ในกรณีที่รัฐบาลเข้ายึดกรรมสิทธิ์ เพื่อประกันให้มีการบริการสาธารณะ และสื่อมวลชนต้องยอมรับพันธะของความรับผิดชอบต่อสังคม และหากว่าสื่อมวลชนไม่ยอมรับพันธะดังกล่าว จะต้องมิบุคคลใดบุคคลหนึ่งจัดการให้ยอม

ทฤษฎีสื่อมวลชนฝ่ายโซเวียตคอมมิวนิสต์ (Soviet Communist Theory)

เกิดจากสหภาพโซเวียต แต่พวกนาซีและพวกอิตาเลียนได้เคยนำวิธีการเหล่านี้บางวิธีไปใช้เหมือนกัน แนวความคิดนี้เกิดจากแนวความคิดของมาร์ก เลนิน และสตาลิน ผสมผสานกับเฮเกลและความคิดของรัสเซีย ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 จุดประสงค์ที่สำคัญเพื่อช่วยสร้างในความสำเร็จและความสืบเนื่องของระบบโซเวียตโซเชี่ยลิสต์ โดยเฉพาะอำนาจของระบบเผด็จการของพรรค ผู้ที่มีสิทธิในการใช้สื่อมวลชนคือสมาชิกของพรรค ผู้ซึ่งมีความซื่อตรงจงรักและยึดมั่นในคำสั่งสอนของพรรค การควบคุมสื่อมวลชนกระทำโดยการควบคุมดูแลและการดำเนินการทางเศรษฐกิจ และการเมืองของรัฐบาล แต่มีข้อห้ามคือห้ามมิให้มีการวิพากษ์วิจารณ์จุดมุ่งหมายของพรรคซึ่งแตกต่างออกไปจากวิธีการ กรรมสิทธิ์สื่อมวลชนเป็นของรัฐ และมีลักษณะที่เป็นสื่อมวลชนที่ตั้งอยู่ใต้การควบคุมอย่างใกล้ชิดและดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นอุปกรณ์อย่างหนึ่งของรัฐเท่านั้น³⁵

2. 2.3 หลักกฤษฎีการณีนิยมและการหนังสือพิมพ์สถานะและหน้าที่ในสังคมประชาธิปไตย

ตามแนวคิดอิสราฟานิยม หน้าที่ของสื่อมวลชนคือแจ้งข่าวสาร และให้ความบันเทิง ต่อมาได้เพิ่มหน้าที่ประการที่สามเพื่อสอดคล้องกับความจำเป็นที่จะต้องสร้างรากฐานทาง

³⁵ เกษม ศิริสัมพันธ์ . ทฤษฎีสื่อสารมวลชน. พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2551). หน้า 26-27.

เศรษฐกิจเพื่อรักษาความเป็นอิสระทางการเงิน หน้าที่นี้คือหน้าที่การจัดขยายหรือการหาโฆษณา
 แจกแจงความ แท้จริงแล้วจุดหมายที่สำคัญของสื่อมวลชนคือมีส่วนช่วยในการค้นหาสิ่งที่จะช่วยใน
 กระบวนการแก้ไขปัญหาต่างๆทางการเมืองและสังคมด้วยการเสนอหลักฐานและแนวความคิดทุก
 แง่มุม เพื่อใช้เป็นรากฐานในการกำหนดนโยบาย ลักษณะสำคัญของกระบวนการดังกล่าวก็คือ
 สื่อสารมวลชนต้องมีเสรีภาพจากการบังคับและควบคุมของฝ่ายรัฐบาล รัฐบาลตลอดจนเจ้าหน้าที่
 มักเป็นฝ่ายที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องขัดแย้งกันอยู่ ฉะนั้นรัฐบาลไม่ควรมีข้อได้เปรียบที่จะ
 เป็นฝ่ายเดียวที่เข้าถึงสาธารณชนซึ่งเป็นผู้ชี้ขาดในที่สุด หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ เจฟเฟอร์สันได้
 กล่าวไว้ว่า หนังสือพิมพ์มีหน้าที่ต้องควบคุมรัฐบาลซึ่งไม่มีสถาบันอื่นๆกระทำหน้าที่นี้ได้³⁶

2.2.4 ทฤษฎีสติ เสรีภาพและอำนาจหน้าที่ของสื่อมวลชน

แนวความคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพสื่อมวลชน มีที่มาจากการพัฒนาการทาง
 ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองใหม่ ซึ่งสามัญชนต่อสู้เพื่อปลดปล่อยตนเองให้เป็นอิสระหลุด
 พ้นจากการเป็นเบี้ยล่างและการเอาใจเอาเปรียบของผู้ปกครองในระบบศักดินา เช่นการปฏิวัติ
 อเมริกาในปี 1776 ซึ่งรัฐสุภาษิตของอังกฤษ 13 แห่งในทวีปอเมริกาเหนือสามารถต่อสู้ได้ชัยชนะ
 เหนือกองทัพเจ้าอาณานิคม หรือการปฏิวัติฝรั่งเศสปี 1789 ซึ่งโค่นล้มระบอบสมบูรณาญาสิทธิ
 ราช ภายหลังจากการปฏิวัติได้ประกาศ Declaration of the Right of Men and Citizens รับรอง
 หลักการเรื่อง "เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ"

หลังจากได้เอกราชแล้ว สหรัฐอเมริกาได้นำเอาแนวคิดสิทธิเสรีภาพในฐานะเป็นสิทธิ
 ตามธรรมชาติมาเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของความสัมพันธ์ปัจเจกบุคคลและอำนาจรัฐ โดยมี
 สื่อมวลชน (ซึ่งหมายถึงหนังสือพิมพ์ขณะนั้น) เป็นคนกลางระหว่างปัจเจกบุคคลหรือเอกชนกับรัฐ
 ในการสื่อสาร ข้อคิดเห็นหรือข้อขัดแย้งต่างๆ ผู้ร่างรัฐธรรมนูญสหรัฐได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพ
 พื้นฐานเอาไว้ในรัฐธรรมนูญใหม่ 4 ประการ

1. สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
2. สิทธิเสรีภาพในการออกหนังสือพิมพ์
3. สิทธิเสรีภาพในการชุมนุม หรือรวมตัวกัน
4. สิทธิเสรีภาพในการร้องทุกข์

กล่าวได้ว่า สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนแยกไม่ออกจากสิทธิเสรีภาพของสามัญชน
 หรือพลเมืองในการปกครองในระบบประชาธิปไตย รากฐานของอำนาจสื่อมวลชนจึงตั้งอยู่บน

³⁶ อ้างแล้ว 54, หน้า 91-92.

หลักการเสรีภาพของประชาชน ซึ่งสื่อมวลชนเป็นผู้มีหน้าที่ในการเสนอข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์การตรวจสอบรัฐบาลตลอดจนหน่วยงานของรัฐแทนประชาชนจึงเท่ากับเป็นผู้ใช้สิทธิเสรีภาพในนามของประชาชน

ในกระบวนการทำงานของสื่อมวลชนมีงานหลักๆที่ทำให้สื่อมวลชนสามารถกุมอำนาจในฐานะเป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารและแสดงความคิดเห็น ได้แก่การเป็นผู้รักษาช่องทางการสื่อสาร (Gatekeeper) ทำให้มีอำนาจในการควบคุมทิศทางและกระแสการไหลของข่าวสาร การคัดเลือกประเด็นการนำเสนอต่อสาธารณะ ทำให้สื่อมวลชนสามารถกำหนดความสำคัญของประเด็นทางสังคมการเมืองได้ (Agenda-setter) และการเป็นผู้ระงับการตรวจสอบอำนาจรัฐ (public watchdog) ทำให้สื่อมวลชนมีบทบาทอย่างมากในการวิพากษ์วิจารณ์ ตลอดจนถ่วงดุลอำนาจการบริหารงานของรัฐบาลได้ โครงสร้างพื้นฐานนี้สะท้อนให้เห็นสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน แต่ในขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจและอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคม ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.4.1 สื่อมวลชนในฐานะผู้รักษาช่องทางการสื่อสาร (Mass media as gatekeeper)

นักวิชาการสื่อสารมวลชนในระยะเริ่มแรก มองว่าสื่อทำหน้าที่เป็นผู้รักษาช่องทางการสื่อสารหรือเป็นนายทวาร(Gatekeeper) ในการกลั่นกรองเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมมาเสนอต่อสาธารณะ³⁷

บทบาทการเป็นผู้เฝ้าประตู (gatekeeper) เนื่องจากสื่อมวลชนจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างแหล่งข่าวกับผู้รับข่าวสาร และเป็นตัวกลางระหว่างแหล่งข่าวด้วยกันเอง ดังนั้นสื่อมวลชนในฐานะตัวกลางจึงมีหน้าที่ที่จะวินิจฉัยว่าควรส่งข่าวสารไปยังผู้รับข่าว ไม่ว่าจะเป็นผู้อ่าน ผู้ฟัง หรือผู้ชม อันเป็นแนวทางที่จะเลือกที่จะนำเสนอหรือปฏิเสธที่จะไม่นำเสนอเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยการพิจารณาจากปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวทางเหล่านั้น อาทิเช่น พิจารณาจากคุณค่าของข่าว(new source) หรือพิจารณาจากเนื้อที่หรือเวลาในการนำเสนอของสื่อมวลชน³⁸

³⁷ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ .สื่อสารมวลชนเบื้องต้น:สื่อสารมวลชน วัฒนธรรม และสังคม,พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550). หน้า 7-9.

³⁸ วนิดา แสงสารพันธ์ .หลักกฎหมายสื่อสารมวลชน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548). หน้า 28.

2.2.4.2 สื่อมวลชนในฐานะผู้กำหนดวาระหรือประเด็นสังคม.(Agenda-setter)

ในการทำงานของสื่อมวลชนที่ต้องมีการเลือกเรื่องหรือประเด็นการเสนอข่าว ทำให้สื่อมีบทบาทในกรอบของเรื่องราวที่น่าเสนอและประเด็นในการโต้แย้งแสดงเหตุผลของสังคม การเป็นผู้กำหนด สื่อมวลชนจึงมองว่าเป็นผู้ทำหน้าที่กำหนดประเด็นให้แก่สังคม (Agenda-setting) เรื่องใดที่สื่อนำมาเผยแพร่บ่อยๆ ก็มีน้ำหนักมาก และกลายเป็นประเด็นใหญ่ในสังคม หรือที่เรียกว่าเป็นการกำหนดวาระทางการเมืองและสังคม(social and political agenda)³⁹

2.2.4.3 สื่อมวลชนในฐานะผู้ตรวจสอบอำนาจรัฐของสาธารณะชน (public watchdog)

แนวความคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชนในฐานะเป็นผู้ตรวจสอบอำนาจรัฐ มีที่มาจาก ทฤษฎีพหุนิยมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ซึ่ง เฟดเดอริก ซีบอร์ท (Federick Siebert) ได้กล่าวไว้ว่าระบบการสื่อสารมวลชนสามารถจำแนกออกได้เป็น 4 กลุ่ม ตามลักษณะการเมืองการปกครองในโลก ซีบอร์ทเชื่อว่าระบบสื่อสารมวลชนมีลักษณะเสรีนิยมในบริบทพหุนิยมทางการเมือง(pluralism) หมายความว่าระบบสื่อสารมวลชนมีสภาพตลาดเสรีทางความคิดองค์กรสื่อและนักวิชาชีพสามารถทำงานได้อย่างมีอิสระในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร การเผยแพร่ และการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ โดยไม่ตกอยู่ในอิทธิพล หรือการควบคุมโดยรัฐ จึงสามารถก่อให้เกิดเวทีสาธารณะในการแลกเปลี่ยนและตรวจสอบข้อมูลข่าวสารและความเห็นได้

ในระบบนี้สื่อมวลชนจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม(social responsibility)โดยอาศัยหลักเกณฑ์ของอุดมการณ์วิชาชีพและจรรยาบรรณในวิชาชีพเป็นแนวทางในการควบคุมตนเองเรื่องความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชนนี้มีความสำคัญต่อทฤษฎีเสรีนิยม เพราะเป็นการแสดงให้เห็นว่าระบบเสรีนิยมไม่มีบทบาทในการควบคุมสื่อมวลชนโดยตรง และไม่เข้าแทรกแซงเสรีภาพการทำงานนั้น สื่อมวลชนต้องใช้จิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นกลไกสำคัญมาถ่วงดุลและควบคุมระบบนี้ ทฤษฎีสื่อมวลชนของซีบอร์ทยังมีอิทธิพลครอบงำความคิดของนักวิชาการและแวดวงสื่อมวลชนในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย

2.2.5 ทฤษฎีสิทธิการสื่อสาร สื่อมวลชนกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

³⁹ อ้างแล้ว 56, หน้า 12.

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นในรายละเอียดทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อสารมวลชนว่ามีรูปแบบและความแตกต่างกันอย่างไรไปแล้ว ในส่วนนี้จะกล่าวถึง ทฤษฎีสื่อสารมวลชน สื่อสารมวลชนกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมว่าประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สื่อมวลชนได้มีบทบาทอย่างไรต่อการส่งเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยมากที่สุดเท่าที่เคยมีมา ทั้งนี้ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองตามบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เริ่มตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกผู้เข้าไปทำหน้าที่นิติบัญญัติและบริหารราชการแผ่นดินโดยการเลือกตั้ง การสร้างกลไกการตรวจสอบอำนาจรัฐ โดยการขจัดองค์กรอิสระให้มีหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล และการสร้างกลไกมาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน

ก. การมีส่วนร่วมในทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญใหม่ยังได้กำหนดหลักการที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในหมวดที่ 3 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านการออกเสียงลงคะแนน และการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองโดยตรงหรือการตรวจสอบการเมือง ในที่นี้จะนำเสนอสิทธิมีส่วนร่วมในทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ได้ขยายฐานและรูปแบบการมีส่วนร่วมในทางการเมืองซึ่งมีแต่เดิม หรือเป็นสิทธิการมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่เพิ่งบัญญัติขึ้นในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก อาทิเช่น สิทธิรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ สิทธิเข้าชื่อเสนอกฎหมาย สิทธิออกเสียงประชามติ และสิทธิถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูง เป็นต้น ทั้งนี้ปัจจัยที่เอื้อต่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบพหุการเมือง เช่น การศึกษาของประชาชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน การศึกษาวิเคราะห์ปัญหา การเชื่อมโยงและประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างการเมืองภาคประชาชนด้วยตนเอง เป็นต้น เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดพัฒนาการเมืองแบบพหุการเมืองที่เข้มแข็งโดยจะเอื้อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางการเมืองแบบใหม่ของกลุ่มต่าง ๆ อย่างหลากหลาย และก่อให้เกิดประเด็นทางการเมืองใหม่ ๆ ที่ขยับ

ยกระดับเป็นประเด็นสาธารณะ เกิดการตรวจสอบกระบวนการทางการเมืองทั้งระบบ อันจะส่งผล การระบบการเมืองที่มีประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์ต่อการบริหารประเทศและประชาชนส่วนรวม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยมีสาระสำคัญในการคุ้มครอง ส่งเสริม ขยายสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ลดการผูกขาดอำนาจรัฐและเพิ่มอำนาจให้แก่ประชาชน การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น *การมีส่วนร่วมทางการเมือง* นับได้ว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญ เนื่องจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นรูปแบบหนึ่งตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน โดยมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะจะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงระดับการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศนั้นๆ ซึ่งรัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเมือง โดยต้องให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในการปกครองตนเองตามหลักประชาธิปไตย

ข. แนวคิดเรื่องบทบาทของสื่อ เสรีภาพสื่อ และความรับผิดชอบของสื่อในระบอบประชาธิปไตย

ด้วยศักยภาพของสื่อมวลชนแขนงต่างๆ ทำให้สื่อมวลชนถูกใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา ประเทศไม่ว่าจะเป็นระบบการปกครองแบบใด สื่อมวลชนจึงเป็นสถาบันสังคมที่มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ด้วยการให้ ข่าวสารเพื่อให้ทราบถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง การโน้มน้าวชักจูงใจให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการพัฒนา และวางนโยบายพัฒนาประเทศ และการถ่ายทอดความรู้และทักษะเพื่อให้ ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจและก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลงต่อไป

ลาสเวลล์ (Lasswell, 1948) เสนอว่าหน้าที่ทางสังคมหรือพันธกิจทางสังคม (social functions) ของสื่อมวลชนคือเป็นผู้ที่เฝ้าระวังและตรวจสอบสิ่งแวดล้อมทางสังคม และการเมืองหรือที่ใช้กันทั่วไปว่า สื่อมวลชนมีหน้าที่เป็น “หมาเฝ้าบ้าน” (watchdog) ของสังคม คอยบอกให้สมาชิกสังคมรู้ว่าเกิดอะไรขึ้นรอบๆ บ้านของตน นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังเป็นผู้ ประสานให้ส่วนต่างๆ ของสังคมร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และประการสุดท้าย เป็นผู้ ถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมแก่คนรุ่นต่อไป

แม็คควีล (McQuail, 1994) ได้ประมวลหน้าที่ทางสังคมของสถาบันสื่อมวลชนไว้ 5

ประการ ได้แก่

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร

- ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์และสถานการณ์ต่างๆ ของสังคมตนเอง และสังคมโลก
- ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจต่างๆ
- ส่งเสริมความคิดใหม่ๆ การปรับตัว และความเจริญก้าวหน้าทางสังคม

2. การประสานส่วนต่างๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน

- อธิบาย ตีความ และให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของเหตุการณ์และข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอออกไป
- ให้การสนับสนุนแก่สถาบันหลักของสังคมและบรรทัดฐานต่างๆ
- เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม
- ประสานเชื่อมโยงกลุ่มคนและกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน
- สร้างฉันทามติในสังคม
- กำหนดว่าเรื่องใดสำคัญมากน้อยกว่ากัน หรือการกำหนดวาระทางสังคม

3. การสร้างความต่อเนื่องทางสังคม

- ถ่ายทอดวัฒนธรรมกระแสหลักของสังคม และยอมรับวัฒนธรรมย่อยหรือวัฒนธรรมทางเลือก และวัฒนธรรมใหม่ๆ
- เสริมสร้างและทะนุบำรุงค่านิยมพื้นฐานของสังคม

4. การให้ความเพลิดเพลินแก่สมาชิกสังคม

- ให้ความเพลิดเพลินบันเทิงใจแก่สมาชิกสังคม
- ลดระดับความเครียดและข้อขัดแย้งของสังคม

5. การรณรงค์ทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ

• วรรณคดีเพื่อเป้าหมายทางสังคมในด้านการเมือง สงคราม เศรษฐกิจ งานอาชีพ

บทบาทของสื่อมวลชนในการพัฒนาประเทศด้านการเมือง

กระบวนการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่จะมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องชอบธรรม สร้างความเจริญให้กับประเทศชาติ จะต้องประกอบด้วยปัจจัยหลักที่สำคัญคือ ระบบโครงสร้างของสังคมที่เอื้อต่อการปกครอง ทศนคติของประชาชน รัฐบาลที่มาจากกรยอมรับของประชาชน ระบบการสื่อสารที่มีอิสระเสรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อมวลชนที่มีเสรีภาพและความรับผิดชอบ

สื่อมวลชนมีบทบาทในการพัฒนาประเทศทางด้านการเมืองที่สำคัญ ดังนี้

- 1) การสร้างทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง
- 2) การกระตุ้นเจ้าสร้างความสนใจทางการเมืองในระบบที่ถูกต้อง
- 3) ให้ความรู้ ข่าวสารทางการเมืองเพื่อให้ผู้รับสารนำไปอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- 4) ช่วยควบคุมพฤติกรรมของนักการเมืองให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม
- 5) จุดความสนใจของประชาชนไปสู่ประเด็นปัญหาทางการเมืองที่สำคัญ จนกระทั่งปัญหานั้นได้รับการแก้ไข
- 6) สร้างความใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลกับประชาชน
- 7) ช่วยระดมพลังมวลชนในการสนับสนุนในสิ่งที่รัฐบาลได้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง
- 8) สร้างบทบาททางการเมืองของประชาชนในการเป็นผู้มีสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือการเรียกร้องในประเด็นปัญหาที่ไม่ชอบมาพากล
- 9) สร้างความเป็นสากลในเมือง นั่นคือเมื่อประชาชนติดตามข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนจากประเทศต่างๆ ประชาชนย่อมมีวิจาร์ณญาณในการตัดสินใจในสิ่งที่ผู้นำของรัฐบาลต่างๆ กระทำ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในประเทศได้⁴⁰

ทฤษฎีสื่อสิทธิการสื่อสาร สื่อสารมวลชน กับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม แนวคิดนี้เชื่อว่าประชาชนมีสิทธิที่จะใช้อำนาจทางการเมืองโดยตรง ควบคู่กับการใช้สิทธิเสรีภาพการสื่อสารของ

⁴⁰ อีวาร์กซ์ โฟธิสุวรรณ. เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อมวลชน หน่วยที่ 1-8. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชานิติศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 4, 2549.

พลเมืองและชุมชน แนวคิดนี้ก่อตั้งขึ้นจากกลุ่มนักวิชาการ สมาคมและกลุ่มองค์กรนักวิชาชีพสื่อ และองค์กรเอกชน หรือที่เรียกว่า ภาคประชาชน หรือภาคประชาสังคม

สิทธิในการสื่อสารได้แก่ เรื่องสิทธิการเข้าถึงสื่อ (access) การมีส่วนร่วม (participation) สิทธิความเสมอภาค (dialogue) และความเป็นประชาธิปไตยในการสื่อสาร (democratization of communication) ซึ่งเป็นความหมายที่กว้างเรื่องเสรีภาพในการพูดในเรื่อง การแสดงความคิดเห็น (freedom of speech and freedom of expression) และเสรีภาพของสื่อมวลชน (freedom of press)

1, การจำแนกสิทธิการสื่อสารมี 4 ประเภท

1. สิทธิในด้านข้อมูลข่าวสาร (information rights) เน้นที่สิทธิปัจเจกบุคคลและสื่อมวลชน ในการแสดงความคิดเห็นและการตอบโต้ความคิดเห็นของผู้อื่น รวมถึงการแสดงออกด้วยการชุมนุมโดยสงบ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร
2. สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง (protection right) เน้นสิทธิปัจเจกบุคคลที่จะไม่ถูกละเมิด ในทางส่วนตัวหรือถูกกล่าวโทษจากสื่อ หรือถูกเลือกปฏิบัติจากสื่อ และได้รับความคุ้มครองจากข้อมูลที่เป็นเท็จ
3. สิทธิของกลุ่มบุคคล และองค์กรชุมชน (collective right) เป็นกลุ่มกับสิทธิมนุษยชน คือ ในด้านการนับถือศาสนา การใช้ภาษาและวัฒนธรรม การศึกษาและการพัฒนาตนเอง และชุมชน และความเสมอภาคในการรับข้อมูลข่าวสารระหว่างประเทศและ
4. สิทธิในการมีส่วนร่วม (participation right) เน้นสิทธิในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองและสังคม และในทางวัฒนธรรมในชุมชนของตนและในสังคมโลก

2.2.5.1 เสรีภาพในการแสดงออกหรือ freedom of expression

เสรีภาพในการแสดงออกหรือ freedom of expression ในภาษาอังกฤษเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานประการหนึ่ง ในบางกรณี อาจแยกเป็นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (freedom of opinion) อีกประการหนึ่ง แต่ไม่ว่าจะเป็นเสรีภาพในการแสดงออก หรือเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นต่างก็เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และเป็นสิทธิที่มีการรับรองไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศ โดยกฎหมายระหว่างประเทศสำคัญสองฉบับ ที่รับรองเสรีภาพในการแสดงออกไว้คือ **ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human**

Rights) และ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant of Civil and Political Rights) ซึ่งประเทศไทยได้รับรองเป็นภาคีของทั้งสองฉบับ โดยเข้าเป็นภาคีของกติการะหว่างประเทศฯ เมื่อ 29 ตุลาคม 2539 จึงมีผลผูกพันประเทศไทย (สำหรับปฏิญญาสากลฯ นั้น ไม่มีผลผูกพันในทางกฎหมาย)

กฎหมายระหว่างประเทศทั้งสองฉบับ บังคับให้รับรองเสรีภาพในการแสดงออกไว้ในบทบัญญัติข้อเดียวกันคือข้อ 19 โดย ข้อ 19 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนบัญญัติไว้ว่า “บุคคลมีสิทธิในเสรีภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะยึดมั่นในความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอดและที่จะแสวงหา รับ ตลอดจนแจกจ่าย รวมทั้งความคิดเห็นโดยผ่านสื่อใดๆ และโดยมิต้องคำนึงถึงเขตแดน”

ส่วนข้อ 19 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มีสามวรรค โดยรับรองเสรีภาพในการแสดงออกไว้ในสองวรรคแรกดังนี้

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะถือความเห็นใดก็ได้โดยปราศจากการแทรกสอด
2. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา รับ และกระจายข่าวและความคิดเห็นทุกรูปแบบ โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ไม่ว่าด้วยวาจา เป็นลายลักษณ์อักษร หรือการตีพิมพ์ ในรูปของศิลปะ หรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ประสงค์

อย่างไรก็ตาม กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มิได้มองว่าเสรีภาพในการแสดงออกเป็นสิทธิโดยสัมบูรณ์ แต่อาจถูกจำกัดได้ ทั้งนี้การจำกัดสิทธิต้องอยู่ในวงแคบและมีเงื่อนไขดังที่บัญญัติไว้ในวรรคสามของข้อ 19 ดังนี้

3. การใช้สิทธิตามที่บัญญัติในวรรคสองของข้อนี้ต้องเป็นไปโดยมีหน้าที่พิเศษและความรับผิดชอบ จึงตกอยู่ใต้ข้อจำกัดตันทอนบางเรื่อง แต่ทั้งนี้ต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นแก่

- (ก) การเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น
- (ข) การรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุข หรือศีลธรรม

จากข้อบัญญัติในวรรคสามนี้ จะเห็นได้ว่าการที่รัฐจะจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกได้นั้น จะต้องกระทำโดยมีเงื่อนไขสามประการคือ หนึ่งต้องออกเป็นกฎหมาย สองต้องเป็นไปเพื่อเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น และสามต้องเป็นไปเพื่อการรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุข หรือศีลธรรม

การรับรองเสรีภาพในการแสดงออกในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง รวมทั้งข้อจำกัดสิทธิในวรรคสามของข้อ 19 ของกติการะหว่างประเทศฯ สอดคล้องกับการรับรองเสรีภาพในการแสดงออกของบุคคลและเสรีภาพของสื่อมวลชนในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันพ.ศ. 2550 ของไทย ซึ่งการรับรองเสรีภาพในการแสดงออกของบุคคลและเสรีภาพของสื่อมวลชนนี้เป็นไปอย่างก้าวหน้านับตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับปีพ.ศ. 2540 สำหรับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้รับรองไว้ในมาตรา 45 ถึงมาตรา 48 โดยมาตรา 45 เป็นมาตราหลักซึ่งได้รับรองเสรีภาพในการแสดงออกของบุคคลและเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้อย่างครอบคลุม มาตรา 45 ของรัฐธรรมนูญพ.ศ. 2550 บัญญัติหลักการทั่วไปไว้ในวรรคแรกว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น” และวรรคสองบัญญัติว่าการจำกัดสิทธิต้องออกเป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับข้อจำกัดสิทธิตามข้อ 19 ของกติการะหว่างประเทศฯ

มาตรา 45 นี้ยังมีความก้าวหน้ามากตรงที่ห้ามรัฐปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นใดไม่ว่าในกรณีใดๆก็ตาม และห้ามรัฐแทรกแซงการเสนอข่าวหรือเซ็นเซอร์ข่าวไว้ แต่จะมีกฎหมายเฉพาะให้อำนาจไว้ เสรีภาพของสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์อย่างมากกับเสรีภาพในการแสดงออกของบุคคล เนื่องจากหากสื่อมวลชนไม่มีเสรีภาพ ก็ยากที่ปัจเจกบุคคลจะมีเสรีภาพในการแสดงออก เนื่องจากบุคคลมักต้องใช้สิทธิในเสรีภาพนี้โดยผ่านสื่อ

มาตรา 46 ของรัฐธรรมนูญรับรองเสรีภาพในการเสนอข่าวของพนักงานหรือลูกจ้างในสื่อมวลชนที่มีเอกชนหรือรัฐเป็นเจ้าของ ส่วนมาตรา 47 กำหนดว่าคลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคมเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งเป็นบทบัญญัติเดียวกับที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญปี 2540 อันเป็นที่มาของวิทยุชุมชนและโทรทัศน์บอกรับสมาชิกระดับท้องถิ่นที่เกิดขึ้นมากมายทั่วประเทศ ส่วนมาตรา 48 ห้ามผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเจ้าของหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม

2.2.5.2 เสรีภาพเชิงลบและเสรีภาพเชิงบวก

ทฤษฎีเสรีภาพเชิงลบและเสรีภาพเชิงบวกมีลักษณะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เสรีภาพเชิงลบเป็นต้นกำเนิดของทฤษฎีอิสรภาพนิยม เป็นเสรีภาพจาก(freedom from)และอาจ

พูดให้แน่นอนลงไปก็คือ”เสรีภาพจากข้อจำกัดภายนอก”(freedom of external restraint) ส่วนเสรีภาพเชิงบวกเป็นต้นกำเนิดของทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคม กล่าวคือเป็นเสรีภาพเพื่อ (freedom for) ซึ่งย่อมต้องการให้การดำเนินการต่างๆเพื่อบรรลุเป้าหมายอันพึงปรารถนา โดยสรุปเสรีภาพเชิงลบประกอบด้วย การปล่อยให้ปัจเจกชนเป็นเสรีในการดำเนินชีวิตไปตามชะตากรรมของตน การจำกัดเสรีภาพของหนังสือพิมพ์จึงต้องกระทำให้น้อยที่สุดและพอเพียง ส่วนเสรีภาพเชิงบวก เห็นว่าเสรีภาพเชิงลบไม่พอเพียง เป็นอิสรภาพที่มีแต่เปลือกเสรีภาพจะเป็นจริงขึ้นมาต้องมีประสิทธิภาพและต้องหาวิธีการเหมาะสมเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้นด้วย

อีออคิง ได้กล่าวว่า “เสรีภาพที่แท้จริงต้องมีทั้งความหมายทั้งในเชิงลบและบวก การเป็นเสรีภาพนั้นก็คือการใช้พลังจากการกระทำของตน(1) โดยปราศจากข้อจำกัด หรือควบคุมภายนอก (2) โดยวิถีและอุปกรณ์อันพึงต้องการสำหรับการกระทำนั้นๆ”

เสรีภาพซึ่งมีประสิทธิภาพย่อมมีทั้งด้านบวก และด้านลบ เช่นเดียวกับเสรีภาพอื่นๆทั้งหมด เสรีภาพของหนังสือพิมพ์จึงเป็นเสรีภาพจาก(Freedom from)และเสรีภาพเพื่อ (freedom for) หนังสือพิมพ์ที่เสรี ย่อมเป็นเสรีจากการบีบบังคับ(Compulsion)ทั้งปวงถึงแม้จะไม่พ้นไปจากการกดดัน(Pressure)ต่างๆทั้งหลายก็ตาม หนังสือพิมพ์ที่เป็นเสรียอมเป็นเสรีเพื่อบรรลุเป้าหมายต่างๆซึ่งกำหนดขึ้นโดยความสำนึกในจริยธรรมของวงการหนังสือพิมพ์และความต้องการต่างๆทางสังคม⁴¹

เสรีภาพเชิงลบ (negative freedom)และเสรีภาพเชิงบวก(positive freedom)จึงอาจกล่าวได้โดยสรุปดังนี้ เสรีภาพมิได้เป็นแต่เพียงอิสรภาพที่ไร้จุดหมายปลายทาง และเสนอสนองสิทธิมนุษยชนในการแสดงออกเท่านั้น หากจะต้องเป็นอิสรภาพที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลประโยชน์ของส่วนรวมให้เกิดผลอย่างจริงจัง สื่อมวลชนมิได้เกิดมาเพื่อเป็นเครื่องมือของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สร้างความสัมฤทธิ์ผลให้กับสังคม เสรีภาพเชิงลบ (negative freedom) ได้กลายมาเป็นเสรีภาพเพื่อ (freedom for) หรือเสรีภาพเชิงบวก (positive freedom) เสรีภาพเชิงลบ (negative freedom)และเสรีภาพเชิงบวก(positive freedom)สื่อมวลชนควรจะต้องเป็นพหุนิยม คือสะท้อนความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความรับผิดชอบทาง สังคม (Social Responsibility Theory)ดังได้กล่าวโดยละเอียดไปแล้วในเบื้องต้น

⁴¹ อ้างแล้ว 54, หน้า 152-153.

2.3 สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้รับผลกระทบ กรณีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาในหนังสือพิมพ์

แม้ว่ารัฐธรรมนูญมาตรา 45 ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าว แสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ ดังนี้

“มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน...”

การที่สื่อมวลชน ในที่นี้จะศึกษาเฉพาะกรณีหนังสือพิมพ์ ซึ่งถือว่าเป็นสื่อมวลชนอีกสาขาหนึ่ง ได้ใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวโดยจะศึกษาเฉพาะกรณีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา และผู้เสียหายในหน้าหนังสือพิมพ์ ว่าการเผยแพร่ภาพในการทำหน้าที่สื่อมวลชนของหนังสือพิมพ์เป็นการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 45 อันเป็นเสรีภาพของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสารต่อสาธารณะในฐานะหน้าที่สื่อมวลชน แต่การที่มาตรา 45 บัญญัติกำหนดให้หนังสือพิมพ์ซึ่งถือว่าเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่ง มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นด้วยการเผยแพร่ภาพบุคคลในหน้าหนังสือพิมพ์ อันเป็นเสรีภาพของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวสารต่อการรับรู้สาธารณะ มิได้หมายความว่าเสรีภาพนั้นสามารถใช้โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อส่วนรวมหรือสังคม หรือจะไปกระทบสิทธิของบุคคลใดได้

การใช้เสรีภาพในการเผยแพร่ภาพ ในการนำเสนอข่าวสารต่อการรับรู้ของสาธารณะชนของหนังสือพิมพ์ จำต้องใช้เสรีภาพนั้นที่มีตามกฎหมายโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบในการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนในการกระทำการอยู่ภายใต้กฎหมายควบคุมกันไปด้วยกัน และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพอย่างอื่นที่ได้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญเช่นกันเดียวกันกับเสรีภาพของสื่อมวลชนในการเสนอข่าว หากไม่แล้วก็จะเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนรุกราน หรือ กระทบกระเทือนสิทธิอย่างอื่น ซึ่งเป็นการใช้สิทธิเกินส่วน และ รุกรานละเมิดสิทธิอย่างอื่นที่รัฐธรรมนูญได้รับรองคุ้มครองเช่นกัน

ภารกิจของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวต้องรับผิดชอบต่อสังคมและสิทธิบางประการตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองคุ้มครองเอาไว้ว่าจะใช้สิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าว หรือเผยแพร่ภาพ หรือบทความใดๆไปละเมิดไม่ได้ ตามมาตรา 45 วรรคสอง

“การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน..”

หนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวต่อสาธารณะ มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในการเสนอข่าว การเผยแพร่ภาพใดๆ ที่จะไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพอย่างอื่นที่กฎหมายรัฐธรรมนูญรับรองคุ้มครองไว้ เช่นกันการใช้สิทธิของสื่ออื่น การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศชื่อเสียงหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 35 ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังนี้

“ มาตรา 35 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครองการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะบุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

หนังสือพิมพ์ในฐานะของสื่อมวลชน มีสิทธิเสรีภาพและใช้สิทธิเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ไว้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ดังนั้นสื่อมวลชนควรได้พิจารณาและทำความเข้าใจความเข้าใจต่อสิทธิหน้าที่ของตนและบุคคลอื่นตามกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพของตน รวมทั้งจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ในการนำเสนอข่าวต่างๆ เพื่อป้องกันความกระทบกระเทือนทางจิตใจต่อผู้เสียหาย ผู้ใกล้ชิด และบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายจากการนำเสนอข่าวนั้นๆโดยขาดการพิจารณาอย่างรอบคอบซึ่งอาจกลายเป็นประเด็นการเสนอข่าวอันเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลต่อไปได้

ในส่วนสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา ได้รับการบัญญัติคุ้มครองไว้เช่นเดียวกับสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ในส่วนที่ 3 ในเรื่องสิทธิเสรีภาพ

ส่วนบุคคลในมาตรา 32 และส่วนที่ 5 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ในมาตรา 39 และมาตรา 40 อันจะกล่าวโดยละเอียดในลำดับถัดไป

ปัญหาในเรื่องของการทับซ้อนแห่งสิทธิเป็นประเด็นที่มีการถกยกขึ้นวิพากษ์วิจารณ์ได้แย้งทั้งทางด้านสังคมและทางด้านวิชาการเสมอมา สิทธิที่เป็นประเด็นสำคัญที่จะกล่าวในที่นี้ได้แก่สิทธิของผู้ต้องหา สิทธิในการกระจายข่าว สิทธิของสังคมในการรับรู้ข่าวสารข้อมูล และซึ่งสิทธิต่างๆเหล่านี้ ต่างก็ได้รับการรับรองคุ้มครองไว้ในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเสมอมา ที่ผ่านมามีสังคมยอมรับหน้าที่ของสื่อ ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะ แต่สิทธิการรับรู้ของสาธารณะ และสิทธิของสื่อยังคงคาบเกี่ยวกับสิทธิของผู้ตกเป็นข่าว หลายกรณีการนำเสนอข่าวของสื่อสร้างผลกระทบและความเสียหายต่อทั้งผู้ตกเป็นข่าวเอง ตลอดจนถึงกระบวนการยุติธรรม และการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน การสร้างความคลาดเคลื่อนความเข้าใจผิดในสังคมโดยสื่อ ไม่ว่าจะโดยการใช้ถ้อยคำรุนแรง การพาดหัวข่าว เพื่อเป็นการดึงดูดผู้อ่าน เพื่อความรวดเร็วเข้าใจง่าย หรือด้วยเหตุผลใดก็ตาม ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างชัดแจ้ง จนกระทั่งกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ผิดในสังคมไทย

ดังนั้น ผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดแต่ยังไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาล เมื่อบุคคลดังกล่าวยังไม่ได้รับการพิสูจน์ยืนยันโดยกระบวนการยุติธรรมทางศาลว่าเป็นผู้กระทำความผิดถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ แม้ว่าบุคคลดังกล่าวจะได้รับสารภาพแล้วก็ตาม คำสารภาพนั้นยังคงต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาโดยศาล เพื่อพิสูจน์ว่าเป็นไปโดยความสมัครใจ หรือถูกบีบบังคับ หรือโดยเหตุผลอื่นใด เมื่อบุคคลดังกล่าวยังเป็นผู้บริสุทธิ์การเสนอข่าวไม่ว่าจะปรากฏในรูปแบบใด อันเป็นการก่อให้เกิดความเข้าใจในสังคมในลักษณะที่แสดงให้เห็นได้ว่า บุคคลดังกล่าวเป็นผู้กระทำความผิด ย่อมเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลดังกล่าวอย่างร้ายแรง และเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญโดยชัดแจ้ง หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในการเสนอความจริงยังคงมีอยู่ และได้รับการรับรองคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญในฐานะของสื่อมวลชน สื่อยังคงมีสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่ไม่เป็นการอันกระทบต่อสิทธิซึ่งบุคคลอื่นพึงมี หนังสือพิมพ์คงต้องทบทวน พิเคราะห์บทบาท หน้าที่ กำหนดมาตรฐานในการนำเสนอ วิธีปฏิบัติ มาตรการอันเหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันของสื่อมวลชน โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพอันบุคคลอื่นพึงมีและได้รับการรับรองคุ้มครองเสมอมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทสันนิษฐานพื้นฐานที่ผู้ต้องหาไม่มีความผิด จนกว่าจะได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด อันปรากฏชัดแจ้งในรัฐธรรมนูญที่บัญญัติรับรองคุ้มครองเอาไว้ เป็นการกำหนดถึงลักษณะของข่าว การใช้ถ้อยคำ การพาดหัวข่าว รูปภาพ ข้อเท็จจริงในการนำเสนอ รายละเอียดในการนำเสนอว่ามากได้น้อยเพียงใดและ อย่างไรจึงจะไม่ใช่การใช้สิทธิเสรีของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวละเมิดและเป็นการรุกรานสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายใน

คดีอาญา จากผลกระทบการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในกรณีเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้รับผลกระทบ กรณีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาในหนังสือพิมพ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

2.3.1 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หมายถึงความมีค่าของมนุษย์แต่ละคน ทั้งในแง่ความมีค่าของตัวผู้หนึ่งและในสถานภาพความเป็นมนุษย์ของแต่ละคนด้วย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ย่อมเป็นส่วนที่เป็นสาระสำคัญของมนุษย์แต่ละคนอันไม่อาจพรากเสียได้ การที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้กลายมาเป็นส่วนสาระสำคัญของมนุษย์แต่ละคนอันไม่อาจจะพรากได้เสียได้นี้ ทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้กลายมาเป็นความหมายจำเพาะและเป็นตัวกำหนดความหมายของมนุษย์ไปโดยปริยาย⁴²

ความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นักกฎหมายของเยอรมัน Guenter Duering ได้ให้คำอธิบายคำว่า "ศักดิ์ศรี" ว่า มนุษย์ทุกคนเป็นมนุษย์โดยอำนาจจิตวิญญาณของเขาเอง ซึ่งทำให้เขา แตกต่างในความเป็นอยู่ในสภาวะธรรมชาติที่ปราศจากความเป็นส่วนตัวของบุคคล ย่อมขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของบุคคลนั่นเอง ในอันที่จะกำหนดให้ตนเองในการสร้างสภาวะแวดล้อมของตัวเอง⁴³

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถือว่าเป็นแก่นสาระสำคัญตามธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ ดังนั้นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงไม่อาจพรากได้ด้วยวิธีการใดๆ

สาระสำคัญของรากฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 ประการที่ไม่อาจแยกจากกันได้คือ สิทธิในชีวิตร่างกาย และ สิทธิในความเสมอภาค

สิทธิในชีวิตร่างกาย (Recht auf Leben) เป็นสิทธิที่ติดตัวปัจเจกบุคคลมาตั้งแต่เกิด เป็นสิทธิของปัจเจกบุคคลที่มีอยู่ในสภาวะธรรมชาติ สิทธิในชีวิตร่างกายจึงไม่อาจจะถูกพรากไปจากบุคคลได้ แต่ในทางตรงข้ามอาจทำให้ได้รับหลักประกันมากขึ้นโดยบทบัญญัติกฎหมายของรัฐได้ สิทธิในชีวิตร่างกายเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงคงอยู่ของมนุษย์ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีอิสระที่กำหนดตนเองได้ตามเจตจำนงที่ตนเองประสงค์ ดังนั้นเพื่อเป็นการเคารพต่อชีวิตร่างกายของปัจเจกบุคคล บุคคลแต่ละคนต้องเคารพใน

⁴² K.Kubler, Uber Wesen und Begriff der Grundrechte.Dis.Tubingen 1965,S90.

⁴³ Duering, Grundgesetz-Kommentar,Art.1,Abs.1Rdnr.17.

ขอบเขตส่วนบุคคลของแต่ละคน และด้วยเหตุนี้สิทธิในชีวิตร่างกายจึงเป็นรากฐานสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

สิทธิในความเสมอภาค (Gleichheitsrecht) สิทธิในความเสมอภาคเป็นการแสดงว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน เป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์ของปัจเจกบุคคลต่อบุคคลแต่ละคนและสังคม

ปัญหาที่ปรากฏในความเป็นจริงก็คือเราพบว่าเสรีภาพและคุณค่าที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ที่มีความเท่าเทียมกันเป็นเสรีภาพในนามธรรมเท่านั้น คุณค่าที่มีอยู่ในตัวมนุษย์โดยแท้จริงแล้วไม่อาจจะทำให้เท่าเทียมกันได้สำหรับมนุษย์ทุกคน แต่มีความเป็นไปได้ที่อาจจะทำให้บรรลุเป้าหมายในทางกฎหมายโดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

1) คุณค่าอันมีลักษณะเฉพาะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น จะต้องเข้าใจว่ายังดำรงอยู่ถึงแม้ว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะไม่มีความสามารถจะกำหนดตัวเองได้โดยอิสระตั้งแต่เริ่มต้น อันเนื่องมาจากความมีจิตบกพร่อง หรือจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ต้องถือว่าในทางกฎหมายบุคคลมีความสามารถที่จะกำหนดตัวเองได้ และบุคคลนั้นมีสิทธิเสรีภาพได้อย่างเท่าเทียม ซึ่งย่อมมีผลว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยังคงดำรงอยู่กับบุคคลนั้นอย่างสมบูรณ์ โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาความจริงว่าบุคคลนั้นสามารถใช้เสรีภาพนั้นได้หรือไม่

2) คุณค่าอันมีลักษณะเฉพาะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น ยังดำรงอยู่ ถึงแม้ว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะสร้างความเสียหายให้แก่ตัวเอง

3) คุณค่าที่มีลักษณะเฉพาะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น มิได้ขึ้นอยู่กับกระทำให้บรรลุเป้าหมายที่เป็นจริงในทางปฏิบัติของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ดังนั้นการแทรกแซงของรัฐอาจเป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ แม้ว่าบุคคลนั้นได้ยินยอมให้รัฐกระทำการแทรกแซง เพราะรัฐธรรมนูญบัญญัติให้รัฐต้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนั้นรัฐไม่มีอำนาจที่จะไปขอความยินยอมจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อแทรกแซงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หากแต่ต้องปกป้องมิให้มีการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2.3.1.1 สถานะศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แบ่งออกเป็น 3 ประการ

1) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในฐานะที่เป็นคุณค่าสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในฐานะที่เป็นคุณค่าสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การกระทำ การกระทำของรัฐทั้งหลายจึงต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับคุณค่าสูงสุดของรัฐธรรมนูญดังกล่าว เพราะมนุษย์เป็นเป้าหมายการดำเนินการของรัฐ มนุษย์ไม่ใช่เครื่องมือในการดำเนินการของรัฐ

การดำรงอยู่ของรัฐก็เพื่อมนุษย์ มิใช่มนุษย์ดำรงอยู่เพื่อรัฐ ดังนั้นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงเป็นพื้นฐานสำหรับการวางรากฐานสิทธิเสรีภาพของบุคคล

2) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในฐานะที่เป็นสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพ

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Wuerde des Menschen) เป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพ ด้วยเหตุนี้การแทรกแซงใดที่เป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ย่อมถือว่าเป็นการกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพ

3) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในฐานะสิทธิประเภทหนึ่ง Zippelius ได้กล่าวว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมีความมุ่งหมาย 2 ประการ

ประการแรก ถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีลักษณะเป็นสิทธิฯหนึ่ง

ประการที่สอง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยในทางคุณค่าอันแสดงถึงทิศทางในการกระทำ โดยเรียกร้องให้สิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ นั้น สามารถบรรลุเป้าหมายได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ นอกเหนือจากการให้หลักประกันที่จะไม่ล่วงละเมิดต่อสิทธิขั้นพื้นฐาน

การที่จะวินิจฉัยว่าพฤติกรรมใดเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือไม่ จึงต้องพิจารณา 3 ประเด็น คือ

ประเด็นแรก สิ่งนั้นมนุษย์ควรปฏิบัติต่อกันหรือไม่

ประเด็นที่สอง ความรู้สึกทางด้านจิตใจของสังคมไทยในขณะนั้นสนับสนุน หรือได้แย้งอย่างไร และ

ประเด็นที่สาม แนวทางที่สังคมอื่นที่มีประสบการณ์มาก่อน เป็นข้อพิจารณาประกอบและที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ใช่สภาพที่ตายตัว แต่มีลักษณะเป็นพลวัต

2.3.1.2 การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน

มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์การของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และ

มาตรา 29 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม

จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญและหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น การที่จะกล่าวว่ามีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้รับผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กรณีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาในหนังสือพิมพ์ ดังกรณีดังต่อไปนี้กล่าวคือ การใช้สิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข่าวกรณีเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในหนังสือพิมพ์นั้น เป็นการการใช้สิทธิเสรีภาพรุกรานสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา เป็นการลดค่าความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Wuerde des Menschen) ถือเป็นสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพ การแทรกแซงใดที่เป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ย่อมถือว่าเป็นการกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพ การเผยแพร่ภาพผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดแต่ยังไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาล เมื่อบุคคลดังกล่าวยังไม่ได้รับการพิสูจน์ยืนยันโดยกระบวนการยุติธรรมทางศาลว่าเป็นผู้กระทำความผิดถือเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่และได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน แม้ว่าบุคคลดังกล่าวจะได้รับสารภาพแล้วก็ตาม คำสารภาพนั้นยังคงต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาโดยศาล เพื่อพิสูจน์ว่าเป็นไปโดยความสมัครใจ หรือถูกบีบบังคับ หรือโดยเหตุผลอื่นใด เมื่อบุคคลดังกล่าวยังเป็นผู้บริสุทธิ์การเสนอข่าวการเผยแพร่ภาพไม่ว่าจะปรากฏในรูปแบบใด อันเป็นการก่อให้เกิดความเข้าใจในสังคมในลักษณะที่แสดงให้เห็นได้ว่า บุคคลดังกล่าวเป็นผู้กระทำความผิด ย่อมเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลดังกล่าวอย่างร้ายแรง และเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญโดยชัดแจ้ง หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในการเสนอความจริงยังคงมีอยู่ และได้รับการรับรองคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญในฐานะของสื่อมวลชน สื่อยังคงมีสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญตราบเท่าที่ไม่เป็นการอันกระทบต่อสิทธิซึ่งบุคคลอื่นพึงมี ดังนั้นการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาจึงถือเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพการเสนอข่าวต่อสาธารณะชนโดย การที่เขาตกเป็นผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาไม่ได้หมายความว่าเราหมดสิ้นไปซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถือว่าเป็นแก่นสาระสำคัญตามธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ดังนั้นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงไม่อาจพรากได้ด้วยวิธีการใดๆ แม้ว่าการที่เขาตกเป็นผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาก็ตาม และในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือรัฐ ต้อง

คุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา รัฐธรรมนูญบัญญัติให้รัฐต้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนั้นรัฐไม่มีอำนาจที่จะไปขอความยินยอมจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อแทรกแซงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หากแต่ต้องปกป้องมิให้มีการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังเช่นตัวอย่างข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ภาพที่เห็นในสังคมไทยในการแถลงข่าวการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจและให้สื่อมวลชนมาทำข่าว มีการแถลงข่าวประกอบคำรับสารภาพ มีการเผยแพร่ภาพผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาต่อสาธารณะ ซึ่งไม่มีนานาอารยประเทศใดที่กระทำเช่นนี้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา

การดำเนินคดีอาญาจริงอยู่แม้ว่าต้องมีการกระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหาย แต่การดำเนินคดีอาญาเป็นการกระทำต่อสังคมส่วนรวม ในขณะที่เดียวกันการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาจะต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในฐานะที่เขาเป็นส่วนหนึ่งทางสังคมของสังคมนั้นด้วย ซึ่งอาจเป็นการทำลายโอกาสการกลับคืนสู่สังคม (Resocialization) และเป็นการคุกคามต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหาย

ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในฐานะที่เป็นมนุษย์ จากแต่เดิมในอดีตฐานะผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาเป็น "กรรมของสิทธิ" (Rechtsobjekt) กล่าวคือในอดีตไม่มีความเทียมกันเพราะมีระบบทาส เมื่อสภาพของมนุษย์ในอดีตจำนวนหนึ่งเป็นกรรมของสิทธิ การยอมรับสิทธิต่างๆของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาจึงไม่มีหรือหากจะมีการยอมรับก็จะน้อยมาก ฉะนั้นเมื่อขณะการดำเนินการคดีอาญาโดยรัฐยังใช้ระบบไต่สวนและการดำเนินคดีอาญาได้เลวร้ายไปจนถึงขีดสุดเมื่อมีการทรมานร่างกายผู้ถูกกล่าวหาเพื่อค้นหาความจริงที่เกิดขึ้น ต่อมาฐานะผู้ถูกกล่าวหาเป็น "ประธานแห่งคดี" (Prozess subjekt) เมื่อการดำเนินคดีอาญาของรัฐได้เปลี่ยนเป็นระบบผู้ถูกกล่าวหา กล่าวคือ ตามระบบกล่าวหากฎหมายไม่มองผู้ถูกกล่าวหาเป็นเพียงวัตถุแห่งการซักฟอกอีกต่อไป แต่ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็น "คน" และเป็นส่วนหนึ่งของวิधिพิจารณาความอาญาที่มีสิทธิต่างๆในอันที่จะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ทั้งกฎหมายได้บัญญัติห้ามการดำเนินการพิจารณาที่มีขอบไว้ด้วย⁴⁴

มนุษย์ทุกคนมีเกียรติ เกียรตินี้เป็นส่วนหนึ่งหรือรูปการอันหนึ่งของ "เกียรติภูมิมนุษยชาติ" (Menschenwürde หรือ Humandignity) เกียรติของมนุษย์ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายอาญาด้วย ถึงแม้ว่ามนุษย์บางคนจะบังเอิญต้องตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาแต่เขาก็ยังเป็นผู้ทรง

⁴⁴ คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิधिพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 7(กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549), หน้า 57-58.

เกียรติอยู่นั่นเอง มิใช่ว่าเขาเป็นผู้ที่ปราศจากเกียรติเพราะเหตุว่าเป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา ฉะนั้นการกระทำใดต่อเขาที่เป็นการกระทบต่อเกียรติของเขาหรือเป็นการกระทำที่ไม่คำนึงถึงเกียรติภูมิของมนุษยชาติ หรือไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การกระทำนั้นย่อมไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายพิจารณาสมัยใหม่และอาจเป็นความผิดทางอาญาต่อเกียรติได้ด้วย⁴⁵

ดังนั้นการที่ผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาถูกเผยแพร่ภาพในหน้าหนังสือพิมพ์ ไม่จำเป็นการเอาป้ายชื่อแผ่นโตมาแขวนที่คอและถูกนำออกไปแสดงตัวในการสัมภาษณ์ข่าวต่อสื่อมวลชนและหนังสือพิมพ์ก็นำภาพดังกล่าวมาเผยแพร่ภาพ หรือไม่นานมานี้มีการเสนอข่าวเป็นภาพผู้ถูกกล่าวหาคาบซองยาบ้าโดยนายตำรวจนายหนึ่ง การเผยแพร่ภาพในลักษณะนี้เป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหา ทำให้เขาได้รับความอับอายต่อสาธารณชนเป็นการกระทำโดยลดค่าความเป็นมนุษย์ของเขาเอง การที่เขาตกเป็นผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญามีได้แปลว่าเขาได้สูญเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไป การเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในลักษณะเป็นการประจานให้ได้รับความอับอายต่อสาธารณชนจึงเท่ากับเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันเป็นสิ่งที่รัฐธรรมนูญได้รับรองและคุ้มครองเอาไว้เฉกเช่นเดียวกับสิทธิการเสนอข่าวการเผยแพร่ภาพของหนังสือพิมพ์ การใช้เสรีภาพการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในกรณีนี้จึงเป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายเป็นการใช้สิทธิละเมิดสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งการกระทำในลักษณะเช่นนี้เราจะไม่พบเลยในนานาอารยประเทศ และแม้กระทั่งรัฐในการใช้อำนาจอรัฐในการดำเนินคดีอาญาจะกระทำได้เฉพาะเมื่อมีความจำเป็นเท่านั้น เพราะกระทำโดยปราศจากความจำเป็นที่ต้องใช้แล้วกรณีนี้อาจจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพราะมนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และมีสิทธิกลับสู่สังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี การดำเนินคดีอาญาจะทำลายหรือลดค่าหรือพรากศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไปจากผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องระมัดระวังในการใช้อำนาจอรัฐในการให้ข่าวต่อสื่อมวลชน และสื่อมวลชนก็ต้องมีจรรยาบรรณและมีความรับผิดชอบต่อสังคมตลอดจนต้องคำนึงและตระหนักถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ยังมีอยู่ของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาด้วย เพื่อไม่ให้เป็นการรุกรานสิทธิผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาโดยการเสนอข่าวเผยแพร่ภาพที่ทำให้เขาได้รับความอับอายหรือเป็นประจานผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาต่อสาธารณชนอันเป็นการลดค่าความเป็นมนุษย์ของเขาเองไป

⁴⁵ คณิต ผน นคร, ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551), หน้า 121.

2.3.2 สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย

สิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกาย ได้รับการรับรองในมาตรา 2 ของคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ลงวันที่ 16 สิงหาคม ค.ศ 1789 บัญญัติว่า “วัตถุประสงค์ของสังคมย่อมเป็นไปเพื่อคุ้มครองสิทธิตามธรรมชาติ ซึ่งไม่มีอายุความของมนุษย์ สิทธิเหล่านี้ได้แก่ เสรีภาพ กรรมสิทธิ์ ความมั่นคงปลอดภัยและการต่อต้านการกดขี่ข่มเหง”

ความมั่นคงของชีวิตร่างกายคือ เสรีภาพที่มนุษย์ไม่สามารถปฏิเสธได้ เป็นเสรีภาพที่ทุกคนต้องการ และนักปรัชญาว่าเป็นเหตุที่มนุษย์รวมกันเป็นสังคม ความมั่นคงในชีวิตร่างกายนี้มีในกฎหมายฝรั่งเศสเพื่อป้องกันมิให้ผู้อื่นและรัฐมาละเมิดจึงต้องคุ้มครองมากกว่าเสรีภาพอื่นๆ และฝ่ายบริหารไม่สามารถทำการได้โดยพลการได้เพราะเป็นหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติ ความมั่นคงในชีวิตร่างกายจึงเป็นเสรีภาพที่รับรองตามกฎหมายหรือความมั่นคงตามกฎหมาย เป็นเสรีภาพที่ให้ความคุ้มครองตามกฎหมาย รัฐจึงต้องมีบทบัญญัติรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย ดังในคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ 1789 ในมาตรา 7, 8

มาตรา 7 “บุคคลไม่อาจถูกกล่าวหา จับกุมหรือคุมขังได้ เว้นแต่กรณี...”

มาตรา 8 “กฎหมายอาจกำหนดโทษทางอาญาได้แต่เฉพาะเท่าที่จำเป็นอย่างยิ่งโดยชัดแจ้งเท่านั้น และบุคคลต้องรับโทษทางอาญาเว้นแต่ได้กระทำการอันฝ่าฝืนกฎหมายที่ตราขึ้นและประกาศใช้ก่อนการกระทำความผิดและการใช้บังคับกฎหมายนั้นต้องชอบด้วยกฎหมาย...”⁴⁶

และโดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรา 9 ซึ่งเป็นหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือหลัก Presumption of Innocent

มาตรา 9 “บุคคลย่อมได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์...”

รัฐธรรมนูญกำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย (มาตรา 32 วรรค1) การทรมาน การทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีโหดร้ายไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้.....

ก. การลงโทษที่ถือว่าเป็นการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม อาจแยกได้ดังนี้

3.2.1.1 การลงโทษที่เป็นการโหดร้ายโดยสภาพ ได้แก่การลงโทษต่อร่างกาย เช่นการตัดอวัยวะบางส่วน การเผาทั้งเป็น ตลอดจนการลงโทษที่มุ่งหมายให้ผู้ถูกลงโทษได้รับการเจ็บปวดทรมานทุกชนิด

⁴⁶ อ้างแล้ว 17 หน้า 26-27.

3.2.1.2 การลงโทษที่ผิดมนุษยธรรมโดยสภาพ เช่นการประจานเพื่อให้อับอาย การบังคับทำงานหนัก เป็นต้น

รัฐธรรมนูญได้เพิ่มเติมเรื่องการรับรองสิทธิทางศาลเพื่อให้การดำเนินคดีอาญากับบุคคลของเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย (Due Process of Law) ซึ่งสิทธิในชีวิตและร่างกาย รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ใน มาตรา 32 มาตรา 32 "บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับ หรือเพิกถอนการกระทำเช่นว่านั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้

ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันกรณีที่หนังสือพิมพ์เผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาบนหน้าหนังสือพิมพ์นั้น เป็นการกระทำที่ถือว่ากระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพชีวิตร่างกายของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา เพราะการปรากฏภาพถ่ายบนหน้าหนังสือพิมพ์ต่อการรับรู้ของสาธารณชน ในขณะที่ผู้ถูกกล่าวหายังไม่ได้ถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิด เป็นการละเมิดและรุกรานต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา ในอันที่จะได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญตามหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาศาล หรือหลักPresumption of Innocent ในมาตรา 39 อันเป็นสิทธิที่ได้รับได้รับความคุ้มครองในกระบวนการยุติธรรม และถือว่าเป็นการกระทำที่ การลงโทษที่ผิดมนุษยธรรมโดยสภาพ เป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาเพื่อให้อับอายต่อสาธารณชน

มาตรา 39 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การที่หนังสือพิมพ์เสนอข่าวโดยนำภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาบนหน้าหนังสือพิมพ์ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด ต่อสาธารณะชนจึงเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าวเกินขอบเขตและรุกรานสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาอันนำมาสู่ปัญหาการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนที่เกินขอบเขตและเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าวโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นการประจานผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาเพื่อให้อับอาย เป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาบนหน้าหนังสือพิมพ์ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดนอกจากจะเป็นการขัดกับหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ตาม มาตรา 39 แล้วยังเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าวรุกรานสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายอันเป็นการประจานต่อการรับรู้ของสาธารณะชนทำให้ได้รับความอับอาย ซึ่งเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนที่เกินขอบเขตและก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิอย่างอื่นที่กฎหมายรัฐธรรมนูญได้บัญญัติคุ้มครองไว้เช่นเดียวกัน ปัญหานี้ปัจจุบันก็ยังคงมีและเกิดขึ้นอยู่ถึงแม้ว่าจะมีความชัดเจนในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติเราก็มักพบว่ามีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาบนหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองเอาไว้

ปัญหาที่เกิดขึ้นบางครั้งก็สอดคล้องกับการให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อสื่อมวลชน โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ให้ข่าวหรือแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน ทำให้สื่อมวลชนมีโอกาสในการถ่ายภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา การได้ภาพข่าวและรายละเอียดดังกล่าวจากเจ้าหน้าที่ของรัฐให้สัมภาษณ์หรือให้ข่าวต่อสาธารณะชน หรือสื่อมวลชน การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐยินยอมให้นักข่าวหนังสือพิมพ์ถ่ายภาพหรือสัมภาษณ์ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา ถือว่าเป็นการกระทำที่ขัดกับเป้าหมายในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งต้องกระทำโดยสอดคล้องกับหลักนิติรัฐ อยู่ภายใต้กฎหมาย ไม่เป็นการล่วงละเมิดกฎหมาย และคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เกียรติของความเป็นมนุษย์ยังคงมีอยู่ ถึงแม้ว่าเขาจะตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา มิใช่ว่าจะปราศจากเกียรติความเป็นมนุษย์เพราะเหตุที่ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำผิดทางอาญา การดำเนินคดีอาญาต้องกระทำโดยถูกต้องตามวิถีทางยุติธรรมและหลักความสมควรแก่เหตุในการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาด้วย ดังนั้นการที่หนังสือพิมพ์เสนอภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาเป็นการกระทำที่ก้าวล่วงต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เป็นการที่ลงโทษเขาแทนศาลโดยมติมหาชนต่อการรับรู้

สาธารณะ ซึ่งถือว่าการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา เป็นการลงโทษที่ผิดมนุษยธรรมโดยสภาพ การประจานเพื่อให้อับอาย

ข. ความหมายของคำว่าประจานทางอาญา

แนวคิดเรื่องประจาน

1) เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อป้องกันอาชญากรรม ซึ่งแต่โบราณการลงโทษผู้กระทำความผิดจะเป็นไปเพื่อการแก้แค้นตอบแทน ทำให้การลงโทษเป็นไปในรูปทารุณโหดร้าย ส่วนในปัจจุบันจะเน้นการป้องกันอาชญากรรม และแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ

2) ประจานโดยนำตัวผู้กระทำความผิดมัดไว้ในที่สาธารณะ ให้คนเห็นจะได้เป็นเยี่ยงอย่าง ปัจจุบัน นานาอารยประเทศยกเลิกโทษประจานไปแล้ว เพราะเป็นการแสดงถึงการไม่มีมนุษยธรรม และทำให้เขาถูกตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำความผิด และกลับสู่สังคมได้ยาก ดังจะเห็นได้จากการกระทำดังกล่าวไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ และไม่ชอบด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ โดยการเสนอข่าวจะต้องให้ความสำคัญกับการเคารพสิทธิส่วนบุคคลของผู้ตกเป็นข่าว และไม่ละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากแนวคิดการกลับสู่สังคม⁴⁷

ค. ลักษณะการเสนอข่าวในกรณีประจาน

เมื่อผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่งขึ้นบางครั้งในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม มีการแจ้งข่าวคดีอาญาแก่สื่อมวลชน เพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิของประชาชนที่จะรู้ข่าวสาร ซึ่งจะทำให้ได้เฉพาะกรณี ที่ถือว่าเป็นประโยชน์สาธารณะ ในการรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับคดีอาญาของประชาชนมีน้ำหนักเหนือกว่าสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับคดีมีการติดต่อหนังสือพิมพ์เมื่อให้ไปทำข่าว และแถลงข่าวการ

⁴⁷ สุธรรมา วรกานนท์, สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่จะไม่ถูกกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมในลักษณะประจาน, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, น.4-6.

จับกุมดังกล่าว เป็นการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาชั้นสอบสวนในลักษณะที่เห็นว่าผู้นั้น กระทำความผิด ซึ่งการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนนั้นเป็นดุลพินิจของตำรวจ ซึ่งในทางปฏิบัติจึง พบว่ามีการนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนเป็นประจำ ทั้ง ๆ ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติมี หนังสือเวียนภายในหน่วยงานกำชับมิให้การแถลงข่าวกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลของผู้ต้องหา กระทบต่อการทำงานและชื่อเสียงของสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็ตาม แต่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานก็ ให้เหตุผลว่ามีความจำเป็นต้องทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ เช่น ผู้เสียหายอื่น ๆ จะได้ทราบว่า ผู้ต้องหาถูกจับแล้วจะได้ดำเนินการต่อไปเพื่อให้ประชาชนทราบข่าวอาชญากรรมเป็นสิทธิของ ประชาชนที่จะรับรู้ข่าวสารและเป็นการปราบผู้ที่คิดที่กระทำความผิด⁴⁸

ดังนั้น เมื่อมีการแถลงข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ได้ไปทำข่าว นำเสนอข่าวดังกล่าวในการแถลงข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหา บางครั้งมีการทำป้ายแขวนชื่อผู้ต้องหา หนังสือพิมพ์ก็นำเสนอข่าวตามนั้นทำให้ปรากฏภาพผู้ต้องหาตามหน้าหนังสือพิมพ์ในลักษณะที่มี ป้ายชื่อแขวนคอหรือถือป้ายชื่อตนเองไว้ต่อหน้าผู้ต้องหา เป็นการประจานผู้ต้องหาให้ได้รับความ อับอายต่อสาธารณชนซึ่งหนังสือพิมพ์ควรที่จะตระหนักและพิจารณาด้วยว่าประโยชน์สาธารณะที่ จะสู้กับสิทธิส่วนบุคคลอย่างใดจะมีน้ำหนักกว่ากัน ซึ่งปัจจุบันมักจะทำเสนอโดยไม่ตระหนักถึงข้อนี้เลย

และบางครั้งการทำแผนประกอบรับสารภาพโดยเปิดเผยต่อสาธารณชนมักมีการติดต่อกับ สื่อมวลชนให้ไปทำข่าว แม้ว่าประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีให้อำนาจพนักงานสอบสวน นำตัวผู้ต้องหาไปไว้ที่เกิดเหตุได้ในกรณีผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ และให้เป็นดุลพินิจที่จะ ชักถามหรือให้ผู้ต้องหาอธิบายวิธีและอาการแห่งการกระทำความผิด แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า พนักงานสอบสวนมีอำนาจที่จะนำผู้ต้องหาไปแสดงท่าทางกระทำผิดต่อสาธารณชน เพราะหาก พิจารณาให้ดีจะพบว่าประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะ 30 ข้อ 1 (ค) กำหนดห้ามมิให้เปิดเผยเหตุการณ์หรือเรื่องราวซึ่งหากเปิดเผยต่อประชาชนอาจเป็นแบบที่ผู้อื่น ถือเอาเป็นแบบตัวอย่างขึ้นอีก

ผลกระทบการเสนอข่าวในลักษณะประจาน

การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในลักษณะประจาน ผู้ถูกกล่าวหาในปัจจุบัน พอสรุปผล กระทบกว้าง ๆ ดังนี้

⁴⁸ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องสิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลยและผู้ ต้องโทษในคดีอาญา, เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2540 หน้า 218.

ผลกระทบต่อผู้กระทำความผิด ผู้ถูกกล่าวหา จำเลย ผู้ต้องหา ในกระบวนการยุติธรรม นั้นการที่จะพิสูจน์ว่าใครเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ตามข้อกล่าวหาเป็นหน้าที่ของศาลสถิตยุติธรรม ถ้าศาลพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหา โดยพิจารณาถึงพยานหลักฐานที่ สนับสนุนและดุลพินิจอันเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ผู้กระทำความผิด มิใช่ผู้กระทำความผิดเพียงผู้ ถูกกล่าวหา ยังไม่ได้เข้าสู่ขั้นตอนใด ๆ ในการพิสูจน์ความผิดในกระบวนการยุติธรรม การเสนอ ข่าวในทางประจักษ์ของหนังสือพิมพ์เหมือนกับบอกสาธารณชนว่าผู้กระทำความผิดจริงจึงส่งผล กระทบต่อสถานะและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ชื่อเสียงผู้ถูกกล่าวหาเป็นอย่างมาก อีกทั้ง กระทบกระเทือนต่อสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในอันที่จะได้รับสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ของผู้ถูก กล่าวหา (Presumption Of Innocent) อีกทั้งเป็นการหยามเกียรติ (Degrading Treatment) ซึ่งเป็นการปฏิบัติต่อบุคคลในอันที่จะทำให้บุคคลนั้นตกต่ำกว่าผู้อื่น ซึ่งการประจักษ์เป็นการหยาม เกียรติอย่างหนึ่ง⁴⁹

2.3.3 เสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่

รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองเสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ไว้ในมาตรา 34

มาตรา 34 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายใน ราชอาณาจักร

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน การ ผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้บุคคลผู้มีสัญชาติ ไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้”

การที่หนังสือพิมพ์เผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาในหน้า หนังสือพิมพ์ ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหาย ในคดีอาญาดังนี้

⁴⁹ สุธรรมมา วรรณนท์. อ้างแล้ว 29, หน้า 26.

การเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาโดยเปิดเผยถิ่นที่อยู่ ภูมิลำเนา หรือ บ้านของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา ย่อมส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการเดินทาง หรือเลือกถิ่นที่อยู่ เพราะเมื่อภาพปรากฏอยู่บนหน้าหนังสือพิมพ์แล้ว เขาอาจจะประสบความยากลำบากในการดำรงอยู่ในสังคมหรือถิ่นที่อยู่เดิมที่เขาเคยอยู่ อาจจะถูกตั้งข้อรังเกียจ หรือถูกดูหมิ่นเกลียดชังจากคนในหมู่บ้านเดียวกัน จังหวัดเดียวกัน หรือ แม้แต่ญาติพี่น้องก็พลอยรับผลกระทบไปด้วย ถูกสายตาของสาธารณชนมองประหนึ่งว่าเขาเป็นบุคคลไม่น่าคบหาและรังเกียจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจและสิทธิเสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา และในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา เป็น เด็ก พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2534 ยังห้ามมิให้มีการถ่ายและเผยแพร่ หรือตีพิมพ์รูปภาพ หรือบันทึก กระจายเสียง หรือโฆษณาเกี่ยวกับตัวจำเลยอันอาจจะทำให้สาธารณชนทราบได้ว่าตัวจำเลยเป็นใคร อันอาจส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปรับปรุงให้กลับตัวเป็นพลเมืองดี และกลับเข้าไปอยู่ร่วมกับสังคมตามปกติ

การนำเสนอข่าวที่เกี่ยวกับการข่มขืน การที่ผู้เสียหายมาแจ้งความนั้นต้องใช้ความกล้าหาญและความอดทนอย่างสูงต่อความอับอายที่จะเกิดขึ้นทั้งจากการสอบปากคำของเจ้าหน้าที่ หรือจากสังคมรอบข้าง ดังนั้นหากสื่อมวลชนจะนำเสนอข่าวดังกล่าวควรต้องคำนึงถึงความรู้สึกทางจิตใจของผู้เสียหายด้วย จริงอยู่ที่การลงข่าวนั้นสามารถใช้เป็นอุทาหรณ์แก่บุคคลอื่นเพื่อจะได้ระมัดระวังตนเองในเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกัน แต่ทว่าในทางปฏิบัติแล้ว ถึงแม้ว่าสื่อมวลชนจะได้ใช้ชื่อสมมุติและลงรูปที่มีเส้นดำคาดบนบางส่วนของใบหน้าของผู้เสียหายในการนำเสนอข่าว แต่บ่อยครั้งที่เราได้พบว่าสื่อมวลชนได้ลงที่อยู่ อาชีพ สถานที่ศึกษา หรือชื่อ สกุลจริงของผู้ปกครองในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ หรือมีการให้ข้อมูลอันสามารถทำให้รู้ว่าผู้เสียหายนั้นเป็นใคร ซึ่งการกระทำดังกล่าวมิได้เกิดประโยชน์อันใดแก่สาธารณชนและในทางกลับกันได้ทำให้บุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้เสียหายสามารถระบุตัวผู้เสียหายได้อันจะนำมาสู่ความอับอาย เสื่อมเสียชื่อเสียงแก่ผู้เสียหายและในบางครั้งถูกตั้งข้อรังเกียจจากสังคมรอบข้าง

สื่อส่วนใหญ่เสนอข่าวผู้เสียหายแม้ปกปิดหน้าตาผู้เสียหาย แต่ทำให้เห็นรูปร่างลักษณะสภาพแวดล้อมบ้าน โรงเรียน รวมทั้งที่เกิดเหตุว่าอยู่ตรงไหน ก็ทำให้คนในหมู่บ้านด้วยกันทราบแล้ว

ดังนั้นการที่สื่อมวลชนมีสิทธิในการเสนอข่าวใดได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพผู้อื่น ในปัจจุบันมักมีการละเมิดผู้ต้องหาโดยการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ แม้หนังสือพิมพ์จะมีเสรีภาพในการนำเสนอข่าวก็ตาม แต่การที่เสนอข่าวผู้ต้องหาในทำนองชี้ช่องโน้มน้ำหนักสังคมต่อการรับรู้ สาธารณะในทำนองว่าผู้ต้องหานั้นกระทำผิด ย่อมเป็นการละเมิดต่อสิทธิผู้ต้องหาทำให้เขาเสียหายแก่ชื่อเสียง และการที่หนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวลือลวงไปกว่านั้น อาทิ หลักแหล่งบ้านของ

ผู้ต้องหาชื่อบิดามารดาหรือชื่อบุตรภรรยา ญาติพี่น้อง ทำให้กระทบต่อสิทธิในครอบครัวทำให้ได้รับการดูหมิ่นเกลียดชัง เช่นนี้ต้องพิจารณาว่ามีประโยชน์ต่อสาธารณะหรือไม่ ในการที่จะนำเสนอข่าวและประโยชน์ สาธารณะและสิทธิส่วนตัวที่ได้รับการคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญมาตรา 39 ต้องมีการพิจารณาอย่างระมัดระวัง เพราะสื่อมวลชนมีหน้าที่ไม่ต่างจากบุคคลทั่วไป คือต้องเคารพสิทธิอย่างใดของบุคคลอื่นด้วย

จากการวิจัยของศรีลักษณ์ ศิลป์ ในเรื่อง “ปัญหาทางด้านจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวอาชญากรรม” ได้ผลการวิจัยว่าการนำเสนอข่าวอาชญากรรมซึ่งมีลักษณะที่เป็นปัญหาทางจริยธรรมนักหนังสือพิมพ์ไม่ได้มีแนวปฏิบัติตามที่ตนเองวางไว้แม้ว่านักหนังสือพิมพ์ทุกคนจะตระหนักว่าการนำเสนอข่าวอาชญากรรมบางข่าวจำเป็นต้องระมัดระวังในการนำเสนอข้อมูลของผู้ที่ตกเป็นข่าวการนำเสนอชื่อ ที่อยู่ ของผู้เสียหายเป็นสิ่งที่นักหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ตระหนักว่าไม่ควรนำเสนอแต่กลับมีการนำเสนอ สถานที่ทำงานชื่อบิดา มารดา ญาติพี่น้องคนใกล้ชิดผู้เสียหายโดยใช้เหตุผลที่เป็นข้ออ้างต่างๆดังนี้

- 1) การลงที่อยู่ของผู้เคราะห์ร้ายจะเป็นการเร่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่อย่างทั่วถึงมากขึ้น
- 2) การลงบ้านเลขที่ของผู้เสียหายถึงแม้ว่าจะทำให้คนละแวกนั้นรู้ว่าผู้เสียหายเป็นใคร แต่เมื่อเวลาผ่านไปไม่นานคนเหล่านั้นก็ลืมแล้ว
- 3) การลงผ่านที่อยู่อย่างละเอียดจะทำให้เห็นถึงลักษณะของสถานที่เกิดเหตุเห็นสภาพความเป็นอยู่ทำให้ผู้อ่านทราบถึงสาเหตุของการเกิดอาชญากรรม
- 4) การลงชื่อพ่อแม่ของผู้เสียหายอาจทำให้ข่าวมีคุณภาพมากขึ้นเนื่องจากพ่อหรือแม่ของผู้เสียหายเป็นบุคคลสาธารณะ
- 5) การนำเสนอข้อมูลรายละเอียดของผู้เสียหายเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับข่าวนี้ๆ

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้นักหนังสือพิมพ์เห็นว่า “การสร้างความน่าเชื่อถือให้กับข่าวมีความสำคัญกว่าการปกป้องสิทธิผู้ตกเป็นข่าวนั้นเป็นเพราะผู้อ่านมีสิทธิที่จะรู้และยอมรับรูปแบบการนำเสนอข่าวอาชญากรรมในแบบที่เป็นอยู่ยังให้การสนับสนุนการขายข่าวในลักษณะดังกล่าวของหนังสือพิมพ์อยู่แล้ว ไม่ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์ อีกทั้งไม่มีกฎเกณฑ์ที่

กำหนดชัดแจ้งถึงทิศทางหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมที่ตายตัว จึงทำให้นักหนังสือพิมพ์คิดว่าเขายังมีความชอบธรรมในการนำเสนอข่าวในลักษณะที่ขัดกับจริยธรรมอยู่ต่อไป⁵⁰

3.4 สิทธิในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัว

รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรอง สิทธิในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัวไว้ในมาตรา 35 “สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชนอันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

สาระสำคัญเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวที่ได้รับความคุ้มครอง

1. สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวที่ได้รับความคุ้มครอง ซึ่งบุคคลใดมาละเมิดมิได้ สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่มีมาแต่กำเนิด เป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชน

2. การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ แต่หากเพื่อประโยชน์สาธารณะสามารถกระทำได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าควรที่จะชั่งระหว่างประโยชน์สาธารณะกับความเสียหายต่อสิทธิของบุคคลในการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย หากมีการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายออกไป และสาธารณะชนมีความจำเป็นแค่ไหนในการที่จะต้องรับรู้และละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายของบุคคลอื่น ซึ่งต้องพิจารณาถึงความจำเป็นแค่ไหนเพียงใดต่อการเผยแพร่ภาพออกไปสู่การรับรู้ของสาธารณะชนด้วย

3. ในเรื่องเกี่ยวกับความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลนั้น ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญโดยเขามีสิทธิที่จะเลือกมีชีวิตตามต้องการ แสวงหาความสุขในชีวิตตามวิถีทางที่เขาเลือก ตราบ

⁵⁰ ประพิมพ์พร เก่งกริชาพล, “ขอบเขตการเสนอข่าวอาชญากรรมกับการละเมิดสิทธิส่วนตัวของผู้ตกเป็นข่าวในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์” (สารนิพนธ์วารสารศาสตร์และสื่อมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546) หน้า 42.

เท่าที่การใช้สิทธิส่วนตัวนี้ไม่ไปล่วงละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น หรือสาธารณะชน การที่บุคคลตกเป็น ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญามีได้หมายความว่าสิทธิในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือ ความเป็นอยู่ส่วนตัวของเขาจะถูกเสื่อมลงจนรุกร้า และล่วงละเมิด หากการกล่าวหาหรือไขข่าว แพร่หลาย นั้นมิใช่เพื่อประโยชน์สาธารณะ หนังสือพิมพ์ก็ไม่สามารถการกล่าวหาหรือไขข่าว แพร่หลายกระทบต่อสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้ ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา

การที่หนังสือพิมพ์เผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาในหน้า หนังสือพิมพ์ ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพต่อสิทธิในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ ส่วนตัว ผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาดังนี้

“สิทธิส่วนบุคคล” หมายถึง สิทธิประจำตัวของบุคคลอันประกอบด้วยเสรีภาพในร่างกาย การดำรงชีวิตมีความเป็นส่วนตัว ซึ่งได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายมิให้ผู้อื่นมาล่วงละเมิด

“ความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล” หมายถึง สถานะของบุคคลที่จะรอดพ้นจากการ สังเกต การรู้เห็น การสืบความลับ การรบกวนต่างๆ และมีความสันโดษ โดยไม่ติดต่อสัมพันธ์ของ สังคม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มีการดำรงชีวิตที่เป็นอิสระ มีการพัฒนาบุคลิกลักษณะตามที่ต้องการ มี สิทธิที่จะแสวงหาความสุขในชีวิตตามวิถีทางที่อาจเป็นไปได้และเป็นความพอใจตราบเท่าที่ความ สนุกสนานนั้นไม่ล่วงเกินสิทธิของผู้อื่น หรือขัดต่อกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชน

“ข้อมูลส่วนบุคคล” คือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวบุคคล เช่นการศึกษา สถานะ การเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้นหรือมี เลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกอย่างอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่นลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกเสียงของ คนหรือผู้ป่วย และหมายรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้นั้นถึงแก่กรรมด้วย⁵¹

การเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาโดยเปิดเผยในหน้าหนังสือพิมพ์ การเผยแพร่ภาพในลักษณะที่ผู้ต้องหาถูกเครื่องพันธนาการ เช่น กุญแจมือ โซ่ตรวน ผู้ต้องหายอม ได้รับความอับอายและไม่ประสงค์ให้มีการเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวของตนออกไปเช่นนั้น และ อาจมีผลถึงครอบครัวภรรยา และบุตร ซึ่งไม่ได้เป็นผู้ประกอบอาชญากรรมแต่จำต้องได้รับ ผลกระทบในการดำรงชีวิตในสังคม การนำกฎหมายอาญาทั้งในส่วนของกฎหมายสารบัญญัติ และวิธีสบัญญัติมาใช้บังคับจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิประโยชน์

⁵¹ อ้างแล้ว 14, หน้า 139.

ของสาธารณะในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้นกับสิทธิส่วนบุคคลที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย หากเมื่อเทียบกันแล้วประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับรู้ข่าวสารในเรื่องนั้นมีมากกว่า

สิ่งที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิส่วนบุคคล การที่หนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวลึกลงไปกว่านั้น อาทิ หลักแหล่งบ้านของผู้ต้องหาชื่อบิดามารดาหรือชื่อบุตรภรรยา ญาติพี่น้อง ทำให้กระทบต่อสิทธิในครอบครัวทำให้ได้รับการดูหมิ่นเกลียดชังจากสังคม สื่อมวลชนควรได้พิจารณาและทำความเข้าใจต่อสิทธิหน้าที่ของตนและบุคคลอื่นตามกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพของตนรวมทั้งจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ในการนำเสนอข่าวต่างๆ เพื่อป้องกันความกระทบกระเทือนทางจิตใจต่อผู้เสียหาย ผู้ใกล้ชิด และบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายจากการนำเสนอข่าวนั้นๆ โดยขาดการพิจารณาอย่างรอบคอบ

เสรีภาพในชีวิตส่วนตัว (Right of Privacy) เป็นสิทธิมนุษยชนที่สำคัญประเภทหนึ่ง ที่ถือว่ามีติดตัวบุคคลมาตั้งแต่เกิด คือ **สิทธิที่จะอยู่ลำพัง** (right to be let alone) โดยปลอดจากการสอดแทรกความเป็นอยู่ส่วนตัวอย่างแท้จริง ซึ่งการสอดแทรกนั้นทำให้ได้รับความอับอายเดือดร้อน รำคาญใจ สูญเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินชีวิตตามที่ตนต้องการ หรือการนำชื่อภาพ หรือข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติหลายฉบับ ฉบับที่กล่าวถึงสิทธิส่วนตัวบัญญัติคุ้มครองความเป็นส่วนตัวที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีด้วย เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 17 บัญญัติว่า

1. บุคคลจะถูกแทรกแซงความเป็นส่วนตัว ครอบครัวยุติธรรมหรือการติดต่อสื่อสารโดยพลการหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ได้

2. บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมิให้ถูกแทรกแซงหรือลบลู่เช่นว่านั้น

เสรีภาพในชีวิตส่วนตัวมีปรากฏในมาตรา 12 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนรับรองโดยสมัชชาใหญ่ วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 "การเข้าไปสอดแทรกโดยพลการในกิจการส่วนตัว ครอบครัว เคหสถาน การส่งข่าว ตลอดจนการโจมตีต่อเกียรติยศและชื่อเสียงของบุคคลนั้น จะกระทำมิได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจากการแทรกสอดและการโจมตีดังกล่าว"

ดังนั้นการแสวงหาข่าวหรือการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ต่อการรับรู้สาธารณะ แม้จะเป็นหน้าที่ของสื่อมวลชน แต่การดำเนินการดังกล่าวหากเป็นการเจาะลึกจนเกินไป จนกระทบและละเมิดต่อสิทธิส่วนตัวของบุคคลที่ตกเป็นข่าว การเสนอข่าวโดยเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาต่อสาธารณะถือเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิส่วนตัว แม้ว่าจะกฎหมายได้บัญญัติ

รับรองสิทธิของบุคคลในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชนแต่หนังสือพิมพ์ไม่อาจยกสิทธิในการรับรู้ (Right to know) อยู่เหนือสิทธิส่วนตัวได้ แม้ว่าจะเกิดความขัดแย้งระหว่างสิทธิในการรับรู้ (Right to know) และสิทธิส่วนตัว (Right of Privacy) ว่าเสนอภาพข่าวอย่างไรจึงจะอยู่ในขอบเขตความสมดุลไม่เป็นการใช้สิทธิล่วงละเมิดสิทธิส่วนตัวของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา

ผู้เขียนเห็นว่า การให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนตัว (Right of Privacy) ของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา ที่จะไม่ได้รับการล่วงละเมิดจากการเผยแพร่ภาพของหนังสือพิมพ์นั้น จะต้องพิจารณาขอบเขตสิทธิส่วนบุคคล (Right of Privacy) และสิทธิที่จะรู้ของประชาชน (Right to know) โดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) ประกอบกับจริยธรรมหนังสือพิมพ์ควบคู่กัน จึงจะสามารถหาความสมดุลแห่งสิทธิและไม่เป็นล่วงละเมิดสิทธิส่วนตัวจากการเสนอข่าวเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาในหน้าหนังสือพิมพ์

2.3.5 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

สิทธิในกระบวนการยุติธรรมบัญญัติไว้ในส่วนที่ 4 ของรัฐธรรมนูญ โดยจะทำการศึกษากฎที่กระทบต่อผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาในกรณีที่หนังสือพิมพ์เผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาในหน้าหนังสือพิมพ์

การที่บัญญัติสิทธิกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นไปตามหลักนิติธรรม (Rule of Law) และนิติรัฐ (Legal of State) ในระบอบประชาธิปไตย โดยหลักนิติธรรมเป็นหลักที่จะต้องจัดการสังคมให้เป็นไปตามความชอบธรรมตามครรลองของกฎหมายและโดยยึดถือกฎหมายเป็นหลักมาตรฐาน อันเป็นลักษณะรัฐที่อยู่ภายใต้กฎหมาย (Legal of State) อันเป็นหลักการสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตยกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีลักษณะและวัตถุประสงค์แตกต่างจากกระบวนการยุติธรรมอื่น

วัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีสองประการ

1. การหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ (Crime prevention)
2. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล หรือ ผู้ต้องหาในคดี (Due process) เพื่อมิให้สิทธิส่วนบุคคลถูกล่วงละเมิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าเป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ ทำอย่างไรที่จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งสองประการดังกล่าวได้อย่างสมดุล กล่าวคือ สามารถหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษในขณะเดียวกันสามารถคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลหรือผู้ถูกกล่าวหาไปในขณะเดียวกัน

การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องกระทำโดยอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย และเพื่อจุดประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยทำการคุ้มครองทั้งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งมีทั้งหมด 3 ขั้นตอนที่สำคัญ

1. คุ้มครองสิทธิเสรีภาพสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลหรือผู้ถูกกล่าวหาในกระบวนการก่อนพิจารณาคดี (หรือชั้นเจ้าพนักงาน)
2. คุ้มครองสิทธิเสรีภาพสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลหรือผู้ถูกกล่าวหาในกระบวนการในชั้นพิจารณาคดี (หรือชั้นศาล)
3. คุ้มครองสิทธิเสรีภาพสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลหรือผู้ถูกกล่าวหาในกระบวนการในชั้นการบังคับตามกระบวนการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ขั้นตอนคุ้มครองสิทธิเสรีภาพสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลหรือผู้ถูกกล่าวหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ตำรวจ >>>>>>>>>>>>>>>> อัยการ >>>>>>>>>>>>>>>> ศาล >>>>>>>>>>>>>>>> ราชทัณฑ์

การคุ้มครองการละเมิดสิทธิผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยจะศึกษาสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม และ สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย ที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญตามลำดับดังนี้

2.3.5.1 สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิดังกล่าวไว้ในมาตรา 39 วรรคสองและวรรคสาม

“.....คดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

เจตนาของรัฐธรรมนูญ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญา ตรีบาทเท่าที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไม่เป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้น จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้ บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสรีภาพเช่นเดียวกับปวงชนชาวไทยนอกเหนือจากมีสิทธิในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

หลักการดังกล่าวของรัฐธรรมนูญสอดคล้องกับหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ 1948 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองแห่งสหประชาชาติ ค.ศ 1966 มาตรา 14 และ มาตรา 15⁵²

การรับรองสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นหลักกฎหมายพื้นฐานของกฎหมายอาญานานาชาติ มีเจตนาเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลซึ่งตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาทั่วไป ซึ่งมีหลักการว่า ในคดีอาญาโจทก์มีภาระต้องนำสืบการกระทำของผู้ต้องหาหรือจำเลยให้ครบทุกองค์ประกอบความผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่จำเป็นต้องนำหลักฐานมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน และตรวบไต่ยังไม่มีความพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าได้กระทำความผิด บุคคลนั้นจะได้รับความคุ้มครองตลอดไป เจ้าหน้าที่ของรัฐจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้

ปัญหาที่พบบ่อยในทางปฏิบัติคือ รัฐธรรมนูญให้สันนิษฐานว่าไม่มีความผิดไม่ใช่สันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่มีความผิดหมายถึง มีข้อสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิดแต่ยังไม่ถึงขั้นเป็นผู้มีความผิด เมื่อเป็นคนที่ถูกสงสัยว่ากระทำความผิดโดยมีพยานหลักฐานพอสมควรตามกฎหมาย ก็ต้องถูกกระบวนการทางอาญาตามกฎหมายเข้ามาดูแลหรือกระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพบ้างแต่ต้องตามความจำเป็นแต่ทั้งนี้ต้องภายใต้เงื่อนไขได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ การที่สื่อมวลชนนำภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาออกเผยแพร่สู่สาธารณะในขณะที่เขายังได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญตามหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นการกระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาเกินความจำเป็นหรือไม่ และสาธารณะชนมีความจำเป็นในการที่จะรู้เพียงไร เมื่อผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญามีใช้บุคคลสาธารณะ แต่เป็นบุคคลที่กฎหมายคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม การเผยแพร่ภาพเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือไม่ และมีความจำเป็นเพียงไรที่สาธารณะจะต้องรู้

⁵² คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ เจตนาของรัฐธรรมนูญ เจตนาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, สำนักกรรมการสิทธิมนุษยชน, สำนักเลขานุการผู้แทนราษฎร, สิงหาคม 2550.

และประโยชน์สาธารณะกับสิทธิในกระบวนการการยุติธรรมทางอาญาของผู้ถูกกล่าวหาที่มีการใช้สิทธิกระทบกระเทือนและรुकล้าหรือไม่ เป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึงในสังคมไทย บ่อยครั้งที่มีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา ก่อให้เกิดปัญหาต่อ ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาทั้งทางตรงและทางอ้อม การนำภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา มาแถลงข่าวการจับกุม หรือขณะถูกพันธนาการใส่กุญแจมือ โช้ ตรวน ขณะเคลื่อนย้ายมาทำแผนประกอบคำรับสารภาพ ณ ที่เกิดเหตุ ภาพดังกล่าวเมื่อออกมาสู่สาธารณะ ก่อให้เกิดคำถามต่อสังคมมากมายว่ามีความเหมาะสมเพียงไรในเมื่อสถานะของเขายังเป็นแค่ผู้ถูกกล่าวหา แม้ว่าเขาจะตกเป็นผู้ต้องหาแต่ศักดิ์ศรีความเป็น

มนุษย์และสิทธิส่วนตัวเขายังคงอยู่และรัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ การเสนอข่าวการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา ก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะได้มากน้อยเพียงไรเมื่อเทียบกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเสนอข่าวการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาในการที่กระทบกระเทือนสิทธิผู้ต้องหา ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งต้องเป็นเรื่องที่ต้องกลับมาทบทวนและหนังสือพิมพ์ควรที่จะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างเสรีภาพการเสนอข่าวของสื่อมวลชนกับสิทธิที่รัฐธรรมนูญบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาตามมาตรา 39 ในอันที่ จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ตราบเท่าที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไม่เป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้น จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้

2.3.5.2 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

รัฐธรรมนูญกำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้

มาตรา 40 “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง

(2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐาน เรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง

(3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

(4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

(6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางเพศ

(7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

(8) ในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ” เจตนารมณ์ มาตรา 40 เพื่อคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม โดยจะกล่าวเฉพาะในข้อที่การเผยแพร่ภาพของหนังสือพิมพ์ส่งผลกระทบต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ข้อใดบ้าง จากเจตนารมณ์ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่บัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในมาตรา 40 ดังต่อไปนี้

1. มีสิทธิได้รับพิจารณาคดีโดยเปิดเผย และเที่ยงธรรม

2. มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็น

มนุษย์

3. มีสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำอันใดเป็นปฏิปักษ์แก่ตนเอง เช่นถ้อยคำที่อาจทำให้ตัวเองได้รับโทษหรือรับโทษหนักขึ้น

4. เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ สตรี คนพิการหรือทุพพลภาพมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และการปฏิบัติที่เหมาะสมในกระบวนการยุติธรรม

5. หลักดังกล่าวสอดคล้องกับหลักกติการะหว่างประเทศ ด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองแห่งสหประชาชาติ ค.ศ 1966 มาตรา 9(2)(ข) และ(3) มาตรา 14

รัฐธรรมนูญมาตรา 40 กำหนดหลักการอันเป็นสาระสำคัญในสิทธิของกระบวนการยุติธรรมในรัฐธรรมนูญ แต่ไม่ได้กำหนดมิได้กำหนดรายละเอียดของสิทธิในกระบวนการยุติธรรมไว้ เพราะรายละเอียดนั้นได้มีการกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่หนังสือพิมพ์เผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายบนหน้าหนังสือพิมพ์ส่งผลกระทบต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่รัฐธรรมนูญบัญญัติคุ้มครองคือ มีผลกระทบต่อสิทธิในการที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเที่ยงธรรม (Fair Trial) กล่าวคือ อาจส่งผลกระทบต่อรูปคดี การที่คดีเป็นที่สนใจต่อสาธารณชนมาก ๆ การเสนอข่าวอาจกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญ การเสนอข่าวออกสู่สาธารณะอาจเกิดมติมหาชนพิพากษาคดีแทนศาลและภายหลังหากอัยการสั่งไม่ฟ้อง หรือศาลพิพากษาว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่มีความผิด อาจจะขัดแย้งต่อความรู้สึกของประชาชนที่รับรู้ข่าวสารนั้นมาโดยตลอด ซึ่งถือว่าเป็นการกระทบกระเทือนอำนาจอิสระของอัยการในการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง หรือการเสนอข่าวเผยแพร่ภาพในลักษณะที่โปรยหัวได้ภาพในลักษณะว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด เป็นการกระทำที่เป็นการพิพากษาจำเลยล่วงหน้าว่าเป็นผู้กระทำความผิดต่อสาธารณะซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมในศาล ซึ่งโดยหลักแล้วศาลจะต้องไม่ถูกครอบงำ จากอิทธิพลของกระแสสื่อมวลชนและสังคม ทำให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษารรคดี ซึ่งต้องอยู่ในหลักของความเป็นกลาง ถ้าศาลตัดสินแย้งกับที่หนังสือพิมพ์เสนอข่าว ทำให้อาจมีคำถามตามมาจากสาธารณชนเรื่องความน่าเชื่อถือของศาลในการพิจารณาคดีและต้องเคารพสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในฐานะที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองในคดีหรือเป็นประธานในคดี (Subject of Right) ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงและคุ้มครองสิทธิผู้บริสุทธิ์ และการที่หนังสือพิมพ์เผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาในขณะที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลอาจมี

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตาม ศาลยุติธรรมก็มีอำนาจตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งตามมาตรา 31 ในการห้ามถ่ายภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเสนอข่าวทั้งในและนอกบริเวณศาลที่กระทบต่อการพิจารณาคดีได้

ในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายที่ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและจำเลยในคดีอาญาในระหว่างการควบคุมตัวและการพิจารณาคดีของศาลซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าน่าจะต้องมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ให้ครอบคลุม และสามารถคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในการที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมและเป็นไปตามรัฐธรรมนูญในเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลยตลอดจนผู้เสียหายในคดีอาญาให้ได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมไม่เป็นการละเมิดสิทธิผู้ถูกกล่าวหาและจำเลยในคดีอาญาอย่างที่ปรากฏให้เห็นในหน้าหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันอันเป็นการปฏิบัติไม่สอดคล้องกับหลักการที่บัญญัติคุ้มครองในรัฐธรรมนูญและหลักสิทธิมนุษยชน

2.3.5.3 สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย

สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ดังต่อไปนี้

1. สิทธิที่จะไม่ถูกลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม

สิทธินี้ระบุไว้ในมาตรา 32 วรรค สอง “การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้”

ตัวอย่างที่เป็นการกระทำที่ขัดต่อสิทธิที่จะไม่ถูกลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมแม้การทรมาน การปฏิบัติและการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมและย้ายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี จะไม่ใช่เรื่องใหม่ในสังคมไทยแล้วก็ตาม แต่ยังคงเป็นที่รับรู้ในหมู่ประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐมากนัก ทั้งที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา 32 ได้รับรองสิทธิในชีวิตและร่างกาย และสิทธิที่จะไม่ถูกทรมานการทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม ซึ่งสอดคล้องและเป็นไปตาม

อนุสัญญาฯ ดังกล่าวซึ่งไทยเป็นภาคีและมีผลบังคับใช้ให้ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2550 เป็นต้นมา

รูปแบบของการทรมาน การปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมและย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นอกจากการทำร้ายร่างกายและจิตใจให้รับสารภาพด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งที่ทำให้ปรากฏร่องรอยตามร่างกายและไม่ปรากฏร่องรอยตามร่างกาย เช่น การใช้น้ำหยดลงบนศีรษะอยู่ตลอดเวลา การบังคับให้ร่างกายอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถขยับเขยื้อนได้เป็นเวลานานจนกล้ามเนื้อได้รับบาดเจ็บ เป็นต้น ยังมีรูปแบบอื่นที่ถือเป็นการทรมาน การปฏิบัติและการลงโทษ โดยย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เช่น การจำตรวนนักโทษไว้ตลอดเวลา การคุมขังอยู่ในสถานที่ที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพกาย การไม่ได้รับการรักษาพยาบาล หรือการขังเดี่ยว เป็นต้น

การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายโดยอ้างถึงระเบียบหรือแนวปฏิบัติต่างๆ ที่เป็นไปในทางจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้มีฐานะเหนือกว่าหลักการพื้นฐานการคุ้มครองปกป้องสิทธิรัฐตามรัฐธรรมนูญ โดยการตีความและการบังคับใช้กฎหมายลำดับรองเป็นไปที่ไม่ต้องคอยสำรวจตรวจตราว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ เท่ากับว่าการใช้และการตีความกฎหมายถูกทำให้เป็นอิสระจากเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ ก่อให้เกิดปัญหาการใช้และการตีความกฎหมายที่ลักลั่น ไม่สอดคล้องกันทั้งระบบ และเป็น “อัตวิสัย” ของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่มีอำนาจตีความและบังคับใช้กฎหมาย

ความหมายของการทรมานนี้สามารถอธิบายได้ในสามประเด็นหลัก คือ 1. การกระทำที่เรียกว่าการทรมานนั้นคืออะไร 2. เหตุผลแห่งการทรมานนั้นเพื่ออะไร และ 3. ผู้ที่กระทำการทรมานคือใคร

1. การกระทำที่เรียกว่าการทรมานนั้นคืออะไร

เป็นการกระทำที่ เจตนาก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ไม่ว่าจะทางกายหรือทางจิตใจ คู่มือสำหรับเจ้าพนักงานของรัฐ ในเรื่องยุติการทรมาน ได้ยกตัวอย่างการกระทำที่ถือว่าการทรมานได้แก่ การตี การดึงถอดเล็บ การเผาไหม้ การใช้การจี้กระแสไฟฟ้า การแขวนร่างกาย การทำให้ขาดอากาศหายใจ การบังคับให้อยู่ในแสงสว่าง ในภาวะเสียงดัง ในที่ที่มีความร้อนหรือความหนาว การละเมิดทางเพศ เช่น การข่มขืน หรือการละเมิดทางเพศอื่นๆ การบังคับให้เข้าในระหว่างการถูกคุมขังหรือสถานบำบัดโรคทางจิตเวช การบังคับไม่ให้พัก ให้อดนอน หรือให้อดอาหาร การขาดสุขอนามัยที่ดีพอ การไม่ได้รับการรักษาพยาบาล การขังเดี่ยว หรือการทำให้ไม่มีความรู้สึก การควบคุมตัวในสถานที่ไม่สามารถระบุได้ ถึงสถานที่หรือเวลา การข่มขู่ว่าจะทรมานหรือฆ่าญาติให้ตาย การปล่อยทิ้งหรือการขู่ด้วยการจำลองการถูกฆ่า

กล่าวโดยย่อ การทรมาน นั้นต้องการเป็นการกระทำอันมี 1. เจตนา ที่ 2.ก่อให้เกิด ความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานอย่างสาหัส โดยอาจเป็น 3. ทางกายหรือจิตอย่างไรก็ตาม การปฏิบัติอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมที่เป็นการละเมิดหรือลงโทษที่ลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ก็ถูกห้ามเช่นกัน ตัวอย่างของการกระทำเช่นนี้ เช่น การบังคับให้นอนล้ามโซ่ในห้องขัง การเปิดไฟให้สว่างตลอด 24 ชั่วโมง โดยอ้างว่าเป็นระเบียบ เป็นต้น

2. เหตุผลแห่งการทรมานนั้นเพื่ออะไร

เพื่อให้ได้มาซึ่ง 1. ข้อมูลข่าวสาร หรือ 2. คำรับสารภาพ หรือเป็น 3. การลงโทษ ต่อข้อสงสัยที่บุคคลหรือบุคคลที่สาม ได้กระทำ หรือเป็น 4. การข่มขู่ให้กลัว หรือ 5. การขู่เชิญ บนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ

3. ผู้ที่กระทำการทรมานคือใคร

“กระทำโดย หรือด้วยการยุยง หรือโดยความยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าพนักงานของรัฐ” หมายถึงผู้กระทำต้องเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเป็นผู้ใดก็ตามที่เจ้าหน้าที่รัฐรู้เห็นเป็นใจ หรือยุยงให้กระทำ

การทรมาน ตามความหมายของสหประชาชาติมีสถานะเป็นสิทธิอันไม่สามารถจากพรากได้ (Absolute Right) หมายความว่า การทรมานไม่สามารถกระทำได้ไม่ว่าจะ อยู่ภายใต้สถานการณ์ใดๆ ก็ตาม แม้กระทั่งยามสงคราม การทรมานก็ไม่ได้รับการอนุญาต และการทรมานก็ไม่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการลงโทษภายใต้กระบวนการยุติธรรม อย่างไรก็ตาม การลงโทษบางลักษณะที่ได้รับการอนุญาตโดยรัฐยังเป็นประเด็นถกเถียงทางด้านสิทธิมนุษยชนว่าเป็นการทรมานหรือไม่ และควรได้รับการยกเลิกหรือไม่ เช่น การประหารชีวิต หรือการโบยด้วยแส้ อย่างไรก็ตามในอนุสัญญาฯ ได้ให้การยกเว้นไว้ในความหมายว่า “*ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่เกิดจาก หรืออันเป็นผลปกติจาก หรืออันสืบเนื่องมาจากการลงโทษทั้งปวงที่ชอบด้วยกฎหมาย*” ซึ่งเป็นการให้อำนาจการตีความขึ้นอยู่กับอธิปไตยของรัฐสมาชิกแต่ละรัฐ

นัยรัฐธรรมนูญดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญให้ความสำคัญต่อหน้าที่ของ “ศาล” ในการเป็นฝ่ายตรวจทานการใช้อำนาจดำเนินคดีอาญากับประชาชนของตำรวจผู้มีอำนาจจับกุมคุมขัง ดังนั้นก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำผิด เจ้าพนักงานจะปฏิบัติต่อผู้นั้นเสมือนเป็นผู้กระทำผิดความผิดแล้วไม่ได้ ถ้าหากฝ่าฝืนจะมีความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบซึ่งมีโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

2. สิทธิที่จะไม่ต้องถูกบังคับใช้กฎหมายย้อนหลัง

สิทธินี้ระบุไว้ในมาตรา มาตรา 39 วรรคแรก “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้” ซึ่งสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญสอดคล้องกับหลัก nullum crimen, nulla poena, sine lege นั้น คือหลักในภาษาอังกฤษที่ว่า No crime no punishment without law กล่าวคือ ไม่มี ความผิด ไม่มีโทษ หากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของกฎหมายอาญา ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และมีรัฐธรรมนูญมาตรา 39 รับรองไว้ ซึ่งมีสาระคือ บุคคลจะต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อกระทำการอันกฎหมายในขณะนั้นบัญญัติเป็น ความผิด และกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงนั้นจะหนักไปกว่าโทษที่กฎหมายในขณะกระทำ ความผิดกำหนดไว้ไม่ได้

หลักนี้เกิดจากแนวความคิดเสรีนิยมรุ่นใหม่ที่พัฒนาจนเป็นที่ยอมรับ โดยทั่วไปว่า เป็นเอกลักษณ์หนึ่งของกฎหมายอาญา มีสาระดังนี้คือ

1. ไม่มีความผิดโดยไม่มีกฎหมาย
2. กฎหมายอาญาจะใช้ย้อนหลังเป็นผลร้ายไม่ได้
3. กฎหมายอาญาจะต้องชัดเจนแน่นอน
4. จะใช้จารีตประเพณีให้เป็นผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิดไม่ได้

3. สิทธิที่จะรับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์

สิทธินี้ระบุไว้ในมาตรา มาตรา 39 วรรคสองและสาม “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

สิทธิที่จะรับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ส่งผลให้ผู้ต้องหาผู้คดีอย่างเต็มที่ ซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 “นับแต่เวลาที่ยื่นฟ้องแล้ว จำเลยมีสิทธิดังต่อไปนี้

- (1) ได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

(2) แต่งทนายความแตกต่างกันชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาในศาลชั้นต้น ตลอดจนถึงศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

(3) ปรีกษาทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว

(4) ตรวจสอบดูสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐาน และคัดสำเนาหรือถ่ายรูปลิงนั้นๆ

(5) ตรวจสอบสำนวนการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาของศาล และคัดสำเนาหรือขอรับสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องโดยเสียค่าธรรมเนียม เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งให้ยกเว้นค่าธรรมเนียม นั้น

(6) ตรวจสอบหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบ คำให้การของตน ถ้าจำเลยมีทนายความ ทนายความนั้นย่อมมีสิทธิเช่นเดียวกับจำเลยดังกล่าว มาแล้วด้วยเมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ให้ผู้เสียหายมีสิทธิตามวรรคหนึ่ง (๖) เช่นเดียวกับจำเลยด้วย”

4. สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเรื่องการจับ คမ်း ขัง คั่น

ซึ่งสอดคล้องกับหลัก “เสรีภาพของบุคคลที่จะไม่ถูกจับเป็นหลัก การจับเป็นข้อยกเว้น” สิทธิที่คุ้มครองผู้ต้องหาเรื่องการจับและการคุมขังระบุไว้ในมาตรา 32 วรรคสอง”การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”

สิทธิที่คุ้มครองผู้ต้องหาเรื่องการจับระบุไว้ในมาตรา 32 วรรคสาม “การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ”

5. สิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว

สิทธินี้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญในมาตรา 40 (7) “ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือ

ในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้มีบทบัญญัติสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญในมาตรา 106-119

6. สิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวและได้รับการเยี่ยมตามสมควร

สิทธินี้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญในมาตรา 40 (7) “ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว”

7. สิทธิที่จะมีผู้ช่วยในขณะสอบปากคำผู้ต้องหา

สิทธินี้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญในมาตรา 40 (7) “ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว” สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7 “ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรกและให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาที่มีสิทธิดังต่อไปนี้ด้วย”

(1) พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว

(2) ให้นำทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้น

สอบสวน”

8. สิทธิที่จะได้รับการสอบสวน การพิจารณาคดีอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม และสิทธิของบุคคลที่จะไม่ให้ถ้อยคำให้เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

สิทธินี้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญในมาตรา 40 (4) “ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง”

สิทธิที่จะได้รับการสอบสวน การพิจารณาคดีอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมเป็นไปตามหลักการของกฎหมายอาญาสากลที่ว่า บุคคลจะได้รับความเดือดร้อนหลายครั้งในความผิดเรื่องเดียวกันไม่ได้ (ne bis in idem) และการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะต้องกระทำโดยเคารพและมุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตลอดจนพิทักษ์รักษาสิทธิมนุษยชนของบุคคล ซึ่งหมายถึงการให้ความเป็นธรรมแก่ทุกคนที่เกี่ยวข้องนั้นหมายถึงผู้เสียหายในคดีอาญาและผู้ถูกกล่าวหาด้วย

จากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ สิทธิที่จะได้รับการสอบสวน การพิจารณาคดีอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่เป็นธรรม (fair trial) ต่อผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา การดำเนินการในการค้นหาความจริงในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องกระทำโดยถูกต้องตามหลักเกณฑ์กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ดี (Due process) และสอดคล้องกับหลักการเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผู้เกี่ยวข้องในคดี จะดำเนินคดีโดยมุ่งแต่จะรักษาความสงบเรียบร้อย (Crime Control) อย่างเดียวไม่ได้ ต้องมีการปฏิบัติต่อผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเท่าที่จำเป็นและกระทบต่อสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยไม่เป็นการฝ่าฝืน หรือขัดแย้งต่อเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญที่บัญญัติรับรองเอาไว้เช่นเดียวกัน

บางครั้งเราจะพบเห็นภาพข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์กรณีผู้ต้องหาถูกล่ามโซ่ หรือใส่ตรวน หรือใส่กุญแจมือ เดินขึ้นศาลพร้อมเจ้าหน้าที่ หรือเดินเพื่อจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทำให้เกิดคำถามว่า สื่อมวลชนอาศัยสิทธิอะไรในการที่จะเผยแพร่ภาพผู้ต้องหาในคดีอาญาถูกพันธนาการต่อสายตาสาธารณะชน ให้เหตุผลในการที่สามารถทำได้เพียงเพื่อตอบสนองสิทธิที่จะรู้ (Right to know) ของประชาชน และสิทธิของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวสารเท่านั้นหรือ จนลืมนึกถึงสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่กฎหมายฉบับเดียวกันคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหา และ ผู้เสียหายในคดีอาญาว่ามีเหมือนกันและต้องเคารพต่อสิทธิดังกล่าว ไม่ใช่ใช้อำนาจเสรีภาพในการเสนอข่าวและยกสิทธิที่จะรู้ของประชาชนรุกรานสิทธิล่วงละเมิดในกระบวนการยุติธรรมของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายที่รัฐธรรมนูญคุ้มครอง ปัญหาดังกล่าวนำมาสู่คำถามที่ว่า เหตุใดเจ้าหน้าที่ไม่ดูแลให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การอนุญาตให้ทำข่าว ให้นำหนังสือพิมพ์ ถ่ายภาพ จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องให้ข่าว หรือบางที่เจ้าหน้าที่ของรัฐก็เป็นผู้จัดการแถลงข่าวเสียเอง ในขณะที่ผู้ถูกกล่าวหานั่งก้มหน้าใส่กุญแจมือ หรือที่เลวร้ายกว่านั้นอนุญาตให้สื่อมวลชนซักถามผู้ต้องหา ซึ่งเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาใน

การที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ภาพที่ผู้ต้องหาถูกเผยแพร่ภาพออกไป ในขณะที่ถูกพันธนาการ เป็นการที่อาจจะทำให้ประชาชนหรือสาธารณะชนเข้าใจได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้กระทำผิดไปก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด และถือไม่ได้ว่าเป็นกระบวนการของเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องต้องเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ภาพที่เผยแพร่ออกไปสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ไม่คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาและละเลยเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญราวกับทำหล่นหายไปไม่มีใครคำนึงถึง เพียงเพื่อจะเสนอข่าวสารแต่ขาดการตระหนักถึงสิทธิอย่างอื่นที่รัฐธรรมนูญฉบับเดียวกันคุ้มครองซึ่งถือไม่ได้ว่าเป็นการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสอดคล้องกับหลักนิติรัฐอันเป็นสื่อมวลชนในประชาธิปไตย ไม่มีใครอยู่เหนือกฎหมายทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย การใช้สิทธิเสรีภาพต้องไม่เป็นการคุกคามหรือรุกรานสิทธิเสรีภาพอย่างอื่นที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองด้วย มิเช่นนั้นก็จะเป็นการใช้สิทธิที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นซึ่งถือไม่ได้ว่าเป็นการใช้สิทธิโดยสุจริต

2.3.5.4 สิทธิของผู้เสียหาย

ผู้เสียหายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แยกได้สองประเภท

1. ผู้เสียหายที่แท้จริง
2. ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายที่แท้จริง

ผู้เสียหายที่แท้จริง ได้แก่ ผู้ที่ได้รับผลกระทบทางอาญาในฐานนั้นโดยตรง ทั้งนี้พิจารณาว่าผู้ใดเป็นผู้เสียหายที่แท้จริง ต้องประกอบไปด้วยหลักเกณฑ์ สามประการ

1. มีความผิดทางอาญาฐานใดฐานหนึ่ง
2. บุคคลนั้นได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาฐานนั้นโดยตรง
3. บุคคลนั้นเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย

รายละเอียดของหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงมีดังต่อไปนี้

- การมีความผิดทางอาญาฐานใดฐานหนึ่งเกิดขึ้น เป็นการพิจารณาตามกฎหมายอาญาสารบัญญัติว่าได้มีความผิดอาญาเกิดขึ้นหรือไม่

- บุคคลนั้นได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้นโดยตรง เป็นการพิจารณาตามกฎหมายอาญาสารบัญญัตินั้นๆ กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครองผู้ใด กล่าวคือมุ่งคุ้มครองส่วนที่เป็นเอกชน หรือมุ่งคุ้มครองส่วนรวม ซึ่งหากมุ่งคุ้มครองส่วนที่เป็นเอกชนบุคคลผู้ได้รับผลกระทบนั้นย่อมเป็นผู้เสียหาย แต่หากมุ่งคุ้มครองส่วนรวม เอกชนไม่อาจอ้างว่าเป็นผู้เสียหายได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 วรรค4 “ผู้เสียหาย” หมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง ซึ่งเมื่อเราพิจารณาคำว่า “ผู้เสียหาย” โดยนิยามนี้โดยคุณธรรมทางกฎหมายแล้วก็จะได้ว่า การที่คุณธรรมทางกฎหมายของผู้ใดถูกล่วงละเมิด บุคคลนั้นเป็นผู้ได้รับความเสียหาย ฉะนั้นผู้เสียหายจึงต้องหมายความว่าบุคคลที่คุณธรรมทางกฎหมายของเขาถูกล่วงละเมิดจากการกระทำผิดทางอาญา

การที่หนังสือพิมพ์เสนอข่าวหรือเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาผู้เสียหายในคดีอาญา ทำให้ผู้เสียหายได้รับความกระทบกระเทือนต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรมและสิทธิทางกฎหมายอาญาประสงค์คุ้มครอง ทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายและถูกดูหมิ่นเกลียดชังจากสังคมจากการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาผู้เสียหายในคดีอาญาจึงถือได้ว่าเป็นการกระทบกระเทือนต่อคุณธรรมทางกฎหมายอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้เสียหายแล้วอาจจะเป็นทั้งในทางส่วนตัว และผลเสียหายต่อส่วนรวมต่อผู้เสียหาย

2.3.6 สิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพ

สิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพ รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิดังกล่าวไว้ในมาตรา 43 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเศรษฐกิจของประเทศการคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุข โภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาด หรือขัดขวางความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน “

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นหลักประกันเสรีภาพในการประกอบอาชีพ

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรี อย่างเป็นธรรม รัฐจะจำกัดเสรีภาพประกอบการหรืออาชีพไม่ได้เว้นแต่เพื่อรักษาความมั่นคงของ รัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะที่ บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้กำหนดเท่านั้น

สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายตามรัฐธรรมนูญ ได้รับผล กระทบในกรณีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายบนหน้าหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์จากการใช้เสรีภาพในการเสนอข่าวสาร ในปัจจุบันนี้พบว่ามี การเสนอข่าวโดยการ นำเสนอภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในหน้าหนังสือพิมพ์อยู่เรื่อยๆจนแทบจะกล่าวหาว่าเป็น สิทธิหนึ่งของสื่อมวลชนที่สามารถจะทำได้ไปแล้วความจริงนั้นเป็นการไม่ถูกต้องนัก เพราะการ ได้มาซึ่งข่าวอันเป็นข้อมูลในการนำเสนอต่อการรับรู้สาธารณะต้องเข้าถึงแหล่งข่าวแต่ต้องมี วิจารณ์ญาณว่าการที่นำเสนอภายใต้เสรีภาพของการเสนอข่าวนั้นต้องคำนึงถึงเสรีภาพอย่างอื่น หรือไม่ กระทบกระเทือน หรือรुकล้ำต่อสิทธิเสรีภาพอย่างอื่นที่รัฐธรรมนูญประสงค์ที่จะคุ้มครอง หรือไม่ ไม่ว่าจะ เป็นภาพข่าวแถลงการณ์จับกุมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือภาพของผู้ถูกกล่าวหาใน คดีอาญาถูกนำไปทำแผนประกอบคำรับสารภาพ ล้วนแล้วแต่ขัดต่อหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ การชี้ตัวผู้ต้องหา อย่างเช่นการเผยแพร่ภาพผู้หญิงที่ถูกข่มขืน แล้วยื่นเอามือบังหน้าเพื่อชี้ตัวผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำผิด หรือบางทีก็ถ่ายภาพไว้เลยโดยที่ ผู้เสียหายไม่ได้มีคาคดดำที่หน้า หรือมีคาคดดำที่หน้าแต่ก็พอดูออกกว่าเป็นใคร เป็นการเปิดเผย ใบหน้าผู้เสียหาย เช่นนี้ไม่เป็นการถูกต้องเพราะเป็นประจานให้ได้รับความอับอายเหมือนถูก ข่มขืนครั้งที่สองจากสังคม ไม่มีการปกป้องชื่อเสียงผู้เสียหายเป็นการใช้เสรีภาพสื่อมวลชนรुकล้ำ สิทธิส่วนตัวของผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาในคดีด้วย ที่กระทบในส่วนเสรีภาพการประกอบอาชีพ ที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ การกลับคืนสู่สังคมของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย (Resocialization) หากศาล พิพากษาถึงที่สุดว่าเขาไม่มีความผิดแต่ภาพเขาได้ถูกเผยแพร่ออกสู่สังคมจะมีใครอยากรับเขา ทำงานอีกหรือไม่ และเขาได้รับการเยียวยาหรือแก้ไขจากหนังสือพิมพ์อย่างไรจากผลกระทบต่อ การประกอบอาชีพจากการเสนอข่าวเผยแพร่ภาพดังกล่าว คำตอบคือไม่สามารถทำให้สถานะ ก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญากลับไปเหมือนเดิมได้อีก เพราะเขาอาจถูกสังคม พิพากษาโดยมติมหาชนไปก่อนศาลจะพิพากษาไปแล้วว่าเป็นผู้กระทำผิด เหล่านี้ล้วนก่อให้เกิด ปัญหาต่อสิทธิเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองและรวมถึงเสรีภาพในการประกอบอาชีพด้วยที่

ได้รับการกระทบกระทั่งเนื่องจากการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาบนหน้าหนังสือพิมพ์

2.3.7 สิทธิความเสมอภาคและเท่าเทียม

สิทธิความเสมอภาคและเท่าเทียมบัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้ในมาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

แนวคิดเรื่องหลักแห่งความเสมอภาคนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานว่าตามธรรมชาติมนุษย์ทุกคนเกิดมามีความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามธรรมชาติและทุกคนจะต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพของกันและกัน ถ้าพิจารณาจากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นมุมมองของสำนักกฎหมายฝ่ายธรรมชาติที่มองว่าสิ่งเหล่านี้มีมาและติดตัวมาตั้งแต่เกิด และถ้าถึงแม้จะไม่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรมารับรองสิ่งเหล่านี้ก็ตามก็มีผลบังคับใช้ได้เพราะเป็นสิ่งธรรมชาติที่รัฐและทุกคนมีอาจปฏิเสธได้นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่าการยอมรับสิ่งเหล่านี้ก็แสดงให้เห็นถึงแนวความคิดในเรื่องปัจเจกชนนิยมอีกด้วย เพราะการที่รัฐหรือทุกคนต้องยอมรับและเคารพต่อหลักการดังกล่าวนั้นก็เท่ากับว่าเป็นการยอมรับสิทธิตามธรรมชาติของแต่ละคนด้วยเช่นกัน

ดังนั้น ถ้าวิเคราะห์ตามแนวความคิดดังกล่าวจะเห็นว่าหลักแห่งความเสมอภาคมีที่มาดั้งเดิมจากแนวความคิดของสำนักกฎหมายฝ่ายธรรมชาติผนวกกับแนวความคิดปัจเจกชนนิยม ถ้ามองในแง่มุมมองดังกล่าวหลักแห่งความเสมอภาคก็เป็นเพียงนามธรรม ถึงแม้ว่าฝ่ายสำนักกฎหมายธรรมชาติจะพยายามทำให้เป็นรูปธรรมโดยยอมรับบังคับให้ตามแนวคิดที่ว่าสิ่งที่เป็นกฎหมายนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นลายลักษณ์อักษรก็ตามแต่ในความเป็นจริงและทางปฏิบัติของอารยประเทศแล้วนั่นถือว่สิ่งที่เป็นกฎหมายและมีสภาพบังคับได้นั้นต้องได้รับการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น ดังนั้นการที่จะทำให้หลักดังกล่าวมีสภาพบังคับได้อย่างจริงจังและเป็น

รูปธรรมก็คือการที่จะต้องนำหลักการดังกล่าวมาบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรเสีย กล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการแปรสภาพที่มาของกฎหมายตามเนื้อหาเป็นที่มาของกฎหมายตามรูปแบบ

หลักแห่งความเสมอภาคเป็นหลักหนึ่งของสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการยอมรับในรูปแบบที่เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรโดยสำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองกล่าวคือได้รับการพิจารณาในมุมมองทางกฎหมายมิใช่ในขอบเขตทางปรัชญาแต่เพียงอย่างเดียว ลักษณะการดังกล่าวนั้นก็มาจากการอ้อมทวนทางความคิดของทั้งสองสำนักกฎหมาย คือสำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองและสำนักกฎหมายฝ่ายธรรมชาติซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการแปรสิทธิตามธรรมชาติของบุคคลมาเป็นสิทธิของบุคคลที่ได้รับการรับรองโดยกฎหมาย⁵³

การดำเนินคดีอาญา

1. การดำเนินคดีอาญาตามแนวความคิดสากล การดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดอาญา มีแนวปฏิบัติตามมาตรฐานสากล คือ ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา คือ บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายอย่างเป็นทางการและเป็นธรรมและเปิดเผยในศาลซึ่งเป็นอิสระและไร้อคติ และการพิจารณาคดีอาญาบุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันในเรื่องต่างๆ เช่น มีสิทธิที่จะมีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอในการสู้คดี สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยปราศจากการชักจูงอย่างไม่เป็นธรรม สิทธิที่จะอุทธรณ์ การลงโทษ และคำพิพากษาต่อศาลสูงให้พิจารณาทบทวนอีกครั้งตามกฎหมาย เป็นต้น

2. การดำเนินคดีอาญาตามหลักผู้ที่เข้ามาดำเนินคดี

2.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย

เป็นเรื่องของผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือบุคคลที่ใกล้ชิดของผู้เสียหายกระทำการดำเนินคดีเองเป็นในรูปของการแก้แค้นเป็นการส่วนตัวหรือทำสงครามระหว่างกลุ่มชนที่เกี่ยวข้อง โดยรัฐทำหน้าที่เป็นคนกลางตัดสินความถูกต้อง รวมถึงการบังคับให้ผู้กระทำความผิดรับผิดชอบ

⁵³ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ บทความ หลักแห่งความเสมอภาคตามกฎหมายฝรั่งเศส

เรียกร้องของผู้เสียหาย ด้วยเหตุนี้หลักการดำเนินคดีจึงคำนึงเฉพาะส่วนได้เสียบุคคลเป็นหลัก ไม่มี ส่วนได้เสียของสังคมเข้าไปเกี่ยวข้อง

2.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน

การดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular Prosecution) เป็นระบบการดำเนินคดีที่ถือว่าประชาชนทุกคนเป็นหน่วยหนึ่งของรัฐหรือสังคม ถ้ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ประชาชนทุกคนมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องอยู่ด้วยและถือว่ามีหน้าที่ในการฟ้องร้องและดำเนินคดีอาญาเป็นของประชาชน จึงทำให้ประชาชนทุกคนเป็นผู้เสียหาย แนวความคิดเช่นนี้ปรากฏขึ้นอย่าง ชัดเจนในระบบกฎหมายโรมัน โดยจำแนกความผิดระหว่างการกระทำผิดต่อส่วนตัว (Delit Private) กับการกระทำความผิดอาญาแผ่นดิน (Delit Public) ออกจากกันและจากการจำแนกการกระทำผิดนี้เอง จึงให้เกิดการฟ้องคดีอาญาตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน

2.3 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

การดำเนินคดีโดยรัฐ (Public Prosecution) เป็นหลักการดำเนินคดีที่เกิดขึ้นใหม่ เป็นแนวความคิดทางอรรถประโยชน์นิยม คือ การกระทำใดที่เป็นการกระทบกระเทือนต่อสังคม รัฐซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมจะต้องเข้าไปดำเนินการป้องกันการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสังคม หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมีแนวคิดพื้นฐานหรือแหล่งที่มาจากประเทศในภาคพื้นยุโรปเป็นส่วนใหญ่ โดยจะมุ่งให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิของสมาชิกในสังคมหรืออาจเรียกว่า ประโยชน์สาธารณะ ประเทศที่ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ส่วนมากจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเรียกว่า “พนักงานอัยการ” มีสถานภาพเป็นตัวแทนของรัฐ ดังนั้น ตามแนวคิดพื้นฐานของหลักดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ บุคคลซึ่งเสียหายไม่มีสิทธิในการเข้ามาฟ้องร้องและดำเนินคดีอาญา โดยมีประโยชน์ของรัฐหรือสังคมเหนือกว่าประโยชน์ของบุคคลรัฐเท่านั้นที่เป็นผู้ใช้อำนาจในการดำเนินคดีอาญาในการรักษาความสงบเรียบร้อย การดำเนินคดีอาญาผู้ที่เข้ามาดำเนินคดีไม่ว่าจะเป็นบุคคลใด คือ ผู้เสียหาย ประชาชน หรือ รัฐก็ตาม สิ่งที่สำคัญ คือ ต้องอำนวยความสะดวกอย่างเสมอภาคกันโดยไม่เลือกปฏิบัติว่าบุคคลที่เข้ามาจะมีสถานะเช่นไร เนื่องจากบุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกันในการเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังนั้น ไม่สมควรให้ความสำคัญกับการดำเนินคดีอาญาในกรณีใดกรณีหนึ่ง เช่น ให้เอกสิทธิหรือให้ความสำคัญกับการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมากกว่ากรณีที่ผู้เสียหายที่เข้ามาดำเนินคดีอาญาเอง เป็นต้น โดยผลของหลักความเสมอภาค ทำให้รัฐธรรมนูญต้องรับรองหลักการห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม(Unfair Discrimination)ไว้ในรัฐธรรมนูญ สิทธิที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติ

โดยไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นการที่บุคคลหนึ่งได้รับการปฏิบัติที่ด้อยกว่าคนอื่น ๆ ในกรณีเดียวกันหรือต่ำกว่ามาตรฐานที่คนอื่น ๆ โดยทั่วไปได้รับ หลักการที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองโดยมุ่งหมายให้สอดคล้องกับหลักการที่ว่าบุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย หลักการดังกล่าวใช้ในบริบทกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพราะการใช้อำนาจรัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวพันกับดุลพินิจที่กฎหมายให้อำนาจไว้ จึงมีโอกาที่จะเกิดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม หลักการเสมอภาคและความเป็นธรรม ถือเป็นหลักการพื้นฐานที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชน

แต่อย่างไรก็ตาม การพิจารณาความเสมอภาคในรัฐธรรมนูญนั้นไม่ใช่ว่าทุกสิ่งจะเท่ากันหมดแต่ต้องเป็นไปตามคำกล่าวของ Hart ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Concept of Law ที่ว่า “Treat like cases alike and treat different cases differently” ซึ่งหมายความว่า สิ่งที่เหมือนกัน ต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกัน สิ่งที่แตกต่างกัน ต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน⁵⁴

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญามีลักษณะที่มีการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างมาก วัตถุประสงค์กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีสองประการ คือ การหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล หรือผู้ต้องหาในคดี การดำเนินการหรือมาตรการจะต้องเป็นไปอย่างสมดุล คือสามารถหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และสามารถการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล หรือผู้ถูกกล่าวหา

ปัญหาว่าการที่หนังสือพิมพ์เผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา หรือ ผู้เสียหายในคดีอาญา ส่งผลกระทบอย่างไรต่อสิทธิที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

การปฏิบัติที่เป็นธรรมต่อผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้เสียหายคือ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้เสียหายภายใต้กฎหมายหลักเกณฑ์ และภายในกรอบของกฎหมายเท่านั้น จึงอาจจะถือได้ว่าเป็นการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การปฏิบัติที่เป็นธรรมต่อผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้เสียหายในคดีอาญา

⁵⁴ อ้างแล้ว 14, หน้า 120.

การเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา หรือ ผู้เสียหายในคดีอาญา อาจส่งผลกระทบต่อความเสมอภาคในฐานะที่เป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดี มีความเสมอภาคต่อเบื้องหน้ากฎหมาย ได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคตามกฎหมายภายใต้สถานะผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา ที่มีสิทธิตามรัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา และ การที่เขาตกเป็นผู้ต้องหา เขายังมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และยังได้รับการสันนิษฐานตามรัฐธรรมนูญว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ดังนั้น เขามีสิทธิและความเสมอภาคเต็มที่ตามสิทธิที่พึงมีตามที่ระบุไว้ในกฎหมายในอันที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ในฐานะประธานแห่งคดีไม่ใช่วัตถุแห่งการซักฟอกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

การเผยแพร่รูปภาพผู้ถูกกล่าวหา หรือ ผู้เสียหายในคดีอาญา อาจส่งผลกระทบต่อความเสมอภาคและ สิทธิที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นการที่บุคคลหนึ่งได้รับการปฏิบัติที่ด้อยกว่าคนอื่นๆในกรณีเดียวกันหรือต่ำกว่ามาตรฐานที่คนอื่นๆโดยทั่วไปได้รับ อันเป็นมาตรฐานที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ได้ระบุนำร่องคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาในรัฐธรรมนูญ ในอันที่จะต่อสู้ได้อย่างเต็มที่ในคดีอาญา ดังนั้นกระบวนการที่กระทบต่อสิทธิผู้ต้องหา หรือผู้เสียหายในคดีอาญาให้ต่ำกว่ามาตรฐานทั่วไปได้รับ อันเป็นมาตรฐานที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ถือได้ว่าเป็นการกระทบกระเทือนต่อความเสมอภาคและ สิทธิที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและความสามารถที่จะต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ และเป็นธรรมต่อผู้เสียหายในคดีอาญาให้ไม่ได้รับความเสียหายเดือดร้อนมากไปกว่าที่ควร ซึ่งการที่บุคคลเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องได้รับการปฏิบัติโดยคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยโดยต้องเป็นไปตามกรอบของกฎหมาย และเคารพหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล หรือผู้ต้องหาในคดี การดำเนินการหรือมาตรการจะต้องเป็นไปอย่างสมดุลเป็นไปตามกฎหมายไม่ล่วงละเมิด หรือรุกรานสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ถูกกระทบอย่างไรบ้างกรณีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา และผู้เสียหายในคดีอาญาใน หนังสือพิมพ์ของหนังสือพิมพ์กรณีในต่างประเทศ

3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

3.1.1 รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา

โครงสร้างของรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาแบ่งออกเป็น 2 ส่วนที่สำคัญ คือส่วนแรกเป็น ตัวเนื้อหาของรัฐธรรมนูญที่มีมานานนับตั้งแต่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญครั้งแรกในปี ค.ศ. 1787 มีอยู่ 7 มาตรา ส่วนที่สองเป็นบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (Amendment) ซึ่งนับจนถึงปัจจุบันมีการแก้ไขเพิ่มเติมรวมแล้วทั้งสิ้น 27 ครั้ง

3.1.1.1 สาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา

ที่มาของสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกานั้นมีลักษณะเฉพาะที่ พิเศษแตกต่างจากรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรอื่นๆ ที่เกิดขึ้นภายหลัง เนื่องจากมิได้ถูกตราขึ้นมา ตั้งแต่ต้นพร้อมกับบทบัญญัติในส่วนอื่นๆ ของรัฐธรรมนูญ แต่ปรากฏอยู่ในบทแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญ โดยสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ที่สำคัญอยู่ในมาตรา 1-10 ที่เรียกว่า Bill of Rights ของบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่ เกิดขึ้นภายหลังที่รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาเจ็ดมาตราแรกได้ประกาศใช้ไม่นาน นอกจากนั้นก็ยังมิ สิทธิเสรีภาพอื่นๆ ที่ติดตามมาจากบทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหลังจากนั้น *

* หากพิจารณาถึงคำประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ.1776 ซึ่งร่างโดย โทมัส เจฟเฟอร์สัน เราก็จะพบร่องรอยแนวความคิดของสิทธิเสรีภาพประชาชนที่ต่อมาได้มีการรับรองเป็น บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาด้วยเช่นกัน ซึ่งขอคัดเนื้อความของคำประกาศดังกล่าวบางส่วนมา แสดงไว้ ณ ที่นี้ (คำแปลในภาษาไทยโดย สมบัติ จันทรวงศ์ ในมหาชนรัฐและประชาธิปไตย: ความคิดทาง การเมืองอเมริกัน ค.ศ.1776-1800.(กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529) หน้า 361-362. “ เมื่อใดวิถี แห่งเหตุการณ์ของมนุษย์ได้บังเกิดความจำเป็นที่ประชาชนพวกหนึ่งจะต้องทำลายข้อผูกพันทางการเมืองซึ่งตนมี อยู่กับประชาชนพวกอื่นให้หมดไป และจะจัดตั้งแหล่งที่อันเป็นเอกเทศและเท่าเทียมกันขึ้นใหม่ในหมู่อำนาจบน พื้นพิภพนี้ตามที่กฎแห่งธรรมชาติและพระเจ้าแห่งธรรมชาติได้ทรงกำหนดไว้ เมื่อนั้นความเคารพที่พึงมีต่อ ความเห็นของมวลมนุษย์เรียกร้องว่าพวกเขาจะต้องแสวงถึงสาเหตุที่บังคับให้ต้องก้าวไปสู่การแบ่งแยกดังกล่าว นั้น เราถือว่าความจริงต่อไปนี้เป็นสิ่งที่ประจักษ์แจ้งอยู่ในตัวเอง นั่นคือมนุษย์ทุกคนถูกสร้างขึ้นมาอย่างเท่าเทียม กัน และพระเจ้าผู้สร้างได้มอบสิทธิบางประการที่จะเพิกถอนมิได้ไว้ให้แก่มนุษย์ ในบรรดาสิทธิเหล่านั้นได้แก่ชีวิต

บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิต่างๆ หรือ Bill of Rights นี้เป็นบทบัญญัติที่เกิดมาจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งแรก ซึ่งมลรัฐนอร์ทคาโรไลนาเป็นผู้เสนอขึ้นในระหว่างที่ร่างรัฐธรรมนูญกำลังถูกส่งไปขอการรับรองจากมลรัฐต่างๆ ในปี ค.ศ.1787 โดยบทบัญญัติเหล่านี้ได้รับความเห็นชอบทั้ง 10 มาตราพร้อมกันจากสภาองเกรสในเดือนกันยายน ค.ศ.1789 และได้รับสัตยาบันจากสิบเอ็ดรัฐภายในปี ค.ศ.1791สาเหตุซึ่งเป็นที่มาสำคัญของการแก้ไขรัฐธรรมนูญนี้มาจากการคัดค้านรัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นในระยะแรกที่ส่วนใหญ่แล้วไม่ได้มาจากผู้ที่ไม่เห็นด้วยที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้รัฐบาลกลาง แต่มาจากรัฐบุรุษผู้ซึ่งคิดว่า ควรจะต้องมีการระบุสิทธิส่วนบุคคลของประชาชนไว้ให้แน่ชัด คนหนึ่งในกลุ่มนี้ได้แก่ จอร์จ เมสัน ผู้ร่างคำประกาศสิทธิแห่งเวอร์จิเนียซึ่งเป็นกฎหมายต้นเค้าของกฎหมายสิทธิพลเมือง เมื่อครั้งเป็นผู้แทนเวอร์จิเนีย ในการประชุมร่างรัฐธรรมนูญ เมสันปฏิเสธไม่ยอมลงนามในรัฐธรรมนูญเพราะเขารู้สึกว่าสิทธิส่วนบุคคลไม่ได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควร การคัดค้านของเมสันเกือบจะทำให้รัฐเวอร์จิเนีย ไม่ยอมให้สัตยาบันรัฐแมสซาชูเซตส์ซึ่งมีความรู้สึกคล้ายๆ กันได้วางเงื่อนไขการให้สัตยาบันว่า ให้เพิ่มเติมการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลเข้าไปด้วย เมื่อสภาองเกรสเปิดประชุมสมัยแรกต่างเห็นพ้องเกือบเป็นเอกฉันท์ว่าสมควรจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ 13 การเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิเสรีภาพนี้ มีข้อสังเกตในทางประวัติศาสตร์การร่างรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาว่า แท้จริงแล้วก็เป็นปัญหาที่มีการโต้เถียงกันนับแต่สมัยการร่างรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาในตอนแรก ซึ่งมีฝ่ายที่เห็นว่าควรบรรจุบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิเสรีภาพไว้ในรัฐธรรมนูญ (พวกแอนตี เฟเดอรัลลิสต์) กับอีกฝ่ายหนึ่งที่ไม่จำเป็นเพราะจะเป็นความพยายามที่จะทอนอำนาจของรัฐบาลกลางลง และไปเพิ่มให้แก่รัฐต่างๆ นั้นเอง ซึ่งความเห็นนี้เป็นของฝ่ายเฟเดอรัลลิสต์ และฝ่ายนี้ยังเห็นต่อไปอีกว่าคำแถลงเรื่องสิทธิดังกล่าวยัง

เสรีภาพและการแสวงหาความสุขเพื่อที่จะคุ้มครองสิทธิเหล่านั้นให้มั่นคง รัฐบาลจึงถูกสถาปนาขึ้นในนามของมวลมนุษย์ โดยได้อำนาจที่ยุติธรรมอันเนื่องมาจากความยินยอมของผู้ที่อยู่ใต้การปกครอง เมื่อใดก็ตามที่รูปแบบของรัฐบาลใดเป็นสิ่งที่ทำลายเป้าหมายเหล่านี้ เมื่อนั้นย่อมเป็นสิทธิของประชาชนที่จะเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกรัฐบาลแบบนั้นเสีย และสถาปนารัฐบาลขึ้นใหม่โดยให้มีรากฐานอยู่บนหลักการดังกล่าว และโดยการกำหนดอำนาจของรัฐบาลนั้นให้เป็นไปในแบบที่พวกเขาเห็นว่าน่าจะมีผลต่อความปลอดภัยและความผาสุกของพวกเขามากที่สุด แน่แน่นอนว่าความสุขุมรอบคอบย่อมจะกำหนดว่ารัฐบาลที่จะได้จัดตั้งมาช้านานแล้ว ไม่ควรที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วยเหตุเพียงเล็กน้อยและชั่วคราว และโดยเหตุนี้เองประสบการณ์ทั้งปวงก็ได้แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ชาติมีแนวโน้มที่จะยอมอดทนหากความชั่วร้ายนั้นพอทนได้ ยิ่งกว่าที่จะแก้ไขให้แก่ตนเองโดยการทำลายล้างแบบอย่างที่ดินเคยชินอยู่ แต่เมื่อการใช้อำนาจไปในทางที่ผิดและการชวงชิงอำนาจมีอยู่อย่างยาวนาน โดยมุ่งหมายต่อวัตถุประสงค์เดิมอย่างไม่เสื่อมคลาย จนชี้ให้เห็นว่ามีแผนการที่จะกดพวกเขาลงภายใต้การปกครองโดยเด็ดขาดของคนๆ เดียวแล้ว ย่อมเป็นสิทธิ ย่อมเป็นหน้าที่ของพวกเขาที่จะล้มล้างรัฐบาลเช่นนั้น และจัดหาเครื่องป้องกันใหม่สำหรับความมั่นคงในอนาคตของพวกเขา ”

เป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นด้วย โดยมีเหตุผลหลายประการ กล่าวคือ¹ คำแถลงเรื่องสิทธินี้เป็นได้อย่างมากก็เพียงการห้ามหรือการตรวจสอบอำนาจของรัฐบาลในกระดาษ รัฐต่างๆ ได้กระทำการเช่นว่ามาแล้วในอดีต แต่ก็ไม่เคยประสบผลสำเร็จเลยนอกจากนี้ศาลก็ย่อมจะทำหน้าที่พิทักษ์รักษาเสรีภาพตามกฎหมายที่ได้มีมาตามชนบประเพณีเดิมอยู่แล้ว รวมทั้งการพิจารณาจำกัดขอบเขตอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติอยู่แล้วด้วย ไม่ว่าจะมีความแถลงว่าด้วยสิทธิของประชาชนหรือไม่ และกรณีการอ้างกฎบัตรว่าด้วยสิทธิของอังกฤษนั้น ก็ไม่สามารถนำเอากรณีของอังกฤษมาเปรียบกับกรณีของสหรัฐอเมริกาได้ เพราะอังกฤษมีสถาบันกษัตริย์และสภาขุนนางซึ่งมีอำนาจและผลประโยชน์ที่แตกต่างไปจากประชาชนที่เหลือเป็นอย่างมาก และในกรณีเช่นนั้น กฎบัตรว่าด้วยสิทธิของชาวอังกฤษเกิดขึ้นก็เพื่อจำกัดพระราชอำนาจพิเศษของพระมหากษัตริย์ (ซึ่งหมายถึงว่านอกเหนือไปจากข้อห้ามที่ปรากฏในกฎบัตรนั้นแล้วพระมหากษัตริย์อังกฤษมีพระราชอำนาจอย่างสมบูรณ์ที่จะกระทำทุกอย่างที่พระองค์ปรารถนา) ในขณะที่ในกรณีของสหรัฐอเมริกา เป็นเรื่องที่ไม่เหมือนกันเลย ซึ่งผู้เรียกร้องล้มไปว่าแท้จริงแล้วตัวรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้เองที่เป็นตัวประกันสิทธิและอันที่จริงแล้วการแถลงอย่างชัดแจ้งถึงสิทธิของประชาชนในรัฐธรรมนูญอาจเป็นผลร้ายแทนที่จะเป็นผลดีก็ได้ ดังที่แฮมิลตันได้กล่าวไว้ใน The Federalist Papers หมายเลข 84 ตอนหนึ่งว่ากฎบัตรแสดงสิทธิของประชาชนนั้น ไม่ใช่แต่จะไม่จำเป็นที่จะถูกรวมเอาไว้ในร่างรัฐธรรมนูญอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็นบ่อเกิดแห่งอันตรายอีกด้วย เพราะกฎบัตรนี้ประกอบไปด้วยข้อยกเว้นต่างๆ เกี่ยวกับการใช้อำนาจ ซึ่งมีได้ถูกมอบหมาย (ให้รัฐบาล) อยู่ก่อนและก็จะกลายเป็นข้ออ้าง (ของรัฐบาล) ที่จะเรียกร้องเอาสิ่งที่มีได้รับมอบหมายมาก่อนด้วย ทำไมเราจึงจะต้องประกาศชี้แจงสิ่งซึ่ง (รัฐบาล) ไม่ควรทำ ในเมื่อ (รัฐบาล) ก็ไม่มีอำนาจที่จะทำดังกล่าวอยู่แล้วตั้งแต่นั้นนอกจากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ 10 มาตราแรกแล้ว ยังมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติอื่นๆ ของรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นที่มาของการเพิ่มเติมสิทธิเสรีภาพประชาชนในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาที่สำคัญอีกซึ่งได้แก่ การแก้ไขครั้งที่ 11, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 21, 24 และ 26 รวมแล้วเป็นจำนวน 20 มาตรา ซึ่งเป็นที่มาของบทมาตราที่เพิ่มขึ้นในรัฐธรรมนูญโดยเนื้อหาของบทมาตราที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา

¹ สมบัติ จันทรวงศ์, มหาชนรัฐและประชาธิปไตย: ความคิดทางการเมืองอเมริกัน ค.ศ. 1776-1800, (กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), หน้า 301-302.

² The Federalist Papers หมายเลข 84 ภาคภาษาไทย ใน สมบัติ จันทรวงศ์ (บรรณาธิการแปล). เดอะเฟเดอรัลลิสต์เปปเปอร์: เอกสารความคิดทางการเมืองอเมริกัน, (กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530), หน้า 605-615 .

เมื่อพิจารณาถึง บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชาวอเมริกันที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแล้วนั้น เราจะพบว่ามีการกำหนดสิทธิและเสรีภาพไว้อย่างค่อนข้างครอบคลุมเกือบทุกด้าน โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพตามพัฒนาการของรัฐ และเงื่อนไขในการรวมกันเป็นสหพันธรัฐตามช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันออกไป นอกจาก Bill of Rights ทั้ง 10 มาตราแล้ว กฎหมายรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกายังมีการกำหนดว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพไว้ในมาตราอื่นๆ ในการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งต่อๆ มา ทั้งนี้ มีการกำหนดขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในรัฐธรรมนูญ ดังนี้

3.1.1.1.1 บทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 1 กับเสรีภาพหนังสือพิมพ์

สิทธิและเสรีภาพ ในเรื่อง **การแสดงออกซึ่งความคิดเห็นไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ** เช่น การพูด การพิมพ์หรือโฆษณา การชุมนุมประท้วง หรือแม้แต่สิทธิในการยื่นเรื่องร่ำร้องทุกข์ต่อรัฐบาล สิทธิต่างๆ เหล่านี้ ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา 1 หมวด Amendment โดยมีใจความสำคัญว่ารัฐสภาจะออกกฎหมายที่เกี่ยวกับการจำกัดหรือตัดทอนสิทธิในการพูด หรือ การพิมพ์โฆษณาหรือสิทธิของประชาชนที่จะร่วมชุมนุมกันโดยสงบและสิทธิที่จะยื่นเรื่องร่ำร้องทุกข์ต่อรัฐบาลไม่ได้ ต่อมาปี ค.ศ. 1925 **คดีGitlow V. Newyork** ที่ความขยายบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 1 บังคับระดับมลรัฐไปด้วยซึ่งเป็นก้าวแรกที่สำคัญในการคุ้มครองเสรีภาพในการพิมพ์

เสรีภาพในการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์เป็นเสรีภาพที่เด็ดขาดเสมอไปหรือไม่ เมื่อพิจารณาจากข้อความรัฐธรรมนูญบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 1 และฉบับที่ 14 (First Amendment and Fourteenth Amendment) อาจทำให้เข้าใจไปได้ว่าเสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็นในสหรัฐอเมริกาเป็นเสรีภาพที่สมบูรณ์เด็ดขาดไม่มีอะไรจำกัดได้แต่ความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะแท้จริงแล้วการแสดงออกโดยเสรีไม่ใช่สิทธิเด็ดขาดเต็มที่ปราศจากการควบคุมทางหนึ่งทางใด แนวความคิดเรื่องเสรีภาพสื่อมวลชนจะมีอยู่อย่างเด็ดขาดหรือไม่ แนวความคิดแรก **แนวความคิดเห็นของBlackstone** กล่าวว่าจริงอยู่แม้เสรีภาพของสื่อมวลชนเป็นลักษณะที่สำคัญของรัฐเสรีก็ตามแต่หลักการดังกล่าวเพียงกำหนดมิให้มีการหวงห้ามก่อนพิมพ์เผยแพร่ แต่ไม่ได้กำหนดว่าจะพ้นความรับผิดชอบทางอาญาในเมื่อได้ตีพิมพ์เผยแพร่แล้วเสรีชนทุกคนย่อมมีสิทธิอย่างแน่นอนที่จะแสดงความรู้สึกของตนให้ปรากฏต่อสาธารณชน การกีดกันสิทธิดังกล่าวย่อมเป็นการทำลายเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ แต่ถ้าเขา

ตีพิมพ์เผยแพร่สิ่งที่ไม่สมควร โดยมีเจตนาร้ายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่มีข้อหวงห้ามเสรีภาพในความคิดและการใ้รู้เสรีภาพของความรู้สึกส่วนตัวยังดำรงอยู่ แต่การนำความคิดเห็นที่ชั่วร้ายเป็นภัยต่อจุดหมายต่างๆของสังคมไปเผยแพร่หรือทำให้ประจักษ์แก่สาธารณชนเป็นอาชญากรรมซึ่งสังคมต้องขจัดปัดเป่า³

3.1.1.1.2 รัฐธรรมนูญอเมริกาบทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 และฉบับที่ 9

ก.เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (Freedom of Expression)

รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 5 กำหนดว่า สภาคองเกรสจะออกกฎหมายเพื่อจำกัดตัดทอนสิทธิในการแสดงความคิดเห็น (Freedom of Speech) มิได้ ไม่ได้กล่าวถึงการออกกฎหมายในระดับมลรัฐ อย่างไรก็ตาม ในปี 1925 ศาลสูงได้วางหลักว่า Due Process Clause ในรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 14 ได้ให้ความคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น Gitlow v. New York (1925) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมีความหมายว่าอย่างไร รัฐธรรมนูญไม่ได้ให้ความคุ้มครองการสื่อสารทุกอย่างของมนุษย์ การคุ้มครองเสรีภาพในการ (พูด)แสดงความคิดเห็นไม่ได้หมายความว่ากฎหมายจะต้องให้ความคุ้มครองแม้กระทั่งมีคนหนึ่งตะโกนในโรงละครว่าไฟไหม้แล้วก่อให้เกิดความโกลาหลขึ้น Schenck v. United States (1919) Freedom of Speech มีความหมายว่าอย่างไร เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้สามารถติดตามตรวจสอบความเป็นจริงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นจริงในทางการเมือง (political truth) Justice Holmes ในคดี Abrams v. United States (1919) การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นดังกล่าวมิได้เฉพาะในกรณีมีเหตุฉุกเฉินเท่านั้น Whitney v. California (1927) – “only emergency justified repression” ผู้ร่างรัฐธรรมนูญต้องการให้มีบรรยากาศประชาธิปไตยประชาชนจะต้องสามารถให้ข้อมูลข่าวสารที่ทำให้ฝ่ายบริหารสามารถทำหน้าที่ในทางการเมืองอย่างถูกต้องได้ มิฉะนั้นแล้วประชาชนก็ไม่สามารถควบคุมตรวจสอบนักการเมืองได้ ในที่นี้ก็คือ public speech การแสดงความคิดเห็นในทางการเมืองที่จะได้รับความคุ้มครอง ฉะนั้น การแสดงความคิดเห็นที่เป็นเรื่องส่วนบุคคล (private life) ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง แต่อาจจะได้รับการคุ้มครองโดย Due Process Clause Freedom of Speech มีคุณค่าในตัวของมันเองในอันที่จะทำให้ปัจเจกชนได้เข้าใจตนเอง self - realization และตัดสินใจเพื่อตนเอง self - determination ได้

³ เฟรด เอส ซีเบอร์ท์ เธอดอร์ ฟิตเตอส์ และวิลเบอร์ แชมม , ทฤษฎีสื่อสารมวลชน แปลโดย เกษม ศิริสัมพันธ์ (พระนคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช , 2513) , หน้า 40

ทฤษฎีนี้ว่า self-realization model ครอบคลุมชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัว – ห้ามโฆษณาสิ่งเสียดังบนท้องถนน ไม่ขัดรัฐธรรมนูญ Kovacs v. Struthers (1943) ห้ามขายวารสารโดยตรง(ขายตรง)ที่บ้าน เว้นแต่ว่าเจ้าของยินยอม Breard v. Alexandria (1951) ให้อำนาจเจ้าของบ้านหยุดรับไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ส่งมาอย่าง offensive คดี Rowan v. United States Post Office Dept. (1970) ไม่ขัดรัฐธรรมนูญถ้ากฎหมายนั้นได้ตรวจออกมาอย่างรอบคอบ เป็นกฎหมายที่เป็นกลางที่มีเหตุผล (content-neutral) เมื่อพิจารณาถึงกาลละ (time) สถานที่ (place) และวิธีการที่ประท้วง (manner of public protest) กฎหมายนี้ออกมาเพื่อประโยชน์แก่ชุมชนในการจราจรไม่ติดขัด ปลอดภัย ไม่ขัดรัฐธรรมนูญ (Narrowly drawn, reasonable content-neutral regulations of the time, place and manner of public protest, designed to promote vivid local interests such as a traffic flow and public safety, will be held. (Grayned v. City of Rockford (1972))) จะเห็นว่าศาลใช้หลักการชั่งน้ำหนัก balancing of interest กฎหมายที่มีความคลุมเครือ (vagueness) หรือกว้าง (overbroad) อาจขัดรัฐธรรมนูญได้ Vague หมายความว่า กฎหมายนั้นขาดความชัดเจน (clarity of the law) กฎหมายควรจะมีที่ชัดเจนที่เพียงพอที่จะสื่อกับประชาชนว่าอย่างไรจะต้องละเว้นไม่กระทำภายใต้หลัก procedural due process กฎหมายนี้ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะว่าไม่สามารถที่จะมีความชัดเจนได้ Doctrine of Overbreadth หมายความว่า กฎหมายนั้นขาดความแน่ชัด (the precision of a law) กฎหมายอาจจะปรากฏออกมาชัด แต่ว่าบังคับใช้ในขอบเขตอย่างกว้าง เช่น กฎหมายห้ามบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปชุมนุมกันท้องถนน กระทำการก่อกวนผู้เดินทาง เป็นกฎหมายที่ไม่ชัดและกว้าง คำว่า annoying กว้าง The Doctrine of Prior Restraint เป็นการตรวจสอบข่าวลวงหน้าเพื่อไม่ให้มีปัญหา นอกเหนือไปจากความรบกวน breach of the peace, disorder conduct, tort damage เพราะถ้าข่าวสารออกสู่สาธารณะแล้ว ก็จะมีการวิพากษ์ วิจารณ์โดยสาธารณะไปแล้ว ผู้ออกข่าวก็จะต้องรับผลแห่งการกระทำของตนเองการใช้เกณฑ์พิจารณา The Clear and Present Danger Doctrine หลักดังกล่าวมาจากคดี Schenck v. United States (1919) โดย Justice Holmes กล่าวว่า ถ้าได้มีการใช้ถ้อยคำในสถานการณ์ และอาจที่ก่อให้เกิดอันตรายที่ชัดเจนในทันทีทันใด (a clear and present danger) อันเป็นการให้เกิดสิ่งที่ไม่ดี (substantial evil) สภาพของเกรงกลัวมีอำนาจที่จะป้องกันมิให้เกิดขึ้นได้ จึงเป็นเรื่องของความใกล้ชิด (proximity) และระดับความร้ายแรง (degree) คือดูแนวโน้มอันตราย bad tendency Symbolic conduct การกระทำที่อาจสื่อความหมายหรือการเข้าใจ เช่น การปิดกั้น (picketing) การปิดแผ่นป้าย (hand billing) การใช้ธงเพื่อแสดงความคิดหรือสถาบัน หรือบุคลิกภาพ (West Virginia State Bd. Of Educ. V. Barnette (1944)) กฎหมายบังคับให้เคารพธงเป็นกฎหมายที่ขัดรัฐธรรมนูญ – แต่ไม่ใช่ว่าการกระทำแสดงออกทุกอย่างจะได้รับการคุ้มครอง

การค้างคืนนอนในสวนสาธารณะเป็นส่วนหนึ่งของการประท้วง ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงความคิดเห็น (Clark v. Community for Creative Non-Violence (1984))

ข. เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนของประเทศสหรัฐอเมริกา (Freedom of Expression)

ในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองตนเองโดยผ่านสภาผู้แทนราษฎรนั้น การมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองของประชาชนย่อมเป็นสาระสำคัญของการปกครองในรูปแบบดังกล่าว ประกอบกับการที่ประชาชนจะสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจในทางการเมือง รวมทั้งการล่วงรู้ถึงข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรด้วย เพราะฉะนั้น สิทธิของประชาชนที่จะได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง (Right to be Informed) ย่อมเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในสังคมประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้เองสื่อมวลชนจึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นตัวกลางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเข้าสู่ความรู้ของประชาชน ภายใต้แนวคิดที่ว่าสื่อมวลชนจะต้องมีความเป็นอิสระและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยปราศจากการครอบงำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และด้วยเหตุที่เสรีภาพของสื่อมวลชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ดังนั้น รัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนเอาไว้ในบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 1 ของรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา (First Amendment of the Bill of Rights) ความว่า “Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof; or abridging the freedom of the press; or the right of the people peaceably to assemble, and to petition the government for a redress of grievances.” บทบัญญัติดังกล่าวมีใจความสำคัญเป็นการห้ามมิให้รัฐสภาพากฎหมายใด ๆ อันมีผลเป็นการจำกัดหรือตัดทอนเสรีภาพของสื่อมวลชน ทั้งนี้เพื่อให้สื่อมวลชนมีความเป็นอิสระและสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีนั่นเอง และได้ถูกนำไปพัฒนาและนำมาปรับใช้ในการให้ความคุ้มครองและรับรองเสรีภาพของสื่อมวลชนโดยศาลสูงสหรัฐ (U.S. Supreme Court) ซึ่งได้อธิบายความหมายของคำว่า “Freedom of the Press” ที่อยู่ภายใต้เงื้อมมือของหลักประกันในบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 1 ว่าหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสื่อมวลชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาหรือที่เรียกว่า “Free Press Clause” นั้นเป็นบทบัญญัติที่ให้คุ้มครองแก่สื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ หนังสือ นิตยสาร สื่อภาพเคลื่อนไหว (Motion Pictures) สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ และหมายรวมถึงสื่อไร้สายประเภทอินเทอร์เน็ตอีกด้วย ประกอบกับภายใต้เจตนารมณ์ของผู้

ร่างรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ศาลให้ความเห็นว่าสื่อมวลชนเหล่านี้ไม่อาจที่จะถูกควบคุมจากรัฐหรือผู้ที่ใช้อำนาจรัฐ รวมทั้งไม่อาจถูกจำกัดเสรีภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารใด ๆ ได้อีกด้วย* ซึ่งการคุ้มครองดังกล่าวนี้ยังหมายความรวมถึง การกำหนดห้ามมิให้รัฐกำหนดการลงโทษทางอาญาหรือกำหนดเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งเอาต่อบุคคลที่วิจารณ์หรือติติงการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของรัฐหรือของเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่อย่างใด* รวมทั้งการห้ามผู้ที่เป็นเจ้าของธุรกิจสื่อมวลชน (Media Ownership) มิให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือข้อกำหนดก่อนตีพิมพ์ (prior restraint – a legal prohibition on the press's ability to publish information in its possession) อันเป็นการกระทำที่กระทบต่อแก่นแห่งสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนอย่างชัดเจนและขัดต่อบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 1 แห่งรัฐธรรมนูญ* รวมทั้งกำหนดห้ามมิให้รัฐบาลจำกัดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชนไม่ว่าในทางใด ๆ เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการเปิดเผยดังกล่าวจะกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ และรัฐไม่อาจที่จะกำหนดโทษในทางอาญา หรือเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งต่อสื่อมวลชน ในกรณีที่ข้อความที่นำเสนอเป็นความจริงและเรื่องที่น่าสนใจเป็นเรื่องที่กระทบต่อสาธารณชน รวมทั้งการกำหนดห้ามมิให้รัฐกำหนดให้มีการเก็บภาษีจากสื่อมวลชนเป็นกรณีพิเศษนอกเหนือจากภาษีที่ใช้กับองค์กรธุรกิจอื่น* และเพื่อเป็นยืนยันในเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน ศาลสูงสหรัฐได้วางหลักเกณฑ์การคุ้มครองเสรีภาพดังกล่าวโดยห้ามมิให้รัฐตรากฎหมายที่มีเนื้อหาที่กำหนดจำกัดสิทธิในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ขัดกับความเชื่อของสื่อมวลชน ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้ให้เหตุผลในคดี Sullivan ว่า **“ขอบเขตแห่งเสรีภาพของสื่อมวลชนมิได้เป็นเพียงเสรีภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารโดยเสรีเท่านั้น หากแต่ได้ขยายความถึงเสรีภาพโดยปราศจากการลงโทษใด ๆ เมื่อสื่อมวลชนได้นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นเรื่องจริงและเกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ”** หลักการนี้เป็นที่รู้จักกันภายใต้ชื่อว่า “The Daily Mail Principle”* ที่ศาลได้พิพากษาวางหลักไว้ว่า หนังสือพิมพ์ไม่มีความรับผิดชอบใด ๆ ในการตีพิมพ์ชื่อของผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก ซึ่งได้กระทำความผิดอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมายของมลรัฐเวสต์ เวอร์จิเนีย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเป็นการนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคล

* New York Times Co .v. United States, 1971.

* New York Times Co .v. Sullivan, 1964

* Near v. Minnesota, 1931

* Grosjean v. American Press, 1936

* The fundamental right of a free press to disseminate truthful information about public matters. - Smith v. Daily Mail Publishing Co, 1979.

สาธารณะ (Public Figure) ใดก็ตามซึ่งย่อมได้รับความคุ้มครองจากบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 1 ของรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น เว้นแต่เป็นการรายงานข่าวสารในเรื่องที่ไม่จริง (calculated falsehood – a statement that a reporter or editor knows to be false or probably false and deliberately publishes) โดยที่สื่อมวลชนรู้ถึงความไม่จริงนั้นมาตั้งแต่ต้นเท่านั้นจึงจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครอง ส่วนในกรณีของการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของบุคคลธรรมดา (Private Persons) อันก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงของบุคคลนั้นและโดยที่การกระทำของบุคคลดังกล่าวเกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ ศาลสูงสหรัฐได้วางหลักไว้ว่าบุคคลดังกล่าวไม่อาจที่จะเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งต่อการกระทำนั้นได้ เว้นแต่ การกระทำของสื่อมวลชนได้ละเมิดมาตรฐานความรับผิดชอบที่สื่อมวลชนพึงต้องระมัดระวัง (fault-based standard of care) นอกจากนี้ศาลยังขยายการตีความไปถึงอำนาจของรัฐบาลที่มีต่อสื่อมวลชนโดยวางหลักเกณฑ์สำคัญว่ารัฐบาลไม่มีอำนาจในการบังคับให้สื่อมวลชนตีพิมพ์หรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตามความต้องการของรัฐบาลแต่อย่างใด รวมทั้งได้กำหนดห้ามรัฐมิให้กำหนดห้ามสื่อมวลชนเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาลและนำข้อเท็จจริงดังกล่าวมาเปิดเผยต่อสาธารณชน โดยศาลได้ตีความบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 1 ของรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาว่า บทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 1 นั้นมิได้เป็นแต่เพียงคุ้มครองสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารโดยปราศจากการตรวจสอบจากรัฐ และการกำหนดโทษทางอาญาใด ๆ อันเป็นผลมาจากการปฏิบัติตามหน้าที่ของสื่อมวลชนเท่านั้น หากแต่ยังรองรับสิทธิของสื่อมวลชนในการเข้าฟังกระบวนการพิจารณาคดีในทางอาญาและกระบวนการยุติธรรมอื่น ๆ อีกด้วย โดยถือว่าสื่อมวลชนเปรียบเสมือนเป็นตัวแทน (Surrogate) ของประชาชนในการรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารภายใต้บทบาทของตนและเพื่อประโยชน์สาธารณะอีกด้วย * อย่างไรก็ตาม ภายใต้การให้ความคุ้มครองแก่เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นดังกล่าว ศาลสูงสหรัฐยังได้กำหนดบทยกเว้นของความคุ้มครองแก่เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมที่ 1 ไว้ โดยได้กำหนดลักษณะของการแสดงความคิดเห็นที่ไม่ตกอยู่ภายใต้ความคุ้มครองตามบทบัญญัติดังกล่าวไว้หลายกรณี⁵ เช่น “Defamation” คือ การแสดงความคิดเห็นที่เกิดจากการตีพิมพ์ข้อความที่มีการกล่าวอ้างข้อเท็จจริงซึ่งไม่ถูกต้องและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงของบุคคลอื่น “Causing Panic” ซึ่งการแสดงความคิดเห็นที่มีผลเป็นการก่อให้เกิดความตื่นตระหนกต่อบุคคลรอบข้าง ซึ่งจำต้องใช้มาตรฐานของวิญญูชนในการพิจารณาว่าข้อความที่แสดงออกมาจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อ่านหรือผู้ฟัง “Incitement to Crime” ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นที่มีผลเป็นการกระตุ้นหรือยุยงส่งเสริมให้มีการก่ออาชญากรรม “Sedition” หมายถึงการแสดง

* Cox Broadcasting Corp. v. Cohn, 1975.

⁵ Ralph E. McCoy. Freedom of the Press[online]. www.lib.siu.edu/cni

ความคิดเห็นที่มีผลเป็นการปลุกปั่นให้เกิดความไม่สงบในรัฐและ “Obscenity” เป็นการแสดงความคิดเห็นที่ข้อความดังกล่าวมีลักษณะเป็นข้อความที่ลามก หยาบโลน เป็นต้น

ค. สื่อสิ่งพิมพ์

สื่อสิ่งพิมพ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีสามประเภทใหญ่ ๆ คือ สิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือ (Book Publishing) สิ่งพิมพ์ประเภทนิตยสารหรือวารสารที่ออกตามกำหนดเวลา (periodicals) และสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์ (Newspaper) ซึ่งอุตสาหกรรมสื่อสิ่งพิมพ์ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นจะไม่ได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาลแต่อย่างใด ประกอบกับในปัจจุบันสหรัฐอเมริกาก็ยังไม่มีกำหนดนโยบายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการรวมอำนาจในตลาดสิ่งพิมพ์แต่อย่างใด นอกเหนือจากกฎหมายว่าด้วยการต่อต้านการผูกขาดทางการค้าที่มีผลใช้กับทุกประเภทอุตสาหกรรมในสหรัฐอเมริกาซึ่งรวมถึงธุรกิจสิ่งพิมพ์ด้วย ในกรณีของหนังสือพิมพ์นั้น แนวคิดในการขัดขวางการรวมหนังสือพิมพ์เพิ่งเริ่มต้นขึ้นไม่นานมานี้ เนื่องมาจากการลดลงของจำนวนหนังสือพิมพ์ในตลาดอันเป็นผลจากการเข้าซื้อกิจการหนังสือพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ใหญ่สี่แห่งคือ Gannett, Knight-Ridder, Newhouse และ Times Mirror และโดยที่หนังสือพิมพ์นั้นจัดเป็นแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐบาลสหรัฐจึงได้ตรากฎหมายที่เรียกว่า “Newspaper Preservation Act” ที่อนุญาตให้เจ้าของหนังสือพิมพ์ตั้งแต่สองแห่งขึ้นไปสามารถที่จะรวมการดำเนินธุรกิจ รวมการโฆษณาและรวมการรวบรวมข้อมูลข่าวสารเข้าไว้ด้วยกันได้ เพื่อนำไปจัดพิมพ์หนังสือพิมพ์ตั้งแต่สองฉบับขึ้นไปภายในพื้นที่ใกล้เคียงกันได้ トラบเท่าที่บรรณาธิการและกองบรรณาธิการข่าวซึ่งหมายความรวมทั้งคณะทำงานและนโยบายในการนำเสนอข่าว (Editorial Policy) ยังคงแยกออกจากกันอย่างชัดเจนและไม่ตกอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของกันและกัน ทั้งนี้ เพื่อที่จะเป็นหลักประกันว่าหนังสือพิมพ์ยังคงเป็นอิสระเพื่อให้สามารถแสดงความคิดเห็นได้โดยเสรีนั่นเอง

ง. หลักประกันการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน

หลักการที่รับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นไปภายใต้บทบัญญัติของบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 1 แห่งรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา

(The First Amendment of the Constitution)* ซึ่งให้ความคุ้มครองแก่เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนและสื่อมวลชน โดยหลักเกณฑ์การคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของ “ประชาชน” นั้นอยู่ภายใต้หลักที่เรียกว่า “Free Speech Clause” ส่วนการให้ความคุ้มครองแก่เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของ “สื่อมวลชน” นั้น อยู่ภายใต้หลักการที่เรียกว่า “Free Press Clause” อันเป็นสาระสำคัญที่ทำให้สังคมมีความเป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ ประกอบกับศาลสูงสหรัฐได้ตีความบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 1 ดังกล่าวนี้อันเป็นหลักที่ไม่อาจถูกละเมิดได้ และรัฐบาลหรือรัฐสภาไม่มีอำนาจในการตรากฎหมายใด ๆ อันมีผลเป็นการจำกัดหรือตัดทอนเสรีภาพของสื่อมวลชนดังที่กฎหมายกำหนด แต่อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีรัฐอาจจำกัดสิทธิดังกล่าวได้ในกรณีที่เป็นไปเพื่อป้องกันประโยชน์สาธารณะหรือความปลอดภัยของรัฐเท่านั้น ศาลยุติธรรมในสหรัฐอเมริกาเป็นองค์กรหลักที่มีความสำคัญในการให้ความคุ้มครองแก่การแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนภายใต้หลักเกณฑ์ของบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 1 ของรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา และนอกเหนือจากบทบัญญัติดังกล่าวหลักกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนยังปรากฏในคำพิพากษาที่ศาลได้วางแนวทางการคุ้มครองและกำหนดเงื่อนไขการคุ้มครองตามกฎหมายไว้ในหลายคดี⁶ ทั้งหมดล้วนเป็นผลจากการที่ศาลได้นำเอาบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมที่ 1 ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้และพัฒนาและสร้างหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องขึ้นเพื่อปรับใช้แก้ข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมนั่นเอง

จ. เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ (Freedom of the Press)

รัฐธรรมนูญให้การคุ้มครองการได้มาซึ่งข่าวด้วยหรือไม่ ในคดี *Branzburg v. Hayes* (1972) นักข่าวไม่ยอมเปิดเผยข่าวอันเป็นข้อเท็จจริงให้คณะลูกขุน ศาลเห็นว่าวิธีการได้ข่าวนั้นได้รับการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่านักข่าวจะมีเสรีภาพที่จะเข้าไปหาข่าวใดๆ ก็ได้ที่ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ แล้วไม่บอกผู้ใดให้ทราบเมื่อมีคำถาม ศาลแสดงความคิดเห็นในคำพิพากษาว่า “นักข่าวมีเสรีภาพที่จะหาข่าวได้เท่าที่วิธีการนั้นได้กระทำโดยวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมาย” และศาลไม่เห็นด้วยกับการอ้างเอกสิทธิ์ของนักข่าวที่จะไม่เปิดเผยที่มาของแหล่งข้อมูลแก่ศาล เมื่อ (1) มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าในคดีนั้นนักข่าวผู้นั้นมีพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดกฎหมายอยู่ในความครอบครอง (2) ไม่มีวิธีการอื่นที่จะให้ได้มาซึ่ง

* Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof; or abridging the freedom of the press; or the right of the people peaceably to assemble, and to petition the government for a redress of grievances.

⁶ รายละเอียดอยู่ในส่วนที่ 1 หัวข้อ ก. เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน.

พยานหลักฐานนั้น และ (3) พยานหลักฐานนั้นมีน้ำหนักต่อคดีในการเข้าไปหาข่าว นักข่าวไม่มีสิทธิใดๆ เข้าไปหาข่าวที่เป็นข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของทางราชการมากกว่าสิทธิของบุคคลอื่นโดยทั่วไป เช่น เข้าไปหาข่าวในคุกหรือในสถานที่กักกัน ก็มีสิทธิเท่ากับบุคคลอื่น (Pell v. Procunier (1974) ข้อบังคับของเรือนจำห้ามนักข่าวสัมภาษณ์นักโทษเฉพาะบางประเภท ไม่ขัดรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะเมื่อได้จัดให้มีวิธีการสื่อสารกันโดยวิธีอื่นให้ผู้มาติดต่ออยู่แล้ว) สำหรับการตรวจข่าวหรือตรวจจดหมายของผู้ต้องขังนั้น ในคดี Procunier v. Martinez (1974) ศาลวินิจฉัยว่า เรือนจำมีสิทธิตรวจสอบข่าวสารทางจดหมายของผู้ต้องโทษได้เท่าที่เกี่ยวกับความปลอดภัย การรักษาความมีระเบียบวินัย และการฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้ต้องโทษกฎหมายบางฉบับกำหนดให้ศาลพิจารณาคดีโดยไม่เปิดเผย คดี Press-Enterprise Co v. Superior Court (1984) ศาลตัดสินว่าข้อสันนิษฐานที่ว่า การพิจารณาคดีในศาลต้องเปิดเผย จะถูกจำกัดลงได้เมื่อมีเหตุผลอันหนักแน่นว่าการพิจารณาคดีโดยปกปิดเป็นไปเพื่อปกป้องมีประโยชน์มากกว่า (higher values) และได้พิจารณาโดยถี่ถ้วนเพื่อที่จะรักษาประโยชน์นั้นในกรณีตรงกันข้าม ถ้าผู้อื่นก้าวล่วงเข้าไปกระทำการอันเป็นการกระทบสิทธิเสรีภาพของสื่อจะกระทำได้เพียงใด (Public access to the Media) กฎหมายที่เกี่ยวกับสื่อส่วนใหญ่จะเป็นการห้ามสื่อเสนอข่าวหรือลงข่าวบางเรื่องต่อสาธารณชน มีปัญหาพิจารณาว่ากฎหมายที่บังคับให้สื่อต้องตีพิมพ์หรือเสนอข่าวในบางเรื่องที่สื่อไม่ได้ลง แต่เห็นว่าสาธารณชนควรต้องได้รับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอ จะขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่ ในคดี Red Lion Broadcasting Co v. F.C.C. (1969) ศาลได้วางหลักว่ารัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่หนึ่งไม่ได้ให้เสรีภาพและการคุ้มครองผู้พูดหรือแสดงความคิดเห็นเพียงด้านเดียวเท่านั้น แต่ได้ให้สิทธิแก่สาธารณะชน (public) ที่จะเข้าถึง (access) สังคม การเมือง การแสดงความคิดเห็นทางสุนทรียศาสตร์ ทางศิลปกรรม และการแสดงความคิดเห็นอื่น หรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่อกันด้วย ฉะนั้น กฎหมายที่บังคับให้มีการเสนอข่าวการอภิปรายปัญหาของสาธารณะ จึงไม่ขัดรัฐธรรมนูญ ในคดีดังกล่าวศาลได้ใช้ถ้อยคำในคำพิพากษาว่า "it is the right of the viewers and listeners, not the right of the broadcasters, which is paramount" ซึ่งหมายความว่าศาลให้น้ำหนักแก่การคุ้มครองสิทธิของผู้ชมหรือผู้ฟังที่จะได้รับรู้การเสนอข่าวสารมากกว่าสิทธิของสื่อ แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าเป็นเอกสารสิ่งพิมพ์ที่รัฐมีหน้าที่จะต้องพิมพ์เอง รัฐจะบังคับให้สื่อมวลชนลงพิมพ์แทนรัฐได้หรือไม่ ในคดี Miami Herald Publishing Co. v. Tornillo (1974) พิพากษาว่า กฎหมายที่บังคับว่าต้องลงพิมพ์การแสดงข้อโต้ตอบของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นกฎหมายที่ขัดรัฐธรรมนูญ โดยเหตุผลว่า สื่อไม่มีหน้าที่รับผิดชอบดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ เนื้อหาสาระของข่าวสารที่จะเลือกลงพิมพ์เป็นอย่างไรนั้นเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการไม่ใช่ของรัฐ

สิทธิขั้นพื้นฐานตาม Bill of Rights ที่สำคัญที่สุดคือ สิทธิของผู้กระทำผิดทางอาญาตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขครั้งที่สี่ ที่ห้า ที่เจ็ดและที่แปด เป็นสิทธิที่มีลักษณะผสมระหว่างสิทธิในเชิงสารบัญญัติ และวิธีสบัญญัติ

การพิทักษ์คุ้มครองที่สำคัญอย่างแรกเกี่ยวข้องกับ การตรวจค้น และการยึดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขครั้งที่สี่ เจ้าหน้าที่ของรัฐถูกห้ามมิให้ดำเนินการค้น หรือการยึดที่ไม่มีเหตุอันสมควร และมีให้ออกหมายโดยปราศจาก “เหตุอันเหมาะสม” (Probable Cause) บทบัญญัตินี้คุ้มครองบ้าน เอกสารและข้าวของเครื่องใช้ส่วนตัวที่ปัจเจกชนสามารถแสดงได้ถึง “ความคาดหวังอันสมควรในความเป็นส่วนตัว”

รัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขครั้งที่ห้าจัดให้มีเครื่องคุ้มครองทางวิธีพิจารณาแก่จำเลย และผู้ต้องสงสัยในคดีอาญา บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดว่า จะไม่มีบุคคลใดต้องรับผิดในความผิดที่มีโทษประหารชีวิต หรือที่นำมาซึ่งความอัปยศ (Infamous Crime เช่น กบฏ) เว้นเสียแต่จะต้องได้รับการกล่าวโทษ โดยคณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury) ก่อน รัฐธรรมนูญยังคุ้มครองจำเลยจากการเสี่ยงภัยในการถูกดำเนินคดีสองครั้งในความผิดเดียวกัน และห้ามรัฐบาลมิให้บังคับบุคคลใดปรับปรับตนเองเวลาดูหนึ่งฝรั่งจะสังเกตเห็นเวลาตำรวจจับกุมผู้ร้าย สิ่งแรกที่ตำรวจต้องกระทำคือ บอกผู้ถูกจับว่าเขามีสิทธิไม่ให้ถ้อยคำใด ๆ ถ้อยคำที่เขาให้อาจรับฟังยืนยันเขาได้ เขามีสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิมีทนายการบอกอย่างนี้มาจากบทบังคับของรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขครั้งที่ห้านี้เอง สิทธิของผู้ต้องสงสัยเหล่านี้ศาลฎีกาสหรัฐวางหลักในคดี *Miranda v. Arizona* ซึ่งตัดสินเมื่อ ค.ศ. 1966 ดังนั้น เขาจึงเรียกการบอกแบบนี้ว่า *Miranda Erning*

รัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขครั้งที่หกกำหนดให้มีเครื่องคุ้มครองทางวิธีพิจารณาสำหรับจำเลยในคดีอาญา โดยกำหนดให้จำเลยดังกล่าวมีสิทธิได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาที่มีต่อตน ให้หลักประกันที่จะมีการพิจารณาคดี โดยคณะลูกขุน สำหรับความผิดทุกอย่างที่หนักกว่าความผิดลหุโทษ ให้หลักประกันสิทธิที่จะมีทนายทำการแทนระหว่างถูกดำเนินคดี และดำเนินคดีที่มีโทษหนัก และจำเลยยากจนรัฐต้องจัดทนายให้ นอกจากนั้นจำเลยยังมีสิทธิให้การพิจารณาเป็นไปด้วยความรวดเร็ว และเปิดเผยที่ตนมีสิทธิถามค้านพยาน และมีสิทธิเรียกพยานมาให้การฝ่ายตนได้ การคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำผิดอาญาในทางสารบัญญัติ มีกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขครั้งที่แปด ฉบับนี้ห้ามมิให้รัฐบาลกำหนดโทษที่ “ทารุณโหดร้ายและผิดปกติ” ฉบับนี้ยังห้ามมิให้มีการกำหนดหลักประกันสูงเกินสมควร และกำหนดโทษค่าปรับที่ไม่เป็นสัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิด

3.1.1.1.3 บทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 14 คัมครองผู้ถูกดำเนินคดีโดยหลัก Due Process of Law (บทบัญญัติว่าด้วยกระบวนการที่ถูกต้องตามกฎหมาย), หลัก The Equal Protection clause (บทบัญญัติว่าด้วยการได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน

หลัก Due Process ของประเทศสหรัฐอเมริกา Due Process of Law มีสองอย่างคือ Due Process เชิงสารบัญญัติและ Due Process เชิงวิธีพิจารณา Due Process เชิงสารบัญญัติหมายถึง การให้ความคุ้มครองเนื้อหาสาระของสิทธิของปัจเจกชนตามหลักการของลัทธิเสรีนิยมในข้อนี้ศาลอเมริกันถูกโจมตีมาก หัวใจของลัทธิเสรีนิยมสี่ประการ เช่น แนวคิดเรื่อง Competitive Individualism แนวคิดว่าสิทธิในทรัพย์สินของปัจเจกชนเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และละเมิดสิทธิมิได้ และแนวคิดเองรัฐบาลที่มีอำนาจจำกัดไปโยงกับหลักกฎหมายของลัทธิเสรีนิยม เช่น หลักเสรีภาพในการทำสัญญาเป็นต้น หลักกฎหมายเหล่านี้อยู่ภายใต้ข้อสันนิษฐานของแนวคิดแบบเสรีนิยมว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกัน แต่ความจริงไม่เป็นอย่างนั้น อำนาจต่อรองของคนความจริงไม่เท่าเทียมกัน มีการเอาัดเอาเปรียบกันโดยข้อเท็จจริง เพื่อผ่อนบรรเทาการเอาัดเอาเปรียบกันระหว่างชนชั้น ฝ่ายการเมืองเสนอมาตรการแก้ไขการเอาัดเอาเปรียบกันระหว่างชนชั้น ฝ่ายการเมืองเสนอมาตรการแก้ไขการเอาัดเอาเปรียบนี้ในรูปของกฎหมายสังคมนิติบัญญัติ โดยกฎหมายเหล่านี้เรียกว่าเป็นการสร้าง “มือที่มองไม่เห็น” มาช่วยมือที่มองไม่เห็นตามทฤษฎีของอาดัม สมิท แต่ฝ่ายตุลาการที่ยึดแน่นกับแนวคิดเสรีนิยมไม่ยอมรับมาตรการนี้ อย่างเรื่องสัญญาจ้าง แรงงานมีการออกกฎหมายกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำ ศาลฎีกาสหรัฐก็วินิจฉัยว่าขัดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญที่ว่าทุกคนมีเสรีภาพในการทำสัญญากัน หรืออย่างเรื่องกฎหมายกำหนดให้นายจ้างจ่ายค่าชดเชยกรณีลูกจ้างประสบอันตรายในขณะทำงานให้นายจ้าง ศาลฎีกาสหรัฐก็ถือว่าขัดต่อหลัก Due Process ที่กำหนดให้นายจ้างรับผิดชอบที่ไม่มีใครผิด Due Process เชิงสารบัญญัติอยู่นอกขอบเขตของวิชานี้ที่เอามากกว่าก็ เพื่อให้ระลึกถึงคุณค่าสองอย่างที่แย้งกันอยู่ในตัวคือ การคุ้มครองปัจเจกชนตามแนวคิดของลัทธิเสรีนิยมกับการรักษาผลประโยชน์ของมหาชนตามลัทธิประชาธิปไตย ความขัดแย้งกรณีนี้ของสหรัฐอเมริกาที่เล้ามาด้วยความรุนแรงมาก ถึงขนาดมีการเผชิญหน้ากันระหว่างฝ่ายตุลาการ และฝ่ายการเมืองประธานศาลฎีกาสหรัฐกล่าวถึงประวัติศาสตร์ของฝ่ายตุลาการอเมริกันว่า มีเหตุการณ์สองอย่างที่ถือเป็นผลงานชิ้นโบว์ดำของศาลฎีกาสหรัฐที่ท่านไม่สบายใจอย่างแรกคือ กรณีศาลฎีกายืนหยัดคว่ากฎหมายสังคมนิติบัญญัติโดยอาศัยหลัก Due Process อย่างที่กล่าวมานี้ อีกอย่างหนึ่งเป็นเรื่องการรักษาสถานะเดิมตามลัทธิเสรีนิยมเหมือนกันคือ คว่ากฎหมายของมลรัฐที่จะปลดปล่อยทาส การปลดปล่อยทาสในสหรัฐอเมริกาเป็นการปลดปล่อยตามรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขครั้งที่สิบสาม ความจริงฝ่ายการเมือง

เขามีความคิดจะปลดปล่อยทาสก่อนมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแล้ว แต่ศาลฎีกาสหรัฐคิดว่ากฎหมายดังกล่าวในคดี Dred Scott โดยอ้างถึงสิทธิในลักษณะของเจ้าของทาส รัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา ในหมวด 14 (Fourteen Amendment) บัญญัติไว้ เกี่ยวกับเรื่อง Due Process ("หลักศุภนิติกระบวนการ")ว่ารัฐจะบัญญัติหรือบังคับใช้กฎหมายที่เป็นการตัดทอนสิทธิของประชาชนในประเทศหรือทำให้เสียสิทธิของบุคคลในชีวิต เสรีภาพ ทรัพย์สิน โดยปราศจาก Due Process ตามกฎหมายมิได้เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนเกิดขึ้น หลัก Due Process จะให้สิทธิบุคคลที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อพิจารณาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินที่ถูกระทบกระเทือนเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับสิทธิดังกล่าวในหมวด 5 (Fifth Amendment) ในประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่อง Due Process บัญญัติว่ากฎหมายต้องมีเหตุผล ไม่เป็นโดยอำเภอใจ Due Processเป็นการที่จะให้สิทธิที่จะได้ทราบ รับรู้ว่ามีเรื่องดังกล่าวเกิดขึ้นประชาชนได้รับบอกกล่าวเพื่อตัดสินใจว่าควรจะได้ตอบการตัดสินของรัฐหรือไม่ ใน Due process ในรัฐธรรมนูญอเมริกา หมวด 14 (Fourteen Amendment) นี้ เป็นหลักประกันตามกฎหมายในสิทธิเกี่ยวกับชีวิต สิทธิเสรีภาพ ทรัพย์สินของประชาชน ตาม Bill of Rightsว่าเป็นการยุติธรรมหรือไม่ สิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองนั้นตาม Due Processจะกำหนดไว้ในสิทธิตามรัฐธรรมนูญ เช่น เสรีภาพในการสมาคมและความเชื่อ จะได้รับความคุ้มครองตามหมวด 1 (First Amendment) สิทธิในการแต่งงาน ครอบครัว ,สิทธิที่จะได้รับการดูแลคุ้มครองจากรัฐ เช่น เด็กที่ถูกบิดาทำร้ายจะอยู่ในความดูแลของรัฐ, เสรีภาพในการปฏิเสธการรักษาร่างกายแต่สิทธินี้บางที่รัฐก็มีอำนาจที่จะบังคับมากกว่า เช่นการให้ยารักษาผู้ต้องขังที่ป่วยที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่น สิทธิตามรัฐธรรมนูญที่ถูกปฏิเสธและสิทธิของรัฐที่จะกระทำการ จะได้รับความคุ้มครองตาม Due Processแต่ไม่ใช้กับทุกเรื่องของรัฐปฏิบัติ สิทธิ เสรีภาพ สิทธิในทรัพย์สินจะถูกจำกัดอย่างไรให้เป็นดุลพินิจศาล วิธีพิจารณาที่จะอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ต้องพิจารณาถึงข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นหน้าที่ของศาลที่จะพิจารณาว่า รัฐได้กระทำโดย Due Process หรือไม่ เมื่อมีปัญหา Due Process เข้ามาเกี่ยวข้องกับประชาชนก็มีสิทธิที่จะรับทราบ และรับการวินิจฉัยโดยศาล การพิจารณาจะคำนึงโดยวินิจฉัยส่วนได้เสียของประชาชนที่ถูกกระทำจากรัฐ ผลเสียหายที่ประชาชนได้รับการให้ความคุ้มครองผลประโยชน์ของรัฐ

3.1.2 สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาถูกระทบในกรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์ โดยแบ่งศึกษาดังต่อไปนี้

แนวคิดในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในสหรัฐ-อเมริกาได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1890 ทนายความชาวสหรัฐอเมริกา ชื่อ Warren และ Brandies ได้เขียนบทความ

“The Right to Privacy” ซึ่งเป็นบทความที่ทำให้เกิดแนวคิดที่จะให้มีกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลขึ้น สำหรับแนวทางในการพิจารณาว่าเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลหรือไม่นั้น ประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดไว้ใน Restatement of Torts §§ 652 A - I ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

1. การใช้ชื่อ/รูปถ่ายของบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ทางการค้าของตน (Appropriation) ได้แก่

- การแต่งตัวหรือทำบุคลิกให้เหมือนบุคคลนั้น (Look-alikes)
- การเลียนแบบเสียงให้เหมือนบุคคลนั้น (Sound-alikes) ยกเว้นเป็นกรณีที่ทำให้

ข้อมูลและเสนอข่าว

- ได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้นเป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อสังเกต กรณีของ Appropriation นี้จำกัดเฉพาะบุคคลที่มีชื่อเสียง (Celebrities)

เท่านั้น

2. การรुकล้ำทางร่างกายของบุคคลอื่นในการที่ผู้นั้นประสงค์จะอยู่ตามลำพัง (Intrusion) เช่น การดักฟังพูดโทรศัพท์ การใช้กล้องเลนส์ซูมระยะไกลเพื่อถ่ายภาพ การแอบซ่อนไมโครโฟนเพื่ออัดเทปการสนทนา ฯลฯ

3.1.2.1 การจัดประเภทของการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของ William L. Prosser

การจัดประเภทของการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของ William L. Prosser (Tort at 656 A- 652 I) แบ่งออกเป็น 4 ประเภท

1. การแทรกแซงความเป็นส่วนตัวส่วนตัวอย่างไม่มีเหตุผล (unreasonable intrusion upon the seclusion of another)

2. การแสวงหาผลประโยชน์จากการใช้ชื่อบุคคลหรือมีลักษณะเหมือนกับการกระทำดังกล่าว (appropriation of person ' s name or likeness) รวมทั้งถือสิทธิใช้ชื่อหรือภาพของบุคคลที่ประสบความสำเร็จเพื่อประโยชน์โดยไม่ได้รับความยินยอม

3. การเปิดเผยเรื่องส่วนตัวต่อสาธารณะโดยไม่ได้รับความยินยอม (publication of private fact)

4. การพิมพ์เผยแพร่หรือการไขข่าวในเรื่องราวของบุคคลอันเป็นเท็จ (publication that place a person in false light) หรือการทำลายชื่อเสียงของบุคคลอื่นโดยพูดจาใส่ร้ายป้ายสี ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อมีการให้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริง

3.1.2.2 การคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในการพิจารณาคดีอาญา (Fair Trial)

หมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพทางกระบวนการยุติธรรมและการศาล สิทธิและเสรีภาพทางกระบวนการยุติธรรมและการศาลนั้น มีอยู่หลายบทหลายมาตราที่กำหนดไว้ โดยมีบทบัญญัติที่กำหนดไว้ดังนี้

(1) ผู้พิจารณาคดีที่ต้องโทษประหารชีวิตหรือคดีอาญา โดยคณะลูกขุนมีกำหนดไว้ในหมวดการแก้ไข มาตรา 5 ที่กำหนดไว้ว่า “บุคคลใดจะถูกพิจารณาในคดีที่มีโทษถึงประหารชีวิตหรือคดีอาญา อันไม่พึงปรารถนาอื่นใดไม่ได้ นอกจากคณะลูกขุนใหญ่จะได้แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรหรือชี้ขาดเป็นลายลักษณ์อักษรให้พิจารณาคดีนั้นแล้ว...” เห็นได้ว่าการพิจารณาคดีอาญาในสหรัฐอเมริกาต้องพิจารณาคดีด้วยคณะลูกขุนเท่านั้น โดยมีข้อยกเว้นไว้แต่เพียงว่า คณะลูกขุนจะได้แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้นและยังมีข้อยกเว้นอีกประการหนึ่งก็คือ คดีที่เกิดขึ้นในกองทัพบก หรือกองทัพเรือ หรือในกองกำลังพลเรือน อาสาสมัครที่เข้าประจำการในยามที่มีสงครามหรือมีความไม่สงบเกิดขึ้น

(2) บุคคลจะถูกพิพากษาหรือลงโทษในความผิดเดียวกันซ้ำอีกไม่ได้ หลักการนี้ เป็นหลักการทั่วไปที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกใช้กับความผิดทางอาญาแก่พลเมืองของประเทศต่างๆ อย่างไรก็ตาม การที่กฎหมายรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เช่นนี้ก็เพื่อเป็นการให้หลักประกันและความมั่นใจแก่ประชาชนว่า ในการกระทำความผิดครั้งเดียวก็จะได้รับโทษทางกฎหมายครั้งเดียวเท่านั้น โดยกฎหมายระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “...บุคคลใดจะถูกพิพากษาหรือลงโทษในความผิดอันเดียวกันซ้ำอีกไม่ได้”

(3) จำเลยมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีอาญาอย่างรวดเร็วและเปิดเผย เป็นการกำหนดให้รัฐต้องพิจารณาคดี โดยเฉพาะในคดีอาญาอย่างรวดเร็วและเปิดเผย นอกจากนี้ยังมีหลักการว่าด้วยความยุติธรรมแก่จำเลยในคดีอาญาอีกคือ คณะลูกขุนผู้พิจารณาคดีต้องไม่มีอคติต่อความผิดที่เกิดขึ้น และต้องมีการแจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยอย่างชัดเจน มีวิธีการสืบพยานโจทก์ต่อหน้าจำเลย และมีอำนาจในการบังคับให้พยานฝ่ายจำเลยมาเบิกความและมีทนายความแก้ต่างคดีให้ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ถูกกำหนดไว้ในมาตรา 6 หมวดแก้ไขเพิ่มเติม

(4) ข้อเท็จจริงที่คณะลูกขุนพิจารณาเสร็จแล้ว ห้ามศาลใดๆ แห่งสหรัฐพิจารณาคดีใหม่เป็นอย่างอื่นผิดไปจากกฎเกณฑ์แห่งกฎหมายจารีตประเพณี ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันไม่ให้เกิดการนำคดีที่เคยพิจารณาไปแล้วกลับมาพิจารณาคดีใหม่เพื่อเป็นการถ่วง

แก๊งจ๋มเลย หรือลิตรอนสิทธิของจ๋มเลย เว้นแต่การพิจารณาคดีใหม่นั้นเป็นไปตามกฎเกณฑ์ หรือจารีตประเพณีที่มีอยู่เดิมแล้ว หลักการนี้ได้รับการรับรองไว้ในมาตรา 6 แห่งรัฐธรรมนูญหมวดแก้ไขเพิ่มเติม

(5) ค่าประกันตัวจะกำหนดไว้เกินควรหรือปรับเกินควรแก่เหตุไม่ได้ หลักการนี้ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญหมวดแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 8

(6) การลงโทษที่โหดร้ายทารุณ หรือผิดประติวิสัยจะกระทำมิได้ หลักการนี้ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญหมวดแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 8 เช่นเดียวกับหลักการข้างต้น

3.1.2.3 การหมิ่นประมาท (Defamation)

ในการเสนอข่าวต่างๆของสื่อมวลชนในสหรัฐอเมริกาตั้งอยู่บนพื้นฐาน แนวความคิดสองประการ

1. สิทธิที่จะรู้ สิทธินี้เป็นเครื่องคุ้มครองประชาธิปไตยของประชาชนและชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลนี้เป็นของประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐบาลคือบุคคลที่ประชาชนเลือกขึ้นมาทำงานหรือทำงานแทนประชาชน เพราะฉะนั้นประชาชนจึงมีสิทธิที่จะรู้การทำงานสาธารณะของบุคคลเหล่านี้

2. สิทธิที่จะอยู่ลำพังโดยปราศจากการรบกวน สิทธินี้ชี้ให้เห็นว่าส่วนตัวบุคคลใดบุคคลใดเป็นเรื่องของบุคคลนั้น บุคคลจะต้องไม่ถูกลงโทษ หรือถูกทำร้าย หรือทำให้ อับอายเพราะความเชื่อของตน หรือเพราะตนแตกต่างจากคนอื่นสิทธิประการที่สองนี้เป็นเครื่อง คุ้มครองปัจเจกบุคคล รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาให้หลักประกันกับสิทธิที่จะรู้และกฎหมายหมิ่น ประมาทปกป้องสิทธิที่จะอยู่ลำพังของปัจเจกบุคคล⁷

แม้ศาลสูงสหรัฐได้แสดงความเห็นด้วยกับเสรีภาพของสื่อมวลชนในการ เสนอข่าวที่ตนเห็นสมควรแต่ก็มีความเห็นต่อไปว่าสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวมิใช่เสรีภาพที่มีอยู่ อย่างเด็ดขาดปราศจากการควบคุมจากทางใดทางหนึ่ง ในปี ค.ศ. 1942 ศาลสูงสหรัฐได้ พิพากษาโดยมติเอกฉันท์ในคดี *Chaplinsky V. New Hampshire* ว่า คำพูดยุยงให้เกิดการ ต่อสู้กัน (Fighting Word) ไม่ใช่คำพูดที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายที่เป็นเช่นนี้เพราะการ จูงใจในการพูดดังกล่าวไม่ใช่เป็นเรื่องการสื่อสารในทางความคิดที่เป็นการระบายอารมณ์

⁷ เสถียร เชนประสิทธิ์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองในสหรัฐอเมริกา, (กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 46

มากกว่า ฉะนั้นจุดประสงค์ของการพูดจึงไม่ใช่เป็นการโน้มน้าวจิตใจแต่เป็นการตั้งใจทำร้ายความรู้สึกของผู้ฟังโดยนัยเช่นนี้ศาลจึงตีความว่า ข้อความหมิ่นประมาทมีลักษณะเช่นเดียวกับคำพุดยุยงให้เกิดการต่อสู้ซึ่งมีผลให้ข้อความหมิ่นประมาทนั้นไม่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนับแต่นั้นเป็นต้นมาหมิ่นประมาทก็เป็นข้อจำกัดเสรีภาพสื่อมวลชนอีกประการหนึ่ง ตามกฎหมายอเมริกา “การหมิ่นประมาทของสื่อมวลชน” คือการโฆษณาทำให้อับอาย เสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นเกลียดชัง กล่าวโดยรวมๆ ความผิดฐานหมิ่นประมาทคือ การไขข่าวให้แพร่หลายไม่ว่าด้วยการพูด การเขียน การพิมพ์ การวาด หรือวิธีการอื่นใด ที่ทำให้บุคคลอื่นเสื่อมเสียชื่อเสียง การหมิ่นประมาทประเภทนี้ เป็นทั้งความผิดอาญาและละเมิดทางแพ่ง ในเรื่องหมิ่นประมาทนี้มีหลักกฎหมายประการหนึ่ง เรียกว่า “การวิพากษ์วิจารณ์อย่างเป็นธรรม” (Fair comment)

3.1.2.3.1 หลักการวิพากษ์วิจารณ์อย่างเป็นธรรม (Fair comment) มีสาระสำคัญ คือบุคคลที่สร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สาธารณชนพิจารณาแสดงให้สาธารณชนชมหรือทำงานเพื่อสาธารณะต้องคิดว่าตนจะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างเป็นธรรมเป็นหลักกฎหมายที่ได้รับการยอมรับตลอดมาในอเมริกา⁸

3.1.2.3.2 หลักสำคัญเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาท มี 3 ประการ

1. การไขข่าว

หมายถึง การทำให้บุคคลที่สามรู้ถึงเรื่องราวอันเป็นการหมิ่นประมาท ฉะนั้น การพิมพ์ใหม่ หรือการเล่าใหม่ทุกครั้งจึงเป็นการหมิ่นประมาทต่างกระทงกัน ผู้เล่ามีความผิดเท่ากับผู้เล่าคนแรก และการที่ผู้เสียหายไม่ฟ้องร้องผู้เล่าคนก่อนไม่เป็นข้อแก้ตัวสำหรับผู้เล่าคนต่อมา

2. การเจาะจงตัวบุคคล

หมายถึง การไขข่าวต้องเป็นการเจาะเจาะจงตัวบุคคล หมายความว่า ผู้ใดหากไขข่าวเป็นการกว้างๆ ไม่ระบุถึงใครโดยเฉพาะก็ไม่ก่อให้เกิดความ

⁸ วิสาร พันธุณะ , เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532) , หน้า 781-782

เสียหายต่อชื่อเสียงแต่ไม่ต้องถึงกับระบุชื่อตรงๆทีเดียว ถ้าการเผยแพร่ชื่อนั้นสามารถรู้ได้ว่าหมายถึงบุคคลใดเป็นการเพียงพอแล้ว

3. การทำให้เสียชื่อเสียง

หลักเกณฑ์ข้อนี้หมายความว่า ต้องก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงของบุคคลอื่น อาจจะเป็นโดยการนินทาใส่ร้ายหรือแสดงความเท็จก็ได้ ด้วยเหตุนี้ความจริงจึงเป็นสิ่งที่ควบคู่กับการหมิ่นประมาท และกฎหมายของทุกมลรัฐยอมให้มีการพิสูจน์ความจริงได้ กล่าวคือในคดีหมิ่นประมาทหากจำเลยพิสูจน์ได้ว่าข้อความหรือเรื่องราวนั้นเป็นความจริง จำเลยไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญา

นอกเหนือจากการพิสูจน์ความจริงแล้ว ก็ยังมีเรื่องเกี่ยวกับเอกสิทธิ์ ซึ่งทำให้บุคคลไม่ต้องรับผิดเรื่องหมิ่นประมาท กฎหมายสหรัฐแบ่งเอกสิทธิ์ออกเป็น 2 ประเภท คือเอกสิทธิ์เด็ดขาด กับเอกสิทธิ์ไม่เด็ดขาด

ประเภทที่ 1.เอกสิทธิ์เด็ดขาด (Absolute privilege) เป็นเอกสิทธิ์ที่รัฐบัญญัติ รัฐธรรมนูญ หรือคำวินิจฉัยของศาลให้แก่เจ้าพนักงานบางตำแหน่งที่เกี่ยวกับเอกสาร หรือระบบงานของทางราชการ

ประเภทที่ 2.เอกสิทธิ์ไม่เด็ดขาด (Qualified privilege) ถ้าสื่อมวลชนรายงานโดยถูกต้องเที่ยงธรรมเกี่ยวกับเรื่องที่มีเอกสิทธิ์เด็ดขาด แม้เรื่องที่พิมพ์หรือออกอากาศจะหมิ่นประมาทผู้อื่น แต่หากสื่อมวลชนได้กระทำไปโดยสุจริตแล้ว ก็ไม่ต้องรับผิดชอบใดๆทั้งสิ้น

3.1.2.3.2 **หลักความรับผิดฐานหมิ่นประมาทของหนังสือพิมพ์ กรณีการหมิ่นประมาทบุคคลธรรมดา คดี Gertz V. Robert Welch, Inc**

การหมิ่นประมาทบุคคลธรรมดา (Private individuals) บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะดำรงชีวิตโดยสงบปราศจากการเกี่ยวข้องในทางใดๆจากบุคคลอื่น การปกปิดหรือเปิดเผย ข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับตัวของเขาย่อมเป็นสิทธิอันชอบธรรมเฉพาะตัวเขาแต่เพียงผู้เดียว เมื่อบุคคลธรรมดาตกเป็นเจ้าพนักงานของรัฐหรือสาธารณะบุคคล เมื่อนั้นสิทธิส่วนบุคคลเขาจะถูกจำกัดให้แคบลงโดยสิทธิที่เหนือกว่า คือสิทธิของประชาชนในอันที่จะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานราชการของเขาหรือการรับรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเขา ในคดี Gertz V. Robert Welch, Inc ซึ่งในคดีนี้ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้ตัดสินวางหลักเกณฑ์ว่า “The times standard” ไม่ใช้กับกรณีที่บุคคลธรรมดาเป็นโจทก์ฟ้องหนังสือพิมพ์ให้รับผิดในความเสียหายอันเกิดจากความหมิ่นประมาทก็ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่าข้อความที่ลงพิมพ์โฆษณานั้นเป็น

เท็จไม่ตรงกับความจริง และหนังสือพิมพ์อย่างน้อยจะต้องประมาณเส้นเลื่อเกี่ยวกับการสอบสวนความถูกต้องแห่งข้อความนั้น

กล่าวได้ว่าในเรื่องการคุ้มครองตามกฎหมายนั้น เห็นได้ว่าเจ้าพนักงานของรัฐ(public figures) ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายเรื่องหมิ่นประมาทและละเมิดต่อชื่อเสียงน้อยกว่าบุคคลธรรมดา เพราะสหรัฐอเมริกาเ็นแนวความคิดว่าบุคคลสองประเภทได้แก่เจ้าพนักงานของรัฐและบุคคลสาธารณะเป็นบุคคลที่สมควรใจปฏิบัติหน้าที่การงานหรือการวางตัวให้อยู่ในสายตาประชาชนตลอดเวลา ดังนั้นบุคคลสองประเภทแรกนี้จึงยอมสละสิทธิบางส่วนไป จึงทำให้ได้รับความคุ้มครองน้อยกว่าบุคคลธรรมดา ฉะนั้นสื่อมวลชนจึงสามารถรายงานข่าวหรือวิพากษ์วิจารณ์บุคคลสองประเภทแรกได้มากกว่าบุคคลธรรมดา⁹

3.1.3 การจำกัดเสรีภาพในการเสนอข่าวในกรณีการเผยแพร่ภาพของหนังสือพิมพ์

3.1.3.1 ข้อจำกัดเกี่ยวกับการหมิ่นประมาท (Defamation)

ในการเสนอข่าวต่างๆของสื่อมวลชนในสหรัฐอเมริกาตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิสองประการด้วยกัน คือ

1. สิทธิที่จะรู้ สิทธินี้เป็นเครื่องคุ้มครองประชาธิปไตยของประชาชนและชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลเป็นของประชาชนเจ้าหน้าที่รัฐบาลคือบุคคลที่ประชาชนเลือกมาทำงานแทนหรือทำงานเพื่อประชาชน เพราะฉะนั้นประชาชนจึงมีสิทธิที่จะรู้การทำงานเพื่อสาธารณะของบุคคลเหล่านี้
2. สิทธิที่จะอยู่ล้าพ้นปราศจากการรบกวน สิทธินี้ชี้ให้เห็นว่าสิทธิส่วนบุคคลของบุคคลใดก็เป็นเรื่องของบุคคลนั้น บุคคลจะต้องไม่ถูกลงโทษ ถูกทำร้าย หรือถูกทำให้อับอาย เพราะความเชื่อของตนหรือเพราะตนแตกต่างจากคนอื่น สิทธิประการที่สองเป็นเครื่องคุ้มครองปัจเจกบุคคล รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาให้หลักประกันกับสิทธิที่จะรู้และกำหนดหมิ่นประมาทปกป้องสิทธิที่จะอยู่ล้าพ้นของปัจเจกบุคคล¹⁰

3.1.3.2 ข้อจำกัดเกี่ยวกับการการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล (Right of Privacy)

⁹ วิสาร พันธุณะ , เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532) , หน้า 45

¹⁰ เสถียร เขยประดับ, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองในสหรัฐอเมริกา, (กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2540),หน้า 46

Privacy Act 1974 มีการประกาศใช้ในสหรัฐอเมริกา มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองข้อมูลและสิทธิส่วนบุคคล กฎหมายฉบับนี้ของสหรัฐอเมริกาได้จำกัดเสรีภาพเอาไว้ด้วยหลัก Right of Privacy ที่สร้างขึ้นมา

ลักษณะการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายของสหรัฐอเมริกาพบว่าการ จำกัดการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ไว้ 4 ลักษณะดังต่อไปนี้¹¹

1. การก้าวล่วงต่อชีวิตส่วนตัวคนอื่น ปรกติได้แก่การแทรกแซงในกิจกรรมส่วนตัวหรือก้าวล่วงสิทธิส่วนตัว เช่นการบุกรุกบ้านเรือน การลอบมองหน้าต่างหน้าบ้านโดยกล้องส่องทางไกล การลอบฟังการสนทนา หรือดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ ซึ่งศาลถือเป็นบรรทัดฐานตลอดมาว่า การใช้วิธีมิชอบแสวงหาข่าวสาร แม้ข่าวสารนั้นจะอยู่บนความคุ้มครองของรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมฉบับที่ 1 หรือถือเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะชนก็เป็นมูลฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้ ถ้าได้กระทำการโดยละเมิดโดยปราศจากการยินยอม

2. การเปิดเผยเรื่องผู้อื่นต่อสาธารณะ เป็นการเผยแพร่ความจริงที่เป็นเรื่องที่ไม่ก่อให้เกิดความอับอายแก่บุคคลโดยเฉพาะเจาะจง ต่างกับกรณีหมิ่นประมาทตรงที่กรณีนี้เป็นเรื่องจริงที่นำมาเปิดเผยแต่หมิ่นประมาทเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นเท็จซึ่งทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงตัวอย่างคดีดังกล่าวคือ คดี Cox Broadcasting V. Cohn

คดี Cox Broadcasting V. Cohn ศาลสูงสหรัฐได้วินิจฉัยว่าการที่กฎหมายของมลรัฐห้ามเผยแพร่ชื่อผู้หญิงที่ถูกข่มขืนและคดีอยู่ในระหว่างพิจารณาการพิจารณาโดยเปิดเผยนั้น เป็นเรื่องที่ไม่ชอบเพราะหากมลรัฐประสงค์จะให้ความคุ้มครองในสิทธิส่วนตัวในกระบวนการพิจารณาของศาลแล้วควรใช้วิธีอื่นสามารถหลีกเลี่ยงการบันทึกเรื่องราวนั้น ศาลจำเป็นต้องชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิส่วนตัวกับสิทธิในการรับรู้สาธารณะชนในการเผยแพร่ข่าวสาร เมื่อใดที่ความจริงได้ปรากฏในสำนวนศาลอันเปิดเผยต่อสาธารณะ ก็ไม่อาจบังคับบงคับสื่อมวลชนให้เผยแพร่เรื่องราวได้ กรณีดังกล่าวเป็นข้อยกเว้นเรื่องสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งกระทำการใดจะเป็นการละเมิดหรือก้าวล่วงสิทธิส่วนบุคคลหรือไม่ ศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยเป็นกรณีๆไปโดยพิจารณาถึงการชั่งน้ำหนักประโยชน์ที่สาธารณะชนที่จะได้รับจากการเสนอข่าวนั้น

3. การเผยแพร่เรื่องส่วนตัวอันเป็นเท็จ

¹¹ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, “สื่อมวลชนกับกฎหมายว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคล” ดุลพาห ปีที่39 , ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2535) : 81

กรณีนี้ใกล้เคียงกับ การหมิ่นประมาทในแง่ที่ว่าความเท็จเป็นองค์ประกอบหลัก เป็นความจริงที่มีข้อแตกต่างที่สำคัญคือ ความเท็จในกรณีละเมิดสิทธิส่วนตัวอันเป็นการเผยแพร่เรื่องราวอันเป็นเท็จนั้นเป็นความจริงที่ไม่ถึงขั้นทำให้เสียหายแก่ชื่อเสียง แต่หมิ่นประมาทจะต้องเป็นความเท็จที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง

4. การแสวงหาประโยชน์จากเรื่องส่วนตัว

3.1.3.3 ข้อจำกัดเกี่ยวกับการการละเมิดอำนาจศาล (Contempt of Court)

ข้อความคิดว่าด้วยความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

การละเมิดอำนาจศาล คือการละเมิดคำสั่งศาลในระหว่างการพิจารณาคดีหรือรับฟังพยานหลักฐาน โดยการกระทำของบุคคล อันมีลักษณะเป็นการดูหมิ่นศาล (Disrespectful of the court) อันกระทบต่อการดำเนินการและอำนาจในการสอบสวน อันเป็นเหตุให้ผู้พิพากษาต้องกำหนดวิธีการลงโทษแก่บุคคลดังกล่าว ที่ก่อการรบกวนในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลจนมากเกินไป โดยอาจจะกำหนดเป็นโทษจำคุกหรือปรับ โดยในระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ (Common Law) อำนาจของผู้พิพากษาในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะค่อนข้างกว้างกว่าในระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ (Civil Law) เนื่องด้วยในระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ การกระทำความผิดจะเกี่ยวพันอยู่กับสิทธิส่วนบุคคล (Private Citizens) ในการแสดงออก (1) โดยบุคคลที่กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล จะเรียกว่า Contemner (2) ซึ่งในการที่จะพิสูจน์ว่าบุคคลดังกล่าวมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลหรือไม่ ต้องประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. การมีอยู่จริงของคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย
2. ผู้กระทำรู้ถึงคำสั่งดังกล่าว
3. ผู้กระทำมีความสามารถที่จะต้องปฏิบัติตาม
4. ผู้กระทำไม่ปฏิบัติ

ประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

(1) การละเมิดอำนาจศาลโดยตรง (Direct Contempt) คือ การละเมิดที่เป็นการกระทำต่อหน้าศาล(8) (Contempt in the face of the court) ซึ่งในกรณีนี้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการได้โดยทันที

(2) การละเมิดอำนาจศาลโดยทางอ้อม (Indirect Contempt) หรือ (Constractive Contempt) คือ การละเมิดที่กระทำอยู่นอกศาล(9) (Contempt committed outside of

the court) และรวมถึงการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลด้วย ซึ่งในกรณีนี้ การลงโทษจะกระทำได้อีกเมื่อมีการรับฟังพยานหลักฐาน และพิสูจนข้อเท็จจริงต่าง ๆ ส่วนประเด็นว่ากรณีใดบ้างที่จะถือเป็นความผิด ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับประเทศอื่น เช่น เมื่อปรากฏว่าประพัตติตัวไม่เหมาะสม หรือมีลักษณะเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ไม่เชื่อฟังหรือขัดหมายเรียก คำพิพากษาหรือคำสั่งศาล เป็นต้น

กรณีคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล

ตามหลักทั่วไป การเสนอข้อหาด้วยการพิมพ์โฆษณาผ่านสื่อมวลชนไม่ว่าประเภทใดๆ เกี่ยวกับคดีที่กำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล ซึ่งมีลักษณะข่มขู่ เป็นการสร้างอิทธิพลเหนือศาลเป็นการขัดขวางกระบวนการหรืออุปสรรคต่อการพิจารณาคดีของศาลถือว่าการละเมิดอำนาจศาลการพิจารณาคดีกำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลหรือไม่นั้น ถือว่าคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาต่อไป หากว่ามีกระบวนการพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่งที่ต้องกระทำโดยศาลนั้น ดังนั้นอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีใหม่ คดีระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา จนถึงศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว สำหรับคดีที่ศาลปฏิเสธไม่พิจารณาคดีใหม่ถือว่าคดีไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณา

กรณีที่คดีมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว

สำหรับคดีได้สิ้นสุดลงโดยมีคำพิพากษาศาลถึงที่สุดแล้ว การวิพากษ์วิจารณ์ ตีชมโตๆ เกี่ยวกับการพิจารณาคดีของศาล ย่อมกระทำได้เสรีไม่มีข้อจำกัดแต่อย่างใด โดยความเห็นนี้ได้ถูกยืนยันอย่างชัดเจนโดยผู้พิพากษา Chief Justice Taff ในคดี Craig v. Hecht¹²

คดี Craig v. Hecht ซึ่งกล่าวไว้ว่า “เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่สิทธิในการวิพากษ์วิจารณ์อย่างเสรีต่อการกระทำใดๆของศาลในการพิจารณาต่อความเห็น หรือคำพิพากษาของศาลหรือผู้พิพากษาควรจะได้รับ การสงวนรักษาโดยจะให้มี การละเมิดไม่ได้ หากสิ่งพิมพ์ใดๆวิพากษ์วิจารณ์ผู้พิพากษาหรือศาลภายหลังจากที่คดีมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว การวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับคดียังไม่เป็นการละเมิดอำนาจศาล”

3.1.3.4 ข้อจำกัดเกี่ยวกับการคุ้มครองในกระบวนการยุติธรรมในการพิจารณาคดีอาญา (Fair Trial)

¹² 263 U.S.225, 68L.Ed, 293

ในประเทศสหรัฐอเมริกาปัญหาเสรีภาพสื่อมวลชนในการเสนอข่าวคดีอาญา กับความเที่ยงธรรมในคดีอาญาแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน โดยศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้ชี้ให้เห็น เป็นคดีแรกในคดี *Irvin v. Dowd*

คดี *Irvin v. Dowd* โดยข้อเท็จจริงแห่งคดีนี้ Leslie Irvin จำเลยถูกกล่าวหาว่ามีความผิดฆ่าคนตายถึงหกคนและเป็นคดีที่ประชาชนให้ความสนใจอย่างมาก ภายหลังจากจับกุมไม่นาน เจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการก็ได้ให้ข่าวกับสื่อมวลชนยืนยันว่า “สุนัขบ้า Irvin (Mad Dog Irvin) ”ให้การรับสารภาพแล้วว่ากระทำผิด หลังจากนั้น สื่อมวลชนโดยความช่วยเหลือและสนับสนุน (aided and abetted) ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดัดเสนอข่าวครึกโครมก่อนการพิจารณา เปิดเผยแพร่รายละเอียด ประวัติส่วนตัว (background) การกระทำความผิดครั้งก่อน และอยู่ในระหว่างพักการลงโทษ(parol) ในขณะที่การกระทำความผิดคดีนี้ และยืนยันคำรับสารภาพของ Irvin ว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริงทำให้ลูกขุนมีความเห็นตรงกันว่า Irvin คือผู้กระทำความผิดและในที่สุดก็ตัดสินชี้ขาดว่า Irvin เป็นผู้กระทำความผิดต้องประหารชีวิต คดีขึ้นสู่ศาลสูงอเมริกาศาลสูงได้กลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นเพราะเหตุว่า Irvinไม่ได้รับความเป็นธรรมในการพิจารณาพิพากษาคดี และเป็นกรก่อให้เกิดอคติมหาชน(Prejudicial publicity) ต่อสิทธิของจำเลย วัตถุประสงค์ของการพิจารณาคดีคือจำเลยจะต้องได้รับการพิจารณาคดีในบรรยากาศปราศจากการรบกวน จากคลื่นแรงกดดันของสาธารณชนภายนอกด้วยคำตัดสินชี้ขาดแห่งคดี(verdict)โดยพยานหลักฐานที่ปรากฏในศาล ซึ่งการพิจารณาชี้ขาดเช่นนี้เท่ากับการพิจารณาและชี้ขาดจำเลยโดยมหาชนในทางหน้าหนังสือพิมพ์ก่อนที่การพิจารณาของศาลจะเริ่มขึ้น และในปี ค.ศ. 1963 ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้ตัดสินยืนยันอีกครั้งใน คดี *Rideau V. Louisianan* ซึ่งข้อเท็จจริงแห่งคดีนี้ Willbert Rideau จำเลยถูกกล่าวหาว่ามีความผิดฐานปล้นทรัพย์ เอาตัวไปเพื่อเรียกค่าไถ่และฆ่าคนตายภายหลังการจับกุม จำเลยถูกนำตัวไปสอบสวนและให้การรับสารภาพต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ(Sheriff) ซึ่งการสอบสวนนี้ มีการบันทึกเทปโทรทัศน์และมีการเผยแพร่ทางสื่อ ศาลชั้นต้นได้พิพากษาคดีตัดสินลงโทษประหารชีวิตคดีขึ้นสู่ศาลสูงอเมริกา ศาลสูงตัดสินกลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นให้ดำเนินคดีใหม่ และในกรณีใดที่จะถือว่า การเสนอข่าว หรือการให้ข่าวในคดีอาญาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและสื่อมวลชน จะกระทำไปเกินขอบเขตเป็นการขัดกับสิทธิผู้ต้องหาที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรม ในคดี *Stroble V. California* ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้กล่าวไว้ว่า เราไม่อาจตอบปัญหาได้ว่าขอบเขตสื่อมวลชนในคดีอาญาที่ควรได้รับความคุ้มครองมีแค่ไหนอย่างไรดี ซึ่งต่อมาศาลอุทธรณ์สหรัฐอเมริกาพิจารณาว่าการเสนอข่าว หรือการให้ข่าว คดีอาญาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและสื่อมวลชน กระทำไปเกินขอบเขต ขัดต่อสิทธิของผู้ต้องหาที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมซึ่งจะกล่าวในหัวข้อย่อยถัดไป

3.1.3.5 แนวทางศาลอุทธรณ์สหรัฐอเมริกาพิจารณาว่าการเสนอข่าว หรือการให้ข่าว คดีอาญาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและสื่อมวลชน กระทำไปเกินขอบเขต ขัดต่อสิทธิของผู้ต้องหาที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรม

จะต้องพิจารณาถึงแนวทาง 4 ประการดังนี้

1. ลักษณะและธรรมชาติของข่าวที่พิมพ์เผยแพร่ นั้น เป็นไปด้วยความรู้สึกสอดแทรกมากกว่าสิ่งอื่น
2. ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการพิมพ์เผยแพร่ กับการพิจารณาคดี
3. ความเชื่อถือได้ของแหล่งข่าวสารที่อ้างอิง
4. ความแพร่หลายของข่าวสารในหมู่ประชาชน

3.2. ประเทศเยอรมัน

3.2.1 รัฐธรรมนูญเยอรมัน (Grundgesetz)

รัฐธรรมนูญเยอรมันมีความเป็นมาเริ่มจากรัฐธรรมนูญบิสมาร์ค (ค.ศ. 1871) ประกาศใช้เมื่อวันที่ 16 เมษายน ค.ศ. 1871 ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของจักรพรรดิวิลเฮล์มที่ 1 โดยวิลเฮล์มที่ 1 ได้ตั้งให้บิสมาร์ค (Bismark) เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาภายใต้รัฐธรรมนูญ 1871 จักรพรรดิวิลเฮล์มที่ 2 รัชทายาทของวิลเฮล์มที่ 1 ได้ประกาศสงครามโลกครั้งที่ 1 กับฝ่ายสัมพันธมิตร เป็นผลให้ประเทศเยอรมันแพ้สงคราม วิลเฮล์มที่ 2 สละราชบัลลังก์ ประเทศเยอรมันจึงเข้าสู่การปกครองแบบสาธารณรัฐ รัฐธรรมนูญฉบับบิสมาร์คถูกยกเลิกและได้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เรียกว่า รัฐธรรมนูญไวมาร์ (ค.ศ. 1919) รัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดรูปแบบของรัฐเป็นสาธารณรัฐสหพันธ์รัฐ ภายใต้รัฐธรรมนูญ 1919 พรรคนาซีของฮิตเลอร์มีเสียงข้างมากเด็ดขาด ในช่วงการปกครองของรัฐบาลนาซีลักษณะการปกครองนั้นเป็นลักษณะการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง จนท้ายที่สุดฮิตเลอร์ได้ประกาศสงครามโลกครั้งที่ 2 ต่อฝ่ายสัมพันธมิตร และในปี ค.ศ. 1945 ประเทศเยอรมันยอมรับความพ่ายแพ้โดยปราศจากเงื่อนไขใดๆ ทั้งสิ้น หลังจากที่เยอรมันเป็นฝ่ายแพ้สงครามฝ่ายสัมพันธมิตร ได้เข้ามาปกครองประเทศเยอรมันโดยแบ่งการปกครองออกเป็น 4 เขต ด้านตะวันออกอยู่ภายใต้ครอบครองของรัสเซีย ด้านตะวันตกอยู่ภายใต้การครอบครองของฝรั่งเศส ด้านเหนืออยู่ภายใต้การครอบครองของอังกฤษ และด้านใต้ภายใต้การครอบครองของสหรัฐอเมริกาภายใต้การปกครองของฝ่ายสัมพันธมิตรเหนือดินแดนเยอรมันนั้น เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 1948 นายกรัฐมนตรีของบรรดามลรัฐต่างๆ 11 มลรัฐ ในเขตเยอรมันตะวันตกได้รับเอกสารจากผู้ปกครองเยอรมัน เพื่อให้มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ ต่อมาเมื่อวันที่ 25

กรกฎาคม 1948 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญชุดต่างๆ ขึ้น ร่างรัฐธรรมนูญได้รับการยกร่างเสร็จเมื่อเดือนสิงหาคม 1948 และในวันที่ 8 พฤษภาคม 1948 สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ผ่านรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายพื้นฐาน (Grundgesetz) ด้วยคะแนนเสียง 53 ต่อ 12 และให้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 1949¹³

สำหรับแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของรัฐธรรมนูญเยอรมัน 1949 นั้น เป็นการร่างรัฐธรรมนูญโดยพิจารณาจากข้อบกพร่องของรัฐธรรมนูญเวิมาร์ 1919 อันเป็นรัฐธรรมนูญที่ทำให้ฮิตเลอร์อาศัยเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร ออกกฎหมายมอบอำนาจให้กับฮิตเลอร์ดังนั้น เมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จึงมีการสร้างกลไกเพื่อถ่วงดุลกับเสียงข้างมากในสภาโดยกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลที่มีบทบาทสำคัญในการรักษากติกาของรัฐธรรมนูญให้องค์กรของรัฐต่างๆ ดำเนินตามภารกิจของตนภายใต้ขอบเขตของรัฐธรรมนูญ หากสรุปสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ 1949 อาจสรุปสาระสำคัญที่เป็นการสะท้อนแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของรัฐธรรมนูญเยอรมันได้ดังนี้

1. การบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

1.1 บัญญัติรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยบัญญัติให้รัฐต้องให้ความเคารพและต้องรับรองคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (มาตรา 1 (1) GG)

1.2 บัญญัติให้อำนาจรัฐทั้งหลายผูกพันโดยตรงต่อสิทธิขั้นพื้นฐานตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยให้ถือว่าเป็นกฎหมายที่ผูกพันโดยตรง(มาตรา 1 (3))

1.3 บัญญัติเรื่องหลักประกันในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐาน (มาตรา 19 (1) (2) GG)

1.4 บัญญัติหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิโดยองค์กรตุลาการ (มาตรา 19(4) GG)

2. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดองค์กรของรัฐและสถาบันการเมืองในรัฐธรรมนูญได้วางหลักการพื้นฐานแนวคิดกว้างๆ โดยมาตรา 20 GG ได้บัญญัติหลักการพื้นฐานของรัฐ โดยกำหนดให้รัฐเยอรมันใช้หลักสาธารณรัฐ (Republik) หลักสหพันธรัฐ(Bunderstaat) หลักประชาธิปไตย (Demokratie) หลักนิติรัฐ (Rechtsstaat) และหลักสังคมนิยม (Sozialstaat) หลักพื้นฐานดังกล่าวถือว่าเป็นหลักการสำคัญที่กำหนดลักษณะของรัฐอุดมการณ์หรือแนวคิดพื้นฐานสำหรับเป็นกรอบในการดำเนินการของรัฐ

¹³ Domming u.a., Entstehungsgeschichte der Artikel des Grundgesetzes, JOR, N.F. 1(1951),

3. สำหรับการจัดโครงสร้างและสถาบันทางการเมืองนั้น ได้มีการสร้างสถาบันทางการเมืองที่มีลักษณะพิเศษ โดยการกำหนดให้มีศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์เป็นองค์กรควบคุมตรวจสอบเพื่อให้องค์กรทั้งหลายดำเนินภารกิจของตนภายในกรอบของรัฐธรรมนูญ และเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน

- กำหนดให้มีสภา 2 สภา คือสภาสูง (Bundesrat) ซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐบาลของมลรัฐต่าง และสภาผู้แทนราษฎร (Bundestag) โดยให้สภาทั้งสองมีสถานะเท่าเทียมกัน

- การสร้างผู้นำทางการเมืองให้สามารถทำหน้าที่ในการบริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ โดยการกำหนดให้การได้มาของประธานาธิบดี ได้มาโดยการเลือกตั้งของที่ประชุมสภาสหพันธ์รัฐ (Bundesversammlung) ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และผู้ที่สภาของแต่ละมลรัฐเลือกเข้ามาในจำนวนเท่าๆ กัน กำหนดให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจมากขึ้น และมีความเข้มแข็งขึ้น กำหนดให้การลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีจะกระทำได้เมื่อมีการเลือกผู้ที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่ไว้ด้วย

- ปรับระบบการเลือกตั้งและระบบพรรคการเมือง โดยใช้ระบบการเลือกตั้งแบบผสม คือ ระบบเสียงข้างมากและระบบสัดส่วนกำหนดให้ผู้ออกเสียงมี 2 เสียงในการเลือกตั้ง ปรับระบบพรรคการเมืองให้พรรคการเมืองมีความโปร่งใสมากขึ้น โดยถือว่าพรรคการเมืองเป็นองค์กรทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญจากทฤษฎีและแนวคิดในการร่างรัฐธรรมนูญ 1949 ของเยอรมันดังกล่าว อันเป็นรัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของรัฐธรรมนูญ 1919 บนพื้นฐานของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (1949) ทำให้ประเทศเยอรมันมีฝ่ายบริหารที่มีเสถียรภาพและมีความเข้มแข็ง ในขณะเดียวกันองค์กรที่มีอำนาจในการควบคุมตรวจสอบขององค์กรทางการเมือง คือศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ก็ยังดำรงความอิสระและเป็นกลางได้ นอกจากนี้องค์กรอื่นๆของรัฐก็ยังสามารถทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบฝ่ายบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งย่อมส่งผลต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้วย

3.2.2 สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงที่มาของสิทธิและเสรีภาพ ความหมายของสิทธิและเสรีภาพและขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.2.2.1 ที่มาของสิทธิและเสรีภาพ

หากจะกล่าวถึงที่มาของสิทธิและเสรีภาพอาจมีรากฐานในการอธิบายถึงที่มาของสิทธิและเสรีภาพแตกต่างกันออกไป แต่ที่มาที่สำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ

นั่นมีที่มาจากกฎหมายธรรมชาติ แนวความคิดของกฎหมายธรรมชาตินี้มีบทบาทต่อแนวคิดในทางกฎหมายของยุโรปหลายประการ โดยเฉพาะแนวความคิดเกี่ยวกับลำดับชั้นของกฎหมาย ซึ่ง Thomas Aquinas นักปรัชญาศาสนาปลายยุคกลางได้จำแนกกฎหมายออกเป็น 3 ประเภทด้วยกัน คือ กฎธรรมชาติ กฎสวรรค์ และกฎหมายที่มนุษย์สร้างขึ้น Thomas Aquinas เรียกกฎหมายที่มนุษย์สร้างขึ้นว่า "mensura unensurata" ซึ่งกฎหมายที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้นหากได้แย้งกับธรรมชาติ กฎของมนุษย์ดังกล่าวไม่อาจมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายได้ หรืออาจกล่าวได้ว่ากฎหมายธรรมชาติถือว่ามีสถานะที่เหนือกว่า (norma superior) ซึ่งผูกพันต่อกฎหมายที่ออกโดยผู้มีอำนาจในการตรากฎหมายการ จัดความสำคัญของชั้นกฎหมายในลักษณะดังกล่าวของบุคคลทำให้เกิดความชัดเจนในเรื่องลำดับชั้นของกฎหมายและความหมายของลำดับชั้นของกฎหมาย ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้มีอิทธิพลต่อนักคิดในทางกฎหมายในยุคต่อมา เช่น Grotius, Christian Wolff และ Emer de Vattel เป็นต้น แม้ว่าแนวคิดของนักกฎหมายในยุคใหม่จะให้เหตุผลในทางปรัชญาแทนการให้เหตุผล ในทางแนวทฤษฎีของยุคกลางก็ตาม แนวความคิดกฎหมายธรรมชาตินี้มีบทบาทสำคัญในทางพัฒนาการแนวคิดในทางกฎหมาย ในยุคต่อมาโดยมีอิทธิพลทั้งในทางรูปแบบ (Formal) ซึ่งถือว่าแนวคิดกฎหมายธรรมชาติดวงรากฐานในเรื่องลำดับชั้นของกฎหมาย ส่วนในทางเนื้อหา (inhaltlich) ของกฎหมายธรรมชาตินั้น คือ มีกฎเกณฑ์ที่สำคัญซึ่งยอมรับสิทธิที่ติดตัวมนุษย์ อันเป็นสิทธิที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับปัจเจกบุคคลด้วยกัน และกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ และต่อมาพื้นฐานของแนวคิดกฎหมายธรรมชาตินี้ยอมรับสิทธิที่ติดตัวมนุษย์ ได้รับการบัญญัติรับรองไว้ในกฎหมายพื้นฐาน (leges fundamentals) ซึ่งเป็นกฎหมายบัญญัติที่อยู่ในลำดับชั้นที่สูงกว่า อันเป็นการนำแนวความคิดของกฎหมายธรรมชาตินี้ไปบัญญัติรับรองให้เป็นสิทธิตามกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งกฎหมายพื้นฐานในลักษณะดังกล่าวนี้เข้าไปมีบทบาทในประเทศต่างๆ ในภาคพื้นยุโรปอย่างมาก แนวความคิดของกฎหมายธรรมชาตินี้จึงมีบทบาทต่อทฤษฎีในทางการเมือง และทฤษฎีในทางกฎหมายหากศึกษาการคลี่คลายของสิทธิและเสรีภาพที่มีพัฒนาการอย่างยาวนานในประวัติศาสตร์ของยุโรปแล้ว อาจแบ่งช่วงการพัฒนาออกเป็น 4 ช่วงดังนี้

ก. ช่วงที่หนึ่ง เป็นช่วงของการพัฒนาการเกี่ยวกับเสรีภาพในทางศาสนา ด้วยเหตุที่ปัญหาความเชื่อในเรื่องศาสนาเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดความขัดแย้งอย่างยาวนานในช่วงยุคกลางก่อให้เกิดผลกระทบอย่างใหญ่หลวง เสรีภาพในทางศาสนาประสบผลสำเร็จครั้งแรก เมื่อสงครามกลางเมืองที่เกิดขึ้นจากความแตกแยกในทางศาสนานั้นมักจะอาศัยอำนาจรัฐเข้ามาแก้ปัญหาดังกล่าว ด้วยเหตุนี้เองจึงเริ่มมีแนวความคิดที่จะให้รัฐเป็นกลางในทางศาสนา และเริ่มยอมรับกันว่าเรื่อง การนับถือศาสนานั้นแท้จริงแล้วเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล ดังนั้นพัฒนาการในช่วงนี้จึงเป็นช่วงที่แยกความเป็นศาสนาจักรออกจากความเป็นรัฐ และการยอมรับว่าเรื่องการนับถือศาสนานั้นเป็น

เรื่องของปัจเจกบุคคล ซึ่งบุคคลแต่ละบุคคลย่อมมีเสรีภาพที่จะเชื่อในลัทธิหรือศาสนาที่แตกต่างกันออกไป

ข. ช่วงที่สอง พัฒนาการในช่วงที่สองของสิทธิและเสรีภาพเป็นพัฒนาการของสิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ (die uirtsduafidren Grundrelte) ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในทรัพย์สิน เสรีภาพในการทำสัญญา (die Verfragsfreiheit) และเสรีภาพในการประกอบอาชีพ (Berufstfreiheit) พัฒนาการของสิทธิและเสรีภาพในช่วงที่สองเป็นผลมาจากการล่มสลายของระบบศักดินา โครงสร้างความสัมพันธ์ของบุคคลในโครงสร้างแบบสังคมศักดินาที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดชนชั้นกลางซึ่งเป็นชนชั้นใหม่ ซึ่งเรียกร้องการมีกรรมสิทธิในที่ดินและเรียกร้องเสรีภาพในการประกอบอาชีพเนื่องจากการประกอบอาชีพของชนชั้นใหม่มิได้อยู่ในภาคเกษตรกรรมเท่านั้น หากแต่เกิดอาชีพใหม่ขึ้น เช่น ช่างฝีมือ พ่อค้า ทั้งนี้ เพราะในยุคนั้นมีการห้ามประกอบอาชีพโดยเฉพาะอย่างยิ่งการห้ามมิให้ขุนนางทำการค้า และการผลิตใดๆ

ค. ช่วงที่สาม เป็นพัฒนาการของสิทธิและเสรีภาพในทางประชาธิปไตย (die deunokratischen freiheiten) ซึ่งได้แก่ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการชุมนุม เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ และเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม พัฒนาการของสิทธิและเสรีภาพนั้นช่วงนี้เป็นการเรียกร้องของชนชั้นกลางในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่การที่ชนชั้นกลางเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองได้จะต้องอาศัยเครื่องมือหรือปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้น เสรีภาพในทางประชาธิปไตยจึงกลายเป็นเครื่องมือที่ทำให้ระบบการปกครองได้รับการพัฒนาไปสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ง. ช่วงที่สี่ เป็นพัฒนาการสิทธิขั้นพื้นฐานทางสังคม (die sozialen Grundredeten) สิทธิขั้นพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ สิทธิในการทำงาน การให้หลักประกันในอนาคต การให้ความดูแลทางด้านสุขภาพ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย การศึกษา เป็นต้น สิทธิขั้นพื้นฐานทางสังคมเป็นผลของการต่อสู้ทางความคิดกับแนวคิดแบบสังคมนิยม ซึ่งแนวคิดสังคมนิยมมองเรื่องสิทธิของฝ่ายเสรีนิยมว่าเป็นเพียงแต่ความเท่าเทียมกันในทางกฎหมาย แต่ในความเป็นจริงแล้วมนุษย์มีสิทธิและเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ ย่อมไร้ความหมายเพราะบุคคลกลุ่มหนึ่งในสังคมขาดไร้โอกาสด้วยเหตุนี้ จึงควรจะต้องให้บุคคลเหล่านี้สามารถเข้าถึงสิทธิและเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้อย่างแท้จริง หากจะพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับการบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของเยอรมันโดยเริ่มจากรัฐธรรมนูญฉบับไวมาร์ (1919) ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญก่อนฉบับปัจจุบัน (1949) รัฐธรรมนูญฉบับไวมาร์ (1919) ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ แต่มิได้มีการบัญญัติว่าด้วยหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลแต่อย่างใด ดังนั้น สภาพการณ์ของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับไวมาร์ (1919) จึงพิจารณาสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของบุคคลตามขอบเขตของกฎหมายระดับรัฐบัญญัติว่าได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิ

ของบุคคลไว้เพียงใด ด้วยเหตุนี้เองภายใต้รัฐธรรมนูญไวมาร์ จึงกล่าวได้ว่า สิทธิตามรัฐธรรมนูญของบุคคลเป็นไปตามที่รัฐบัญญัติได้บัญญัติไว้ และประการสำคัญที่รัฐธรรมนูญไวมาร์มิได้บัญญัติไว้คือ การให้หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิโดยองค์กรตุลาการด้วยเหตุนี้เองสิทธิตามรัฐธรรมนูญของบุคคลแทบจะไร้ความหมาย เพราะเมื่อบุคคลถูกระทบสิทธิ มิได้มีกฎหมายบัญญัติรับรองคุ้มครองเพื่อให้บุคคลที่ถูกกระทบใช้สิทธิได้แย้งการกระทำดังกล่าวต่อองค์กรตุลาการได้ และนั่นคือสาเหตุที่ทำให้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญไวมาร์ (1919) ไม่ประสบความสำเร็จในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลภายหลังจากประเทศเยอรมันแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ใน ค.ศ. 1945 และภายหลังจากนั้นได้มีการตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ กล่าวเฉพาะในหมวดสิทธิและเสรีภาพ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ศึกษาความบกพร่องจากรัฐธรรมนูญไวมาร์(1919) ว่าเพราะเหตุใดสิทธิและเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญจึงไม่มีผลในทางปฏิบัติจากการศึกษาข้อบกพร่องของรัฐธรรมนูญไวมาร์ (1919) แล้ว คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้บัญญัติหลักการที่สำคัญๆ หลายหลักการเพื่อให้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมีผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยมีหลักการที่สำคัญเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพดังนี้

ก. บัญญัติคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Mensdenwrire) โดยบัญญัติให้อำนาจอรัฐต้องให้ความเคารพ และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องให้ความคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (มาตรา 1 วรรค 1 ของรัฐธรรมนูญ (Grundgesety-GG)) การบัญญัติคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของรัฐธรรมนูญเยอรมันมีผลมาจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวในช่วงการปกครองของนาซี ซึ่งทำให้ผู้ร่างรัฐธรรมนูญของเยอรมันเห็นว่าเป็นข้อผิดพลาดอย่างใหญ่หลวง ดังนั้นเพื่อเป็นการแสดงเจตจำนงของรัฐเยอรมันในอนาคตว่ารัฐเยอรมันจะให้ความเคารพและคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รัฐจึงต้องมีการรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้

ข. สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ย่อมผูกพันโดยตรงต่ออำนาจนิติบัญญัติอำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ (มาตรา 1 วรรค 3 GG) ทั้งนี้ เพื่อแก้ปัญหาของรัฐธรรมนูญมิได้มีผลผูกพันต่ออำนาจรัฐโดยตรง หากแต่องค์กรของรัฐกลับไปพิจารณาสิทธิของบุคคลตามรัฐบัญญัติฐานระหว่างการผูกพันอำนาจรัฐ

ค. บัญญัติหลักประกันในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิโดยวางหลักประกันในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิไว้ดังนี้

ค.1) การจำกัดสิทธิอาจกระทำได้โดยกฎหมายและกฎหมายนั้นจะต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง อีกทั้งกฎหมายนั้นจะต้องระบุบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจดังกล่าวด้วย (มาตรา 19 วรรค 1 GG)

ค.2) ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ไม่อาจจะกระทำให้กระทบสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพมิได้ (มาตรา 19 วรรค 2 GG)

ง. รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์(Bundesverfassungsgericht) เป็นองค์กรที่มีอำนาจในการควบคุมตรวจสอบในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญโดยบัญญัติให้บุคคลอาจร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ได้ในกรณีถูกระทบสิทธิโดยอำนาจมหาชน (มาตรา 193 (1) ข้อ 49)

3.2.2.2 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ

ตามความเห็นของ Pieroth และ Sohlink เห็นว่าการให้ความหมายสิทธิและเสรีภาพ หรือตามที่เยอรมันเรียกว่าสิทธิขั้นพื้นฐาน (Grundrechte) นั้น อาจให้ความหมายได้ 2 นัย 32 ก. นัยแรก สิทธิขั้นพื้นฐานเป็นสิทธิของปัจเจกบุคคลที่มีอยู่ก่อนที่จะมีรัฐเสรีภาพและความเสมอภาคของปัจเจกบุคคลดังกล่าวเป็นเงื่อนไขอันชอบธรรมที่ก่อให้เกิดรัฐขึ้น ด้วยเหตุนี้สิทธิในเสรีภาพและสิทธิในความเสมอภาคจึงผูกพันและเป็นข้อจำกัดของการใช้อำนาจอรัฐ ข. นัยที่สอง สิทธิขั้นพื้นฐานรวมทั้งสิทธิทั้งหลายซึ่งตกได้แก่ปัจเจกบุคคลมิใช่ใน สภาวะที่เป็นมนุษย์ แต่หากได้รับสิทธิเช่นนั้นเพราะเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ โดยสิทธิเหล่านั้นมิได้มีอยู่ หากไม่มีรัฐ หากแต่สิทธิทั้งหลายนั้นบุคคลล้วนได้รับไปจากรัฐทั้งสิ้น ความหมายของสิทธิ และเสรีภาพทั้งสองนั้นต่างมีลักษณะร่วมและมีข้อแตกต่างกัน เพราะตามแนวความคิดของกฎหมายธรรมชาตินั้นเห็นว่า เสรีภาพและความเสมอภาคมีอยู่ก่อนที่จะมีสังคมและรัฐ ซึ่งในที่นี้มิได้มีความเข้าใจผิดว่ามนุษย์ไม่สามารถอาศัยอยู่ได้โดยปราศจากสังคมหรือปราศจากรัฐ แต่การมีอยู่ก่อนของสิทธิและเสรีภาพก่อนที่จะมีรัฐนั้นตามแนวความคิดดังกล่าวเห็นว่า เป็นความจำเป็นที่รัฐจะต้องอธิบายให้เหตุผลในการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าว ความหมายของสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีอยู่ก่อนรัฐ ย่อมมีความหมายว่าการใช้สิทธิดังกล่าวไม่จำเป็นต้องอธิบายให้เหตุผลต่อรัฐแต่อย่างใดแต่ในทางตรงกันข้ามหากรัฐจะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวรัฐจะต้องอธิบายให้เหตุผลในการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานนั้น สำหรับพัฒนาการสิทธิของประเทศเยอรมันนั้นยอมรับหลักการดังกล่าว Pieroth และ Schlink ได้ให้ความหมายสิทธิขั้นพื้นฐานในความหมายทั่วไปว่าหมายถึงสิทธิของปัจเจกบุคคลอันเป็นสิทธิที่ผูกพันต่อรัฐ สิทธิขั้นพื้นฐานเหล่านี้เรียกร้องการให้เหตุผลจากรัฐในกรณีที่จะมีการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าว ในกรณีที่ยอมรับว่าสิทธิขั้นพื้นฐานมีอยู่ในรัฐตามความเห็นของ Albert Bleckmann เห็นว่าการให้ความหมาย สิทธิขั้นพื้นฐาน อาจให้ความหมายได้ 2 ลักษณะ¹⁴ สิทธิขั้นพื้นฐานในความหมาย

¹⁴ Albert Bledemann, Staatsrechtl II- Die Grundrechte, 4 Aufl., 1996, S.85.

ในทางเทคนิคกฎหมาย(die Grundrechte in rechttechmischen Sinne) และสิทธิขั้นพื้นฐานในความหมายโดยแท้ (in einem reinen Ordnungssinn) ก. สิทธิขั้นพื้นฐานในความหมายในทางเทคนิคกฎหมาย (die Grundrechte in rechttechmischen Sinne) ก็ให้ความหมายในตัวมนุษย์นี้หมายถึงการนิยามศัพท์ ซึ่งการนิยามศัพท์เหล่านี้จะเชื่อมโยงไปสู่ผลของกฎหมาย ซึ่งในกรณีของสิทธิขั้นพื้นฐาน ย่อมหมายความว่าผลของกฎหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะนำมาใช้เมื่อเป็นกรณีที่เป็นเรื่องของสิทธิขั้นพื้นฐานในความหมายที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้น ความหมายของสิทธิขั้นพื้นฐานในความหมายนี้จึงหมายถึง“เงื่อนไขในส่วนขององค์ประกอบของกฎหมาย” (Tatbestands voraussetzung) นั่นเอง ตัวอย่างเช่น ผลของกฎหมายตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 19* GG ย่อมผูกพันต่อความหมายของสิทธิขั้นพื้นฐานตามที่กำหนดไว้ ซึ่งหากนอกเหนือจากมาตรา 19 แล้ว การให้ความหมายสิทธิขั้นพื้นฐานอาจให้ความหมายในลักษณะอื่นได้ ดังเช่น สิทธิขั้นพื้นฐานในความหมายของมาตรา 19 วรรค 1 และวรรค 3 ความหมายเฉพาะ “สิทธิขั้นพื้นฐาน” ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1 ถึงมาตรา 18 เท่านั้น ในขณะที่ความหมายของสิทธิขั้นพื้นฐานในความหมายของมาตรา ๑๙ วรรค ๒ และการทำให้เกิดความมั่นคงต่อหลักนิติรัฐ ความหมายของสิทธิขั้นพื้นฐานย่อมหมายถึงสิทธิขั้นพื้นฐานตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1 ถึง มาตรา 18 และย่อมหมายความว่ารวมถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่กระจัดกระจายอยู่ในมาตราอื่นๆ ของรัฐธรรมนูญด้วย เช่น ตามมาตรา 101 - มาตรา 103 GG การให้ความหมายตามหลักการนี้เป็นการให้ความหมายสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะที่สิทธิขั้นพื้นฐานเป็น“สิทธิในการป้องกัน” (Abwehrrechte) เท่านั้น สิทธิขั้นพื้นฐานมิได้หมายความรวมไปถึงความมุ่งหมายที่จะมุ่งคุ้มครองเชิงสถาบัน (institutionelle Garantie) และไม่รวมถึงความมุ่งหมายที่จะให้เป็นสิทธิเรียกร้องให้กระทำการ (positive Leistungsrechte) ข. สิทธิขั้นพื้นฐานในความหมายโดยแท้ (in einem reinen Ordnungssinn) การให้ความหมายในความหมายโดยแท้เป็นการให้ความหมายโดยไม่คำนึงถึงผลในทางกฎหมายแต่อย่างใด การให้

* มาตรา 19 (การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐาน)

(1) ภายใต้รัฐธรรมนูญนี้ สิทธิขั้นพื้นฐานอาจถูกจำกัดได้โดยกฎหมายหรือโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย กฎหมายในกรณีนี้จะต้องมีผลบังคับเป็นการทั่วไป และจะใช้บังคับเพื่อกรณีใดกรณีหนึ่งมิได้นอกจากนี้กฎหมายดังกล่าวจะต้องกล่าวอ้างถึงมาตราของสิทธิขั้นพื้นฐานนั้นด้วย

(2) ไม่ว่ากรณีใดๆ การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของสิทธิขั้นพื้นฐานนั้นมิได้

(3) สิทธิขั้นพื้นฐานนั้นให้นำมาใช้กับนิติบุคคลภายในประเทศด้วย เท่าที่สิทธิขั้นพื้นฐานนั้นสามารถนำมาใช้กับนิติบุคคลได้

(4) หากบุคคลใดถูกละเมิดสิทธิโดยอำนาจมหาชน บุคคลนั้นชอบที่จะใช้สิทธิทางศาลได้ในกรณีที่ไม่มีศาลที่มีเขตอำนาจในเรื่องนั้น ให้ฟ้องยังศาลยุติธรรม

ความหมายในความหมายนี้จะต้องทำความเข้าใจในความหมายของสิทธิขั้นพื้นฐานภาคทั่วไปว่า สิทธิขั้นพื้นฐานภาคทั่วไปดังกล่าวจะต้องสรุปรวมถึงความทั้งหลายที่สัมพันธ์เกี่ยวโยงกับสิทธิขั้นพื้นฐาน ดังนั้น การให้ความหมายสิทธิขั้นพื้นฐานในความหมายนี้ สิทธิขั้นพื้นฐานจึงมิได้มีความหมายเฉพาะว่าเป็น สิทธิป้องกันอันเป็นสิทธิตามกฎหมายมหาชนเท่านั้น แต่สิทธิขั้นพื้นฐานยังมีความหมายเป็นสิทธิเรียกร้องให้กระทำการ (lie positiven Leistungsansprüche) เป็นการให้หลักประกันในเชิงสถาบัน (die institutionellen Garantien) สิทธิขั้นพื้นฐานยังเป็นปทัสถาน (objective Norm) จากลักษณะของสิทธิขั้นพื้นฐานตามที่ได้กล่าวถึงจึงอาจนำมาสู่การตีความหมายสิทธิขั้นพื้นฐานในความหมายโดยแท้ว่าหมายถึงปทัสถานของรัฐธรรมนุญซึ่งกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ

3.2.2.3 เกณฑ์ในการตรวจสอบว่ากฎหมายขัดต่อสิทธิและเสรีภาพ

ตามแนวทางการตรวจสอบของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันอาจแยกเกณฑ์ในการตรวจว่ากฎหมายละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพหรือไม่ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้ การตรวจสอบว่ากฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งละเมิดสิทธิและเสรีภาพหรืออาจตรวจสอบได้จากเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- (1) การกระทำอันใดอันหนึ่งที่กฎหมายมุ่งหมายจะจำกัดนั้นอยู่ในขอบเขตของสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่
- (2) กฎเกณฑ์ของกฎหมายนั้นเป็นการแทรกแซงในขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่
- (3) การแทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพเป็นไปตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนุญหรือไม่ กล่าวคือ
 - ก. กระบวนการร่างกฎหมายดังกล่าวเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้หรือไม่
 - ข. ตรวจสอบประเภทของสิทธิกับเงื่อนไขของกฎหมาย
 - ในกรณีที่เป็นสิทธิและเสรีภาพซึ่งอยู่ภายใต้เงื่อนไขพิเศษ การจำกัดสิทธิประเภทนี้กฎหมายที่จำกัดสิทธิจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้
 - ในกรณีที่เป็นสิทธิและเสรีภาพที่ปราศจากเงื่อนไขทางกฎหมาย กฎหมายที่จำกัดสิทธิดังกล่าวเป็นไปเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอื่น หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่

(4) ในกรณีที่เป็นการบัญญัติเป็นกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพ กฎหมายนั้นได้กำหนดรายละเอียดอันเป็นสาระสำคัญที่ฝ่ายนิติบัญญัติต้องเป็นผู้กำหนดเองนั้น ฝ่ายนิติบัญญัติได้กำหนดสาระสำคัญดังกล่าวได้อย่างพอเพียงหรือไม่ หรือเป็นไปตามหลัก Parlamentsvorbehalt หรือไม่

(5) กฎหมายที่จำกัดสิทธินั้นเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน (der Verhältnismässigkeitssatz) หรือไม่

(6) กฎหมายที่จำกัดสิทธินั้นเป็นกฎหมายที่จำกัดสิทธิจนกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ (Wesengehalt des Gradrechts) หรือไม่

(7) กฎหมายที่จำกัดสิทธินั้นเป็นกฎหมายที่บัญญัติเพื่อใช้เฉพาะแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือไม่

(8) กรณีของสิทธิและเสรีภาพที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายที่จำกัดสิทธินั้นได้กล่าวอ้างมาตรา 1 ของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิ (Zitiergetoot) หรือไม่

(9) กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นได้กำหนดองค์ประกอบและผลของกฎหมายไว้แน่นอนชัดเจนเพียงพอหรือไม่

(10) กฎหมายนั้นละเมิดต่อหลักความเสมอภาค (Gleichheitssatz) หรือไม่ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

ก. กฎหมายฉบับนั้นได้กำหนดให้มีการปฏิบัติให้แตกต่างกันสำหรับข้อเท็จจริงที่มีสาระสำคัญเหมือนกันหรือไม่

ข. การปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันนั้นเป็นกรณีที่สามารทำให้เหตุผลตามรัฐธรรมนูญได้หรือไม่ โดยมีข้อพิจารณาในการตรวจสอบ ดังนี้

ข.1) การบัญญัติกฎหมายดังกล่าวเป็นไปตามขั้นตอนกระบวนการตามกฎหมายหรือไม่

ข.2) กฎหมายนั้นเป็นไปตามหลักเงื่อนไขของการบัญญัติกฎหมายของรัฐธรรมนูญ (Parlamentsvorbehalt) หรือไม่ กล่าวคือ กฎหมายฉบับนั้นฝ่ายนิติบัญญัติได้กำหนดสาระสำคัญโดยองค์กรนิติบัญญัติไว้เพียงพอหรือไม่

ค. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับหลักความเสมอภาค

ค.1) การปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันนั้นมีความมุ่งหมายเพื่อวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

ค.2) ในกรณีของหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันนั้นเป็นไปตามเงื่อนไขของหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องนั้นๆ หรือไม่ เช่น- การปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันนั้นละเมิดหลักเกณฑ์ของข้อห้ามมิให้เลือกปฏิบัติ (มาตรา 3 วรรค 338)* หรือไม่ หรือมีเหตุผลข้อยกเว้นอื่น ๆ ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่

- การปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันนั้นมีการบรรลุวัตถุประสงค์นั้นได้ภายใต้หลักความเหมาะสมและจำเป็นหรือไม่

ง. องค์ประกอบของกฎหมายและผลของกฎหมายได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนหรือไม่

3.2.2.4 ตัวอย่างของแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมัน

(1) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ 30,1 (BVerfGE 30, 1) หลักการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1 ของรัฐธรรมนูญที่ห้ามมิให้ล่วงละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขว่าภายใต้สภาพการณ์ใดที่อาจกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ ซึ่งตามปกติแล้วไม่อาจหาสาเหตุให้เป็นเงื่อนไขทั่วไปได้ หากแต่จะต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นกรณีๆ ไป หากพิจารณาจากหลักทั่วไปที่ว่า มนุษย์ไม่อาจถูกมองคุณค่าว่าเป็นเพียงวัตถุแห่งการกระทำของรัฐได้นั้นหลักดังกล่าวเป็นเพียงทำให้สามารถตีความในกรณีที่เป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้เท่านั้น มนุษย์จะต้องไม่ถูกทำให้เป็นเพียงวัตถุแห่งการกระทำไม่เพียงเฉพาะในความสัมพันธ์ในทางสังคมเท่านั้น นอกจากนี้ยังรวมถึงความสัมพันธ์ในทางกฎหมายด้วย ในกรณีของความสัมพันธ์ในทางกฎหมายนั้นจะต้องเป็นกรณีที่มนุษย์ไม่ได้รับการคำนึงถึงในสายตาของกฎหมาย การละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยการบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นจะต้องเป็นกรณีที่กฎหมายนั้นได้กำหนดให้มีการกระทำซึ่งการกระทำดังกล่าวนั้นไปกระทบต่อความเป็นตัวการของบุคคลในกฎหมายหรือการกระทำตามกฎหมายนั้นในกรณีใดกรณีหนึ่งเป็นการไม่เคารพต่อศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อย่างอำภอใจ การปฏิบัติของมนุษย์โดยอาศัยอำนาจมหาชนซึ่งเป็นการปฏิบัติตามกฎหมายหากการปฏิบัติดังกล่าวนั้นไปกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กรณี

* มาตรา 3 (ความเสมอภาคต่อนักกฎหมาย)

(3) บุคคลไม่อาจจะได้สิทธิพิเศษ หรือไม่อาจได้รับการปฏิบัติให้เสียเปรียบอันเนื่องมาจากเพศ เชื้อสาย เชื้อชาติ ภาษา ถิ่นกำเนิด และเผ่าพันธุ์ ความเชื่อ ความคิดในทางศาสนาหรือทางการเมือง บุคคลไม่อาจได้รับการปฏิบัติให้เสียเปรียบเพราะเหตุแห่งความพิการของบุคคลนั้น

ที่จะต้องเป็นกรณีที่แสดงออกถึงการลบหลู่คุณค่าของมนุษย์ การกระทำในความหมายนี้ย่อมถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ไม่เคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

(2) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ 39,1 (BverfGE 39, 1) เรื่อง การอนุญาตให้ทำแท้งขัดกับรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของมาตรา 128 a ของประมวลกฎหมายอาญา ฉบับที่ 5 ของกฎหมายปฏิรูปกฎหมายอาญา (5 StrRG) 18 มิถุนายน 1974 ไม่สอดคล้องกับมาตรา 2 วรรค 2 ประโยคที่ 1¹⁷ ประกอบกับมาตรา 1 วรรค 1¹⁸ กฎหมายพื้นฐาน (Grundgesetz) ดังนั้น กฎหมายดังกล่าวจึงเป็นโมฆะในกรณีที่กฎหมายดังกล่าวได้ยกเว้นให้มีการทำแท้งได้ โดยปราศจากความผิดในทางอาญา แม้ว่าการทำแท้งนั้นจะเป็นกรณีที่ปราศจากเหตุผลที่เป็นคุณค่าที่สำคัญของรัฐธรรมนูญ

1. ชีวิตที่อยู่ในครรภ์มารดานั้น ถือว่าเป็นชีวิตอีกชีวิตหนึ่งที่อยู่ภายใต้การคุ้มครองของรัฐธรรมนูญ (มาตรา 2 วรรคสอง ประโยคที่หนึ่ง และมาตรา 1 วรรคหนึ่ง กฎหมายพื้นฐาน (GG))หน้าที่ในการคุ้มครองของรัฐนั้นมิได้ห้ามเฉพาะการแทรกแซงโดยตรงของรัฐต่อชีวิตที่เติบโตในครรภ์ของมารดา หากแต่รัฐยังจำต้องคุ้มครองและสนับสนุนต่อชีวิตดังกล่าวด้วย

2. หน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองต่อชีวิตในครรภ์มารดานั้น เป็นหน้าที่ที่รัฐมีต่อมารดา

3. ตามหลักทั่วไปแล้ว การคุ้มครองชีวิตที่อยู่ในครรภ์มารดานั้น เป็นการคุ้มครองที่กินเวลาตลอดระยะเวลาที่มารดากำลังตั้งครรภ์อยู่ การคุ้มครองของรัฐดังกล่าวย่อมมาก่อนสิทธิในการกำหนดของตนเองของมารดา

4. ฝ่ายนิติบัญญัติอาจบัญญัติกฎหมายในการไม่ให้ความเห็นชอบในการทำแท้งโดยวิธีการอื่นๆ ยกเว้นโดยวิธีการกำหนดโทษในทางอาญา ประเด็นสำคัญ คือมาตรการทั้งหมดที่มุ่งหมายคุ้มครองชีวิตในครรภ์มารดานั้นได้รับหลักประกัน ในการคุ้มครองหรือไม่ มาตรการสุดท้าย เมื่อการคุ้มครองที่รัฐธรรมนูญเห็นว่าเป็นความจำเป็นไม่อาจบรรลุเป้าหมายได้ด้วยวิธีการอื่น กรณีนี้ย่อมเป็นภาระหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติที่จะก่อให้เกิดความมั่นคงต่อชีวิตในครรภ์มารดาด้วยวิธีการของกฎหมายอาญา

¹⁷ มาตรา 2 กฎหมายพื้นฐาน “(2) บุคคลมีสิทธิในชีวิตและร่างกาย...”

¹⁸ มาตรา 1 วรรค 1 กฎหมายพื้นฐาน “(1) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่อาจจะถูกล่วงละเมิดได้ เป็นภาระหน้าที่ของอำนาจรัฐที่จะต้องเคารพและคุ้มครองในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์...”

5. การให้มีการตั้งครุฑต่อไปในบางกรณีอาจจะไร้เหตุผล ในกรณีที่มีการทำแท้งเป็นความจำเป็น เพื่อป้องกันมารดาจากอันตรายต่อชีวิตของมารดา หรือต่ออันตรายที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพของมารดา นอกจากนี้ ฝ่ายนิติบัญญัติยังมีอำนาจที่จะกำหนดกรณีข้อยกเว้นอื่นๆ ที่เป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อผู้เป็นมารดา ซึ่งมีลักษณะรุนแรงดังที่ได้กล่าวแล้ว อันเป็นการแสดงถึงความไร้เหตุผลที่จะให้มารดาตั้งครุฑต่อไป ในกรณีเช่นนี้ย่อมอนุญาตให้มีการทำแท้งได้

6. กฎหมายปฏิรูปกฎหมายอาญา ฉบับที่ 5 ลงวันที่ 18 มิถุนายน 1974 นั้นจึงเป็นการไม่ถูกต้องตามขอบเขตที่จำกัดกระทำตามภาระหน้าที่ในทางรัฐธรรมนูญ กฎหมายดังกล่าวจึงตกเป็นโมฆะ

(3) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ 8,274 (BVerfGE 8, 274) เรื่องเกี่ยวกับเงื่อนไขของกฎหมายและความแน่นอนชัดเจนของกฎหมาย

หลักการพื้นฐานของหลักนิติรัฐ (Die Grundsätze des Rechtsstaates) เรียกร้องว่า การมอบอำนาจต่อฝ่ายบริหารสำหรับการออกนิติกรรมทางปกครองที่ก่อให้เกิดภาระต่อประชาชน โดยกฎหมายที่มอบอำนาจให้จะต้องกำหนดเนื้อหาวัตถุประสงค์และขอบเขตอย่างชัดเจนและจะต้องจำกัดว่า การแทรกแซงจะต้องอยู่ภายในขอบเขตที่ชัดเจน ซึ่งประชาชนอาจคาดหมายได้ อันเป็นผลจากหลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายปกครอง (der Grundsatz der Gesetzmaessigkeit der Verwaltung) หลักการแบ่งแยกอำนาจ (das Prinzip der Gesetzmaessigkeit) และจากการเรียกร้องของหลักนิติรัฐต่อการคุ้มครองโดยองค์กรศาลอันเป็นการคุ้มครองโดยปราศจากข้อยกเว้นต่อการละเมิดในสิทธิของปัจเจกบุคคลอันเกิดจากการแทรกแซงโดยอำนาจมหาชนผลจากหลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายปกครองได้เรียกร้องให้การมอบอำนาจให้แก่ฝ่ายบริหารในการออกคำสั่งทางปกครองที่ก่อให้เกิดภาระแก่ประชาชนนั้นจะต้องมีขอบเขตและจะต้องกำหนดรายละเอียดในการมอบอำนาจนั้นด้วย หลักการดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายว่า การแทรกแซงโดยอำนาจมหาชนนั้นจะต้องสามารถคาดคำนวณได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้กฎหมายนั้นจะต้องบัญญัติเนื้อหาของภารกิจของฝ่ายปกครองและไม่อาจที่จะจำกัดอยู่กับหลักการพื้นฐานที่ยึดถือกันอยู่โดยทั่วไป โดยการให้ผูกพันเฉพาะต่อกฎหมายในทางรูปแบบนั้นหาเพียงพอไม่ เงื่อนไขกฎหมายทั่วไปที่เคลือบคลุมซึ่งมอบให้เป็นดุลพินิจของฝ่ายบริหารในการกำหนดขอบเขตเสรีภาพของปัจเจกบุคคลกฎหมายดังกล่าวย่อมไม่สอดคล้องกับหลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายปกครองนอกจากนี้ยังมีผลมาจากหลักการแบ่งแยกอำนาจ ถ้าหากไม่มีการให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหารไว้อย่างสมบูรณ์ การปฏิบัติการของฝ่ายบริหารจึงต้องดำเนินการตาม

กฎหมาย หากฝ่ายบริหารไม่ดำเนินการตามกฎหมายและไม่ปฏิบัติตามแนวทางที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้กำหนดไว้ กรณีเช่นนี้ย่อมถือว่าฝ่ายบริหารทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติเสียเอง ซึ่งกรณีนี้เป็นการละเมิดหลักการแบ่งแยกอำนาจ (der Gewaltenteilungsgrundsatz) ประการสุดท้ายมีผลมาจากการเรียกร้องของหลักนิติรัฐต่อการให้ความคุ้มครองโดยองค์กรศาลโดยปราศจากข้อยกเว้นอันเป็นการคุ้มครองต่อการละเมิดในสิทธิของปัจเจกบุคคลอันเกิดจากการแทรกแซงของอำนาจมหาชน อันเป็นหลักการที่ให้บัญญัติไว้เป็นหลักประกันในมาตรา 19 วรรค 4 กฎหมายพื้นฐาน (GG) การคุ้มครองสิทธิของปัจเจกบุคคลโดยศาลจะมีผลได้อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อ การใช้กฎหมายดังกล่าวโดยฝ่ายบริหารที่เป็นการแทรกแซงในสิทธิของปัจเจกบุคคลนั้นสามารถที่ถูกรตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายโดยศาลได้ จากเหตุผลดังกล่าวนี้เองการมอบอำนาจให้ฝ่ายปกครองแทรกแซงในสิทธิของประชาชนจึงต้องกำหนดรายละเอียดไว้อย่างชัดเจนเพียงพอ ดังนั้นกฎหมายที่ให้เสรีภาพแก่ฝ่ายบริหารในการกำหนดขอบเขตเสรีภาพของปัจเจกบุคคล กฎหมายดังกล่าวย่อมไม่สอดคล้องกับหลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายปกครอง หลักการแบ่งแยกอำนาจ และหลักการคุ้มครองสิทธิของปัจเจกบุคคลโดยศาลจาก เหตุผลข้างต้นกฎหมายดังกล่าวจึงไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

(4) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 45, 187 (BVerfGE 45, 187)

1. การลงโทษจำคุกตลอดชีวิตสำหรับบุคคลที่ฆ่าบุคคลอื่น (มาตรา 211 วรรคหนึ่งประมวลกฎหมายอาญา (StGB) ไม่ถือว่าเป็นการขัดกับหลักการของรัฐธรรมนูญ

2. การพิพากษาคดีในปัจจุบันนั้นเป็นที่เข้าใจกันว่า กรณีไม่อาจวินิจฉัยให้มีการพิพากษาเพื่อให้จำคุกตลอดชีวิตภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยมาตรการการเรื่องโทษทางอาญา และภายใต้การคำนึงถึงในทางปฏิบัติตามความในมาตรานี้ อันเป็นเหตุทำให้เกิดความเสียหายต่อกายหรือจิตใจที่เป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

3. กรณีย่อมถือว่เป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขของการลงโทษทางอาญาที่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในกรณีที่ผู้ถูกต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตโดยหลักพื้นฐานแล้วบุคคลนั้นยังคงมีโอกาสอยู่ที่จะกลับคืนไปสู่อิสรภาพอีกครั้ง ถ้าฟังความเป็นไปได้ที่บุคคลนั้นจะได้รับการอภัยโทษนั้นหาเพียงพอไม่ แต่โดยแท้จริงแล้วตามหลักนิติรัฐจะต้องมีเงื่อนไขที่สามารถจะยุติการบังคับการลงโทษจำคุกตลอดชีวิตได้ และกระบวนการดังกล่าวนี้จะต้องได้รับการบัญญัติไว้โดยกฎหมาย

(4) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 38, 281 (BVerfGE 38, 281) กฎหมายของมลรัฐ Bremen และ Saarland เกี่ยวกับการจัดตั้งสภาองค์กรลูกจ้าง (Arbeitnehmerkammern) ให้เป็นนิติบุคคลมหาชน และบังคับให้ลูกจ้างทั้งหมดเป็นสมาชิกขององค์กรดังกล่าว กฎหมายดังกล่าว

ไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญบุคคลย่อมได้รับการรับรองสิทธิตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญ ในการเริ่มให้มีการรวมกันเป็นสมาคม ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง หรือในการก่อตั้งสมาคม แต่ทั้งนี้ ย่อมรวมถึงมีสิทธิที่จะไม่เข้าไปรวมกลุ่มหรือมีสิทธิที่จะออกจากการรวมกลุ่มได้ แต่กรณีย่อมมีความหมายเป็นประการอื่นหากรัฐตัดสินใจโดยอาศัยเหตุผลเพื่อประโยชน์ส่วนรวมโดยการกำหนดเป็นกฎหมายให้จัดตั้งนิติบุคคลมหาชนขึ้นเป็นองค์กรของกลุ่มในภาครัฐเสีย ซึ่งการจะบรรลุมารกิจขององค์กรดังกล่าวได้จะต้องกำหนดให้บุคคลที่อยู่ในขอบเขตของเรื่องนั้นเป็นสมาชิกขององค์กรดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามกรณีมิได้หมายความว่ารัฐสามารถระทำการดังกล่าวได้โดยปราศจากขอบเขต กฎหมายดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามหลักการของรัฐธรรมนูญ ซึ่งหมายความว่า กฎหมายดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญทั้งในทางรูปแบบและในทางเนื้อหา รวมทั้งจะต้องสอดคล้องกับหลักนิติรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักความได้สัดส่วน(Grundsatz der Verhältnismäßigkeit) สำหรับกรณีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ คือ องค์กรนิติบัญญัติจะต้องพิจารณาเสรีภาพทั่วไปตามมาตรา 2 วรรคหนึ่ง GG กับความสำคัญของการจัดตั้งองค์กรดังกล่าวโดยจะต้องตรวจสอบอย่างระมัดระวังถึงความจำเป็นในการก่อตั้งองค์กรในรูปของนิติบุคคลมหาชน บัญญัติบุคคลย่อมอาศัยสิทธิตามมาตรา 2 วรรคหนึ่ง GG ในการที่จะใช้สิทธิเพื่อโต้แย้งกับการบังคับให้เป็นสมาชิกขององค์กรใดองค์กรหนึ่งที่ไม่จำเป็นต้องเข้าไปเป็นสมาชิกได้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับข้อห้ามมิให้เลือกปฏิบัติ(das Diskriminierungsverbot) ตามมาตรา 3 วรรคสาม GG ตามมาตรา ๓ วรรคสาม ได้บัญญัติว่า “บุคคลไม่อาจจะถูกเลือกปฏิบัติได้เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศ เชื้อชาติ สัญชาติ ภาษา ถิ่นกำเนิด และเผ่าพันธุ์ ความเชื่อความคิดในทางศาสนาหรือทางการเมือง บุคคลไม่อาจได้รับการปฏิบัติอย่างเสียเปรียบ เพราะเหตุแห่งความพิการของบุคคลนั้น” มาตรา ๓ วรรคสาม เป็นหลักข้อห้ามมิให้เลือกปฏิบัติเป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือขอบเขตของสองวรรคแรก ในทางข้อเท็จจริงหลักข้อห้ามมิให้เลือกปฏิบัตินี้ได้แสดงให้เห็นว่าบุคคลไม่อาจจะได้รับการปฏิบัติอย่างได้เปรียบหรือเสียเปรียบอันเนื่องมาจากเหตุดังกล่าว ดังนั้น มาตรา 3 วรรคสามมีขอบเขตการคุ้มครอง ในกรณีที่มีการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันในกรณีใด กรณีหนึ่งนั้นจะมีผลมาจากคุณสมบัติตามที่ได้บัญญัติไว้ ในกรณีนี้จึงเป็นกรณีที่มีการกระทำของรัฐจะกระทำต่อบุคคลนั้นหรือไม่หรือจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นอย่างไร โดยได้เชื่อมโยงกับคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น การกำหนดคุณสมบัติที่ไม่อาจถือเป็นเหตุให้มีการปฏิบัติให้แตกต่างกันตามมาตรา 3 วรรคสาม นั้นถือเป็นการบัญญัติไว้อย่างครบถ้วน นั้นหมายความว่า การระบุลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 3 วรรคสามเป็นการทำให้เกิดความแน่ใจขั้นต่ำที่สุดต่อการเลือกปฏิบัติส่วนความแตกต่างในลักษณะอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในมาตรา 3 วรรคสาม นั้น จะต้องพิจารณาตามมาตรา 3 วรรคหนึ่ง ตามหลักความเสมอภาคทั่วไปการเลือกปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบหรือเสียเปรียบแก่บุคคลอาจเกิดจากการกระทำหรือเกิดจากการละเว้นไม่

กระทำก็ได้ ตามมาตรา 3 วรรคสาม ที่ได้บัญญัติไว้ว่าบุคคลไม่อาจได้รับการเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากคุณสมบัติดังที่กล่าวไว้ได้ ในกรณีเห็นได้ว่าคุณสมบัติดังกล่าวนั้นเองจะต้องเป็นสาเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติ หากมีการเลือกปฏิบัติจากสาเหตุอื่น นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในมาตรา 3 วรรคสาม กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา 3 วรรคสามตามมาตรา 3 วรรคสาม นอกเหนือจากการบัญญัติหลักห้ามมิให้เลือกปฏิบัติแล้ว ในตามมาตรา 3 วรรคสาม ยังได้บัญญัติห้ามมิให้เลือกปฏิบัติในทางที่ทำให้ผู้พิการเสียเปรียบด้วย หลักการใหม่ดังกล่าวนี้ได้เพิ่มเติมเข้ามาในปี 1994 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการรับรองสถานะของบุคคลผู้พิการให้ได้รับสิทธิในทางกฎหมายมากขึ้น บทบัญญัติดังกล่าวนี้ได้บัญญัติสิทธิในความเสมอภาคที่ก่อให้เกิดการคุ้มครองต่อผู้พิการและในขณะเดียวกันก่อให้เกิดความผูกพันต่อรัฐในการที่จะทำให้บุคคลผู้พิการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น การบัญญัติคุ้มครองบุคคลผู้พิการในกรณีนี้จึงเป็นการเน้นย้ำถึงหลักรัฐสังคม (Sozialstaatsprinzip) ที่ให้ความคุ้มครองดูแลแก่บุคคลผู้พิการ หรือผู้ที่เสียเปรียบในสังคม

3.2.3 การคุ้มครองเสรีภาพสื่อมวลชนในเยอรมัน

3.2.3.1 ความหมายและขอบเขตของ “เสรีภาพสื่อมวลชน”

เสรีภาพสื่อมวลชนถือได้ว่าเป็นรากฐานของสังคมประชาธิปไตยโดยแท้ เนื่องจากมีหน้าที่บริการสังคมทางด้านข่าวสารข้อมูลและสะท้อนกระแสความคิดเห็นทั้งหลายที่มีอยู่ในสังคมให้ประชาชนได้รับรู้ รวมไปถึงการสร้างและเสนอความคิดเห็นของตนเองในเรื่องต่างๆ ซึ่งการรับรู้ข้อมูลและความคิดเห็นเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้มีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ รัฐธรรมนูญเยอรมันจึงได้รับประกันเสรีภาพสื่อมวลชนไว้ในมาตรา 5 วรรค 1 ซึ่งมีใจความว่า “...เสรีภาพของสื่อสิ่งพิมพ์ และเสรีภาพในการรายงานข่าวทางวิทยุและโทรทัศน์ย่อมได้รับความคุ้มครอง การตรวจสอบเนื้อหาไม่อาจกระทำได้”

3.2.3.2 สื่อสิ่งพิมพ์

1) ความหมาย

คำว่า “สื่อสิ่งพิมพ์” นั้น หมายถึง สิ่งพิมพ์ทุกประเภทที่มีความสามารถและมีจุดประสงค์ในการเผยแพร่ข้อมูลหรือข่าวสารทุกประเภท มิได้หมายถึงเฉพาะสิ่งพิมพ์ที่ออกเป็นประจำเท่านั้น เช่น หนังสือพิมพ์ หรือวารสาร แต่ยังหมายรวมถึงสิ่งพิมพ์ที่ถูกเผยแพร่เพียงครั้งเดียวเท่านั้นด้วย เช่น หนังสือ โบปถิว ป้ายประกาศ โปสเตอร์ นอกจากนี้ยังไม่จำเป็นต้องได้รับ

การเผยแพร่สู่สาธารณชนทั่วไป สิ่งพิมพ์ที่ถูกเผยแพร่เฉพาะภายในองค์กร เช่น วารสารสำหรับสมาชิกชมรม ก็ถือเป็น “สื่อสิ่งพิมพ์” ตามมาตรา 5 วรรค 1 แห่งรัฐธรรมนูญเยอรมันด้วย

2) ขอบเขตความคุ้มครอง

เสรีภาพสื่อสิ่งพิมพ์นั้นคุ้มครองการกระทำทุกอย่างที่มีความเกี่ยวข้องกับงานสื่อ ตั้งแต่การหาข้อมูลไปจนถึงการเผยแพร่ข่าวและความคิดเห็น รวมไปถึงความลับของกองบรรณาธิการ ความลับของแหล่งข่าว ความลับของผู้ลงโฆษณา และนอกจากนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายสนับสนุนในองค์กรสื่อก็ได้รับความคุ้มครองด้วย

ผู้ที่มีสิทธิอ้างเสรีภาพสื่อสิ่งพิมพ์ตามมาตรา 5 วรรค 1 แห่งรัฐธรรมนูญเยอรมัน ได้แก่ สำนักพิมพ์ บรรณาธิการ นักข่าว หรือแม้กระทั่งพนักงานฝ่ายบัญชีของสำนักพิมพ์ หรือพนักงานที่รับผิดชอบการลงโฆษณา

สื่อสิ่งพิมพ์

การประกอบกิจการสื่อสิ่งพิมพ์ รวมถึงการก่อตั้งสำนักพิมพ์นั้นเป็นไปอย่างอิสระ ไม่จำเป็นต้องขออนุญาตจากทางการก่อน ในเรื่องรูปแบบขององค์กรนั้นก็ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายควบคุมไว้โดยเฉพาะ

3.2.3.3 หลักประกันเสรีภาพของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรสื่อจากการคุกคามจากรัฐ

ในกระบวนการพิจารณาความทางอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความทางอาญา (StPO) มีบทบัญญัติที่คุ้มครองเสรีภาพของสื่อไว้ดังนี้

- 1) ผู้สื่อข่าวที่ถูกสอบปากคำมีสิทธิที่จะไม่เปิดเผยแหล่งข่าวและเนื้อหาของข้อมูลที่ได้รับ (มาตรา 53 วรรค 1 ประโยค 1 ข้อ 5 และประโยค 2 StPO)
- 2) ห้ามเจ้าหน้าที่ตำรวจยึดเอกสาร หรือวัตถุอื่นใดที่เก็บข้อมูลที่ได้รับ ความคุ้มครองตามข้อ 1) (มาตรา 97 วรรค 5 StPO)

สิทธิที่จะปกปิดความลับของกองบรรณาธิการและแหล่งข่าวนั้นเป็นผลมาจากการตีความมาตรา 5 วรรค 1 ประโยค 2 แห่งรัฐธรรมนูญเยอรมัน เนื่องจากสื่อจำเป็นต้องพึ่งพาแหล่งข่าวอยู่เสมอ จึงจำเป็นต้องรักษาความไว้วางใจระหว่างสื่อกับแหล่งข่าว เพื่อให้แหล่งข่าวจะได้ส่งข้อมูลให้กับสื่อโดยมิต้องเกรงกลัวว่าจะถูกเปิดเผยแหล่งที่มา

3.2.3.4 องค์กรที่ทำหน้าที่รับประกันเสรีภาพสื่อมวลชน

1. **สหภาพนักข่าว** Deutsche Journalistinnen- und Journalisten-Union (DJU) และ Deutscher Journalistenverband (DJV) โดยสหภาพนักข่าวมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ให้ความคุ้มครองทางกฎหมายในข้อพิพาทแรงงาน เช่น ให้คำปรึกษาทางกฎหมาย ให้ความช่วยเหลือและความสนับสนุนในทางการศาล

- ให้คำปรึกษาทางกฎหมายในการทำสัญญาจ้างงาน การเสียภาษี การทำประกันสังคม

- ให้ความสนับสนุนทางการเงินในการนัดหยุดงาน

- เป็นตัวแทนเจรจาทำข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง

การทำข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างนั้นเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการทำข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง (Tarifvertragsgesetz) ผู้ที่มีสิทธิเจรจาทำข้อตกลง ได้แก่ สหภาพแรงงาน และนายจ้างหรือสหพันธ์นายจ้าง โดยข้อตกลงนี้จะมีผลผูกพันนิติสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสหภาพแรงงานทุกคนกับนายจ้าง ข้อตกลงใดในสัญญาจ้างงานที่ขัดต่อข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างถือเป็นโมฆะ เว้นแต่เป็นข้อตกลงที่ให้ประโยชน์แก่ฝ่ายลูกจ้างมากกว่าที่กำหนดไว้ในข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง

2. คณะกรรมการลูกจ้าง (Betriebsrat)

ในสถานประกอบการกิจการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป ต้องจัดให้มีคณะกรรมการลูกจ้าง ซึ่งมาจากการเลือกตั้งตัวแทนลูกจ้างของสถานประกอบการนั้น คณะกรรมการลูกจ้างมีหน้าที่คอยดูแลความเป็นอยู่และสวัสดิการของลูกจ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการทางด้านบุคคลของนายจ้างหลายมาตรการจะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการลูกจ้างเสียก่อน มิฉะนั้นจะตกเป็นโมฆะ เช่น การเลิกจ้าง หรือคณะกรรมการลูกจ้างอาจฟ้องศาลแรงงานให้สั่งให้นายจ้างยกเลิกมาตรการนั้นได้ เช่น คำสั่งให้ไปทำงานในฝ่ายใหม่ หรือกลุ่มใหม่ หรือให้ปฏิบัติหน้าที่อื่น หากนายจ้างไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล คณะกรรมการลูกจ้างอาจขอให้ศาลสั่งปรับเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งก็ได้

3. สภานักข่าวหนังสือพิมพ์ (Presserat)

สภานักข่าวหนังสือพิมพ์เป็นสภาวิชาชีพที่คอยกำกับดูแลการประกอบวิชาชีพนักข่าวให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายและจรรยาบรรณนักข่าว เพื่อรักษาภาพพจน์และความน่าเชื่อถือของวิชาชีพนักข่าว (Selbstkontrolle) โดยมีหน้าที่พิจารณาเรื่องร้องทุกข์ที่เกี่ยวข้องกับสื่อสิ่งพิมพ์จากประชาชน หากเห็นว่าการกระทำที่ถูกร้องเรียนนั้นขัดต่อจรรยาบรรณ

นักข่าว (Pressekodex) ก็จะทำหนังสือเรียกร้องให้มีการปรับปรุงพฤติกรรม หรือขดเซยความเสียหายที่เกิดขึ้น นอกจากนี้สภานักข่าวหนังสือพิมพ์ยังมีหน้าที่คอยปกป้องผลประโยชน์ของผู้ประกอบอาชีพนักข่าว โดยเฉพาะเสรีภาพของสื่อมวลชน เช่น โดยการล็อบบี้นักการเมืองเมื่อมีการร่างกฎหมายที่อาจกระทบต่อเสรีภาพสื่อมวลชนได้

4. ศาล

1) ศาลแรงงาน ในการพิจารณาข้อพิพาทแรงงานระหว่างนายจ้างและลูกจ้างที่เป็นนักข่าว หากศาลต้องใช้บังคับบทบัญญัติที่ใช้ถ้อยคำไม่ชัดเจน ศาลต้องตีความบทบัญญัตินั้นโดยการชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย เช่น มาตรา 1 วรรค 2 แห่งกฎหมายคุ้มครองลูกจ้างจากการเลิกจ้าง ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

2) ศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากในเยอรมัน ประชาชนสามารถฟ้องศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง ไม่ต้องผ่านองค์กรใดๆ อย่างเช่นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาในประเทศไทย แต่ทั้งนี้จะฟ้องได้เฉพาะในกรณีที่รัฐละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเท่านั้น

หากลูกจ้างยังไม่พอใจกับคำตัดสินของศาลแรงงานสูงสุด ก็สามารถนำเรื่องไปฟ้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ โดยการอ้างว่าการตีความของศาลแรงงานสูงสุดโดยเฉพาะการชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของคู่กรณีนั้น เป็นไปในทางที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เช่น อาจอ้างว่าศาลแรงงานสูงสุดประเมินน้ำหนักของเสรีภาพนักข่าวในกรณีนี้น้อยเกินไป

3.2.4 หลักประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (Garantie des Wesensgehalts) ตามมาตรา 19 GG

ขอบเขตการใช้บังคับ “หลักการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามมาตรา 19 วรรคสอง ของกฎหมายพื้นฐานหรือรัฐธรรมนูญในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (Garantie des Wesensgehalts)” บทบัญญัติมาตรา 19 วรรคสอง¹⁹ ของกฎหมายพื้นฐานหรือรัฐธรรมนูญของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (Grundgesetz หรือเรียกโดยย่อว่า GG) ไม่ได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่า ใครคือบุคคลที่ถูกห้ามมิให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตราดังกล่าวแต่เมื่อพิจารณาจากความเป็นมาหรือการเกิดขึ้นทาง

¹⁹ มาตรา 19 วรรคสอง GG บัญญัติไว้ว่า “ไม่ว่ากรณีใดก็ตาม การจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายพื้นฐานหรือรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ นั้น จะมีผลให้กระทบกระเทือนต่อเนื้อหาสาระสำคัญหรือ “แก่น” ของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนั้นไม่ได้ (In keinem Falle darf ein Grundrecht in seinem Wesensgehalt angetastet werden.)”

ประวัติศาสตร์ของบทบัญญัติดังกล่าว ประกอบกับเนื้อหาของบทบัญญัติตามมาตรา 19
วรรคหนึ่ง²⁰ GG ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลซึ่ง
รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำได้ ก็แต่โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่
รัฐธรรมนูญกำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า มาตรา 19 วรรคสอง GG
เป็นการรับประกันหรือคุ้มครองบุคคลทุกคนที่สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลเหล่านั้นจะถูก
จำกัดโดยองค์กรที่ใช้อำนาจทางกฎหมายมหาชนตามมาตรา 1 วรรคสาม²¹ GG ซึ่งได้แก่ องค์กร
ฝ่ายนิติบัญญัติ องค์กรฝ่ายบริหาร และองค์กรฝ่ายตุลาการ นั่นเอง

3.2.4.1 “หลักการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาของสาระสำคัญของสิทธิและ
เสรีภาพขั้นพื้นฐาน” เป็น “รูปแบบ (Form)” หรือสิ่งที่องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติต้องคำนึงถึง
มาตรา 19 วรรคสอง GG

เป็นบทบัญญัติที่กำหนด “หลักการสำคัญเบื้องต้น” และในขณะเดียวกัน
ก็เป็นการกำหนด “รูปแบบ” เพื่อให้องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติต้องตระหนัก และให้ความสำคัญอยู่
เสมอว่า ในการตรากฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งมาใช้บังคับเพื่อจำกัดสิทธิ และเสรีภาพขั้นพื้นฐาน
ตามรัฐธรรมนูญนั้น องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติจะตรากฎหมายดังกล่าวให้กระทบกระเทือนถึงเนื้อหา
สาระสำคัญหรือ “แก่น” ของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนั้นไม่ได้และด้วยเหตุที่ถ้อยคำตาม
บทบัญญัติมาตรา 19 วรรคสอง GG ใช้ถ้อยคำว่า “ไม่ว่ากรณีใดก็ตามจะกระทำไม่ได้ (in keinem
Falle)” นี้เอง จึงทำให้ปัญหาที่ว่า องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติจะตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้น

²⁰ มาตรา 19 วรรคหนึ่ง GG บัญญัติไว้ว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญจะ
กระทำได้ก็แต่โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามที่กฎหมายพื้นฐานหรือรัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจไว้และ
กฎหมายที่ตราออกมามีใช้จำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะต้องมีผลใช้บังคับได้เป็น
การทั่วไปโดยไม่เจาะจงให้ใช้บังคับกับกรณีใดกรณีหนึ่งโดยเฉพาะ (Soweit nach diesem Grundgesetz ein
Grundrecht durch Gesetz oder auf Grund eines Gesetzes eingeschränkt werden kann, muß das
Gesetz allgemein und nicht nur für den Einzelfall gelten.) นอกจากนี้ ในการตรากฎหมายดังกล่าวเพื่อมา
จำกัดสิทธิ
และเสรีภาพขั้นพื้นฐานนั้น จะต้องมีการระบุหรืออ้างถึงบทบัญญัติหรือเลขมาตราของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจใน
การตรากฎหมายนั้นด้วย (Außerdem muß das Gesetz das Grundrecht unter Angabe des Artikels
nennen.)”

²¹ มาตรา 1 วรรคสาม GG บัญญัติไว้ว่า “สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่บัญญัติรับรองไว้
ในรัฐธรรมนูญนี้มีผลผูกพันทางกฎหมายโดยตรงต่อองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ องค์กรฝ่ายบริหาร และองค์กรฝ่าย
ตุลาการ (Die nachfolgenden Grundrechte binden Gesetzgebung, vollziehende Gewalt und
Rechtsprechung als unmittelbar geltendes Recht.)”

พื้นฐานของประชาชนตามที่มาตรา 19 วรรคหนึ่ง GG ให้อำนาจไว้ได้ ในขอบเขตมากน้อยเพียงใด นั้น ไม่เกิดขึ้นอีกต่อไป เพราะศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ของประเทศเยอรมันได้วินิจฉัยว่า “หลักการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามมาตรา ๑๙ วรรคสอง GG” นี้ สามารถนำมาใช้ได้โดยอิสระหรืออย่างสมบูรณ์ โดยไม่ต้องพิจารณาหรือ คำนึงว่า สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนั้นได้ตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขหรือข้อจำกัดของกฎหมายหรือไม่ อย่างไร (Das BVerfG wendet die Wesensgehaltgarantie unabhängig davon an, ob ein Grundrecht mit dem Gesetzesvorbehalt unterliegt und wie dieser formuliert ist.) อย่างไรก็ตาม “หลักการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามมาตรา 19 วรรคสอง GG” นี้ ไม่นำไปใช้กับกรณีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายพื้นฐานหรือ รัฐธรรมนูญ เนื่องจากหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายพื้นฐานหรือ รัฐธรรมนูญของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของมาตรา 79 GG

3.2.4.2 การดำเนินการขององค์กรฝ่ายบริหารและองค์กรฝ่ายตุลาการ (Verhalten der Organe der Exekutive und Judikative)

โดยหลักแล้วการที่องค์กรฝ่ายบริหารจะกระทำการหรือดำเนินการใดที่มีผลไป กระทบถึง “ผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียของประชาชนที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองโดยกฎหมาย พื้นฐานหรือรัฐธรรมนูญ (Eingriffen in grundrechtlich geschützte Interessen)” ได้ ก็ต่อเมื่อมี กฎหมายมอบอำนาจให้กับองค์กรฝ่ายบริหารไว้เท่านั้น ซึ่งการกระทำหรือการดำเนินการดังกล่าว ขององค์กรฝ่ายบริหารนี้อาจจะอยู่ในรูปแบบของการวินิจฉัยหรือสั่งการทางปกครองในกรณีใด กรณีหนึ่งโดยเฉพาะภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หรืออยู่ในรูปแบบของ การออก “กฎ” ก็ได้ “หลักการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้น พื้นฐานตามมาตรา 19 วรรคสอง GG” จึงเป็นหลักกฎหมายสำคัญและมีผลโดยตรงต่อองค์กรฝ่าย บริหาร เมื่อองค์กรฝ่ายบริหารจะกระทำการหรือดำเนินการใด ๆ ตามที่กฎหมายได้มอบอำนาจให้ ใช้ดุลพินิจได้แล้วองค์กรฝ่ายบริหารก็ต้องยึดถือหลักกฎหมายดังกล่าวและจะต้องรับผิดชอบใน สิ่งที่ตนเองกระทำหรือดำเนินการนั้นด้วยสำหรับองค์กรฝ่ายตุลาการนั้น โดยหลักแล้วองค์กรฝ่าย ตุลาการจะต้องยึดถือและคำนึงถึง “หลักการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิ และเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามมาตรา 19 วรรคสอง GG” เช่นเดียวกับองค์กรฝ่ายบริหาร ในการที่ ศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยในเรื่องเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของ บุคคลนั้น ศาลจะต้องยึดถือหลักกฎหมายดังกล่าวเสมือนเป็นหลักกฎหมายทั่วไป และหาก พิจารณาในแง่ของการตีความหรือบังคับใช้กฎหมายจากถ้อยคำตามตัวบทกฎหมายที่บัญญัติไว้

แล้ว ศาลจะต้องตีความว่าบทบัญญัติตามมาตรา 19 วรรคสอง GG เป็นบทบัญญัติที่กำหนด “ขอบเขตการใช้บังคับ” ของกฎหมาย ทำนองเดียวกับการที่องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องยึดถือว่าบทบัญญัติมาตรา 19 วรรคสอง GG นี้เป็นการกำหนด “รูปแบบ” ของกฎหมาย โดยองค์กรฝ่ายตุลาการก็ดี องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติก็ดี จะต้องตระหนักและคำนึงถึงเสมอว่า ในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญนั้นจะไปกระทบกระเทือนถึงเนื้อหาสาระสำคัญหรือ “แก่น” ของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนั้นหาได้ไม่ “หลักการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามมาตรา 19 วรรคสอง GG” มีผลโดยทางอ้อมเมื่อมีการปรับใช้ทางกฎหมาย (Rechtsanwendung) เนื่องจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่ตราขึ้นใช้บังคับโดยขัดกับหลักกฎหมายดังกล่าว จะมีผลทำให้องค์กรฝ่ายตุลาการหรือศาลพิพากษาหรือวินิจฉัยว่าเป็นบทบัญญัติที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ นอกเหนือจากผลทางอ้อมทางกฎหมายดังกล่าวแล้ว หลักกฎหมายดังกล่าวตามมาตรา ๑๙ วรรคสอง GG ยังคงมีความสำคัญต่อแนวทางการตีความขององค์กรตุลาการอีกด้วย กล่าวคือ กรณีถือว่าเป็นการหลีกเลี่ยงที่จะตีความบทบัญญัติของกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญหากองค์กรฝ่ายตุลาการหรือศาลได้วินิจฉัยให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นกระทบกระเทือนเนื้อหาสาระสำคัญหรือ “แก่น” ของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

3.2.4.3 ขอบเขตพิเศษในการใช้บังคับ (Sonderbereiche)

“หลักการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามมาตรา 19 วรรคสอง GG” ยังนำไปใช้บังคับกับกรณีการตรากฎหมายออกมาใช้จำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในช่วงเวลา ก่อนที่ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันจะประกาศใช้กฎหมายพื้นฐานหรือรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ 23 พฤษภาคม ปี ค.ศ. 1949 (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland vom 23 Mai 1949) ด้วย นอกจากนี้ หลักกฎหมายข้างต้นยังได้รับการรับรองคุ้มครองอยู่ในมาตรา 23 วรรคหนึ่ง ประโยคที่หนึ่ง GG โดยบทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันซึ่งเป็นประเทศภาคีสมาชิกในสหภาพยุโรป (Europäischen Union) จะต้องเรียกร้องให้สหภาพยุโรปตระหนักและให้ความสำคัญกับ “หลักการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามมาตรา 19 วรรคสอง GG” นี้ด้วย

3.2.4.4 ขอบเขตของการรับประกันความคุ้มครอง (Inhalt der Garantie)

ปัจจุบันในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ยังมีความเห็นที่แตกต่างกันทั้งในทางวิชาการและแนวคำวินิจฉัยของศาลในเรื่องขอบเขตของ “หลักการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามมาตรา 19 วรรคสอง GG” กล่าวคือการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามมาตรา 19 วรรค

สอง GG นี้ เป็น “การรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานโดยเด็ดขาดสมบูรณ์ (Absoluter Wesensgehalt)” หรือ เป็น “การรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานโดยสัมพัทธ์หรือเพียงบางส่วน (relativer Wesensgehalt)” ถ้อยคำทางกฎหมายที่ทำให้เกิดปัญหาได้แย้งเกี่ยวกับขอบเขตของการรับประกันความคุ้มครองตามบทบัญญัติมาตรา 19 วรรคสอง GG มี ๒ ประการ ด้วยกัน คือ ประการที่หนึ่ง ความหมายของคำว่า “สาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (Wesensgehalt)” และ ประการที่สอง ความหมายของคำว่า “สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (Grundrecht)”

3.2.4.5 “การรับประกันความคุ้มครองสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานโดยเด็ดขาดสมบูรณ์ (Absoluter Wesensgehalt)” และ “การรับประกันความคุ้มครองสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานโดยสัมพัทธ์หรือเพียงบางส่วน (relativer Wesensgehalt)”

ความเห็นส่วนใหญ่ทางวิชาการและแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญของสหพันธ์เห็นว่า ความหมายหรือเนื้อหาของการรับประกันความคุ้มครอง “สาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามนัยมาตรา 19 วรรคสอง GG” นั้น หมายถึง การรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานอย่างเด็ดขาดสมบูรณ์ (absoluter Schutz) เนื่องจากถ้อยคำตามบทบัญญัติมาตรา 19 วรรคสอง GG กำหนดไว้ชัดเจนว่า “ไม่ว่ากรณีใดก็ตาม การจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายพื้นฐานหรือรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ นั้น จะกระทบกระเทือนเนื้อหาสาระสำคัญหรือแก่นของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนั้นไม่ได้” จากถ้อยคำที่ว่า “ไม่ว่ากรณีใดก็ตาม (in keinem Falle)” นี้เอง ทำให้ปัญหาที่ว่า รัฐจะสามารถตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานให้กระทบกระเทือนถึงเนื้อหาสาระสำคัญหรือแก่นของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนั้นได้ภายใต้องค์ประกอบหรือเงื่อนไขทางกฎหมายใด นั้น ไม่เกิดขึ้นอีกต่อไป²² ดังจะเห็นได้จากการที่ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ได้นำ “หลักการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามมาตรา 19 วรรคสอง GG” มาใช้เป็นเหตุผลในการวินิจฉัยว่า การล่วงละเมิดถึงขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายไม่อาจกระทำได้นอกจากสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายซึ่งเป็นสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนี้ได้รับการรับประกันความคุ้มครองโดยเด็ดขาดสมบูรณ์ ฉะนั้น จึงไม่จำเป็นต้องนำ “หลักความได้สัดส่วน หรือหลักความพอสมควรแก่เหตุ (Verhältnismässigkeitgrundsatz)” มาใช้เพื่อเป็นแนวทางการพิจารณาและวินิจฉัยอีกว่าการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายจะมีลักษณะเป็น

²² Vgl. BVerfGE 7, 377 (411).

การกระทำที่กระทบกระเทือนถึงเนื้อหาสาระสำคัญหรือแก่นของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานดังกล่าวหรือไม่ ในกรณีของการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานโดยเด็ดขาดสมบูรณ์นั้น ไม่มี“สิ่งที่กฎหมายมุ่งประสงค์คุ้มครอง” ใดที่จะมีคุณค่าหรือความสำคัญสูงกว่าเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนี้อีกแล้ว (Gegenüber dem Wesensgehalt eines Grundrechtsgebe es nach dem Grundgesetz keine höherrangigen Güter.) อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีโดยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ในคดีเกี่ยวกับบทบัญญัติมาตรา 19 วรรคสอง GG นั้น บางครั้งศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ก็ได้พิจารณาตรวจสอบขอบเขตของการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามมาตรา 19 วรรคสอง GG ในความหมายของ “การรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานโดยสัมพันธ์หรือเพียงบางส่วน” ด้วยเหมือนกัน โดยมองว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายพื้นฐานหรือรัฐธรรมนูญกำหนดไว้อาจจะกระทบกระเทือนเนื้อหาสาระสำคัญหรือแก่นของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนั้นได้ หากมีเหตุผลความจำเป็นเพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนั้น แต่การกระทบกระเทือนต่อเนื้อหาสาระสำคัญหรือแก่นของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนั้นจะต้องเป็นไปหรือสอดคล้องกับ“หลักความได้สัดส่วนหรือหลักความพอสมควรแก่เหตุ (Verhältnismäßigkeitgrundsatz)” ด้วย²³ นอกจากนี้ ในการพิจารณาค้นหาถึง“เนื้อหาสาระสำคัญหรือแก่นของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน” เพื่อเปิดโอกาสให้องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติสามารถตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญได้โดยไม่ขัดต่อหลักการตามมาตรา 19 วรรคสอง GG นั้น สามารถกระทำได้โดยใช้วิธีการพิจารณาจาก “เนื้อหาสาระของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Menschenwürdegehalt)” เนื่องจากสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานจำนวนมากมี “เนื้อหาสาระของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ประกอบอยู่ด้วย ดังนั้น การจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานใดที่เป็นการกระทบกระเทือนหรือละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนั้นย่อมเป็นการกระทบกระเทือนต่อเนื้อหาสาระสำคัญหรือแก่นของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามมาตรา 19 วรรคสอง GG

3.2.4.6 สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในแง่ภาวะวิสัย (Objektives Grundrecht) กับสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในแง่อัตวิสัย (Subjektives Grundrecht)

ความหมายของคำว่า “สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามกฎหมายพื้นฐานหรือรัฐธรรมนูญของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (Grundrecht)” ยังมีความไม่ชัดเจน กล่าวคือ

²³ BVerfGE 22, 180 (219 f.) ; BVerfGE 27, 344 (352).

ถ้อยคำดังกล่าวหมายถึง “สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในแง่ภาวะวิสัย (Objektives Grundrecht)” หรือ “สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในแง่อัตวิสัย (Subjektives Grundrecht)” “สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในแง่ภาวะวิสัย (Objektives Grundrecht)” หมายถึง สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองคุ้มครองทางกฎหมาย โดยบทบัญญัติของกฎหมายนั่นเอง อย่างไรก็ตาม สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองคุ้มครองนี้ไม่ได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องแก่ประชาชนโดยทั่วไปที่จะไปเรียกร้องเอาจากรัฐได้ส่วน “สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในแง่อัตวิสัย (Subjektives Grundrecht)” หมายถึง สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่เป็นการวางข้อกำหนดของประชาชนที่มีต่อรัฐ และในขณะเดียวกันสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวนั้นก็มิสภาพบังคับให้รัฐต้องยอมรับด้วย โดยประชาชนเจ้าของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนั้นมีสิทธิเรียกร้องให้รัฐยอมรับต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานดังกล่าวของตนได้แม้ว่าศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ได้ปล่อยให้ปัญหาความไม่ชัดเจนของคำว่า “สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (Grundrecht)” ตามมาตรา 19 GG เกิดขึ้นมาตั้งแต่แรกเริ่มที่มีคดีพิพาทเกี่ยวกับบทบัญญัติมาตรา 19 GG ในปี ค.ศ. 1953 (Das BVerfG hat die Frage in einer frühen Entscheidung offengelassen.)²⁴ และนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ก็ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกันก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์เพื่อให้การรับประกันความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานมีประสิทธิภาพ เนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามนัยมาตรา 19 วรรคสอง GG จึงต้องมีความหมายครอบคลุมทั้ง “สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในแง่ภาวะวิสัย” และ “สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในแง่อัตวิสัย”

3.2.4.7 ผลทางกฎหมายในกรณีที่มีการกระทำฝ่าฝืน “หลักการรับประกันความคุ้มครองและเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามมาตรา 19 วรรคสอง GG”

ในกรณีที่มีการกระทำฝ่าฝืน “หลักการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามมาตรา 19 วรรคสอง GG” ผลทางกฎหมาย ก็คือการกระทำที่ไปกระทบกระเทือนเนื้อหาสาระสำคัญหรือแก่นของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนั้น เป็นการกระทำที่ขัดรัฐธรรมนูญ (verfassungswidrig) และหากเป็นกรณีที่ต้องคัดรฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้กระทำการฝ่าฝืน “หลักการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามมาตรา 19 วรรคสอง GG” ผลก็คือ บทบัญญัติของกฎหมายที่องค์กรฝ่ายนิติ

²⁴ BVerfGE 2, 266 (285).

บัญญัติตราออกมาใช้บังคับเพื่อเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนั้นตกเป็นโมฆะ (nichtig) 6 BVerfGE²⁵

3.2.5 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Menschen-wuerde) ได้รับการคุ้มครองตาม มาตรา 1GG

การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Menschenwure) โดยบัญญัติให้อำนาจอรัฐ ต้องให้ความเคารพ และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องให้ความคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (มาตรา 1 วรรค 1 ของรัฐธรรมนูญ (Grundgesety-GG))

3.2.5.1 ความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Menschen-wuerde) ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิทธิอย่างหนึ่งที่รับรองคุ้มครองให้แก่บุคคล มิให้ ได้รับการปฏิบัติที่ไม่สมกับความเป็นมนุษย์ของบุคคลนั้น Klaus Stern ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หมายถึง คุณค่าอันมีลักษณะเฉพาะและเป็นคุณค่าที่มีความผูกพันอยู่กับ ความเป็นมนุษย์ ซึ่งบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ทุกคนได้รับคุณค่าดังกล่าว โดยไม่ว่าจำเป็นต้อง คำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัยหรือคุณสมบัติอื่นๆ ของบุคคลนั้น²⁶

3.2.5.2 สาระสำคัญอันเป็นรากฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิในชีวิต ร่างกาย (Recht auf Leben) สิทธิในความเสมอภาค (Gleichheitsrecht)

คุณค่าและลักษณะเฉพาะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

1.คุณค่าและลักษณะเฉพาะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยังคงดำรงอยู่ ถึงแม้ว่าบุคคลหนึ่ง บุคคลใดจะไม่มีความสามารถที่จะกำหนดตนเองได้โดยอิสระตั้งแต่เริ่มต้น ทางกฎหมายต้องถือว่าบุคคลนั้นมีความสามารถที่จะกำหนดตนเองได้ และมีสิทธิที่จะใช้เสรีภาพ นั้นอย่างเท่าเทียม

²⁵ มานิตย์ วงศ์เสรี “หลักการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้น พื้นฐานตามมาตรา 19วรรคสอง ของกฎหมายพื้นฐานหรือรัฐธรรมนูญ ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (Garantie des Wesensgehalts)” บทความทางเว็บไซต์ http://www.admincourt.go.th/00_web/09_academic/document/03_technical_papers/190352_01.pdf

²⁶ Klaus Stern, Das. Stoaat recht der Bundesre publik Deutschland, Band III / 2, Allgemeine Lehren der Grundrechte, S 1113. อ้างถึงใน อุดม รัฐอมฤต และคณะ, การอ้างศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์หรือการใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตาม มาตรา 28 (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดนานา สิ่งพิมพ์, 2544) , 179 – 180

2. คุณค่าและลักษณะเฉพาะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยังดำรงอยู่แม้บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะสร้างความเสื่อมเสียให้แก่ตัวเอง

3. คุณค่าและลักษณะเฉพาะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มิได้ขึ้นอยู่กับการให้บรรลุป่าหมายที่เป็นจริงในทางปฏิบัติของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ดังนั้น การแทรกแซงของรัฐอาจเป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้.

4. คุณค่าและลักษณะเฉพาะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีอาจขึ้นอยู่กับการทำให้เป็นจริงของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

3.2.5.3 สถานะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความสำคัญศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในฐานะเป็นคุณค่าสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในฐานะเป็นคุณค่าสูงสุดของรัฐธรรมนูญ หลักกฎหมายรัฐธรรมนูญเยอรมัน ซึ่งได้บัญญัติหลักในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในมาตรา 1 (1) ของรัฐธรรมนูญเยอรมันว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่อาจถูกล่วงละเมิดได้อำนาจรัฐทั้งหลายผูกพันที่จะให้ความเคารพและให้ความคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” โดยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมันได้วินิจฉัยยอมรับว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประเภทหนึ่งซึ่งถึงแม้ว่าจะมิได้บัญญัติเนื้อหาไว้อย่างชัดเจนเหมือนสิทธิขั้นพื้นฐานอื่นแต่อำนาจรัฐทั้งหมดก็ต้องผูกพันในฐานะที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักการสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

3.2.6 สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเยอรมันถูกระทบในกรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์

3.2.6.1 เป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหลักเกณฑ์การพิจารณาการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการจำกัดสิทธิเสรีภาพ

หลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และมาตรการที่เป็นแนวทางในการกำหนดหลักเกณฑ์แห่งการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ควรกำหนดที่หลักแห่งสิทธิและเสรีภาพ เนื่องจากศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นที่มาของสิทธิและเสรีภาพ หากการกระทำใดๆ เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพแล้ว การกระทำนั้นๆ ย่อมเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วย หลักดังกล่าวได้แก่

3.2.6.1.1 หลักความเสมอภาค

มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพ มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพซึ่งกันและกัน แนวคิดหลักแห่งความเสมอภาคได้มีการบัญญัติรับรองไว้ในกฎหมายของนานาประเทศ เช่น รัฐธรรมนูญฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ 4 ตุลาคม 1958 มาตรา 1 “ฝรั่งเศสเป็นสาธารณรัฐที่แบ่งแยกมิได้ ... สาธารณรัฐรับรองถึงความเสมอภาคตามกฎหมายของประชาชนโดยไม่แบ่งแยกกำเนิดเชื้อชาติหรือศาสนา ...” ดังนั้น หลักความเสมอภาคจึงเป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายอันเป็นสาระสำคัญยิ่ง

หลักแห่งความเสมอภาคเป็นหลักที่มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกับหลักแห่งสิทธิเสรีภาพ ดังนั้น หลักความเสมอภาคคือหลักที่ว่า ในสถานการณ์ที่เหมือนกันจะต้องปฏิบัติด้วยหลักเกณฑ์เดียวกันความเสมอภาคย่อมต้องมีทั้งทางกฎหมายและสิทธิและหน้าที่ อีกทั้งต้องคำนึงถึงประโยชน์ของมหาชนมากกว่าประโยชน์ของปัจเจกชน ซึ่งเป็นไปตามหลักกฎหมายมหาชนทั่วไปอีกด้วย

3.2.6.1.2 หลักพอสมควรแก่เหตุ

การจำกัดสิทธิเสรีภาพจะกระทำมิได้เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้ซึ่งข้อยกเว้นให้กระทำได้นี้ต้องกระทำได้เท่าที่จำเป็นเท่านั้น หากไม่มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพแล้วสังคมจะเกิดการไร้เสรีภาพ นั่นก็คือกลายเป็นสังคมที่มีเสรีภาพอย่างไม่มีขอบเขต จึงจำเป็นที่รัฐต้องตรากฎหมายเพื่อมิให้มีการละเมิดสิทธิเสรีภาพ และการตรากฎหมายของรัฐต้องกระทำภายใต้ขอบเขตแห่งความชอบด้วยกฎหมาย การใช้หลักพอสมควรแก่เหตุจึงเป็นหลักการเพื่อจำกัดมิให้รัฐใช้อำนาจตามอำเภอใจ และเป็นหลักตามรัฐธรรมนูญทั่วไปที่มีค่าบังคับเท่ากันกับบทบัญญัติอื่นแห่ง รัฐธรรมนูญ โดยการบัญญัติกฎหมายขององค์กรนิติบัญญัติจะต้องใช้มาตรการที่เหมาะสมและ จำเป็น และที่สำคัญต้องไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล หรือหากกระทบกระเทือนก็ต้องกระทบกระเทือนอย่างน้อยที่สุด ตามความจำเป็นที่ต้องกระทำ

3.2.7 หลักแห่งความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ

โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มีสาระสำคัญในเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ส่วนมาตรา ๒๗ สาระสำคัญเป็นเรื่องสิทธิเสรีภาพ ซึ่งสาระสำคัญของทั้งสองประการนี้ รัฐธรรมนูญมีความมุ่งหมายให้การคุ้มครองที่แตกต่างกัน โดยมาตรา 26 ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพทุกประเภท แต่มาตรา 29 ให้ความคุ้มครองเฉพาะสิทธิเสรีภาพแต่ละเรื่องเท่านั้น

3.2.7.1 แนวทางการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

1. เมื่อมีพฤติกรรมที่มนุษย์กระทำการให้กลายเป็นวัตถุโดยฝ่ายอำนาจรัฐ เท่ากับเป็นการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
2. การปฏิบัติต่อมนุษย์ที่ทำให้คุณสมบัติของการเป็นผู้กระทำของมนุษย์นั้นต้องเสียไป
3. การปฏิบัติที่แสดงออกถึงการเหยียดหยามต่อคุณค่าซึ่งควรแก่มนุษย์ผู้นั้นในฐานะของความเป็นบุคคล
4. การทำลายชื่อเสียง
5. การเลือกปฏิบัติ
6. การกดดันลงให้รู้สึกต่ำต้อย
7. การตีตราบาป
8. การตามล่า
9. การเหยียดหยาม
10. การตัดสินอันไม่สมควร
11. การลงโทษอาญาที่มีลักษณะทารุณโหดร้ายจนเกินไปนั่นเอง
12. การหลีกเลี่ยงมิให้มีการได้สิทธิและเสรีภาพที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ว่าเป็นสิทธิเสรีภาพของบุคคล /มนุษย์ /ประชาชนและพลเมือง
13. การบั่นทอนสิทธิเสรีภาพที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือโดยปริยาย
14. การกระทำการใดๆ เพื่อขัดขวางมิให้บุคคลมีโอกาสได้ใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญกำหนดไว้
15. พฤติกรรมขัดขวาง, บั่นทอน, เห็นตรงข้าม ละเว้นการปฏิบัติ, กีดกันแก่งัด, กระทำไปโดยสุจริตอันเป็นการตัดสิทธิเสรีภาพตลอดจนไม่ได้รับการปฏิบัติจากหน่วยงานของรัฐในหลายๆ กรณีที่ประชาชนมิได้อาจใช้สิทธิและเสรีภาพที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญก็ถือว่าละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นกัน
16. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีอัตถาธิบายอีกมากมาย เพราะ เป็นพื้นฐานที่มาของสิทธิและเสรีภาพนั่นเอง

3.2.7.2 แนวทางปฏิบัติและขั้นตอนการตรวจสอบการกระทำของรัฐที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพโดยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมัน

ขั้นตอนแรก จะต้องตรวจสอบว่า การกระทำของบุคคลหรือสิ่งที่กฎหมายคุ้มครอง (Schutzgut) นั้นอยู่ภายใต้องค์ประกอบที่รัฐธรรมนูญได้ให้ความคุ้มครองต่อสิทธิและเสรีภาพ (Tatbestand der Grundrechtsverbürgung) หรือไม่ การตรวจสอบในขั้นต้นแรกเพื่อต้องการทำให้องค์ประกอบของสิทธิและเสรีภาพแต่ละเรื่องมีความชัดเจนตามหลักการตีความรัฐธรรมนูญเสียก่อนและหลังจากนั้นจึงตรวจสอบว่าการกระทำที่เกี่ยวข้องหรือสิ่งที่กฎหมายคุ้มครองนั้นอยู่ภายใต้คำนิยามดังกล่าวหรือไม่

ขั้นตอนที่สอง จะต้องตรวจสอบว่า องค์การของรัฐที่ผูกพันต่อสิทธิและเสรีภาพ (Grundrechtsadressat) ได้ทำการละเมิดในองค์ประกอบของสิทธิและเสรีภาพหรือไม่ ทั้งนี้ เฉพาะกรณีของการละเมิดต่อขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพเท่านั้นที่สิทธิและเสรีภาพนั้นสามารถแสดงให้เห็นถึงภารกิจในการป้องกัน (Abwehrfunktion) ได้ เมื่อเข้าเงื่อนไขดังกล่าวแล้ว จึงต้องตรวจสอบตามเงื่อนไขอื่นๆ ต่อไป

ขั้นตอนที่สาม การละเมิดในสิทธิและเสรีภาพนั้นอาจกระทำตามเงื่อนไขในทางกฎหมายตามที่กำหนดไว้หรือไม่ (Gesetzesvorbehalt) กล่าวคือ พิจารณาว่ารัฐธรรมนูญได้กำหนดเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้อย่างไรหรือไม่ และหากมีเงื่อนไขก็จะต้องตรวจสอบว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่

ขั้นตอนที่สี่ กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้องอยู่ภายใต้หลักการต่างๆ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ด้วย เช่น หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องมิใช่เป็นการทั่วไป หลักการระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพ และหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิมิได้ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ห้า การละเมิดในสิทธิและเสรีภาพนั้นจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสิทธิและเสรีภาพแต่ละเรื่อง

3.2.7.3 การจำแนก ลักษณะการกระทำที่เป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของ Duering.

1. การกระทำที่ปรากฏชัดแจ้งว่าเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อันเป็นการกระทำที่ลดค่าของความเป็นมนุษย์ลงมาอยู่เพียงระดับที่เป็นเพียงสิ่งของ
2. การกระทำที่เป็นการลงโทษทางอาญา หากแต่เป็นการลงโทษที่รุนแรงเกินสมควร หรือเป็นการลงโทษที่ทารุณโหดร้าย
3. การกระทำใดๆ ที่มนุษย์ถูกลดคุณค่าเป็นเพียงวัตถุของการกระทำนั้นๆ

4. การล้วงละเมิดไปในขอบเขตอันเป็นเรื่องส่วนบุคคล
5. การล้วงละเมิดในชื่อเสียงเกียรติยศของบุคคลอันเนื่องมาจากการกระทำของรัฐ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

การตรวจสอบควบคุมการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิ เสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญากรณีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา

ในบทที่ 4 จะได้กล่าวถึง การตรวจสอบควบคุมการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา กรณีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งจะนำเสนอแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าว การเผยแพร่ภาพ และแสดงความคิดเห็นหนังสือพิมพ์ และ การตรวจสอบควบคุมการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ภาพประชาชนผู้ถูกกล่าวหา โดยกฎหมายภายในประเทศ ซึ่งในบทที่ 4 ได้แบ่งการศึกษาออกเป็นหัวข้อต่างๆดังต่อไปนี้ ในหัวข้อ 4.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าว การเผยแพร่ภาพ และแสดงความคิดเห็นหนังสือพิมพ์ 4.2 การตรวจสอบควบคุมการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ภาพประชาชนผู้ถูกกล่าวหา โดยกฎหมายภายในประเทศ 4.3 การตรวจสอบโดยองค์กรหนังสือพิมพ์หรือการควบคุมตรวจสอบกันเอง 4.4 การตรวจสอบโดยองค์กรภายนอก 4.5 ปัญหาเฉพาะของประเทศไทย ในการใช้ และการตีความ การละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์ 4.6 ปรากฏการณ์หรือพฤติการณ์ในสังคมไทยที่อาจยังไม่สอดคล้องกับการคุ้มครองการละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์ 4.7 สภาพปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหา การละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหา ภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์ และ ซึ่งจะกล่าวต่อไป ดังต่อไปนี้

4.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าว การเผยแพร่ภาพ และแสดงความคิดเห็นหนังสือพิมพ์

ในรัฐที่มีรูปแบบการปกครองในระบบเสรีประชาธิปไตยนั้น สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ โดยหลักการแล้วรัฐจะต้องเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพในการแสวงหาข่าวและการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน ขณะเดียวกันการใช้สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนย่อมมีขอบเขตและอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่การนำเสนอข้อมูลและแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนต่อแก่ประชาชน มีอิทธิพลและมีส่วนชักนำต่อการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ของประชาชน และการนำเสนอข่าวสารสู่ประชาชนนั้นมีความมุ่งหมาย

เพื่อประโยชน์สาธารณะ สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสดงความคิดเห็น จึงมีความใกล้เคียงกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแสดงความคิดเห็น โดยเราสามารถพิจารณาหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนว่ามีอย่างน้อยเพียงใด ได้จากสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน รวมทั้งการพิจารณาจากรูปแบบการปกครองและบริบททางการเมืองของแต่ละประเทศ โดยแนวคิดและหลักเกณฑ์ที่รองรับสิทธิและเสรีภาพเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งเป็นที่ยอมรับในอารยประเทศปรากฏอยู่ในเอกสารสำคัญสองฉบับ ได้แก่

1. ปฏิญญาแห่งสิทธิมนุษยชนและพลเมืองของประเทศฝรั่งเศส ลงวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ. 1789 ซึ่งบัญญัติว่า “การติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับแนวความคิดหรือความคิดเห็นโดยไม่มีขอบเขตจำกัดไว้ นั้น เป็นสิทธิแห่งมนุษยชนอันล้ำค่าอย่างหนึ่ง พลเมืองทุกคนอาจพูด เขียน พิมพ์ และโฆษณาได้โดยเสรี แต่ต้องรับผิดชอบการใช้เสรีภาพโดยมิชอบตามกรณีที่กำหนดไว้” และ

2. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1984 ข้อ 19 ซึ่งบัญญัติว่า “ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความคิดเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอดและที่จะแสวงหา รับ และแจกจ่ายข่าวสาร และความคิดเห็นไม่ว่าโดยวิธีใดๆ และโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน”

ดังนั้นรัฐบาลของประเทศต่างๆ จึงต้องให้ความสำคัญต่อสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชน หากประเทศใดมีการลดทอนเสรีภาพของสื่อมวลชน อาจถือได้ว่าสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนถูกลดทอนเช่นกัน

สิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าว การเผยแพร่ภาพ และแสดงความคิดเห็นหนังสือพิมพ์ประเทศไทยเป็นประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยจึงเล็งเห็นความสำคัญในเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้การรับรองสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ตามที่ปรากฏในหมวดที่ 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ หนึ่งในสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้คือ

สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งสื่อมวลชนถือเป็นประชาชนผู้หนึ่งย่อมมีสิทธิเสรีภาพเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป แต่โดยที่สื่อมวลชนในฐานะที่เป็นตัวกลางหรือสื่อที่ทำหน้าที่รายงานข่าว (Information) ความคิดเห็น (Idea) ทศนคติ (Attitude) หรือภาพพจน์ต่างๆ ไปสู่ประชาชนหรือมวลชนจำนวนมาก และสามารถกระจายเผยแพร่ข่าวสารได้อย่างกว้างขวางในเวลาอันรวดเร็ว รวมทั้งก่อให้เกิดอิทธิพลหรือผลกระทบอย่างมากต่อสังคม สิทธิ

เสรีภาพของสื่อมวลชนจึงมีความสำคัญและได้รับการเอาใจใส่เป็นพิเศษนอกเหนือจากที่เป็นสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของประชาชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ¹

เสรีภาพของสื่อสารมวลชนในการเสนอข่าวสาร เสรีภาพของสื่อมวลชนโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์มีองค์ประกอบอยู่ 4 ประการ คือ

ก. เสรีภาพในการรับรู้และแสวงหาข่าวสาร

เสรีภาพในการรับรู้และแสวงหาข่าวสาร เป็นเสรีภาพเพื่อที่จะได้รับรู้ข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็นของประชาชนและเพื่อให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครอง²

ในการดำเนินงานของสื่อมวลชนเพื่อจัดทำหนังสือพิมพ์ออกเผยแพร่สู่สาธารณะมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดที่จะต้องหาข่าวหรือข้อมูลเพื่อนำมาจัดทำหนังสือพิมพ์ เสรีภาพในการรับรู้และแสวงหาข่าวสารจึงเข้ามามีส่วนสนับสนุนในการใช้เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ ซึ่งหากขาด

เสรีภาพในการรับรู้และแสวงหาข้อมูลข่าวสารหนังสือพิมพ์ย่อมไม่อาจแสวงหาข้อมูลข่าวสารต่างๆ มานำเสนอต่อประชาชนได้โดยอิสระ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติได้รับรองไว้ว่า “ ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความคิดเห็นและแสดงออกสิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอดที่จะแสวงหา”

ข. เสรีภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

เสรีภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเป็นเสรีภาพที่มีส่วนทำให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนมีความเป็นอิสระ เนื่องจากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเป็นการนำเสนอข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ออกไปสู่สาธารณชน หากหนังสือพิมพ์ไม่มีเสรีภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นโดยเสรีผ่านหนังสือพิมพ์ย่อมไม่อาจเกิดขึ้นเป็นรูปธรรมได้ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ได้รับรองเสรีภาพในการเผยแพร่ข้อมูล

¹ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน, ดุลพาห, เล่ม 1 ปีที่ 41 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2537), หน้า 75

² ฉอาน วุฑฒิกกรรมรักษา, อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพรองศาสตราจารย์ฉอาน วุฑฒิกกรรมรักษา, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์ประกายพริ้ง, 2538, หน้า 58,

ข่าวสารไว้ในข้อ 19 ว่า “ทุกคนมีอิสรภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงการรับและแจกจ่ายข่าวสารและความคิดเห็นไม่ว่าโดยวิธีใดๆ” และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 19(2) ได้รับรองเสรีภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารว่า “บุคคลทุกคนมีเสรีภาพในการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา รับ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความคิดทุกประเภท โดยไม่คำนึงถึงพรมแดนทั้งนี้ไม่ว่าด้วยวาจา เป็นลายลักษณ์อักษรหรือการตีพิมพ์ ในรูปของศิลปะหรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ตนเลือก”

ค. เสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์

เสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์ช่วยส่งเสริมให้การใช้เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในการแสดงความคิดเห็นของตนเองในทางวิพากษ์วิจารณ์ข้อมูลที่ได้รับมาโดยไม่ได้ทำหน้าที่แค่เพียงรายงานข้อมูลที่ได้รับรู้มาเท่านั้น³

ง. เสรีภาพในการประกอบกิจการพิมพ์

การประกอบกิจการหนังสือพิมพ์จะต้องมีขั้นตอนการดำเนินการพิมพ์เพื่อที่จะผลิตสิ่งพิมพ์ออกสู่สาธารณะตลอดจนการประกอบกิจการซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการพิมพ์ เสรีภาพในการประกอบกิจการพิมพ์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย⁸ ดังนั้น การประกอบกิจการหนังสือพิมพ์จึงต้องดำเนินการโดยอิสระไม่ถูกจำกัดโดยภาครัฐก่อน รวมถึงปราศจากการตรวจข่าว เว้นแต่ภายใต้พฤติการณ์พิเศษบางอย่าง เช่น ในภาวะสงคราม⁴

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารสู่การรับรู้สาธารณะ เพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารตามความเป็นจริงแก่ประชาชน หนังสือพิมพ์ถือว่าเป็นสื่อหลักทางวารสารศาสตร์ทำหน้าที่เป็นแหล่งข่าว (Source of information) และคอยอธิบายข่าวให้แก่ประชาชน หนังสือพิมพ์จึงเข้ามามีบทบาททำหน้าที่แสวงหาความจริงและคำแนะนำต่างๆ และคอยสอดส่องดูแลผลประโยชน์ให้แก่ประชาชนตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

³ อนุพจน์ พนาพรศิริกุล, เสรีภาพหนังสือพิมพ์และข้อจำกัดภายใต้ระบบกฎหมายไทย, วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543, หน้า 15

⁴ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน, ดุลพาน, เล่ม 1 ปีที่ 41 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2537), หน้า 80.

จากความสำคัญดังกล่าว หนังสือพิมพ์ในประเทศไทยเสรีประชาธิปไตยจึงได้รับสิทธิ (Right) และเสรีภาพ (Freedom) ตามกฎหมายอย่างสมบูรณ์เช่นเดียวกับสาธารณชนได้รับ เสรีภาพในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์จึงเป็นปัจจัยสำคัญของความถูกต้อง และครบถ้วนของข้อมูลข่าวสาร เพราะหากหนังสือพิมพ์ถูกควบคุมไม่ให้มีเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างเต็มที่ก็อาจจะทำให้ประชาชนไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง และครบถ้วน หรืออาจได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกบิดเบือนไปจากความจริงผ่านการกำหนดทิศทางอันเป็นที่ต้องการของผู้มีอำนาจได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ไปกระทบต่อสิทธิการรับรู้ของประชาชน (Right to know) ซึ่งจะทำให้ประชาชนไม่สามารถตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ตามที่ตนเองต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ⁵

เสรีในการนำเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์กับสิทธิในการรับรู้ของประชาชน จึงมีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นและมีอาจแบ่งแยกได้ (indivisible) และต่างเป็นสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนที่รัฐธรรมนูญของอารยะประเทศได้บัญญัติรับรองไว้ หนังสือพิมพ์จึงมีสิทธิเสรีภาพในการแสวงหาข้อมูลและข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับรู้และรับทราบหนังสือพิมพ์จึงมีความใกล้ชิดกับประชาชน และเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนได้รับมากกว่าสื่อมวลชนสาขาใดๆ

4.1.1 ความหมายของสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ (Print Media or publication)

เป็นสื่อมวลชนที่เกิดจากการพิมพ์ตัวอักษรลงแผ่นกระดาษเพื่อทำหน้าที่ในการถ่ายทอดข่าวสารและความรู้ไปยังผู้ส่งสารหรือบุคคลหรือมหาชน สื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์นี้จะถ่ายทอดความคิดความรู้สึกรู้สึกของคนแต่ละรุ่นมาจากรุ่นหลังๆ ได้อย่างค่อนข้างสมบูรณ์ เพราะสิ่งพิมพ์สามารถเก็บต้นฉบับไว้เป็นหลักฐานและตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ ตัวอย่างสื่อมวลชนประเภทนี้ได้แก่ หนังสือพิมพ์ (Newspaper) หนังสือ (Book) นิตยสาร (Magazine) วารสาร (Journal or Periodicals) จุลสาร (Pamphlets) ใบปลิว (Leaflets) และโปสเตอร์ (Posters) เป็นต้น

หนังสือพิมพ์ (Newspaper) หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์ เพราะหนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่สามารถเข้าถึงประชาชนจำนวนมาก และมีระยะเวลากำหนดออกที่แน่นอนเป็นประจำสม่ำเสมอหนังสือพิมพ์ติดกับสื่อชนิดอื่น ๆ ตรงที่ว่า

⁵ นवलน้อย ตริรัตน์ และธานี ชัยวัฒน์, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องโครงสร้างตลาดและหนังสือการกำกับดูแลหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย, สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย, พ.ศ 2547, หน้า 68

หนังสือพิมพ์นั้นอาจจะเป็นเครื่องเร่งเร้าก่อให้เกิดประชามติขึ้นในหมู่ประชาชนได้ และขณะเดียวกันก็จะสะท้อนประชามติของประชาชนสะท้อนออกมาให้เห็นอีกด้วย เราจึงสามารถกล่าวได้อย่างเต็มปากว่าหนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมืออันสำคัญยิ่งในวงการประชาสัมพันธ์หนังสือพิมพ์สามารถเสนอข่าวสารเรื่องราวต่าง ๆ หลายด้านปะปนผสมผสานกันไปในฉบับเดียวกัน มีทั้งข่าวสาร เรื่องราว ที่ประชาชนเฉพาะกลุ่มและประชาชนทั่วไปสนใจ เช่น ข่าวการเมือง อาชญากรรม เศรษฐกิจ สังคม กีฬา บันเทิง เป็นต้น หนังสือพิมพ์เป็นสื่อในการติดต่อ 2 ทาง (Two-Way Communication) เพราะเป็นสื่อในการถ่ายทอดความคิดเห็น นโยบายการดำเนินงานของกิจการ แล้วยังเป็นสื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของประชาชนที่มีต่อองค์กรด้วย เช่น การวิจารณ์การปฏิบัติงานหรือนโยบายของรัฐบาล เพื่อองค์กรที่ถูกวิจารณ์จะได้ปรับปรุงนโยบายให้ดีขึ้น หรือรัฐบาลใช้หนังสือพิมพ์เป็นสื่อชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจ เพื่อขอความร่วมมือในการปฏิบัติให้สำเร็จ ล่วงตามเป้าหมาย นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์ยังเป็นสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยใช้เป็นสื่อแถลงนโยบาย ข้อคิดเห็นทางการเมืองเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน ใช้ในการเผยแพร่วัฒนธรรมให้เป็นที่รู้จักของประเทศต่าง ๆ หรือแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

ข้อดีของหนังสือพิมพ์

1. หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่เสนอข่าวที่น่าสนใจสม่าเสมอและรวดเร็ว จึงเป็นสื่อที่มวลชนยอมรับข่าวการเผยแพร่
2. มีความคงทนถาวรกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่นเพราะเมื่อผู้อ่านไม่เข้าใจตอนใดก็ย้อนกลับมาอ่านทบทวนใหม่ได้
3. เสนอเรื่องราวข่าวสารหลายประเภท มีทั้งเรื่องราวข่าวสารที่ประชาชนเฉพาะกลุ่ม และประชาชน

4.1.2 ความหมายและประเภทของเสรีภาพในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์

เสรีภาพในการเสนอข่าวหรือการแสดงความคิดเห็นเป็นเสรีภาพที่มีความจำเป็นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย การใช้เสรีภาพในการเสนอข่าวของสื่อมวลชนย่อมมีความเป็นอิสระ และแตกต่างกันเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญแต่ละประเทศบัญญัติไว้ สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนเป็นการขยายวงจากสิทธิการสื่อสาร(Right to Communication)อันเป็นแนวคิดที่ปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน(The Universal Declaration of Human Rights)

ประกาศเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ 1948 ซึ่งพัฒนาตามวิวัฒนาการของมนุษยชาติและสังคมในเรื่องสิทธิตามธรรมชาติ(Natural Right)อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน (Fundamental Right) ของมนุษยชาติ⁶

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าเสรีภาพของสื่อมวลชนเป็นเสรีภาพที่ไม่ถูกบีบบังคับทั้งปวง สื่อมวลชนมีสิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง ไม่ถูกขัดขวางใดๆไม่ว่าจากอำนาจใดของรัฐหรือเงินทุนการสนับสนุนการโฆษณาเพื่อให้เสรีภาพนั้นอ่อนตัวลง ทั้งนี้เสรีภาพของสื่อมวลชนเป็นเสรีภาพตามสิทธิธรรมชาติไม่มีใครทำลายได้ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความสำนึกทางจริยธรรมคุณธรรมอันแน่วแน่ทางวิชาชีพ สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ยอมรับข้อเสนอที่สื่อมวลชนได้ให้คำมั่นสัญญาไว้ และสื่อมวลชนไม่อาจปฏิเสธพันธกิจนั้นได้⁷

ความหมายของสิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ อาจกล่าวได้ว่าเป็นเสรีภาพทางปัญญาและศีลธรรม หรือเสรีภาพทางความคิด สมองของมนุษย์เป็นผลิตผลทางธรรมชาติที่เป็นอวัยวะที่สำคัญเหนือความคาดเดาได้ว่า มนุษย์จะใช้สมองไปทางใด คิดอย่างไร มนุษย์สามารถแสดงในสิ่งที่ตนคิดได้ เช่นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในทางความเชื่อ เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพในทางวิชาการ เสรีภาพในการรวมกลุ่มบุคคล เป็นต้น⁸

กล่าวได้ว่าเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น(Freedom of Expression) เป็นคำกลางๆที่กว้างมากเพราะเสรีภาพนี้ครอบคลุมถึงการถ่ายทอดความคิดเห็นทุกรูปแบบทุกวิธีการที่มนุษย์จะคิดค้นได้ซึ่งมีประวัติวิวัฒนาการมาอย่างน่าสนใจ ในชั้นเดิม เสรีภาพนี้คงกินความถึงเสรีภาพในการพูด(Freedom of Speech)แต่อย่างเดียวต่อมาได้ขยายไปถึงเสรีภาพในการเขียน(Freedom of Writing)และเมื่อมนุษย์รู้จักพิมพ์ ทำหนังสือแพร่หลายได้ขยายไปถึงเสรีภาพในการพิมพ์(Freedom of Press)ด้วย⁹

⁶ พีรพันธ์ พาลุสุข และจันทรลักษณ์ โชติรัตนดิกลง . รวมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และบทความที่เกี่ยวข้องกับงานสื่อมวลชน, กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์วิญญูชน.พ.ศ2545, หน้า 43-44

⁷ พิติษฐ์ ชวลาธวัช .กฎหมายและจริยธรรมสื่อมวลชน พิมพ์ครั้งที่15,สำนักพิมพ์บ้านหนังสือรัตนโกสินทร์: กรุงเทพฯ 2551หน้า52

⁸ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ , หลักกฎหมายว่าด้วยเรื่องสิทธิเสรีภาพ (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์วิญญูชน,2547)หน้า30

⁹ วิษณุ เครืองาม , “เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น” วารสารนิติศาสตร์ ปีที่11ฉบับที่4(2524):570

ส่วนเสรีภาพการเสนอข่าว(Freedom of Reporting)เป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือเสรีภาพในการแสดงออก(Freedom of Expression)คือ ของบุคคลใน อันที่จะแสดงออกซึ่งความคิดเห็นใด ๆ ของตนโดยไม่ถูกตรวจพิจารณา ก่อน (censorship) ถูกปิดกั้น (bar) และหรือถูกจำกัด (restriction) ด้วยวิธีการอื่นใด เสรีภาพในการแสดงออกนี้ได้รับการรับรองไว้ตามข้อ 19 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน “บุคคลมีสิทธิในเสรีภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะยึดมั่นในความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอดและที่จะแสวงหา รับ ตลอดจนแจ้งข่าว รวมทั้งความคิดเห็นโดยผ่านสื่อใดๆ และโดยมิต้องคำนึงถึงเขตแดน ข้อ 10 ของอนุสัญญาแห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (European Convention on Human Rights) และหมวด 3 ส่วนที่ 7 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550)โดยกฎหมายระหว่างประเทศสำคัญสองฉบับ ที่รับรองเสรีภาพในการแสดงออกไว้คือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) และ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant of Civil and Political Rights) ซึ่งประเทศไทยได้รับรองเป็นภาคีของทั้งสองฉบับ โดยเข้าเป็นภาคีของกติการะหว่างประเทศฯ เมื่อ 29 ตุลาคม 2539 จึงมีผลผูกพันประเทศไทย (สำหรับปฏิญญาสากลฯ นั้น ไม่มีผลผูกพันในทางกฎหมาย)

ส่วนข้อ 19 ของกติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองมีสามวรรค โดยรับรองเสรีภาพในการแสดงออกไว้ในสองวรรคแรกดังนี้

1.บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะถือความเห็นใดก็ได้โดยปราศจากการแทรกสอด

2.บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา รับ และกระจายข่าวและความคิดเห็นทุกรูปแบบ โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ไม่ว่าด้วยวาจา เป็นลายลักษณ์อักษร หรือการตีพิมพ์ ในรูปของศิลปะ หรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ประสงค์อย่างไรก็ตาม กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองมิได้มองว่าเสรีภาพในการแสดงออกเป็นสิทธิโดยสัมบูรณ์ แต่อาจถูกจำกัดได้ ทั้งนี้การจำกัดสิทธิต้องอยู่ในวงแคบและมีเงื่อนไขดังที่บัญญัติไว้ในวรรคสามของข้อ 19 ดังนี้

3. การใช้สิทธิตามที่บัญญัติในวรรคสองของข้อนี้ต้องเป็นไปโดยมีหน้าที่พิเศษและความรับผิดชอบ จึงตกอยู่ใต้ข้อจำกัดตักทอนบางเรื่อง แต่ทั้งนี้ต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นแก่

(ก) การเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น

(ข) การรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุข หรือศีลธรรมจากข้อบัญญัติในวรรคสามนี้ จะเห็นได้ว่าการที่รัฐจะจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกได้นั้น จะต้องกระทำโดยมีเงื่อนไขสามประการคือ หนึ่งต้องออกเป็นกฎหมาย สองต้องเป็นไปเพื่อเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น และสามต้องเป็นไปเพื่อการรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุข หรือศีลธรรม

การรับรองเสรีภาพในการแสดงออกในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง รวมทั้งข้อจำกัดสิทธิในวรรคสามของข้อ 19 ของกติการะหว่างประเทศสอดคล้องกับการรับรองเสรีภาพในการแสดงออกของบุคคลและเสรีภาพของสื่อมวลชนในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันพ.ศ. 2550 ของไทย ซึ่งการรับรองเสรีภาพในการแสดงออกของบุคคลและเสรีภาพของสื่อมวลชนนี้เป็นไปอย่างก้าวหน้านับตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับปีพ.ศ. 2540 สำหรับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้รับรองไว้ในมาตรา 45 ถึงมาตรา 48 โดยมาตรา 45 เป็นมาตราหลักซึ่งได้รับรองเสรีภาพในการแสดงออกของบุคคลและเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้อย่างครอบคลุมมาตรา 45 ของรัฐธรรมนูญพ.ศ. 2550 บัญญัติหลักการทั่วไปไว้ในวรรคแรกว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น” และวรรคสองบัญญัติว่าการจำกัดสิทธิต้องออกเป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับข้อจำกัดสิทธิตามข้อ 19 ของกติการะหว่างประเทศมาตรา 45 นี้ยังมีความก้าวหน้ามากตรงที่ห้ามรัฐปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นใดไม่ว่าในกรณีใดๆก็ตาม และห้ามรัฐแทรกแซงการเสนอข่าวหรือเซ็นเซอร์ข่าวเว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะให้อำนาจไว้เสรีภาพของสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์อย่างมากกับเสรีภาพในการแสดงออกของบุคคล เนื่องจากหากสื่อมวลชนไม่มีเสรีภาพ ก็ยากที่ปัจเจกบุคคลจะมีเสรีภาพในการแสดงออก เนื่องจากบุคคลมักต้องใช้สิทธิในเสรีภาพนี้โดยผ่านสื่อส่วนข้อ 19 ของกติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองมีสามวรรค โดยรับรองเสรีภาพในการแสดงออกไว้ในสองวรรคแรกดังนี้

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะถือความเห็นใดก็ได้โดยปราศจากการแทรกสอด

2. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา รับ และกระจายข่าวและความคิดเห็นทุกรูปแบบ โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ไม่ว่าด้วยวาจา เป็นลายลักษณ์อักษร หรือการตีพิมพ์ ในรูปของศิลปะ หรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ประสงค์อย่างไรก็ตาม กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองมิได้มองว่าเสรีภาพในการแสดงออกเป็นสิทธิโดยสัมบูรณ์ แต่อาจถูกจำกัดได้ ทั้งนี้การจำกัดสิทธิต้องอยู่ในวงแคบและมีเงื่อนไขดังที่บัญญัติไว้ในวรรคสามของข้อ 19 ดังนี้

3. การใช้สิทธิตามที่บัญญัติในวรรคสองของข้อนี้ต้องเป็นไปโดยมีหน้าที่พิเศษและความรับผิดชอบ จึงตกอยู่ใต้ข้อจำกัดตันทอนบางเรื่อง แต่ทั้งนี้ต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นแก่

(ก) การเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น

(ข) การรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุข หรือศีลธรรม

จากข้อบัญญัติในวรรคสามนี้ จะเห็นได้ว่าการที่รัฐจะจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกได้นั้น จะต้องกระทำโดยมีเงื่อนไขสามประการคือ หนึ่งต้องออกเป็นกฎหมาย สองต้องเป็นไปเพื่อเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น และสามต้องเป็นไปเพื่อการรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุข หรือศีลธรรม

การรับรองเสรีภาพในการแสดงออกในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง รวมทั้งข้อจำกัดสิทธิในวรรคสามของข้อ 19 ของกติการะหว่างประเทศฯ สอดคล้องกับการรับรองเสรีภาพในการแสดงออกของบุคคลและเสรีภาพของสื่อมวลชนในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันพ.ศ. 2550 ของไทย ซึ่งการรับรองเสรีภาพในการแสดงออกของบุคคลและเสรีภาพของสื่อมวลชนนี้เป็นไปอย่างก้าวหน้านับตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับปีพ.ศ. 2540 สำหรับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้รับรองไว้ในมาตรา 45 ถึงมาตรา 48 โดยมาตรา 45 เป็นมาตราหลักซึ่งได้รับรองเสรีภาพในการแสดงออกของบุคคลและเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้อย่างครอบคลุมมาตรา 45 ของรัฐธรรมนูญพ.ศ. 2550 บัญญัติหลักการทั่วไปไว้ในวรรคแรกว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น” และวรรคสองบัญญัติว่าการจำกัดสิทธิต้องออกเป็น

กฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับข้อจำกัดสิทธิตามข้อ 19 ของกติการะหว่างประเทศ

มาตรา 45 นี้ยังมีความกำหนัดมากตรงที่ห้ามรัฐปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นใดไม่ว่าในกรณีใดก็ตาม และห้ามรัฐแทรกแซงการเสนอข่าวหรือเซ็นเซอร์ข่าวเว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะให้อำนาจไว้เสรีภาพของสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์อย่างมากกับเสรีภาพในการแสดงออกของบุคคล เนื่องจากหากสื่อมวลชนไม่มีเสรีภาพ ก็ยากที่ปัจเจกบุคคลจะมีเสรีภาพในการแสดงออก เนื่องจากบุคคลมักต้องใช้สิทธิในเสรีภาพนี้โดยผ่านสื่อมาตรา 46 ของรัฐธรรมนูญรับรองเสรีภาพในการเสนอข่าวของพนักงานหรือลูกจ้างในสื่อมวลชนที่มีเอกชนหรือรัฐเป็นเจ้าของ ส่วนมาตรา 47 กำหนดว่าคลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคมเป็นทรัพยากรสาธารณะเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งเป็นบทบัญญัติเดียวกับที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญปี 2540 อันเป็นที่มาของวิทยุชุมชน และโทรทัศน์บอกรับสมาชิกระดับท้องถิ่นที่เกิดขึ้นมากมายทั่วประเทศ ส่วนมาตรา 48 ห้ามผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเจ้าของหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม 1

กล่าวสรุปได้ว่า “เสรีภาพในการเสนอข่าวหรือการรายงานข่าว” เป็นเสรีภาพทางความคิดของสื่อมวลชน ทั้งนี้โดยการเสนอข่าวสารของสื่ออาจแสดงออกออกมาในรูปแบบของสื่อแขนงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุและโทรทัศน์ หรือสื่อในรูปแบบใหม่ ๆ เช่น สื่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น กล่าวได้ว่า ในการแสดงออกในการเลือกเสนอข่าวสารอย่างใดย่อมเป็นเรื่องของการใช้เสรีภาพตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเพื่อเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ ออกไปสู่สาธารณชน ดังนั้น การเสนอข่าวของสื่อมวลชนถือเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญประการหนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้น ในบางประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ถึงกับมีกฎหมายบัญญัติรับรองเสรีภาพในข่าวสารนี้ไว้อย่างเด่นชัด อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเสรีภาพในข่าวสารที่จะต้องรับรองและคุ้มครองให้มี โดยถือว่าการจำกัดเสรีภาพใน ข่าวสารหรือการปฏิเสธสิทธิในการแสวงหาข่าวสารเท่ากับการปฏิเสธสิทธิที่จะรู้ของประชาชนนั่นเอง

สื่อมวลชนในทุก ๆ แขนง เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น ไม่ว่าจะเป็นสื่อประเภทใดก็ตาม จำเป็นที่จะต้องมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและการแสดงความคิดเห็น เพื่อให้การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการรายงานข่าวสารต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับรู้ อันเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสาร (Rights to Know) สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดั่งที่ ผ.ศ. ดร. เกียรติกร เจริญธนาวัฒน์ ได้เคยแสดงทรรศนะในเรื่อง Right-to-know in Thai legislation ใน Public law net เรื่องการรับรองสิทธิ Rights to Know ไว้ก็เพื่อเป็นการรับรองและยืนยันถึงสิทธิที่จะรู้ของประชาชนซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญในระบบประชาธิปไตย ในวันเสาร์ที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2544 ไว้ว่า โดยหลักการแล้วรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด กฎหมายอื่นของรัฐจะต้องตราออกมาภายใต้กรอบแห่งรัฐธรรมนูญ แต่ในกรณีของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติดังกล่าวได้รับรองเรื่องสิทธิที่จะรู้ไว้ และต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540) ได้ตราออกมาโดยมีบทบัญญัติรับรองเรื่องดังกล่าวไว้เช่นเดียวกัน แต่ภายหลังได้มีปัญหาถกเถียงกันว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้จะขัดกับ มาตรา 58 ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (พ.ศ.2540) หรือไม่ เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้คำว่า "ข้อมูลข่าวสารของราชการ" ที่ดูเหมือนจะมีความหมายกว้างกว่าคำว่า "ข้อมูลข่าวสารสาธารณะ" ที่บัญญัติไว้ในหมวด 3 ของรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ซึ่งในเรื่องนี้ ดร.ฤทัย หงส์ศิริ และ อ.มานิตย์ จุมปา ได้ให้ความเห็นไว้ในหนังสือคำอธิบายกฎหมายข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ว่า "หากพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่รับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนแล้ว จะเห็นว่ารัฐธรรมนูญต้องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ให้รัฐหรือเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจล่วงล้ำไปจำกัด ตัดสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน เป็นการกำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ของประชาชน ดังนั้น หากต่อมาปรากฏว่ารัฐสภาจะให้สิทธิแก่ประชาชนเพิ่มเติมและเป็นรูปธรรมมากขึ้นไปจากที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ก็ย่อมไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด แต่หากรัฐสภาไปออกกฎหมายวางเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกินกว่าที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้แล้วนั้น กรณีนี้ย่อมถือว่าเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ ในประเด็นนี้จึงควรพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายยิ่งไปกว่าถ้อยคำตามตัวอักษร"

ดังนั้น การที่ มาตรา 58 ของรัฐธรรมนูญพ.ศ.2540 บัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ก็เพื่อเป็นการรับรองและยืนยันถึงสิทธิที่จะรู้ของประชาชนซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญในระบบประชาธิปไตยควรจะรับรองและควรจะต้องบัญญัติโดยปริยาย

อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญพ.ศ.2540ไม่ใช่รัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ได้รับรองสิทธิที่จะรู้ของประชาชนเอาไว้ เพราะก่อนหน้านั้นได้มีการรับรองสิทธิดังกล่าวไว้เป็นครั้งแรกในมาตรา 48 ทวิ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2534 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2539)

หลักการพื้นฐานในสังคมประชาธิปไตยนั้น ถือว่าเป็นสังคมแห่งการมีส่วนร่วม และหลากหลายความคิดเห็น (Participatory Society) เนื่องด้วยสังคมประกอบด้วยคนจำนวนมาก

ดังนั้นต้องมีการอภิปรายถกเถียง(Discussion and debates)เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจร่วมในการดำเนินชีวิต แต่การอภิปรายได้คนในสังคมต้องมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องนั้นเสียก่อน ดังนั้นพลเมืองจะต้องมีสิทธิที่จะรู้ (Rights to Know) เพราะความรู้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการกระจายข่าวสารในวงกว้างที่ทั่วถึงและหลากหลาย ดังนั้นสิทธิที่จะรู้ถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมประชาธิปไตย โดยสื่อมวลชนจะเป็นผู้ที่แสวงหาข่าวสารความรู้นั้นให้แก่ประชาชน

สิทธิที่จะรู้นั้นจึงเป็นสิทธิของสาธารณะ(public)ที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อตรวจสอบหรือกำหนดอนาคตเขาเองได้¹⁰

ตามแนวคิดของ James Russell Wiggins¹¹ เห็นว่าสื่อมวลชนโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์นั้น ควรจะประกอบไปด้วยเสรีภาพสำคัญ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

4.1.2.1 เสรีภาพในการเสนอข่าวสาร (Freedom of Information)

ในการดำเนินงานของหนังสือพิมพ์ ส่วนที่เป็นเนื้อหาหลักและถือว่ามี ความสำคัญในการรายงานข่าว ก็คือ ข่าวสาร และในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าประชาชนมีสิทธิพื้นฐานประการหนึ่ง คือ สิทธิที่จะรับรู้ (Rights to Know) รับทราบเรื่องราวต่าง ๆ ในสังคม หนังสือพิมพ์ในฐานะเป็นสื่อกลางผู้ทำหน้าที่เสนอข้อมูลข่าวสาร มีความจำเป็นจะต้องแสวงหา ข่าวสารเพื่อรายงานให้ประชาชนได้ทราบ อันเป็นการสนองตอบสิทธิที่จะรู้ของประชาชน ดังนั้น เสรีภาพในการแสวงหาข่าวสารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกิจการหนังสือพิมพ์และประชาชนใน การเสนอและรับรู้ข่าวสาร ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนก็ได้บัญญัติรับรองเสรีภาพใน ข่าวสารนี้ไว้ ยิ่งไปกว่านั้น ในบางประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ถึงกับมีกฎหมายบัญญัติ รับรองเสรีภาพในข่าวสารนี้ไว้อย่างเด่นชัด อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเสรีภาพใน ข่าวสารที่ต้องรับรองและคุ้มครองให้มี โดยถือว่าเป็นการจำกัดเสรีภาพในข่าวสารหรือการปฏิเสธ สิทธิในการแสวงหาข่าวสาร เท่ากับเป็นการปฏิเสธสิทธิที่จะรับรู้ข่าวสารของประชาชน นั่นเอง

¹⁰ Everette E.Dennis and John C.Merrill.Media Debates(Canada: Wadworth Thomson Learning,2002),pp.57-61

¹¹ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, “ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน,” ศุลกา 41, 3 (กันยายน 2537): 79-81.

4.1.2.2 เสรีภาพในการพิมพ์ (Freedom of Printing)

เสรีภาพในการพิมพ์ เป็นขั้นตอนในการพิมพ์เพื่อนำออกเผยแพร่สู่ประชาชนต่อไป ซึ่งในการพิมพ์นั้นจะต้องให้หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพในการพิมพ์ได้โดยปราศจากการจำกัดก่อน (Prior Restrain) หรือการเซ็นเซอร์ (Sensorship) กล่าวคือเสรีภาพในการพิมพ์เผยแพร่ข่าวสารของสื่อมวลชนนั้นจะต้องกระทำได้โดยการปล่อยให้มีการตีพิมพ์ เผยแพร่เรื่องราวข่าวสารได้ก่อน หากการตีพิมพ์เผยแพร่ข่าวสารนั้นผิดกฎหมายหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายกระทบกระเทือนต่อส่วนร่วมแล้วก็เป็นเรื่องที่

จะดำเนินการฟ้องร้องสื่อมวลชนในภายหลังการจำกัดก่อน (Prior Restrain) หรือการตรวจข่าวก่อนจะกระทำมิได้ เว้นแต่ภายใต้พฤติการณ์พิเศษบางประการ เช่นในระหว่างสงคราม รัฐบาลมีอำนาจกระทำเพื่อรักษาความลับของทางราชการทหารโดยการตรวจข่าวได้ กล่าวได้ว่า โดยผลของการยับยั้งจำกัดสิทธิก่อนมีการแสดงและการลงโทษหลังจากได้แสดงความคิดเห็นมีผลต่างกันมากในทางปฏิบัติ เพราะในการที่รัฐบาลหรือ ฝ่ายปกครองมีอำนาจจำกัดหนังสือพิมพ์ให้อยู่ในกรอบ โดยการควบคุมหนังสือพิมพ์นั้น หากบทความเรื่องใดที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและถูกห้ามมิให้พิมพ์ก็จะมีผลเพียง สาธารณชนจะไม่สามารถรู้ได้เลยว่าข้อความที่ถูกยับยั้งนั้นมีอย่างไรและเป็นการสมควรหรือไม่ แต่หากรัฐบาลใช้มาตรการลงโทษหลังจากที่บทความได้ลงพิมพ์และออกจำหน่ายแจกแก่สาธารณชนแล้วรัฐบาลจะมีโอกาสน้อยลงในการใช้อำนาจเกินขอบเขตของตน เพราะประชาชนจะทราบได้ว่าการลงโทษที่รัฐบาลทำต่อ ผู้เขียนหรือผู้พิมพ์เป็นการลงโทษเนื่องจากเหตุผลเพียงว่าผู้เขียนได้วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและทำให้รัฐบาลไม่พอใจหรือเป็นการลงโทษเนื่องจากผู้เขียนได้กระทำผิดกฎหมายจากการเขียนนั้น ดังนั้นเสรีภาพในการพิมพ์โดยปราศจากการจำกัดก่อน (Prior Restrain) จึงเป็นเสรีภาพที่สำคัญอีกประการหนึ่งของหนังสือพิมพ์

4.1.2.3 เสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์ (Freedom of Criticize)

บทบาทของสื่อมวลชน ซึ่งถือว่าสำคัญประการหนึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ก็คือบทบาทสำคัญในฐานะเป็นผู้คอยควบคุมสอดส่องการปฏิบัติงานของรัฐบาล ซึ่งการควบคุมสอดส่องการปฏิบัติงานของรัฐบาลนั้นหนังสือพิมพ์ในฐานะเป็นสื่อกลางสามารถกระทำได้ด้วยการเสนอข่าวและวิพากษ์วิจารณ์รายงานให้ประชาชนได้ทราบถึงนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทั้งในระดับ ข้าราชการประจำและนักการเมืองและ

การที่จะให้การควบคุมสอดส่องนั้นเป็นไปได้โดยมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อเปิดโอกาสให้มีการเสนอข่าววิพากษ์วิจารณ์กันได้อย่างกว้างขวางเสรี ถึงแม้การวิพากษ์วิจารณ์นั้น บางครั้งอาจกระทำรุนแรงเกินขอบเขต หรือกระทำไปโดยไม่ชอบธรรมบ้าง แต่ก็เปิดโอกาสให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ ตำนานติเตียนได้ต่อไป ทั้งนี้เพราะหากหนังสือพิมพ์ได้ทำหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนที่ดี วิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติงานของรัฐบาลโดยเจตนาบริสุทธิ์และเป็นธรรมไม่ถืออคติเพื่อรักษาผลประโยชน์ของส่วนร่วม เพื่อเป็นข้อชี้แนะให้รัฐบาลนำไปปรับปรุงแก้ไขแนวทางในการปฏิบัติงาน ให้ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

4.1.2.4 เสรีภาพในการจำหน่ายจ่ายแจก (Freedom of dissemination)

เมื่อสื่อมวลชนมีเสรีภาพในการแสดงออกและส่งต่อทางความคิดแล้ว แล้วก็ต้องมีเสรีภาพในการจำหน่ายจ่ายแจก นับว่าเป็นเสรีภาพที่สำคัญประการหนึ่งของสื่อมวลชน และไม่อาจมองข้ามไปได้ เพราะว่าสื่อมวลชนจะได้รับเสรีภาพที่ 3 ประการดังกล่าวข้างต้นโดยครบถ้วนก็ตาม แต่ถ้าสื่อมวลชนขาดเสียซึ่งเสรีภาพในการจำหน่ายจ่ายแจก อันเป็นหลักประกันในการรักษากระแสการไหลของข่าวให้เป็นไปอย่างอิสระและต่อเนื่องแล้ว เสรีภาพที่ได้รับมาทั้ง 3 ประการข้างต้นก็ไร้ความหมายโดยสิ้นเชิง ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ย่อมหมายถึงความรวมไปถึงสิทธิในการที่จะจำหน่ายจ่ายแจกสิ่งพิมพ์โดยปราศจากการเข้าควบคุมหรือแทรกแซงอย่างไม่ถูกต้องจากรัฐบาลด้วย ดังที่ผู้พิพากษา Stephen Fiele ได้กล่าวไว้ในคดี Ex Parte Jackso ในปี ค.ศ. 1877 ว่า เสรีภาพในการจำหน่ายจ่ายแจกเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการมีเสรีภาพในการพิมพ์โฆษณาโดยปราศจากเสรีภาพในการจำหน่ายจ่ายแจกแล้ว เสรีภาพในการพิมพ์โฆษณา ก็แทบจะปราศจากความหมาย

4.2 การตรวจสอบควบคุมการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ภาพประจานผู้ถูกกล่าวหา โดยกฎหมายภายในประเทศ

ประเทศไทยสื่อมวลชนมีเสรีภาพในการเสนอข่าวโดยรัฐธรรมนูญ ปี 2550 เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดในการปกครองประเทศในการแสดงความคิดเห็นและให้หลักประกันเรื่องเสรีภาพของสื่อมวลชนในการเสนอข่าว ถ้าใช้ตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ

การใช้เสรีภาพในการเสนอข่าวเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณะ และเพื่อตอบสนองสิทธิในการรับรู้ของประชาชน แต่การใช้เสรีภาพมิได้ไปโดยไม่มีขอบเขต การใช้เสรีภาพต้องประกอบไปด้วยความรับผิดชอบและตระหนักถึงสิทธิของผู้อื่นโดยเฉพาะสิทธิผู้ต้องหาตามมาตรา

33 และแม้ว่าสื่อมวลชนจะมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสาร แต่ก็ต้องระมัดระวังมิให้กระทบถึงสิทธิอย่างอื่นที่กฎหมายบัญญัติคุ้มครองด้วย เพราะการใช้เสรีภาพต้องควบคู่กับความรับผิดชอบและไม่ล่วงละเมิดให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิของบุคคลอื่น

รัฐธรรมนูญมาตรา 39 ได้รองรับเสรีภาพของสื่อมวลชนแต่มาตรา 34 กับบัญญัติขอบเขตเอาไว้ว่า... ดังนั้นเสรีภาพของสื่อมวลชนจึงมิใช่เสรีภาพที่ปราศจากขอบเขต แต่เป็นเสรีภาพที่มีอยู่แต่ต้องรับผิดชอบต่อสิทธิของผู้อื่นด้วย

แม้ว่า สื่อมวลชนจะมีหน้าที่เสนอข่าวตอบสนองสิทธิในการรับรู้ของประชาชนก็ตาม แต่ก็ควรจะมีขอบเขตจำกัดเพียงแค่ว่า “ประโยชน์สาธารณะ” หากมิใช่เพื่อประโยชน์สาธารณะมันก็จะกลายเป็นการล่วงละเมิดความเป็นอยู่ส่วนตัวสิทธิส่วนตัวของผู้อื่น ซึ่งเป็นการทำให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิผู้อื่น

สื่อมวลชนมีหน้าที่ให้ข่าวสารและเสนอความจริงเพื่อตอบสนองประโยชน์แก่สาธารณะ บางครั้งการทำหน้าที่เพื่อให้สังคมได้รู้ความจริงแพร่หลายออกไปอาจทำให้บุคคลใดเสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติยศ ผู้เสียหายอาจใช้สิทธิฟ้องร้องสื่อมวลชนให้รับผิดชอบหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326, 328 โดยผ่านกระบวนการยุติธรรม ถ้าสื่อมวลชนพิสูจน์ได้ว่า ข้อที่เป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริงสื่อมวลชนไม่ต้องรับโทษตามมาตรา 33 ก็จริงอยู่ แต่กฎหมายบัญญัติไม่ถึงความหมายที่ว่าผู้นั้นไม่มีความผิด สาระสำคัญของกฎหมายมาตรา 330 จึงมีลักษณะจำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชนไปโดยปริยาย เพราะว่ากฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ ย่อมหมายความว่าสื่อมวลชนยังคงมีความผิดอยู่ บทบัญญัติจึงให้ความสำคัญของสิทธิปัจเจกชนที่ถูกละเมิดในชื่อเสียงเกียรติยศ แม้ว่าเรื่องจะเป็นจริงก็ตาม

ผู้ต้องหาแม้จะเป็นบุคคลที่ถูกจับกุมแล้วแต่ยังไม่ได้พิสูจน์ความผิดในกระบวนการศาลยุติธรรม เขาก็ยังมีสิทธิตามกฎหมายในรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 และสิทธิในครอบครัว สิทธิในเกียรติยศชื่อเสียงตามกฎหมายการใช้เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ต้องไม่ไปล่วงละเมิดทำให้สิทธิดังกล่าวเสียหายถูกระทบกระทบกระเทือน มิเช่นนั้น อาจต้องรับผิดชอบละเมิดตามมาตรา 420, 421, 423 ไปด้วย

แม้ว่าสื่อมวลชนจะมีเสรีภาพ ในการเสนอข่าวแต่ก็ต้องนำปัจจัยอื่นมาประกอบด้วย

ตามปฏิบัติสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ข้อ 12 “การเข้าไปแทรกสอดโดยพลการในกิจการส่วนตัวครอบครัว เคหสถาน การส่งข่าว ตลอดจนการโจมตีต่อเกียรติและชื่อเสียงของบุคคลนั้นจะกระทำไม่ได้”

ดังนั้นการที่สื่อมวลชนมีสิทธิในการเสนอข่าวใดได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพผู้อื่น

ในปัจจุบันมักมีการละเมิดผู้ต้องหาโดยการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ แม้หนังสือพิมพ์จะมีเสรีภาพในการนำเสนอข่าวก็ตาม แต่การที่เสนอข่าวผู้ต้องหาในทำนองชี้ชั่งโน้มน้าวสังคมต่อการรับรู้สาธารณะในทำนองว่าผู้ต้องหานั้นกระทำผิด ย่อมเป็นการละเมิดต่อสิทธิผู้ต้องหาทำให้เขาเสียหายแก่ชื่อเสียง และการที่หนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวลือลงไปกว่านั้น อาทิ หลักแหล่งบ้านของผู้ต้องหาชื่อบิดามารดาหรือชื่อบุตรภรรยา ญาติพี่น้อง ทำให้กระทบต่อสิทธิในครอบครัว

ทำให้ได้รับการดูหมิ่นเกลียดชัง เช่นนี้ต้องพิจารณาว่ามีประโยชน์ต่อสาธารณะหรือไม่ ในการที่จะนำเสนอข่าวและประโยชน์ สาธารณะและสิทธิส่วนตัวที่ได้รับการคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 ต้องมีการพิจารณาอย่างระมัดระวัง เพราะสื่อมวลชนมีหน้าที่ไม่ต่างจากบุคคลทั่วไป คือ ต้องเคารพสิทธิของบุคคลอื่นด้วย

เสรีภาพในการเสนอข่าวต้องไม่กระทบสิทธิผู้ต้องหา มิเช่นนั้นก็จะเป็นการขัดแย้งกันเอง ซึ่งสิทธิที่กฎหมายรัฐธรรมนูญต่างกับบัญญัติคุ้มครองและใช้สิทธิอันหนึ่งกระทบกระเทือนอันหนึ่งให้ได้รับความเสียหายเป็นการใช้สิทธิที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 421 “การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดความเสียหายแก่ บุคคลอื่นนั้นท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วย”

มาตรานี้เป็นบทขยายมาตรา 420 คือขยายคำว่า “โดยผิดกฎหมาย” ใช้สิทธิอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมายให้พิจารณาหลักกฎหมายทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “การใช้สิทธิแก่ตนทุกต้องกระทำโดยสุจริต” เป็นการยืนยันหลักสุจริตชนที่ตั้งการกระทำใดๆ หากไม่สุจริตก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นย่อมเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมายตาม มาตรา 421

ตามรัฐธรรมนูญสื่อมวลชนมีสิทธิที่จะเรียกร้องไม่ให้รัฐหรือบุคคลใดๆ เข้ามารบกวน*** หรือแทรกแซงการให้เสรีภาพเพื่อเสนอข่าวสารหรือความเห็นใดๆ ตามขอบเขตแห่งสิทธิ แต่สื่อมวลชนจะใช้สิทธิเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น หากทำหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาและใช้ความสุจริตเป็นที่ตั้งถือว่าการกระทำนั้นชอบด้วยกฎหมาย เว้นแต่จะใช้สิทธิและเสรีภาพโดยขาดหลักจริยธรรมทางวิชาชีพ กระทำการโดยไม่สุจริตบิดเบือนข้อเท็จจริง คือมีทั้งข้อเท็จและข้อจริงปะปนกัน หรือกระทำการใดโดยประมาทเลินเล่อไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริงให้อ่อง

แต่เสียก่อนจนเกิดความเสียหายแก่บุคคลใดขึ้น การกระทำในลักษณะเช่นที่กล่าวมานี้คือ การใช้สิทธิโดยมิชอบด้วยกฎหมายและขัดต่อหลักจริยธรรมทางวิชาชีพอีกด้วย จากกล่าวอ้างเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญให้ไว้คงจะรับฟังไม่ขึ้น

4.2.1 กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ. ศ 2550

สำหรับสิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญไทยได้มีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับ แต่ถือว่ารัฐธรรมนูญฉบับ 2540 เป็นรัฐธรรมนูญที่รับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมากที่สุด โดยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันไม่ได้ตัดทอนสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญฉบับ 2540 รับรองเอาไว้ หากแต่ได้ได้มีการบัญญัติให้หลักการเดิมมีความกระชับมากขึ้น ในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องสิทธิเสรีภาพรัฐธรรมนูญได้มีการจัดหมวดหมู่ในหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ซึ่งจะทำการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญดังต่อไปนี้

4.2.1.1 การเสนอข่าวการแพร่ภาพและแสดงความคิดเห็นต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ

ในการเสนอข่าวแพร่ภาพและแสดงความคิดเห็นต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งหลักการสำคัญมีอยู่สองประการได้แก่

1. ขอบเขตตามมาตรา 28* ซึ่งเป็นขอบเขตที่เป็นหลักทั่วไปสำหรับทุกบุคคล คือต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

* รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2550 มาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้บุคคลย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวดนี้ได้โดยตรงหากการใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้แล้ว ให้การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

2. ตามขอบเขตตามมาตรา 35วรรคสอง คือ การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

จะเห็นได้ว่าถึงแม้ว่าสื่อมวลชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แต่มิได้หมายความว่าผู้ใช้เสรีภาพโดยไม่จำกัดคำนึงถึงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับส่วนรวมหรือสังคม หรือกระทบต่อสิทธิบุคคลใด นอกเหนือจากเสรีภาพที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญแล้ว สื่อมวลชนจะต้องมีหน้าที่ในการแสดงความรับผิดชอบในการใช้เสรีภาพเพื่อการเสนอข่าวหรือบทความใดๆ ไม่ไปล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นที่คุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญ

ดังที่ รองศาสตราจารย์ พิเศษฐ์ ชวาลาธวัช กล่าวไว้ว่า สิทธิ และเสรีภาพเป็นเรื่องสำคัญในการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นใดๆของสื่อมวลชน แต่การใช้เสรีภาพนั้นไม่ได้หมายถึงการที่สื่อมวลชนมีอำนาจกระทำการใดๆเหนือบุคคลอื่น เพียงแต่สื่อมวลชนมีอำนาจไม่ให้อำนาจใดเข้ามาแทรกแซง กัดฉีก หรือกดขี่สื่อมวลชนให้มีการตัดสินใจในเรื่องที่กระทบต่อประโยชน์สาธารณะ สื่อมวลชนไม่มีหน้าที่ที่จะหลีกเลี่ยงการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นให้บุคคลอื่นเสียหายต่อชื่อเสียงเกียรติยศ เพราะเหตุที่สื่อมวลชนต้องเปิดเผยความจริง เป็นเรื่องอย่างปรกติที่สื่อมวลชนต้องทำงานอย่างอิสระ และยึดมั่นหลักสุจริตปราศจากอคติใดๆ トラบที่การเสนอข่าวนั้นเป็นความจริงพิสูจน์ได้การวิจารณ์นั้นเป็นวิสัยของประชาชนที่จะคิดเช่นนั้น¹²

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าสิทธิและเสรีภาพในการเสนอข่าวและการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนมีขอบเขตดังต่อไปนี้

4.2.1.1.1 การไม่ละเมิดเสรีภาพของบุคคลอื่น

สิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นในที่นี้ คือ สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนที่มีลักษณะการคุ้มครองเกียรติยศชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัวของประชาชนเพื่อมิให้ผู้อื่นมาล่วงล้ำ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือจากรัฐ ในการใช้สิทธิตามความในหมวดนี้

¹² อ้างแล้ว 69 หน้า 52

การจำกัดเสรีภาพของบุคคลโดยสิทธิของบุคคลอื่นนี้ เป็นข้อจำกัดที่ได้มีวิวัฒนาการมานานนับศตวรรษแล้ว ดังสุภาษิตโรมันที่ว่า “Neminem Laedere” คือไม่พึงกระทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ดังนั้นจึงเป็นที่ยอมรับกันว่าการใช้สิทธิเสรีภาพต้องไม่เป็นอันตราย หรือเป็นการทำลายล้าง หรือเป็นการขัดขวางการใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น แม้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนจะพึงได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนมากเพียงใด แต่การใช้สิทธิเสรีภาพนี้ก็ไม่อาจกระทำการล่วงละเมิดหรือทำลายสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามบทบัญญัติกฎหมายได้¹³

การไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นตามมาตรา 35¹⁴ กำหนดคุ้มครองสิทธิของบุคคล มิให้ผู้ใดหรือแม้แต่รัฐมาละเมิดสิทธิของบุคคลในครอบครัว ห้ามมิให้สื่อมวลชนเผยแพร่ข่าวหรือภาพที่เป็นส่วนตัว แต่มีข้อยกเว้นว่าหากเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ รัฐธรรมนูญยินยอมให้มีการเปิดเผยหรือเผยแพร่ภาพได้

จะเห็นได้ว่า แม้รัฐธรรมนูญจะรับรองการมีอยู่ของสิทธิส่วนบุคคล แต่ก็มีข้อความตอนท้ายของวรรค 2 ที่ว่า “เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ” หมายความว่ารัฐธรรมนูญจะคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล เว้นแต่ว่าสิทธิส่วนบุคคลนั้นจะเป็นประโยชน์สาธารณะ สิทธิส่วนบุคคลย่อมถูกแทนที่ด้วยสิทธิที่จะรู้ของประชาชน

สื่อมวลชนมักอ้างถึงสิทธิที่จะรู้ของประชาชนเสมอเมื่อต้องการเสนอข่าวเรื่องใดๆ อย่างไรก็ดี แม้ประชาชนมีสิทธิที่จะรู้ แต่สิทธิดังกล่าวก็มีข้อจำกัด หลักประการหนึ่งซึ่งเป็นข้อจำกัดสิทธิที่จะรู้ คือหลักสิทธิส่วนบุคคล กล่าวคือประชาชนย่อมมีสิทธิที่จะรู้ได้ ตราบที่ไปละเมิดต่อเรื่องส่วนตัวของบุคคลอื่น สิทธิที่จะรู้จึงถูกจำกัดด้วยสิทธิส่วนบุคคล อาจกล่าวได้ว่า สิทธิที่จะรู้เป็นสิทธิของสังคมในการตรวจสอบหาข้อมูลต่างๆ แต่ในขณะที่สิทธิส่วนบุคคล

¹³ อ้างแล้ว 68 หน้า 288

¹⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2550 มาตรา 35 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจาก

ข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลเป็นสิทธิของปัจเจกชนที่จะไม่ให้สังคมตรวจสอบ ดังนั้น สื่อมวลชนต้องพิจารณาให้ดีในการ ชั่งน้ำหนักก่อนที่จะนำเสนอข่าวเรื่องใดๆ¹⁵

4.2.1.1.2. ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญถือเป็นกฎเกณฑ์สูงสุดของประเทศอันเกิดมาจาก เจตน์เจานงของประชาชนร่วมกัน ดังนั้นการใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลจะต้องไม่ใช่ในลักษณะที่เป็น ปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ สำหรับการนำสิทธิเสรีภาพที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญนั้น มิได้เพียงแต่ หมายความว่าแต่เพียงบุคคลนั้นมีความคิดเห็นแตกไปจากที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้¹⁶

การทำหน้าที่ในการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ ต้องเป็นการใช้ เสรีภาพในการเสนอข่าวและการแสดงความคิดเห็นภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญและไม่ใช่เป็นการใช้ เสรีภาพในการเสนอข่าวและการแสดงความคิดเห็นเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ ห้ามมิให้มีการทำ การแก้ไขเปลี่ยนแปลง แต่มิได้หมายถึงจะเป็นรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ เพียงแต่ส่วนใดส่วนหนึ่งอันเป็น หลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญก็ไม่อาจทำได้เพราะถือได้ว่าเป็นการใช้เสรีภาพในการเสนอ ข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นอันเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ

4.2.1.1.3. ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

ศีลธรรมอันดีของประชาชน นั้นเป็นเรื่องจริยธรรมตลอดจน ธรรมเนียมประเพณี ความรู้สึกนึกคิดในแง่ทางจิตใจของคนที่เป็นส่วนรวม โดยการใดที่กระทำขึ้น เป็นการกระทำด้วยลักษณะที่จะทำให้ความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในสังคมมีความรู้สึกไม่เห็นดี เห็นงาม หรือไม่ยอมรับในความรู้สึกทางจิตใจของคนทั้งหลายเป็นส่วนรวมของบุคคลนั้นๆ ซึ่งอาจ

¹⁵ นรินทร์ นำเจริญ , ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการรายงานข่าว(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2549) หน้า 590

¹⁶ บรรเจิด สิงคนิตี “หลักการพื้นฐานของสิทธิและเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ในสารานุกรม แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, (กรุงเทพมหานคร:องค์การค้ำของคุรุสภา,2543) หน้า58-59

เป็นเหตุผลที่ขัดต่อจริยธรรม ศาสนา ธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม การนั้นย่อมถูกสังคมประณามว่าเป็นการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน¹⁷

การที่จะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนและสิทธิของสาธารณชนในการเสนอและรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้น จึงเป็นสิ่งที่กระทำได้ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมที่เหนือกว่า และการที่จะวินิจฉัยว่าการใดหรือข้อมูลข่าวสารเรื่องใดเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้น เป็นเรื่องที่อยู่ในดุลพินิจของผู้มีอำนาจ หรือศาลที่จะวินิจฉัยโดยพิจารณาจากกฎหมายมหาชนจากศาลสูงในองค์กร ประกอบกับรับฟังความคิดเห็นของนักวิชาการและบุคคลทั่วไป ตลอดจนภาวะทางสังคมเศรษฐกิจของประเทศ เป็นแนวทางวินิจฉัย ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมแก่สภาพการณ์ของประเทศและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป¹⁸

4.2.1.2 การเสนอข่าวการแพร่ภาพและการแสดงความคิดเห็นต้องไม่ขัดกับหลักจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์

จรรยาบรรณหนังสือพิมพ์โดย สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย โดยได้กำหนด“จริยธรรมของสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย”เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2510ไว้ดังนี้

1.ความรับผิดชอบ (Responsibility) ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์อันชอบธรรมของปัจเจกชน สถาบัน ประเทศชาติ ศาสนา และราชบัลลังก์ (ตรงกับหลักพุทธศาสนาคือ กิจญาณ)

2.ความมีเสรีภาพ (Freedom) ได้แก่ เสรีภาพที่มีความรับผิดชอบต่อกำกับ (ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนาคือ ปวารณา หรือ ธรรมาธิปไตย)

3.ความเป็นไท (Independence) ได้แก่ ความไม่ตกเป็นทาสของใครทั้งกายและจิตใจ โดยอามิสสินจ้างอื่นใด(ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนาคือ ความไม่ตกเป็นทาสของอกุศลมูล)

¹⁷ ศรทูล สันติวาสะ. การใช้สิทธิและข้อจำกัดการใช้สิทธิ(ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย พิมพ์ครั้งที่ 2 มานิตย์ จุมปา บรรณาธิการ), กรุงเทพฯ: ด้านสหวิชาการพิมพ์, พ.ศ 2544 หน้า 297

¹⁸ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบต่อกฎหมาย, กรุงเทพฯ: วิญญูชน, พ.ศ 2548, หน้า 65-66

4.ความจริงใจ (Sincerity) ได้แก่ ความไม่มีเจตนาบิดเบือน
 ผิดพลาดต้องรีบแก้ไข (ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ สัจจะ)

5.ความเที่ยงธรรม (Impartiality) ได้แก่ ความไม่ลำเอียง หรือ
 ความไม่เข้าใครออกใคร (ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ ความไม่มีอคติ 4ประการ หมายถึง
 “ฉันทาคติ”ลำเอียงเพราะรัก “โทษาคติ”ลำเอียงเพราะชัง “ภยาคติ”ลำเอียงเพราะกลัว “โมหาคติ”
 ลำเอียงเพราะหลง)

6.ความมีน้ำใจนักกีฬา (Fair Play) ได้แก่ การปฏิบัติดีงาม ไม่
 ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เว้นแต่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ (ตรงกับหลักธรรมในพุทธ
 ศาสนา คือ สุปฏิบัตินิ)

7.ความมีมารยาท (Decency) ได้แก่ การใช้ภาษาและภาพที่
 ไม่หยาบโลนและลามกอนาจาร หรือส่อไปในทางดั่งกล่าว (ตรงกับหลักพุทธศาสนา คือ โสเจยยะ
 หรืออาจารย์สมบัติ)

นอกจาก“จริยธรรมของสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย”แล้ว ยังกำหนด“จรรยาบรรณหนังสือพิมพ์”ไว้อีก 7 ข้อ คือ

1.การส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ เป็น
 ภารกิจอันมีความสำคัญเหนืออื่นใดสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์

2.การเสนอข่าว ภาพ หรือการแสดงความคิดเห็น ต้องเป็นไป
 ด้วยความสุภาพ สุจริต ปราศจากความมุ่งหวังในประโยชน์ส่วนตนหรืออามิสสินจ้างใดๆ

3.การเสนอข่าวต้องเสนอแต่ความจริง พึงละเว้นการต่อเติม
 เสริมแต่งหากปรากฏว่าข่าวใดๆไม่ตรงต่อความจริงต้องรีบแก้ไขโดยเร็ว

4.การที่จะให้ได้ข่าว ภาพ หรือข้อมูลอย่างใดๆมาเป็นของตน
 ต้องใช้วิธีการที่สุภาพและซื่อสัตย์

5.ต้องเคารพต่อความไว้วางใจที่ได้รับมอบหมายจากการ
 ปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพของตน

6.ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยถือเอาสาธารณประโยชน์เป็น
 สำคัญ ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์ส่วนตน หรือหมุ่คณะโดยมิชอบ

7.ต้องไม่กระทำการใดๆอันเป็นการบั่นทอนเกียรติคุณของ
 วิชาชีพหรือความสามัคคีของเพื่อนร่วมวิชาชีพ

หลักจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์

ได้มีความพยายามจากบุคคลหลายฝ่ายในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ที่จะจัดให้มืองค์กรวิชาชีพ เพื่อว่าควบคุมจริยธรรมของผู้ประกอบการวิชาชีพโดยใจสมัครและไม่ใช่องค์การของรัฐ บัดนี้หนังสือพิมพ์ได้มีการก่อตั้งสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติสำเร็จ ประกอบด้วยบุคคลและผู้แทนสถาบันประกาศเจตนารมณ์ และประกาศยกย่องธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ว่าทำหน้าที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ส่งเสริมผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ให้มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหลักจริยธรรมแห่งวิชาชีพ
2. ส่งเสริมเสรีภาพและสนับสนุนสิทธิการรับรู้ข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
3. ส่งเสริมและพัฒนาการประกอบวิชาชีพและกิจการหนังสือพิมพ์

หลังจากนั้นสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติได้มีการตราข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2541 ขึ้น มีผลบังคับใช้กับสมาชิกตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม 2541 เป็นต้นไป มีทั้งหมด 30 ข้อ เป็นบรรทัดฐานทางจริยธรรมของผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นส่วนกลางหรือส่วนท้องถิ่น ต้องเคารพปฏิบัติ หากผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องได้รับผลลงโทษตามหลัก ของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ข้อกำหนดทางจริยธรรมมีลักษณะ 2 ประการ คือ

1. เป็นหลักเกณฑ์ที่ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ที่ดี
2. เป็นหลักในการดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างนักหนังสือพิมพ์ที่ดี ซึ่งวงการหนังสือพิมพ์ทั่วโลกทุกยุคทุกสมัยถือกันว่าจริยธรรมของวิชาชีพหนังสือพิมพ์เป็นเรื่องสำคัญที่สุดเรื่องหนึ่งที่นักหนังสือพิมพ์จะพึงเรียนรู้และถือปฏิบัติไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความรู้ความสามารถในการหาข่าว เป็นต้น

ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ.2541 โดยมีหลักการ และเหตุผลเพื่อให้สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติให้เป็นองค์กรอิสระ ทำหน้าที่ควบคุมตนเอง เพื่อส่งเสริมเสรีภาพ ความรับผิดชอบ สถานภาพผู้ประกอบการวิชาชีพและกิจการหนังสือพิมพ์ ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนสิทธิการใช้สื่อหนังสือพิมพ์ เพื่อ

การรับรู้ข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็นของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยส่งเสริมให้หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่ประชาชน รวมทั้งยึดถือความยุติธรรม และความเที่ยงธรรมเป็นหลักในการประกอบวิชาชีพ อาศัยความตามข้อ 5 (1) และข้อ 14 (4) แห่งรัฐธรรมนูญสภากาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ.2540 คณะกรรมการสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ มีมติเห็นชอบให้ตราข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ไว้ดัง ต่อไปนี้

ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์สภา การหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2541

โดยเจ้าของ ผู้ประกอบการ บรรณาธิการ และผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ทั้งหลายได้พร้อมใจกันสถาปนาสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ให้เป็นองค์กรอิสระ ทำหน้าที่ควบคุมตนเอง เพื่อส่งเสริมเสรีภาพ ความรับผิดชอบ สถานภาพผู้ประกอบการวิชาชีพและกิจการหนังสือพิมพ์ ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนสิทธิการใช้สื่อหนังสือพิมพ์ เพื่อการรับรู้ข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็นของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยส่งเสริมให้หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่ประชาชน รวมทั้งยึดถือความยุติธรรมและความเที่ยงธรรม เป็นหลักในการประกอบวิชาชีพ อาศัยความตามข้อ 5(1) และข้อ 14(4) แห่งรัฐธรรมนูญสภากาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540 คณะกรรมการสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติมีมติเห็นชอบให้ตราข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ไว้ดังต่อไปนี้

หมวด 1 หมวดทั่วไป

- ข้อ 1 ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2541”
- ข้อ 2 ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป
- ข้อ 3 ในข้อบังคับนี้
- “ข่าว” หมายถึง เนื้อข่าว ความนำหรือตัวโอบย พาดหัวข่าว ภาพข่าว และคำบรรยาย ภาพข่าว
- “หนังสือพิมพ์” หมายถึง หนังสือพิมพ์ตามรัฐธรรมนูญสภากาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540
- “ผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์” หมายถึง ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ตามรัฐธรรมนูญสภากาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540 ข้อ 3

หมวด 2 จริยธรรมของหนังสือพิมพ์

ข้อ 4 หนังสือพิมพ์ต้องยึดถือข้อเท็จจริง ความถูกต้องแม่นยำและความครบถ้วน

ข้อ 5 หนังสือพิมพ์ต้องนำเสนอข่าวเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนหรือหมู่คณะ

ข้อ 6 หนังสือพิมพ์ต้องแสดงความพยายาม ในการให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

ข้อ 7 หนังสือพิมพ์ต้องไม่แต่งเติมเนื้อหาสาระของข่าว จนคลาดเคลื่อนหรือเกินจากความเป็นจริง

ข้อ 8 หนังสือพิมพ์ ต้องละเว้นการเสนอข่าวเพราะความลำเอียง หรือมีอคติ จนเป็นเหตุให้ข่าวนั้นคลาดเคลื่อนหรือเกินจากความเป็นจริง

ข้อ 9 หนังสือพิมพ์ต้องไม่สอดแทรกความคิดเห็นลงในข่าว

ข้อ 10 เมื่อคัดลอกข้อความใดจากหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ หรือแหล่งข้อมูลอื่นๆ ต้องบอกที่มาของข้อความนั้น

ข้อ 11 การเสนอข่าวที่มีการพาดพิง อันเกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือองค์กรใดๆ ต้องแสดงถึงความพยายามในการเปิดโอกาสให้ฝ่ายที่ถูกกล่าวหาแสดงข้อเท็จจริงด้วย

ข้อ 12 ในกรณีที่มีการเสนอข่าวผิดพลาด หนังสือพิมพ์ต้องลงพิมพ์แก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าว โดยไม่ชักช้า

ข้อ 13 หนังสือพิมพ์ต้องไม่เสนอข่าวโดยเลื่อนลอยปราศจากแหล่งที่มา พึงระบุชื่อบุคคลที่ให้สัมภาษณ์หรือให้ข่าวอย่างเปิดเผย เว้นแต่จะมีเหตุผลอันควรปกปิดเพื่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยของแหล่งข่าวและต้องเป็นประโยชน์ต่อสิทธิการรับรู้ข่าวสารของสาธารณชน

ข้อ 14 หนังสือพิมพ์ต้องปกปิดชื่อและฐานะของบุคคลที่ให้ข่าวไว้เป็นความลับ หากได้ให้คำมั่นแก่แหล่งข่าวนั้นไว้

ข้อ 15 ในการเสนอข่าวหรือภาพใดๆ หนังสือพิมพ์ต้องคำนึงมิให้ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องให้ความคุ้มครองอย่างเคร่งครัดต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาสในการเสนอข่าวตามวรรคแรก ต้องไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์ หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาสนั้น ไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง

ข้อ 16 การพาดหัวข่าวและความนำของหนังสือพิมพ์ ต้องไม่เกินไปจากข้อเท็จจริงในข่าว และต้องสะท้อนใจความสำคัญหรือเนื้อหาหลักของข่าว

ข้อ 17 หนังสือพิมพ์จะต้องไม่เสนอภาพข่าวที่อุจาด ลามกอนาจาร หรือน่าหวาดเสียว โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของสาธารณชนอย่างถ่วง

ข้อ 18 ในการแสดงความคิดเห็นหรือการวิพากษ์วิจารณ์ หนังสือพิมพ์ต้องให้ความเที่ยงธรรม แก่ฝ่ายที่ถูกพาดพิงเสมอ

ข้อ 19 ข้อความที่เป็นประกาศโฆษณาที่ปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์ ต้องแสดงให้เห็นชัดว่าเป็น ประกาศโฆษณา จะแอบแฝงเป็นการเสนอข่าวหรือความคิดเห็นมิได้

หมวด 3 จริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์

ข้อ 20 ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ต้องไม่ประพฤติปฏิบัติการใดๆ อันจะนำมาซึ่งความ เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

ข้อ 21 ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ต้องไม่ทอดอ้างหรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่ เพื่อเรียกร้อง สิทธิหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่ไม่ชอบธรรม

ข้อ 22 ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ต้องละเว้นการรับอามิสสินจ้างอันมีค่า หรือ ผลประโยชน์ใดๆ เพื่อให้กระทำหรือไม่กระทำใดอันขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ประชาชน ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องครบถ้วน

หมวด 4 แนวปฏิบัติของหนังสือพิมพ์และผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์

ข้อ 23 ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พึงละเว้นการรับอภิสิทธิ์หรือตำแหน่ง เพื่อให้กระทำการ หรือไม่กระทำการใดอันจะขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง ครบถ้วน

ข้อ 24 การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ พึงตระหนักถึงความสำคัญของข่าวต่อสาธารณชนและ ไม่เสนอข่าวในทำนองชวนเชื่อในเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

ข้อ 25 การได้มาซึ่งข่าวสาร หนังสือพิมพ์ พึงใช้วิธีที่สุภาพและซื่อสัตย์

ข้อ 26 ในการแสดงความคิดเห็น หนังสือพิมพ์พึงกระทำโดยบริสุทธิ์ใจ และไม่มีพันธุกรณีอื่น ใด นอกจากมุ่งปฏิบัติหน้าที่เพื่อสาธารณชน โดยไม่ยอมให้อิทธิพลอื่นใดครอบงำความคิดเห็น

ข้อ 27 หนังสือพิมพ์พึงละเว้นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เว้นแต่กรณีเพื่อประโยชน์ สาธารณะ

ข้อ 28 หนังสือพิมพ์พึงใช้ความระมัดระวังอย่างรอบคอบ ให้ประกาศโฆษณาทั้งหลายอยู่ ภายในขอบเขตของศีลธรรมและวัฒนธรรมหนังสือพิมพ์พึงระมัดระวังที่จะไม่เป็นเครื่องมือในการ เผยแพร่ประกาศโฆษณาที่น่าสงสัยว่าจะเป็นภัยแก่สังคมหรือสาธารณชน

ข้อ 29 หนังสือพิมพ์พึงหลีกเลี่ยงการเผยแพร่ประกาศโฆษณาที่มีเหตุใดน่าเชื่อว่าเจ้าของประกาศโฆษณานั้น เจตนาจะทำให้ผู้อ่านหลงเชื่อในสิ่งที่มงาย

ข้อ 30 ภาษาที่ใช้ในหนังสือพิมพ์พึงหลีกเลี่ยงคำที่ไม่สุภาพ หรือมีความเหยียดหยาม

ประกาศ ณ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2541

(นายมานิจ สุขสมจิตร)

ประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่านอกจากหนังสือพิมพ์อันเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งนอกจากจะใช้เสรีภาพภายใต้ขอบเขตต่างๆตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา 28 และมาตรา 35 ที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้นรัฐธรรมนูญยังบัญญัติถึงการใช้เสรีภาพการเสนอข่าวและการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนไว้ว่า ต้องอยู่ในกรอบจรรยาบรรณตามมาตรา 46*

มาตรานี้ได้กำหนดหลักการที่เป็นหลักประกันในเรื่องเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ หรือสื่ออื่นใด ไม่ว่าผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อสารมวลชนนั้นจะเป็นพนักงานของรัฐ ลูกจ้างของหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานและลูกจ้างในบริษัทเอกชนก็ตาม ให้มี

*มาตรา 46 พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการ นั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพและมีสิทธิจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องสิทธิ เสรีภาพและความเป็นธรรม รวมทั้งมีกลไกควบคุมกันเองขององค์กรวิชาชีพข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจในกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่งการกระทำใดๆ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าของกิจการ อันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะของบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้ถือว่าเป็นการจงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบและไม่มีผลใช้บังคับ เว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายหรือจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ

เสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมของตนได้ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ โดยมีเงื่อนไขการให้ความคุ้มครองดังต่อไปนี้¹⁹

ก. ต้องเป็นการแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ การแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนที่จะได้รับความคุ้มครองตามมาตรานี้จะต้องเป็นการแสดงความคิดเห็นโดยไม่ขัดต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (Freedom of Expression) ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั่นเอง โดยได้กำหนดบทบังคับให้สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวสามารถนำมาใช้ได้จริงในทางปฏิบัติเอาไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 27 และมาตรา 29

ข. การแสดงความคิดเห็นโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติของบุคคลใด กล่าวคือ เพื่อคุ้มครองสื่อมวลชนให้มีอิสระและพ้นจากการควบคุมของรัฐ หรือบุคคลที่ทรงอิทธิพลกลุ่มต่าง ๆ รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดห้ามมิให้รัฐดำเนินการใด ๆ อันเป็นการให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน ทั้งนี้ เพื่อให้จะให้สื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่ของตนอย่างตรงไปตรงมา เนื่องจากหากเปิดโอกาสให้รัฐสามารถอุดหนุนสื่อมวลชนในลักษณะใด ๆ แล้ว สื่อมวลชนย่อมไม่อาจที่จะนำเสนอข่าวหรือข้อเท็จจริงใด ๆ ทั้งยังไม่กล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์เรื่องใด ๆ อันอาจส่งผลกระทบต่อรัฐได้ และย่อมส่งผลให้ประชาชนไม่ได้รับข่าวสารที่ถูกต้องอันจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองได้อย่างแท้จริง ซึ่งในกรณีนี้กฎหมายได้กำหนดให้ความคุ้มครองกับผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนสื่อมวลชนทุกแขนงไม่ว่าจะเป็นสื่อมวลชนเอกชน หรือสื่อมวลชนที่เป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจก็ตาม และเพื่อให้การให้ความคุ้มครองดังกล่าวเกิดประสิทธิภาพกฎหมายกำหนดให้การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นเพื่ออุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นสื่อมวลชนเอกชนหรือสื่อมวลชนของรัฐก็ตามเป็นกรณีต้องห้ามตามกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในมาตรา 46 ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนมีเสรีภาพในการนำเสนอข่าวได้อย่างแท้จริงโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติของบุคคลใด

การแสดงความคิดเห็นนั้นไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพของสื่อมวลชน เป็นแนวคิดใหม่ที่ต้องการให้ความสำคัญกับผู้ประกอบอาชีพนักสื่อสารมวลชน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะพิเศษของบทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนในยุคปัจจุบัน ให้เป็น “วิชาชีพ” หรือเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญ ซึ่งเมื่อพิจารณาจาก

¹⁹ วนิดา แสงสารพันธ์ .หลักกฎหมายสื่อสารมวลชน. สำนักพิมพ์วิญญูชน 2548, หน้า 76.

ลักษณะของวิชาชีพแล้วจะพบว่า ลักษณะพิเศษของอาชีพที่จะถือว่าเป็นวิชาชีพต้องประกอบด้วย 4 ลักษณะดังต่อไปนี้²⁰

ลักษณะของงาน (The Nature of the work) งานอันเป็นการประกอบวิชาชีพต้องเป็นงานที่ต้องใช้ความชำนาญ (skilled) ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา (specialized) เป็นการใช้สติปัญญา (mental) มากกว่าจะใช้ฝีมือ (manual) รวมถึงจำเป็นต้องมีระยะเวลาที่ใช้อบรมทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติก่อนที่จะปฏิบัติการ (perform) ในงานนั้นได้อย่างเพียงพอ

ลักษณะที่เป็นจรรยาบรรณ (The Moral aspect) ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องกระทำการตามหลักเกณฑ์ทางศีลธรรม (moral principles) ควบคู่กับความซื่อสัตย์ และจะต้องเสนอมาตรฐานชั้นสูงของการบริการในวิชาชีพนั้น อีกทั้งยังมีหน้าที่ต่อสังคมอย่างกว้างขวางด้วย ซึ่งในบางครั้งอาจเป็นการนอกเหนือหรือเกินเลยไปจากหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อลูกค้า โดยเฉพาะผู้ป่วย ดังตัวอย่างเช่น หน้าที่ของแพทย์ในอันที่จะต้องป้องกันการแพร่ขยายของเชื้อโรคติดต่อ ซึ่งอาจจะเป็นการเกินเลย

หน้าที่ของเขาที่มีต่อผู้ป่วยเฉพาะกรณีของเขา หรือกรณีหน้าที่ของสถาปนิกซึ่งต้องมีความรับผิดชอบสำหรับความปลอดภัยต่อสาธารณชนซึ่งเป็นการที่นอกเหนือหน้าที่ของเขาที่มีต่อลูกค้า

- มีลักษณะเป็นองค์กรที่รวมตัวกันเป็นหมู่คณะ (Collective organization) โดยปกติแล้วผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องสังกัด (เข้าร่วม) สมาคมของผู้ประกอบวิชาชีพ ซึ่งออกกฎข้อบังคับในการรับเข้าเป็นสมาชิก เพื่อวัตถุประสงค์หรือประโยชน์ในการเสาะหาทางที่จะส่งเสริมมาตรฐานทั้งหลายของการประกอบวิชาชีพ สมาคมเช่นนี้โดยปกติแล้วจะกำหนดรูปแบบการสอบเพื่อที่จะทดสอบความสามารถและออกกฎเกณฑ์ในการประกอบวิชาชีพในเรื่องที่เป็นสาระสำคัญของการปฏิบัติการ (conduct) ศีลธรรมจรรยา (ethics)

- สถานภาพ (Status) การประกอบวิชาชีพโดยส่วนมากแล้วมีสถานภาพสูงในสังคม

จากลักษณะพิเศษดังกล่าวมาข้างต้นจะพบว่า “วิชาชีพ” มิใช่อาชีพที่บุคคลทั่วไปจะสามารถกระทำได้หากมิได้รับการอบรมสั่งสอนเป็นพิเศษ และได้รับการยอมรับจากหมู่คณะให้ประกอบอาชีพได้ และถึงแม้การกำหนดขอบเขตของอาชีพใดว่าเป็นวิชาชีพนั้นจะเปลี่ยนแปลงไป แต่วิชาชีพที่เกิดขึ้นใหม่โดยส่วนใหญ่ก็ยังคงไว้ซึ่งลักษณะของวิชาชีพที่

²⁰ ศิณีนาถ เกียรติกังวาล . ความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ . วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2532, หน้า 6.

กล่าวมาข้างต้นซึ่งมีหลายประเภท คือ กฎหมาย แพทย์ สถาปัตยกรรม หรือวิศวกรรม เป็นต้น ซึ่งวิชาชีพเหล่านี้จำเป็นต้องมีหน่วยงานกลางที่เข้ามาทำหน้าที่กำกับดูแลบุคคลหรือผู้ประกอบการวิชาชีพให้อยู่ภายใต้มรรยาทและมาตรฐานเดียวกันที่เรียกว่า “สภาวิชาชีพ” ซึ่งเป็นแนวคิดของการจัดองค์การทางวิชาชีพประเภทหนึ่ง โดยมีลักษณะพื้นฐานสามประการคือ²¹

เป็นองค์กรที่รับผิดชอบในการเป็นตัวแทนวิชาชีพ และเป็นผู้ควบคุมวินัยในการประกอบวิชาชีพด้วยมาตรการบังคับฝ่ายเดียวเหนือสมาชิกผู้ประกอบการวิชาชีพ อันได้แก่ มาตรการที่มีผลเฉพาะราย เป็นต้นว่า การพิจารณาออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ หรือ การพิจารณาลงโทษเมื่อมีการกระทำผิด ซึ่งอาจกระทำได้ถึงขั้นเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

อำนาจของสภาวิชาชีพที่มีอยู่เหนือสมาชิกผู้ประกอบการวิชาชีพเป็นอำนาจบังคับไม่ใช่เป็นเรื่องการเลือกปฏิบัติของตัวสมาชิกเอง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การที่สมาชิกตกอยู่ภายใต้อำนาจของสภาวิชาชีพมิได้เกิดจากความยินยอมด้วยใจสมัคร เพราะฉะนั้น การกำหนดให้มีสภาวิชาชีพ คือ การกำหนดให้มีการรวมกันแบบบังคับของผู้ประกอบการวิชาชีพนั้นๆ

- ต้องประกอบด้วยบุคลากรผู้ใช้อำนาจซึ่งมาจากผู้ประกอบการวิชาชีพด้วยกันเอง ดังนั้นองค์กรนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือของฝ่ายปกครองอันมีมาจากรัฐแต่ฝ่ายเดียว แต่เป็นองค์กรที่มีโครงสร้างของสมาชิกผู้ประกอบการวิชาชีพนั้นด้วยสำหรับแนวทางในการกำหนดให้การสื่อสารมวลชนมีลักษณะเป็นวิชาชีพตามมาตรา 46 นั้น ในปัจจุบันนี้ ยังไม่มีการจัดตั้งหน่วยงานกลางใดขึ้นมาทำหน้าที่ในการวางมาตรการกลางในการกำกับดูแลจรรยาบรรณของผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นการเฉพาะแต่อย่างใด หากแต่กลับมีเพียงการรวมตัวและจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะสาขาขึ้นมาทำหน้าที่ในการควบคุมกันเองโดยแต่ละหน่วยงานต่างมีการวางระเบียบกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสาขาอาชีพของตนขึ้นมาใช้บังคับระหว่างกันเองเท่านั้น เช่น สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สมาพันธ์นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยนพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมหนังสือพิมพ์ส่วนภูมิภาคแห่งประเทศไทย สมาคมนักหนังสือพิมพ์ภูมิภาคแห่งประเทศไทย สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิงแห่งประเทศไทย สมาคมผู้สื่อข่าวกีฬาแห่งประเทศไทย สมาคมช่างภาพสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย สมาคมผู้สื่อข่าวเศรษฐกิจ สมาคมนักข่าวช่างภาพกีฬาแห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมนักวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิอิสรภาพ มันทกุล มูลนิธิหนังสือพิมพ์ ชมรมผู้สื่อข่าว-ช่างภาพอาชญากรรม ชมรมนักข่าวสิ่งแวดล้อม ชมรมนักข่าวสายเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น หน่วยงานเหล่านี้มีสถานะในทาง

²¹ อุดม รัฐอมฤต, “สภาวิชาชีพ”, หน้า 113-114.

กฎหมายเป็นเพียงสถาบันวิชาชีพที่เป็นสมาคม ชมรม หรือมูลนิธิเท่านั้น ไม่มีอำนาจในการลงโทษผู้ประกอบการวิชาชีพใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะมิใช่สภาวิชาชีพหรือคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพที่ได้รับอำนาจตามกฎหมาย เพราะฉะนั้น เพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 46 จึงจำเป็นต้องมีการวางมาตรการในการควบคุมวิชาชีพให้เป็นไปภายใต้เกณฑ์อันเดียวกัน กล่าวคือ มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะประกอบวิชาชีพไว้โดยมีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้มีสิทธิขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตได้นั้นต้องมีคุณสมบัติและความรู้ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งส่วนใหญ่กำหนดให้ต้องเป็นผู้ผ่านการศึกษาในสาขาวิชาชีพนั้นๆ มาโดยมีปริญญาหรือประกาศนียบัตรเป็นหลักฐาน กับทั้งกำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตสำหรับวิชาชีพขึ้น ซึ่งวิธีการเช่นนี้เป็นการที่จะทำให้สามารถตรวจสอบปริมาณผู้ที่ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตได้ และทำให้การควบคุมดูแลความประพฤติหรือจริยธรรมในหมู่ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อสารมวลชนเกิดประสิทธิภาพได้อย่างแน่นอน และทำที่สุดจะต้องมีการจัดตั้งหรือกำหนดองค์การควบคุมการประกอบวิชาชีพขึ้น โดยเป็นองค์การที่ทำหน้าที่ควบคุมการประกอบวิชาชีพให้เป็นไปภายใต้มาตรการที่กำหนดตามกฎหมายต่อไปในลักษณะเดียวกันกับวิชาชีพกฎหมาย วิชาชีพวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม วิชาชีพผู้สอบบัญชี วิชาชีพแพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาลและเภสัชกร โดยมีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

1. กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์การควบคุมการประกอบวิชาชีพในลักษณะของสภาวิชาชีพที่มีสถานะตามกฎหมายเป็นนิติบุคคลเพื่อความคล่องตัวในการบริหารงานและเป็นอิสระ
2. กำหนดให้สภาวิชาชีพมีวัตถุประสงค์ในการเป็นตัวแทนของสมาชิกและควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานและควบคุมความประพฤติให้เป็นไปตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ
3. ให้สภาวิชาชีพมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการควบคุมวิชาชีพโดยมีอำนาจหน้าที่ในการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ
4. ให้คณะกรรมการในสภาวิชาชีพประกอบด้วย กรรมการที่มาจาก การแต่งตั้งและเลือกตั้ง โดยมาจากส่วนราชการและมาจากการเลือกตั้งจากสมาชิกในสภาวิชาชีพนั้นโดยมีอัตราส่วนที่แตกต่างกันไปในแต่ละสาขาวิชาชีพ หลักการนี้ก็ปฏิบัติตามโครงสร้างการจัดองค์การของสภาวิชาชีพที่ให้คณะกรรมการมีที่มาจากกลุ่มวิชาชีพนั่นเอง แต่สิ่งที่ต้องคำนึงถึงก็คือ การที่ให้กรรมการที่มาจาก การเลือกตั้งเข้ามาเป็นคณะกรรมการสภาจำนวนมากกว่ากรรมการโดยตำแหน่งหรือโดยการแต่งตั้ง แม้จะทำให้มีผู้แทนหรือตัวแทนเข้ามาร่วมในการพิจารณาและกำหนดนโยบาย แต่ก็อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อการควบคุมมาตรฐานวิชาชีพได้ เนื่องจากกรรมการที่มาจาก การเลือกตั้งย่อมต้องคำนึงถึงฐานเสียงสนับสนุน จึงทำให้ขัดกับหน้าที่ในการควบคุมมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ
5. การขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจะต้องเป็นสมาชิกของสภาวิชาชีพ

นั้นๆ จึงจะมีสิทธิขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ยกเว้นจะมีคุณสมบัติครบตรงตามเงื่อนไขที่สภาวิชาชีพจะได้กำหนดต่อไป

เสรีภาพของสื่อมวลชนจึงเป็นเสรีภาพที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคม และต้องให้เสรีภาพโดยไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน คำถามคือว่าทุกวันนี้สื่อมวลชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าจะกล่าวให้เฉพาะเจาะจงลงไปคือกองบรรณาธิการและเจ้าของ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและใช้เสรีภาพโดยคำนึงถึงจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพเพียงพอหรือไม่ หากสื่อมวลชนเรียกร้องเสรีภาพและยืนยันว่ามีความสามารถที่จะดูแลและตรวจสอบกันเองได้ เหตุใดการเสนอข่าวไม่ว่าจะเป็นภาพหรือข้อความที่บ่อยครั้งไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้ตกเป็นข่าวและไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะแต่อย่างใด หรือบ่อยครั้งที่มีการเสนอภาพหมิ่นเหม่เย้ยยวนชวนใจไปในสื่อมวลชนเพื่อมุ่งยอดขาย หรือให้ลงโฆษณาขายของศักดิ์สิทธิ์ถึงมงาย บรรยายสรรพคุณทำมาค้าขึ้นมีโชคได้ลากันจนเกินจริง จึงยังมีการกระทำกันอย่างเป็นเรื่องปกติธรรมดา

สื่อมวลชนมักจะอธิบายว่าสื่อมวลชนมีหน้าที่สะท้อนความเป็นจริงของสังคม และต้องเสนอข่าวสารที่ประชาชนอยากอ่าน แต่สื่อมวลชนก็ไม่ควรสะท้อนความเป็นจริงอย่างเดียว แต่ต้องมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความรู้ โดยก้าวไปข้างหน้า นำพาประชาชนด้วย โดยหากสื่อมวลชนต้องการเสรีภาพและไม่ต้องการถูกแทรกแซงโดยรัฐ สื่อมวลชนก็ต้องแสดงให้เห็นด้วยว่าสื่อมวลชนมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสามารถดูแลจัดการกันเองได้อย่างแท้จริงด้วย

กล่าวโดยสรุปเสรีภาพของสื่อมวลชน นอกจากเป็นเสรีภาพที่สำคัญของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรสื่อแล้ว เสรีภาพของสื่อมวลชนยังเป็นเสรีภาพที่สำคัญยิ่งของประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด แต่อย่างไรก็ตาม การที่ประชาชนในสังคมจะแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในทางสังคมเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงพื้นฐานในเรื่องนั้นๆ ด้วยเหตุนี้เองสื่อมวลชนจึงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างเจตจำนงของสังคม ด้วยเหตุนี้เสรีภาพของสื่อก็คือสิทธิของประชาชนที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง โดยที่เสรีภาพสื่อมีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน การคุ้มครองเสรีภาพสื่อจึงมิได้ก่อให้เกิดความผูกพันเฉพาะต่ออำนาจรัฐเท่านั้นที่จะต้องเคารพต่อเสรีภาพสื่อ หากแต่ยังผูกพันต่อบุคคลอื่นๆ เช่น นายจ้าง ผู้บังคับบัญชา หรือสภาวิชาชีพด้วย ที่ต้องผูกพันต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

ในอันที่จะคุ้มครองเสรีภาพสื่อ ดังนั้น เสรีภาพสื่อจึงมีลักษณะพิเศษที่ขยายความผูกพันดังกล่าวไปถึงเอกชนทั่วไปให้ผูกพันต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในเรื่องดังกล่าวนี้ด้วย²²

ความรับผิดชอบทางจริยธรรม (ethics) เป็นความรับผิดชอบที่ต้องใช้จิตสำนึก พิจารณาและใคร่ครวญถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับผู้ที่เป็นข่าว ญาติพี่น้อง และครอบครัว ในแง่ของการกำกับ ดูแลและควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อสารมวลชน ให้อยู่ในกรอบของจริยธรรมนั้น สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ จะเป็นองค์กรหลักในการควบคุมการทำงานของผู้ประกอบการวิชาชีพ โดยมีข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้สมาชิกใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการทำงาน นอกจากนี้ องค์กรสื่อบางแห่ง เช่น กลุ่มเนชั่น โพลส์ ก็ได้ตราข้อกำหนด แนวทางประพฤติปฏิบัติในเรื่องจริยธรรมเป็นลายลักษณ์อักษรแสดงรายละเอียดของการประพฤติที่พึงกระทำหรืองดเว้น เพื่อให้พนักงานใช้เป็นหลักในการทำงานด้วย

คำว่า จริยธรรม มาจากรากของคำว่า “จริยศาสตร์” เป็นคำที่พลตรีศาสตราจารย์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงบัญญัติขึ้นใช้เป็นครั้งแรก สำหรับคำว่า ethics และถือเป็นศัพท์บัญญัติในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน แต่คนส่วนใหญ่จะคุ้นเคยและใช้คำว่า จริยธรรมมากกว่าจริยศาสตร์ อาจสรุปได้ว่า จริยธรรมหมายถึง ความเชื่อ ค่านิยม และหลักศีลธรรม ซึ่งแต่ละสังคมกำหนดขึ้น เพื่อใช้ในการตัดสินว่า สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ ทั้งนี้ หมายถึงแนวทางปฏิบัติของบุคคลในสาขาอาชีพต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อมวลชนที่สังคมเรียกร้องความรับผิดชอบในเชิงจริยธรรมสูง

ประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่มีการพูดถึงกันอยู่เสมอ ได้แก่ การรายงานข่าวที่มีผลกระทบต่อบุคคลอื่น ถึงแม้บางเหตุการณ์จะมีคุณค่าข่าวที่ควรนำเสนอ แต่ข่าวก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลอื่นทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ ด้วยสไตล์การเขียน การเขียนเนื้อข่าวและความน่า การให้หัวข่าวหรือการใช้ภาพประกอบที่อาจสร้างความเจ็บปวดซ้ำๆ ให้แก่ผู้เคราะห์ร้ายที่เป็นข่าวได้ หลายครั้งที่สื่อมวลชนถูกวิพากษ์วิจารณ์ และมีเสียงเรียกร้องให้ใช้จิตสำนึกซึ่งนำหน้าระหว่างสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับบุคคล นักข่าวจึงต้องใช้วิจารณญาณในการคัดเลือก และรายงานข่าวด้วย

ในหนังสือคู่มือจริยธรรม สำหรับทุกสื่อในเครือเนชั่นฯ Nation Way ผิดจากนี้ไม่ใช่เรา หมวด 2 ว่าด้วยจริยธรรมของสื่อในเครือเนชั่นฯ ข้อ 2.10 เขียนไว้ว่า ในการเสนอข่าวหรือภาพใดๆ ต้องหลีกเลี่ยงการล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องให้ความคุ้มครองอย่างเคร่งครัดต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก สตรี และ

²² บรรเจิด สิงคะเนติ และคณะ “รายงานการศึกษาวิจัยกลไกตามมาตรา 41 ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เสนอต่อ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย” หน้า 7-15.

ผู้ด้อยโอกาส ตัวอย่างเช่นนายตำรวจคนหนึ่ง นำผู้ต้องหาคดียาเสพติดมาแถลงข่าว โดยมี การเขียนข้อความตั้งวางไว้หน้าผู้ต้องหาว่า “อมนุษย์” ซึ่งแปลว่า ผู้ที่ไม่ใช่คน หมายถึงญาติปีศาจ การกระทำของตำรวจนายนั้นถือว่าการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหา เช่นเดียวกับ หัวข่าวของหนังสือพิมพ์ เมื่อมีการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดอาญา หนังสือพิมพ์ ก็ใช้หัวข่าวตัดสิน ความผิดของเขาทันที เช่น พาดหัว หรือบรรยายภาพว่า ไอ้โหด เดนนรก ทั้งที่ในทางกฎหมาย ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า เขาเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลว่า เขาเป็นผู้กระทำความผิดจริง ฉะนั้น นักข่าวหรือบรรณาธิการ ฟังหลักเสียงที่จะตกเป็นเครื่องมือในการ ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นนั้น

ในหนังสือคู่มือจริยธรรม หมวดเดียวกัน ข้อ 2.1.1 ต้องไม่ เสนอภาพที่อุจาด ลามกอนาจาร นำหวาดเสียว หรือที่อาจละเมิดศีลธรรม และขนบธรรมเนียม ประเพณีของสังคม ในช่วงเริ่มต้นของ คม ชัด ลึก มีข้อตกลงร่วมกันประการหนึ่งว่า หนังสือพิมพ์หัว สีดั้งเดิม จะไม่มีภาพที่สยอง และสยิว คำว่าไม่สยอง หมายถึง หนังสือพิมพ์จะไม่ตีพิมพ์ภาพคน ตาย ซึ่งเคยเป็นชนบทของหนังสือพิมพ์หัวสียุก่อนนั้น ที่นิยมนำภาพศพที่แสดงถึงสภาพน่าอเน็จ อนาจ มาตีพิมพ์ไว้ที่หน้า 1 เพื่อจูงใจให้คนอ่านตัดสินใจซื้อหนังสือพิมพ์ ส่วนคำว่า ไม่สยิว หมายถึงหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ จะไม่มีภาพเปื้อน อมาจาร หรือภาพที่ส่งไปในทางเพศ นี่ก็เป็นหลัก สำคัญอีกข้อหนึ่งในเรื่องจริยธรรม ในการนำเสนอข่าว

ดังนั้น การใช้เสรีภาพของหนังสือพิมพ์นอกเหนือจะต้องอยู่ ภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญแล้วยังจะต้องอยู่ภายใต้กรอบกรอบจริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ ด้วย จึงจะเป็นการใช้เสรีภาพที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม หากสื่อมวลชนขาดไว้ซึ่งความ รับผิดชอบต่อสังคม ความเป็นสื่อมวลชนซึ่งเปรียบประดุจสถาบันสาธารณะย่อมไม่ไม่เกิดขึ้น ดังนั้นสื่อมวลชนจึงจำเป็นที่จะต้องใช้เสรีภาพอย่างมีจริยธรรม และมีความรับผิดชอบต่อสังคมใน สถานะที่สื่อมวลชนมีหน้าที่รักษาผลประโยชน์สาธารณะ

4.2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์: พระราชบัญญัติจัดแจ้งการพิมพ์ พ.ศ 2550

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิและเสรีภาพในการ ประกอบอาชีพ และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน กอปรกับ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 5 ลงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 36 ลงวันที่ 21

ตุลาคม พ.ศ. 2519 ได้ประกาศใช้บังคับมานานแล้วบทบัญญัติบางมาตราไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และสถานการณ์ในปัจจุบันนอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพิมพ์อื่น ๆ อีกหลายฉบับบัญญัติรองรับไว้เพียงพอต่อการคุ้มครองประโยชน์ของรัฐและประชาชนแล้ว สมควรยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ และคำสั่งของคณะปฏิรูปดังกล่าว และให้มีกฎหมายว่าด้วยการจัดแจ้งการพิมพ์เพื่อวางหลักเกณฑ์ในการรับแจ้งการพิมพ์เป็นหลักฐานให้ทราบว่ามีผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบของประชาชนผู้ที่ได้รับความเสียหายในการฟ้องร้องดำเนินคดี ในกรณีที่คุณคดีดังกล่าวกระทำผิดกฎหมายอันเนื่องมาจากการเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สาระสำคัญของร่างกฎหมายฉบับนี้ กำหนดให้ยกเลิกกฎหมาย 3 ฉบับ ประกอบด้วย พ.ร.บ.การพิมพ์ พ.ศ. 2484 พ.ร.บ.การพิมพ์ พ.ศ. 2485 พ.ร.บ.การพิมพ์ 2488 และคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 5 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519 และคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 36 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2519 และกำหนดให้ นายกรัฐมนตรีรักษาการตามกฎหมาย โดยมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ กับออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย

ส่วนมาตรา 7 มีการบัญญัติผู้พิมพ์ หรือผู้โฆษณาสิ่งพิมพ์และเผยแพร่ในราชอาณาจักรต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม คือมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ไม่เคยต้องโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุด และมาตรา 9 การแจ้งการพิมพ์ ผู้ยื่นแจ้งการพิมพ์หนังสือพิมพ์ต้องยื่นแบบการแจ้ง การพิมพ์ และหลักฐานตามกฎหมายกำหนด โดยเจ้าหน้าที่ได้รับแบบการแจ้งจะ ต้องออกหนังสือสำคัญแสดงการแจ้งให้แก่ผู้ยื่นแจ้งโดยไม่ชักช้า เว้นแต่ผู้ยื่นแจ้ง ยื่นหลักฐานไม่ครบ และจะต้องแจ้งให้ผู้ยื่นแจ้งดำเนินการให้ครบภายใน 15 วัน

ในส่วนของผู้เป็นเจ้าของกิจการที่เป็นนิติบุคคลจะต้องมีบุคคลสัญชาติไทยถือ หุ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของหุ้นทั้งหมด และต้องมีกรรมการไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของจำนวน กรรมการทั้งหมดเป็นผู้มีสัญชาติไทยด้วย ห้ามมิให้ผู้ใดถือหุ้นแทนบุคคลที่ไม่ได้มีสัญชาติไทยในนิติบุคคลที่เป็นเจ้าของกิจการ และหากเจ้าของกิจการที่เป็นนิติบุคคลมีบุคคล สัญชาติไทยถือหุ้น หรือมีกรรมการเป็นผู้มีสัญชาติไทยน้อยกว่าจำนวนที่กำหนดให้พนักงาน เจ้าหน้าที่เพิกถอนการแจ้งตามหลักเกณฑ์และวิธีการในกฎกระทรวง

สำหรับบทลงโทษได้กำหนดไว้ว่า หากมีการฝ่าฝืนตามกฎหมาย จะต้องโทษทางปกครอง ปรับไม่เกิน 3 หมื่นบาท โดยเป็นไปตามเกณฑ์ และวิธีการที่นายกรัฐมนตรีประกาศกำหนด ส่วนโทษทางอาญา หากทำความผิดต้องลงโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน ปรับไม่เกิน 1 หมื่น

บาท ส่วนกรณีฝ่าฝืนมาตรา 9/5 ที่กำหนดให้เจ้าของกิจการต้องเป็นคนไทยถือ หุ้นไม่เกินร้อยละ 70 หากมีการฝ่าฝืนจะต้องโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ปรับไม่เกิน 5 แสนถึง 5 ล้านบาท

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 36 มาตรา 41 มาตรา 43 และมาตรา 45 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

โดยในเนื้อหาพระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ พ.ศ. 2550 มาตรา 3 ให้ยกเลิก

- (1) พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484
- (2) พระราชบัญญัติการพิมพ์ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2485
- (3) พระราชบัญญัติการพิมพ์ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2488
- (4) คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 5 ลงวันที่ 6 ตุลาคม พุทธศักราช 2519
- (5) คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 36 ลงวันที่ 21 ตุลาคม พุทธศักราช 2519 และมีข้อยกเว้นตามบทเฉพาะกาลดังต่อไปนี้

มาตรา 28 หนังสือพิมพ์ซึ่งได้แจ้งความแก่เจ้าพนักงานการพิมพ์ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484 อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าหนังสือพิมพ์ดังกล่าวเป็นหนังสือพิมพ์ที่ได้จดทะเบียนการพิมพ์ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้แล้ว

มาตรา 29 ผู้ใดเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ที่ได้จดทะเบียนการพิมพ์ พุทธศักราช 2484 อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ที่ได้มีการจดทะเบียนการพิมพ์ตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าหนังสือพิมพ์หรือผู้ใดเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ ซึ่งได้แจ้งความแก่เจ้าพนักงานการพิมพ์ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ.2484 อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าหนังสือพิมพ์ดังกล่าวเป็นหนังสือพิมพ์ที่ได้จดทะเบียนการพิมพ์ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้แล้ว ซึ่งเป็นข้อยกเว้นในบทเฉพาะกาล

4.2.3 กฎหมายทั่วไป

4.2.3.1 กฎหมายอาญา

อาจารย์ บุญเลิศ ศชายุทธ์เดช ได้แสดงทรรศนะในบทความเรื่อง เสรีภาพสื่อ-เสรีภาพประชาชน อุปสรรคที่ขัดต่อเจตนารมณ์ เกี่ยวข้องกับ ประมวลกฎหมายอาญา ที่ว่าด้วยการหมิ่นประมาท ในมาตรา 326 ,328 หรือ329ที่เป็นข้อยกเว้นซึ่งหนังสือพิมพ์และประชาชนที่ถูกกล่าวหาใช้เป็นข้อต่อสู้ ในสถาบันพระปกเกล้าว่า โดยหลักแล้ว กฎหมายที่ออกมาจะต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติหรือเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ กฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงของรัฐก็ถูกตีความจากผู้มีอำนาจในการปกครองว่าตัวเองคือรัฐ ทั้งๆที่รัฐคือประเทศที่มีประชาชนเป็นเจ้าของ ผู้ปกครองเป็นคนส่วนน้อยที่ก้าวขึ้นมามีอำนาจซึ่งอาจมาตามครรลองที่ควรจะเป็นหรือมาโดยการเผด็จอำนาจที่ใช้อาวุธ การใช้อำนาจของผู้ปกครองเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นการเซ็นเซอร์ข่าว การแจ้งข้อหาเพื่อจับกุมดำเนินคดีคนทำสื่อหรือประชาชนอย่างอยุติธรรมเกิดขึ้นโดยง่ายกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่นนั้นเป็นความจำเป็นเพราะสิทธิ เสรีภาพของคนทุกคนถือว่าต้องเท่าเทียม แต่ด้วยเหตุที่มนุษย์ในสังคมต้องพูดจาติดต่อสื่อสารถึงกัน และผู้มีอำนาจปกครองประเทศจะต้องอยู่ในสายตาของประชาชน และต้องพร้อมในการถูกซักถามด้วยความสงสัยในการใช้อำนาจและต้องเปิดใจกว้างรับฟังเสียงวิพากษ์วิจารณ์หรือการตำหนิจากประชาชนเพราะการใช้อำนาจนั้นเอาผลประโยชน์ของประเทศและความอยากดีมีสุขของประชาชนเป็นเดิมพันแต่กฎหมายถูกอย่างประมวลกฎหมายอาญา ที่ว่าด้วยการหมิ่นประมาท ในมาตรา 326 ,328 หรือ329ที่เป็นข้อยกเว้นซึ่งหนังสือพิมพ์และประชาชนที่ถูกกล่าวหาใช้เป็นข้อต่อสู้ มีดังนี้มาตรา 329 ผู้แสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต

(1) เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนเอง หรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม

(2) ในฐานะเป็นเจ้าของพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่

(3) ดิชมด้วยความเป็นธรรมซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือ

(4) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุมผู้ซึ่งไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

และในมาตรา 330 ที่บัญญัติให้ผู้ถูกหาว่ากระทำผิดฐานหมิ่นประมาทมีหน้าที่พิสูจน์ว่า ข้อหาที่ว่าหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง ถึงจะไม่ต้องรับโทษ แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ถ้าข้อหาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้น เป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนในประมวลกฎหมายอาญาหรือแม้แต่ พ.ร.บ. การพิมพ์หรือกฎหมายลูกฉบับใดไม่ได้มีบทบัญญัติในลักษณะจำแนกแยกแยะความแตกต่างระหว่างผู้อำนาจในการปกครอง

ประเทศหรือเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งใช้อำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทย หรือบุคคลสาธารณะ จะต้องถูกตรวจตรวจสอบจากสื่อและสังคมอย่างเต็มที่ทั้งหน้าที่การงานและเรื่องส่วนตัว กับคนธรรมดาเช่น พ่อค้า แม่ค้า ชาวบ้านทั่วไปที่ไม่มีใครรู้จัก ไม่ได้ใช้อำนาจรัฐ การถูกละเมิดสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว อันกระทบต่อชื่อเสียง เกียรติยศ ย่อมถือเป็นเรื่องที่จะต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งโดยสถานะ อำนาจ หน้าที่ไม่ได้มีผลกระทบต่อสาธารณชน หรือประเทศชาติ²³

การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาของสื่อมวลชน ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงความผิดฐานหมิ่นประมาทของสื่อมวลชนโดยการโฆษณาเฉพาะกรณีหนังสือพิมพ์อันเป็นหัวข้อที่ทำการศึกษา

ลักษณะของความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการประกาศโฆษณา

สำหรับความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการประกาศโฆษณานั้นเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทที่มีการเผยแพร่ข้อความที่เป็นการหมิ่นประมาทออกให้สาธารณะชนได้รับรู้ ด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนต์ ภาพ หรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าวิธีใดๆ แผ่นเสียง หรือการกระจายภาพ หรือกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น หากมีผู้พบเห็นเพียงคนเดียวก็ถือเป็นความผิดแล้ว ถ้าไม่มีใครทราบก็เป็นความพยายาม จึงทำให้ความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาเป็นการเพิ่มโทษของความผิดฐานหมิ่นประมาทต่อผู้อื่น และต่อผู้ตาย โดยในบทบัญญัติได้กำหนดโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท ในขณะที่ความผิดฐานหมิ่นประมาทผู้อื่น และต่อผู้ตายมีระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท เพราะเป็นการทำให้ข้อความหมิ่นประมาทนั้นแพร่กระจายออกไปสู่สาธารณะชนและรวดเร็วมากจึงสมควรได้รับโทษที่หนักขึ้น โดยความผิดฐานหมิ่นประมาทในที่นี้หมายถึง

อาจารย์ จิตติ ติงสภทิพย์ ได้ให้ความหมายว่า

ความผิดฐานหมิ่นประมาทคือ การแสดงออกความหมายให้บุคคลใดบุคคลหนึ่ง น่าจะเสียชื่อเสียง ถูกบุคคลอื่นดูหมิ่น เกลียดชัง²⁴

²³ บุญเลิศ ศชายุทธเดช , เสรีภาพสื่อ-เสรีภาพประชาชน อุปสรรคที่ขัดต่อเจตนารมณ์, สถาบันพระปกเกล้า [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.kpi.ac.th/kpith/index.php?option=com_content&task=view&id=65&Itemid=76

²⁴ จิตติ ติงสภทิพย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค2ตอน2 และภาค3, (กรุงเทพมหานคร:สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา), หน้า 2163

อาจารย์ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ได้ให้ความหมายไว้ว่า
 ความผิดฐานหมิ่นประมาท คือ การกระทำให้เขาเสื่อมเสียชื่อเสียง
 สำคัญจึงเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นไปได้และกล่าวต่อบุคคลที่สาม เพื่อให้ผู้นั้นลดความเชื่อถือ จึง
 ทำให้เสียชื่อเสียง²⁵

จากความหมายของอาจารย์ทั้งสองท่าน สามารถสรุปได้ดังนี้ ความผิด
 ฐานหมิ่นประมาทคือ การกระทำทางอาญาโดยผู้กระทำมีเจตนาใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สามอัน
 เป็นเหตุให้ผู้ถูกใส่ความเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง

อนึ่ง การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทนี้อาจมีความผิดคล้าย
 ความผิดฐานดูหมิ่น โดยอาจารย์ จิตติ ติงสภักดิ์ และอาจารย์ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ได้ให้
 ความหมายไว้ดังนี้

อาจารย์ จิตติ ติงสภักดิ์ ได้ให้ความหมายว่า

ดูหมิ่นคือการดูถูกเหยียดหยามทำให้อับอายเสียหาย สบประมาทหรือด่า²⁶

อาจารย์ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ได้ให้ความหมายไว้ว่า

ดูหมิ่น คือการแสดงออกของผู้ดูหมิ่นต่อผู้ถูกดูหมิ่นเอง ไม่ได้ทำให้เสีย
 ชื่อเสียง เพียงแต่แสดงอาการดูถูกเหยียดหยามให้ปรากฏ ประกटต้องทำโดยใช้ถ้อยคำหรือกิริยา
 เหยียดหยาม ดูถูก จึงไม่จำเป็นต้องเป็นข้อเท็จจริง²⁷

จากความหมายของอาจารย์ทั้งสองท่าน สามารถสรุปได้ดังนี้

ดูหมิ่น คือ การแสดงการดูหมิ่นผู้อื่นโดยการดูถูก เหยียดหยาม ทำให้อับ
 อาย เสียหาย เป็นที่ดูหมิ่นเกลียดชัง สบประมาทหรือด่า ซึ่งเหล่านี้เป็นการประทุษร้ายต่อ
 ความรู้สึกของเขามีอยู่ต่อตัวเขาเอง ทำให้เขาเจ็บใจ เป็นไปตามความผิดฐานดูหมิ่นในมาตรา 393²⁸
 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁵ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิดและโทษ, พิมพ์ครั้งที่2(กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์วิญญูชน) หน้า 100

²⁶ อ้างแล้ว 92 หน้า 2848

²⁷ อ้างแล้ว 93 หน้า 100

²⁸ มาตรา393 ผู้ใดดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

องค์ประกอบในความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการประกาศโฆษณา

จากการศึกษาถึงลักษณะความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการประกาศโฆษณาทำให้ทราบว่า บทบาทหน้าที่สื่อมวลชนที่จะต้องนำเสนอเรื่องราว ข่าวสาร เหตุการณ์ และข้อเท็จจริงต่างๆที่เกิดขึ้น มีความจำเป็นต้องกล่าวพาดพิงถึงบุคคลอื่น ซึ่งอาจจะต้องทำให้บุคคลผู้นั้นเสียชื่อเสียง และด้วยวิธีการนำเสนอของสื่อมวลชนเป็นลักษณะเดียวกับการโฆษณาตามบทบัญญัติดังกล่าว จึงทำให้การเสนอเรื่องราว หรือข่าวต่างๆของสื่อมวลชน ที่ทำให้ผู้ถูกกล่าวถึงเสียชื่อเสียงนั้น มีลักษณะของการกระทำเช่นเดียวกับการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยโฆษณาได้ การกระทำนั้นๆต้องครบองค์ประกอบความผิดฐานหมิ่นประมาทธรรมดา

ดังนั้น ความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการประกาศโฆษณามีองค์ประกอบในความผิด คือ การใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สามโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้ที่ถูกใส่ความเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ซึ่งทำได้โดยการโดยการโฆษณาโดยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าโดยวิธีใด แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกอย่างอื่น โดยมีเจตนาอาศัยมวลชนมาเป็นบุคคลที่สาม²⁹

องค์ประกอบในความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการประกาศโฆษณา แบ่งออกเป็น

1 การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท การหมิ่นประมาทมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาที่สำคัญ 3 มาตรา คือ

มาตรา 326 ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 327 ผู้ใดใส่ความผู้ตายต่อบุคคลที่สามและการใส่ความนั้นน่าจะเป็นเหตุให้ บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษดังบัญญัติไว้ในมาตรา 326 นั้น

มาตรา 328 ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำการโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏด้วยวิธีใดๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือการกระจายภาพ

²⁹ ชนนิกันต์ วิภาวกุล “สื่อมวลชนกับการรับผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการประกาศโฆษณา” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549 หน้า 45

หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท³⁰

จะเห็นได้ว่า ในคดีหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 ซึ่งมีการกระทำหรือเหตุจากมาตรา 328 กฎหมายกำหนดโทษเอาไว้รุนแรงคือมีทั้งจำและปรับ ไม่มีละเว้นไว้เช่นกรณีการกระทำผิดฐานหมิ่นประมาทโดยทั่วไป ซึ่งเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจลงโทษสถานใดสถานหนึ่ง หรือทั้งสองสถานก็ได้

ดังนั้น ในความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร สำหรับหนังสือพิมพ์นั้น ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงคือบรรณาธิการ จึงต้องระมัดระวังให้มาก แม้ในประมวลกฎหมายอาญาในอีกมาตราจะกำหนดเอาไว้ว่าการกระทำบางประการไม่ต้องรับโทษหรือไม่มีความผิดก็ตาม

ดังนั้น หมิ่นประมาทจึงเป็นการแสดงความหมายซึ่งใส่ความบุคคลจนน่าจะเสียชื่อเสียงถูกบุคคลอื่นดูหมิ่นเกลียดชัง ทั้งเป็นการใส่ความต่อบุคคลที่สามซึ่งทราบถึงการกล่าวใส่ความและผู้ถูกกล่าว ซึ่งผู้ถูกกล่าวจะอยู่กับบุคคลที่สามด้วยหรือไม่ ไม่สำคัญ

สำหรับการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทของหนังสือพิมพ์คือได้กระทำโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ซึ่งทำให้มีโทษเพิ่มขึ้นจากการหมิ่นประมาทใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สามโดยทั่วไป ทั้งโทษที่หากได้รับยังเป็นโทษทั้งสองสถานคือจำและปรับ

โดยทั่วไป ทั้งโทษที่หากได้รับยังเป็นโทษทั้งสองสถานคือจำและปรับ

2. องค์ประกอบของลักษณะความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทต้องเข้าองค์ประกอบความผิดที่แยกออกได้ดังนี้

- (1) ใส่ความ
- (2) ผู้อื่น
- (3) ต่อบุคคลที่สาม

³⁰ หมายเหตุ มาตรา 326 และ 328 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2535 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 109 ตอนที่ 13 วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2535

(4) โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง และ

(5) โดยเจตนา

ใส่ความ หมายถึง การยืนยันข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลอื่น การยืนยันข้อเท็จจริงนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นการใส่ร้ายหรือให้ร้ายแก่เขาแต่อย่างใด เพียงแต่เป็นการใส่ความอันน่าจะทำให้เขาเสียชื่อเสียงถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังก็เป็นความผิดได้ การใส่ความนั้นแม้เป็นเพียงการเล่าข้อความตามที่ได้รับบอกเล่ามา ตามที่ทราบข่าวลือหรือตามที่สงสัยก็เป็นหมิ่นประมาทได้

ผู้อื่น หมายถึง ผู้ถูกกระทำหรือผู้เสียหาย อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ บุคคลที่ถูกหมิ่นประมาทต้องระบุชื่อได้แน่นอนว่าเป็นใคร แต่ไม่จำเป็นต้องระบุชื่อออกมาตรง ๆ และการใส่ความหรือยืนยันข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลที่รวมเป็นกลุ่ม ถ้าอาจเข้าใจได้ว่าเป็นการใส่ความทุกคนในกลุ่มนั้นก็มีความผิด

บุคคลที่สาม หมายถึง บุคคลอื่นนอกจากผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ อาจเป็นใครก็ได้และไม่จำเป็นต้องระบุชื่อว่าเป็นใคร แต่เป็นบุคคลที่ทราบข้อความหมิ่นประมาทจากผู้กระทำการใส่ความ ทั้งต้องเป็นบุคคลที่ทราบข้อความโดยตรงหรือน่าจะทราบข้อความนั้นได้ แต่ไม่หมายความรวมถึงบุคคลที่ทราบข้อความนั้นโดยบังเอิญหรือไปแอบทราบเองโดยที่ผู้ใส่ความไม่มีเจตนาให้ทราบ

การใส่ความที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง หมายถึงการใส่ความนั้นไม่จำเป็นต้องให้เกิดผลดังกล่าวจริง เพียงแต่น่าจะทำให้เกิดผลดังกล่าวก็พอ กล่าวคือ ถ้าคำที่กล่าวน่าจะทำให้เสียชื่อเสียงถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังแล้ว แม้ความจริงผู้ฟัง(อ่าน) จะไม่รู้สึกลูกดูหมิ่นเกลียดชังผู้ถูกกล่าวถึงก็เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทแล้ว

ชื่อเสียง หมายถึง เกียรติ ค่าหรือราคาที่บุคคลมีอยู่ในลักษณะที่ปรากฏแก่บุคคลทั้งหลายในทางสังคม การทำให้เสียชื่อเสียงจึงหมายถึงการทำให้เกียรติ ค่าหรือราคาที่มีอยู่ในสังคมหมดไปหรือลดน้อยต่ำลง

ถูกดูหมิ่น หมายถึง ถูกเขาเหยียดหยามหรือได้รับการขาดความนับถือในฐานะที่เขาควรได้รับนับถือ

ถูกเกลียดชัง หมายถึง ถูกคนอื่นเกลียดชัง โดยเอาความรู้สึกนึกคิดของบุคคลธรรมดาเป็นเครื่องวัด ซึ่งความรู้สึกนึกคิดนี้อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยหรือเปลี่ยนแปลงไปตามสถานที่

การใส่ความผู้อื่นที่จะเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทจะต้องเป็นการใส่ความให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง หากเป็นการกล่าวเพียงดูหมิ่นเหยียดหยามให้

อัปอายเจ็บใจเท่านั้น ไม่เป็นการใส่ความให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ก็ไม่เป็นหมิ่นประมาท

เจตนา หมายถึง ความผิดฐานหมิ่นประมาทต้องเป็นการกระทำโดยมีเจตนา ซึ่งหมายความว่าเจตนาใส่ความ ไม่ใช่เจตนาหมิ่นประมาท คือผู้กระทำมีเจตนายืนยันข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม ดังนั้นผู้กระทำจึงต้องรู้ว่ามิบุคคลที่สามอยู่ในที่นั้น หรือรู้ว่าบุคคลที่สามจะต้องอ่านข้อความนั้นเสียก่อน แม้ผู้เสียหายจะอ่านด้วย แต่ถ้าผู้กระทำไม่รู้ เช่นมีบุคคลที่สามแอบฟังอยู่ เช่นนี้ ผู้กระทำไม่มีความผิดเพราะขาดเจตนา

ความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร(หนังสือพิมพ์) คือ การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท เป็นการใส่ความตามมาตรา 326 ครอบคลุมประกอบความผิด

โฆษณา หมายถึง ทำให้แพร่หลาย ซึ่งจะโฆษณาต่อบุคคลที่สามคนเดียวจนถึงประกาศไปทั่วก็ได้ สุดแต่ว่าวิธีการโฆษณาจะเป็นวิธีอย่างไรก็ตามที่ระบุไว้ เช่น เขียนหนังสือ ลงหนังสือพิมพ์ เขียนภาพล้อ ด้วยเอกสาร ในที่นี้หมายถึง หนังสือพิมพ์

ข้อยกเว้นความผิดของคดีหมิ่นประมาทซึ่งไม่ต้องรับโทษตามกฎหมายอาญา

ในคดีความผิดฐานหมิ่นประมาท ประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ในมาตรา 329

มาตรา 329 ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต

(1) เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม

(2) ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่

(3) ดิชมด้วยความเป็นธรรมซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือ

(4) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

จากบทบัญญัติดังกล่าวทำให้ทราบว่า การแสดงความคิดเห็น หรือข้อเท็จจริงใด หากกระทำด้วยความสุจริตย่อมแสดงออกมาได้ โดยคำว่า “โดยสุจริต” หมายถึงเจตนาที่ดี มิได้ต้องการให้ผู้ใดได้รับความเสียหาย ซึ่งต้องตั้งอยู่ในหลักกฎหมายดังต่อไปนี้

1. คำว่า “เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม” หมายถึง การกล่าวตามความเหมาะสม หากตนมีส่วนได้เสีย หรือการกล่าวตามความคิดของตนเองโดยสุจริต

2. คำว่า “ในฐานะเป็นเจ้าของพนักงานปฏิบัติตามหน้าที่” หมายถึง การกล่าวตามอำนาจหน้าที่ที่ตนได้รับ

3. คำว่า “ติชมด้วยความเป็นธรรมซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ” หมายถึง การติชมตามความรู้สึกของคนทั่วไปโดยสุจริต

4. คำว่า “ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม” หมายถึง เจตนาในการแจ้งข้อเท็จจริงไม่บิดเบือนตัดตอนเพิ่มเติม ให้ผู้อื่นเข้าใจผิด

ในมาตรา 329 เป็นมาตราที่เปิดโอกาสให้สื่อมวลชนต่อผู้คดีได้ มาตรานี้เป็นมาตราที่แสดงถึงความชอบธรรมของสื่อมวลชนที่สามารถที่จะกล่าวอ้างว่าได้รับการคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญในเสรีภาพการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา หากสื่อมวลชนสามารถพิสูจน์ได้ว่า ข้อความที่กล่าวออกไปนั้นได้กระทำโดยสุจริตตามมาตรา 329 อนุมาตราหนึ่งถึงอนุมาตราสี่ย่อมถือว่าผู้กระทำไม่มีความผิด

มาตรา 330 ในกรณีหมิ่นประมาท ถ้าผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดพิสูจน์ได้ว่าข้อที่กล่าวว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ ถ้าข้อที่กล่าวว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

มาตรา 331 คู่ความ หรือทนายความของคู่ความ ซึ่งแสดงความคิดเห็นหรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล เพื่อประโยชน์แก่คดีของตน ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

จากข้อต่อสู้ทั้ง มาตรา 329 มาตรา 330 มาตรา 331 นั้นเป็นการต่อสู้คดีที่ต่างกัน โดยมาตรา 329 เป็นข้อต่อสู้ว่าข้อความที่กล่าวออกไปนั้นชอบธรรม ที่สามารถกระทำได้ ดังนั้นจึงถือว่าไม่มีความผิด และถ้าพิสูจน์ว่าข้อความดังกล่าวสามารถกล่าวได้ตามมาตรา 329 แล้ว สื่อมวลชนไม่ต้องพิสูจน์ความจริงของข้อความนั้นๆตาม มาตรา 330 อีก ส่วน มาตรา 330 เป็นมาตราที่นำความจริงยกขึ้นมาต่อสู้ แต่ต้องเป็นเรื่องประโยชน์สาธารณะเท่านั้น หากพิสูจน์แล้วว่าเป็นความจริงสื่อมวลชนไม่ต้องรับโทษ แต่ก็ยังถือว่ามีความผิด เมื่อได้รับการยกเว้นโทษตาม มาตรา 330 แล้ว ก็ไม่ต้องวินิจฉัยว่ามีความผิดตามมาตรา 329 อีก

ถึงแม้ว่าสื่อมวลชนจะมีเสรีภาพในการเสนอข่าว แต่เสรีภาพดังกล่าวต้องเป็นการใช้เสรีภาพภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย เสรีภาพในการเสนอข่าวหาใช่เสรีภาพที่เหนือเสรีอื่นที่รัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองไม่ ความผิดฐานหมิ่นประมาทในประมวลกฎหมายอาญาถึงแม้ว่าจะกระทบกระเทือนต่อเสรีภาพในการเสนอข่าวของสื่อมวลชนเพราะต้องระมัดระวังมิให้ละเมิดต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ที่เสียหายอันอาจเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทในกฎหมาย

อาญานั้น แต่ความผิดฐานหมิ่นประมาทก็ไม่อาจยกเลิกได้ เพราะถือว่าการหมิ่นประมาทโดยการประกาศโฆษณาของสื่อมวลชนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องและมีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประเทศ และกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นไม่อาจยกเลิกได้

เหตุผลที่สื่อมวลชนควรตระหนักเป็นอย่างยิ่งในการหมิ่นประมาทโดยการประกาศโฆษณา คือสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา และผู้เสียหายในคดีอาญา ที่จะไม่ถูกเปิดเผยต่อสาธารณชน

ผู้เขียนจะนำเสนอสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในกฎหมายระหว่างประเทศอันเป็นเหตุผลนำมาสู่การที่ผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับการปกป้องไม่ให้เกิดการหมิ่นประมาทโดยการประกาศโฆษณาโดยหนังสือพิมพ์ ดังนี้

1. สิทธิผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายอันควรที่จะได้รับการปกป้องในชั้นเจ้าพนักงานก่อนคดีขึ้นสู่ศาล (Pre-Trial Stage)

เมื่อมีความผิดทางอาญาเกิดขึ้นและมีการกล่าวหาว่าบุคคลใดเป็นผู้ที่กระทำความผิด ตามหลักกฎหมายอาญาและกฎหมายระหว่างประเทศได้รับรองไว้ คือ บุคคลทุกคนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาย่อมมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่าได้กระทำความผิดทางกฎหมาย*

อันเป็นการสอดคล้องกับหลักการของรัฐธรรมนูญมาตรา 39* ในส่วนที่ 4 เกี่ยวกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งบัญญัติคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิด และจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้

ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิไม่ได้รับการเปิดเผยข้อมูลในลักษณะเป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดก่อนที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้นั้นกระทำความผิด โดย

* International Covenant on Civil and Political Rights 1996, Article 14.2

* มาตรา 39 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 วรรคสอง การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่สำคัญในการคุ้มครองผู้ต้องหาไม่ให้ถูกสังคามตัดสินจากการไขข่าวว่าเป็นผู้กระทำผิดจริงก่อนที่ศาลซึ่งเป็นองค์กรวินิจฉัยชี้ขาดจะมีคำพิพากษาลงโทษ

2. สิทธิผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายอันควรที่จะได้รับการปกป้องในชั้นพิจารณาของศาล (Trial Stage)

สิทธิที่จะไม่ถูกให้การปรับปรำตนเองหรือสารภาพผิด คำให้การที่เกิดจากการกระทำทรมานไม่อาจใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ เว้นแต่นำไปรับฟังเพื่อลงโทษในกรณีที่มีการทรมานผู้ถูกกล่าวหา*

ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ที่ได้มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้ว่า สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในอันที่จะต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ หนึ่งในสิทธินั้นคือสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์แก่ตนเอง

การที่หนังสือพิมพ์ตีพิมพ์ข่าวเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาต่อสาธารณะชน ทำให้สาธารณะชนได้เห็นภาพผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาและมีการเผยแพร่ภาพโดยการที่ภาพนั้นมีแผ่นป้าย หรือมีการเรียงวัตถุพยานในคดีอาญาโชว์ต่อสื่อมวลชน และมีการซักถามแสดงตัวออกเผยแพร่ภาพในหนังสือพิมพ์โดยการให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อมวลชน ซักถามผู้ถูกกล่าวหา รวบรวมว่า การต้องตอบคำถามสื่อมวลชน การให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อมวลชนเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะละเสียมิได้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อที่จะทำหน้าที่สื่อมวลชนในการเสนอข่าวต่อสังคมตอบสนองการรับรู้สาธารณะ คำถามคือการกระทำเช่นนี้เป็นการสอดคล้องกับหลักที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองหรือไม่ในสิทธิกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และสอดคล้องกับหลักวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องไปนั่งให้สื่อมวลชนถ่ายภาพและซักถามสัมภาษณ์ ขั้นตอนเช่นนี้น่าเกิดขึ้นเฉพาะในศาลเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ บางครั้งเราพบว่าการถ่ายภาพหรือการให้สัมภาษณ์มักเป็นคำถามที่ชี้นำผู้ถูกกล่าวหาที่จะต้องตอบในทางที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตัวเองเช่น “ตกลงคุณฆ่าเขาใช่หรือเปล่า....” ถ้าผู้ถูกกล่าวหาตอบว่าใช่ และภาพที่เสนอออกไปประกอบกับคำรับสภาพต่อสื่อมวลชนก็เป็นการตัดสินตัวเขาไป

* International Covenant on Civil and Political Rights 1966, Article 14.3(c)- (g)

แล้วก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา ซึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นมีขั้นตอนที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาเพื่อให้เขามีโอกาสที่จะสู้คดีอย่างเต็มที่ตามกระบวนการยุติธรรม การที่จะตัดสินลงโทษว่าผู้ใดกระทำผิดหรือไม่ในทางอาญามีหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาในฐานะประธานแห่งคดี (Prozess-subjekt) สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่หากต่อมาภายหลังเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้ว ศาลอาจตัดสินว่าเขาได้รับการยกเว้นโทษ หรือตัดสินลงโทษเขาเบากว่าที่ความคาดหมายของสังคมที่ได้รับรู้ผ่านสื่อมวลชน เช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาความศรัทธาและความสงสัยในกระบวนการยุติธรรมของศาลซึ่งศรัทธาของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมของรัฐเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งสำหรับความยุติธรรมและความสงบสุขของสังคม ดังนั้น แพรวภาพและข่าวของหนังสือพิมพ์ต้องมีความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง ในการเสนอข่าวเกี่ยวกับคดีอาญาต้องระมัดระวังไม่ให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิผู้ถูกกล่าวหาและไม่ให้ข่าวนั้นกระทบกระเทือนถึงผลคดี โดยที่หนังสือพิมพ์ต้องพิจารณาว่าประโยชน์สาธารณะที่จะรับรู้ข่าวสารในคดีอาญาของประชาชนมีน้ำหนักเหนือกว่าสิทธิและฐานะผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่ และตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาอันได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเอกชนเช่นสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน

ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานตามกฎหมายระหว่างประเทศกำหนดไว้ว่า บุคคลทุกคนจะไม่ถูกทรมานหรือการปฏิบัติอย่างโหดร้ายและจะไม่ถูกลงโทษอย่างหยาบกระด้าง³¹

การปฏิบัติที่โหดร้ายหมายถึง การกระทำที่มีผลเสียหายต่อร่างกายหรือจิตใจของผู้อื่นโดยไม่ชอบ ส่วนการลงโทษอย่างหยาบกระด้างคือการกระทำที่บุคคลนั้นตกต่ำกว่าบุคคลอื่น หรือบังคับให้บุคคลนั้นต้องกระทำการที่ขัดต่อเจตจำนง หรือจิตสำนึกของบุคคลผู้นั้น³²

เรามักจะพบเห็นภาพข่าวปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์กรณีที่มีการถ่ายภาพผู้ต้องหา ในระหว่างที่เดินเข้าห้องพิจารณา หรือขณะรอเข้าห้องพิจารณาคดีอาญาอยู่นั้น มีภาพข่าวในลักษณะที่ผู้ต้องหาคดีอาญา ใส่โซ่ตรวน กุญแจมือ ปรากฏสู่สายตาประชาชนจากภาพข่าวของหนังสือพิมพ์ การกระทำดังกล่าวถือได้ว่าขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน และรัฐธรรมนูญมาตรา 32 และนำมาสู่ปัญหาที่ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทยประจานผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่ มี

³¹ The European Convention Human Right, Article 3

³² นรงค์ ใจหาญ และคณะ, “โครงการศึกษาวิจัย เรื่องสิทธิผู้ต้องหาจำเลย และผู้ต้องขังในคดีอาญา” รายงานวิจัย เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 19 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ความจำเป็นเพียงไร แค่นั้น ที่จะต้องใส่เครื่องพันธนาการ ไซ้ หรือ ตรวน หรือกุญแจมือ ซึ่งตามหลักรัฐธรรมนูญนั้น การใช้อาวุธหรือเครื่องพันธนาการต่อผู้ถูกจับ หรือถูกคุมขังนั้น จะต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ตลอดจนสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาด้วยแม้ว่าเขาจะเป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา ในรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ใน มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และ ในมาตรา 29 วรรค 1 ก็ได้บัญญัติเรื่องการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ ดังนั้น การที่จะใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาต้องพิจารณาจากหลักเกณฑ์ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ต้องกระทำโดย คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และ จะต้องทำเท่าที่จำเป็น และกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพน้อยที่สุด และต้องไม่ประจานและเปิดเผยต่อสาธารณชน ดังที่ภาพข่าวผู้ต้องหาคดีอาญาใส่เครื่องพันธนาการ ปรากฏในหนังสือพิมพ์ต่อการรับรู้ของสาธารณชนเช่นที่เราเคยพบเห็นบ่อยครั้งในประเทศไทยทุกวันนี้

สิทธิการเปิดเผยต่อสาธารณชน กฎหมายระหว่างประเทศกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับสิทธิประการนี้ไว้ว่า การดำเนินกระบวนการพิจารณา หนังสือพิมพ์และสาธารณชนอาจถูกห้ามการรับฟังการพิจารณาคดีทั้งหมด หรือบางส่วนด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อย หรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตย หรือด้วยเหตุผลด้านความเป็นอยู่ส่วนตัวของคู่กรณี หรือในกรณีศาลเห็นความจำเป็นอย่างยิ่งว่าเป็นพฤติการณ์พิเศษ ซึ่งการเป็นข่าวอาจทำให้กระทบต่อความยุติธรรม

รวมทั้งคำพิพากษาคดีต้องอ่านโดยเปิดเผย แต่อาจมีการห้ามลงข่าว หนังสือพิมพ์หรือเปิดเผยข่าวต่อสาธารณชน เพื่อประโยชน์ของศีลธรรมอันดี หรือรักษาความลับของทางราชการในสังคมประชาธิปไตย หรือเพื่อประโยชน์ของการปกป้องสิทธิของเด็กและเยาวชน หรือการปกป้องสิทธิส่วนบุคคลของคุณหรือในกรณีที่ศาลเห็นว่ามีความจำเป็นจะต้องลงห้ามการเปิดเผยเพื่อประโยชน์ของความเป็นธรรมแห่งการดำเนินคดี

จากการวิจัยของศรีลักษณ์ ศิลป์ ในเรื่อง “ปัญหาทางด้านจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวอาชญากรรม” ได้ผลการวิจัยว่าการนำเสนอข่าวอาชญากรรมซึ่งมีลักษณะที่เป็นปัญหาทางจริยธรรมนักหนังสือพิมพ์ไม่ได้มีแนวปฏิบัติตามที่ตนเองวางไว้แม้ว่านักหนังสือพิมพ์ทุกคนจะตระหนักว่าการนำเสนอข่าวอาชญากรรมบางข่าวจำเป็นต้องระมัดระวังในการนำเสนอข้อมูลของผู้ที่ตกเป็นข่าวการนำเสนอชื่อ ที่อยู่ ของผู้เสียหายเป็นสิ่งที่นักหนังสือพิมพ์

ส่วนใหญ่ตระหนักว่าไม่ควรนำเสนอแต่กลับมีการนำเสนอ สถานที่ทำงานชื่อบิดา มารดา ญาติพี่น้องคนใกล้ชิดผู้เสียหายโดยใช้เหตุผลที่เป็นข้ออ้างต่างๆดังนี้

- 1) การลงที่อยู่ของผู้เคราะห์ร้ายจะเป็นการเร่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่อย่างทั่วถึงมากขึ้น
- 2) การลงบ้านเลขที่ของผู้เสียหายถึงแม้ว่าจะทำให้คนละแวกนั้นรู้ว่าผู้เสียหายเป็นใคร แต่เมื่อเวลาผ่านไปไม่นานคนเหล่านั้นก็ลืมแล้ว
- 3) การลงผ่านที่อยู่อย่างละเอียดจะทำให้เห็นถึงลักษณะของสถานที่เกิดเหตุเห็นสภาพความเป็นอยู่ทำให้ผู้อ่านทราบถึงสาเหตุของการเกิดอาชญากรรม
- 4) การลงชื่อพ่อแม่ของผู้เสียหายอาจทำให้ข่าวมีคุณภาพมากขึ้นเนื่องจากพ่อหรือแม่ของผู้เสียหายเป็นบุคคลสาธารณะ
- 5) การนำเสนอข้อมูลรายละเอียดของผู้เสียหายเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับข่าวนั้น³³

4.2.3.2. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การทำงานด้านสื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ โอกาสที่จะไปละเมิดสิทธิบุคคลอื่นและนิติบุคคลมีมาก ปัจจุบันผู้ถูกละเมิดเริ่มใช้สิทธิทางศาลมากขึ้น หากผู้ใดกระทำการละเมิดล่วงสิทธิบุคคลอื่นนอกจากจะถูกฟ้องร้องให้ได้รับโทษทางอาญาแล้วยังจะถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายซึ่งในแง่กฎหมายถือว่าความรับผิดชอบกรณีความผิดฐานหมิ่นประมาทนอกจากจะถูกฟ้องร้องให้รับโทษทางอาญาแล้วยังถือว่าเป็นการละเมิดต้องรับโทษตามกฎหมายที่กำหนดให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนอีกด้วย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กรณีละเมิดมี 3 หมวด ตั้งแต่มาตรา 420 ถึงมาตรา 449

1 ความผิดฐานหมิ่นประมาททางแพ่ง

³³ ประพิมพ์ เก่งกริชาพล “ขอบเขตการนำเสนอข่าวอาชญากรรมกับการละเมิดสิทธิส่วนตัวของผู้ตกเป็นข่าวในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์” สารนิพนธ์วารสารศาสตร์บัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2546, น.42

กรณีผู้ใจจริงหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

หลักกฎหมายเรื่องละเมิด มีองค์ประกอบดังนี้

“จงใจ” หมายถึง การกระทำโดยรู้สำนึกถึงผลหรือความเสียหายที่จะเกิดแก่บุคคลอื่นจากการกระทำของตน ถ้าไม่รู้สำนึกในผลเสียหายก็ไม่เรียกว่าจงใจ และเป็นกรกระทำที่ต้องมีความเสียหายเกิดขึ้น ถ้าไม่เสียหายไม่เป็นการละเมิด

“ประมาทเลินเล่อ” หมายถึง การกระทำที่ไม่รู้สำนึกในผลเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น แต่การไม่รู้สำนึกเกิดจากการไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรที่จะต้องใช่วิสัยของบุคคลในพฤติการณ์และฐานะเช่นนั้น

“ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย” หมายความว่า เป็นการกระทำล่วงสิทธิของบุคคลอื่น โดยผิดหน้าที่ที่จะต้องเคารพต่อสิทธินั้น และไม่จำเป็นต้องถึงขนาดมีกฎหมายบัญญัติโดยชัดแจ้งว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นการผิดกฎหมายบทใดบทหนึ่ง

“โดยผิดกฎหมาย” หมายถึงโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ถ้ากระทำโดยมีสิทธิตามกฎหมาย ตามสัญญาไม่ถือว่าเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมายหรือมิชอบด้วยกฎหมาย และการกระทำละเมิดนี้ หมายรวมถึง การงดเว้นหรือละเว้นไม่กระทำการเมื่อมีหน้าที่ต้องกระทำเพื่อป้องกันผลเสียหายด้วย

“ความเสียหาย” หากไม่มีความเสียหายไม่ถือว่าเป็นการละเมิด ปัญหาว่าอย่างไรจะถือว่าเป็นการละเมิด ต้องอาศัยการวินิจฉัยของบุคคลธรรมดา หรือปктиชนที่คิดเห็นโดยชอบในสังคมเป็นมาตรฐาน

“สิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง” น่าจะหมายถึง สิทธิส่วนบุคคลด้วยและรวมถึงสิทธิในชื่อเสียงหรือเกียรติคุณ หรือทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่น กฎหมายไทยถือว่าการล่วงละเมิดต่อสิทธิในชีวิตส่วนตัวเป็นเรื่องละเมิดปกติธรรมดาไม่ได้แยกออกพิเศษเหมือนสหรัฐอเมริกา โดยจะต้องพิจารณาด้วยหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่มีข้อจำกัดอยู่ว่า จะต้องเป็นกรณีจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ส่วนสหรัฐอเมริกาจะ

พิจารณาจากผลการกระทำกรณีที่มีการตีพิมพ์ข้อความ ซึ่งเกิดความเสียหายของบุคคลที่ถูกละเมิด สิทธิส่วนตัวนั้นแตกต่างจากความเสียหายในเรื่องละเมิดต่อชื่อเสียง³⁴

เพราะการละเมิดชื่อเสียงเกียรติยศ เป็นกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นจากการตีพิมพ์เรื่องของผู้เสียหายต่อสาธารณชนแต่ความเสียหายกรณีละเมิดสิทธิส่วนบุคคล คือ ไม่ประสงค์จะให้ตีพิมพ์ ถ้าทำไปถือว่ายัดต่อความต้องการของเขาแม้เรื่องนั้นจะเป็นเรื่องจริงก็ตาม นอกจากนี้ตามมาตรา 420 ต้องก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิในชีวิตส่วนตัวของผู้ถูกละเมิดด้วย ถ้าไม่เสียหายก็ไม่เป็นละเมิด ดังนั้นการที่ผู้เสียหายจะพิสูจน์ว่าตนเสียหายจึงไม่ใช่เรื่องง่ายนัก

2. การใช้สิทธิที่ก่อให้เกิดความเสียหาย

การใช้สิทธิของบุคคล จนกระทั่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น โดย มิชอบด้วยกฎหมาย ส่วนหลักเกณฑ์การพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดในการใช้สิทธิโดยมิชอบ³⁵ ให้ใช้หลักสุจริต ตามมาตรา 6 บัญญัติไว้ว่า ในการใช้สิทธิของบุคคลให้ใช้โดยหลักสุจริตเมื่อใช้สิทธิแล้วไม่ก่อให้เกิดความเสียหายมิได้หมายความว่าจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบเสมอไป ถ้าหากว่าเป็นการใช้สิทธิที่มีอยู่ตามกฎหมาย หรือการใช้สิทธิที่มีอำนาจกระทำได้ แม้ก่อให้เกิดความเสียหายก็ไม่ต้องรับผิดชอบทางละเมิด ปัญหาที่จะต้องพิจารณาในระดับหนึ่งคือ การใช้สิทธิอย่างไร โดยไม่สุจริตจนก่อให้เกิดเป็นการกระทำที่มิชอบด้วยกฎหมายคำตอบคือเป็นการใช้สิทธิที่มีเจตนาที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น เว้นแต่เป็นการกระทำที่ประสงค์ต่อผลอันเป็นธรรมดาแห่งสิทธิที่ผู้กระทำความผิดอยู่ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นมีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยถึงกรณีจะเป็นละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 421 นั้น จะต้องเป็นการแกล้ง โดยผู้กระทำมุ่งผลคือความเสียหายแก่ผู้อื่นฝ่ายเดียว ดังนั้น การใช้สิทธิโดยมุ่งต่อผลที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ย่อมถือว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมายหรือไม่มีข้อแก้ตัวตามกฎหมายให้ทำได้

3 การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง

³⁴ สุมาลี วงษ์วิฑิต, กฎหมายว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2546), หน้า 62.

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงอันเป็น
* หลักกฎหมายเรื่องละเมิดมาตรา 423 มีองค์ประกอบดังนี้

“การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย” หมายถึง การแสดงข้อความใด ๆ ให้บุคคลที่สามหรือบุคคลภายนอก ไม่ใช่ผู้เสียหายนั่นเองได้ทราบ และผู้กระทำไม่จำเป็นต้องเจาะจงบุคคลที่สามเสมอไปการกล่าวหรือไขข่าวไม่จำเป็นต้องจงใจหรือประมาทเลินเล่อ แม้ไม่ตั้งใจให้เป็นการทำให้เสียหายแก่ชื่อเสียง ฯลฯ หรือเพื่อการตลกขบขันก็ไม่ใช่ข้อแก้ตัวกรณีกล่าวหรือไขข่าวซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง แม้เป็นการกล่าวตามคำบอกเล่าของคนอื่น หรือลงข่าวตามที่มีคนส่งมาให้ก็ไม่ใช่ข้อแก้ตัว

“ข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง” หมายถึง ข้อความที่กล่าวหรือไขข่าวจะต้องไม่ตรงกับความจริงถ้าเป็นจริงก็ไม่ละเมิดแม้ว่าจะไม่มีใครเชื่อหรือรู้สึกตามที่ผู้กล่าวหรือไขข่าวได้กระทำก็ตามข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง จะต้องมีลักษณะเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงด้วยคือ เป็นการยืนยันถึงเหตุที่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีอยู่หรือไม่มีอยู่เช่นนั้นและไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าคนฟัง คนอื่นเชื่อหรือไม่เชื่อ

“ทำให้เสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้หรือทาง เจริญของผู้อื่น”

การวินิจฉัยว่าข้อความใดจะเป็นการทำให้เสียหายแก่ชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นเกลียดชังต้องถือตามความคิดเห็นของบุคคลธรรมดาผู้ได้เห็นได้ฟัง (วิญญูชน) มิใช่ถือเอาแต่ความรู้สึกของใจทัก ค่ำกล่าวของจำเลยจึงไม่ผิดฐานหมิ่นประมาท การอ้างว่าผู้เสียหายเป็นคนต่ำต้อยไม่มีชื่อเสียงเกียรติคุณอะไรเลยไม่ได้เพราะทุกคนได้รับสันนิษฐานว่ามีชื่อเสียงและเกียรติคุณทุกคนแล้ว ส่วนทางทำมาหาได้หรือทางเจริญ เป็นเรื่องสืบเนื่องมาจากการเสื่อมเสียชื่อเสียง และเรื่องความเสียหายไม่จำเป็นว่าผู้ทำละเมิดจะต้องคาดหวังไว้ เพียงแต่รู้สำนึกว่าข้อความที่กล่าวหรือไขข่าวนั้นเป็นความจริงก็ถือว่าทำละเมิด

4 การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีละเมิดต่อชื่อเสียงเกียรติคุณ

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 423.

แม้โจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ให้ชัดเจนว่าเป็นจำนวนเท่าใด ศาลก็อาจกำหนดให้ได้ตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด* การชดใช้เยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เสียหายคืนสู่สภาพเดิมก่อนถูกละเมิดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

บทบัญญัติมาตรา 438 ในกฎหมายลักษณะละเมิดได้กำหนดอำนาจของศาลในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในหนี้ละเมิดไว้ในวรรคแรกว่า “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด.” วรรคที่สองของมาตรา 438 กำหนดว่า “ค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิดหรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อกำขึ้นนั้นด้วย” สิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายในประมวลกฎหมายลักษณะละเมิดมี 5 กรณีด้วยกันคือ

- 1) ทำให้สูญเสียชีวิต ตามมาตรา 443
- 2) ทำให้เสียหายต่อร่างกาย อนามัย มาตรา 444
- 3) ทำให้ขาดประโยชน์แรงงาน มาตรา 445
- 4) ค่าเสียหายต่อร่างกาย เสรีภาพที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้มาตรา 446
- 5) ค่าเสียหายต่อชื่อเสียง มาตรา 447

การคำนวณค่าเสียหายควรพิจารณาจากสภาพทางเศรษฐกิจในสภาพความเป็นจริงในขณะเกิดสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอาจจะกลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นในโลกปัจจุบันเฉพาะอย่างยิ่ง ความเสียหายต่อประโยชน์ทางทรัพย์สิน เช่น ชื่อเสียงของบุคคล ชื่อเสียงในทางธุรกิจเป็นต้นการคำนวณค่าเสียหายอาจต้องพิจารณาในเชิงประโยชน์ทางการพาณิชย์สิ่งที่จะชี้ถึงความเสียหายของโจทก์ว่ามีความรุนแรงได้แก่ความจงใจและสถานการณ์อื่น เช่น ลักษณะการเผยแพร่ข้อความหมิ่นประมาทครั้งอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำมาฟ้องด้วย ไม่ว่าจะเกิดก่อนหรือหลังการกระทำที่โจทก์นำมาฟ้องร้อง นอกจากนี้การที่จำเลยปฏิเสธที่จะลงพิมพ์แก้ข่าวตามที่โจทก์ขอร้องก็อาจเป็นหลักฐานที่จำเลยทำโดยจงใจให้โจทก์เสียหาย ในทางกลับกันความประพฤติของโจทก์ก็อาจเป็นเหตุให้ลดความเสียหายลงได้เช่น พิสูจน์ได้ว่าข้อเท็จจริงนั้นตนได้มาจากบุคคลหรือแหล่งข่าวที่มีชื่อก็เป็นเหตุชี้ให้เห็นว่าจำเลยทำโดยสุจริตการที่โจทก์เป็นผู้ให้ข่าวเองหรือลงพิมพ์แก้ข่าวให้แล้วตามที่ผู้เสียหายได้มีหนังสือขอแก้ข่าว ทำให้สิทธิในการฟ้องทั้งทางแพ่งและทางอาญาระงับลงอย่างไรก็ดี การทำละเมิดต่อชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้อื่น แม้ศาลจะกำหนดจำนวนเงินชดใช้

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 438.

ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายแล้วแต่การชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าวเป็นเพียงการสมมติมากกว่า เพราะยากที่จะคำนวณเป็นเงินออกมาได้แน่นอนและเป็นการเยียวยาความเสียหายค่อนข้างที่จะไม่ตรงจุดเสียทีเดียวกฎหมายจึงบัญญัติในเป็นทางแก้ไขว่าบุคคลใดทำให้เขาต้องเสียหายแก่ชื่อเสียง เมื่อผู้ต้องเสียหายร้องขอ ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นจัดการตามสมควรเพื่อทำให้ชื่อเสียงของผู้นั้น กลับคืนดีแทน ให้ใช้ค่าเสียหาย หรือทั้งให้ใช้ค่าเสียหายด้วยก็ได้*

ผู้เสียหายต้องฟ้องร้องผู้ทำละเมิดต่อศาลก่อนและศาลจะต้องมีคำพิพากษาออกมาแล้วว่าจำเลยกระทำผิดจริงปัจจุบันวิธีการที่มีกร้องขอกันอยู่เสมอเช่นประกาศหนังสือพิมพ์แสดงความจริง ประกาศขอขมาแสดงความสำนึกผิด ทำใบปลิว แจกแก่บุคคลทั่วไป หรือเฉพาะกลุ่มบุคคลแต่ไม่ได้หมายความว่าศาลจะต้องบังคับตามคำร้องขอของโจทก์ทุกประการเสมอไป ถ้าไม่มีการร้องขอศาลจะสั่งไม่ได้

5 ข้อยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาททางแพ่ง

มาตรา 432 วรรคสอง ระบุว่า “ผู้ใดส่งข่าวสาส์นอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความจริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสาส์นนั้นมีทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้วท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสาส์นเช่นนั้นหาทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่”

4.2.3.2.1 เสรีภาพหนังสือพิมพ์กับสิทธิส่วนบุคคล อิทธิพลและผลกระทบของการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์กับการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา

เสรีภาพในชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัว นั้นเป็นเสรีภาพที่แต่ละคนมีอิสระที่จะปฏิเสธไม่ให้คนอื่นได้ล่วงรู้เรื่องของตนได้ เป็นสิทธิเสรีภาพที่บุคคลสามารถเลือกชีวิตที่สงบปราศจากการบกพรอนจากบุคคลอื่นและหมายความรวมถึงสิทธิเสรีภาพที่บุคคลจะเลือกชีวิตได้ตามต้องการของเขาในขอบเขตที่ไม่ใช่ชีวิตสาธารณะหรือเป็นบุคคลสาธารณะ เสรีภาพส่วนบุคคลยังรวมไปถึงการเคารพในการแสดงออกซึ่งบุคลิกลักษณะของบุคคล ในการปรากฏตัวของบุคคลสาธารณะ ในเรื่องความลับส่วนบุคคล ในเรื่องข้อมูลของบุคคล ในเรื่องการติดต่อสื่อสารของบุคคล เป็นสิทธิที่เราเป็นอิสระและสามารถปฏิเสธการที่บุคคลอื่นจะมารุกรานเสรีภาพ เช่น

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 447.

เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร เสรีภาพในความลับส่วนบุคคล เสรีภาพในข้อมูลส่วนตัว เป็นต้น³⁶

4.2.3.2.2 ปัญหากรณีเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในเผยแพร่ภาพ ลักษณะประจาน ผู้ถูกกล่าวหา

อิทธิพลของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชนผู้อ่านค่อนข้างมาก ดังนั้นการนำเสนอข่าวแต่ละครั้งหากหนังสือพิมพ์นำเสนอด้วยความประมาทโดยกล่าวพาดพิงไปถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่งในทางที่เลื่อมเสียด บุคคลนั้นก็ย่อมได้รับผลกระทบจากการนำเสนอเช่นว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับบุคคลที่กำลังตกเป็นผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดทางอาญาด้วยแล้ว ประชาชนผู้อ่านข่าวมักมีความเห็นคล้อยตามไปกับการนำเสนอของหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเกิดจากการพาดพิงข่าวที่น่าตื่นเต้นเร้าใจ ภาพประกอบที่ถ่ายทอดได้ถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ต้องจินตนาการ หรือแม้การเขียนข่าวบรรยายถึงชื่อ นามสกุล ที่อยู่ของผู้ต้องหา ประหนึ่งว่าบุคคลในข่าวนั้นเป็นผู้กระทำความผิดอย่างแน่แท้ ทั้งที่ความจริงกระบวนการยุติธรรมยังไม่ได้เข้ามาตรวจสอบแต่อย่างใด การนำเสนอข่าวในลักษณะดังกล่าวหนังสือพิมพ์นิยมลงเนื้อหาที่ค่อนข้างละเอียด โดยเฉพาะเนื้อหาในส่วนที่เป็นการระบุตัวบุคคล เช่น การนำเสนอในลักษณะดังกล่าวอาจแลดูคาบเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญกับสิทธิในการรับรู้ของมูลข่าวสารของประชาชน แต่หากพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้วผู้ทำการศึกษาเห็นว่าในการอ้างหรือการใช้สิทธิของบุคคลแต่ละคนนั้น บุคคลย่อมสามารถอ้างและใช้สิทธิของตนได้อย่างเต็มที่บริบูรณ์ ภายใต้กฎหมายและตราบท่าที่ไม่เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น ดังนั้นแม้ประชาชนจะมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและหนังสือพิมพ์จะมีสิทธิในการนำเสนอข่าว แต่สิทธิดังกล่าวย่อมต้องมีอยู่อย่างจำกัดเท่าที่กฎหมายอนุญาตและไม่เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น ในส่วนของการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์นั้นจะได้รับข้อยกเว้นกรณีที่มีการเสนอข่าวอันมีลักษณะกระทบสิทธิเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของสาธารณชน

ประโยชน์ของสาธารณชนที่หนังสือพิมพ์ยกขึ้นอ้างนั้น ผู้ทำการศึกษาจะเห็นว่าหนังสือพิมพ์คงต้องการบอกเล่าเรื่องราวในสังคมว่าขณะนี้เกิดเรื่องราวอะไรขึ้น มีการกระทำผิดหรือการกระทำอื่นใดที่กำลังเป็นภัยคุกคามต่อสังคม การลงรายละเอียดที่เป็นการระบุตัวผู้ต้องหาอย่างชัดแจ้งทั้งรูปภาพและชื่อที่อยู่นั้นก็เพื่อที่ผู้เสียหายจะสามารถตรวจสอบ

³⁶ เกียรติกร เจริญธนาวัฒน์ ,หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ,(กรุงเทพฯ ,สำนักพิมพ์วิญญูชน ,2547),หน้า 29

ได้ว่าผู้ต้องหาดังกล่าวได้กระทำความผิดไปจริงหรือไม่ อีกทั้งการลงรายละเอียดทั้งหลายทั้งปวงก็ ยังเป็นการช่วยตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของเจ้าหน้าที่ตำรวจไปในตัวด้วยว่ามีความโปร่งใสหรือไม่เพียงใด เหตุผลทั้งหลายทั้งปวงนี้ผู้ทำการศึกษาเห็นว่าหนังสือพิมพ์คงนำมาใช้เป็นข้ออ้าง คัดกรองการกระทำของตนตลอดมาโดยได้นำเสนอข่าวลักษณะดังกล่าวต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน สร้างความคุ้นเคยในหมู่ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ว่าถ้าเป็นข่าวอาชญากรรมแล้ว ผู้อ่านจะเห็นหน้าตาคนร้ายว่ามีความละม้ายคล้ายคนใดที่เคยรู้จักหรือไม่ เห็นชื่อ นามสกุล หรือแม้จะเป็นนามแฝงเพียงเล็กน้อยก็ยังดีเพราะจะได้นำไปเปรียบเทียบว่าเป็นบุคคลที่เคยรู้จักหรือไม่ และเห็นการให้รายละเอียดที่อยู่อย่างชัดเจน จนกลายเป็นว่าผู้อ่านหนังสือพิมพ์เห็นดีเห็นงามกับการนำเสนอข่าวในลักษณะดังกล่าว

4.2.3.3. กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

กรณีที่ผู้ประพันธ์ บรรณาธิการหรือผู้พิมพ์ผู้โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชนไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะได้รู้ถึงซึ่งข้อความหรือการออกโฆษณาแห่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์เช่นนั้นหรือไม่ ให้ถือว่าได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกรณีอย่างหนึ่งอย่างใดในสองอย่าง ดังจะกล่าวต่อไปนี้*

1) ไม่ว่าเวลาใด ๆ ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์เช่นนั้นได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ซึ่งข้อความหรือความเห็นอันเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อื่น ๆ แห่งคดี หรือกระบวนการพิจารณาใด ๆ แห่งคดี ซึ่งเพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ศาลได้มีคำสั่งห้ามการออกโฆษณาส่งเหล่านั้น ไม่ว่าโดยวิธีเพียงแต่สั่งให้พิจารณาโดยไม่เปิดเผย หรือโดยวิธีห้ามการออกโฆษณาโดยชัดแจ้ง

2) ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ในระหว่างการพิจารณาแห่งคดีไปจนมีคำพิพากษาเป็นที่สุด ซึ่งข้อความหรือความเห็นโดยประสงค์จะให้มิอิทธิพลเหนือความรู้สึกของประชาชน หรือเหนือศาล หรือเหนือคู่ความหรือเหนือพยานแห่งคดี ซึ่งพอเห็นได้ว่าจะทำให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมไป

ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใด ให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งลงโทษวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือทั้งสองวิธี ดังจะกล่าวต่อไปนี้คือ *

ก. ไล่ออกจากบริเวณศาล หรือ

ข. ให้ลงโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 32.

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 33.

การไล่ออกจากบริเวณศาลนั้นให้กระทำได้ชั่วระยะเวลาที่ศาลนั่งพิจารณาหรือภายในระยะเวลาใดก็ตามที่ศาลเห็นสมควร เมื่อจำเป็นจะเรียกให้ตำรวจช่วยจัดการก็ได้ในกรณีกำหนดโทษจำคุกและปรับนั้นให้จำคุกได้ไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

การละเมิดอำนาจศาลของหนังสือพิมพ์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 32 กำหนดเรื่องละเมิดอำนาจศาลไว้โดยให้ถือว่าผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์หนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หากมีการฝ่าฝืนคำสั่งศาลที่ห้ามโฆษณาข้อความหรือความเห็นในเชิงเปิด เผยข้อเท็จจริง พฤติการณ์อื่นๆ หรือกระบวนพิจารณาใดๆ เกี่ยวกับคดีหรือมีการกล่าวข้อความ แสดงข้อความ หรือแสดงความเห็นในระหว่างการพิจารณาคดีทางหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์โดย ประสงค์ให้มีอิทธิพลเหนือความรู้สึกของประชาชน เนื้อศาล เนื้อคู่ความ หรือเนื้อพยาน ซึ่งจะทำให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมไปสำหรับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น ศาลอาจสั่งไล่ออกนอกบริเวณศาลในระหว่างการพิจารณาหรือภายในระยะเวลา ที่ศาลกำหนด จำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับหากการละเมิดนั้นเป็นการดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาทศาลด้วยก็ต้องดำเนินคดีตามกฎหมายอาญาว่าด้วยเรื่องนั้นๆ ต่อไปความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลสามารถอุทธรณ์ได้ตามกระบวนทางกฎหมายแต่ หากการละเมิดอำนาจศาลนั้นเกิดขึ้นที่ศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุดคดีก็ถึงที่ สุดไม่สามารถฎีกาต่อไปได้อีกสรุปได้ว่า ในการพิจารณาคดีนั้นทุกฝ่ายต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลและช่วยกันรักษา ความสงบเรียบร้อยในระหว่างการพิจารณาคดีสำหรับสื่อสิ่งพิมพ์ที่สำคัญคือต้อง ระมัดระวังและรอบคอบในการเสนอข่าวสาร ไม่เสนอข่าวในเชิงโน้มน้ำหรือสร้างกระแสเกี่ยวกับคดี

ดังนั้น ผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชน ต้องมีความระมัดระวังในการเขียน การนำเสนอความเห็นที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดี ไม่ให้เป็นการมีอิทธิพลเหนือความรู้สึกของประชาชน หรือเนื้อศาล หรือเนื้อคู่ความหรือเนื้อพยานแห่งคดีซึ่งพอเห็นได้ว่าจะทำให้ การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมไป ดังนี้เอง จึงเป็นที่มาของคำสอนที่สืบต่อ ๆ กันว่า “เมื่อคดียังไม่ถึงที่สุด ยังไม่สมควรวิพากษ์วิจารณ์” ทั้งนี้เพราะหากวิพากษ์วิจารณ์ไปจะมากจะน้อยก็ย่อมเสี่ยงต่อการก่อให้เกิด การสูญเสียความยุติธรรมไป แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมายแล้วจะเห็นว่าไม่ได้ห้ามไม่ให้แสดงความคิดเห็น เกี่ยวเกี่ยวกับคดีที่ยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาและยังไม่ได้ตัดสิน หากแต่การแสดงความคิดเห็นดังกล่าวนี้ต้องระมัดระวังไม่ให้เป็นการละเมิดอำนาจศาล

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติกฎหมายที่จำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ทั้งเรื่อง การละเมิดอำนาจศาล และดูหมิ่นศาลนั้น กำหนดขึ้นเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในการพิจารณาตัดสินคดี แม้จะเป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไปบ้าง แต่เมื่อชั่งน้ำหนักกับการรักษาไว้ซึ่งความเชื่อมั่นของคนในสังคมต่อความ ยุติธรรมที่ศาลจะให้ ก็เห็นได้ว่าได้สัดส่วนกัน เพราะหากปล่อยให้มีการพูดได้ทุกรื่องราว จะจริงจะเท็จอย่างไรไม่สนใจ สังคมก็จะเกิดความตื่นตระหนก และสูญเสียความเชื่อมั่นในความยุติธรรมที่ศาลจะให้ได้ อย่างไรก็ตาม ก็หาได้หมายความว่าผู้ที่เป็นผู้พิพากษานั้นจะมีอำนาจสูงสุดล้นพ้น ปราศจากการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจแต่อย่างไรไม่ เพราะอำนาจที่เด็ดขาด ปราศจากการตรวจสอบ ย่อมโน้มนำให้ผู้ใช้อำนาจ ใช้อำนาจไปในทางที่มีชอบได้ ในกรณีของผู้พิพากษานั้น มีการควบคุมเป็นการภายในองค์กรศาลเอง และหากชัดเจนกว่าได้กระทำความผิด เช่น รับสินบน ก็ย่อมมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา แต่กรณีพื้นฐานไม่ชัดเจนจนถึงสิ้นสงสัย เพียงสงสัยว่าผู้พิพากษากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ก็ย่อมอาศัยกระบวนการถอดถอนผู้พิพากษาออกจากตำแหน่ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 270 ได้³⁷

“ผู้พิมพ์” หมายความว่า บุคคลซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์

“ผู้โฆษณา” หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดให้สิ่งพิมพ์แพร่หลายด้วยประการใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการขายหรือให้เปล่า

“บรรณาธิการ” หมายความว่า บุคคลผู้รับผิดชอบในการจัดทำ และควบคุมเนื้อหา ข้อความหรือภาพที่ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ รวมทั้งวัสดุหรือเอกสารที่แทรกในหนังสือพิมพ์โดยความเห็นชอบของบรรณาธิการด้วย

“เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์” หมายความว่า บุคคลซึ่งเป็นเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์³⁷

4.2.3.4 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

³⁷ มานิตย์ จุมปา เสรีภาพแสดงความคิดเห็น “ละเมิดอำนาจศาล” “ดูหมิ่น” [ออนไลน์] แหล่งที่มา :

http://www.law.chula.ac.th/index.php?option=com_content

[t&view=article&id=136%3Aarticle003&catid=80%3Alaw005&lang=th](http://www.law.chula.ac.th/index.php?option=com_content&view=article&id=136%3Aarticle003&catid=80%3Alaw005&lang=th)

ศาลมีอำนาจสั่งให้พิจารณาเป็นการลับ เมื่อเห็นสมควรโดยพลการหรือโดยคำร้องขอของคู่ความฝ่ายใด แต่ต้องเพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือเพื่อป้องกันความลับเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศมิให้ล่วงรู้ถึงประชาชน มาตรา 178 เมื่อมีการพิจารณาเป็นการลับ บุคคลเหล่านี้เท่านั้นมีสิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้ คือ

- (1) โจทก์และทนาย
- (2) จำเลยและทนาย
- (3) ผู้ควบคุมตัวจำเลย
- (4) พยานและผู้ชำนาญการพิเศษ
- (5) ล่าม
- (6) บุคคลผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องและได้รับอนุญาตจากศาล
- (7) พนักงานศาลและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยแก่ศาล แล้วแต่จะ

เห็นสมควร”

หลักสำคัญประการหนึ่งของการอำนวยความยุติธรรมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยก็คือ จะต้องกระทำโดยเปิดเผย ซึ่งหมายความว่าประชาชนมีโอกาสรับรู้การดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นนี้ซึ่งเป็นชั้นที่สำคัญที่สุดได้โดยตลอดไปจนกระทั่งถึงชั้นที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีนั้นเป็นชั้นสุดท้าย การที่ประชาชนรับรู้อาจเป็นการรับรู้ด้วยตนเองคือเข้าไปฟังการพิจารณาในห้องพิจารณาของศาล (ซึ่งจะมีที่นั่งของประชาชนส่วนหนึ่งจัดให้ไว้) หรือรับรู้ผ่านทางสื่อมวลชนซึ่งมีผู้สื่อข่าวไปฟังแล้วนำมาถ่ายทอดออกสู่สาธารณชน ส่วนการพิจารณาในศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา โดยปกติเป็นการนำสำนวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่งแล้วทำความเห็นและคำวินิจฉัยออกมาเท่านั้น ไม่มีการสืบพยานในห้องพิจารณาเหมือนศาลชั้นต้น

จึงไม่มีกรณีที่ต้องทำโดยเปิดเผยอีก แต่หากมีกรณีที่ศาลเห็นสมควรฟังพยานหลักฐานเพิ่มเติมอีกจากที่ศาลชั้นต้นได้ทำมาแล้ว ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก็ต้องทำโดยเปิดเผยเช่นกัน อย่างไรก็ตามหลักการที่ต้องควบคุมเกี่ยวกับการพิจารณาโดยเปิดเผย คือ การคุ้มครองสิทธิของจำเลยที่จะไม่ได้รับการปฏิบัติเยี่ยงผู้กระทำความผิดก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งรวมถึงการที่ไม่ได้รับการประจานต่อสาธารณชนด้วย ดังนั้นข้อความที่นำเสนอในการพิจารณาคดีของศาล อาจมีข้อความที่น่าจะทำให้จำเลยเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังได้ ดังนั้น โดยปกติศาลจะไม่อนุญาตให้ถ่ายภาพ หรือถ่ายทอดการพิจารณาเพื่อนำเสนอต่อสาธารณชน เว้นแต่เป็นการรายงานข่าวโดยไม่ปรากฏภาพของจำเลยหรือห้องพิจารณา

คดี ในกรณีที่เป็นคดีที่ประชาชนสนใจจะเข้าฟังการพิจารณามาก แต่ห้องพิจารณาไม่เพียงพอ ศาลจะสามารถถ่ายทอดการพิจารณาออกมาให้ประชาชนได้ดูบริเวณศาลได้หรือไม่ เพราะในปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาการประสานหลักประกันสิทธิที่สำคัญสองสิทธิ คือ สิทธิของประชาชนที่จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และสิทธิของจำเลยที่จะไม่ได้รับการประจาน ซึ่งเป็นปัญหาที่ยังไม่มีข้อยุติขึ้นอยู่กับแนวคิดของแต่ละสังคมว่าให้ความสำคัญกับสิทธิทั้งสองมากน้อยกว่ากันเพียงใด⁵⁷ แต่หลักการพิจารณาโดยเปิดเผย มีข้อยกเว้นได้แก่บทบัญญัติที่ว่าด้วยการพิจารณาเป็นการลับดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 177 ซึ่งกล่าวถึงเหตุที่ศาลพึงสั่งให้มีการพิจารณาลับ และในมาตรา 178 ซึ่งกล่าวถึงตัวบุคคลที่จะอยู่ในห้องพิจารณาระหว่างการพิจารณาลับได้ การพิจารณาลับไม่จำเป็นต้องพิจารณาลับทั้งคดี แต่อาจเป็นการลับเฉพาะข้อเท็จจริงบางตอน จำเลยบางคนหรือพยานบางปากก็ได้ และเมื่อเป็นการลับแล้ว ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดหรือดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของการพิจารณาลับได้³⁸ แต่หลักการพิจารณาโดยเปิดเผย มีข้อยกเว้นได้แก่บทบัญญัติที่ว่าด้วยการพิจารณาเป็นการลับดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 177 ซึ่งกล่าวถึงเหตุที่ศาลพึงสั่งให้มีการพิจารณาลับ และในมาตรา 178 ซึ่งกล่าวถึงตัวบุคคลที่จะอยู่ในห้องพิจารณาระหว่างการพิจารณาลับได้ การพิจารณาลับไม่จำเป็นต้องพิจารณาลับทั้งคดี แต่อาจเป็นการลับเฉพาะข้อเท็จจริงบางตอน จำเลยบางคนหรือพยานบางปากก็ได้ และเมื่อเป็นการลับแล้ว ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดหรือดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของการพิจารณาลับได้³⁹

มีผู้ให้ความเห็นว่า การพิจารณาลับเป็นเรื่องการพิจารณาซึ่งนำหน้าความขัดแย้งระหว่างสิทธิหรือประโยชน์ของรัฐโดยส่วนรวมกับสิทธิหรือประโยชน์ส่วนตัวของเอกชน และเป็นกรณีที่สิทธิหรือประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมมีมากกว่าเท่านั้น⁴⁰

4.2.3.4.1 หลักประกันสิทธิผู้ต้องหา หรือจำเลยที่จะไม่ถูกปฏิบัติเยี่ยง ผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะการเสนอข่าวเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา

³⁸ ณรงค์ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน, 2545, หน้า 77-78

³⁹ คเนิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541, หน้า 89-91

⁴⁰ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546, หน้า 52-54

ปัญหาก็คือทำอย่างไร ที่จะการประสานหลักประกันสิทธิที่สำคัญสองสิทธิ คือ สิทธิของประชาชนที่จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และสิทธิของจำเลยที่จะไม่ได้รับการประจาน ให้เกิดความสมดุลไม่เป็นการใช้สิทธิหนึ่งล่วงล้ำสิทธิอีกสิทธิหนึ่งอย่างที่เราพบปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นในหน้าหนังสือพิมพ์จากการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้เสียหายในคดีอาญาอย่างที่พบเห็นบ่อยครั้งในปัจจุบัน

การเผยแพร่ภาพผู้ต้องหาโดยไม่ได้รับความยินยอมย่อมก่อให้เกิดความเสียหายและในบางครั้งเกิดอันตรายแก่ผู้ต้องหาอย่างเช่น การถูกรุมทำร้ายโดยฝูงชน เนื่องจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนโดยใช้ถ้อยคำรุนแรงกระตุ้นอารมณ์สาธารณะ อีกทั้งการเผยแพร่ภาพในลักษณะที่ผู้ต้องหาถูกเครื่องพันธนาการ เช่น กุญแจมือ โซ่ตรวน ผู้ต้องหาย่อมได้รับความอับอายและไม่ประสงค์ให้มีการเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวของตนออกไปเช่นนั้น และอาจมีผลถึงครอบครัวภรรยา และบุตร ซึ่งไม่ได้เป็นผู้ประกอบอาชญากรรมแต่จำต้องได้รับผลกระทบในการดำรงชีวิตในสังคม

กรณีผลกระทบต่อผู้เสียหาย ในส่วนของผู้เสียหายในคดีอาญา สื่อมวลชนมีการเผยแพร่ภาพผู้เสียหายโดยการสัมภาษณ์ถามย้ำถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น รวมถึงการอธิบายขั้นตอนการประกอบอาชญากรรมโดยละเอียด ในบางครั้งมีการนำภาพจากกล้องวงจรปิดมาเผยแพร่ นอกจากเป็นการกระทำความรุนแรงซ้ำซากต่อเหยื่อผู้เสียหายและบุคคลใกล้ชิดแล้ว การนำเสนอเรื่องราวข่าวอาชญากรรมบางกรณีมีผลกระทบต่อศักดิ์ศรีของผู้เสียหายในคดีอาญา อันเป็นการซ้ำเติมเพิ่มความเจ็บปวดทางจิตใจแก่ผู้เสียหาย

การนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนอาจมีการนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นความจริงและข้อมูลที่เป็นเพียงแค่มุมคิดเห็นหรือข้อสันนิษฐานเบื้องต้น อาจมีทั้งข้อเท็จจริงบางส่วนอาจนำไปเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้และบางส่วนไม่สามารถรับฟังประกอบการพิจารณาได้ ดังนั้น ปัญหาสิทธิเสรีภาพในการพิมพ์หรือสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนกับความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดีอาญา (Freedom of the press and fair trial) จึงเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่ง

ภาพข่าวลักษณะดังกล่าวยังเกิดขึ้นบ่อยครั้งไม่ว่าจะเป็นภาพผู้ต้องหาที่ถูกใส่กุญแจมือถูกตำรวจเดินไปในสถานที่ต่างๆ การเผยแพร่รายละเอียดของข่าวเป็นเหตุให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีและเป็นการซ้ำเติมผู้เสียหาย

ส่วนในเรื่องการคุ้มครองผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญา จากการนำเสนอภาพหรือเรื่องราวของสื่อมวลชนพบว่า ประเทศไทยปัจจุบันมีกฎหมายที่ห้ามเผยแพร่ภาพผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาอยู่ 4 ฉบับ ได้แก่

1.พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534

2. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

3. พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 และ

4. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

ซึ่งพิจารณาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เห็นได้ว่า คุ้มครองการเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวของผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายครอบครัวเฉพาะผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็กหรือเยาวชนเท่านั้น ส่วนพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มีวัตถุประสงค์มุ่งคุ้มครองเฉพาะผู้กระทำหรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ในการกระทำความผิดอาญาที่เกี่ยวกับข้อบังคับการกระทำความรุนแรงในครอบครัว และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มุ่งคุ้มครองผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์เท่านั้น ในปัจจุบันจึงยังไม่มีบทกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและผู้เสียหายโดยทั่วไปที่อาจได้รับความเสียหาย*

ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาถือว่าเป็นบุคคลสาธารณะ (public figure) หรือไม่? ในเรื่องนี้ท่านอาจารย์ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ได้แสดงทรรศนะ ความหมายของบุคคลสาธารณะ ในมติชนออนไลน์ที่ไว้ดังต่อไปนี้

การแสดงออกซึ่งความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์สิ่งต่าง ๆ เป็นสิทธิพื้นฐานและเสรีภาพที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตามเสรีภาพของบุคคลย่อมสิ้นสุดเมื่อไปกระทบกับสิทธิของผู้อื่นเข้า ก็จะกลายเป็นการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย (abuse of right)

กฎหมายหมิ่นประมาทก็ยังเปิดโอกาสให้อำนาจบุคคลในการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริต ได้

* ศิริรัฐประภาภรณ์ รัตนพานิช บทความนี้สรุปมาจากวิทยานิพนธ์หัวข้อ "กฎหมายอาญาเกี่ยวกับสื่อมวลชนในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ระดับปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2551 ตีพิมพ์ในรายการประจำปีของสภากาชาดหนังสือพิมพ์แห่งชาติในวาระครบรอบ 12 ปี

(1) เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือส่วนได้เสียเกี่ยวกับตน ตามครองธรรม เช่นการไปแจ้งความให้ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด หรือเป็นพยานในศาล การให้ปากคำกับคณะกรรมการสอบสวนเรื่องทุจริตหรือประพฤติมิชอบของบุคคลอื่น

(2) ในฐานะเป็นเจ้าของพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่ เช่น พนักงานสอบสวนรายงานข้อความหมิ่นประมาทพระบรมเดชานุภาพ เพื่อให้มีการดำเนินการต่อไป ไม่ทำให้เขากลายเป็นผู้กระทำความผิดฐานหมิ่นพระบรมเดชานุภาพเสียเอง

(3) ดิชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ ข้อนี้คือการแสดงความคิดเห็นอย่างสุจริตตามเสรีภาพในรัฐธรรมนูญนั่นเอง โดยเฉพาะการวิพากษ์วิจารณ์นักการเมืองซึ่งเป็นบุคคลสาธารณะ (public figure) ซึ่งจะเห็นประเด็นหลักในบทความนี้

(4) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการ อันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุมตามอำนาจที่กฎหมายให้ไว้ใน (3) ข้างต้น หมายถึง การวิพากษ์ติชมบุคคลสาธารณะ ซึ่งหมายถึงบุคคลที่อยู่ในความสนใจของสาธารณชน เช่น ดารา นักแสดง หรือผู้ซึ่งการกระทำของเขามีผลกระทบต่อสาธารณะ เช่น ครู อาจารย์ นักการเมือง โดยเฉพาะผู้มีตำแหน่งบริหารในราชการ บุคคล สาธารณะ (public figure) อาจแยกเป็นลักษณะได้ดังนี้

1) บุคคลสาธารณะที่มีลักษณะหรือแสดงออกซึ่งความเป็นบุคคลสาธารณะอย่างชัดเจน (Obvious public figure) บุคคลสาธารณะประเภทนี้ถือได้ว่าเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์มหาชนโดยตรง ซึ่งอาจแบ่งออกเป็นระดับต่าง ๆ ได้อีก ดังนี้

1.1) บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะในระดับต่าง ๆ ได้แก่ นักการเมืองหรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับประชาชน เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี วุฒิสมาชิก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนนักการเมืองระดับท้องถิ่นต่าง ๆ

1.2) บุคคลที่ให้บริการสาธารณะหรือเกี่ยวข้องกับประชาชนในฐานะที่เป็นข้าราชการประจำ เช่น ข้าราชการฝ่ายปกครอง ข้าราชการทหาร ข้าราชการตำรวจ ข้าราชการตุลาการ ข้าราชการครู หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สังกัดส่วนราชการต่าง ๆ เพราะนโยบายหรือการปฏิบัติงานของเขากระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนโดยทั่วไป

2) บุคคลสาธารณะที่จำกัดตามวัตถุประสงค์ของการแสดงออกซึ่งความเป็นบุคคลสาธารณะนั้น ๆ (Limited-purpose public figure) บุคคลประเภทนี้จะถือว่าเป็นบุคคลสาธารณะเฉพาะในเรื่องที่ได้แสดงออกตามที่ตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรือการดำเนินการนั้น ๆ หรือในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ เท่านั้น ได้แก่

2.1) บุคคลที่อาสาตนเข้ามาดำเนินกิจกรรมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งหรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง เช่น ผู้นำกลุ่มผลประโยชน์หรือตัวแทนในการต่อสู้เรียกร้องทางการเมืองเพื่อบรรลุขอบวัตถุประสงค์ในเรื่องที่กลุ่มของตนต้องการ นักวิชาการอิสระที่เข้ามาเป็นสื่อกลางหรือกลไกในการเผยแพร่ความคิดเห็นต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง

2.2) บุคคลผู้ประกอบอาชีพในด้านสันตนาการและให้ความบันเทิงแก่ประชาชน เช่น ดาราภาพยนตร์ ศิลปิน นักร้อง นักแสดง นายแบบ นางแบบ นักพูด ทอล์กโชว์ นักกีฬาอาชีพ

2.3) บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพในด้านสื่อสารมวลชน เช่น ผู้ดำเนินรายการหรือผู้สื่อข่าววิทยุโทรทัศน์ และนักหนังสือพิมพ์หรือคอลัมนิสต์

2.4) บุคคลที่ทำหน้าที่เผยแพร่คำสอนทางศาสนาหรือปฏิบัติธรรมจนเป็นยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป เฉพาะบุคคลที่เปิดเผยตัวต่อสาธารณชน เช่น พระเกจิอาจารย์ พระนักเทศน์

2.5) บุคคลที่เปิดเผยตัวให้ปรากฏต่อสาธารณะหรืองานสังคมต่าง ๆ ในฐานะที่เป็นบุคคลระดับสูงในสังคม (hi-society) เช่น นักธุรกิจชั้นนำที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ หรือผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากตระกูลอันทรงเกียรติซึ่งเป็นที่รู้จักในวงกว้างทางสังคมหรือมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณกุศลต่าง ๆ เพื่อสังคม

3) บุคคลสาธารณะที่ไม่ได้เข้ามาโดยสมัครใจหรือบุคคลสาธารณะโดยบังเอิญ (Involuntary limited-purpose public figure or By change public figure) บุคคลประเภทนี้ ก็คือคนธรรมดาทั่วไปที่ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมและไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะในแง่ของความเป็นอยู่ของประชาชนแต่อย่างใด แต่สถานการณ์ความเป็นบุคคลสาธารณะของเขาได้ปรากฏเมื่อเรื่องราวของเขาได้ถูกเสนอเป็นข่าวทางสื่อมวลชนต่าง ๆ ซึ่งสถานการณ์ความเป็นบุคคลสาธารณะของบุคคลประเภทนี้จะมีระยะเวลาไม่คงทนถาวร เนื่องจากประชาชนจะให้ความสนใจในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งอันจำกัดเท่านั้น เมื่อหมดความสนใจความเป็นบุคคลสาธารณะก็จะหมดไปทันที ยกตัวอย่างเช่น คนขับรถแท็กซี่ซึ่งเก็บกระเป๋าเงินที่ผู้โดยสารลืมไว้ในรถแท็กซี่ส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อคืนให้แก่เจ้าของ เด็กนักเรียนที่สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้เป็นอันดับหนึ่งของประเทศ ผู้ต้องหาในคดีอาญาที่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวและมีการแถลงข่าวการจับกุมต่อสื่อมวลชน และผู้ที่ตกเป็นข่าวหน้าหนึ่งบนหนังสือพิมพ์รายวัน ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่ตกเป็น

ข่าวทางอินเทอร์เน็ตตามwebsite ต่าง ๆ ซึ่งมีประชาชนเข้าไปแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางในเรื่องของเขาเป็นต้น⁴¹

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา หรือผู้เสียหายในคดีอาญา อาจเป็นไปได้ทั้ง บุคคลสาธารณะ ผู้เขียนเห็นว่าอาจมีความหมายเป็นบุคคลที่อยู่ในความหมาย 1-2 ข้างต้น หรืออาจเป็นบุคคล ในข้อ 3 กรณีที่เป็นคดีที่ประชาชนสนใจเป็นอย่างยิ่ง ทำให้เขาได้รับความสนใจจากสาธารณะชน สถานความเป็นบุคคลสาธารณะของเขาได้ปรากฏเมื่อเรื่องราวของเขาได้ถูกเสนอเป็นข่าวทางสื่อมวลชนต่าง ๆ ซึ่งสถานะความเป็นบุคคลสาธารณะของบุคคลประเภทนี้จะมีระยะเวลาไม่คงทนถาวร เนื่องจากประชาชนจะให้ความสนใจในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งอันจำกัด หรือ เป็นเพียงประชาชนคนธรรมดาซึ่งมีถือว่าเป็นบุคคลสาธารณะตามความหมาย 1-3 กล่าวคือมิใช่บุคคลที่ได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนและสาธารณะชน

อย่างไรก็ตามการเสนอข่าวและการเผยแพร่ภาพของหนังสือพิมพ์สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงที่สุดคือ การชั่งระหว่างประโยชน์สาธารณะ และสิทธิที่รัฐของสาธารณะชนกับสิทธิส่วนตัว สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา โดยระมัดระวังในการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา ไม่ให้เป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาพิจารณาถึงผลเสียหายที่ได้รับกับประโยชน์ที่ได้จากการนำเสนอข่าวดังกล่าวแล้ว สัดส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ต้องหาและผู้เสียหาย กับประโยชน์สาธารณะ(Public interest)ของสังคมในการรับรู้ข่าวสาร(Right to know)โดยส่วนรวมอย่างใดมีมากกว่ากัน

ในการให้ข่าวคดีอาญาแก่สื่อมวลชนผู้ให้ข่าวต้องระมัดระวังถึงที่สุดที่จะไม่ให้ข่าวนั้นกระทบกระเทือนต่อผลแห่งคดี และในแต่ละกรณีผู้ให้ข่าวต้องพิจารณาด้วยว่าประโยชน์สาธารณะในการที่รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับคดีอาญาของประชาชนมีน้ำหนักอยู่เหนือกว่าสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหาหรือบุคคลที่สามที่เกี่ยวข้องกับคดีที่สมควรให้ข่าวหรือไม่ และพึงให้ข่าวเฉพาะที่เห็นว่าเป็นประโยชน์สาธารณะในการรับทราบข่าวเกี่ยวกับคดีอาญาของประเทศมีน้ำหนักเหนือสิทธิส่วนบุคคลเท่านั้น⁴²

⁴¹ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ เรื่อง บุคคลสาธารณะ [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1239172187&gpid=01&catid=01

⁴² คณิต ฒ นคร , ภูมิธรรมและบทบาทพนักงานอัยการ, สำนักพิมพ์วิญญูชน: กรุงเทพฯ 2551 ,หน้า

4.2.3.4.2 หลักประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา, สิทธิไม่ถูก ประจานของผู้ต้องหาผู้ถูกกล่าวหา

ฐานะของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา

“ผู้ต้องหา” หมายความว่าถึงบุคคลผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล ส่วน จำเลย” หมายความว่าถึงบุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้วโดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด ตามความหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2) และ มาตรา 2 (3)

(2) “ผู้ต้องหา” หมายความว่าถึงบุคคลผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล

(3) “จำเลย” หมายความว่าถึงบุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้วโดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด

ส่วน “ผู้เสียหาย” ในคดีอาญา หมายความว่าถึงบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา 4,5 และ 6 ตามความหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) และ (5), (6)

(4) “ผู้เสียหาย” หมายความว่าถึงบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ตั้งบัญญัติไว้ใน มาตรา 4,5 และ 6

(5) “พนักงานอัยการ” หมายความว่าถึงเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลทั้งนี้จะเป็นข้าราชการในกรมอัยการหรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจเช่นนั้นก็ได้

(6) “พนักงานสอบสวน” หมายความว่าถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน

การฟ้องบุคคลยังศาลว่าได้กระทำความผิดก็เป็นกรกล่าวหาเขาเช่นเดียวกัน เพราะแม้ว่าฟ้องหมายถึงการกระทำความผิดของจำเลย ได้กระทำความผิดจริงตามฟ้องนั้นหรือไม่ ฉะนั้นจำเลยยังคงอยู่ในสภาพเป็นผู้ถูกกล่าวหาเช่นเดียวกับผู้ต้องหา เหตุนี้จึงสรุปได้ว่า ทั้งผู้ต้องหาและจำเลยต่างเป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา⁴³ เหตุผลที่จำเป็นจะต้องปกป้องสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาโดยจะไม่ถูกประจานโดยภาพข่าวของหนังสือพิมพ์

⁴³ คณิต ฒ นคร, ภูมิธรรมและบทบาทพนักงานอัยการ, (สำนักพิมพ์วิญญูชน: กรุงเทพฯ 2551) ,หน้า

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 วรรคหนึ่ง กล่าวว่า

“มาตรา 15 สภาพบุคคลย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย” บทบัญญัตินี้หมายความว่า การเป็นบุคคล หรือการเป็นมนุษย์ทำให้เกิดสภาพของการเป็นผู้ทรงสิทธิได้ หรือเป็นผู้ที่มี “ความสามารถทรงสิทธิ” (Rechtsfähigkeit) ซึ่งตรงกันข้ามกับทรัพย์สิน และสิทธิจึงเป็น “กรรมของสิทธิ” (Rechtsobjekt) ผู้ถูกกล่าวหาในปัจจุบันไม่เป็นวัตถุแห่งการซักฟอกอีกต่อไปแล้ว แต่เป็นประธานในคดี (Prozess-subjekt) มีสิทธิต่างๆ ในอันที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ มนุษย์ทุกคนมี “เกียรติ” “เกียรตินี้เป็นส่วนหนึ่งหรือรูปการณ์อันหนึ่งของ ” เกียรติภูมิของมนุษยชาติ “ (Menschenwürde หรือ Human dignity) ที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่เนื่องจากความเป็นมนุษย์ เกียรติของมนุษย์ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายอาญาด้วย ถึงแม้มนุษย์บางคนจะบังเอิญตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาแต่เขาก็ยังเป็นผู้ทรงเกียรติอยู่นั่นเอง มิใช่ว่าเป็นผู้ที่ปราศจากเกียรติเพราะถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญา ฉะนั้นการกระทำต่อเขาที่เป็นการกระทบเกียรติของเขาหรือเป็นการกระทำที่ไม่คำนึงถึง” เกียรติภูมิของมนุษยชาติ “ (Menschenwürde หรือ Human dignity) การกระทำนั้นย่อมไม่สอดคล้องกับกำหนดวิธีพิจารณาความอาญาสมัยใหม่และเป็นความผิดอาญาต่อเกียรติได้ด้วย⁴⁴

ประจํา ตามความหมายใน พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน 2542 มีความหมายว่า “ประกาศเปิดเผยความซื่อให้รู้ทั่วกันด้วยวิธีต่าง ๆ”^{*}

ภาพข่าว หมายถึง ภาพถ่ายที่รายงานเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นสู่สายตาของประชาชน หรือผู้อื่น ซึ่งภาพข่าวต้องเป็นภาพข่าวที่ถ่ายอย่างตรงไปตรงมา และได้ภาพเหมือนจริงตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ซึ่งภาพข่าวมีวัตถุประสงค์ในการเสนอข่าว หรือประกอบภาพข่าว ซึ่งจะมีคำอธิบายประกอบอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้

จากคำนิยามข้างต้น พอสรุปความหมายได้ว่า ภาพข่าวหมายถึง ภาพที่ใช้ในการรายงานเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นสู่สายตาประชาชนหรือผู้อ่านหนังสือพิมพ์ในรูปแบบของภาพข่าว หรือภาพประกอบข่าว โดยเป็นภาพสะท้อนความเป็นจริงจากเหตุการณ์นั้นๆ⁴⁵

⁴⁴ คณิต ณ นคร, ภูมิธรรมและบทบาทพนักงานอัยการ, (สำนักพิมพ์วิญญูชน: กรุงเทพฯ 2551), หน้า 118-121

^{*} พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน 2542

⁴⁵ ปุณณรัตน์ พิงคานนท์, การสื่อข่าวและการเขียนข่าวหนังสือพิมพ์, (สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรุงเทพฯ, พ.ศ 2548), หน้า 238

ประเภทของภาพข่าว แบ่งออกอย่างคร่าวๆได้เป็น 2 ประเภท

1. ภาพเป็นข่าว หมายถึงภาพที่บอกเล่าเรื่องราวด้วยตัวมันเอง โดยไม่จำเป็นต้องมีเนื้อข่าวมาอธิบายอีกก็ได้

2. ภาพประกอบข่าว หมายถึง ภาพที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งของข่าว โดยมากจะเป็นภาพบุคคลที่ปรากฏในข่าวเพื่อทำให้ผู้อ่านรู้ว่าผู้ที่เป็ข่าวนั้นมีรูปร่างหน้าตาอย่างไร หรืออาจเป็นการแนะนำสถานที่เกิดเหตุก็ได้⁴⁶

ภาพข่าวในหนังสือพิมพ์ในหัวข้อที่ศึกษานี้ เป็นการเผยแพร่ภาพข่าว กระทั่งต่อผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาโดยภาพข่าวดังกล่าวเป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา ประจานผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา โดยภาพข่าวของหนังสือพิมพ์ จึงหมายถึง

อาจารย์ ณรงค์ ใจหาญ ได้แสดงทรรศนะในเรื่อง **“การนำผู้ต้องหามา แฉลงข่าว: สิทธิในการรับรู้ข่าวสารกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเยี่ยงผู้กระทำผิด”** ไว้ดังนี้

การนำผู้ต้องหาในคดีสำคัญมาแฉลงข่าวต่อสื่อมวลชนโดยจัดให้มีหลักฐานต่างๆที่ยึดได้ในขณะจับกุมหรือที่ได้ขยายผลการตรวจค้นหลังจับกุมมาเป็นหลักฐานประกอบการแฉลงข่าวพร้อมด้วยตัวผู้ต้องหาที่จับกุมได้ ดูเหมือนกับว่าเป็นกระบวนการที่กระทำได้ เป็นปกติของเจ้าพนักงาน เมื่อดำเนินการสืบสวนและจับกุมผู้กระทำผิดได้แล้ว เช่นการแฉลงข่าวว่า จับผู้ลักลอบนำยาเสพติดเข้าประเทศ จำนวนสองล้านเม็ด แฉลงข่าวว่าจับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการวางระเบิดในสถานที่สำคัญหรือยิงปืนเอ็ม79 เข้าไปในสถานที่ราชการ หรือผู้กระทำความผิดที่ข่มขืนและฆ่าเด็ก เป็นต้น

หากจะมองในมุมของสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของประชาชนว่าคดีอาชญากรรมอันเป็นที่สนใจของประชาชนหรือเป็นคดีสะเทือนขวัญนั้น ข่าวสารของการสืบสวน สอบสวนและการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดย่อมเป็นสิ่งที่ประชาชนให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่งว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ปฏิบัติงานเพื่อติดตามคนร้ายได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด ดังนั้น แม้เพียงแต่รู้เบาะแสหรือจับผู้ต้องหาได้ย่อมทำให้ประชาชนทุกคนพอใจกับการดำเนินงานของรัฐว่าให้ความสนใจอย่างจริงจังในการปราบปรามการ

กระทำความผิดเหล่านี้ ทั้งนี้หากมีหลักฐานที่จับกุมได้หรือขยายผลการค้นเพิ่มเติมและพบว่ามีความผิดที่ให้เห็นว่าผู้ต้องหาเป็นคนกระทำ ความผิดจริง ย่อมทำให้

⁴⁶ นรินทร์ นำเจริญ , ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการรายงานข่าว, (สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรุงเทพฯ , พ.ศ 2549) หน้า259-260

ประชาชนมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ว่าจับไม่ผิดตัว คนถูกจับไม่ใช่ “แพะ” เพราะมีทั้งหลักฐานและคำรับสารภาพ หรือในบางครั้งเจ้าพนักงานนำผู้ต้องหาไปทำแผนประทุษกรรม ประกอบคำรับสารภาพด้วยก็มี

นอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้ว ข้อสำคัญอีกประการที่เจ้าพนักงานนำมาแถลงข่าวคือ ต้องการให้ผู้เสียหายคนอื่นที่ได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ต้องหากระทำความผิด แต่ยังจับตัวไม่ได้ เมื่อได้เห็นหน้าผู้ต้องหาก็คงน่าจะตีมาแจ้งความต่อเจ้าพนักงานเพื่อให้ดำเนินคดีแก่ผู้ต้องหาคนนี้ได้อีก จึงถือได้ว่าการนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวนั้น เจ้าพนักงานมีความประสงค์จะให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารการดำเนินคดีและขยายผลการดำเนินคดีแก่ผู้นั้นกับผู้เสียหายอื่นๆ ด้วย

ในทางตรงกันข้าม มุมมองทางด้านการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ย่อมได้รับการคุ้มครองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 39 วรรคสอง และวรรคสาม ว่า

“ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

หากพิจารณาว่าการนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน เป็นการปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ ความเห็นส่วนใหญ่ของนักนิติศาสตร์เห็นว่า การนำมาแถลงข่าวนั้นเป็นการทำให้ผู้ต้องหาเป็นที่รับรู้ของสังคมว่าได้กระทำความผิด และการนำมาแถลงพร้อมกันของกลาง ย่อมเป็นที่เห็นได้ชัดว่ากระทำความผิดจริง ดังนั้นความรู้สึกของประชาชนที่รับรู้หรือรับทราบย่อมต้องเข้าใจและมีความเชื่อว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง (และมีน้อยคนนักที่จะมีข้อสงสัยว่าเป็นการสร้างหลักฐานเท็จ และนำมาแถลงเพื่อทำให้เห็นว่าเป็นความจริง ที่เรียกกันในภาษาชาวบ้านว่า “จัดฉาก”) การนำมาแถลงข่าวจึงเป็นปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนผู้กระทำความผิด ดังที่มาตรา 39 วรรคสามกำหนดห้ามไว้

หรือถ้าจะมองในด้านสิทธิมนุษยชน ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อบทที่ 14 (2) ที่ให้หลักประกันว่าบุคคลทุกคนที่ต้องหาว่าได้กระทำความผิดอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายว่าได้กระทำความผิด ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 39 วรรคสองของรัฐธรรมนูญที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยิ่งเป็นการย้ำว่า การนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนมีผลต่อหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ของผู้นั้นจนกว่าจะมีการพิสูจน์ตามกฎหมายว่าได้กระทำความผิดแล้ว ซึ่งเป็นหลักที่ประเทศไทยรับผูกพันตามพันธกรณี ที่จะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องทั้งในการกำหนดไว้ในกฎหมายและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับระเบียบปฏิบัติของเจ้าพนักงาน ที่สอดคล้องกับการห้ามนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนนั้น พบว่าในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มีหนังสือเวียนหลายฉบับ ตั้งแต่ปี 2539 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ให้พนักงานสอบสวนคำนึงถึงเรื่องนี้และห้ามไม่ให้นำมาเสนอข่าวโดยอ้างหลักการของรัฐธรรมนูญว่าเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเยี่ยงผู้กระทำความผิด จึงถือได้ว่าทั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายหรือแนวปฏิบัติของเจ้าพนักงานได้มีมาตรการในการควบคุมการนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนไว้แล้ว เพียงแต่ในการปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักการนี้ อาจจะไม่ได้รับการสนองตอบจากผู้ปฏิบัติงานเท่าที่ควร ทั้งนี้คงเป็นเพราะ ความรู้สึกของเจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการให้สังคมรับรู้ข้อมูลของการปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดในสังคมไทย เพื่อจะติดตามผลการปฏิบัติงาน และการเยียวยาให้แก่ผู้เสียหายที่ได้รับ ความเสียหายว่าเจ้าหน้าที่มีได้คำนึงสนใจในการดำเนินคดีให้แล้วอย่างมีประสิทธิภาพ จนละเลยไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ได้รับการปฏิบัติเยี่ยงผู้กระทำความผิดก่อนจะมีคำพิพากษาว่าผู้นั้นกระทำความผิด ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาทั้งในรัฐธรรมนูญและกติการะหว่างประเทศตามที่กล่าวมาข้างต้น

ทางแก้ไขในเรื่องนี้ ท่านอาจารย์ ณรงค์ เห็นว่า หากผู้ต้องหา มีทนายความ ทนายความคงเลือกที่จะโต้แย้งและร้องเรียนผู้บังคับบัญชาของเจ้าพนักงานว่ากระทำฝ่าฝืนกฎหมายและละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญโดยอาจร้องเรียนทางวินัย หรือฟ้องเป็นคดีอาญา เช่นเคยมีการฟ้องเจ้าพนักงานที่นำมาแถลงข่าวว่าเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามมาตรา 157 ของประมวลกฎหมายอาญาด้วยเพราะการแถลงข่าวดังกล่าวทำให้ผู้ต้องหาได้รับความเสียหายและพนักงานไม่มีอำนาจกระทำเช่นนั้น เนื่องจากมีกฎหมายและระเบียบห้ามไว้

แม้ว่าการกระทำดังกล่าวจะเป็นข้อห้ามตามกฎหมายและระเบียบ ซึ่งเจ้าพนักงานอาจถูกดำเนินการทางวินัยและคดีอาญา แต่ในทางปฏิบัติดูเหมือนว่า ในคดีสำคัญและคดีร้ายแรงเช่นยาเสพติดรายใหญ่ คดีฆ่าข่มขืน คดีวางระเบิดป่วนเมือง หรือปล้นร้านทองหรือธนาคารที่ได้เงินจำนวนมากๆ กลับทำให้ประชาชนรู้สึกพอใจกับการรับทราบผลการทำงาน และดูเหมือนกับว่าหากได้รับทราบความคืบหน้าเป็นรายวันก็จะทำให้มีความพอใจในการดำเนินงานที่ก้าวหน้าไปเป็นลำดับ ทั้งๆที่การแถลงข่าวเช่นนั้นกลับเป็นการตอกย้ำความรู้สึกของประชาชนว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำผิดจริงๆ ก่อนที่จะมีคำพิพากษาของศาล ซึ่งเท่ากับว่าเจ้าพนักงานได้มีส่วนทำให้สังคมตัดสินว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดแล้วโดยไม่ต้องรอผลของคำพิพากษา และหากมีคำพิพากษาออกมาในทางตรงข้ามว่าผู้นั้นไม่ผิด ก็จะทำให้ประชาชนมีความไม่มั่นใจในคำพิพากษาหรือแคลงใจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อไป

ท่านอาจารย์ ณรงค์ เห็นว่าการนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน ตามที่ได้ปฏิบัติในปัจจุบัน มีผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ได้รับการปฏิบัติเยี่ยงผู้กระทำความผิด ซึ่งมีกฎหมายรองรับแล้ว แต่ควรได้รับการทบทวนว่าจะทำอย่างไรให้มีการปฏิบัติที่เป็นจริงในทางปฏิบัติ การนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวหากจะเปลี่ยนเป็นการแถลงความคืบหน้าในการดำเนินคดีและแสดงภาพของผู้ต้องหาและหลักฐานที่ยึดมาได้ โดยไม่ต้องนำผู้ต้องหานั่งร่วมแถลงข่าวด้วย หรือสอบถามผู้ต้องหาต่อหน้าสื่อมวลชน น่าจะเป็นทางเลือกที่ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนและการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ถูกปฏิบัติเยี่ยงผู้กระทำความผิดได้พอสมควร นอกจากนี้ การสร้างความตระหนักหรือการย้ำถึงผลกระทบต่อการนำผู้ต้องหาไปแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนอันมีผลกับการดำเนินคดีทางวินัยหรือทางอาญาของเจ้าหน้าที่ น่าจะทำให้การปฏิบัติการดังกล่าวลดลง เพราะเท่าที่ผ่านมาผู้ที่แถลงข่าวในทำนองนี้มักจะได้รับผลตอบแทนในด้านการงานโดยได้รับความดีความชอบหรือตำแหน่งที่สูงขึ้นเพราะถือว่าได้สร้างผลงานที่ประสบความสำเร็จในการปราบปรามอาชญากรรมที่สำคัญอย่างดียิ่ง จนกลายเป็นแรงจูงใจมากกว่าการตักเตือนไม่ให้กระทำอีก

ในกรณีนี้หนังสือพิมพ์เสนอข่าวในคดีอาญาเป็นกาประจานผู้ถูกกล่าวหาถือเป็นการโฆษณาเรื่องส่วนบุคคล เพราะการประจานผู้ถูกกล่าวหาทำให้เขาได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงและสิทธิส่วนตัว สิทธิในครอบครัว การเสนอข่าวดังกล่าวจึงต้องทบทวนว่ากระทำได้โดยมีขอบเขตเพียงใด โดยมีให้กระทบต่อสิทธิในคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญมาตรา 39 ซึ่งในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

4.2.3.5. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมีเจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพและผลประโยชน์ได้เสียของเด็กและเยาวชนความหมายของเด็กและเยาวชนที่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2534 คือ “เด็ก” หมายถึง บุคคลอายุเกินเจ็ดปีบริบูรณ์แต่ยังไม่เกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ “เยาวชน” หมายถึง บุคคลอายุเกินสิบสี่ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีบริบูรณ์ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีได้มีข้อยกเว้นการให้การคุ้มครองแก่บุคคลที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสตามกฎหมายด้วย ดังนั้นบุคคลที่อายุยังไม่เกินสิบเจ็ดปีแต่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสก็ยังคงได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติมาตรานี้อยู่

การให้คุ้มครองเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัตินี้แบ่งเป็นสองส่วน ได้แก่ การให้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนในคดีส่วนอาญาและการคุ้มครอง

ผลประโยชน์และส่วนได้เสียของผู้เยาว์ในคดีแพ่งซึ่งทั้งสองส่วนนี้มีบทบัญญัติที่ให้การให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการเสนอข่าวในลักษณะที่สร้างความเสียหายโดย สื่อมวลชนดังต่อไปนี้

ห้ามมิให้ผู้ใดบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือโฆษณาข้อความซึ่งปรากฏในทางสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรือในทางพิจารณาคดีของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัว ชื่อสกุล ของเด็กหรือเยาวชนนั้นหรือโฆษณาข้อความเปิดเผยประวัติการกระทำความผิดหรือสถานที่อยู่ สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของเด็กหรือเยาวชนนั้น *

แต่ทั้งนี้ให้ใช้บังคับแก่การกระทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาโดยได้รับอนุญาตจากศาลหรือการกระทำที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ มีดังนี้

ห้ามมิให้บุคคลใดกระทำการดังต่อไปนี้การบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดการห้ามบุคคลใด ๆ ในที่นี้มีได้จำกัดเฉพาะไว้ว่า หมายถึง ใครดั่งนั้นจึงห้ามทุกคนรวมถึงผู้ปกครอง องค์พัฒนาเอกชน และสื่อมวลชนห้ามกระทำการดังกล่าวข้างต้นนี้ กฎหมายระบุไว้ว่าห้ามกระทำต่อเด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำ-ความผิดดั่งนั้นการบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป บันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็ก เยาวชนรวมถึงเด็ก เยาวชนที่เป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดหรือเด็ก เยาวชนที่เป็นพยาน จะกระทำไม่ได้เลยไม่ว่าในขณะถูกจับกุม หรือถูกควบคุมตัวที่สถานพินิจทั้งนี้รวมถึงกรณีที่อยู่ระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีด้วย โดยห้ามการโฆษณาข้อความซึ่งปรากฏหรือข้อความเปิดเผยประวัติการกระทำความผิดหรือสถานที่อยู่สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของเด็กหรือเยาวชนนั้น ซ้ำออกเว้นการบันทึกภาพ แพร่ภาพ บันทึกเสียง แพร่เสียง โฆษณาข้อความที่ปรากฏในการสอบสวนการเปิดเผยประวัติของเด็กเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดสามารถกระทำได้หากเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ในการศึกษาแต่ต้องได้รับอนุญาตจากศาลหรือเป็นการกระทำที่จำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ทางราชการ เช่น การออกหมายจับเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงและหลบหนีจากการควบคุม เป็นต้น

ก.บทลงโทษ

* พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.

ผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 93 นี้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ **

การพิจารณาคดีในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวให้กระทำเป็นการลับ และเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีเท่านั้นมีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาคดีได้ ซึ่งได้แก่*

1) จำเลย ที่ปรึกษาของจำเลย และผู้ควบคุมตัวจำเลย
2) บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่
3) พนักงานศาล และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร

4) โจทก์ และทนายโจทก์
5) พยาน ผู้ชำนาญการพิเศษ และล่าม
6) พนักงานคุมประพฤติ หรือพนักงานอื่นของสถานพินิจ
7) บุคคลอื่นที่ศาลเห็นสมควรอนุญาตถ้าอยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ ให้ศาลเรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่มาฟังคำพิพากษาด้วยในพระราชบัญญัตินี้ กฎหมายได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในสถานพินิจเจ้าพนักงานคุมประพฤติสามารถสืบเสาะข้อมูลของเด็ก เยาวชนที่กระทำความผิดได้ซึ่ง

โดยปกติแล้วการสืบเสาะข้อมูลดังกล่าวถือเป็นการละเมิดต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัวของเด็กเยาวชนรวมทั้งบุคคลในครอบครัวและหากข้อมูลลับดังกล่าวเผยแพร่ต่อสาธารณชนแล้วย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อเด็ก เยาวชนรวมทั้งครอบครัวตั้งนั้นเพื่อป้องกันข้อมูลลับดังกล่าวมิให้รั่วไหลสู่บุคคลภายนอก กฎหมายจึงระบุนำให้มีเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นเจ้าพนักงานในสถานพินิจ เจ้าพนักงานคุมประพฤติ หรือเจ้าพนักงานของศาลเยาวชนเปิดเผยความลับของเด็กเยาวชนรวมทั้งคู่ความในคดีครอบครัวต่อบุคคลภายนอกและหากมีการฝ่าฝืนเจ้าพนักงานดังกล่าวต้องรับโทษตามมาตรา 132 ด้วย

เด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดถือเป็นกลุ่มเด็กที่รัฐต้องให้การคุ้มครองเป็นพิเศษทั้งนี้เนื่องจากรัฐมีแนวความคิดที่ว่า เด็ก เยาวชนเหล่านี้กระทำความผิดใน

** มาตรา 131 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 93 มาตรา 98 หรือมาตรา 113 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

* พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 73.

ภาวะที่ ยังเป็นผู้อ่อนเยาว์ซึ่งยังไม่สามารถแยกแยะความดี ความผิดได้ดีเท่าผู้ใหญ่ ดังนั้นการกระทำความผิดอาจจะกระทำด้วยความพลั้งเผลอ หรือความไม่รู้ ดังนั้นจึงสมควรให้โอกาสแก่เด็กเยาวชนเหล่านี้กลับคืนสู่สังคมอีกครั้งด้วยการควบคุมมิให้ผู้ใด รวมทั้งสื่อมวลชนบันทึกภาพ แพร่ภาพ เปิดเผย โฆษณาข้อมูลประวัติการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเพราะจะทำให้กระบวนการฟื้นฟูกลับคืนสู่สังคมของเด็กเยาวชนเหล่านี้มีปัญหาได้ อย่างไรก็ตามมีข้อควรพิจารณาว่าในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเด็ก เยาวชนนี้บางครั้งมิใช่มีแต่เพียงเด็กซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดเท่านั้นที่อยู่ในกระบวนการพิจารณาคดีดังกล่าวแต่อาจมีเด็กที่ เป็นผู้ได้รับความเสียหายหรือเด็กที่เป็นพยานด้วยดังนั้นหากจะให้การคุ้มครองแก่เด็ก เยาวชนที่อยู่ในกระบวนการพิจารณาคดีหรืออยู่ในระหว่างการสืบสวน สอบสวนก็ตามควรจะให้การคุ้มครองถึงเด็ก เยาวชนที่ได้รับความเสียหาย หรือพยานด้วยตามหลักความเสมอภาคและเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก เยาวชนทุกคนนอกจากนั้นการห้ามเปิดเผยความลับของเด็ก เยาวชนนั้นควรห้ามบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เจ้าพนักงานด้วย เพราะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดีเด็ก เยาวชนนั้นมีบุคคลอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยหลายฝ่าย เช่น ล่าม พยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ หรือแม้กระทั่งบิดา มารดาเอง ดังนั้นการห้ามเปิดเผยความลับที่ได้ล่วงรู้จึงน่าจะห้ามบุคคลอื่นที่นอกเหนือจากเป็นเจ้าพนักงานด้วยโดยใช้คำว่าผู้ใดใน

ข. บทบัญญัติข้อห้าม

บทบัญญัติมาตรา 97 มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับมาตรา 73 จึงอนุญาตให้เฉพาะบุคคลตามมาตรา 73 เข้าฟังการอ่านคำพิพากษาในการโฆษณาไม่ว่าด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือซึ่งคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ห้ามมิให้ระบุชื่อ หรือแสดงข้อความหรือกระทำการด้วยประการใด ๆ อันจะทำให้รู้จักตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล *

มาตรานี้บัญญัติไว้เพื่อเป็นแนวทางแก่บุคคลใด ๆ รวมถึงสื่อมวลชนในการโฆษณาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลไม่ว่าด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือ ห้ามมิให้ระบุชื่อของเด็กหรือเยาวชนที่เป็นจำเลยเพราะจะเป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน ทำให้ยากแก่การกลับตัวของเด็กหรือเยาวชนฉะนั้นเมื่อมีการโฆษณาคำพิพากษาหรือคำสั่งก็ต้องใช้ชื่อสมมติแทนนอกจากนั้นกฎหมายยังห้ามมิให้แสดงข้อความหรือกระทำด้วยประการใด ๆ ซึ่งทำให้รู้จักตัวเด็ก

* พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 98.

หรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลย เช่น ระบุชื่อบิดา มารดา หรือโรงเรียนของเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นต้น เพราะอาจทำให้รู้ได้ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นใคร ทั้งนี้มีข้อยกเว้นแต่กรณีได้รับอนุญาตจากศาล 46 การฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 98 นี้ต้องรับโทษ**

การห้ามมาตรา 113 นี้ มีมากกว่ากรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 36 ซึ่งห้ามการโฆษณาคดีฟ้องหย่า คดีชายชู้ หรือคดีรับรองบุตรเท่านั้น 47 การฝ่าฝืนบทบัญญัติตามมาตรา 113 นี้ต้องรับโทษตามมาตรา 131 ผู้ใดเป็นเจ้าของงานมีตำแหน่งหน้าที่ ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้และได้รับความลับของผู้อื่นเพราะการปฏิบัติตามตำแหน่งหน้าที่ กระทำการโดยประการใด ๆ อันมิชอบด้วยหน้าที่ให้ผู้อื่นล่วงรู้ความลับนั้น โดยประการที่ อาจจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่ง ผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกิน ห้าพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ*

เด็กถ้าได้กระทำผิดอาจเพราะยังไม่เจริญด้วยวุฒิภาวะ และ รู้เท่าไม่ถึงการณ์ และอาจมิใช่ความชั่วร้ายจากกมลสันดานโดยแท้จริง แต่อาจเนื่องจากปัจจัย ภายนอก สิ่งแวดล้อม, สภาพครอบครัว จึงไม่ควรเผยแพร่ข่าวต่อสาธารณะในกรณีที่เกิดเป็นประจำเลย ในคดีอาญา เพื่อให้โอกาสเด็กและเยาวชนได้กลับตัวเป็นคนดีของสังคมต่อไป การที่หนังสือพิมพ์ เสนอข่าวเด็กและเยาวชนโดยการเผยแพร่ภาพ หรือเปิดเผยประวัติสถานที่ศึกษา เมื่อเด็กและ เยาวชนตกเป็นข่าวหนังสือพิมพ์ จะทำให้เกิดผลร้ายต่อเด็กทั้งปัจจุบันและอนาคต อาจทำให้เกิด ปมด้อยต่อเด็กในอนาคต เจตนาารมณ์ของกฎหมายคุ้มครองเด็กและเยาวชน มิให้ถูกตราหน้าว่า ได้กระทำผิดทางอาญาของกฎหมายคุ้มครองเด็กในคดีอาญาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เมื่อตกเป็น ผู้ต้องหาหรือจำเลย หนังสือพิมพ์จึงควรใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบ และวิธีการนำเสนอข่าวที่ ไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายข้อห้ามเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ด้วยเหตุนี้จึงห้ามถ่ายรูป และลงข่าวตาม มาตรา 57

มาตรา 57 ห้ามมิให้ผู้ใดถ่ายรูปและห้ามมิให้หนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร ลง รูปของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำการอันผิดกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดหรือลงรูปของ เด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำการอันกฎหมายบัญญัติ เช่น ความผิดหรือลงข้อความซึ่ง ปรากฏในทางสอบสวนหรือในทางพิจารณาของศาล ซึ่งอาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัว ชื่อสกุล ของเด็กหรือเยาวชนนั้น หรือลงข้อความแสดงถึงสถานที่อยู่หรือโรงเรียนของเด็กเยาวชนนั้น

** พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 113.

* พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 132.

จะเห็นได้ว่า มาตรา 57 ห้ามถ่ายรูปรูป ลงรูป หรือข่าวเด็กกระทำความผิดไม่เฉพาะระหว่างพิจารณาคดีของศาลเท่านั้น หากแต่ห้ามตั้งแต่ถ่ายรูประหว่างเป็นผู้ต้องหาคือชั้นโรงพักด้วย การลงชื่อจะลงชื่อตามสมมุติ แต่บอกชื่อบิดา มารดา สถานศึกษา ที่อยู่ตรอกซอยก็ได้ เพราะจะเป็นการให้บุคคลอื่นรู้จักตัวเด็กได้

ปัญหาในข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ในปัจจุบันก็คือ เรามักจะพบข่าวของเด็กและเยาวชนในการกระทำผิดตกเป็นผู้ต้องหาแต่มีการแพร่ภาพทางหนังสือพิมพ์อยู่เสมอ โดยมีการทำคาคดดำไว้ที่ตาเด็กเพื่ออำพรางมิให้รู้หน้าทั้งหมดและบรรยายได้ภาพข้อความประจาน ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนว่า ทรชนบ้าง โจรเด็กบ้าง ดังนั้นเป็นการโน้มน้ำหนักมหาชนในการตัดสินเด็กว่าเป็นผู้กระทำความผิดและเป็นการละเมิดสิทธิของเด็กอันได้รับการปกป้องว่าต้องปิดภาพ ในกรณีผู้ต้องหาและและแม่จะตั้งนามสมมุติให้เด็กก็ตาม แต่มีการเปิดเผยชื่อบิดา มารดาของเด็ก และใส่ความรู้สึกในทำนองยัดเยียดพิพากษาเด็กผู้ต้องหาว่า เป็นฆาตกรจิวบ้าง โจรเด็กบ้าง ละมีการเปิดเผยแหล่งที่อยู่ของเด็กว่าอยู่ที่ไหน ตรอกซอย จังหวัดอะไร ซึ่งเป็นการเปิดเผยทำให้ผู้อื่นรู้จักตัวเด็ก ซึ่งการที่ทำการปกปิดหน้าเด็กโดยการทำคาคดดำไว้หน้าเด็กโดยเพื่อมิให้สาธารณชนรู้ว่าคุณคนในภาพเป็นใคร แต่การที่บอกชื่อบิดา มารดา สถานศึกษา หรือที่อยู่ของเด็ก ก็ถือว่าเป็นการทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัวของเด็กได้เช่นกัน

ดังนั้นการทำหน้าที่การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชนนั้นจะต้องใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบและมีให้ชัดกับกฎหมาย พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนควบคู่ไปด้วย

4.2.3.6 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 มีขึ้นเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนได้ใช้สิทธิขอข้อมูลข่าวสารทั้งเพื่อเป็นการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล หรือหน่วยงานของรัฐในระดับต่างๆที่รัฐบาลต้องปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ได้แถลงไว้ต่อประชาชน และปฏิบัติตามกฎหมาย และที่ต้องทำตามกฎหมายบังคับให้ทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ นอกจากนั้นแล้วประชาชนสามารถที่จะนำข้อมูลข่าวสารที่ได้มานั้นประเมินการทำงานของรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ผลคุ้มค่าแก่การยอมให้รัฐบาลใช้อำนาจแทนประชาชนทั่วประเทศ การใช้อำนาจดังกล่าวนี้มีความชอบธรรม และทำเพื่อความสงบสุขของประชาชน หรือเพื่ออำนวยความสะดวกประโยชน์ให้แก่พวกพ้องจนก่อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน การได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารนี้เองจะทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองเพื่อสนับสนุนหรือคัดค้านนโยบาย การสั่งการใดๆ การบริหารงบประมาณแผ่นดินที่เอื้อต่อผลประโยชน์ให้แก่ประชาชนทั่วประเทศ หรือการออกกฎหมาย

กฎ กฏเกณฑ์ ระเบียบ คำสั่ง เพื่อเหตุผลในทางปกครองว่ามีคุณค่าและเหมาะสมที่ประชาชนยอมรับได้หรือไม่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการได้รู้ข้อมูลข่าวสารของราชการก่อนที่รัฐบาลจะใช้อำนาจดังกล่าวเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพที่ประชาชนจะได้รับผลกระทบอย่างมากหรือไม่ เป็นต้น หากรัฐบาลได้ใช้อำนาจโดยไม่ฟังเสียงคัดค้านของประชาชน ประชาชนก็จะไม่ไว้วางใจและไม่สนับสนุนให้เข้ามาเป็นรัฐบาลในโอกาสต่อไป

สิทธิได้รู้จึงนับเป็นฐานความคิดที่สำคัญและเป็นประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง และยังก่อให้เกิดประโยชน์ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย

มีข้อน่าสังเกตว่า สิทธิตามรัฐธรรมนูญ และสิทธิตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการมีข้อแตกต่างกันบางประการ กล่าวคือ รัฐธรรมนูญมุ่งคุ้มครองสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะ ส่วนพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการขยายความคุ้มครองรวมไปถึงข้อมูลข่าวสารในความครอบครองหรือในความดูแลของหน่วยงานของรัฐโดยไม่จำกัดว่าข้อมูลข่าวสารนั้นจะเป็นข้อมูลข่าวสารสาธารณะหรือไม่ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ใช้คำว่า “ข้อมูลข่าวสารของราชการ” ที่ดูเหมือนจะมีความหมายกว้างกว่าคำว่า “ข้อมูลข่าวสารสาธารณะ” ที่เขียนไว้ในหมวด 3 ของรัฐธรรมนูญ

นอกจากการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแล้ว ในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ก็ได้ให้ความคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ที่อยู่ในความครอบครองของทางราชการไว้เป็นกรณีพิเศษโดยกำหนดให้เป็นข้อมูลข่าวสารที่ “ห้ามเปิดเผย” หากไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อน ทั้งยังกำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ครอบครองข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวจะต้องจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพื่อมิให้ล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในการใช้ชีวิตโดยปราศจากการรบกวนของบุคคลอื่น และหากต้องมีการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว จะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของก่อน ซึ่งในกรณีหัวข้อที่ศึกษานี้นำมาเชื่อมโยงได้ว่าสิทธิที่จะรู้ของประชาชน และสิทธิส่วนตัวของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาในการเผยแพร่ภาพของหนังสือพิมพ์ ก็จะพบปัญหาที่เป็นประเด็นที่ทับซ้อนและคาบเกี่ยวกันระหว่างสองสิทธินี้

สิทธิบางอย่างเป็นสิทธิส่วนบุคคล สิทธิบางอย่างเป็นสิทธิที่จะรู้ สิทธิส่วนบุคคลบางอย่าง ของบางบุคคล ในบางสถานการณ์ อาจจะไปแปรสภาพไปเป็นสิทธิที่จะรู้ได้ แต่เส้นที่ขึ้นระหว่างสิทธิที่จะรู้และสิทธิส่วนบุคคลนั้น เราจะใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ประชาชนมีสิทธิที่จะรู้ได้แค่ไหน และแค่ไหนถือเป็นการเข้าไปในเรื่องส่วนบุคคลของผู้อื่นมากเกินไป สื่อมวลชนจะสามารถสร้างความชอบธรรมต่อการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่นได้อย่างไร คำถามเหล่านี้ อาจไม่มีคำตอบที่ชัดเจนแน่นอนตายตัวเหมือนการคำนวณด้วยสูตรทางคณิตศาสตร์ เพราะการ

รายงานข่าวเป็นเรื่องเชิงคุณค่าทางสังคม เมื่อสื่อมวลชนเผชิญหน้ากับปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริงของวิชาชีพ สื่อจะต้องตัดสินใจเลือกว่าจะแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างไร เมื่อทางหนึ่งสื่อต้องรายงานข้อเท็จจริงต่อสังคมอย่างซื่อสัตย์ แต่ในอีกทางหนึ่ง สื่อก็ต้องเคารพต่อสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น ในทางวารสารศาสตร์ มีเกณฑ์คร่าว ๆ ที่สื่อมวลชนควรระวังในการตัดสินใจเลือกที่จะกระทำ 3 ประการ ได้แก่

1. การตัดสินใจนั้น ต้องไม่ผิดจากมโนสำนึกหรือผิดต่อความยุติธรรม (decency and fairness) แม้กฎหมายจะไม่เข้ามาดูแลถึงเรื่องของการใช้ภาพผิดที่ การพูดกำกวม ความไม่รอบคอบ และการพูดเกินความจริง แต่ถ้าผิดต่อมโนสำนึกหรือความยุติธรรมก็ถือว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

2. ต้องคำนึงถึงค่านิยมของสังคม มาตรฐานแห่งการยอมรับของสังคมในขณะนั้นเป็นอย่างไร เพื่อจะได้ทราบว่า การเปิดเผยข้อมูลนั้นชอบต่อการรับรู้ของสาธารณะหรือไม่ เงื่อนไขนี้ถือว่า เรื่องที่สนองความกระหึ้นกระหือหรือสนองต่อความสอดรู้สอดเห็น ย่อมไม่ใช่เรื่องที่มีคุณค่าควรแก่การเป็นข่าว

3. ความสง่างามแห่งความเป็นมนุษย์ (dignity) จะต้องไม่ถูกทำลายด้วยการอ้างสิทธิของสื่อมวลชน

การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะให้ข่าวในอันเป็นลักษณะข่าวข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น ต้องมีความระมัดระวังมิให้กระทบสิทธิส่วนตัว และสิทธิทางกระบวนการยุติธรรม และสิทธิครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือสิทธิอย่างอื่นที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครอง มิเช่นนั้นแล้ว อาจจะทำให้เกิดความเสียหายและเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาได้ ซึ่งการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาจำเลยในคดีอาญาในการให้ข่าว โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐแห่งหนังสือพิมพ์ จะกล่าวในหัวข้อถัดไปดังนี้

การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาจำเลยในคดีอาญาในการให้ข่าว โดย เจ้าหน้าที่ของรัฐแห่งหนังสือพิมพ์

เจ้าหน้าที่ของรัฐเจ้าหน้าที่ของรัฐถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม การให้ข่าวถือเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อตอบสนองสิทธิที่จะรู้ข่าวสารของประชาชน ซึ่งในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 กำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ข่าวสารแก่ประชาชน

จากในอดีตจนกระทั่งปัจจุบันมักจะมีปัญหาว่า การให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อหนังสือพิมพ์ ในกรณีการให้ข่าวเกี่ยวกับคดีอาญามักมีผลกระทบต่อผู้เสียหายหรือจำเลย

แม้จะเป็นการตอบสนองต่อสิทธิของรัฐของสาธารณะชน แต่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เช่น การนำตัวผู้ต้องหาไปทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพ ทางสื่อมวลชนมีการเผยแพร่ภาพ หรือมีการนำตัวผู้ต้องหาเอาป้ายชื่อแผ่นโตแขวนคอ หรือใส่ตรวนโซ่ เมื่อมีการเผยแพร่ให้ข่าวต่อสื่อมวลชนเช่นนี้ ปัญหาก็คือว่า สื่อมวลชนได้กระทำหน้าที่ตามสิทธิหน้าที่ที่รัฐเพื่อตอบสนองสิทธิสาธารณะ แต่การใช้สิทธิดังกล่าวมิใช่เป็นสิทธิที่สามารถมีอภิสิทธิทำลายสิทธิเสรีภาพอย่างอื่น ที่กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับเดียวกันบัญญัติคุ้มครองได้ และตระหนักว่าสิทธิดังกล่าวมิใช่สิทธิที่ไม่มีขอบเขต ต้องเคารพต่อสิทธิอย่างอื่นด้วยที่กฎหมายรัฐธรรมนูญคุ้มครอง เพราะผู้ต้องหาหรือจำเลย ก็ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมและไม่ถูกประจาน จนลดค่าของความเป็นมนุษย์ แม้เขาจะเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ตาม และเขาจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมในการพิจารณาโดยความเป็นอิสระของผู้พิพากษา และผลกระทบต่อสิทธิและสถานะผู้ถูกกล่าวหาโดยรวมไปด้วย ที่ผ่านมาเราจะพูดกันเสมอว่า เสรีภาพของสื่อ คือเสรีภาพของประชาชน แต่การใช้เสรีภาพจะต้องควบคู่กับความรับผิดชอบ คำว่า เสรีภาพ หมายความว่า อำนาจที่จะกระทำได้โดยไม่รบกวนสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น”

สิทธิของประชาชนมิใช่เป็นสิทธิที่ปราศจากขอบเขตจำกัด ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการปี พ.ศ. 2540 บัญญัติให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ปัจจุบันที่กำหนดรับรองสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารไว้ มาตรา 58 ซึ่งรองรับสิทธิที่รัฐของประชาชนซึ่งการดำเนินการดังกล่าวอยู่ภายใต้หลักการที่สำคัญ “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” ซึ่งแม้ว่ากฎหมายจะกำหนดในรัฐต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่อประชาชนแต่มีข้อมูลข่าวสารบางประเภทที่ไม่ต้องเปิดเผยเพื่อเป็นการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ความมั่นคงของรัฐความปลอดภัยของประชาชน และประสิทธิภาพการบริหารราชการแผ่นดิน โดยกำหนดข้อยกเว้นไม่ต้องเปิดเผย 2 ประการ

1. ข้อมูลข่าวสารที่ห้ามเปิดเผย
2. ข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐ อาจมีคำสั่งให้เปิดเผยก็ได้ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นข้อยกเว้น ซึ่งโดยหลักแล้วจะต้องมีการเปิดเผยกฎหมายกำหนดให้เป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ครอบครองข้อมูลดังกล่าวว่าจะมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลเหล่านั้นก็ได้

ที่ผ่านมาจะพบปัญหาว่า การให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐในคดีอาญาต่อสื่อมวลชนนั้นไม่ค่อยคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหาให้ข่าวจนเป็นเกินขอบเขตเกินพอดี ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นไม่ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพราะเมื่อภาพหรือข้อความดังกล่าวเข้าสู่สิทธิการรัฐของประชาชนเมื่อตอบสนองประโยชน์สาธารณะแล้วผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ถูกตัดสินจากมติมหาชนมากกว่าศาล ซึ่งประชาชนที่อ่านข่าวก็มักจะเข้าใจ

ตามที่นำเสนอข่าวว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้กระทำผิด เช่น การตัดสินผู้กระทำผิดโดยมติมหาชนมากกว่าศาล ดังนั้น นอกจากส่งผลกระทบต่อสิทธิบุคคลผู้เป็นผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ยังเป็นการประจานให้เขาได้รับความอับอาย ถูกดูหมิ่น เกลียดชัง อันเป็นการลดค่าความเป็นมนุษย์ของเขาไปอีกด้วย และกระทบต่อสิทธิส่วนตัวสิทธิในชื่อเสียงเกียรติคุณ อันอาจถูกล่วงละเมิดได้ การให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐ แก่สื่อมวลชน ต้องกระทำโดยคำนึงถึงสิทธิผู้ถูกกล่าวหา และไม่เป็นการทำลายเกียรติยศ ชื่อเสียงผู้ถูกกล่าวหาไม่เป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหาต่อสาธารณชนตลอดระยะเวลาเวลาที่ผ่านมาจะพบว่า แม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติคุ้มครองสิทธิของจำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหาตาม มาตรา 39 ว่าจะถูกปฏิบัติเยี่ยงผู้กระทำผิดไม่ได้ ตราบใดศาลยังไม่มีคำพิพากษาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติผู้ต้องหาหรือจำเลยมักจะถูกเสนอข่าวหรือเขียนบทความกระทบต่อสิทธิผู้ต้องหา มีการนำเสนอข่าวในลักษณะเป็นการพิพากษาคดีนอกศาล ตลอดจนมีการตั้งฉายาผู้ถูกกล่าวหาไปในทางที่นำไปในสาธารณะชนเชื่อว่าเป็นผู้กระทำ ความผิดทั้ง ๆ ที่กฎหมายสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดและถึงแม้ผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดจริง แต่เขาก็มีค่าของความเป็นมนุษย์และอาจปรับปรุงและอยู่ร่วมในสังคมต่อไปได้ การประจานให้เขาได้รับความอับอายและตั้งฉายาต่อสาธารณชน เป็นการลดค่าความเป็นมนุษย์ เป็นเรื่องที่ต้องตราหน้าว่าสมควรหรือไม่

จริงอยู่การเสนอข่าวอาชญากรรมเป็นผลดีในการกระตุ้นเตือนสังคมให้รับรู้ถึงภัยอันตรายอันอาจสร้างความระมัดระวัง ตลอดจนความร่วมมือในการป้องกันและข้อเบาะแสของคนร้าย แต่ต้องมีการเสนอข่าวอย่างรอบคอบเพราะอาจจะกระทบสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาซึ่งกฎหมายบัญญัติคุ้มครองไว้เช่นกัน

ปัญหาความสมดุลระหว่างสิทธิที่จะรู้ (Right to know) ประโยชน์สาธารณะ (Public interest) และสิทธิของผู้ต้องหาที่จะต้องได้รับการพิจารณาคดีอย่างเที่ยงธรรม (Fair trial) สิทธิส่วนตัว (Right to Privacy) เหล่านี้ต้องคำนึงไปพร้อม ๆ กัน โดยไม่ทำให้สิทธิใดสิทธิหนึ่งต้องเสียหายหรือเสียไป ต้องปฏิบัติโดยคำนึงถึงสัดส่วนและพอดีและรับผิดชอบควบคู่ไปด้วย ซึ่งการทำงานต้องประสานกันระหว่างกระบวนการยุติธรรมและสื่อมวลชน

การวิพากษ์วิจารณ์ของสื่อมวลชนในคดีอาญาต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง เพราะกระบวนการยุติธรรมยึดถือหลักความเป็นธรรม การที่หนังสือพิมพ์วิพากษ์วิจารณ์แสดงความเป็นไปในทางวิหิงค์ยคติ โน้มน้าวให้สาธารณะชนเชื่อ อาจก่อให้เกิดความเคลือบแคลงและไม่เชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม หากคำสั่งของอัยการหรือคำพิพากษาของศาลเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับหนังสือพิมพ์ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อวิกฤตศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น การชั่งน้ำหนักประโยชน์สาธารณะชน และสิทธิส่วนตัว ก็ต้องตระหนักทั้งในทางปฏิบัติ การบรรยายภาพได้ข่าว หนังสือพิมพ์ ต้องหลีกเลี่ยงการตั้งฉายาเพื่อประณามหรือ

ประธานผู้กระทำผิด หลีกเลี่ยงการใส่อาฆวนความคืดเห็นอันเป็นการชี้หน้าว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิด โดยนำเสนอโดยพอดี แม้นหนังสือพิมพ์จะมีเสรีภาพในการเสนอข่าวแต่วิธีการนำเสนอเรื่องราวต้องอยู่ในความพอดี ไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา การใช้เสรีภาพต้องมีความรับผิดชอบ

การนำเสนอข่าวในคดีอาญาต้องกระทำด้วยความระมัดระวังเพื่อมิให้มีผลกระทบตอผู้เสียหาย กล่าวคือ จะต้องมิให้ผู้เสียหายได้รับผลร้ายซ้ำสอง หรือ Double victimization ไม่เป็นการปรากการเขาด้วยคำพูดซึ่งการเปิดเผยชื่อ สกุล ญาติ พี่น้องถิ่นที่อยู่ ภูมิลัังเป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหา ให้สาธารณชนรับรูั

ดังนั้นการให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อหนังสือพิมพ์ในคดีอาญาก็ถือว้าต้องคำนึงถึงสิทธิตามรัฐธรรมนูญของผู้ต้องหาตามมาตรา 33 การยอมให้สื่อสัมภาษณ์ผู้ต้องหาในคดีอาญานำข่าวการจับกุม หรือการทำแผนประกอบคำรับสารภาพของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องมีการจำกัดบทบาทเจ้าหน้าที่ของรัฐในการให้ข่าวในคดีอาญา

เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาซึ่งได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์สิทธิในชื่อเสียง เกียรติคุณ และมีผลกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้พิพากษา ในการพิจารณาคดี และสิทธิผู้ต้องหาจะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมปราศจากอคติ ซึ่งประเทศไทย ยังไม่มีหลักเกณฑ์หรือข้อกำหนดโดยเฉพาะในการให้ข่าวคดีอาญา โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อยึดถือเป็นแนวปฏิบัติอันเป็นการป้องกันมิให้กระทบกระเทือนเสียมเสียสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา โดยไม่สมควร

เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 ซึ่งรับรองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาและจะต้องไม่ถูกปฏิบัติเหมือนผู้กระทำผิด

ที่ผ่านมาได้เคยมีคำสั่งโดย พล.ต.อ.โกวิท วัฒนนะ ผบ.ตร. ออกคำสั่ง ตร. ที่ 855/ 2548 ลงวันที่ 16 พ.ย. 48 เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน และการจัดสื่อประชาสัมพันธ์อ้างเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปด้วยความเรียบร้อยเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน สรุปประเด็นสำคัญคือ

1) หัวหน้าหน่วยงานระดับสถานีตำรวจและผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปเป็นผู้มีอำนาจให้ข่าว แถลงข่าวเท่านั้น

2) ห้ามนำหรือจัดให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยานมา ให้ข่าวแถลงข่าว

3) ห้ามนำสื่อมวลชนทุกแขนงไปทำข่าวหรือถ่ายภาพข่าวในขณะที่เข้าไปปฏิบัติกรตรวจค้น จับกุม

4) ห้ามถ่ายภาพในห้องสืบสวน ห้องสืบสวนเว้นแต่กรณีที่เจ้าหน้าที่รับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการเพื่อประโยชน์แก่คดี

5) ห้ามจัดให้สื่อมวลชนไปทำข่าวขณะนำผู้ต้องหาไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบ คำรับสารภาพ และหลีกเลี่ยงการให้สัมภาษณ์ใด ๆ ในลักษณะโต้ตอบระหว่างพนักงานสอบสวน และผู้ต้องหาหรือบุคคลใด ๆ โดยมีสื่อมวลชนทุกแขนงเป็นผู้สัมภาษณ์ เนื่องจากอาจเป็นเหตุให้รูปคดีเสียหาย

โดยเหตุผลของคำสั่ง 855 / 2548 ของ พล.ต.อ. โกวิท วัฒนะ มีดังนี้

- 1) เป็นการวางกรอบแนวทางปฏิบัติให้เกิดความชัดเจนสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

เพราะที่ผ่านมาในทางปฏิบัติตำรวจมักจะกระทำขัดกับรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็นการนำตัวผู้เสียหายผู้ต้องการพยาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นเด็กหรือเยาวชนมาแถลงข่าว มีการใช้เทคนิควิธีการสืบสวนมาเผยแพร่ส่งผลเสียหายต่อรูปคดีเนื่องจากผู้ต้องหาจะต้องรู้แนวทางในการต่อสู้คดี หรือหลีกเลี่ยงการจับกุมนั้นเกิดปัญหาในการทำงาน โดยระบุว่า นักข่าวยังทำงานปกติเพียงแต่มีให้ตำรวจเป็นผู้จัดเท่านั้น เพื่อป้องกันตำรวจบางนายพยายามสร้างภาพตัวเองจนเกิดความไม่เป็นธรรมแก่บุคคลอื่น พยายามจะโชว์ว่าตนเองทำงานมากแต่บางทีไปเปิดเผยยุทธวิธีในการทำงาน

- 2) การแถลงข่าวจะต้องกระทำโดยหัวหน้าสถานี หรือผู้ได้รับมอบหมาย โดยเฉพาะและเป็นผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือขึ้นไป

โดยจะต้องพิจารณาว่าเป็นประโยชน์สาธารณะหรือไม่ โดยไม่ฝ่าฝืนกฎหมาย ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น

- 3) ห้ามมิให้นำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน และสื่อมวลชนไม่สามารถซักถามผู้ต้องหาในขณะที่มีการสอบสวนได้

โดยในเรื่องนี้ พล.ต.ท. อชิรวิทย์ สุพรรณเภสัช อดีตโฆษกสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปี 2548 เคยกล่าวว่า การให้ข่าวเป็นเรื่องของพนักงานสอบสวน หัวหน้าสถานีโดยลำดับ การพูดถึงคดีสามารถทำได้ในกรอบที่มีส่งผลกระทบต่อรูปคดี แต่ต้องไม่นำผู้ต้องหามาแถลง หากต้องการถามผู้ต้องหาผู้สื่อข่าวสามารถทำได้โดยผ่านทนายทำเป็นระบบสากล⁴⁷

⁴⁷ ไทยรัฐ อาทิตย์ 20 / พ.ย. / 48

โดยการให้ข่าว แกล้งข่าว หรือให้สัมภาษณ์ให้ปฏิบัติตามประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 30 รวมถึงห้ามให้ข่าวแกล้งข่าวหรือให้สัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องต่อไปนี้

1. เหตุการณ์หรือเรื่องราวที่ไม่เหมาะสม ซึ่งหากเปิดเผยต่อประชาชน อาจจะเป็นแบบที่บุคคลอื่นจะถือเอาเป็นแบบอย่างในการกระทำนั้น

2. การให้สัมภาษณ์โดยมีสื่อมวลชนทุกแขนงเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์นี้ ในลักษณะที่เป็นคนกลางห้ามข้าราชการตำรวจตอบให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือบุคคลใด เพื่อมิให้เกิดความเสียหาย แก่ทางราชการ

จากคำสั่งดังกล่าวทำให้เกิดกระแสการต่อต้านจากนักหนังสือพิมพ์เกือบทุกฉบับและมีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าสร้างความอึดอัดกับสื่อมวลชน โดยสื่อมวลชนสายอาชญากรรมมองว่าเหมือนถูกปิดกั้นสิทธิในการเสนอข่าว ทั้งยังเกิดปัญหาการทำงานในสถานที่เกิดเหตุระหว่างตำรวจท้องที่หลายแห่งทั่วประเทศกับสื่อมวลชน

และเห็นว่าคำสั่งดังกล่าวเป็นการตีกรอบตำรวจแล้วดึงเอาสื่อมวลชนเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยมีความเห็นว่าสื่อมวลชนมีส่วนในการติดตามและขยายเพราะแก้ของคดีจนที่สืบสวนสามารถขยายผลกรจับกุมได้ และสื่อมีส่วนในการสนับสนุนการทำงานของตำรวจโดยเป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์กิจการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ดีมีประสิทธิภาพกว่าหน่วยงานตำรวจทั้งหมด อีกทั้งยังเตือนภัยต่อประชาชนเกี่ยวกับคดีอาชญากรรมไม่เช่นนั้นสังคมคงสับสนวุ่นวายเกินกว่าจะควบคุมได้

โดยนายสมศักดิ์ ศรีกำเนิด ประธานชมรมผู้สื่อข่าวอาชญากรรมยื่นจดหมายเปิดผนึกถึง พล.ต.อ.โกวิท วัฒนะ เพื่อคัดค้านคำสั่งดังกล่าว โดยนายสมศักดิ์ กล่าว ว่า ผู้สื่อข่าวอาชญากรรมตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะการเสนอข่าวเกี่ยวกับเด็กหรือสตรีที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งการนำเสนอได้ปกป้องหน้า ปกปิดชื่อ และมีหลายครั้งที่การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนสามารถทำให้ตำรวจจับกุมคนร้ายได้

แต่ด้านนาย ศิโรจน์ มิ่งขวัญ รองประธานฝ่ายวิชาการชมรมผู้สื่อข่าว อาชญากรรมกลับมีความเห็นว่า คำสั่งดังกล่าวคงไม่เป็นปัญหาด้านการทำงานของผู้สื่อข่าวอาชญากรรมมากนัก เพราะแท้จริงแล้วข่าวอาชญากรรมมีหลายรูปแบบด้วยกัน ข่าวอาชญากรรมที่อาจมุ่งไปสู่รูปแบบความรู้ เตือนภัย และช่วยเหลือประชาชนให้มากยิ่งขึ้น โดยเห็นว่าข่าวอาชญากรรมมี 4 รูปแบบ

- 1) รูปแบบข่าวประจำวัน
- 2) รูปแบบข่าวที่ประณามคนผิด

- 3) รูปแบบข่าวที่ให้ความรู้เตือนภัย
- 4) รูปแบบข่าวที่ช่วยเหลือประชาชน

ซึ่งถ้าหากข่าวอาชญากรรมมุ่งไปสู่รูปแบบการให้ความรู้เตือนภัยสังคม และช่วยเหลือประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ก็คงไม่มีปัญหาอะไร

ด้านนาย วัลลภ ตังคณานุรักษ์ มีความเห็นว่า ตำรวจควรจะให้รายละเอียดว่า อะไรที่บอกกับสื่อได้ เพราะการห้ามเป็นข่าวทุกกรณีไม่ถูกต้องเพราะสังคมอาจไม่ได้ประโยชน์สื่อสารบางอย่าง อยากให้ตำรวจชี้แจงรายละเอียดเพิ่มเติมกับสื่อมวลชนด้วยว่า อะไรที่จะให้ข้อมูลกับสื่อได้ ต้องนำเสนออย่างไร อะไรเป็นข้อยกเว้นไม่ให้รายละเอียดเพราะถือว่าเป็นเรื่องละเอียดอ่อน

หลังจากการที่มีคำสั่ง 855 / 2548 ไป มีผลทำให้เกิดการต่อต้านจากสื่อมวลชนในการที่ไม่เห็นด้วยกับคำสั่ง ดังกล่าว พล.ต.ท.อิทธิวิทย์ สุพรรณเกษัช โฆษกสำนักงานตำรวจแห่งชาติขณะนั้นได้กล่าวชี้แจง โดย ขอร้องสื่อมวลชน ให้พบกันครึ่งทาง กรณีที่ผ่านมา มีหลายกรณีที่ถูกพิพากษาโดยสังคม ก่อนที่ศาลจะตัดสิน และเมื่อบุคคลนั้นไม่มีความผิด รัฐต้องรับผิดชอบค่าเสียหายจำนวนมากยกตัวอย่างกรณีคดีเซอร์ แอน ดันแคน รัฐต้องรับผิดชอบต่อชดเชยหลายล้านบาท โดยรัฐต้องรับผิดชอบต่อมากกว่าสื่อ ขณะที่สื่อมีข่าวขอโทษขอโพยเพียงนิดเดียว โดยการแถลงข่าวยังทำได้แต่ต้องเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย การให้ข่าวเป็นเรื่องของพนักงานสอบสวนทั้งหน้าสถานีโดยลำดับ การพูดถึงคดีสามารถทำได้ในกรอบที่ไม่ส่งผลกระทบต่อรูปคดี แต่ต้องไม่นำตัวผู้ต้องหามาแถลง หากต้องการถามผู้ต้องหา ผู้สื่อข่าวสามารถทำได้โดยผ่านนายทำเป็นระบบสากล

จากคำสั่ง 855/ 2548 จะเห็นได้ว่าสิทธิผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาได้รับการคุ้มครองมากขึ้น โดยคำนึงถึงรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 แม้ว่าจะมีกระแสต่อต้านวิพากษ์วิจารณ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐในการให้ข่าวและสื่อมวลชนในเรื่องลิดรอนเสรีภาพในการเสนอข่าว นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงในทางปฏิบัติครั้งใหญ่ ซึ่ง ทั้ง 2 ฝ่าย จะต้องพึงประโยชน์ระหว่างสิทธิที่จะไม่ตกเป็นข่าวของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในทางประจักษ์ อันอาจนำมาซึ่งการละเมิดสิทธิผู้ต้องหา สิทธิส่วนตัว สิทธิในการต่อคดีโดยเที่ยงธรรมในศาล กับประโยชน์สาธารณะ และการปฏิบัติที่จะไม่ละเมิดต่อสิทธิ ซึ่งต้องหลดสมดุลและต้องซึ่งประโยชน์ เพราะการใช้เสรีภาพต้องประกอบด้วย ความรับผิดชอบด้วย

คำสั่งที่ 855 / 2548 ป้องกันการให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐในอันที่จะให้ข่าวอาชญากรรมต่อสื่อมวลชนโดยจำกัดผู้ที่ให้ข่าวได้เป็นพนักงานสอบสวน หัวหน้าสถานี โดยห้ามมิให้นำตัวผู้ต้องหามาแถลง โดยให้ปฏิบัติตามประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี

ลักษณะที่ 30 โดยป้องกันการเสนอข่าวในทำนอง พิพากษาโดยสังคม อันทำให้กระบวนการยุติธรรม ได้รับผลกระทบได้โดยทางตำรวจะประมวลคำพิพากษามีต่อคำสั่งมาวิเคราะห์ แล้วทำการปรับปรุงอีกครั้ง ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องติดตามต่อไปว่าทิศทางของคำสั่งนี้จะมีผลในทางปฏิบัติต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในการให้ข่าวคดีอาชญากรรมแก่สื่อมวลชนเช่นไรสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญมาตรา 39 เหมือนกับเจตนารมณ์เดิมหรือไม่

การให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐในคดีอาญาถือว่ามีผลสำคัญเพราะหากคำนี้ถึงสิทธิผู้ถูกกล่าวหาตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญคุ้มครองอย่างจริงจังแล้วย่อมส่งผลดีต่อสิทธิผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับความเป็นธรรมไม่ถูกดูหมิ่น ประจาน อันเป็นการจحدำการเป็นมนุษย์ เพราะหากเจ้าหน้าที่ให้ข่าวต่อสื่อมวลชน ยอมให้มีการสัมภาษณ์ผู้ต้องหาซักฟอกผู้ต้องหา ต่อหน้าสื่อมวลชน เช่นนี้ เป็นการยอมในอำนาจสอบสวนตกอยู่แก่สื่อมวลชน อันมิใช่กระบวนการยุติธรรม และถือว่า การกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดต่อสิทธิของผู้ต้องหาอันอาจกระทบกระเทือนต่อคดี และเกียรติคุณค่าของความเป็นมนุษย์

4.2.3.7 ระเบียบต่างๆที่ออกโดยสำนักนายกรัฐมนตรี ที่เกี่ยวข้องกับ การให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐแก่สื่อมวลชนมีอยู่ 2 ฉบับ ดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการให้ข่าวและบริการข่าวสารทางราชการ พ.ศ. 2529
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการให้ข่าวและบริการข่าวสารของทางราชการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2533

4.3 การตรวจสอบโดยองค์กรหนังสือพิมพ์ หรือการควบคุมตรวจสอบกันเอง หลักจริยธรรมและการควบคุมกันเองของหนังสือพิมพ์

ได้มีความพยายามจากบุคคลหลายฝ่ายในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ที่จะจัดให้มีองค์กรวิชาชีพเพื่อควบคุมจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพโดยสมัครและมีใช้องค์กรของรัฐ บัดนี้หนังสือพิมพ์ได้มีการก่อตั้งสภากรหนังสือพิมพ์แห่งชาติสำเร็จ ประกอบด้วยบุคคล ผู้แทนสถาบันพร้อมใจกันประกาศเจตนารมณ์ในการก่อตั้งด้วยความสมัครใจมากขึ้น เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ 2550 ที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร คณะผู้ก่อตั้งได้มีการมอบหมายให้คณะกรรมการชุดหนึ่งโดยมีศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศน์ วัฒนะ เป็นประธานยกร่างธรรมนูญสภากรหนังสือพิมพ์

แห่งชาติ คณะทำงานได้ใช้เวลาร่าง 1 เดือน ประกาศใช้วันที่ 4 สิงหาคม 2540 ทำหน้าที่สำคัญสามประการคือ

1. ส่งเสริมผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ให้มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักจริยธรรมหนังสือพิมพ์
2. ส่งเสริมเสรีภาพและสนับสนุนสิทธิการรับรู้ข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นของพลเมืองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
3. ส่งเสริมและพัฒนาการประกอบวิชาชีพและกิจการหนังสือพิมพ์⁴⁸

หลังจากนั้นสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ได้มีการตราข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมวิชาชีพหนังสือพิมพ์ขึ้น โดยมีผลบังคับใช้กับสมาชิกตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2551 เป็นต้นไป มีทั้งหมดรวม 30 ข้อ ซึ่งเป็นบรรทัดฐานทางจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ไม่ว่าจะเป็นส่วนกลางหรือท้องถิ่นต้องเคารพปฏิบัติ หากผู้ใดฝ่าฝืนต้องได้รับผลลงโทษตามหลักของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ข้อกำหนดทางจริยธรรมมีลักษณะสองประการคือ

1. เป็นหลักเกณฑ์ที่ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ที่ดี
2. เป็นหลักการในการดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างนักหนังสือพิมพ์ที่ดี ซึ่งวงการหนังสือพิมพ์ทั่วโลกทุกยุคทุกสมัยถือกันว่าจริยธรรมของวิชาชีพของหนังสือพิมพ์เป็นเรื่องสำคัญที่สุดเรื่องหนึ่งที่นักหนังสือพิมพ์จะพึงเรียนรู้ และถือปฏิบัติไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความรู้ความสามารถในการหาข่าว

มาตรการควบคุมกันเอง (Self Regulation) เป็นความรับผิดชอบต่อที่เกิดจากสำนึกและตระหนักในความรับผิดชอบต่อบุคคลในวงการสื่อสารมวลชนเกี่ยวกับบทบาทของสื่อมวลชนต่อสังคมโดยรวม โดยมาตรการควบคุมกันเองมีสองระดับ

คือ 1. จรรยาบรรณ หมายถึงการกำกับดูแลที่อาศัยจิตสำนึกของแต่ละบุคคล และ 2. ระดับสภาวิชาชีพ อันเป็นการกำกับดูแลที่มีองค์กรกลางเข้ามาควบคุม มาตรการควบคุมกันเองถือว่าเป็นมาตรการที่เข้ามาแก้ไขจุดอ่อนของมาตรการอื่นๆ โดยมาตรการนี้ค่อนข้างจะมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกับมาตรการควบคุมโดยสาธารณะเพราะมีกฎระเบียบที่ค่อนข้างชัดเจน ผ่านการร่วมลง

⁴⁸ มานิจ สุขสมจิต การปฏิบัติการณ์สื่อมวลชน , 11-13 ธันวาคม 2551 , โรงแรมโซ่ไฉ่ พัทยา , เอกสารคำกล่าวเปิดการสัมมนาผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์, เอกสารโรเนียว, หน้า 2

สัปดาห์ของหนังสือพิมพ์หลายฉบับ มีต้นทุนที่ต่ำกว่าและใช้ระยะเวลาสั้นกว่ามาตรการทางกฎหมาย รวมทั้งมีโอกาสถูกแทรกแซงน้อยกว่ามาตรการทางปกครอง

ในประเทศไทยได้มีการใช้มาตรการควบคุมกันเอง ในวันที่ 4 สิงหาคม 2540 ที่สมาพันธ์นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ศ.นายแพทย์ประเวศ วะสี ประธานคณะกรรมการยกกว้างธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พร้อมด้วยคณะกรรมการยกกว้างฯ แถลงผลสำเร็จการยกกว้างธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติว่า คณะกรรมการยกกว้างฯ ได้ดำเนินการยกกว้างธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติขึ้นเป็นครั้งแรก ตามเจตนารมณ์ของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ซึ่งได้ลงนามในบันทึกร่วมกันเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2540 ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

ศ.นพ.ประเวศ แถลงว่า หลักการสำคัญของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติตามธรรมนูญดังกล่าว เป็นไปเพื่อให้วงการหนังสือพิมพ์ได้ควบคุมดูแลกันเอง ขณะเดียวกันเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกได้เข้ามาร่วมในคณะกรรมการสภาการหนังสือพิมพ์ฯ ดังกล่าวด้วย องค์ประกอบของกรรมการประกอบด้วย 4 ส่วน คือ เจ้าของหรือผู้บริหารหรือผู้ประกอบการซึ่งเลือกกันเอง 5 คน บรรณาธิการหรือตัวแทนผู้มีอำนาจจากกองบรรณาธิการซึ่งเลือกกันเอง 5 คน ผู้ปฏิบัติงานหนังสือพิมพ์ซึ่งเลือกโดยสมาพันธ์นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย 4 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาอาชีพต่างๆ อีก 7 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีอาวุโสและประสบการณ์สูงด้านหนังสือพิมพ์ซึ่งไม่สังกัดหนังสือพิมพ์ใด 2 คน

อีกหลักการหนึ่งที่สำคัญในการควบคุมกันเองของสภาการหนังสือพิมพ์ฯ กำหนดไว้ในหมวดความรับผิดชอบทางจริยธรรม เมื่อคณะกรรมการมีคำวินิจฉัยว่าสมาชิกหรือผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ในสังกัดสมาชิกละเมิดหรือประพฤติผิดจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ก็จะต้องแจ้งให้หนังสือพิมพ์ฉบับที่ถูกร้องเรียนลงตีพิมพ์คำวินิจฉัยดังกล่าวภายใน 7 วัน และอาจแจ้งให้หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นตีพิมพ์ข้อความคำขอโทษผู้เสียหาย ส่วนกรณีมีผู้ถูกร้องว่าประพฤติผิดจริยธรรมสภาการหนังสือพิมพ์ฯ จะแจ้งไปยังต้นสังกัดเพื่อดำเนินการลงโทษแล้วแจ้งผลให้สภาการหนังสือพิมพ์ฯ ทราบโดยเร็ว ในการนี้สภาอาจเผยแพร่คำวินิจฉัยต่อสาธารณะได้ คณะกรรมการยกกว้างธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติจะยกกว้างข้อบังคับต่างๆ เพื่อให้มีการเลือกกรรมการสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติขึ้นเป็นคณะแรกภายในระยะเวลา 120 วัน หลังจากนั้นสภาการหนังสือพิมพ์ฯ จะดำเนินการเพื่อให้มีการควบคุมกันเองในหมู่ผู้ประกอบการวิชาชีพต่อไป

สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ อันเป็นองค์กรอิสระ เพื่อควบคุมกันเองในหมู่ผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ เพื่อส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ ความรับผิดชอบ ยกกระตือรือร้นผู้ประกอบการวิชาชีพและ

กิจการหนังสือพิมพ์ และเพื่อส่งเสริมสนับสนุนสิทธิการรับรู้ข่าวสารของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข...11 ปีเต็มของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติองค์กรอิสระเพื่อการควบคุมตนเองให้อยู่ในกรอบข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ซึ่งประกาศใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2541 ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้ควบคุมดูแลตนเอง ตักเตือนกันเอง โดยสมาชิกที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยต่างยอมรับโดยไม่บิดพลิ้ว

ทั้งนี้ โดยหลักคิดพื้นฐานของการมาร่วมเจตนารมณ์ที่จะยอมตัวอยู่ได้กรอบข้อบังคับจริยธรรมแห่งวิชาชีพโดยสมัครใจ หลักการควบคุมตนเองนี้จึงเป็นสิ่งที่สูงขึ้นไปกว่าข้อบังคับของกฎหมาย แม้ไม่มีสภาพบังคับเชิงกายภาพ แต่สมาชิกของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งนี้ก็ได้แสดงให้เห็นถึงการยึดมั่นในหลักการที่จะดูแลกันเองและควบคุมตัวเอง เพื่อผดุงเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ 11 ปีของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ยังต้องก้าวเดินเคียงคู่ไปกับสังคมสู่การเป็นสถาบันที่เป็นที่ยอมรับ แม้มีอาจกล่าวได้ว่าเป็นสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ทั้งหมด แม้มีอาจกล่าวได้ว่าข้อบังคับจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ตลอดจนแนวปฏิบัติที่ได้ประกาศไป คือหลักการสูงสุด ดีที่สุดแต่สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติก็เป็นหลักหมายในเส้นทางวิชาชีพ เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ทั้งหลายได้เทียบวัดแล้ว

ผู้เขียนมีความเห็นว่า มาตรการควบคุมตนเองยังมีจุดอ่อนในบางประการกล่าวคือ มาตรการนี้ต้องอาศัยมติของคณะกรรมการ จึงต้องใช้เวลาในการประชุมทำให้อาจไม่ทันการณ์ที่จะหยุดยั้งความเสียหายที่เกิดขึ้น ไม่เท่ากับการเคลื่อนไหวของกลุ่มทางสังคมที่ถือว่าการควบคุมโดยสาธารณะ และความชัดเจน หรือรุนแรงของบทลงโทษไม่ชัดเจนเท่ากับมาตรการทางกฎหมาย

และข้อบกพร่องอีกประการหนึ่งคือ มาตรการควบคุมตนเองของหนังสือพิมพ์คือ จรรยาบรรณหนังสือพิมพ์เป็นเพียงการประกาศเจตนารมณ์ หรือคำปฏิญาณของนักหนังสือพิมพ์ไซ้เป็นลักษณะของกฎหมายที่มีบทลงโทษไว้หานักหนังสือพิมพ์คนใดละเมิดก็ยอมจะทำได้ ซึ่งจรรยาบรรณจะมีผลมาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสำนึก ความซื่อสัตย์ และความจริงจังต่อวิชาชีพ ซึ่งแต่ละบุคคลย่อมมีไม่เท่ากันและจะมั่นใจได้อย่างไรว่าจรรยาบรรณจะได้รับการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดในทุกตัวบุคคลที่เป็นนักหนังสือพิมพ์ และเมื่อมีการละเมิดบทลงโทษก็ไม่ชัดเจนเท่ากับมาตรการทางกฎหมายแต่ผลกระทบจากการละเมิดนั้นเป็นการเผยแพร่ภาพสาธารณะอันเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นทางกฎหมาย อย่างเช่นหนังสือพิมพ์เผยแพร่ภาพผู้เสียหายที่เป็นหญิงถูกข่มขืนในสภาพที่โดยไม่มีการคาดค้ำที่หน้าหรือคาดค้ำไว้แต่ก็พอคาดเดารู้ว่าเขาเป็นใคร เป็นการละเมิดต่อสิทธิของผู้เสียหายต่อการรับรู้สาธารณะ เช่นนี้จริยธรรมมีบทลงโทษที่เท่าเทียม

กับความเสียหายของผู้เสียหายหรือไม่ และการเยียวยานั้นเพียงพอชดเชยได้หรือไม่กับการเดือดร้อนเสียหายจากการถูกล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพส่วนตัวนั้น ซึ่งในเรื่องนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าเมื่อเสนอข่าวที่ขัดจริยธรรมเป็นการล่วงละเมิดแต่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพทางกฎหมายแล้ว บทลงโทษนิตินัยหนังสือพิมพ์เป็นเพียงจริยธรรมเจตนารมณ์หรือปฏิญญาจึงไม่เป็นการถูกต้องมากนัก ล่วงละเมิดต่อผู้อื่นโดยกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น แต่บทลงโทษเป็นเพียงจริยธรรมเจตนารมณ์ หรือปฏิญญา ซึ่งต้องขึ้นอยู่กับสำนึกว่าจะซื่อสัตย์สุจริต และจริงใจต่อวิชาชีพ เช่นนี้ บทลงโทษไม่ชัดเจนเท่ากับมาตรการทางกฎหมายถือว่ายังเป็นข้อบกพร่องอีกประการหนึ่งซึ่งสมควรที่จะต้องทบทวนและแก้ไขให้มีโทษในทางกฎหมายอย่างชัดเจนมิใช่เป็นแค่ประกาศเจตนารมณ์ที่นิตินัยหนังสือพิมพ์คนใดก็สามารถละเมิดได้ถ้าขาดไว้ซึ่งสำนึกว่าจะซื่อสัตย์สุจริต และจริงใจต่อวิชาชีพ เพราะผลเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับเป็นผลทางกระทบต่อสิทธิเสรีภาพทางกฎหมาย ที่กฎหมายคุ้มครองสิทธิของเขามีใช่เป็นเรื่องจริยธรรม ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่ามาตรการควบคุมกันเองต้องมีการคำนึงถึงข้อบกพร่องในเรื่องการกำหนดบทลงโทษให้ชัดเจนเท่ากับมาตรการทางกฎหมายด้วย

4.3.1 จริยธรรมของนิตินัยหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2541

ได้มีความพยายามจากบุคคลหลายฝ่ายในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ที่จะจัดให้มีองค์กรวิชาชีพ เพื่อควบคุมจริยธรรมของผู้ประกอบการวิชาชีพโดยใจสมัครและไม่ใช่องค์การของรัฐ บัดนี้หนังสือพิมพ์ได้มีการก่อตั้งสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติสำเร็จ ประกอบด้วยบุคคลและผู้แทนสถาบันประกาศเจตนารมณ์ และประกาศยกย่องธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ว่าทำหน้าที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ส่งเสริมผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ให้มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหลักจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

2. ส่งเสริมเสรีภาพและสนับสนุนสิทธิการรับรู้ข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3. ส่งเสริมและพัฒนากิจการประกอบการวิชาชีพและกิจการหนังสือพิมพ์

หลังจากนั้นสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติได้มีการตราข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2541 ขึ้น มีผลบังคับใช้กับสมาชิกตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม 2541 เป็น

ต้นไป มีทั้งหมด 30 ข้อ เป็นบรรทัดฐานทางจริยธรรมของผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นส่วนกลางหรือส่วนท้องถิ่น ต้องเคารพปฏิบัติ หากผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องได้รับผลลงโทษตามหลักของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ

ข้อกำหนดทางจริยธรรมมีลักษณะ 2 ประการ คือ

1. เป็นหลักเกณฑ์ที่ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ที่ดี
2. เป็นหลักในการดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างนักหนังสือพิมพ์ที่ดี ซึ่งวงการหนังสือพิมพ์ทั่วโลกทุกยุคทุกสมัยถือกันว่าจริยธรรมของวิชาชีพหนังสือพิมพ์เป็นเรื่องสำคัญที่สุด เรื่องหนึ่งที่นักหนังสือพิมพ์จะพึงเรียนรู้และถือปฏิบัติไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความรู้ความสามารถในการหาข่าว เป็นต้น

ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2541

โดยเจ้าของ ผู้ประกอบการ บรรณาธิการ และผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ทั้งหลายได้พร้อมใจกันสถาปนาสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ให้เป็นองค์กรอิสระ ทำหน้าที่ควบคุมกันเอง เพื่อส่งเสริมเสรีภาพ ความรับผิดชอบ สถานภาพผู้ประกอบการวิชาชีพและกิจการหนังสือพิมพ์ ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนสิทธิการใช้สื่อหนังสือพิมพ์ เพื่อการรับรู้ข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็นของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยส่งเสริมให้นักหนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่ประชาชน รวมทั้งยึดถือความยุติธรรมและความเที่ยงธรรม เป็นหลักในการประกอบวิชาชีพอาศัยความตามข้อ 5(1) และข้อ 14(4) แห่งรัฐธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540 คณะกรรมการสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติมีมติเห็นชอบให้ตราข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ไว้ดังต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมวด 1 หมวดทั่วไป

ข้อ 1 ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2541”

ข้อ 2 ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ในข้อบังคับนี้

“ข่าว” หมายถึง เนื้อข่าว ความนำหรือตัวโปรย พาดหัวข่าว ภาพข่าว และคำบรรยาย ภาพข่าว

“หนังสือพิมพ์” หมายถึง หนังสือพิมพ์ตามธรรมนูญสภากาหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540 ข้อ 3

“ผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์” หมายถึง ผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ตามธรรมนูญสภากาหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540 ข้อ 3

หมวด 2 จริยธรรมของหนังสือพิมพ์

ข้อ 4 หนังสือพิมพ์ต้องยึดถือข้อเท็จจริง ความถูกต้องแม่นยำและความครบถ้วน

ข้อ 5 หนังสือพิมพ์ต้องนำเสนอข่าวเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนหรือหมู่คณะ

ข้อ 6 หนังสือพิมพ์ต้องแสดงความพยายาม ในการให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

ข้อ 7 หนังสือพิมพ์ต้องไม่แต่งเติมเนื้อหาสาระของข่าว จนคลาดเคลื่อนหรือเกินจากความเป็นจริง

ข้อ 8 หนังสือพิมพ์ ต้องละเว้นการเสนอข่าวเพราะความลำเอียง หรืออคติ จนเป็นเหตุให้ข่าวนั้นคลาดเคลื่อนหรือเกินจากความเป็นจริง

ข้อ 9 หนังสือพิมพ์ต้องไม่สอดแทรกความคิดเห็นลงในข่าว

ข้อ 10 เมื่อคัดลอกข้อความใดจากหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ หรือแหล่งข้อมูลอื่นๆ ต้องบอกที่มาของข้อความนั้น

ข้อ 11 การเสนอข่าวที่มีการพาดพิง อันเกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือองค์กรใดๆ ต้องแสดงถึงความพยายามในการเปิดโอกาสให้ฝ่ายที่ถูกกล่าวหาแสดงข้อเท็จจริงด้วย

ข้อ 12 ในกรณีที่มีการเสนอข่าวผิดพลาด หนังสือพิมพ์ต้องลงพิมพ์แก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าวโดยไม่ชักช้า

ข้อ 13 หนังสือพิมพ์ต้องไม่เสนอข่าวโดยเลื่อนลอยปราศจากแหล่งที่มา พึงระบุชื่อบุคคลที่ให้สัมภาษณ์หรือให้ข่าวอย่างเปิดเผย เว้นแต่จะมีเหตุผลอันควรปกปิดเพื่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยของแหล่งข่าวและต้องเป็นประโยชน์ต่อสิทธิการรับรู้ข่าวสารของสาธารณชน

ข้อ 14 หนังสือพิมพ์ต้องปกปิดชื่อและฐานะของบุคคลที่ให้ข่าวไว้เป็นความลับ หากได้ให้คำมั่นแก่แหล่งข่าวนั้นไว้

ข้อ 15 ในการเสนอข่าวหรือภาพใดๆ หนังสือพิมพ์ต้องคำนึงมิให้ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องให้ความคุ้มครองอย่างเคร่งครัดต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาสในการเสนอข่าวตามวรรคแรก ต้องไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์ หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาสนั้น ไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง

ข้อ 16 การพาดหัวข่าวและความนำของหนังสือพิมพ์ ต้องไม่เกินไปจากข้อเท็จจริงในข่าว และต้องสะท้อนใจความสำคัญหรือเนื้อหาหลักของข่าว

ข้อ 17 หนังสือพิมพ์จะต้องไม่เสนอภาพข่าวที่อุจาด ลามกอนาจาร หรือน่าหวาดเสียว โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของสาธารณชนอย่างถี่ถ้วน

ข้อ 18 ในการแสดงความคิดเห็นหรือการวิพากษ์วิจารณ์ หนังสือพิมพ์ต้องให้ความเที่ยงธรรมแก่ฝ่ายที่ถูกพาดพิงเสมอ

ข้อ 19 ข้อความที่เป็นประกาศโฆษณาที่ปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์ ต้องแสดงให้เห็นชัดว่าเป็นประกาศโฆษณา จะแอบแฝงเป็นการเสนอข่าวหรือความคิดเห็นมิได้

หมวด 3 จริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์

ข้อ 20 ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ต้องไม่ประพฤติปฏิบัติใดๆ อันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

ข้อ 21 ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ต้องไม่ทอดทิ้งหรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่ เพื่อเรียกร้องสิทธิหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่ไม่ชอบธรรม

ข้อ 22 ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ต้องละเว้นการรับอามิสสินจ้างอันมีค่า หรือผลประโยชน์ใดๆ เพื่อให้กระทำการหรือไม่กระทำการใดอันขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องครบถ้วน

หมวด 4 แนวปฏิบัติของหนังสือพิมพ์และผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์

ข้อ 23 ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พึงละเว้นการรับอภิสิทธิ์หรือตำแหน่ง เพื่อให้กระทำการหรือไม่กระทำการใดอันจะขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องครบถ้วน

ข้อ 24 การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ พึงตระหนักถึงความสำคัญของข่าวต่อสาธารณชนและไม่เสนอข่าวในทำนองชวนเชื่อในเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

ข้อ 25 การได้มาซึ่งข่าวสาร หนังสือพิมพ์ พึงใช้วิธีที่สุภาพและซื่อสัตย์

ข้อ 26 ในการแสดงความคิดเห็น หนังสือพิมพ์พึงกระทำโดยบริสุทธิ์ใจ และไม่มีพันธุกรณีอื่นใด นอกจากมุ่งปฏิบัติหน้าที่เพื่อสาธารณชน โดยไม่ยอมให้อิทธิพลอื่นใดครอบงำความคิดเห็น

ข้อ 27 หนังสือพิมพ์พึงละเว้นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เว้นแต่กรณีเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ข้อ 28 หนังสือพิมพ์พึงใช้ความระมัดระวังอย่างรอบคอบ ให้ประกาศโฆษณาทั้งหลายอยู่ภายในขอบเขตของศีลธรรมและวัฒนธรรม หนังสือพิมพ์พึงระมัดระวังที่จะไม่เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ประกาศโฆษณาที่น่าสงสัยว่าจะเป็นภัยแก่สังคมหรือสาธารณชน

ข้อ 29 หนังสือพิมพ์พึงหลีกเลี่ยงการเผยแพร่ประกาศโฆษณาที่มีเหตุใดที่น่าเชื่อว่าเจ้าของประกาศโฆษณานั้น เจตนาจะทำให้ผู้อ่านหลงเชื่อในสิ่งซึ่งมลาย

ข้อ 30 ภาษาที่ใช้ในหนังสือพิมพ์พึงหลีกเลี่ยงคำที่ไม่สุภาพ หรือมีความเหยียดหยาม

ประกาศ ณ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2541

(มานิจ สุขสมจิตร)

ประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ

4.3.1.1 แนวคิดและทฤษฎีจริยธรรมของหนังสือพิมพ์

ในการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน เรื่องที่ต้องพิจารณาควบคู่กันไปด้วยคือ เรื่องการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนและเรื่องความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นสิ่งที่มาจำกัดสิทธิเสรีภาพอีกชั้นหนึ่ง

1. Right of press สิทธิของสื่อมวลชน
2. Freedom of the press เสรีภาพของสื่อมวลชน
3. Function of the press หน้าที่ของสื่อมวลชน
4. Responsibility of the press ความรับผิดชอบของสื่อมวลชน

การแสดงความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชนนอกจากเกิดขึ้นโดยจิตสำนึกของนักวิชาชีพแต่ละคนแล้ว ยังเกิดขึ้นจากชุมชนของนักวิชาชีพที่รวมตัวกันเป็นองค์วิชาชีพและกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับจรรยาบรรณมาเป็นบรรทัดฐานของความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชน การแสดงความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชน เกิดขึ้นจากบริบทของสังคมวัฒนธรรมที่มีความตื่นตัวในการสอดส่องการทำหน้าที่และการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน

จริยธรรม หรือจรรยาบรรณ มาจากภาษาอังกฤษว่า ethics

จริย หมายถึง ความประพฤติ กิริยาที่ควรปฏิบัติ

ธรรม หมายถึง ความถูกต้อง กฎเกณฑ์ คุณความดี คำสั่งสอนในทางศาสนา

หนังสือพิมพ์ไทยในปัจจุบันได้ให้การยอมรับข้อบังคับทางจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ซึ่งออกโดยสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ เมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ 2541 โดยมีกรอบความคิดที่สำคัญ 3 ประการ

1. กรอบในด้านการที่สนองสิทธิการรับรู้ข่าวสารของประชาชน (Public Right to Know) เน้นการเสนอข่าวสารโดยมุ่งสาธารณประโยชน์ ปกป้องแหล่งข่าว และมีความตระหนักรู้

ถึงความสำคัญของการเข้าถึงข่าวสารของประชาชนรวมทั้งการคำนึงถึงคุณค่าความเป็นข่าว (News worthiness) ด้วย

2. กรอบในด้านที่เกี่ยวกับความเกี่ยวข้องกับความไว้วางใจของสาธารณะชน (Public Trust) เน้นการเสนอความจริงด้วยการถูกต้อง และสมดุล ตรงไปตรงมา และวิธีแสวงหาข่าวสาร โดยสุจริต

2.1 กรอบในด้านการเคารพสิทธิส่วนบุคคลของบุคคลอื่น และ

2.2 ยึดมั่นหลักการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Respect to Individual Right Privacy) เน้นการเสนอข่าวที่ไม่เป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของบุคคลอื่น

4.3.1.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของหนังสือพิมพ์

จริยธรรมของหนังสือพิมพ์นั้น อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า เป็นหลักแห่งความประพฤติและหลักของความคิดที่ดีที่นักหนังสือพิมพ์ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางให้แก่ นักหนังสือพิมพ์ทั้งหลายได้ยึดถือปฏิบัติ ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งหลักดังกล่าวนี้ก็มีพื้นฐานมาจากหลักธรรมของศาสนา แต่ไม่ใช่ว่าจะนำเอาหลักธรรมทางศาสนามาใช้ปฏิบัติเสียทีเดียว แต่ได้นำเอาหลักธรรมนั้นมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับรูปแบบของกิจการหนังสือพิมพ์ที่มีเงื่อนไขทางสังคมและเงื่อนไขทางธุรกิจ เฉพาะตัว ซึ่งนั่นก็เป็นตัวกำหนดให้นักหนังสือพิมพ์ทั้งหลายที่อยากจะทำมาจะเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่ดีต้องยึดถือเอาหลักจริยธรรมของหนังสือพิมพ์ไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

จากที่เราทราบมาแล้วว่า กิจการหนังสือพิมพ์นั้น ก็เหมือนกับธุรกิจทั่วไป ที่ต้องผลิตสินค้าเพื่อแสวงหากำไร พร้อมกับทำหน้าที่เป็นสถาบันสาธารณะควบคู่กันไปด้วย แต่สินค้าที่หนังสือพิมพ์ผลิตออกไปนั้น ไม่ใช่สินค้าธรรมดาที่เหมือนกับสินค้าในทั่วไปในท้องตลาด แต่เป็นสินค้าที่มีอำนาจส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ซึ่งการที่ต้องมีจริยธรรมเป็นตัวกำหนดก็เพื่อไม่ให้สินค้าที่ผลิตออกไปนั้นกลายเป็นสิ่งที่ทำลายสังคม แต่ในทางกลับกันสินค้านี้ก็ต้องเป็นช่วยเหนี่ยวรั้งและก่อให้เกิดการยกระดับและพัฒนาในสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้า

ด้านตัวของนักหนังสือพิมพ์เอง หากนักหนังสือพิมพ์คนใดปฏิบัติตามหลักจริยธรรมอย่างเคร่งครัด ย่อมส่งผลให้เขาได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากแหล่งข่าวและผู้อ่าน นอกจากนั้นยังได้รับความเคารพ การยกย่องสรรเสริญจากเพื่อนนักข่าวด้วยกันเองและยังเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักข่าวรุ่นน้องให้ยึดถือเอาเป็นเยี่ยงอย่างอีกด้วย และที่สำคัญที่สุด การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมจะช่วยให้นักหนังสือพิมพ์คนนั้น สามารถยืนอยู่ในแวดวงอาชีพได้อย่างสง่างาม เพราะหากนักหนังสือพิมพ์คนใดไร้ซึ่งมีจริยธรรมแล้ว บุคคลคนนั้นก็ต้องถูกกีดกันจากเพื่อนร่วมอาชีพหรือจากประชาชนให้ออกจากวิชาชีพไปในที่สุด ซึ่งถือเป็นบทลงโทษที่รุนแรงสำหรับบุคคลในที่อยู่วงการวิชาชีพนี้เลยทีเดียว

ผู้เขียนจึงอาจพอสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบ หรือมีผลกระทบกับจริยธรรมของหนังสือพิมพ์นั้น ได้แก่ การที่ปราศจากซึ่งจริยธรรมหรือบกพร่องซึ่งจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์เองโดยไม่ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมอย่างเคร่งครัด ซึ่งการประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ในแต่ละองค์กรก็มีนโยบายในการบริหารงานไม่เหมือนกัน ทิศทางการเสนอข่าวหรือนโยบายการนำเสนอข่าวย่อมมีความแตกต่างกัน อีกทั้งปัจจัยภาวะการณ์แข่งขันกันของสื่อมวลชนในการแข่งขันกันในการหนังสือพิมพ์ต่อความนิยมการเลือกซื้ออ่านของประชาชน ความเข้มข้นของการแข่งขันกันทางการตลาดนี้เอง อาจทำให้เป็นการแข่งขันกันในเรื่องเชิงธุรกิจการตลาด ความรวดเร็วในการนำเสนอข่าวต่อการรับรู้สาธารณะมากกว่าที่จะมีเวลา พิจารณา ถ่วงถ่วง หรือใช้จริยธรรมของหนังสือพิมพ์ตามหลักเกณฑ์จริยธรรมอย่างเพียงพอ มีการแข่งขันกันทางด้านธุรกิจมากกว่าเนื้อหาและคำนึงถึงความถูกต้องทางจริยธรรมทางวิชาชีพอย่างสมบูรณ์ตามหลักเกณฑ์จริยธรรมทางวิชาชีพ อีกทั้งทัศนคติของเจ้าของและบรรณาธิการ ก็มีอิทธิพลต่อทิศทางและความเคร่งครัดในจริยธรรมในวิชาชีพขององค์กรภายใน และการเสนอข่าว ตลอดจนผลประโยชน์ประกอบ การรายได้จากค่าโฆษณา ต้องยอมรับว่า สิ่งสำคัญในการประกอบกิจการหนังสือพิมพ์นั้น รายได้หลักมาจากการโฆษณา เพราะหนังสือพิมพ์ราคาถูกเป็นไปตามหลักสื่อต้องราคาถูกเพื่อจะตอบสนองสิทธิที่จะรู้ (Right to know) อันเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชน การอยู่ได้ด้วยผลประโยชน์จากการโฆษณานี้เอง ทำให้การเสนอข่าวจะเป็นไปตามทิศทางที่ลูกค้า หรือบุคคลที่จ่ายเงินค่าโฆษณาต้องการให้เสนอข่าว ทำให้อาจมีอิทธิพลต่อการเสนอข่าวและส่งผลกระทบต่อจริยธรรมของหนังสือพิมพ์ได้นอกจากนั้น การควบคุมของรัฐบาลหรือนโยบายของรัฐบาล ก็มีผลกระทบต่อ การเสนอข่าวและเนื้อหาของข่าว อาจจะทำให้เกิดผลกระทบต่อ จริยธรรมของหนังสือพิมพ์ได้ในการทำหน้าที่ยังไม่อิสระและอาจจะต้องเสนอข่าวตามใจเอินเอียงหรือเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลนั้นๆ

หลักเกณฑ์ ที่สำคัญๆ ของหลักจริยธรรมมีอยู่ 4 หลัก ดังต่อไปนี้

หลักว่า ด้วย “ความจริงที่แท้จริง” (Objectivity) เป็นหลักที่หนังสือพิมพ์ใช้ปฏิบัติเพื่อให้การรายงานข่าวนั้นได้เนื้อหาข่าวที่ครบถ้วน ไม่ลำเอียง ปราศจากการสอดแทรกความคิดเห็น อารมณ์ส่วนตัว ซึ่งมีหลักอยู่ 5 อย่าง คือ

1. ความไม่เป็นฝักเป็นฝ่าย (Impartiality) กล่าวคือ หากต้องรายงานข่าวที่เกี่ยวกับข้อพิพาทหรือความขัดแย้งของฝ่ายต่างๆ นักหนังสือพิมพ์ต้องนำความคิดเห็น ทรรศนะของทุกฝ่ายที่ตกเป็นข่าวมานำเสนอให้ครบ ในปริมาณที่สมดุลกันทุกฝ่าย แต่ในความเป็นจริงแล้วแนวทางดังกล่าวมักทำได้ยาก เพราะตัวนักหนังสือพิมพ์ผู้นั้นมักจะมีความคิดเห็นโน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่งอยู่แล้ว

2. ความปราศจากข้อขัดแย้งทางผลประโยชน์ หรือทางความสนใจ (Absence of Conflict of Interest) กล่าวคือ นักหนังสือพิมพ์ไม่ควรที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับ เข้าร่วม เข้าสังกัดหรือเป็นสมาชิกในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง เพราะจะทำให้ข่าวสารที่นำเสนอ นั้น ขาดความน่าเชื่อถือหรือถูกตั้งข้อสงสัยจากประชาชนในทันที

3. โอกาสของการปฏิเสธ (Opportunity of Denial) หลักการในข้อนี้จะสอดคล้องกับหลักการความไม่เป็นฝักเป็นฝ่าย กล่าวคือ หากการนำเสนอข่าวสารใดๆ มีผู้ถูกกล่าวหาปรากฏอยู่ในข่าว ไม่ว่าจะผู้ถูกกล่าวหาจะเป็นใคร จะเป็นคนชั่วช้าขนาดไหนก็ตาม นักหนังสือพิมพ์จำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาเหล่านั้น แสดงความคิดเห็นของเขาต่อข้อกล่าวหาต่างๆ เพราะคำกล่าวหาต่างๆ ยังไม่ใช่คำพิพากษาของศาลยุติธรรม และการให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาเช่นนี้ จะช่วยป้องกันไม่ให้นักหนังสือพิมพ์ถูกฟ้องร้องว่า ได้ทำการหมิ่นประมาทต่อผู้ถูกกล่าวหาต่างๆ ในอนาคต

4. การละเว้นเสียจากความลำเอียงต่อผู้ใกล้ชิด (Avoidance of Cronyism) กล่าวคือ นักหนังสือพิมพ์ต้องระวังอย่าให้ความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างตนกับแหล่งข่าว เข้ามามีอิทธิพลครอบงำการรายงานข่าวของตนได้ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นก็ไม่มีความเที่ยงตรง โดยเฉพาอย่างยิ่งนักข่าวอาชญากรรม ต้องเข้มงวดในกฎข้อนี้เป็นอย่างมาก เพราะนักข่าวสายนี้จะต้องอยู่ใกล้ชิด สนทนากับแหล่งข่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

5. กาลละเว้นเสียจากความเคียดแค้นพยาบาท (Avoidance of Vengeance) กล่าวคือ นักหนังสือพิมพ์ต้องรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง โดยเฉพาะอารมณ์ที่เกิดจากความเคียดแค้น พยาบาท ความไม่พอใจของตน หรืออารมณ์อื่นใดของตน โดยตัวของนักหนังสือพิมพ์เองต้องคำนึงอยู่เสมอว่า ความจริงที่แท้จริงที่ต้องนำเสนอต่อสายตาผู้อ่าน จะต้องมาจากความคิดที่มีเหตุผลจากสมองที่แจ่มใส ซึ่งการที่คิดอย่างมีเหตุผลจะเกิดขึ้นได้นั้น นักหนังสือพิมพ์จะต้องรู้จักปล่อยวางอารมณ์ที่ขมขื่นที่อยู่เกาะอยู่ในจิตใจ หรือความลำเอียงที่เกิดจากทางอารมณ์ใดๆ นั้นเอง

1. หลักว่าด้วย “ความสัตย์ซื่อ” (Honesty) หรือ “ความสัตย์จริง” “การรักษาความสัตย์”

การนั่งเทียนเขียนข่าวเอง หรือการยกเมฆของนักข่าว หรือการแต่งเติมเสริมแต่งข้อเท็จจริงใดๆ ให้ดูน่าสนใจ คือตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวทางจริยธรรมในจิตใจของนักหนังสือพิมพ์ว่าด้วย “ความสัตย์ซื่อ” ต่อผู้อ่าน อย่างแท้จริง ซึ่งสามารถอธิบายให้เห็นด้วยหลัก 2 ประการ คือ

ประการที่ 1. การเสนอรายงานข่าวที่เป็นจริง, มิใช่เสนอขยาย กล่าวคือ นักหนังสือพิมพ์ต้องยึดถืออยู่ตลอดว่า การรายงานข่าวใดๆ ที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์นั้น ต้องยึดอยู่กับความจริงที่เป็นจริงเท่านั้น โดยหลักทางวารสารศาสตร์ ถือว่า ข้อเท็จจริงหรือความเป็นจริงนั้นมันเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์และเต็มไปด้วยความน่าตื่นเต้น น่าสนใจอยู่ในตัวมันเองอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องไปแต่งเติมให้ผิดเพี้ยนด้วยการกระทำใดๆ อีก ซึ่งการกระทำใดที่ใช้ความคิดของตนเองแต่งเติมเนื้อหาข่าวไม่ว่าจะส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมด ไม่สามารถคิดเห็นเป็นอย่างอื่นได้นอกจาก นักหนังสือพิมพ์ผู้นั้นต้องให้ข้อเขียนนั้นๆ คู่มือชีวิตข่าว น่าสนใจมากขึ้นเท่านั้นเอง ซึ่งวิธีที่นิยมใช้กันมากก็คือ “การกล่าวอ้างพยานเท็จ” หรือนัยหนึ่งกล่าวอ้าง “ผู้รู้เห็น” ที่ไม่มีตัวตนในทำนอง “ผู้สันตทานกรณี” ซึ่งทั้งหมดล้วนแต่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการไร้ซึ่งความละเอียดต่อสิ่งที่ได้กระทำลงไปของตัวผู้เขียนนั่นเอง

ประการที่ 2 การรักษาวาจาที่ให้คำมั่นหรือตักปากลงคำไว้ ในเงื่อนไขแรก หากนักหนังสือพิมพ์ได้ให้สัญญาแก่แหล่งข่าวใดๆ จะไม่เสนอรายงานข่าวสารเรื่อนั้นในหน้าหนังสือพิมพ์ ก็ต้องปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาอย่างเคร่งครัด ซึ่งในภาษาอังกฤษเรียกการให้สัญญาแบบนี้ว่า off the record ข้อผูกมัดนี้ยังรวมไปถึง การห้ามนักหนังสือพิมพ์นำคำกล่าวอ้างของแหล่งข่าวที่ได้สัญญาไว้แล้ว ไปใช้เป็นเครื่องมือที่จะแสวงหาข้อมูลจากแหล่งข่าวรายอื่นๆ ซึ่ง

นักหนังสือพิมพ์ไม่ควรจะให้สัญญาแก่แหล่งข่าวคนใดคนหนึ่ง แต่ถ้าจำเป็นจริงๆ นักหนังสือพิมพ์ต้องตกลงกับแหล่งข่าวคนนั้นเสียก่อนที่จะให้ข้อมูลว่า ต้องการให้ข้อมูลส่วนใดเป็น off the record ซึ่งหากแหล่งข่าวรายใดได้ให้ข้อมูลแก่นักหนังสือพิมพ์ไปแล้ว โดยที่ไม่มีการตกลงกันว่าข้อมูลส่วนใดเป็น off the record แหล่งข่าวผู้นั้นจะมาขอให้นักหนังสือพิมพ์ปิดบังข้อมูลดังกล่าวในลักษณะ off the record ในภายหลังไม่ได้

นักหนังสือพิมพ์ได้ให้สัญญากับแหล่งข่าวใด เกี่ยวกับกำหนดระยะเวลาที่จะเปิดเผยข่าวสารนั้นๆ ต่อสาธารณชน หรือสัญญาว่าจะไม่เปิดเผยถึงแหล่งที่มาของข่าว นักหนังสือพิมพ์ก็ต้องปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าผลที่เกิดตามมาต่อตัวนักหนังสือพิมพ์เองจะร้ายแรงเพียงใด ซึ่งในภาษาอังกฤษเรียกสัญญาแบบนี้ว่า not of attribution ซึ่งนักหนังสือพิมพ์จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ และแน่ใจก่อนที่จะใช้เลือกวิธีนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งข่าวสารจากแหล่งข่าว เพราะผลกระทบที่ตามมาอาจจะไม่สามารถประเมินค่าความเสียหายได้

2. หลักว่าด้วย “ความบังควรและไม่บังควรซึ่งมนุษย์พึงปฏิบัติต่อมนุษย์” (Human Decency)

ในการรายงานข่าวที่ดีที่ของนักหนังสือพิมพ์ที่พึงปฏิบัตินั้น จะต้องปราศจากความมีอคติ ลำเอียงต่อคนที่ตกเป็นข่าว จากความแตกต่างในด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ภาษา ศาสนา อุดมการณ์ ภูมิลำเนา ซึ่งแบ่งปัญหาที่เกิดจากอคติได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับความลำเอียงต่อคนต่างเชื้อชาติหรือคนต่างภาษา นักหนังสือพิมพ์ห้ามใช้คำเรียกหรือคำอ้างถึงกลุ่มหรือผู้ใดในลักษณะที่อ่านฟังดูเป็นการโจมตีหยาบคาย ดูหมิ่นเหยียดหยาม ต่ำหนิ เสียดสี ตลก ดูหมิ่นดูแคลน เช่นคำที่เรียกคนลาวว่า “พวกลูกข้าวเหนียว” คำเรียกกรรมกรจีนว่า “เจ๊ก” คำเรียกคนอิสลามว่า “แขก” เป็นต้น เพราะคำเหล่านี้มีแต่จะสร้างความแตกแยกเกิดขึ้น

2. ปัญหาเกี่ยวกับความลำเอียงต่อคนต่างศาสนา นักหนังสือพิมพ์พึงระลึกอยู่เสมอว่า ความเชื่อทางศาสนานั้นเป็นความเชื่อส่วนตัวซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อนอย่างมาก ดังนั้นนักหนังสือพิมพ์ต้องระมัดระวังอย่างมากเป็นพิเศษหากต้องตีพิมพ์ข่าวที่เกี่ยวข้องกับทางศาสนา เพราะหากผิดพลาดไปอาจจะทำให้เกิดความแตกแยกขึ้นมาได้ เช่น ยกย่องหรือสรรเสริญของศาสนาในทางขบขัน เยาะเย้ย หรือนำเสนอข่าวจากการสรุปเอาอย่างผิดๆ ว่า พฤติกรรมของใครสักคนที่เขาแสดงออกมานั้น เป็นผลมาจากศาสนาที่เขานับถือ หรือคิดว่าคนในศาสนาใดๆ ก็

ตาม จะต้องคิดหรือทำสิ่งต่างๆ เพื่อพวกพ้องในศาสนาของเขา แต่ต้องพึงระลึกอยู่เสมอว่า ศาสนา เป็นความรู้สึกนึกคิดของแต่ละคนเท่านั้น อย่าได้นำพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลไปเกี่ยวข้องกับ การศาสนา และสุดท้ายการเขียนตัวสะกดหรือเรียกชื่อ ตำแหน่ง สมณศักดิ์ของบุคคลที่เราจะ เขียนถึงทางศาสนา ก็เป็นสิ่งที่มองข้ามไม่ได้ ต้องสะกดให้ถูกต้อง เพราะหากเกิดข้อผิดพลาด เกิดขึ้น คนในศาสนานั้นก็จะรู้สึกไม่พอใจไม่มากก็น้อย ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความแตกร้างได้ง่ายๆ

3.ปัญหาเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือซึ่งเกี่ยวข้องกับ นักหนังสือพิมพ์ต้องจำไว้เสมอว่า หนังสือพิมพ์มีภาระหน้าที่อันสำคัญที่จะต้องถ่ายทอดเรื่องราวข่าวสารอันถูกต้องต่อสาธารณชน โดยทั่วไป ดังนั้น ถ้อยคำใดที่จะทำให้สาธารณชนเกิดความรู้สึกรังเกียจ หรือเป็นถ้อยคำที่หยาบ คาบ ถ้อยคำที่ก่อให้เกิดความรุนแรง หรือทำให้เกิดข้อสงสัยในความหมาย นักหนังสือพิมพ์ไม่สมควรใช้อย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการรวบรวมข้อมูลข่าวด้านอาชญากรรม ซึ่ง นักหนังสือพิมพ์ต้องระลึกไว้เสมอว่า รายละเอียดบางอย่างเช่น ความโหดร้าย ความน่าสยดสยอง ความป่าเถื่อน เนื้อหาเหล่านี้เหมาะสมหรือเป็นประโยชน์ที่ผู้อ่านจำเป็นต้องรับรู้หรือไม่

3.หลักว่าด้วยการลอกคัดเรื่องของคนอื่นแล้วก็ทึกทักเอาเป็นของ ตัว (Plagiarism)

หากนักหนังสือพิมพ์คนใด คัดลอกเนื้อหาหรือข้อมูลของผู้อื่นชนิดคำต่อ คำ ไม่ว่าจะลอกแต่เพียงเฉพาะส่วนสาระสำคัญหรือไม่ว่าจะลอกทั้งหมด แล้วก็ใส่ชื่อของตนเองลง ไปทึกทักเอาว่าเป็นของตน การกระทำเช่นนี้ถือว่ามีผิดจริยธรรมอย่างยิ่ง ซึ่งผลจากการพฤติกรรม ดังกล่าวทำให้เกิดความเสียหายแก่ตนเอง และหนังสือพิมพ์ที่ลงพิมพ์เรื่องดังกล่าวก็จะเสียหายไป ด้วย แต่ไม่รวมถึง หากนักหนังสือพิมพ์คนใดได้นำข้อเขียนหรือข่าวสารเดิมที่มีอยู่แล้ว นำมาใช้เป็น พื้นฐานเพื่อพัฒนางานเขียนของนักหนังสือพิมพ์คนนั้น โดยได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงข้อเขียนที่มีอยู่ เดิมด้วยสำนวนภาษาการเขียนของตนเอง พร้อมกับใส่ข้อมูลใหม่ๆ ที่ตนเองหามาเพิ่มเติมเข้าไป จนกลายเป็นงานชิ้นใหม่ขึ้นมาได้ เมื่อเป็นอย่างนี้แล้วก็ไม่ได้ถือว่ามีผิดหลักจริยธรรมแต่อย่างใด เพราะข้อเท็จจริงหรือความจริงที่มีอยู่ เป็นสิ่งที่ไม่มีใครสามารถจดทะเบียนลิขสิทธิ์ถือเอาเป็น เจ้าของได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ใครๆ ก็สามารถเอาไปใช้ประโยชน์ได้นั่นเอง

นอกจากนี้ยังมี จริยธรรมสำหรับบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ที่สามารถใช้ เป็นข้อเตือนใจของนักหนังสือพิมพ์อีกด้วย

1. หน้าที่และความรับผิดชอบที่สำคัญของหนังสือพิมพ์ คือต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และให้ความคิดเห็นที่ซื่อสัตย์ต่อผู้อ่าน ด้วยวิธีการนำเสนอที่ให้อ่านรู้สึกเพลิดเพลิน ไม่ใช่มุ่งจะขายข่าวเพื่อรายได้แต่เพียงอย่างเดียว
2. หนังสือพิมพ์ต้องไม่ตกเป็นเครื่องมือของการโฆษณาชวนเชื่อหรือเจตนาอันสกปรกจากกลุ่มบุคคลใด
3. หนังสือพิมพ์ต้องไม่ตกเป็นเครื่องมือเข้ารับใช้ของรัฐบาล หรือหน่วยงานอำนาจใดๆ
4. หนังสือพิมพ์ต้องระลึกอยู่เสมอว่า คือผู้นำแสงสว่างมาสู่สังคม ไม่ใช่ผู้ทำลายสังคม
5. หนังสือพิมพ์ต้องช่วยขยายขอบเขตของการเรียนรู้ของประชาชนออกไปอย่างไม่มีหยุดยั้ง
6. หนังสือพิมพ์ต้องเป็นผู้ที่ช่วยพยายามลดความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ใช่เป็นผู้ซ้ำเติม
7. หนังสือพิมพ์ต้องเป็นผู้ที่สะท้อนการทำงานของรัฐบาลอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้รัฐบาลหาแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องให้ดียิ่งขึ้น
8. หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือที่กระตุ้นและถ่ายทอดความคิดเห็นของสาธารณชนต่อข้อปัญหาต่างๆ ไปสู่ผู้มีอำนาจ
9. หนังสือพิมพ์ต้องสร้างความเข้าใจ ความปรองดองให้เกิดแก่คนในชาติ และประชาชนระหว่างประเทศได้ ไม่ใช่ก่อให้เกิดความแตกแยก
10. หนังสือพิมพ์ต้องเป็นผู้จุดประเด็นปัญหาสาธารณะให้เกิดขึ้น เพื่อประโยชน์ของสาธารณะเอง
11. หนังสือพิมพ์มีสิทธิและหน้าที่ที่ต้องเปิดโปงข้อเท็จจริงสาธารณะที่หน่วยงานจากภาครัฐพยายามจะปิดบังข้อมูลดังกล่าว เพื่อให้เป็นประโยชน์ของสาธารณชน

12. ด้านฝ่ายภาครัฐเองก็พยายามจะตำหนิหนังสือพิมพ์ที่มักจะคอยเปิดโปงสิ่งต่างๆ

13. จากการที่หนังสือพิมพ์พยายามปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองเพื่อประโยชน์ที่แท้จริงแก่สาธารณชน จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่หนังสือพิมพ์จะสร้างศัตรูให้เกิดขึ้นพร้อมๆ ไปด้วย

14. หนังสือพิมพ์มีหน้าที่และบทบาทที่จะต้องเผยแพร่ข้อเท็จจริงไปสู่สาธารณะให้ทราบโดยทั่วกัน

15. อุดมการณ์ของหนังสือพิมพ์ คือการสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นในสายตาประชาชน และรักษาสิ่งนั้นให้หนักแน่นมากยิ่งขึ้นนั่นเอง

นายบุญเลิศ คชายุทธเดช บรรณาธิการอาวุโส มติชน กล่าวว่สภาพแวดล้อมทางสังคม การเมืองยังไม่เอื้อที่จะทำให้เกิดกลไกการกำกับดูแลและควบคุมกันเองของสื่อมวลชน ซึ่งสถานการณ์การเมืองยังลุ่มลุกคลุกคลาน และมีให้เห็นว่าสื่อยังถูกแทรกแซงโดยรัฐ นอกจากนี้ สื่อกันเองยังเน้นนำเสนอข่าวแข่งขันในเชิงธุรกิจมากกว่ารับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ กลุ่มนายทุนก็ยังเฝินกับหลักจริยธรรมของสื่อมวลชนที่เข้มงวดด้วย อย่างไรก็ตาม ในช่วงนี้เป็นวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่แบ่งเลื่อสื่เลือกข้าง ส่งผลกระทบให้สื่อก็มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายอีกด้วย ดังนั้น การนำเสนอข่าวปราศจากอคติ และแสดงความเห็นอย่างเที่ยงธรรม เป็นสิ่งที่ทำทำยที่องค์กรวิชาชีพแต่สื่อจะมีกลไกการกำกับดูแลและควบคุมกันเอง และหาจุดลงตัวในด้านจริยธรรมได้อย่างไร

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าสื่อมวลชนแม้จะทำงานภายใต้ความกดดันทางการเมืองและระบบธุรกิจซึ่งมุ่งหมายแสวงหากำไรมาสู่กิจการ จริยธรรมของนักวิชาชีพสื่อสารมวลชนจึงเกี่ยวพันกับเงื่อนไขทางสังคม การเมืองและเงื่อนไขทางธุรกิจ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะมีความหมิ่นเหม่ และการขัดแย้งต่อผลประโยชน์ จริยธรรมจึงเป็นเครื่องกำกับที่สำคัญในการที่จะให้นักหนังสือพิมพ์อยู่ในกรอบของจริยธรรมทางวิชาชีพ ปัญหาทางด้านจริยธรรมและการพัฒนามาตรฐานทางวิชาชีพนั้น ยังเป็นปัญหาสำคัญที่ทุกฝ่ายในสังคม ไม่ว่าจะเป็นสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ผู้บริหารองค์กรสื่อ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ และผู้บริโภคสื่อ จะต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาเพื่อให้สื่อมวลชนในอนาคต สามารถทำหน้าที่แสดงความรับผิดชอบอยู่ในกรอบของจริยธรรม ควบคู่ไปกับการอยู่รอดทางธุรกิจได้อย่างกลมกลืนกันมากที่สุด

4.3.2 ข้อบังคับการหนังสือพิมพ์แห่งชาติว่าด้วยเรื่องรางวัลรื่องทุกข์

อาศัยอำนาจธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่สาม พ.ศ. 2548 ข้อ 18 (4) และข้อ 30 คณะกรรมการสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ มีมติเห็นชอบให้ตราข้อบังคับสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ว่าด้วยวิธีพิจารณาเรื่องรางวัลรื่องทุกข์ พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2549 ในข้อบังคับนี้มี คณะอนุกรรมการ หมายถึง คณะอนุกรรมการพิจารณาเรื่องรางวัลรื่องทุกข์ ตามข้อบังคับว่าด้วยวิธีพิจารณาเรื่องรางวัลรื่องทุกข์ พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2549 หรือที่เรียกว่าคณะอนุกรรมการรับเรื่องรางวัลรื่องทุกข์ ตามธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2548 คณะกรรมการ หมายถึง คณะกรรมการสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ตามธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2548 จริยธรรม หมายถึง จริยธรรมแห่งผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ตามข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2541 เรื่องรางวัลรื่องทุกข์ หมายถึง การร้องเรียนเรื่องจริยธรรมของหนังสือพิมพ์ หรือผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ โดยเป็นไปตามขั้นตอนที่บัญญัติเอาไว้ในข้อบังคับการหนังสือพิมพ์แห่งชาติว่าด้วยเรื่องรางวัลรื่องทุกข์ดังต่อไปนี้

ข้อบังคับการหนังสือพิมพ์แห่งชาติว่าด้วยเรื่องรางวัลรื่องทุกข์ พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2549 อาศัยอำนาจธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่สาม พ.ศ. 2548 ข้อ 18 (4) และข้อ 30 คณะกรรมการสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ มีมติเห็นชอบให้ตราข้อบังคับสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ว่าด้วยวิธีพิจารณาเรื่องรางวัลรื่องทุกข์ พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2549 ไว้ดังต่อไปนี้

หมวด 1 บททั่วไป

ข้อ 1 ข้อบังคับนี้หมายถึง ข้อบังคับสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ว่าด้วยวิธีพิจารณาเรื่องรางวัลรื่องทุกข์ พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2549

ข้อ 2 ให้ยกเลิกข้อบังคับสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ว่าด้วยวิธีพิจารณาเรื่องรางวัลรื่องทุกข์ พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2546 และให้ใช้ข้อบังคับนี้ ตั้งแต่วันถัดจากประกาศนี้เป็นต้นไป

ข้อ 2 ในข้อบังคับนี้

คณะกรรมการ หมายถึง คณะกรรมการพิจารณาเรื่องรางวัลทุกซ์ ตามข้อบังคับว่าด้วยวิธีพิจารณาเรื่องรางวัลทุกซ์ พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2549 หรือที่เรียกว่าคณะกรรมการรับเรื่องรางวัลทุกซ์ ตามธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2548

คณะกรรมการ หมายถึง คณะกรรมการสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ตามธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2548

จริยธรรม หมายถึง จริยธรรมแห่งผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ตามข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2541 เรื่องรางวัลทุกซ์ หมายถึง การร้องเรียนเรื่องจริยธรรมของหนังสือพิมพ์ หรือผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์

หมวด 2 การร้องเรียน

ข้อ 4 การร้องเรียนว่าข้อความหรือภาพที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ หรือพฤติกรรมของผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ที่สังกัดสมาชิก ซึ่งผู้เสียหายเห็นว่าขัดต่อข้อบังคับสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2541 ให้แจ้งเป็นหนังสือพร้อมด้วยหลักฐานต่อหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น เพื่อบรรเทาความเสียหายตามควรแก่กรณี

ข้อ 5 เมื่อผู้เสียหายได้ดำเนินการตามข้อ ๔ แล้วถูกปฏิเสธหรือเพิกเฉย หรือการบรรเทาความเสียหายไม่เป็นที่พอใจ ผู้เสียหายมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาต่อไป

ข้อ 6 เมื่อความปรากฏว่าข้อความหรือภาพในหนังสือพิมพ์ หรือพฤติกรรมของผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ขัดต่อจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ผู้เสียหายหรือบุคคลใดๆ มีสิทธิร้องเรียนว่าข้อความหรือภาพหรือพฤติกรรมนั้น ขัดต่อจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ต่อคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาได้

ข้อ 7 การยื่นคำร้องเรียนหนังสือพิมพ์หรือผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ว่ากระทำ การขัดต่อจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ให้กระทำเป็นหนังสือระบุ ชื่อ อายุ ภูมิลำเนา ที่อยู่ อาชีพ ตำแหน่งหน้าที่ พร้อมด้วยหลักฐานแห่งข้อกล่าวหาและลายมือชื่อของผู้ร้องเรียน และชื่อ ที่อยู่ ตำแหน่งหน้าที่ หรือหนังสือพิมพ์ที่ต้องการร้องเรียน ต่อคณะกรรมการ เพื่อดำเนินการพิจารณาตามข้อบังคับ

ข้อ 8 ในกรณีที่ไมปรากฏลายมือชื่อของผู้ร้องเรียนโดยแจ้งชัด หากเป็นเรื่องที่ปรากฏว่ามีมูลหรือมีเหตุอันควรรับไว้พิจารณา คณะกรรมการจะรับไว้พิจารณาตามธรรมนูญฯ ข้อ 21 (2) ก็ได้

การร้องเรียน สามารถกระทำได้โดยผ่านทางเว็บไซต์ของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ โดยผู้ร้องเรียนจะต้องลงลายมือชื่อในสำเนาหนังสือร้องเรียนที่สภาการ หนังสือพิมพ์แห่งชาติ กำหนดภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ

ข้อ 9 การร้องเรียนให้กระทำภายในกำหนดเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันที่ผู้ร้องเรียนทราบเรื่อง แต่หากคณะกรรมการเห็นสมควรจะรับไว้พิจารณาตามธรรมนูญฯ ข้อ 22(3) ก็ได้

หมวด 3 การรับเรื่องร้องเรียน

ข้อ 10 เรื่องร้องเรียนตามหมวด 2 ให้คณะกรรมการพิจารณาเรื่องร้องเรียนหากเห็นว่าเรื่องร้องเรียนนั้น ไม่ขัดต่อข้อบังคับฯ ในหมวด 2 และไม่ต้องห้ามตามธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ข้อ 22 ก็ให้รับเรื่องร้องเรียนนั้นไว้พิจารณา

ข้อ 11 เรื่องที่คณะกรรมการเห็นว่า เป็นเรื่องสำคัญ หรือมีเหตุอันควรสงสัยเกี่ยวกับข้อความหรือภาพที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ที่เป็นสมาชิก หรือจากพฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ที่สังกัดสมาชิก ขัดต่อข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ คณะกรรมการมีอำนาจหยิบยกขึ้นพิจารณาและดำเนินการตามข้อ 21 (2) แห่งธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติก็ได้

ข้อ 12 ในกรณีที่คณะกรรมการ หรือคณะกรรมการมีมติไม่รับเรื่องไว้พิจารณา ให้คณะกรรมการแจ้งให้ผู้ร้องเรียนทราบพร้อมแสดงเหตุผล ภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่งไม่รับเรื่องร้องเรียน

ผู้ร้องเรียนมีสิทธิยื่นอุทธรณ์คำสั่งไม่รับเรื่องร้องเรียนต่อคณะกรรมการภายในสิบห้าวัน นับแต่วันทราบคำสั่ง คำวินิจฉัยของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด

ข้อ 13 เมื่อคณะกรรมการมีมติรับเป็นคำร้องเรียนไว้พิจารณา ให้คณะกรรมการแจ้งให้ผู้ถูกร้องเรียนและหนังสือพิมพ์ต้นสังกัดที่ผู้ถูกร้องเรียนเป็นสมาชิกทราบ พร้อมกับส่งเรื่องร้องเรียน เพื่อให้ผู้ถูกร้องเรียนชี้แจงหรือแก้ข้อร้องเรียนภายในสิบห้าวัน

ข้อ 14 การสละสิทธิชี้แจงหรือแก้ข้อร้องเรียน หรือกรณีที่ถูกผู้ร้องเรียนนำเรื่องที่ถูกร้องเรียนไปดำเนินคดีกับผู้ร้องเรียน ไม่เป็นเหตุให้การพิจารณาเรื่องร้องเรียนเป็นอันยุติลง

หมวด 4 การพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์

ข้อ 15 เพื่อประโยชน์ต่อการพิจารณา คณะอนุกรรมการจะแต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะเรื่องก็ได้

ข้อ 16 ให้คณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงานเฉพาะเรื่องมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (1) แสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน ทั้งพยานบุคคล พยานเอกสารและวัตถุพยานจากผู้ร้องเรียน ผู้ถูกร้องเรียน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้มีอำนาจเชิญบุคคลมาให้ถ้อยคำหรือขอเอกสารหลักฐานจากผู้ที่เกี่ยวข้องให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริง เพื่อประกอบการพิจารณาและสรุปความเห็นเสนอต่อคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณา (2) การพิจารณาข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานทั้งหมดทุกประเภทให้ใช้วิธีการไต่สวน และค้นหาความจริงโดยให้รับฟังบันทึกคำพยานที่ได้ทำขึ้นและเสนอต่อคณะอนุกรรมการพิจารณาประกอบการวินิจฉัยชี้ขาดได้ (3) เรื่องร้องเรียนระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ด้วยกัน ให้คณะอนุกรรมการดำเนินการไกล่เกลี่ยประนีประนอมตามที่เห็นสมควรได้

ข้อ 17 เมื่อคณะอนุกรรมการพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์เสร็จแล้ว ให้แจ้งผลการพิจารณาให้คู่กรณี และหนังสือพิมพ์ต้นสังกัดสมาชิกทราบภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่การพิจารณาเสร็จสิ้น

ข้อ 18 การพิจารณาวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการ จะต้องปรากฏชื่อผู้ร้องเรียน ผู้ถูกร้องเรียน ตำแหน่ง หน้าที่ สังกัดหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นสมาชิกถึงข้อกล่าวหาและคำแก้ข้อกล่าวหาพยานหลักฐาน ข้อเท็จจริงในการพิจารณา และผลการพิจารณาว่าประพฤติผิดจริยธรรมหรือไม่ ข้อไหน ประการใด และวัน เดือน ปี ของคำพิจารณาวินิจฉัย พร้อมด้วยความรับผิดชอบตามธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์

ข้อ 19 การประชุมของคณะอนุกรรมการ จะต้องเมื่ออนุกรรมการเข้าประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของคณะอนุกรรมการ การลงมติให้ถือเสียงข้างมากของที่ประชุม

ข้อ 20 บรรดาเอกสารและถ้อยคำสำนวน ต้องมีการบันทึกเก็บไว้เป็นหลักฐาน ไม่อาจเปิดเผยได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากประธานคณะอนุกรรมการ

ข้อ 21 หากคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาของคณะกรรมการ โดยเห็นว่ายังมีพยานหลักฐานหรือเหตุผลอื่นที่ยังไม่ได้พิจารณา ให้ยื่นคำคัดค้านต่อ คณะกรรมการ พร้อมด้วยพยานหลักฐานและเหตุผลเพิ่มเติมภายในยี่สิบวัน นับแต่วันที่ ได้รับทราบผลการพิจารณา ถ้าไม่มีการคัดค้านให้คณะกรรมการส่งเรื่องให้คณะกรรมการเพื่อ พิจารณา วินิจฉัยเป็นที่สุดต่อไป

หมวด 5 การพิจารณาอุทธรณ์

ข้อ 22 เมื่อมีการคัดค้านผลการพิจารณาของคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการส่ง คำคัดค้านให้คณะกรรมการ เพื่อพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ต่อไป โดยเร็ว

ข้อ 23 ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์เป็นรายกรณี ประกอบด้วยกรรมการสภาการหนังสือพิมพ์ฯ หรือผู้ทรงคุณวุฒิตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ซึ่งมีไม่ใช่เป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือเคยเกี่ยวข้องในการพิจารณาเรื่องนี้มา ก่อน จำนวนไม่เกิน ๗ คน เพื่อพิจารณาคำคัดค้าน ผลการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาเรื่องราວ້ອງทุกข์

ข้อ 24 เมื่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ พิจารณาเสร็จแล้ว ให้ส่งผลให้ คณะกรรมการพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

หมวด 6 การแจ้งผลคำวินิจฉัย

ข้อ 25 ให้เลขาธิการสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ แจ้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ให้ คู่กรณีและหนังสือพิมพ์ที่สังกัดสมาชิกให้ทราบภายในกำหนดเวลา 30 วัน นับแต่วันที่ คณะกรรมการมีคำวินิจฉัย

ข้อ 26 คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้นำความตามข้อบังคับข้อ ๑๘ มาใช้โดยอนุโลม

ข้อ 27 ในกรณีที่คณะกรรมการพิจารณาวินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องเรียน ประพฤติผิดจริยธรรม ให้ประธานคณะกรรมการฯ แจ้งมติความรับผิดชอบทางจริยธรรมให้หนังสือพิมพ์ฉบับสังกัดสมาชิกที่ ถูก ร้องเรียนเพื่อดำเนินการตามข้อธรรมนุญสภาการหนังสือพิมพ์ฯ หมวด 5 ข้อ 26 ต่อไป

หมวด 7 บทเฉพาะกาล

ข้อ 28 เรื่องร้องเรียนที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาตามข้อบังคับสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ว่าด้วยวิธีพิจารณาเรื่องร่ำร้องทุกข์ พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2546 ให้ดำเนินการพิจารณาต่อไปจนเสร็จสิ้นกระบวนการพิจารณาตามข้อบังคับเดิม

ประกาศ ณ วันที่ 30 พฤศจิกายน 2549 สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ

จึงกล่าวได้ว่า สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติเกิดจากการรวมตัวกันของผู้ประกอบกิจการสื่อหนังสือพิมพ์ ตั้งเป็นองค์กรอิสระเพื่อควบคุมกันเอง โดยปราศจากการควบคุมของรัฐ และได้มีการประกาศเจตนารมณ์ว่าจะอยู่ภายใต้ธรรมนูญแห่งวิชาชีพของสภาการหนังสือพิมพ์ฯ พร้อมทั้งจัดทำข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ฯ ไว้เป็นหลักในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนด้วย สภาการหนังสือพิมพ์ฯ ยังได้เปิดรับเรื่องร้องทุกข์จากประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการเสนอข่าวของสื่อมวลชนด้วย โดยมีขั้นตอนการพิจารณาดังนี้คือ เมื่อได้รับเรื่องร้องเรียนเข้ามาคณะกรรมการพิจารณาเรื่องร่ำร้องทุกข์จะส่งหนังสือให้หนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวข้องชี้แจงกลับมา หลังจากนั้นจึงพิจารณาได้ส่วนข้อเท็จจริงโดยยึดหลักข้อมูลที่ถูกต้องและรอบด้าน ก่อนส่งเรื่องต่อให้คณะกรรมการพิจารณาต่อไป เมื่อผลการพิจารณาของคณะกรรมการออกมาว่าหนังสือพิมพ์ละเมิดจริยธรรมจึงดำเนินการส่งหนังสือไปยังหนังสือพิมพ์นั้นๆ เพื่อพิจารณาลงโทษผู้ที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียน พร้อมทั้งส่งคำวินิจฉัยให้ผู้ร้องเรียนทราบ หากผู้ร้องเรียนไม่พอใจผลการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาเรื่องร่ำร้องทุกข์ สามารถอุทธรณ์ได้ ซึ่งถือเป็นการพิจารณา 2 ชั้น บางกรณีอาจมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ ผู้เสียหายอาจดำเนินการฟ้องร้องตามกฎหมายเพื่อเอาผิดได้ทั้งทางแพ่งและทางอาญา และตามข้อกฎหมายนั้นสื่อมวลชนสามารถฟ้องร้องได้เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามในกรณีมีการฟ้องร้องตามกฎหมายแล้ว สภาการหนังสือพิมพ์ฯ ไม่สามารถเข้าไปดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงได้ เพราะอาจเป็นการละเมิดอำนาจศาล

4.3.3 จริยธรรมวิชาชีพของหมวดนักข่าวแห่งประเทศไทย

สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย (Thai Journalists Association - TJA) เป็นองค์กรวิชาชีพของสื่อมวลชนซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2543 โดยการรวมกันของสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย (พ.ศ.2498 - พ.ศ.2543) กับสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย (พ.ศ.2508 - พ.ศ.2543) โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความเป็นเอกภาพในองค์กร

วิชาชีพสื่อมวลชน ให้สามารถทำหน้าที่ผดุงไว้ซึ่งมาตรฐานทางวิชาชีพ และ จริยธรรมของสื่อมวลชนไทยได้อย่างเข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยมีนโยบายในการดำเนินงาน

1. พัฒนาความเป็นปึกแผ่นขององค์กรวิชาชีพหลังการรวมสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทยและสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยเป็นสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย
2. ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ ยึดมั่นในจริยธรรมและความเป็นกลาง เพื่อให้เกิดการยอมรับและน่าเชื่อถือในวิชาชีพต่อสังคม
3. พัฒนาการประกอบวิชาชีพ โดยเน้นการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้นำทางความคิด
4. สร้างและส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาคมฯ สมาชิก องค์กรผู้ประกอบการธุรกิจสื่อมวลชน และองค์กรวิชาชีพในต่างประเทศ โดยให้มีการตรวจสอบและควบคุมจริยธรรมระหว่างสื่อมวลชนด้วยกันเอง โดยที่ประชุมใหญ่สมาชิกของสมาคมจะเลือกตั้งคณะกรรมการควบคุมจริยธรรมจำนวน 5 คน เพื่อทำหน้าที่ในการดูแลจรรยาบรรณนักหนังสือพิมพ์ให้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของสมาชิกสมาคม ให้เป็นไปตาม จริยธรรมวิชาชีพของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ดังต่อไปนี้

จริยธรรมวิชาชีพของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

1. ส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของการเสนอข่าวและความคิดเห็น
2. ให้ประชาชนได้ทราบข่าวเฉพาะที่เป็นจริง การเสนอข่าวสารใด ๆ ออกพิมพ์โฆษณาเผยแพร่ ถ้าปรากฏว่าไม่ตรงต่อความเป็นจริง ต้องรีบจัดการแก้ไขให้ถูกต้องโดยเร็ว
3. ในการได้มาซึ่ง ข่าว ภาพ หรือข้อมูลอื่นใด มาเป็นของตน ต้องใช้วิธีการที่สุภาพและซื่อสัตย์เท่านั้น
4. เคารพในความไว้วางใจของผู้ให้ข่าว และรักษาไว้ซึ่งความลับของแหล่งข่าว
5. ปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยมุ่งหวังต่อสาธารณประโยชน์ ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว หรือหมุ่คณะโดยไม่ชอบธรรม

6. ไม่กระทำการอันเป็นการบั่นทอนเกียรติคุณของวิชาชีพ หรือความสามัคคีของเพื่อนร่วมวิชาชีพ

Code of Conduct for Members' Thai Journalists Association

1. Promote and maintain freedom of expression and news reporting.
2. Provide only accurate news information and arrange to correct those found to be inaccurate.
3. Be Polite and honest in discharging function, especially in obtaining documents, photographs and other informant materials useful for news reports.
4. Respect the confidentiality of news sources.
5. Perform duties for the greatest benefit of the public and restrain from seeking self-gain and from being an instrument of any group of people.
6. Refrain from any act that may be damaging to the profession's integrity and image.

ผู้เขียนมีความเห็นว่าจากจริยธรรมวิชาชีพของสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์ของไทยได้มีการกล่าวให้โดยเฉพาะข้อ 2) ให้ประชาชนได้รับทราบข่าวเฉพาะที่เป็นจริง การเสนอข่าวสารใด ๆ ออกพิมพ์โฆษณาเผยแพร่ ดังไม่ตรงกับความจริง ต้องรับจัดการแก้ไขให้ถูกต้องโดยเร็ว

“การจัดการแก้ไขให้ถูกต้องโดยเร็ว” ของการเสนอข่าวไม่ตรงกับความเป็นจริง บัญญัติก็คือว่า เพียงแต่แก้ไขจัดการให้ถูกต้องโดยเร็วแต่การที่นำเสนอข่าวไม่ถูกต้องกับความเป็นจริงทำให้เกิดความเสียหายไปแล้วเช่นนี้ การแก้ไขให้ถูกต้องเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอกับผลเสียหายที่นำเสนอข่าวไม่ถูกต้องไปแล้ว ควรจะมีการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบต่อการเสนอข่าวที่ไม่ตรงกับความจริงด้วย การเยียวยานั้นเป็นการกู้ศักดิ์ศรีผู้เสียหายของผู้ที่ตกเป็นข่าวให้กลับคืนมาดั้งเดิม จะเป็นการยุติธรรมกับผู้ที่ได้รับผลเสียหาย มากกว่าที่เพียงแก้ไขจัดการให้ถูกต้องเท่านั้น ซึ่งเป็นข้อที่น่าคิดว่า ในกรณีการแก้ไขให้ถูกต้องโดยเร็วจะทำ

ทันกับความเสียหายที่เกิดขึ้นไปแล้วหรือไม่ และมีขอบเขตวิถีทางเพียงไรในการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ถูกระทบสิทธิ นอกจากการเรียกช่องทางแพ่งฐานละเมิดทำให้เสียหายซึ่งเป็นการยากลำบากหากประชาชนหรือผู้ต้องหาหรือว่าเลยต้องใช้สิทธิทางศาลเพื่อให้ได้รับความเป็นธรรมจากการเสนอข่าวละเมิดประจักษ์กระทบสิทธิ และในความเป็นจริงการฟ้องร้องหนังสือพิมพ์ก็มักจะเกิดขึ้นน้อยมากเพราะการมีเรื่องกับสื่อเป็นสิ่งที่ประชาชนเองรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ยุ่งยากและเหมือนเป็นการเอาไม้ซีกมางัดไม้ซุง ทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี อีก ดังนั้น นอกจากการจัดการแก้ไขให้ถูกต้องโดยเร็วแล้วต้องมีวิธีนั้นคือชื่อเสียงของผู้ที่ได้รับผลกระทบให้ได้รับการกลับคืนเยียวยาอย่างปกติที่สุด เสมือนก่อนที่เขามีได้ตกเป็นข่าวเช่นนั้นไปด้วย

4.4. การตรวจสอบโดยองค์กรภายนอก

นอกจากการตรวจสอบควบคุมกันเองโดยองค์กรหนังสือพิมพ์ ปัจจุบัน หนังสือพิมพ์ มีการกำกับดูแล 2 ประการซึ่งถือเป็นการควบคุมกันเองคือ

1. พ.ร.บ. จดแจ้งการพิมพ์ กำหนดให้หนังสือพิมพ์ ต้องจดแจ้งการพิมพ์กับทางราชการ ในการประกอบการ
2. การควบคุมจริยธรรมโดยการกำกับดูแลกันเองผ่านสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ยังมีการควบคุมโดยองค์กรภายนอก โดยเป็นการควบคุมโดย ศาล เจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรอิสระ และการควบคุมตรวจสอบโดยประชาชน และสังคม (Social sanction) ซึ่งจะทำการศึกษาโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.4.1 ศาล

ข่าวสารที่สื่อมวลชนนิยมนำออกเผยแพร่ผ่านสื่อของตน ได้แก่การฟ้องร้องและการดำเนินคดีในศาลสำหรับเรื่องราวอันเป็นที่สนใจของประชาชน ไม่ว่าจะเกิดจากเนื้อหาของคดีหรือความมีชื่อเสียงหรือฐานะทางสังคมของคู่ความ การรายงานข่าวสารของสื่อมวลชนสำหรับการดำเนินคดีในศาลบางครั้งมีการรายงานข่าวผิดเพี้ยนจากความเป็นจริงอันอาจเกิดจากความรีบเร่งในการนำเสนอข่าว หรือผู้รายงานข่าวหรือบรรณาธิการสอดแทรกความคิดเห็นของตนลงไปในเรื่องข่าวหรือบางครั้งอาจเกิดจากความไม่รู้ขั้นตอนทางกฎหมาย ทำให้ข่าวที่นำเสนอมีลักษณะซึ่งนำความคิดเห็นของประชาชนไปในทางที่ผิดๆ อันอาจกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของศาล จึงจำเป็นต้องมีมาตรการควบคุมการเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนโดยทางศาล

หนังสือพิมพ์ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนเป็นผู้ทำหน้าที่เสนอข่าวสารต่าง ๆ รวมทั้งข่าวสารการพิจารณาคดีด้วยเช่นกัน การเสนอข่าวในการพิจารณาคดีของศาลนั้นจะต้องมีขอบเขตอย่างไร จึงจะถือว่าไม่เป็นการละเมิดอำนาจศาล การที่หนังสือพิมพ์เสนอข่าววิพากษ์วิจารณ์ศาลเข้าลักษณะในการละเมิดอำนาจศาลเป็นการทำท่าละเมิดโดยชอบ ศาลจึงต้องไต่สวนลงโทษทันทีไม่ได้ “การละเมิดอำนาจศาล โดยอ้อม” หมายถึง การทำละเมิดใด ๆ ที่ได้กระทำลงนอกศาลเป็นการทำละเมิดโดยตรง และการกระทำนั้นมีความโน้มเอียงที่จะเป็นการดูแคลนทำให้เสื่อมความเคารพนับถือ สอดแทรกขัดขวาง หรือก่อกวนการบริหารความยุติธรรมของศาล

ผู้เขียนจะทำการศึกษาในส่วนที่ศาลมีการควบคุมเกี่ยวกับการเสนอข่าว และเผยแพร่ภาพของหนังสือพิมพ์ อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ หนังสือพิมพ์ต้องรับผิดชอบต่อการเสนอข่าวที่อาจกระทบต่อชื่อเสียง การหมิ่นประมาท การละเมิดอำนาจศาลและการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายอย่างอื่น การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ดังต่อไปนี้

4.4.1.1 ความผิดฐานหมิ่นประมาท

ดังที่ท่านอาจารย์ จิตติ ติงศภัทย์ ได้กล่าวไว้ว่า “การที่หนังสือพิมพ์ลงข้อความหมิ่นประมาทนั้น หาได้ถือสิทธิเป็นพิเศษไปกว่าคนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่หนังสือแต่ประการใดเลย” (Rousset&Pergin No.125, Ranchhodas& Thakore S.499 p.1068) และ “ หนังสือพิมพ์ไม่มีสิทธิยิ่งกว่าสามัญชนที่จะตีพิมพ์ผู้ใด และถ้าการโฆษณาในหนังสือพิมพ์เป็นทางเดียวที่ตีพิมพ์ได้ นั้น ข้อความนั้นก็ได้รับการยกเว้นในฐานะการป้องกันประโยชน์อันชอบด้วยกฎหมาย “ (Manual of Germany Law / No, 106 p.106)

สื่อมวลชนมีหน้าที่ให้ข่าวเสนอความจริงเพื่อสนองตอบประโยชน์สาธารณะ บางครั้งการทำหน้าที่เพื่อให้สังคมได้รู้ความจริงแพร่หลายออกไป อาจทำให้บุคคลใดเสียหายต่อชื่อเสียง เกียรติยศ ผู้เสียหายอาจใช้สิทธิทางกฎหมายฟ้องร้องสื่อมวลชนให้รับผิดชอบอาญา ในความผิดฐานหมิ่นประมาท ถ้าสื่อมวลชนพิสูจน์ได้ว่าข้อหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง สื่อมวลชนไม่ต้องรับโทษ แต่ทั้งนี้ต้องอย่าลืมว่ากฎหมายห้ามมิให้พิสูจน์ ถ้าข้อหาหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความนั้นเป็นการใส่ความเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่ สาธารณะชน หรืออาจถูกฟ้องให้รับผิดชอบทางแพ่ง ในความผิดฐานละเมิดสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งผู้เขียนจะทำการศึกษา ในกรณีหนังสือพิมพ์ต้องรับผิดชอบต่อการเสนอข่าวที่อาจกระทบต่อชื่อเสียง การ

หมิ่นประมาท การละเมิดอำนาจศาลและการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายอย่างอื่น การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ตามลำดับดังนี้

4.4.1.2 การละเมิดอำนาจศาลและการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายอย่างอื่น

ข้อจำกัดเสรีภาพในการเสนอข่าวที่เกี่ยวกับการพิจารณาและพิพากษาคดีของศาล แม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติรับรองการใช้เสรีภาพดังกล่าว แต่ยังเปิดโอกาสให้มีการจำกัดการใช้เสรีภาพดังกล่าวได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 39 วรรค 2 เนื่องจากการใช้เสรีภาพดังกล่าวของสื่อมวลชนอาจส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่น จนทำให้ผู้ได้รับผลกระทบได้รับความเสียหายเป็นอันมากเพราะในปัจจุบันมีสื่อมวลชนดำเนินกิจการอยู่มาราย ทำให้เกิดการแข่งขันการรายงานข่าวที่เน้นความรวดเร็วในการเสนอข่าวสารและความน่าสนใจของข่าวสาร เพื่อยั่วผู้เสพข่าวสารให้คอยติดตามการรายงานข่าวสารของตน จนทำให้ขาดการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาข่าว ทั้งบางครั้งผู้รายงานข่าวสารมีความอคติในการนำเสนอข่าวสาร มีการสอดแทรกความคิดเห็นของตนลงไปในกรรายงานข่าวสาร หรือมีเจตนาที่มีการตัดทอนรายละเอียดของเนื้อหาข่าวที่มีผลให้เนื้อหาของข่าวผิดเพี้ยนไป มิได้มีเพียงการรายงานข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา การจำกัดการใช้เสรีภาพดังกล่าวรัฐธรรมนูญกำหนดเงื่อนไขไว้ว่าต้องเป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชนเนื่องจากเสรีภาพของสื่อมวลชนมิใช่เสรีภาพโดยเด็ดขาดหากแต่รัฐสามารถออกกฎหมายมาจำกัดการใช้เสรีภาพหากกฎหมายดังกล่าวอยู่ในเงื่อนไขตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ดังที่กล่าวมาข้างต้น ข้อจำกัดในการเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนในส่วนที่เกี่ยวกับการรายงานการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล มีบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับได้แก่

(1) **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง** มีการบัญญัติไว้ว่า “มาตรา 32 ผู้ใดเป็นผู้ประพันธ์ บรรณาธิการหรือผู้พิมพ์โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชน ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะรู้ถึงซึ่งข้อความหรือการออกโฆษณาแห่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์เช่นนั้นหรือไม่ ให้ถือว่าได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งในสองอย่าง ดังจะกล่าวต่อไปนี้

1 ไม่ว่าเวลาใดๆ ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์เช่นว่ามานั้นได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีการใดๆ ซึ่งข้อความหรือความเห็นอันเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติกรรม

อื่นๆ แห่งคดีหรือกระบวนการพิจารณาใดๆ แห่งคดี ซึ่งเพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ศาลได้มีคำสั่งห้ามการออกโฆษณาสิ่งเหล่านั้น ไม่ว่าโดยวิธีเพียงแต่สั่งให้พิจารณาโดยไม่เปิดเผย หรือโดยวิธีห้ามการออกโฆษณาโดยชัดแจ้ง

2 หนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ ได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใดๆ ในระหว่างการพิจารณาแห่งคดีไปจนมีคำพิพากษาเป็นที่สุด ซึ่งข้อความหรือความเห็น โดยประสงค์ จะให้มีอิทธิพลเหนือความรู้สึกของประชาชนหรือเหนือศาล หรือเหนือคู่ความหรือเหนือพยานแห่งคดี ซึ่งพอเห็นได้ว่าจะทำให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมไป เช่น

- ก. เป็นการแสดงผิดจากข้อเท็จจริงแห่งคดี หรือ
- ข. เป็นรายงานหรือย่อเรื่องหรือวิภาค ซึ่งกระบวนการพิจารณาแห่งคดี อย่างไม่เป็นกลางและไม่ถูกต้อง หรือ
- ค. เป็นการวิภาคโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งการดำเนินคดีของคู่ความ หรือคำพยานหลักฐานหรือนิสัยความประพฤติของคู่ความหรือพยาน รวมทั้งการแถลงข้อความอันเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของคู่ความหรือพยาน แม้ถึงว่าข้อความเหล่านั้นจะเป็นความจริง หรือ
- ง. เป็นการชักจูงให้เกิดมีคำพยานเท็จ

มาตรา 33 ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใด ให้ศาลนั้นใช้อำนาจสั่งลงโทษโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือทั้งสองวิธีดังจะกล่าวดังต่อไปนี้ คือ

- (ก) ไล่ออกจากบริเวณศาล หรือ
 - (ข) ให้ลงโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ
- การไล่ออกจากบริเวณศาลนั้น ให้กระทำได้ชั่วระยะเวลาที่ศาลนั่งพิจารณา หรือภายในระยะเวลาใดๆ ก็ได้ ตามที่ศาลเห็นสมควร เมื่อจำเป็นจะเรียกให้ตำรวจช่วยจัดการก็ได้ในกรณีกำหนดโทษจำคุกและปรับนั้น ให้จำคุกได้ไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา 36 การนั่งพิจารณาคดีจะต้องกระทำในศาลต่อหน้าคู่ความที่มาศาลและโดยเปิดเผย เว้นแต่...(2) ในคดีเรื่องใด เพื่อความเหมาะสม หรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ถ้าศาลเห็นสมควรจะห้ามมิให้มีการเปิดเผยซึ่งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ต่างๆ ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแห่งคดี ซึ่งปรากฏจากคำคู่ความหรือคำแถลงการณ์ของคู่ความ หรือจากคำพยานหลักฐานที่ได้สืบมาแล้ว ศาลจะมีคำสั่งดังต่อไปนี้ก็ได้

(ก) ห้ามประชาชนมิให้เข้าฟังการพิจารณาทั้งหมดหรือแต่บางส่วน แล้วดำเนินการพิจารณาต่อไปโดยไม่เปิดเผย

(ข) ห้ามมิให้ออกโฆษณาข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่างๆ เช่นว่านั้นในบรรดาคดีที่ฟ้องที่ฟ้องขอหย่า หรือฟ้องขายหุ้น หรือฟ้องรับรองบุตร ให้ศาลห้ามมิให้มีการเปิดเผยข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ใดๆ ที่ศาลเห็นเป็นการไม่สมควร หรือพอจะเห็นได้ว่าจะทำให้เกิดการเสียหายอันไม่เป็นธรรมแก่คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ว่าศาลจะได้มีคำสั่งตามอนุมาตรา (2) นี้หรือไม่ คำสั่งหรือคำพิพากษาชี้ขาดคดีของศาลนั้นต้องอ่านในศาลโดยเปิดเผย และมีให้ถือว่าการออกโฆษณาทั้งหมด หรือแต่บางส่วนแห่งคำพิพากษานั้น หรือย่อเรื่องแห่งคำพิพากษาโดยเป็นกลางและถูกต้องนั้นเป็นผิดกฎหมาย...”

บทบัญญัติในกลุ่มนี้ เป็นบทบัญญัติว่าด้วยความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อย่างไรจึงเรียกว่าหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ และบุคคลในฐานะอย่างไรจึงเรียกว่าผู้ประพันธ์ บรรณาธิการและผู้พิมพ์โฆษณา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 32 วรรคสุดท้ายบัญญัติให้นำบทวิเคราะห์ศัพท์ทั้งปวงในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2476 มาใช้บังคับ ซึ่งในปัจจุบัน มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติจัดการพิมพ์ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน กอปรกับพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 5 ลงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 36 ลงวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ได้ประกาศใช้บังคับมานานแล้วบทบัญญัติบางมาตราไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และสถานการณ์ในปัจจุบันนอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพิมพ์อื่นๆ อีกหลายฉบับ บัญญัติรองรับไว้เพียงพอต่อการคุ้มครองประโยชน์ของรัฐและประชาชนแล้ว สมควรยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ และคำสั่งของคณะปฏิรูปดังกล่าว และให้มีกฎหมายว่าด้วยการจัดแจ้ง

การพิมพ์เพื่อวางหลักเกณฑ์ในการรับจดทะเบียนการพิมพ์เป็นหลักฐานให้ทราบว่าผู้ใดเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบของประชาชน ผู้ที่ได้รับความเสียหายในการฟ้องร้องดำเนินคดี ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวกระทำผิดกฎหมายอันเนื่องมาจากเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น โดยมาตรา 3 พรบ.จดทะเบียนการพิมพ์บัญญัติให้ยกเลิก

(1) พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484

(2) พระราชบัญญัติการพิมพ์ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2485

ดังนั้นเมื่อ พรบ.การพิมพ์ถูกยกเลิกโดยพรบ.จดทะเบียนการพิมพ์ นิยามความหมาย สิ่งพิมพ์อย่างไรจึงเรียกว่าหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ และบุคคลในฐานะอย่างไรจึงเรียกว่าผู้ประพันธ์ บรรณาธิการและผู้พิมพ์โฆษณา จึงอยู่ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ ดังต่อไปนี้

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“พิมพ์” หมายความว่า ทำให้ปรากฏด้วยตัวอักษร รูปรอย ตัวเลข แผ่นผั่งหรือภาพโดยวิธีการอย่างใด ๆ

“สิ่งพิมพ์” หมายความว่า สมุด หนังสือ แผ่นกระดาษ หรือวัตถุใด ๆ ที่พิมพ์ขึ้นเป็นหลายสำเนา

“หนังสือพิมพ์” หมายความว่า สิ่งพิมพ์ซึ่งมีชื่อจำหน่ายเช่นเดียวกัน และออกหรือเจตนาจะออกตามลำดับเรื่อยไป มีกำหนดระยะเวลาหรือไม่ก็ตาม มีข้อความต่อเนื่องกันหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้ให้หมายความรวมถึงนิตยสาร วารสาร สิ่งพิมพ์ที่เรียกชื่ออย่างอื่นทำนองเดียวกัน

“ผู้พิมพ์” หมายความว่า บุคคลซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์

“ผู้โฆษณา” หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดให้สิ่งพิมพ์แพร่หลายด้วยประการใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการขายหรือให้เปล่า

“บรรณาธิการ” หมายความว่า บุคคลผู้รับผิดชอบในการจัดทำ และควบคุมเนื้อหาข้อความหรือภาพที่ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ รวมทั้งวัสดุหรือเอกสารที่แทรกในหนังสือพิมพ์โดยความเห็นชอบของบรรณาธิการด้วย

“เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์” หมายความว่า บุคคลซึ่งเป็นเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

สำหรับโทษฐานละเมิดอำนาจศาลมีกล่าวไว้ในมาตรา 33 โดยความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนี้ กฎหมายอนุญาตให้ศาลลงโทษผู้กระทำความผิดได้ทันทีโดยไม่ต้องมีใครฟ้องร้อง และไม่ต้องมีการพิจารณา เพื่อให้ศาลมีอำนาจระงับเหตุขัดขวางการพิจารณาและการอำนวยความสะดวกได้ทันที แต่เนื่องจากการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามมาตรา 32 มิได้กระทำต่อหน้าศาล ศาลต้องทำการไต่สวนหาข้อเท็จจริงก่อนว่าความจริงเป็นอย่างไร และการกระทำของผู้นั้นเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลหรือไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1604/2511) ถ้าศาลสั่งลงโทษผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามข้อ ข. ผู้นั้นย่อมอุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นได้

บทบัญญัติเรื่องละเมิดอำนาจศาลนี้ นำมาใช้สำหรับการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมทุกประเภทไม่ใช่เฉพาะในการพิจารณาคดีแพ่งเท่านั้น ใช้กับการพิจารณาคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ใช้กับการพิจารณาคดีของศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษต่างๆ เช่น ศาลแรงงานตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 31 ใช้กับศาลภาษีตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528 มาตรา 17 ศาลเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 6 ศาลล้มละลายตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 มาตรา 14 ด้วย

สำหรับมาตรา 36 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการนั่งพิจารณาคดีซึ่งบัญญัติรับรองว่าในการนั่งพิจารณาคดีของศาลต้องกระทำในศาลต่อหน้าคู่ความที่มาศาลและโดยเปิดเผยเพื่อเป็นหลักประกันแก่คู่ความว่าศาลจะพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรม และคู่ความจะได้มีสิทธิและโอกาสเต็มที่ที่จะมาฟังการพิจารณา และใช้สิทธิเกี่ยวด้วยกระบวนการพิจารณานั้นๆ แต่บางกรณีศาลมีอำนาจพิจารณาโดยไม่

เปิดเผยได้เพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ โดยศาลอาจมีคำสั่งห้ามประชาชนมิให้เข้าฟังการพิจารณาคดีนั้น ซึ่งได้แก่การพิจารณาคดีเป็นการลับเพราะคดีบางประเภทไม่สมควรพิจารณาโดยเปิดเผย เพราะอาจมีการเปิดเผยเรื่องราวอันไม่สมควรจะเปิดเผย และอาจทำให้คู่ความ พยานหรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ได้รับความอับอาย

หรืออภัยขอตลึง เมื่อศาลมีคำสั่งให้พิจารณาคดีเป็นการลับ จะมีการจำกัดผู้เข้าฟังการพิจารณาคดี เฉพาะแต่คู่ความทนายของคู่ความ พยานที่จะเบิกความและพนักงานของศาลเท่าที่จำเป็นเท่านั้น บุคคลภายนอกจะเข้าฟังการพิจารณาได้ต่อเมื่อศาลอนุญาตเป็นพิเศษ ผลของคำสั่งดังกล่าว นอกจากประชาชนจะเข้าฟังการพิจารณาไม่ได้แล้ว ยังเป็นการห้ามการโฆษณาข้อเท็จจริงหรือ พฤติการณ์แห่งคดีตามมาตรา 32(1) ด้วย นอกจากนี้ศาลอาจอนุญาตให้ประชาชนเข้าฟังการ พิจารณาได้ แต่ห้ามมิให้ออกโฆษณาข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่างๆ ในคดี อย่างไรก็ตาม แม้ศาล จะมีคำสั่งให้พิจารณาเป็นการลับ หรือห้ามมิให้ออกโฆษณาข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์แห่งคดี เมื่อ ศาลพิพากษาชี้ขาดตัดสินคดี ศาลจะห้ามมิให้ใครนำคำพิพากษาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนไป โฆษณาไม่ได้ เว้นแต่การย่อเรื่องแห่งคำพิพากษานั้น ถ้าได้กระทำไปโดยไม่เป็นกลางและไม่ถูกต้อง ก็อาจเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้ตามมาตรา 32 (2)⁴⁹

(2) **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา** มีการบัญญัติไว้ว่า “มาตรา 177 ศาลมีอำนาจสั่งให้พิจารณาเป็นการลับ เมื่อเห็นสมควรโดยพลการหรือโดยคำร้องขอ ของคู่ความฝ่ายใด แต่ต้องเพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความลับอันเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศมิให้ล่วงรู้ถึงประชาชน

มาตรา 178 เมื่อมีการพิจารณาเป็นการลับ บุคคลเหล่านี้เท่านั้นมี สิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้ คือ

- (1) โจทก์และทนาย
- (2) จำเลยและทนาย
- (3) ผู้ควบคุมตัวจำเลย
- (4) พยานและผู้ชำนาญการพิเศษ
- (5) ล่าม
- (6) บุคคลผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องและได้รับอนุญาตจากศาล
- (7) พนักงานศาลและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยแก่ศาล แล้วแต่

จะเห็นสมควร

⁴⁹ มาโนช จรมาศ, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 และ 2 ว่าด้วยบททั่วไป และวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น เล่ม 1, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บรรณาคม, 2519), หน้า 133-139, 146-149

หลักสำคัญประการหนึ่งของการอำนวยความสะดวกธรรมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยก็คือ จะต้องกระทำโดยเปิดเผย ซึ่งหมายความว่าประชาชนมีโอกาสรับรู้การดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นนี้ซึ่งเป็นชั้นที่สำคัญที่สุดได้โดยตลอดไปจนกระทั่งถึงชั้นศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีนั้นเป็นชั้นสุดท้าย การที่ประชาชนรับรู้อาจเป็นการรับรู้ด้วยตนเอง คือเข้าไปฟังการพิจารณาในห้องพิจารณาของศาล (ซึ่งจะมีที่นั่งของประชาชนส่วนหนึ่งจัดให้ไว้) หรือรับรู้ผ่านทางสื่อมวลชนซึ่งมีผู้สื่อข่าวไปฟังแล้วนำมาถ่ายทอดออกสู่สาธารณชน ส่วนการพิจารณาในศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา โดยปกติเป็นการนำสำนวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่งแล้วทำความเห็นและคำวินิจฉัยออกมาเท่านั้น ไม่มีการสืบพยานในห้องพิจารณาเหมือนศาลชั้นต้นจึงไม่มีกรณีที่ต้องทำโดยเปิดเผยอีก แต่หากมีกรณีที่ศาลเห็นสมควรฟังพยานหลักฐานเพิ่มเติมอีกจากที่ศาลชั้นต้นได้ทำมาแล้ว ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก็ต้องทำโดยเปิดเผยเช่นกัน อย่างไรก็ตามหลักการที่ต้องควบคู่ไปกับการพิจารณาโดยเปิดเผย คือ การคุ้มครองสิทธิของจำเลยที่จะไม่ได้รับการปฏิบัติเยี่ยงผู้กระทำความผิดก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า เป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งรวมถึงการที่ไม่ได้รับการประจานต่อสาธารณชนด้วย ดังนั้นข้อความที่นำเสนอในการพิจารณาคดีของศาล อาจมีข้อความที่น่าจะทำให้จำเลยเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังได้ ดังนั้น โดยปกติศาลจะไม่อนุญาตให้ถ่ายภาพ หรือถ่ายทอดการพิจารณาเพื่อนำเสนอต่อสาธารณชน เว้นแต่เป็นการรายงานข่าวโดยไม่ปรากฏภาพของจำเลยหรือห้องพิจารณาคดี ในกรณีที่คดีที่ประชาชนสนใจจะเข้าฟังการพิจารณามาก แต่ห้องพิจารณาไม่เพียงพอ ศาลจะสามารถถ่ายทอดการพิจารณาออกมาให้ประชาชนได้ดูบริเวณศาลได้หรือไม่ เพราะในปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาการประสานหลักประกันสิทธิที่สำคัญสองสิทธิ คือ สิทธิของประชาชนที่จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และสิทธิของจำเลยที่จะไม่ได้รับการประจาน ซึ่งเป็นปัญหาที่ยังไม่มีข้อยุติขึ้นอยู่กับแนวคิดของแต่ละสังคมว่าให้ความสำคัญกับสิทธิทั้งสองมากน้อยกว่ากันเพียงใด⁵⁰ แต่หลักการพิจารณาโดยเปิดเผย มีข้อยกเว้นได้แก่บทบัญญัติที่ว่าด้วยการพิจารณาเป็นการลับดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 177 ซึ่งกล่าวถึงเหตุที่ศาลพึงสั่งให้มีการพิจารณาลับ และในมาตรา 178 ซึ่งกล่าวถึงตัวบุคคลที่จะอยู่ในห้องพิจารณาระหว่างการพิจารณาลับได้ การพิจารณาลับไม่จำเป็นต้องพิจารณาลับทั้งคดี แต่อาจเป็นการลับเฉพาะข้อเท็จจริงบางตอน จำเลยบางคนหรือพยานบางปากก็ได้ และเมื่อเป็นการลับแล้ว ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดหรือดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหมาย

⁵⁰ ณรงค์ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน, 2545, หน้า 77-78

ของการพิจารณาลับได้⁵¹ มีผู้ให้ความเห็นว่าการพิจารณาลับเป็นเรื่องการพิจารณาซึ่งนำหนักความขัดแย้งระหว่างสิทธิหรือประโยชน์ของรัฐโดยส่วนรวมกับสิทธิหรือประโยชน์ส่วนตัวของเอกชน และเป็นกรณีที่สิทธิหรือประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมมีมากกว่าเท่านั้น⁵²

(3) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มีการบัญญัติไว้ว่า

“มาตรา 73 การพิจารณาคดีในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวให้กระทำเป็นความลับ และเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีเท่านั้นที่มีสิทธิเข้ารับฟังการพิจารณาคดีได้ซึ่งได้แก่

- (1) จำเลย ที่ปรึกษาทนายความของจำเลย และผู้ควบคุมตัวจำเลย
- (2) บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่
- (3) พนักงานศาล และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยแล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร
- (4) โจทก์ และทนายโจทก์
- (5) พยาน ผู้ชำนาญการพิเศษ และล่าม
- (6) พนักงานคุมประพฤติ หรือพนักงานอื่นของสถานพินิจ
- (7) บุคคลอื่นที่ศาลเห็นสมควรอนุญาต

มาตรา 93 ห้ามมิให้ผู้ใดบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูปหรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือโฆษณาข้อความซึ่งปรากฏในทางสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรือในทางพิจารณาคดีของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัว ชื่อสกุล ของเด็กหรือเยาวชนนั้น หรือโฆษณาข้อความเปิดเผยประวัติการกระทำความผิด หรือสถานที่อยู่สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของเด็กหรือเยาวชนนั้นความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่การกระทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาโดยได้รับอนุญาตจากศาลหรือการกระทำที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

⁵¹ คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541, หน้า 89-91

มาตรา 97 การอ่านคำพิพากษาให้กระทำเป็นการลับ และให้นำ มาตรา 73 มาใช้บังคับโดยอนุโลมถ้าอยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ ให้ศาลเรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่มาฟังคำพิพากษาด้วย

มาตรา 98 ในการโฆษณาไม่ว่าด้วยวาจาหรือหนังสือซึ่งคำพิพากษา หรือคำสั่งศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ห้ามมิให้ระบุชื่อหรือแสดงข้อความ หรือกระทำการด้วยประการใดๆ อันจะทำให้รู้จักตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลย เว้นแต่จะได้รับ อนุญาตจากศาล

มาตรา 113 ในการโฆษณาไม่ว่าด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือซึ่งคำ คู่ความ ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ใดๆ ในคดี หรือคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่มีอำนาจ พิจารณาคดีครอบครัว ห้ามมิให้ระบุชื่อ หรือแสดงข้อความ หรือกระทำการด้วยประการใดๆ อัน อาจทำให้รู้จักตัวคู่ความหรือทำให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติคุณของบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือถูกกล่าวถึงในคดี เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล

มาตรา 131 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 93 มาตรา 98 หรือมาตรา 113 ต้อง ระวังโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

การพิจารณาคดีอาญาโดยทั่วไปต้องพิจารณาโดยเปิดเผยด้วยเหตุ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นการพิจารณาลับถือเป็นข้อยกเว้น แต่การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือ เยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดทางอาญาและการอ่านคำพิพากษาต้องกระทำเป็นการลับ และ จำกัตัวบุคคลที่สามารถเข้าฟังการพิจารณาคดีได้ ทั้งนี้เพื่อมิให้ประจันเด็ก และให้มีความเป็น กันเองเหมือนการปรึกษาหารือในครอบครัว⁵³ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 73 และ 97 โดยการให้ ความคุ้มครองแก่เด็กหรือเยาวชน ยังห้ามมิให้มีการบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูปหรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือโฆษณาข้อความซึ่งปรากฏในทาง สอบสวนของพนักงานสอบสวนหรือในทางพิจารณาคดีของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัว ชื่อสกุล ของเด็กหรือเยาวชนนั้นหรือโฆษณาข้อความเปิดเผยประวัติการกระทำความผิด หรือ สถานที่ที่อยู่ สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของเด็กหรือเยาวชนนั้น เว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อ ประโยชน์ทางการศึกษาโดยได้รับอนุญาตจากศาลหรือการกระทำที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของทาง

⁵³ สง่า สีนะสมิต, กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย รามคำแหง, 2515, หน้า 127

ราชการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 93 และในการโฆษณาไม่ว่าด้วยวาจาหรือหนังสือซึ่งคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล ยังห้ามมิให้ระบุชื่อหรือแสดงข้อความ หรือกระทำการด้วยประการใดๆ อันจะทำให้รู้จักตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลยเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 98 โดยมีบทลงโทษผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131 นอกจากนี้คดีแพ่งที่อยู่ใต้นามนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นคดีครอบครัวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองกับผู้ใช้อำนาจปกครอง ในการสืบพยานอาจมีการขูดคู้ประวัติส่วนตัวที่ไม่ดีของอีกฝ่ายมาประจาน ทั้งมีลักษณะเป็นเรื่องส่วนตัวระหว่างคู่ความ ไม่เป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วไปที่จะทราบเรื่องราว หากให้มีการพิจารณาโดยเปิดเผยโดยยอมให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าฟังการพิจารณาได้ ย่อมไม่เป็นผลดีต่อตัวความ กฎหมายจึงกำหนดให้มีการพิจารณาคดีและการอ่านคำพิพากษาเป็นการลับและจำกัดตัวบุคคลที่สามารถเข้าฟังการพิจารณาเช่นเดียวกับคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิด โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 73 การให้ความคุ้มครองดังกล่าวยังให้ความคุ้มครองถึงเนื้อหาในคำพิพากษา โดยในการโฆษณาไม่ว่าด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือซึ่งคำคู่ความ ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ใดๆ ในคดี หรือคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ห้ามมิให้ระบุชื่อหรือแสดงข้อความหรือกระทำการด้วยประการใดๆ อันอาจทำให้รู้จักตัวคู่ความหรือทำให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติคุณของบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือถูกกล่าวถึงในคดี เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 113 โดยมีบทลงโทษสำหรับผู้กระทำการฝ่าฝืนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131

โดยศาลยุติธรรมตรวจพบว่าสื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าว หน่วยงานที่ดูแลเรื่องงานธุรการของศาลยุติธรรม จะมีการออกหนังสือตักเตือนหนังสือพิมพ์ ทั้งการที่ศาลชั้นต้นจะดำเนินการกับผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะมีการกักขังหลายชั้น โดยในศาลชั้นต้นไม่ว่าจะเป็นศาลจังหวัดหรือศาลแขวง เมื่อผู้พิพากษาพบการกระทำที่อาจเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลแล้ว จะต้องมีการปรึกษากับผู้พิพากษาหัวหน้าศาลก่อนดำเนินการ ทั้งยังต้องรายงานเรื่องให้อธิบดีผู้พิพากษาภาคที่มีเขตอำนาจครอบคลุมศาลนั้น ๆ ทราบเรื่องด้วย ส่วนศาลชั้นต้นในส่วนกลางที่เป็นศาลใหญ่ เช่น ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลแพ่งธนบุรีจะมีการวางระเบียบปฏิบัติว่าต้องรายงานเรื่องให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลนั้น ๆ ทราบก่อนดำเนินการเช่นกัน เพื่อเป็นการช่วยกันกรองว่าสมควรดำเนินการกับผู้กระทำการดังกล่าวหรือไม่

มาตรการลงโทษและเยียวยาแก้ไขอื่น

ในกรณีที่สื่อมวลชนมีพฤติการณ์การกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติที่กล่าวมาแล้วกฎหมายได้กำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำการฝ่าฝืนซึ่งมีทั้งโทษจำคุกกระยะสั้นหรือโทษปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามบทบัญญัติที่มีการฝ่าฝืนได้บัญญัติไว้ นอกจากบทบัญญัติของกฎหมายที่มาจำกัดการเสนอข่าวสารการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมตามที่กล่าวมาแล้ว ในส่วนของสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ จากเดิมที่ต่างคนต่างอยู่ ปัจจุบันมีการรวมตัวกันของผู้ที่ทำงานในวงการหนังสือพิมพ์เพื่อที่จะควบคุมกันเอง โดยมีการรวมตัวกันจัดตั้งสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติเพื่อควบคุมดูแลบรรดาสมาชิกที่ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ และต่อมาสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติได้ออกข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของสมาชิก โดยสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2541 ระบุว่า“โดยที่เจ้าของ ผู้ประกอบการ บรรณาธิการ และผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ทั้งหลายได้พร้อมใจกันสถาปนาสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติให้เป็นองค์กรอิสระ ทำหน้าที่ควบคุมกันเอง เพื่อส่งเสริมเสรีภาพ ความรับผิดชอบ สถานภาพผู้ประกอบวิชาชีพและกิจการหนังสือพิมพ์ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนสิทธิการใช้สื่อหนังสือพิมพ์ เพื่อการรับรู้ข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขโดยส่งเสริมให้หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ให้การศึกษแก่ประชาชน รวมทั้งยึดถือความยุติธรรมและความเที่ยงธรรมเป็นหลักในการประกอบวิชาชีพ อาศัยความตามข้อ 5 (1) และข้อ 14 (4) แห่งธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540 คณะกรรมการสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ มีมติเห็นชอบให้ตราข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ไว้ดังต่อไปนี้

หมวด 2 จริยธรรมของหนังสือพิมพ์

- ข้อ 4** หนังสือพิมพ์ต้องยึดถือข้อเท็จจริง ความถูกต้องแม่นยำและความครบถ้วน
- ข้อ 5** หนังสือพิมพ์ต้องนำเสนอข่าวเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนหรือหมู่คณะ
- ข้อ 6** หนังสือพิมพ์ต้องแสดงความพยายามในการให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย
- ข้อ 7** หนังสือพิมพ์ต้องไม่แต่งเติมเนื้อหาสาระของข่าวจนคลาดเคลื่อนหรือเกินจากความเป็นจริง

ข้อ 8 หนังสือพิมพ์ต้องละเว้นการเสนอข่าวเพราะความลำเอียง หรือมีอคติจนเป็นเหตุให้ข่าวนั้นคลาดเคลื่อนหรือเกินจากความเป็นจริง

ข้อ 9 หนังสือพิมพ์ต้องไม่สอดแทรกความคิดเห็นลงในข่าว

ข้อ 10 เมื่อคัดลอกข้อความใดจากหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ หรือแหล่งข้อมูลอื่นๆ ต้องบอกที่มาของข้อความนั้น

ข้อ 11 การเสนอข่าวที่มีการพาดพิง อันอาจเกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือองค์กรใดๆ ต้องแสดงถึงความพยายามในการเปิดโอกาสให้ฝ่ายที่ถูกกล่าวหาแสดงข้อเท็จจริงด้วย

ข้อ 12 ในกรณีที่มีการเสนอข่าวผิดพลาด หนังสือพิมพ์ต้องลงพิมพ์แก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าวโดยไม่ชักช้า

ข้อ 13 หนังสือพิมพ์ต้องไม่เสนอข่าวโดยเล็ดลอดยปราศจากแหล่งที่มา พึงระบุชื่อบุคคลที่ให้สัมภาษณ์หรือให้ข่าวอย่างเปิดเผย เว้นแต่จะมีเหตุอันควรปกปิดเพื่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยของแหล่งข่าว และต้องเป็นประโยชน์ต่อสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของสาธารณชน

ข้อ 14 หนังสือพิมพ์ต้องปกปิดชื่อและฐานะของบุคคลที่ให้ข่าวไว้เป็นความลับ หากได้ให้คำมั่นแก่แหล่งข่าวนั้นไว้ หนังสือพิมพ์ต้องปกปิดนามปากกาหรือนามแฝงที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นไว้เป็นความลับ

ข้อ 15 ในการเสนอข่าวหรือภาพใดๆ หนังสือพิมพ์ต้องคำนึงมิให้ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องให้ความคุ้มครองอย่างเคร่งครัดต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาสในการเสนอข่าวตามวรรคแรก ต้องไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาสนั้นไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง

ข้อ 16 การพาดหัวข่าวและความนำของหนังสือพิมพ์ ต้องไม่เกินไปจากข้อเท็จจริงในข่าวและต้องสะท้อนใจความสำคัญหรือเนื้อหาหลักของข่าว

ข้อ 17 หนังสือพิมพ์ต้องไม่เสนอภาพข่าวที่อุจาด ลามกอนาจาร หรือน่าหวาดเสียวโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของสาธารณชนอย่างถี่ยวน

ข้อ 18 ในการแสดงความคิดเห็นหรือการวิพากษ์วิจารณ์ หนังสือพิมพ์ต้องให้ความเที่ยงธรรม แก่ฝ่ายที่ถูกพาดพิงเสมอ

ข้อ 19 ข้อความที่เป็นประกาศโฆษณา ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์ ต้องแสดงให้เห็นชัดว่า เป็นประกาศโฆษณา จะแอบแฝงเป็นการเสนอข่าวหรือความคิดเห็นมิได้หนังสือพิมพ์หนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์”

กฎหมายเรื่องละเมิดอำนาจศาลเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเป็นธรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลย และเพื่อให้ศาลมีอำนาจควบคุมการพิจารณาคดีในการอำนวยความยุติธรรมได้อย่างเต็มที่ แต่กฎหมายเรื่องละเมิดอำนาจศาลก็ลิดรอนเสรีภาพในการเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนไปบางส่วน ดังนั้น ขอบเขตการใช้บังคับกฎหมายเรื่องละเมิดอำนาจศาลย่อมขึ้นอยู่กับความสมดุลของสิทธิการต่อสู้คดีอย่างเป็นธรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ศาลต้องปกป้องกับเสรีภาพของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวสารและแสดงความคิดเห็นที่ถูกลิดรอน หากกฎหมายเรื่องละเมิดอำนาจศาลมีขอบเขตการใช้บังคับไม่กว้างขวางเพียงพอ เสรีภาพของสื่อมวลชนอาจมากเกินไปจนเกินไป ซึ่งย่อมหมายถึงสิทธิการต่อสู้คดีอย่างเป็นธรรมของจำเลยอาจได้รับการละเมิด ในทางตรงข้ามหากกฎหมายเรื่องละเมิดอำนาจศาลมีขอบเขตการใช้บังคับกว้างขวางเกินไป แม้ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับการคุ้มครองสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเป็นธรรมอย่างเต็มที่ แต่เสรีภาพของสื่อมวลชนย่อมถูกลิดรอนมากเกินไปจนเกินไป

บทกฎหมายหลักเรื่องละเมิดอำนาจศาลเกี่ยวกับการเสนอข่าวของสื่อมวลชน คือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 32 และ 33 ซึ่งใช้บังคับแก่คดีแพ่งคดีอาญา คดีเยาวชนและครอบครัว รวมทั้งคดีอื่นๆ ที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษด้วย ซึ่งตามบทบัญญัติมาตรา 32 อาจแยกการกระทำของสื่อมวลชนที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลได้เป็น 2 กรณีคือ

1. ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลกรณีไม่เชื่อฟังคำสั่งศาล (Contempt by disobedience) ตามมาตรา 32 (1)

2. ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลโดยการโฆษณาเผยแพร่ (Contempt by publication) ตามมาตรา 32 (2)

ส่วนช่วงระยะเวลาที่ถือเป็นการละเมิดอำนาจศาลโดยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 32 (2) คือ ระหว่างการพิจารณาคดีไปจนมีคำ

พิพาทเป็นที่สุด ซึ่งจุดเริ่มต้นของช่วงระยะเวลาดังกล่าวเน้นชี้กว่าประเทศออสเตรเลีย กล่าวคือ เริ่มต้นเมื่อคดีอยู่ระหว่างพิจารณาแล้ว การโฆษณาเผยแพร่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการพิจารณาคดีมีส่วนโน้มน้าวให้ผู้พิพาทเกิดความอคติในการพิจารณาคดีได้ยากก็ตาม แต่บทบัญญัติเรื่องละเมิดอำนาจศาลไม่จำกัดเฉพาะการสร้างอคติเฉพาะต่อผู้พิพาทผู้พิจารณาพิพาทคดีแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังมุ่งคุ้มครองผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม เช่น คู่ความหรือพยานซึ่งถือว่ามีบทบาทอยู่ในกระบวนการยุติธรรมด้วยเช่นกัน การโฆษณาเผยแพร่ข้อเท็จจริงอย่างไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับผู้ต้องหาที่ยังไม่ถูกฟ้องก็อาจก่อให้เกิดอคติต่อพยานในคดีที่จะมาเบิกความหากผู้ต้องหานั้นถูกฟ้องต่อศาลได้ ดังนั้น ขอบเขตการใช้บังคับมาตรา 32 (2) จึงยังคงอยู่ ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะควรขยายความคุ้มครองไปตั้งแต่รู้ตัวผู้ต้องหาหรือเมื่อผู้ต้องหาถูกจับด้วย

ข้อต่อสู้ที่ทำให้ไม่เป็นการละเมิดอำนาจศาล

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 32 (2) ได้ยอมรับเพียงหลักเรื่องความเป็นธรรมและเที่ยงตรงในการเสนอข่าวเท่านั้นที่จะทำให้ไม่เป็นการละเมิดอำนาจศาล

ดังจะเห็นได้จากตามมาตรา 32 (2) หากเป็น การกล่าวหรือแสดงข้อความหรือความเห็นที่ตรงกับข้อเท็จจริงอย่างเป็นธรรม คือ ให้ข้อมูลรอบด้านทั้งด้านที่เป็นคุณและเป็นโทษ หรือหากเป็นรายงานหรือย่อเรื่องก็ทำอย่างเป็นกลางและถูกต้อง ก็ไม่เป็นการละเมิดอำนาจศาล ส่วนหลักในเรื่องประโยชน์สาธารณะนั้นมาตราดังกล่าวไม่ได้บัญญัติถึงไว้อย่างชัดเจน จึงมีปัญหาว่า หากสื่อมวลชนรายงานหรือเขียนบทความเกี่ยวกับประเด็นที่สาธารณชนสนใจในปัจจุบัน และเสนอแนะว่าควรลงโทษสถานหนักแก่ผู้กระทำความผิด หากมีผู้ที่กระทำความผิดทำนองเดียวกับข้อพิพาทชีวิตดังกล่าวและถูกพิจารณาคดีอยู่ในศาล การรายงานข่าวหรือบทความดังกล่าวถือเป็นละเมิดอำนาจศาลหรือไม่ การไม่มีบทบัญญัติยกเว้นการโฆษณาเผยแพร่ในเรื่องที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะไว้อย่างชัดเจนทำให้ศาลไม่อาจนำเอาประโยชน์ที่สังคมจะได้รับจากเสรีภาพในการเสนอข่าวสารและแสดงความคิดเห็นมาชั่งน้ำหนักเทียบกับสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเป็นธรรมของจำเลย โดยศาลอาจต้องให้ความคุ้มครองแก่สิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเป็นธรรมของจำเลยจนอาจเป็นการบั่นทอนการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของสื่อมวลชนในประเด็นที่สาธารณชนสนใจ ประเทศไทย ศาลไม่ค่อยใช้มาตรการเรื่องละเมิดอำนาจศาลในเชิงลงโทษ ดัง

จะเห็นได้จากมีคดีอุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ลงโทษจำเลยฐานละเมิดอำนาจศาลน้อยมาก ศาลจะใช้วิธีออกหนังสือตักเตือนหนังสือพิมพ์ ทั้งการที่ศาลชั้นต้นจะดำเนินการกับผู้ที่กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะมีการลงโทษหลายชั้น ศาลจึงมักไม่ค่อยได้ลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลโดยเฉพาะโทษจำคุก เมื่อพิจารณาอัตราโทษตามที่บัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 33 แล้ว จะเห็นได้ว่า โทษจำคุกสูงสุดเพียง 6 เดือน ซึ่งนับว่าต่ำเกินไป ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการจำกัดดุลพินิจในการพิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดซ้ำหรือมีพฤติการณ์การกระทำความผิดที่ร้ายแรง และเนื่องจากศาลใช้มาตรการเรื่องละเมิดอำนาจศาลค่อนข้างน้อยจึงไม่ปรากฏว่า ศาลได้เคยใช้มาตรการลงโทษทางเลือก เช่น การรอกการลงโทษจำคุกโดยกำหนดเงื่อนไขเพื่อควบคุมความประพฤติ หรือให้ทำกิจกรรมบริการสังคมในกรณีผู้กระทำความผิดกระทำความผิดไม่ร้ายแรงหรือไม่เคยมีประวัติการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมาก่อน สำหรับอัตราโทษปรับนั้น ก็เป็นจำนวนขั้นสูงเพียง 500 บาท ซึ่งถือว่าน้อยเกินไป ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรกำหนดให้สูงกว่านี้เพื่อเปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจในการลงโทษปรับให้เหมาะสมกับสถานะทางการเงินของธุรกิจสื่อสารมวลชนซึ่งจะส่งผลให้บรรล่วัตถุประสงค์ในการลงโทษที่ต้องการป้องปรามมิให้มีการกระทำความผิดทำนองเดียวกันอีก

4.4.1.3 การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

“สิทธิส่วนบุคคล” (Right to Privacy) หมายถึง สิทธิที่จะได้อยู่โดยลำพัง โดยปราศจากการรบกวน (The Right to Be Left Alone) ซึ่งกฎหมายที่บัญญัติคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของไทยนั้นก็คือกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 35 ดังนี้

“สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ซึ่งโดยบทบัญญัติของมาตรานี้ส่งผลให้ประชาชนทุกคนรวมทั้งสื่อมวลชนต้องเคารพในสิทธิส่วนบุคคลของบุคคลอื่นด้วยในขณะที่สื่อมวลชนก็ต้องระมัดระวังในการที่จะ

นำเสนอข่าวสารเพราะข่าวบางข่าวอาจไปเกี่ยวข้องหรือกระทบกระเทือนในเรื่องส่วนบุคคลซึ่งกฎหมายคุ้มครองอยู่ก็จะกลายเป็นคดีฟ้องร้องกันขึ้นมาอีกนอกจากจะมีกฎหมายไทยบัญญัติคุ้มครองเรื่องสิทธิส่วนตัว บุคคลแล้ว ในกฎหมายระหว่างประเทศหรือกฎหมายสากลก็ได้บัญญัติเรื่องการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลไว้ด้วยเช่นเดียวกัน ดังเช่นใน UN Universal Declaration of Human Rights 1948

มาตรา 12 บัญญัติว่า “ไม่มีบุคคลใดที่จะถูกแทรกแซงในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว บ้าน หรือการติดต่อระหว่างกัน หรือทั้งสิทธิในเกียรติยศ ชื่อเสียงของเขา ทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายหากมีการถูกแทรกแซงเช่นนั้น

ในทางวารสารศาสตร์ สิทธิส่วนบุคคลที่ผู้สื่อข่าวจะต้องระวัง ไม่ก้าวไปสู่การล่วงละเมิดมีอย่างน้อย 4 ประการ ได้แก่

1. การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่นต่อสาธารณะ (Public Disclosure of Private Facts) หมายถึงการนำเอาข้อมูลหรือภาพส่วนตัวของผู้อื่นไปเปิดเผยโดยที่เจ้าของไม่ยินยอม
2. การบุกรุกความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น (Intrusion) ได้แก่การรบกวนความเป็นอยู่ส่วนตัวหรือทำความเสียหายต่อสมบัติส่วนตัวผู้อื่น เช่นการแอบถ่ายภาพของผู้อื่น การถ่ายภาพของผู้เสียชีวิตโดยไม่คำนึงถึงความสง่างามแห่งความเป็นมนุษย์ของเขา การบุกรุกเข้ามาในบ้านของผู้อื่นเพื่อขอสัมภาษณ์โดยที่เจ้าตัวไม่ยินยอม เป็นต้น ซึ่งเรื่องนี้จะมีความหมายอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย
3. การใช้ภาพผิดที่ (False Light) ได้แก่การเอาภาพของบุคคลอื่นไปเผยแพร่ประกอบเรื่องราวในข่าวหรือสารคดี โดยที่เจ้าตัวไม่ได้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เลย และไม่อนุญาตด้วย เช่น ทำข่าวเรื่องนักศึกษาชายตัว แล้วนำเอาภาพของนักศึกษาที่เจ้าตัวไม่เกี่ยวข้องมาประกอบข่าว เป็นต้น
4. การนำชื่อหรือภาพของบุคคลอื่นไปโฆษณาหรือหาผลประโยชน์ โดยไม่ได้รับอนุญาต (Misappropriation)

แม้ประชาชนมีสิทธิที่จะรู้ แต่สิทธิดังกล่าวก็จะมีข้อจำกัด หลักประการหนึ่งซึ่งเป็นข้อจำกัดสิทธิที่จะรู้คือหลักในเรื่องของสิทธิส่วนบุคคล (Right of privacy) กล่าวคือ

ประชาชนย่อมมีสิทธิที่จะรู้ได้ ตราบที่ไม่ไปละเมิดต่อเรื่องส่วนตัวของบุคคลอื่น สิทธิที่จะรู้จึงถูกจำกัดอยู่ด้วยสิทธิส่วนบุคคล อาจกล่าวได้ว่า สิทธิที่จะรู้เป็นสิทธิของสังคมในการตรวจสอบหาข้อมูลต่าง ๆ แต่ในขณะที่สิทธิส่วนบุคคลเป็นสิทธิของปัจเจกชนที่จะไม่ให้สังคมตรวจสอบ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลไว้ ในมาตรา 35 ซึ่งมีใจความดังนี้

มาตรา 35 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

จะเห็นว่า แม้รัฐธรรมนูญจะรับรองการมีอยู่ของสิทธิส่วนบุคคล แต่ก็มีความในตอนที่ท้ายของวรรค 2 ที่ว่า **“เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน”** หมายความว่า รัฐธรรมนูญจะคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล เว้นแต่เมื่อสิทธิส่วนบุคคลนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ สิทธิส่วนบุคคลดังกล่าวย่อมถูกแทนที่ด้วยสิทธิที่จะรู้ของประชาชน

สื่อก็ต้องเคารพต่อสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น ในทางวารสารศาสตร์ มีเกณฑ์คร่าว ๆ ที่สื่อมวลชนควรระลึกในการตัดสินใจเลือกที่จะกระทำ 3 ประการ ได้แก่

1. การตัดสินใจนั้น ต้องไม่ผิดจากมโนสำนึกหรือผิดต่อความยุติธรรม (decency and fairness) แม้กฎหมายจะไม่เข้ามาดูแลถึงเรื่องของการใช้ภาพผิดที่ การพูดกำกวม ความไม่รอบคอบ และการพูดเกินความจริง แต่ถ้าผิดต่อมโนสำนึกหรือความยุติธรรมก็ถือว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

2. ต้องคำนึงถึงค่านิยมของสังคม มาตรฐานแห่งการยอมรับของสังคมในขณะนั้นเป็นอย่างไร เพื่อจะได้ทราบว่า การเปิดเผยข้อมูลนั้นชอบต่อการรับรู้ของสาธารณะหรือไม่ เงื่อนไขนี้ถือว่า เรื่องที่สนองความกระหายกระหือหรือสนองต่อความสอดรู้สอดเห็น ย่อมไม่ใช่เรื่องที่มีคุณค่าควรแก่การเป็นข่าว

3. ความสง่างามแห่งความเป็นมนุษย์ (dignity) จะต้องไม่ถูกทำลายด้วยการอ้างอภิสิทธิ์ของสื่อมวลชน

สิทธิส่วนบุคคลในกฎหมายฉบับอื่น ๆ

นอกจากสิทธิส่วนบุคคลจะปรากฏในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 แล้ว ยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แม้จะไม่ได้ระบุถึงสิทธิส่วนบุคคลโดยตรงเหมือนในรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่ก็มีความคาบเกี่ยวมาถึงสิทธิส่วนบุคคลด้วย กฎหมายที่สำคัญ ได้แก่

1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีประเด็นที่คาบเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่ว่าด้วยความผิดฐานละเมิด มีใจความสำคัญดังปรากฏในมาตราต่าง ๆ ดังนี้

“มาตรา 420 ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

มาตรา 421 การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น ท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา 423 ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะรู้ได้

ผู้ใดส่งข่าวสาส์นอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริงหากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสาส์นนั้นมีทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสาส์นเช่นนั้น หากทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่

มาตรา 438 ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้นได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิดหรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อกำขึ้นนั้นด้วย

มาตรา 447 บุคคลใดทำให้เขาต้องเสียหายแก่ชื่อเสียง เมื่อผู้ต้องเสียหายร้องขอ ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นจัดการตามควรเพื่อทำให้ชื่อเสียงของผู้นั้นกลับคืนดี แทนการให้ใช้ค่าเสียหายหรือทั้งให้ใช้ค่าเสียหายด้วยก็ได้”

ซึ่ง พิศิษฐ์ ชวาลาวัช ได้มีความเห็นว่า การกระทำผิดกฎหมาย หมายถึง การกระทำที่เป็นการล่วงสิทธิโดยผิดหน้าที่ที่ต้องเคารพต่อสิทธินั้น

อาจจะเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย หมายถึง การกระทำที่เป็นการล่วงสิทธิโดยผิดหน้าที่ที่ต้องเคารพต่อสิทธินั้น อาจจะเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายโดยกระทำการไปโดยไม่มีอำนาจต่อการกระทำนั้นๆ หรือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายอันเนื่องมาจากละเว้นการกระทำตามที่ตนมีหน้าที่กระทำซึ่งสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 420 รวมถึงสิทธิส่วนบุคคลที่สื่อมวลชนพึงระวังไม่ให้เกิดการละเมิดเนื่องจากเป็นสิทธิที่อยู่เหนือสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสวงหาข่าวสารมาตรา 421 การใช้สิทธิซึ่งมักแต่จะก่อให้เกิดความเสียหายแต่บุคคลอื่นท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 5 “การใช้สิทธิแห่งตนทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต” ดังนั้นหากการกระทำใดๆไม่สุจริตก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นย่อมเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 421

แม้สื่อมวลชนหนังสือพิมพ์จะมีเสรีภาพในการนำเสนอข่าวตามรัฐธรรมนูญให้ไว้มาตรา 45 แต่ก็ต้องตระหนักว่าการใช้เสรีภาพดังกล่าวต้องไม่ละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น จึงจะเป็นการใช้สิทธิโดยสุจริตมุ่งก่อประโยชน์แก่สาธารณะ ไม่บิดเบือนหรือใช้สิทธิเกินส่วนจนเกินไปโดยไม่มุ่งก่อให้เกิดความเสียหายแต่อย่างใด อนึ่งอาจจะเป็นการใช้สิทธิโดยไม่ชอบจะอ้างว่าใช้สิทธิโดยสุจริตคงไม่ได้หนังสือพิมพ์อาจจะต้องผิดฐานละเมิดมาตรา 243 ผู้ใดกล่าวหรือแก้ไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งสื่อมวลชนอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นโดยทำการให้ข่าวแพร่หลายก่อให้เกิดความเสียหายโดยการให้ข่าวแพร่หลายรวมถึงการพิมพ์การเขียนข้อความสู่การรับรู้สาธารณะโดยปราศความสุจริตใจอันฝ่าฝืนต่อความจริงและมีขัดข่มด้วยความเป็นธรรม การเสนอข่าวผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยการวิพากษ์วิจารณ์ในทำนองโน้มน้าวหรือชี้ช่องทางว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยกระทำผิดหรือเอาคำวิพากษ์วิจารณ์ชาวบ้านมาพิมพ์โฆษณาว่าเป็นผู้กระทำผิดก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา ดังนั้นอาจจะทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงและทาง

สมาคมได้ทั้งความเจริญในอนาคตได้ หากศาลพิพากษาว่ามีได้กระทำผิดแล้วกลับคืนสู่สังคมได้ยากเพราะสังคมตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำผิดเสียแล้วแม้ศาลยังไม่ได้พิพากษาก็ตาม

2. ประมวลกฎหมายอาญา

ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายในอันที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด ตามมาตรา 39

มาตรา 39 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

โดยเฉพาะวรรค 3 ซึ่งกล่าวว่า "ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้"

การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลดังกล่าวได้รับความคุ้มครองไว้อย่างชัดเจนตามรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 35 ซึ่งกำหนดว่า "สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง การกล่าวหรือใส่ร้ายหรือเผยแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ" สำหรับศาลยุติธรรมมีการวางหลักเกณฑ์เรื่องการถ่ายภาพในบริเวณศาลหรือในห้องพิจารณาคดีไว้ในระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการให้ข่าวและบริการข่าวสารของศาลยุติธรรม พ.ศ. 2545 ที่กำหนดว่า การถ่ายภาพ ภาพยนตร์ บันทึกภาพหรือเสียงหรือการกระทำอย่างอื่นในทำนองเดียวกันในบริเวณศาลหรือในห้องพิจารณาที่ไม่มีการพิจารณาคดีให้กระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้พิพากษา ผู้รับผิดชอบในราชการของศาล นอกจากนี้ การถ่ายภาพ ภาพยนตร์ บันทึกภาพหรือเสียงผู้ต้องหาหรือจำเลยในขณะที่อยู่ในสถานที่ควบคุมในศาลหรือในขณะที่เจ้าหน้าที่กำลังควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยจากสถานที่ควบคุมภายในศาลหรือห้องพิจารณาคดีไปยังสถานที่ต่างๆ ในบริเวณศาล ไม่สามารถกระทำได้ เมื่อพิจารณาระเบียบและ

ข้อบังคับดังกล่าวข้างต้นประกอบกับรัฐธรรมนูญมาตรา 35 เห็นได้ชัดเจนว่ากฎหมายต้องการให้เคารพในสิทธิส่วนบุคคลของบุคคลอื่น โดยเฉพาะการเผยแพร่ภาพถ่ายที่ต้องระมัดระวังการนำเสนอเพื่อไม่ให้ล่วงล้ำ ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น เห็นได้ว่าบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในเรื่องของการไขข่าวไม่ว่าจะเป็นข้อความหรือภาพถ่ายที่เผยแพร่ไปสู่สาธารณชน แม้ผู้ที่ถูกถ่ายภาพจะเป็นผู้ต้องขังซึ่งได้กระทำความผิดกฎหมายก็ตาม เพราะฉะนั้นการถ่ายภาพผู้ต้องขังไปเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยไม่ได้รับอนุญาตถือเป็นการไขข่าวซึ่งข้อความหรือข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นโดยปราศจากความยินยอมของผู้นั้นย่อมเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอีกประการหนึ่ง

ในส่วนของกฎหมายอาญาผู้เขียนได้กล่าวไปในส่วนต้นๆ ไปแล้วว่า ในกฎหมายอาญา การกระทำความผิดอาญาฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาของสื่อมวลชน ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงความผิดอาญาฐานหมิ่นประมาทของสื่อมวลชนโดยการโฆษณาเฉพาะกรณีหนังสือพิมพ์อันเป็นหัวข้อที่ทำการศึกษา

ลักษณะของความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการประกาศโฆษณา

สำหรับความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการประกาศโฆษณานั้นเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทที่มีการเผยแพร่ข้อความที่เป็นการหมิ่นประมาทออกให้สาธารณะชนได้รับรู้ ด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนต์ ภาพ หรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าวิธีใดๆ แผ่นเสียง หรือการกระจายภาพ หรือกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น หากมีผู้พบเห็นเพียงคนเดียวก็ถือเป็นความผิดแล้ว ถ้าไม่มีใครทราบก็เป็นความพยายาม จึงทำให้ความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาเป็นการเพิ่มโทษของความผิดฐานหมิ่นประมาทต่อผู้อื่น และต่อผู้ตาย โดยในบทบัญญัติได้กำหนดโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท ในขณะที่ความผิดฐานหมิ่นประมาทผู้อื่น และต่อผู้ตายมีระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท เพราะเป็นการทำให้ข้อความหมิ่นประมาทนั้นแพร่กระจายออกไปสู่สาธารณะชนและรวดเร็วมากจึงสมควรได้รับโทษที่หนักขึ้น โดยความผิดฐานหมิ่นประมาทในที่นี้หมายถึง

อาจารย์ จิตติ ติงศภักดิ์ ได้ให้ความหมายว่า

ความผิดฐานหมิ่นประมาทคือ การแสดงออกความหมายให้บุคคลใด บุคคลหนึ่ง น่าจะเสียชื่อเสียง ถูกบุคคลอื่นดูหมิ่น เกลียดชัง⁵⁴

อาจารย์ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ได้ให้ความหมายไว้ว่า

ความผิดฐานหมิ่นประมาท คือ การกระทำให้เขาเสื่อมเสียชื่อเสียง สาระสำคัญจึงเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นไปได้และกล่าวต่อบุคคลที่สาม เพื่อให้ผู้นั้นลดความเชื่อถือ จึงทำให้เสียชื่อเสียง⁵⁵

จากความหมายของอาจารย์ทั้งสองท่าน สามารถสรุปได้ดังนี้

ความผิดฐานหมิ่นประมาทคือ การกระทำทางอาญาโดยผู้กระทำให้เจตนา ใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สามอันเป็นเหตุให้ผู้ถูกใส่ความเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง

อนึ่ง การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทนี้อาจมีความผิดคล้าย ความผิดฐานดูหมิ่น โดยอาจารย์ จิตติ ติงสภักดิ์ และอาจารย์ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

อาจารย์ จิตติ ติงสภักดิ์ ได้ให้ความหมายว่า

ดูหมิ่น คือการดูถูกเหยียดหยาม ทำให้อับอายเสียหาย สบประมาท หรือด่า

อาจารย์ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ได้ให้ความหมายไว้ว่า

ดูหมิ่น คือการแสดงออกของผู้ดูหมิ่นต่อผู้ถูกดูหมิ่นเอง ไม่ได้ทำให้เสียชื่อเสียง เพียงแต่แสดงอาการดูถูกเหยียดหยามให้ปรากฏ ปรกติต้องทำโดยใช้ถ้อยคำหรือกิริยาเหยียดหยาม ดูถูก จึงไม่จำเป็นต้องเป็นข้อเท็จจริง

จากความหมายของอาจารย์ทั้งสองท่าน สามารถสรุปได้ดังนี้

⁵⁴ จิตติ ติงสภักดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค2ตอน2 และภาค3, (กรุงเทพมหานคร:สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา), หน้า 2163

⁵⁵ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิดและลหุโทษ, พิมพ์ครั้งที่2(กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์วิญญูชน) หน้า 100

ดูหมิ่น คือ การแสดงการดูหมิ่นผู้อื่นโดยการดูถูกเหยียดหยาม ทำให้อับอาย เสียหาย เป็นที่ดูหมิ่นเกลียดชัง สบประมาทหรือด่า ซึ่งเหล่านี้เป็นการประทุษร้ายต่อความรู้สึกของเขาที่มีอยู่ต่อตัวเขาเอง ทำให้เขาเจ็บใจ เป็นไปตามความผิดฐานดูหมิ่นในมาตรา 393* แห่งประมวลกฎหมายอาญา

องค์ประกอบในความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการประกาศโฆษณา

จากการศึกษาถึงลักษณะความผิดหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาทำให้ทราบว่า บทบาทหน้าที่สื่อมวลชนที่จะต้องนำเสนอเรื่องราว ข่าวสาร เหตุการณ์ และข้อเท็จจริงต่างๆที่เกิดขึ้น มีความจำเป็นต้องกล่าวพาดพิงถึงบุคคลอื่น ซึ่งอาจจะต้องทำให้บุคคลผู้นั้นเสื่อมเสียชื่อเสียง และด้วยวิธีการนำเสนอของสื่อมวลชนเป็นลักษณะเดียวกับการโฆษณาตามบทบัญญัติดังกล่าว จึงทำให้การเสนอเรื่องราว หรือข่าวต่างๆของสื่อมวลชน ที่ทำให้ผู้ถูกกล่าวถึงเสียชื่อเสียงนั้น มีลักษณะของการกระทำเช่นเดียวกับการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยโฆษณาได้ การกระทำนั้นๆต้องครบองค์ประกอบความผิดในฐานหมิ่นประมาทธรรมดา

ดังนั้น ความผิดหมิ่นประมาทโดยการประกาศโฆษณามีองค์ประกอบในความผิด คือ การใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สามโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้ที่ถูกใส่ความเสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ซึ่งทำได้โดยการโดยการโฆษณาโดยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าโดยวิธีใด แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกอย่างอื่น โดยมีเจตนาใส่ร้ายมาต่อบุคคลที่สาม⁵⁶

องค์ประกอบในความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการประกาศโฆษณา แบ่งออกเป็น

1 การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท

การหมิ่นประมาทมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาที่สำคัญ 3 มาตรา คือ มาตรา 326 ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะให้ผู้ผู้นั้นเสีย

* มาตรา 393 ผู้ใดดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

⁵⁶ ชนนิกันต์ วิกวกุล “สื่อมวลชนกับการรับผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการประกาศโฆษณา” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549 หน้า 45

ชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 327 ผู้ใดใส่ความผู้ตายต่อบุคคลที่สามและการใส่ความนั้นน่าจะ เป็นเหตุให้ บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้น กระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษดังบัญญัติไว้ในมาตรา 326 นั้น

มาตรา 328 ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณาด้วย เอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏด้วยวิธีใดๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกิน สองแสนบาท⁵⁷

จะเห็นได้ว่า ในคดีหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 ซึ่งมีการกระทำหรือเหตุ จากมาตรา 328 กฎหมายกำหนดโทษเอาไว้รุนแรงคือมีทั้งจำและปรับ ไม่มีละเว้นไว้เช่นกรณีการ กระทำผิดฐานหมิ่นประมาทโดยทั่วไป ซึ่งเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจลงโทษสถานใดสถานหนึ่ง หรือ ทั้งสองสถานก็ได้

ดังนั้น ในความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร สำหรับ หนังสือพิมพ์นั้น ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงคือบรรณาธิการ จึงต้องระมัดระวังให้มาก แม้ใน ประมวลกฎหมายอาญาในอีกมาตราจะกำหนดเอาไว้ว่าการกระทำบางประการไม่ต้องรับโทษหรือไม่มี ความผิดก็ตาม

ดังนั้น หมิ่นประมาทจึงเป็นการแสดงความหมายซึ่งใส่ความบุคคลจน น่าจะเสียชื่อเสียง ถูกบุคคลอื่นดูหมิ่นเกลียดชัง ทั้งเป็นการใส่ความต่อบุคคลที่สามซึ่งทราบถึงการ กล่าวใส่ความและผู้ถูกกล่าว ซึ่งผู้ถูกกล่าวจะอยู่กับบุคคลที่สามด้วยหรือไม่ ไม่สำคัญ

สำหรับการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทของหนังสือพิมพ์คือได้ กระทำโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ซึ่งทำให้มีโทษเพิ่มขึ้นจากการหมิ่นประมาทใส่ความผู้อื่นต่อ

⁵⁷ หมายเหตุ มาตรา 326 และ 328 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2535 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 109 ตอนที่ 13 วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2535

บุคคลที่สามโดยทั่วไป ทั้งโทษที่หากได้รับยังเป็นโทษทั้งสองสถานคือจำและปรับ โดยทั่วไป ทั้งโทษที่หากได้รับยังเป็นโทษทั้งสองสถานคือจำและปรับ

2. องค์ประกอบของลักษณะความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทต้องเข้าองค์ประกอบความผิดที่แยกออกได้ดังนี้

- (1) ใ้ความ
- (2) ผู้อื่น
- (3) ต่อบุคคลที่สาม
- (4) โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง และ
- (5) โดยเจตนา

ใ้ความ หมายถึง การยืนยันข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลอื่น การยืนยันข้อเท็จจริงนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นการใ้ร้ายหรือให้ร้ายแก่เขาแต่อย่างใด เพียงแต่เป็นการใ้ความอันน่าจะทำให้เขาเสียชื่อเสียงถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังก็เป็นความผิดได้ การใ้ความนั้นแม้เป็นเพียงการเล่าข้อความตามที่ได้รับบอกเล่ามา ตามที่ทราบข่าวลือหรือตามที่สงสัยก็เป็นหมิ่นประมาทได้

ผู้อื่น หมายถึง ผู้ถูกกระทำหรือผู้เสียหาย อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ บุคคลที่ถูกหมิ่นประมาทต้องระบุได้แน่นอนว่าเป็นใคร แต่ไม่จำเป็นต้องระบุชื่อออกมาตรง ๆ และการใ้ความหรือยืนยันข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลที่รวมเป็นกลุ่ม ถ้าอาจเข้าใจได้ว่าเป็นการใ้ความทุกคนในกลุ่มนั้นก็เป็นการผิด

บุคคลที่สาม หมายถึง บุคคลอื่นนอกจากผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ อาจเป็นใครก็ได้และไม่จำเป็นต้องระบุชื่อว่าเป็นใคร แต่เป็นบุคคลที่ทราบข้อความหมิ่นประมาทจากผู้กระทำใ้ความ ทั้งต้องเป็นบุคคลที่ทราบข้อความโดยตรงหรือน่าจะทราบข้อความนั้นได้ แต่ไม่หมายความรวมถึงบุคคลที่ทราบข้อความนั้นโดยบังเอิญหรือไปแอบทราบเองโดยที่ผู้ใ้ความไม่มีเจตนาให้ทราบ

การใ้ความที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง หมายถึงการใ้ความนั้นไม่จำเป็นต้องให้เกิดผลดังกล่าวจริง เพียงแต่น่าจะทำให้เกิดผล

ดังกล่าวก็พอ กล่าวคือ ถ้าคำที่กล่าวว่าจะทำให้เสียชื่อเสียงถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังแล้ว แม้ความจริงผู้ฟัง(อ่าน) จะไม่รู้สึกลงดูหมิ่นเกลียดชังผู้ถูกกล่าวถึงก็เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทแล้ว

ชื่อเสียง หมายถึง เกียรติ ค่าหรือราคาที่คุณคณมีอยู่ในลักษณะที่ปรากฏแก่บุคคลทั้งหลายในทางสังคม การทำให้เสียชื่อเสียงจึงหมายถึงการทำให้เกียรติ ค่าหรือราคาที่เขา มีอยู่ในสังคมหมดไปหรือลดน้อยต่ำลง

ถูกดูหมิ่น หมายถึง ถูกเขาเหยียดหยามหรือได้รับการขาดความนับถือในฐานะที่เขาควรได้รับนับถือ

ถูกเกลียดชัง หมายถึง ถูกคนอื่นเกลียดชัง โดยเอาความรู้สึกนึกคิดของคุณบุคคลธรรมดาเป็นเครื่องวัด ซึ่งความรู้สึกนึกคิดนี้อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยหรือเปลี่ยนแปลงไปตามสถานที่

การใส่ความผู้อื่นที่จะเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทจะต้องเป็นการใส่ความให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง หากเป็นการกล่าวเพียงดูหมิ่นเหยียดหยามให้ อับอายเจ็บใจเท่านั้น ไม่เป็นการใส่ความให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ก็ไม่เป็นหมิ่นประมาท

เจตนา หมายถึง ความผิดฐานหมิ่นประมาทต้องเป็นการกระทำโดยมีเจตนา ซึ่งหมายความว่ามีเจตนาใส่ความ ไม่ใช่เจตนาหมิ่นประมาท คือผู้กระทำมีเจตนายืนยันข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม ดังนั้นผู้กระทำจึงต้องรู้ว่ามึบุคคลที่สามอยู่ในที่นั้น หรือรู้ว่าบุคคลที่สามจะต้องอ่านข้อความนั้นเสียก่อน แม้ผู้เสียหายจะอ่านด้วย แต่ถ้าผู้กระทำไม่รู้ เช่นมีบุคคลที่สามแอบฟังอยู่ เช่นนี้ ผู้กระทำไม่มีความผิดเพราะขาดเจตนา

ความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร(หนังสือพิมพ์) คือการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท เป็นการใส่ความตามมาตรา 326 ครอบคลุมประกอบความผิด

โฆษณา หมายถึง ทำให้แพร่หลาย ซึ่งจะโฆษณาต่อบุคคลที่สามคนเดียวจนถึงประกาศไปทั่วก็ได้ สุดแต่ว่าวิธีการโฆษณาจะเป็นวิธีอย่างไรก็ตามที่ระบุไว้ เช่นเขียนหนังสือ ลงหนังสือพิมพ์ เขียนภาพล้อ

ด้วยเอกสาร ในที่นี้หมายถึง หนังสือพิมพ์

ข้อยกเว้นความผิดของคดีหมิ่นประมาทซึ่งไม่ต้องรับโทษตามกฎหมายอาญา

ในคดีความผิดฐานหมิ่นประมาท ประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ในมาตรา 329

มาตรา 329 ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต

- (1) เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม
- (2) ในฐานะเป็นเจ้าของพนักงานปฏิบัติตามหน้าที่
- (3) ดิชมด้วยความเป็นธรรมซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือ
- (4) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

จากบทบัญญัติดังกล่าวทำให้ทราบว่า การแสดงความคิดเห็น หรือ ข้อเท็จจริงใด หากกระทำด้วยความสุจริตย่อมแสดงออกมาได้ โดยคำว่า “โดยสุจริต” หมายถึง เจตนาที่ดี มิได้ต้องการให้ผู้ใดได้รับความเสียหาย ซึ่งต้องตั้งอยู่ในหลักกฎหมายดังต่อไปนี้

1. คำว่า “เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม” หมายถึง การกล่าวตามความเหมาะสม หากตนมีส่วนได้เสีย หรือการกล่าวตามความคิดของตนเองโดยสุจริต
2. คำว่า “ในฐานะเป็นเจ้าของพนักงานปฏิบัติตามหน้าที่” หมายถึง การกล่าวตามอำนาจหน้าที่ที่ตนได้รับ
3. คำว่า “ดิชมด้วยความเป็นธรรมซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ” หมายถึง การดิชมตามความรู้สึกของคนทั่วไปโดยสุจริต
4. คำว่า “ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม” หมายถึง เจตนาในการแจ้งข้อเท็จจริงไม่บิดเบือนตัดตอน เพิ่มเติมให้ผู้อื่นเข้าใจผิด

ในมาตรา 329 เป็นมาตราที่เปิดโอกาสให้สื่อมวลชนต่อผู้คดีได้ มาตรานี้เป็นมาตราที่แสดงถึงความชอบธรรมของสื่อมวลชนสามารถที่จะกล่าวอ้างว่าได้รับการคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญในเสรีภาพการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา หาก

สื่อมวลชนสามารถพิสูจน์ได้ว่า ข้อความที่กล่าวออกไปนั้นได้กระทำโดยสุจริตตามมาตรา 329 อนุมาตราหนึ่งถึงอนุมาตราสี่ยอมถือว่าผู้กระทำไม่มีความผิด

มาตรา 330 ในกรณีหมิ่นประมาท ถ้าผู้ถูกหาว่ากระทำความผิดพิสูจน์ได้ว่าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ ถ้าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

มาตรา 331 คู่ความ หรือทนายความของคู่ความ ซึ่งแสดงความคิดเห็นหรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล เพื่อประโยชน์แก่คดีของตน ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

จากข้อต่อสู้ทั้ง มาตรา 329 มาตรา 330 มาตรา 331 นั้นเป็นการต่อสู้คดีที่ต่างกัน โดยมาตรา 329 เป็นข้อต่อสู้ว่าข้อความที่กล่าวออกไปนั้นชอบธรรม ที่สามารถกระทำได้ดังนั้นจึงถือว่าไม่มีความผิด และถ้าพิสูจน์ว่าข้อความดังกล่าวสามารถกล่าวได้ตามมาตรา 329 แล้ว สื่อมวลชนไม่ต้องพิสูจน์ความจริงของข้อความนั้นๆตาม มาตรา 330 อีก ส่วน มาตรา 330 เป็นมาตราที่นำความจริงขึ้นมาต่อสู้ แต่ต้องเป็นเรื่องประโยชน์สาธารณะเท่านั้น หากพิสูจน์แล้วว่าเป็นความจริงสื่อมวลชนไม่ต้องรับโทษ แต่ก็ยังถือว่ามีความผิด เมื่อได้รับการยกเว้นโทษตาม มาตรา 330 แล้ว ก็ไม่ต้องวินิจฉัยว่ามีความผิดตามมาตรา 329 อีก

ถึงแม้ว่าสื่อมวลชนจะมีเสรีภาพในการเสนอข่าว แต่เสรีภาพดังกล่าวต้องเป็นการใช้เสรีภาพภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย เสรีภาพในการเสนอข่าวหาใช่เสรีภาพที่เหนือเสรีอื่นที่รัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองไม่ ความผิดฐานหมิ่นประมาทในประมวลกฎหมายอาญา ถึงแม้ว่าจะกระทบกระเทือนต่อเสรีภาพในการเสนอข่าวของสื่อมวลชนเพราะต้องระมัดระวังมิให้ละเมิดต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ที่เสียหายอันอาจเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทในกฎหมายอาญานั้น แต่ความผิดฐานหมิ่นประมาทก็ไม่อาจยกเลิกได้ เพราะถือว่าการหมิ่นประมาทโดยการประกาศโฆษณาของสื่อมวลชนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องและมีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประเทศ และกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นไม่อาจยกเลิกได้

เหตุผลที่สื่อมวลชนควรตระหนักเป็นอย่างยิ่งในการหมิ่นประมาทโดยการประกาศโฆษณา คือสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา และผู้เสียหายในคดีอาญา ที่จะไม่ถูกเปิดเผยต่อสาธารณะชน

ผู้เขียนจะนำเสนอสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในกฎหมายระหว่างประเทศอันเป็นเหตุผลนำมาสู่การที่ผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับการปกป้องไม่ให้มีการหมิ่นประมาทโดยการประกาศโฆษณาโดยหนังสือพิมพ์ ดังนี้

1. สิทธิผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายอันควรที่จะได้รับการปกป้องในชั้นเจ้าพนักงานก่อนคดีขึ้นสู่ศาล (Pre-Trial Stage)

เมื่อมีความผิดทางอาญาเกิดขึ้นและมีการกล่าวหาว่าบุคคลใดเป็นผู้ที่กระทำความผิด ตามหลักกฎหมายอาญาและกฎหมายระหว่างประเทศได้รับรองไว้ คือ บุคคลทุกคนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาย่อมมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่าได้กระทำความผิดทางกฎหมาย*

อันเป็นการสอดคล้องกับหลักการของรัฐธรรมนูญมาตรา 39** ในส่วนที่ 4 เกี่ยวกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งบัญญัติคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิด และจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้

ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิไม่ได้รับการเปิดเผยข้อมูลในลักษณะเป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดก่อนที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้นั้นกระทำความผิด โดยสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 วรรคสอง การกล่าวหาหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัวเกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะซึ่งสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่สำคัญในการคุ้มครองผู้ต้องหาไม่ให้ถูกสังคมตัดสินจากการไขข่าวว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริงก่อนที่ศาลซึ่งเป็นองค์กรวินิจฉัยชี้ขาดจะมีคำพิพากษาลงโทษ

* International Covenant on Civil and Political Rights 1996, Article 14.2

** มาตรา 39 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

2. สิทธิผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายอันควรที่จะได้รับการปกป้องใน ชั้นพิจารณาของศาล (Trial Stage)

สิทธิที่จะไม่ถูกให้การประจานตัวเองหรือสารภาพผิด ทำให้การที่เกิดจากการกระทำทรมานไม่อาจใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ เว้นแต่นำไปรับฟังเพื่อลงโทษในกรณีที่มีการทรมานผู้ถูกกล่าวหา⁵⁸

ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่ได้มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้ว่า สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในอันที่จะต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ หนึ่งในสิทธินั้นคือสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์แก่ตนเอง*

การที่หนังสือพิมพ์ตีพิมพ์ข่าวเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาต่อสาธารณะชน ทำให้สาธารณะชนได้เห็นภาพผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาและมีการเผยแพร่ภาพโดยการที่ภาพนั้นมีแผ่นป้าย หรือมีการเรียงวัตถุพยานในคดีอาญาโชว์ต่อสื่อมวลชน และมีการซักถามแสดงตัวออกเผยแพร่ภาพในหนังสือพิมพ์โดยการให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อมวลชน ซักถามผู้ถูกกล่าวหา รวบรวมว่า การต้องตอบคำถามสื่อมวลชน การให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อมวลชนเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะละเลยมิได้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อที่จะทำหน้าที่สื่อมวลชนในการเสนอข่าวต่อสังคม ตอบสนองการรับรู้สาธารณะ คำถามคือการกระทำเช่นนี้เป็นการสอดคล้องกับหลักที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองหรือไม่ในสิทธิกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และสอดคล้องกับหลักวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องไปนั่งให้สื่อมวลชนถ่ายภาพและซักถามสัมภาษณ์ ขั้นตอนเช่นนี้น่าเกิดขึ้นเฉพาะในศาลเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ บางครั้งเราพบว่า การถ่ายภาพหรือการให้สัมภาษณ์มักเป็นคำถามที่ชี้ให้ผู้ถูกกล่าวหาที่จะต้องตอบในทางที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตัวเองเช่น “ตกลงคุณฆ่าเขาใช่หรือเปล่า....” ถ้าผู้ถูกกล่าวหาตอบว่าใช่ และภาพที่เสนอกออกไปประกอบกับคำรับสภาพต่อสื่อมวลชนก็เป็นการตัดสินตัวเขาไปแล้วก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา ซึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นมีขั้นตอนที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาเพื่อให้เขามีโอกาสที่จะต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ตามกระบวนการยุติธรรม การที่จะตัดสินลงโทษว่าผู้ใดกระทำผิดหรือไม่ในทางอาญามีหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาในฐานะประธานแห่งคดี (Prozess-subjekt) สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่หากต่อมามีภายหลังเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

⁵⁸ International Covenant on Civil and Political Rights 1966, Article 14.3(c)- (g)

* รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 40 (4)

แล้ว ศาลอาจตัดสินว่าเขาได้รับการยกเว้นโทษ หรือตัดสินลงโทษเขาเบากว่าที่ความคาดหมายของสังคมที่รับรู้ผ่านสื่อมวลชน เช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาความศรัทธาและความสงสัยในกระบวนการยุติธรรมของศาลซึ่งศรัทธาของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมของรัฐเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งสำหรับความยุติธรรมและความสงบสุขของสังคม ดังนั้น แพ่งภาพและข่าวของหนังสือพิมพ์ต้องมีความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง ในการเสนอข่าวเกี่ยวกับคดีอาญาต้องระมัดระวังไม่ให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิผู้ถูกกล่าวหาและไม่ให้ข่าวนั้นกระทบกระเทือนถึงผลคดี โดยที่หนังสือพิมพ์ต้องพิจารณาว่าประโยชน์สาธารณะที่จะรับรู้ข่าวสารในคดีอาญาของประชาชนมีน้ำหนักเหนือกว่าสิทธิและฐานะผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่ และตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาอันได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเช่นสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน

ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานตามกฎหมายระหว่างประเทศกำหนดไว้ว่า บุคคลทุกคนจะไม่ถูกทรมานหรือการปฏิบัติอย่างไร่มนุษยธรรมและไม่ถูกลงโทษอย่างหยาบเกินไป⁵⁹

การปฏิบัติที่ไร่มนุษยธรรมหมายถึง การกระทำที่มีผลเสียหายต่อร่างกายหรือจิตใจของผู้อื่นโดยไม่ชอบ ส่วนการลงโทษอย่างหยาบเกินไปก็คือ การกระทำที่บุคคลนั้นตกต่ำกว่าบุคคลอื่น หรือบังคับให้บุคคลนั้นต้องกระทำการที่ขัดต่อเจตจำนงค์ หรือจิตสำนึกของบุคคลผู้นั้น⁶⁰

เรามักจะพบเห็นภาพข่าวปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์กรณีที่มีการถ่ายภาพผู้ต้องหา ในระหว่างที่เดินเข้าห้องพิจารณา หรือขณะรอเข้าห้องพิจารณาคดีอาญาผู้นั้นมีภาพข่าวในลักษณะที่ผู้ต้องหาคดีอาญา ใส่โซ่ตรวน กุญแจมือ ปรากฏสู่สายตาประชาชนจากภาพข่าวของหนังสือพิมพ์ การกระทำดังกล่าวถือได้ว่าขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน และรัฐธรรมนูญมาตรา 32* และนำมาสู่ปัญหาที่ว่ากระบวนการทางอาญาไทยประจานผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่ มี

⁵⁹ The European Convention Human Right, Article3

⁶⁰ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, “โครงการศึกษาวิจัย เรื่องสิทธิผู้ต้องหาจำเลย และผู้ต้องขังในคดีอาญา” รายงานวิจัย เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.หน้า19 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

* รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร่มนุษยธรรมจะกระทำมิได้แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร่มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

ความจำเป็นเพียงไร แค่นั้น ที่จะต้องใส่เครื่องพันธนาการ ไซ้ หรือ ตรวน หรือกุญแจมือ ซึ่งตามหลักรัฐธรรมนูญนั้น การใช้อาวุธหรือเครื่องพันธนาการต่อผู้ถูกจับ หรือถูกคุมขังนั้น จะต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ตลอดจนสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาด้วยแม้ว่าเขาจะเป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา ในรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ใน มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และ ในมาตรา 29 วรรค 1 ก็ได้บัญญัติเรื่องการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ ดังนั้น การที่จะใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาต้องพิจารณาจากหลักเกณฑ์ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ต้องกระทำโดย คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และ จะต้องทำเท่าที่จำเป็น และกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพน้อยที่สุด และต้องไม่ประจานและเปิดเผยต่อสาธารณชน ดังที่ภาพข่าวผู้ต้องหาคดีอาญาใส่เครื่องพันธนาการ ปรากฏในหนังสือพิมพ์ต่อการรับรู้ของสาธารณชนเช่นที่เราเคยพบเห็นบ่อยครั้งในประเทศไทยทุกวันนี้

สิทธิการเปิดเผยต่อสาธารณชน กฎหมายระหว่างประเทศกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับสิทธิประการนี้ไว้ว่า การดำเนินกระบวนการพิจารณา หนังสือพิมพ์และสาธารณชนอาจถูกห้ามการรับฟังการพิจารณาคดีทั้งหมด หรือบางส่วนด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อย หรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตย หรือด้วยเหตุผลด้านความเป็นอยู่ส่วนตัวของคู่กรณี หรือในกรณีศาลเห็นความจำเป็นอย่างยิ่งว่าเป็นพฤติการณ์พิเศษ ซึ่งการเป็นข่าวอาจทำให้กระทบต่อความยุติธรรม*

การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับ หรือเพิกถอนการกระทำเช่นว่านั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้

* International Covenant on Civil and Political Rights 1966, Article 14.1

รวมทั้งคำพิพากษาต้องอ่านโดยเปิดเผย แต่อาจมีการห้ามลงข่าวหนังสือพิมพ์หรือเปิดเผยข่าวต่อสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของศีลธรรมอันดี หรือรักษาความลับของทางราชการในสังคมประชาธิปไตย หรือเพื่อประโยชน์ของการปกป้องสิทธิของเด็กและเยาวชน หรือการปกป้องสิทธิส่วนบุคคลของคู่ความหรือในกรณีที่ศาลเห็นว่ามีความจำเป็นจะต้องลงห้ามการเปิดเผยเพื่อประโยชน์ของความเป็นธรรมแห่งการดำเนินคดี**

4.4.2 เจ้าหน้าที่ของรัฐ : พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540

เจ้าหน้าที่ของรัฐถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม การให้ข่าวถือเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อตอบสนองสิทธิที่จะรู้ข่าวสารของประชาชน ซึ่งในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 กำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ข่าวสารแก่ประชาชน ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึง หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ และ การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาจำเลยในคดีอาญาในการให้ข่าว โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐแก่หนังสือพิมพ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

“การได้มาซึ่งสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร จะทำให้เสรีภาพของสื่อมวลชนมีความศักดิ์สิทธิ์ เพราะสิทธิดังกล่าวจะมีผลต่อการเสนอข่าวเชิงลึก รวมถึงให้ข้อมูลและความรู้แก่ประชาชนในปัญหาสำคัญของบ้านเมืองมากขึ้นกว่าเดิม” หากหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนทั้งประเทศเข้าใจในเรื่อง “สิทธิได้รู้” ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 กลไกของสังคมจะทำหน้าที่อย่างสมานฉันท์โดยมีสื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นสื่อกลางเพื่อสร้างเครือข่ายแห่งความรู้ ความเข้าใจต่อกันอันเป็นหนทางที่จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ ความศรัทธา ความโปร่งใส และก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างรัฐบาลและประชาชน ในที่สุดปัญหาในการบริหารประเทศและปัญหาของประเทศไทยจะลดน้อยลงไปด้วย

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องตอบสนองต่อสิทธิที่จะรู้ของประชาชน (People's right to know) ในเรื่องข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะที่อยู่ในความครอบครองของรัฐ ในต่างประเทศมีการใช้กฎหมายเปิดเผยข้อมูลข่าวสารกันหลายประเทศมาช้านาน เช่น สวีเดน สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ลักซัส ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และแคนาดา

** The European Convention Human Right, Article 6(1)

สำหรับประเทศไทยประกาศพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 10 กันยายน 2540 เป็นผลให้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ เมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับจากวันนั้นคือนับแต่วันที่ 9 ธันวาคม 2540 ก่อนที่พระราชบัญญัตินี้จะมีผลบังคับใช้ รัฐสภาได้ผ่านกฎหมายรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และรัฐธรรมนูญได้ให้หลักประกันในเรื่องสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะของหน่วยงานของรัฐไว้ด้วย หัวใจสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับ คือ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง จึงเป็นหน้าที่ของรัฐต้องให้การรับรองและคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมาย โดยใช้วิธีอื่น และรัฐธรรมนูญมีการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยไม่ต้องมีส่วนได้เสียไว้ในบางมาตราในเรื่องสิทธิที่จะขอข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในความครอบครองของหน่วยราชการ อันเป็นแม่บทที่ทำให้ “สิทธิได้รู้” แก่ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารของทางราชการตาม พรบ.นี้ นอกจากนี้ประชาชน ยังมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากราชการก่อนที่จะอนุญาตหรือดำเนินโครงการหรือกิจการใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลรัฐจะต้องให้ความคุ้มครองแก่สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวด้วย

ช่วงสำคัญทางประวัติศาสตร์ของไทย คือ การที่รัฐธรรมนูญให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การรับรองสิทธิในการแสดงออก (Right to Expression) จะไม่มีประโยชน์อันใดหากบุคคลปราศจากสิทธิที่จะได้รับหรือเข้าถึงข่าวสารของราชการ ดังนั้นในฐานะของประชาชนไทยแม้ว่ารัฐธรรมนูญจะให้สิทธิที่จะแสดงออกซึ่งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา นั้น จะไม่มีความหมายหรือมีคุณค่าหากขาดเสียซึ่งสิทธิที่จะรู้ของประชาชนดังกล่าวข้างต้น แต่บางกรณีประชาชนอาจต้องถูกจำกัดสิทธิเหมือนกันในเรื่องที่อาจกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน ส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคล และสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวโดยปราศจากการสอดแทรก เพื่อประโยชน์แก่สาธารณะให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงได้คำนึงถึงสิทธิได้รู้ข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นหลัก การเปิดเผยจะเป็นเพียงข้อยกเว้น หน่วยงานของรัฐจะใช้เป็นข้ออ้างได้เท่าที่จำเป็นโดยจำกัดเท่านั้น นับแต่นี้ไปการใช้อำนาจรัฐต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชน เพราะประชาชนมีสิทธิรู้สิ่งที่รัฐได้ทำอะไรลงไป ดังเหตุผลในการประกาศใช้พรบ. ฉบับนี้ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสกว้างขวางในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ของรัฐ ประชาชนจะได้แสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้อง กับการเป็นจริง เป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นรัฐบาลของประชาชนอย่างแท้จริง

2. เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่แจ้งชัด และจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสาร ที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน แต่ต้องมีเหตุผลที่อธิบาย

3. เพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยให้มั่นคง และให้ประชาชนมีโอกาสรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ในการปกป้องรักษาประโยชน์ของตนเองได้ และเป็นการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการไปพร้อมกัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพไว้ในหมวด 3 อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในเรื่องการได้มาซึ่งสิทธิที่จะได้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะของทางราชการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56 “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

และหากหน่วยงานของรัฐดำเนินโครงการ หรือกิจการใดที่อาจมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ และรัฐบาลตามความที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับตน หรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ”

รัฐธรรมนูญมาตรา 58 ได้ให้หลักประกันในเรื่องสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารสาธารณะ มีข้อน่าสังเกตว่า สิทธิของบุคคลในที่นี้ไม่ได้ถูกจำกัดโดยเงื่อนไขของกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น กำหนดว่าผู้ใช้สิทธิขอข้อมูลข่าวสารจะต้องมีส่วนได้เสียหรือประโยชน์เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสาร ถ้าหากเป็นข้อมูลข่าวสารสาธารณะที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมของหน่วยงานของรัฐ ประชาชนก็ย่อมมีสิทธิได้รับหรือรับทราบข้อมูลข่าวสารตามที่ร้องขอของหน่วยราชการได้

แตกต่างกันไปจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2538 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 48 ว่า “บุคคลมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีผลกระทบต่อตน” แสดงให้เห็นว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในยุคก่อนการปฏิรูปการเมืองมีขอบเขตคับแคบในเรื่อง สิทธิได้รับรู้ ในสังคมระบอบประชาธิปไตยใหม่ แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะให้เสรีภาพมากมายแค่ไหนก็ตาม ถ้าหากว่าการมีสิทธิได้รับรู้ของประชาชนถูกจำกัดด้วยข้อจำกัดของกฎหมายเสรีภาพที่เขียนไว้มีประโยชน์ที่จะได้มาซึ่งสิทธิได้รับรู้อย่างจำกัด เสรีภาพของประชาชนก็ย่อมถูกจำกัดไปโดยปริยาย

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญทั้งสองมาตราจะเห็นว่า สาระสำคัญของกฎหมายได้บัญญัติถึงการรับรองสิทธิได้รับรู้ของคนทั้งประเทศ เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้มุ่งที่จะคุ้มครอง การรับรู้ข้อมูลสาธารณะของราชการภายใต้หลักที่ว่า “รัฐรู้อะไร ประชาชนรู้สิ่งนั้น” ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของทางการเมือง การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 และให้มีผลบังคับใช้วันนั้น ก่อนหน้านี้อธิบดีได้ออกพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และได้ประกาศเป็นกฎหมายในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2540 ให้มีผลบังคับใช้ เมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือ มีผลตั้งแต่วันที่ 9 ธันวาคม 2540 เป็นต้นไปจึงมีผลบังคับใช้หลังรัฐธรรมนูญ กฎหมายฉบับนี้ออกมาทันเวลาเพื่อตอบสนองต่อสิทธิได้รับรู้ของประชาชนในเรื่องราวต่างๆที่รัฐบาลได้ใช้อำนาจในการบริหารประเทศภายใต้การเมืองการปกครองในยุคปฏิรูปที่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่กำหนดให้การเมืองเป็นของพลเมือง ไม่ใช่การเมืองเป็นของนักการเมืองต่อไปอีกนับแต่ไปการบริหารของรัฐบาลต่อไปนี้ต้องยอมรับ “สิทธิได้รับรู้” ซึ่งรัฐบาลจะต้องนำข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้ทราบ เว้นแต่การเปิดเผย บางกรณีอาจถือเป็นข้อยกเว้นภายใต้ความคิดที่ว่า “รัฐรู้อะไร ประชาชนมีสิทธิรับรู้ในสิ่งนั้น การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ คือ หัวใจสำคัญการปกปิดเป็นข้อยกเว้น” การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการจึงเป็นเรื่องจำเป็น

สำหรับการเมืองในยุคนี้ การใช้อำนาจในการบริหารประเทศที่ดี การออกกฎหมายหรือคำสั่งใดๆ รัฐบาลต้องบอกกล่าวให้ประชาชนได้รู้ล่วงหน้า และให้ข้อมูลข่าวสารตามสิทธิที่รัฐธรรมนูญให้การคุ้มครอง ข้อจำกัดของกฎหมายจึงเท่ากับเป็นการยอมรับว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองของรัฐนั่นเอง กล่าวคือการปกครองของรัฐย่อมมีผลกระทบต่อประชาชนทั้งในด้านการให้ความคุ้มครองแก่ประชาชน และการกำหนดหน้าที่ให้ประชาชนต้องปฏิบัติ โดยเหตุนี้จึงจำเป็นที่ประชาชนควรต้องได้รู้ว่ามีรัฐได้ใช้อำนาจปกครองตนอย่างไรบ้าง เพื่อที่ประชาชนจะได้แน่ใจได้ว่าบรรดาสิทธิและเสรีภาพที่ประชาชนเสียไปหรือต้องถูกจำกัดลงนั้น เป็นการคุ้มค่างับความคุ้มครองที่ตนได้รับจากรัฐแล้วหรือไม่ นอกจากนั้นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของ

ประชาชนลง กรณีควรมีการแจ้งให้ประชาชนได้ทราบล่วงหน้าตามสมควรว่าสิทธิและเสรีภาพของตนถูกจำกัดลงอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดีได้ถูกต้องจากการที่รัฐบาลได้ออกกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ฯลฯ ในการปกครอง ปัญหาในทางปฏิบัติจึงอยู่ที่ว่าประชาชนจะต้องได้รู้ ดังนั้น สาระสำคัญของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 จึงกำหนดให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ “ต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นหลัก การอ้างเพื่อปกปิดเป็นเพียงข้อยกเว้น” เท่านั้น

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการทำงานของราชการ หากมองอย่างผิวเผินอาจเห็นว่าพระราชบัญญัตินี้เป็นการแย่งชิงอำนาจระหว่างรัฐและประชาชน ความคิดดังกล่าวเป็นการสกัดกั้นที่จะใช้ประโยชน์จากพรบ. และยังอาจนำมาซึ่งความระแวงซึ่งกันและกันระหว่างภาคราชการและประชาชน กฎหมายฉบับนี้จึงมีนัยของการใช้เสรีภาพที่รัฐมีหน้าที่ต้องคุ้มครองให้ประชาชนได้ใช้สิทธิตามกฎหมาย โดยเฉพาะสื่อมวลชนซึ่งอยู่ในฐานะประจักษ์พยานหนึ่งสถาบันสาธารณะ และเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐกับปวงประชาได้ประโยชน์จาก “สิทธิได้รู้” เพื่อการรายงานข่าวสารอย่างสมบูรณ์ แม้ว่าในระยะแรกของการใช้กฎหมายอาจมีปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐอยู่บ้างก็ตาม นอกจากนี้

หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้แก่หน่วยงานของรัฐในราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ศาลเฉพาะในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี องค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพ หน่วยงานอิสระของรัฐ และหน่วยงานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มีขึ้นเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนได้ใช้สิทธิขอข้อมูลข่าวสารทั้งเพื่อเป็นการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล หรือหน่วยงานของรัฐในระดับต่างๆที่รัฐบาลต้องปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ได้แถลงไว้ต่อประชาชน และปฏิบัติตามกฎหมาย และที่ต้องทำตามกฎหมายบังคับให้ทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ นอกจากนั้นแล้วประชาชนสามารถที่จะนำข้อมูลข่าวสารที่ได้มานั้นประเมิการทำงาน of รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ผลคุ้มค่าแก่การยอมให้รัฐบาลใช้อำนาจแทนประชาชนทั้งประเทศ การใช้อำนาจดังกล่าวนี้มีความชอบธรรม และทำเพื่อความสงบสุขของประชาชน หรือเพื่ออำนวยความสะดวกประโยชน์ให้แก่พวกพ้องจนก่อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน การได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารนี้เองจะทำ

ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองเพื่อสนับสนุนหรือคัดค้านนโยบาย การสั่งการใดๆ การบริหารงบประมาณแผ่นดินที่เอื้อต่อผลประโยชน์ให้แก่ประชาชนทั่วประเทศ หรือการออกกฎหมาย กฎ กฏเกณฑ์ ระเบียบ คำสั่ง เพื่อเหตุผลในทางปกครองว่ามีคุณค่าและเหมาะสมที่ประชาชนยอมรับได้หรือไม่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการได้รู้ข้อมูลข่าวสารของราชการก่อนที่รัฐบาลจะใช้อำนาจดังกล่าวเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพที่ประชาชนจะได้รับผลกระทบอย่างมากหรือไม่ เป็นต้น หากรัฐบาลได้ใช้อำนาจโดยไม่ฟังเสียงคัดค้านของประชาชน ประชาชนก็จะไม่ไว้วางใจและไม่สนับสนุนให้เข้ามาเป็นรัฐบาลในโอกาสต่อไปสิทธิได้รู้จึงนับเป็นฐานความคิดที่สำคัญและเป็นประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง และยังก่อให้เกิดประโยชน์ทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยอีกด้วย

มีข้อน่าสังเกตว่า สิทธิตามรัฐธรรมนูญ และสิทธิตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการมีข้อแตกต่างกันบางประการ กล่าวคือ รัฐธรรมนูญมุ่งคุ้มครองสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะ ส่วนพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการขยายความคุ้มครองรวมถึงข้อมูลข่าวสารในความครอบครองหรือในความดูแลของหน่วยงานของรัฐโดยไม่จำกัดว่าข้อมูลข่าวสารนั้นจะเป็นข้อมูลข่าวสารสาธารณะหรือไม่ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ใช้คำว่า “ข้อมูลข่าวสารของราชการ” ที่ดูเหมือนจะมีความหมายกว้างกว่าคำว่า “ข้อมูลข่าวสารสาธารณะ” ที่เขียนไว้ในหมวด 3 ของรัฐธรรมนูญ

นอกจากการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแล้ว ในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ก็ได้ให้ความคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ที่อยู่ในความครอบครองของทางราชการไว้เป็นกรณีพิเศษโดยกำหนดให้เป็นข้อมูลข่าวสารที่ “ห้ามเปิดเผย” หากไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อน ทั้งยังกำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ครอบครองข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวจะต้องจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพื่อมิให้ล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในการใช้ชีวิตโดยปราศจากการรบกวนของบุคคลอื่น และหากต้องมีการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว จะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของก่อน ซึ่งในกรณีหัวข้อที่ศึกษานี้นำมาเชื่อมโยงได้ว่าสิทธิที่จะรู้ของประชาชน และสิทธิส่วนตัวของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาในการเผยแพร่ภาพของหนังสือพิมพ์ ก็จะพบปัญหาที่เป็นประเด็นที่ทับซ้อนและคาบเกี่ยวกันระหว่างสองสิทธินี้

สิทธิบางอย่างเป็นสิทธิส่วนบุคคล สิทธิบางอย่างเป็นสิทธิที่จะรู้ สิทธิส่วนบุคคลบางอย่าง ของบางบุคคล ในบางสถานการณ์ อาจจะแปรสภาพไปเป็นสิทธิที่จะรู้ได้ แต่เส้นที่ชั้นระหว่างสิทธิที่จะรู้และสิทธิส่วนบุคคลนั้น เราจะใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ประชาชนมีสิทธิ

ที่จะรู้ได้แค่นั้น และแค่นั้นถือเป็นการเข้าไปในเรื่องส่วนบุคคลของผู้อื่นมากเกินไป สื่อมวลชนจะสามารถสร้างความชอบธรรมต่อการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่นได้อย่างไร คำถามเหล่านี้อาจไม่มีคำตอบที่ชัดเจนแน่นอนตายตัวเหมือนการคำนวณด้วยสูตรทางคณิตศาสตร์ เพราะการรายงานข่าวเป็นเรื่องเชิงคุณค่าทางสังคม เมื่อสื่อมวลชนเผชิญหน้ากับปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริงของวิชาชีพ สื่อจะต้องตัดสินใจเลือกว่าจะแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างไร เมื่อทางหนึ่งสื่อต้องรายงานข้อเท็จจริงต่อสังคมอย่างซื่อสัตย์ แต่ในอีกทางหนึ่ง สื่อก็ต้องเคารพต่อสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น ในทางวารสารศาสตร์ มีเกณฑ์คำว่า ๆ ที่สื่อมวลชนควรระลึกในการตัดสินใจเลือกที่จะกระทำ 3 ประการ ได้แก่

1. การตัดสินใจนั้น ต้องไม่ผิดจากมโนสำนึกหรือผิดต่อความยุติธรรม (decency and fairness) แม้กฎหมายจะไม่เข้ามาดูแลถึงเรื่องของการใช้ภาพผิดที่ การพูดกำกวม ความไม่รอบคอบ และการพูดเกินความจริง แต่ถ้าผิดต่อมโนสำนึกหรือความยุติธรรมก็ถือว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

2. ต้องคำนึงถึงค่านิยมของสังคม มาตรฐานแห่งการยอมรับของสังคมในขณะนั้น เป็นอย่างไร เพื่อจะได้ทราบว่า การเปิดเผยข้อมูลนั้นชอบต่อการรับรู้ของสาธารณะหรือไม่ เงื่อนไขนี้ถือว่า เรื่องที่สนองความกระหายกระหือหรือสนองต่อความสอดรู้สอดเห็น ย่อมไม่ใช่เรื่องที่มีคุณค่าควรแก่การเป็นข่าว

3. ความสง่างามแห่งความเป็นมนุษย์ (dignity) จะต้องไม่ถูกทำลายด้วยการอ้างอภิสิทธิ์ของสื่อมวลชน

การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะให้ข่าวในอันเป็นลักษณะข่าวข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น ต้องมีความระมัดระวังมิให้กระทบสิทธิส่วนตัว และสิทธิทางกระบวนการยุติธรรม และสิทธิครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือสิทธิอย่างอื่นที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครอง มิเช่นนั้นแล้ว อาจจะทำให้เกิดความเสียหายและเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาได้ ซึ่งการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาจำเลยในคดีอาญาในการให้ข่าว โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐแก่นักสื่อพิมพ์ จะกล่าวในหัวข้อถัดไปดังนี้

การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาจำเลยในคดีอาญาในการให้ข่าว โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐแก่นั่งสื่อพิมพ์

เจ้าหน้าที่ของรัฐถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม การให้ข่าวถือเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อตอบสนองสิทธิที่จะรู้ข่าวสารของประชาชน ซึ่งในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 กำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ข่าวสารแก่ประชาชน

จากในอดีตจนกระทั่งปัจจุบันมักจะพบปัญหาว่า การให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อหนังสือพิมพ์ ในกรณีการให้ข่าวเกี่ยวกับคดีอาญามักมีผลกระทบต่อผู้เสียหายหรือจำเลย แม้จะเป็นการตอบสนองต่อสิทธิที่จะรู้ของสาธารณะชน แต่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เช่น การนำตัวผู้ต้องหาไปทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพ ทางสื่อมวลชนมีการเผยแพร่ภาพ หรือมีการนำตัวผู้ต้องหาเอาป้ายชื่อแผ่นโตแขวนคอ หรือใส่ตรวนโซ่ เมื่อมีการเผยแพร่ให้ข่าวต่อสื่อมวลชนเช่นนี้ ปัญหาก็คือว่า สื่อมวลชนได้กระทำหน้าที่ตามสิทธิหน้าที่ที่จะรู้เพื่อตอบสนองสิทธิสาธารณะ แต่การใช้สิทธิดังกล่าวมิใช่เป็นสิทธิที่สามารถมีอภิสิทธิ ทำลายสิทธิเสรีภาพอย่างอื่น ที่กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับเดียวกันบัญญัติคุ้มครองได้ และตระหนักว่าสิทธิดังกล่าวมิใช่สิทธิที่ไม่มีขอบเขต ต้องเคารพต่อสิทธิอย่างอื่นด้วยที่กฎหมายรัฐธรรมนูญคุ้มครอง เพราะผู้ต้องหาหรือจำเลย ก็ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมและไม่ถูกประจาน จนลดค่าของความเป็นมนุษย์ แม้เขาจะเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ตาม และเขาจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมในการพิจารณาโดยความเป็นอิสระของผู้พิพากษา และผลกระทบต่อสิทธิและสถานะผู้ถูกกล่าวหาโดยรวมไปด้วย ที่ผ่านมาระหว่างเราจะพูดกันเสมอว่า เสรีภาพของสื่อ คือเสรีภาพของประชาชน แต่การใช้เสรีภาพจะต้องควบคู่กับความรับผิดชอบ คำว่า เสรีภาพ หมายความว่า อำนาจที่จะกระทำได้โดยไม่รบกวนสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

สิทธิของประชาชนมิใช่เป็นสิทธิที่ปราศจากขอบเขตจำกัด ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการปี พ.ศ. 2540 บัญญัติให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญปัจจุบันที่กำหนดรับรองสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารใช้ มาตรา 58 ซึ่งรับรองสิทธิที่รู้ของประชาชนซึ่งการดำเนินการดังกล่าวอยู่ภายใต้หลักการที่สำคัญ “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” ซึ่งแม้ว่ากฎหมายจะกำหนดในรัฐต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่อประชาชนแต่มีข้อมูลข่าวสารบางประเภทที่

ไม่ต้องเปิดเผยเพื่อเป็นการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ความมั่นคงของรัฐความปลอดภัยของประชาชน และประสิทธิภาพการบริหารราชการแผ่นดิน โดยกำหนดข้อยกเว้นไม่ต้องเปิดเผย 2 ประการ

- 1) ข้อมูลข่าวสารที่ห้ามเปิดเผย
- 2) ข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐ อาจมีคำสั่งให้เปิดเผยก็ได้ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นข้อยกเว้น ซึ่งโดยหลักแล้วจะต้องมีการเปิดเผยกฎหมายกำหนดให้เป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ครอบครองข้อมูลดังกล่าวว่าจะมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลเหล่านั้นก็ได้

ที่ผ่านมาจะพบปัญหาว่าการให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐในคดีอาญาต่อสื่อมวลชนนั้นไม่ค่อยคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหาให้ข่าวจนเป็นเกินขอบเขตเกินพอดี ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นไม่ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพราะเมื่อภาพหรือข้อความดังกล่าวเข้าสู่สิทธิการรัฐของประชาชนเมื่อตอบสนองประโยชน์สาธารณะแล้วผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ถูกตัดสินจากมติมหาชนมากกว่าศาล ซึ่งประชาชนที่อ่านข่าวก็มักจะเข้าใจตามที่นำเสนอข่าวว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้กระทำผิด

เช่น การตัดสินผู้กระทำผิดโดยมติมหาชนมากกว่าศาล ดังนั้น นอกจากส่งผลกระทบต่อสิทธิบุคคลผู้เป็นผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ยังเป็นการประจานให้เขาได้รับความอับอาย ถูกดูหมิ่นเกลียดชัง อันเป็นการลดค่าความเป็นมนุษย์ของเขาไปอีกด้วย และกระทบต่อสิทธิส่วนตัวสิทธิในชื่อเสียงเกียรติคุณ อันอาจถูกล่วงละเมิดได้ การให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐ แก่สื่อมวลชนต้องกระทำโดยคำนึงถึงสิทธิผู้ถูกกล่าวหา และไม่เป็นการทำลายเกียรติยศ ชื่อเสียงผู้ถูกกล่าวหาไม่เป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหาต่อสาธารณะชนตลอดระยะเวลาเวลาที่ผ่านมาจะพบว่า แม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติคุ้มครองสิทธิของจำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหาตาม มาตรา 39 วรรคท้าย ว่าจะถูกปฏิบัติเยี่ยงผู้กระทำผิดไม่ได้ ตราบใดศาลยังไม่มีคำพิพากษาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติผู้ต้องหาหรือจำเลยมักจะถูกเสนอข่าวหรือเขียนบทความกระทบต่อสิทธิผู้ต้องหา มีการนำเสนอข่าวในลักษณะเป็นการพิพากษาคดีนอกศาล ตลอดจนมีการตั้งฉายาผู้ถูกกล่าวหาไปในทางซึ่งในสาธารณะชนเชื่อว่าเป็นผู้กระทำความผิดทั้ง ๆ ที่กฎหมายสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดและถึงแม้ผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดจริง แต่เขาก็มีค่าของความเป็นมนุษย์และอาจปรับปรุงและอยู่ร่วมในสังคมต่อไปได้ การประจานให้เขาได้รับความอับอายและตั้งฉายาต่อสาธารณะชน เป็นการลดค่าความเป็นมนุษย์ เป็นเรื่องที่ควรตรากฎหมายว่าสมควรหรือไม่

จริงอยู่การเสนอข่าวอาชญากรรมเป็นผลดีในการกระตุ้นเตือนสังคมให้รับรู้ถึงภัยอันตรายอันอาจสร้างความระมัดระวัง ตลอดจนความร่วมมือในการป้องกันและข้อเบาะแสของคนร้าย แต่ต้องมีการเสนอข่าวอย่างรอบคอบเพราะอาจจะกระทบสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาซึ่งกฎหมายบัญญัติคุ้มครองไว้เช่นกัน

ปัญหาความสมดุลระหว่างสิทธิที่จะรู้ (Right to know) ประโยชน์สาธารณะ (Public interest) และสิทธิของผู้ต้องหาที่จะต้องได้รับการพิจารณาคดีอย่างเที่ยงธรรม (Fair trial) สิทธิส่วนตัว (Right to Privacy) เหล่านี้ต้องคำนึงไปพร้อม ๆ กัน โดยไม่ทำให้สิทธิใดสิทธิหนึ่งต้องเสียหายหรือเสียไป ต้องปฏิบัติโดยคำนึงถึงสัดส่วนและพอดีและรับผิดชอบต่อความเสียหาย ซึ่งการทำงานต้องประสานกันระหว่างกระบวนการยุติธรรมและสื่อมวลชน

การวิพากษ์วิจารณ์ของสื่อมวลชนในคดีอาญาต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง เพราะกระบวนการยุติธรรมยึดถือหลักความเป็นธรรม การที่หนังสือพิมพ์ วิพากษ์วิจารณ์แสดงความเป็นไปในทางวิพากษ์คดี โน้มน้าวให้สาธารณะชนเชื่อ อาจก่อให้เกิดความเคลือบแคลงและไม่เชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม หากคำสั่งของอัยการหรือคำพิพากษาของศาลเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับหนังสือพิมพ์ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อวิกฤตศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นการชี้แนะนักประโยชน์สาธารณะชน และสิทธิส่วนตัว ก็ต้องตระหนักทั้งในทางปฏิบัติ การบรรยายภาพได้ข่าว หนังสือพิมพ์ ต้องหลีกเลี่ยงการตั้งฉายาเพื่อประณามหรือประจานผู้กระทำผิด หลีกเลี่ยงการใส่อาฆมณิคมความคิดเห็นอันเป็นการชี้แนะว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิด โดยนำเสนอโดยพอดี แม้หนังสือพิมพ์จะมีเสรีภาพในการเสนอข่าวแต่วิธีการนำเสนอเรื่องราว ต้องอยู่ในความพอดี ไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา การใช้เสรีภาพต้องมีความรับผิดชอบต่อ

การนำเสนอข่าวในคดีอาญาต้องกระทำด้วยความระมัดระวังเพื่อมิให้มีผลกระทำต่อผู้เสียหาย กล่าวคือ จะต้องไม่ให้ผู้เสียหายได้รับผลร้ายซ้ำสอง หรือ Double victimization ไม่เป็นการปรากการเขาด้วยคำพูดซึ่งการเปิดเผยชื่อ สกุล ญาติ พี่น้องถิ่นที่อยู่ ภูมิลำเนา เป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหา ให้สาธารณะชนรับรู้

ดังนั้น การให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อหนังสือพิมพ์ในคดีอาญาก็ถือว่าต้องคำนึงถึงสิทธิตามรัฐธรรมนูญของผู้ต้องหาตามมาตรา 39 การยอมให้สื่อสัมภาษณ์ผู้ต้องหาในคดีอาญานำข่าวการจับกุม หรือการทำแผนประกอบคำรับสารภาพของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องมีการจำกัดบทบาทเจ้าหน้าที่ของรัฐในการให้ข่าวในคดีอาญา

เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาซึ่งได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิในชื่อเสียง เกียรติคุณ และมีผลกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้พิพากษา ในการพิจารณาคดี และสิทธิผู้ต้องหาจะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมปราศจากอคติ ซึ่งประเทศไทย ยังไม่มี หลักเกณฑ์หรือข้อกำหนดโดยเฉพาะในการให้ข่าวคดีอาญา โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อยึดถือเป็น แนวปฏิบัติอันเป็นการป้องกันมิให้กระทบกระเทือนเสียสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา โดยไม่สมควร

เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 ซึ่งรับรองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาและจะต้องไม่ถูกปฏิบัติเหมือนผู้กระทำความผิด

ได้มีคำสั่งโดย พล.ต.อ.โกวิท วัฒนะ ผบ.ตร. ออกคำสั่ง ตร.ที่ 855/ 2548 ลงวันที่ 16 พ.ย. 48 เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพ ต่อสื่อมวลชน และการจัดสื่อประชาสัมพันธ์อ้างเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน สรุปประเด็นสำคัญคือ

- 1) หัวหน้าหน่วยงานระดับสถานีตำรวจและผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปเป็นผู้มีอำนาจให้ข่าว แถลงข่าวเท่านั้น
- 2) ห้ามนำหรือจัดให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยานมาให้ข่าวแถลงข่าว
- 3) ห้ามนำสื่อมวลชนทุกแขนงไปทำข่าวหรือถ่ายภาพข่าวในขณะที่เข้าไปปฏิบัติภารกิจค้น จับกุม
- 4) ห้ามถ่ายภาพในห้องสืบสวน ห้องสืบสวนเว้นแต่กรณีที่เจ้าหน้าที่รับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการเพื่อประโยชน์แก่คดี
- 5) ห้ามจัดให้สื่อมวลชนไปทำข่าวขณะนำผู้ต้องหาไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ และหลีกเลี่ยงการให้สัมภาษณ์ใด ๆ ในลักษณะได้ตอบระหว่างพนักงานสอบสวนและผู้ต้องหาหรือบุคคลใด ๆ โดยมีสื่อมวลชนทุกแขนงเป็นผู้สัมภาษณ์ เนื่องจากอาจเป็นเหตุให้รูปคดีเสียหาย

โดยเหตุผลของคำสั่ง 855 / 2548 ของ พล.ต.อ. โกวิท วัฒนะ มีดังนี้

- 1) เป็นการวางกรอบแนวทางปฏิบัติให้เกิดความชัดเจนสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

เพราะที่ผ่านมาในทางปฏิบัติตำรวจมักจะกระทำขัดกับรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็นการนำตัวผู้เสียหายผู้ต้องการพยาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นเด็กหรือเยาวชนมาแถลงข่าว มีการใช้เทคนิควิธีการสืบสวนมาเผยแพร่ส่งผลเสียหายต่อรูปคดีเนื่องจากผู้ต้องหาจะต้องรู้แนวทางในการต่อสู้คดี หรือหลีกเลี่ยงการจับกุมนั้นเกิดปัญหาในการทำงาน โดยระบุว่า นักข่าวยังทำงานปกติเพียงแต่มีให้ตำรวจเป็นผู้จัดเท่านั้น เพื่อป้องกันตำรวจบางนายพยายามสร้างภาพตัวเองจนเกิดความไม่เป็นธรรมแก่บุคคลอื่น พยายามจะโชว์ว่าตนเองทำงานมากแต่บางทีไปเปิดเผยยุทธวิธีในการทำงาน

2) การแถลงข่าวจะต้องกระทำโดยหัวหน้าสถานี หรือผู้ได้รับมอบหมายโดยเฉพาะ และเป็นผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือขึ้นไป

โดยจะต้องพิจารณาว่าเป็นประโยชน์สาธารณะหรือไม่ โดยไม่ฝ่าฝืนกฎหมาย ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น

3) ห้ามมิให้นำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน และสื่อมวลชนไม่สามารถซักถามผู้ต้องหาในขณะที่มีการสอบสวนได้

โดยในเรื่องนี้ พล.ต.ท. อชิรวิทย์ สุพรรณเภสัช โฆษกสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กล่าวว่า การให้ข่าวเป็นเรื่องของพนักงานสอบสวน หัวหน้าสถานีโดยลำดับ การพูดถึงคดีสามารถทำได้ในกรอบที่มีส่งผลกระทบต่อรูปคดี แต่ต้องไม่นำผู้ต้องหามาแถลง หากต้องการถามผู้ต้องหาผู้สื่อข่าวสามารถทำได้โดยผ่านทนายทำเป็นระบบสากล

โดยการให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ให้ปฏิบัติตามประมวล ระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 30 รวมถึงห้ามให้ข่าวแถลงข่าวหรือให้สัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องต่อไป

1) เหตุการณ์หรือเรื่องราวที่ไม่เหมาะสม ซึ่งหากเปิดเผยต่อประชาชนอาจจะเป็นแบบที่บุคคลอื่นจะถือเอาเป็นแบบอย่างในการกระทำนั้น

2) การให้สัมภาษณ์โดยมีสื่อมวลชนทุกแขนงเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์นี้ ในลักษณะที่เป็นคนกลางห้ามข้าราชการตำรวจตอบโต้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือบุคคลใด เพื่อมิให้เกิดความเสียหาย แก่ทางราชการ

จากคำสั่งดังกล่าวทำให้เกิดกระแสการต่อต้านจากนักหนังสือพิมพ์ เกือบทุกฉบับ และมีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าสร้างความอึดอัดกับสื่อมวลชน โดยสื่อมวลชนสายอาชญากรรมมองว่าเหมือนถูกปิดกั้นสิทธิในการเสนอข่าว ทั้งยังเกิดปัญหาการทำงานในสถานที่เกิดเหตุระหว่างตำรวจ ท้องที่หลายแห่งทั่วประเทศกับสื่อมวลชน และเห็นว่าคำสั่งดังกล่าวเป็นการตีกรอบตำรวจแล้วตั้งเอาสื่อมวลชนเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยมีความเห็นว่าสื่อมวลชนมีส่วนในการติดตามและขยายเพราะ แก่ของคดีจนที่สืบสวนสามารถขยายผลกรจับกุมได้ และสื่อมีส่วนในการสนับสนุนการทำงานของ ตำรวจโดยเป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์กิจการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ดีมีประสิทธิภาพ กว่าหน่วยงานตำรวจทั้งหมด อีกทั้งยังเตือนภัยต่อประชาชนเกี่ยวกับคดีอาชญากรรมไม่เช่นนั้น สังคมคงสับสนวุ่นวายเกินกว่าจะควบคุมได้

โดยนายสมศักดิ์ ศรีกำเนิด ประธานชมรมผู้สื่อข่าวอาชญากรรม ยืนยันเจตนาเปิดผนึกถึง พล.ต.อ.โกวิท วัฒนะ เพื่อคัดค้านคำสั่งดังกล่าว โดยนายสมศักดิ์ กล่าวว่า ผู้สื่อข่าวอาชญากรรมตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะการเสนอข่าวเกี่ยวกับเด็กหรือสตรีที่ ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งการนำเสนอได้ปกปิดหน้า ปกปิดชื่อ และมีหลายครั้งที่การนำเสนอข่าว ของสื่อมวลชนสามารถทำให้ตำรวจจับกุมคนร้ายได้

แต่ด้านนาย ศิโรจน์ มิ่งขวัญ รองประธานฝ่ายวิชาการชมรมผู้สื่อข่าวอาชญากรรมกลับมีความเห็นว่า คำสั่งดังกล่าวคงไม่เป็นปัญหาด้านการทำงานของผู้สื่อข่าวอาชญากรรมมากนัก เพราะแท้จริงแล้วข่าวอาชญากรรมมีหลายรูปแบบด้วยกัน ข่าวอาชญากรรมที่อาจมุ่งไปสู่รูปแบบความรู้ เตือนภัย และช่วยเหลือประชาชนให้มากยิ่งขึ้น โดยเห็นว่าข่าวอาชญากรรมมี 4 รูปแบบ

- 1) รูปแบบข่าวประจักษ์
- 2) รูปแบบข่าวที่ประณามคนผิด
- 3) รูปแบบข่าวที่ให้ความรู้เตือนภัย
- 4) รูปแบบข่าวที่ช่วยเหลือประชาชน

ซึ่งถ้าหากข่าวอาชญากรรมมุ่งไปสู่รูปแบบการให้ความรู้เตือนภัยสังคม และช่วยเหลือประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ก็คงไม่มีปัญหาอะไร

ด้านนาย วัลลภ ตั้งคณานุกรักษ์ มีความเห็นว่า ตำรวจควรจะให้รายละเอียดว่าอะไรที่บอกกับสื่อได้เพราะการห้ามเป็นข่าวทุกกรณีไม่ถูกต้องเพราะสังคมอาจไม่ได้ประโยชน์ สื่อสารบางอย่าง อยากให้ตำรวจชี้แจงรายละเอียดเพิ่มเติมกับสื่อมวลชนด้วยว่าอะไรที่จะให้ข้อมูล

กับสื่อได้ ต้องนำเสนออย่างไร อะไรเป็นข้อยกเว้นไม่ให้รายละเอียดเพราะถือว่าเป็นเรื่องละเอียดอ่อน

หลังจากการที่มีคำสั่ง 855 / 2548 ไป มีผลทำให้เกิดการต่อต้านจากสื่อมวลชนใน การที่ไม่เห็นด้วยกับคำสั่ง ดังกล่าว

พล.ต.ท.อชิรวิทย์ สุพรรณเภสัช โฆษกสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กล่าวชี้แจง โดย ขอร้องสื่อมวลชน ให้พบกันครึ่งทาง กรณีที่ผ่านมามีหลายกรณีที่ผู้เสียหาย “ถูกพิพากษาโดย สังคม” ก่อนที่ศาลจะตัดสิน และเมื่อบุคคลนั้นไม่มีความผิด รัฐต้องรับผิดชอบค่าเสียหายจำนวน มากยกตัวอย่างกรณีคดีเซอร์รี แอน ดันแคน รัฐต้องรับผิดชอบค่าชดเชยหลายล้านบาท โดยรัฐต้อง รับผิดชอบมากกว่าสื่อ ขณะที่สื่อมีข่าวขอโทษขอโพยเพียงนิดเดียว โดยการแถลงข่าวยังทำได้แต่ ต้องเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย การให้ข่าวเป็นเรื่องของพนักงานสอบสวนทั้งหน้าสถานีโดย ลำดับ การพูดถึงคดีสามารถทำได้ในกรอบที่ไม่ส่งผล กระทบต่อรูปคดี แต่ต้องไม่นำตัวผู้ต้องหา มา แถลง หากต้องการถามผู้ต้องหา ผู้สื่อข่าวสามารถทำได้โดยผ่านทนายทำเป็นระบบสากล

จากคำสั่ง 855/ 2548 จะเห็นได้ว่าสิทธิผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาได้รับการ ค้ำจุนคุ้มครองมากขึ้น โดยคำนึงถึงรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 แม้ว่าจะมีกระแสต่อต้านวิพากษ์วิจารณ์ ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐในการให้ข่าวและสื่อมวลชนในเรื่องสิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าว นำมา สู่การเปลี่ยนแปลงในทางปฏิบัติครั้งใหญ่ ซึ่ง ทั้ง 2 ฝ่าย จะต้องพึงประโยชน์ระหว่างสิทธิที่จะไม่ตก เป็นข่าวของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในทางประจักษ์ อันอาจนำมาซึ่งการละเมิดสิทธิผู้ต้องหา สิทธิ ส่วนตัว สิทธิในการต่อคดีโดยเที่ยงธรรมในศาล กับประโยชน์สาธารณะ และการปฏิบัติที่จะไม่ ละเมิดต่อสิทธิ ซึ่งต้องหลุดสมดุลและต้องซึ่งประโยชน์ เพราะการใช้เสรีภาพต้องประกอบด้วย ความรับผิดชอบด้วย

คำสั่งที่ 855 / 2548 ปกป้องการให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐในอันที่จะให้ข่าว อาชญากรรมต่อสื่อมวลชนโดยจำกัดผู้ที่ให้ข่าวได้เป็นพนักงานสอบสวน หัวหน้าสถานี โดยห้ามมิ ให้นำตัวผู้ต้องหา มา แถลง โดยให้ปฏิบัติตามประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 30 โดยป้องกันการเสนอข่าวในทำนอง พิพากษาโดยสังคม อันทำให้กระบวนการยุติธรรม ได้รับ ผลกระทบได้โดยทางตำรวจจะประมวลคำวิพากษ์วิจารณ์ที่มีต่อคำสั่งมาวิเคราะห์แล้วทำการ ปรับปรุงอีกครั้ง ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องติดตามต่อไปว่าทิศทางของคำสั่งนี้จะมีผลในทางปฏิบัติต่อ เจ้าหน้าที่ของรัฐในการให้ข่าวคดีอาชญากรรมแก่สื่อมวลชนเช่นไรสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญมาตรา 33 เหมือนกับเจตนารมณ์เดิมหรือไม่

การให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐในคดีอาญาถือว่ามีค่าสำคัญเพราะหาก คำนึงถึงสิทธิผู้ถูกกล่าวหาตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญคุ้มครองอย่างจริงจังแล้วย่อมส่งผลดีต่อสิทธิผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับความเป็นธรรมไม่ถูกดูหมิ่น ประจําอันเป็นการจําการเป็นมนุษย์ เพราะหากเจ้าหน้าที่ให้ข่าวต่อสื่อมวลชน ย่อมให้มีการสัมภาษณ์ผู้ต้องหาซักฟอกผู้ต้องหา ต่อหน้าสื่อมวลชน เช่นนี้ เป็นการยอมในอำนาจสอบสวนตกอยู่แก่สื่อมวลชน อันมิใช่กระบวนการ ยุติธรรม และถือว่า การกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดต่อสิทธิของผู้ต้องหาอันอาจกระทบกระเทือน ต่อคดี และเกียรติคุณค่าของความเป็นมนุษย์

มนุษย์ทุกคนมีเกียรติ เกียรตินี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของรูปการอันหนึ่งของเกียรติภูมิ ของมนุษยชาติ (Menschen wurde หรือ human dignity) ที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่ เนื่องจากความเป็น มนุษย์ เกียรติของมนุษย์ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายอาญาด้วย ถึงแม้ว่ามนุษย์บางคนบังเอิญ ต้องตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาแต่เขาก็ยังเป็นผู้ทรงเกียรติอยู่นั่นเอง มิใช่ว่าจะตกเป็นผู้ ปราศจากเกียรติเพราะเหตุถูกกล่าวว่าเป็นผู้กระทำความผิดทางกฎหมาย

เป็นที่แน่นอนว่าเหตุการณ์ความเป็นไปของบ้านเมืองเป็นที่สนใจของประชาชน และเหตุการณ์บ้านเมืองนี้ย่อมรวมถึงเหตุการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมด้วย ฉะนั้นการที่เจ้าหน้าที่ ของรัฐให้สัมภาษณ์หรือให้ข่าวแก่สาธารณะชนนั้น จึงเป็นการกระทำที่สอดคล้องกับหลัก ประชาธิปไตย และนัยเดียวกัน การที่มีการให้ข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรมแก่ประชาชนโดยตรงหรือ ผ่านสื่อมวลชนก็เป็นกรกระทำที่ถูกต้องชอบด้วยหลักประชาธิปไตย แต่การที่มนุษย์อยู่ร่วมกัน ในสังคมนั้น มีค่าสองประการที่หลอมกันอยู่ คือคุณค่าอยู่ร่วมกัน และคุณค่าส่วนบุคคล ซึ่งคุณค่า ทั้งสองนี้จะต้องมีความสมดุลกันจึงจะถือว่าได้มีค่าความเป็นประชาธิปไตย ในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ ข่าวนี้ค่าของการอยู่ร่วมกันโดยเฉพาะก็คือสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา ฉะนั้นการให้ข่าวสาร ใดๆเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมของรัฐต้องคำนึงถึงค่าทั้งสองเสมอ กล่าวคือ ในการให้ข่าว คดีอาญาแก่สื่อมวลชน ผู้ให้ข่าวต้องระมัดระวังอย่างที่สุดที่จะไม่ให้การให้ข่าวนั้นกระทบกระเทือน ถึงผลแห่งคดี และในแต่ละกรณีผู้ให้ข่าวจะต้องพิจารณาด้วยว่าประโยชน์สาธารณะในการรับรู้ ข่าวสารเกี่ยวกับคดีอาญาของประชาชนมีน้ำหนักเหนือกว่าสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหาหรือ บุคคลที่สามที่เกี่ยวข้องกับคดีที่สมควรให้ข่าวหรือไม่ และพึงให้ข่าวเฉพาะเมื่อพิจารณาเห็นแล้วว่า ประโยชน์สาธารณะในการรับทราบข่าวเกี่ยวกับคดีอาญาของประเทศมีน้ำหนักเหนือกว่าสิทธิส่วนบุคคลเท่านั้น

ในปัจจุบันนี้ดูเหมือนว่าทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าในเรื่องใดๆ จะต้องไม่เป็นการกระทำที่เกินพอดี กล่าวคือ จะต้องไม่เป็นการกระทำที่โฆษณาตัวเองโดยอาศัยผู้ถูกกล่าวหาเป็นเครื่องมือและในขณะเดียวกันต้องระมัดระวังมิให้ผู้ถูกกล่าวหามีโอกาสโฆษณา สร้างความเด่นให้ตัวเอง⁶¹

4.3.3 องค์การอิสระ

องค์การอิสระ หมายถึง องค์การของรัฐที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการเกี่ยวกับภารกิจของรัฐตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมาย โดยเป็นองค์การของรัฐที่มีสถานะพิเศษ ซึ่งได้รับหลักประกันให้สามารถปฏิบัติภารกิจหน้าที่ได้โดยอิสระ ปลอดพ้นจากการแทรกแซงของ องค์การของรัฐอื่นหรือสถาบันการเมืองอื่น รวมทั้งอยู่เหนือกระแสและการกดดันใดๆ ที่เกิดขึ้น ภายในสังคมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

4.3.3.1 สำหรับความจำเป็นที่จะต้องมียุติธรรมได้แก่

1. ความจำเป็นต้องมีกลไกคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดย องค์การฝ่ายตุลาการ ซึ่งมุ่งหมายที่จะคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกละเมิดโดย บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตามหลักของนิติรัฐในการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของ กฎหมาย การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกละเมิดจากการกระทำของรัฐหรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐตามหลักของนิติรัฐในการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทาง ปกครอง การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกละเมิดจากการกระทำของบุคคลใน กระบวนการยุติธรรมทางอาญาและทางแพ่ง นอกจากนี้ จำเป็นต้องมีกลไกที่มีช่ององค์กรฝ่ายตุลา การ ซึ่งก็คือ องค์การอิสระเพื่อเยียวยาปัญหาของประชาชน จากการใช้อำนาจรัฐหรือการกระทำของ บุคคล และการคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชน เนื่องจากการใช้กลไกทางศาลอาจมีข้อจำกัดบาง ประการเพราะจะต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล รวมไปถึงการที่ จะต้องเสียค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องและการดำเนินคดีในศาลด้วย

⁶¹ คณิต ฒ นคร , ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ, (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์วิญญูชน,2551)

2. ความจำเป็นต้องมีกลไกตรวจสอบเกี่ยวกับความสุจริตในการใช้อำนาจรัฐและตรวจสอบเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินภาครัฐ

3. ความจำเป็นต้องมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบที่จะลดและขจัดการซื้อเสียง และเปิดโอกาสให้คนดี มีคุณภาพ คุณธรรม เข้าสู่ระบบการเมือง

4. ความจำเป็นต้องมีกลไกในการเสริมสร้างระบบการเมืองและพรรคการเมืองที่มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพ

5. ความจำเป็นต้องมีกลไกที่มีความเป็นอิสระ และเป็นกลาง สามารถดำรงความยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่

ความเป็นอิสระ

- อิสระในเรื่องที่มาและการเข้าสู่อำนาจของบุคคลที่เข้าทำหน้าที่ในองค์กรอิสระ
- อิสระในเรื่องการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานขององค์กร
- อิสระในเรื่องงบประมาณ
- มีหน่วยธุรการหรือสำนักงานที่เป็นอิสระ

ความเป็นกลาง

- ไม่เป็นฝักฝ่ายในทางการเมือง
- ปราศจากอคติ ไม่ลำเอียง เพราะรัก โกรธ หลง กลัว

ดำรงความยุติธรรม

- มีความเที่ยงธรรม
- มีความชอบธรรม
- มีความชอบด้วยเหตุผล

องค์กรอิสระที่ให้คำปรึกษาแนะนำ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีฐานะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรอิสระที่ให้คำปรึกษาแนะนำ ที่มีอำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอันเป็นการเสริมอำนาจบริหาร ซึ่งในวิทยานิพนธ์นี้จะศึกษาแต่เฉพาะ ในส่วนที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในส่วนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเท่านั้น

4.3.3.2 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมการเคารพและปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภา เพื่อดำเนินการต่อไป เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอกในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (National Human Rights Commission) เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกสิบคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งมีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์ ทั้งนี้ โดยต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้แทนจากองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนด้วย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีวาระการดำรงตำแหน่งหกปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว วาระละ 6 ปี

อำนาจหน้าที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

1. ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณี ระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำ หรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอ ให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

2. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ต่อร์ัฐสภา และคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
3. ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน
4. ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์การเอกชน และองค์การอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน
5. จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน ภายในประเทศ และเสนอต่อรัฐสภา
6. อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติและของประชาชน ประกอบด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีอำนาจเรียกเอกสาร หรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ รวมทั้งมีอำนาจอื่นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

2.1 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

1. อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ 2550

บทบัญญัติมาตรา 257 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าว เพื่อดำเนินการ ในกรณีที่น่าจะปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอ ให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

2. เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่เห็นชอบตามที่มีผู้ร้องเรียนว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบ

ด้วยรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

3. เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง ในกรณี que เห็นชอบตามที่มีผู้ร้องเรียนว่า กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดในทางปกครองกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

4. ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย เมื่อได้รับการร้องขอจากผู้เสียหายและเป็นกรณี que เห็นสมควรเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

5. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎ ต่อรัฐสภาหรือคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

6. ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

7. ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์การเอกชน และองค์การอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

8. จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ และเสนอต่อรัฐสภา

9. อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติและประชาชนประกอบด้วย และมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ รวมทั้งมีอำนาจอื่นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่บัญญัติให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครอง รวมทั้งการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหายได้ (ตามข้อ 2 - 4 และเป็นการ เพิ่มเติมจากอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ 2540) โดยให้เป็นไปตาม

พระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง และที่กฎหมายบัญญัติตามลำดับ

สำหรับบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ กสม. จะเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาตาม ข้อ 2 นั้น หมายถึงกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติซึ่งตราขึ้นโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ หรือรัฐสภา หรือกฎหมายที่ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติ เช่น พระราชกำหนดที่ได้รับการ พิจารณานุมัติจากรัฐสภาแล้ว เป็นต้น

1. อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดอำนาจ หน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไว้ ดังนี้

มาตรา 15

1. ส่งเสริมการเคารพและการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในประเทศและ ระหว่างประเทศ
2. ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิ มนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงาน ที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าว เพื่อดำเนินการ ในกรณีที่น่าจะปรากฏว่าไม่มี การดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป
3. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อ รัฐสภา และคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
4. ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

5. ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์การเอกชน และ องค์การอื่นใดด้านสิทธิมนุษยชน
6. จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ เสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเปิดเผยต่อสาธารณชน
7. ประเมินผลและจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีต่อรัฐสภา
8. เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาในกรณีที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
9. แต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการมอบหมาย
10. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

ในการปฏิบัติหน้าที่ให้คณะกรรมการมีอำนาจดังต่อไปนี้

มาตรา 32

1. มีหนังสือสอบถามส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือให้ความเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการหรืองานใดๆ หรือส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือส่งผู้แทนมาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำประกอบการพิจารณาได้
2. มีหนังสือเรียกบุคคล นิติบุคคล หรือหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องของมาตราวันเวลาและสถานที่ที่กำหนด
3. ดำเนินการขอให้ศาลที่มีเขตอำนาจออกหมายเพื่อเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใดๆ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและโดยไม่ชักช้า
- 4.

มาตรา 33

ให้กรรมการ ออนุกรรมการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่คณะกรรมการแต่งตั้งเพื่อทำการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และมีบทกำหนดโทษดังนี้

มาตรา 34

ผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานที่ถูกเรียกหรือถูกสั่งให้ส่งตามมาตรา 32 (2) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 35

ผู้ใดต่อสู้หรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 32 (2) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

เนื่องจากพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2542 มีหลักการและรายละเอียดในหลายประเด็น ซึ่งเป็นโครงสร้างหลักของพระราชบัญญัติฯ ที่ต้องแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ 2550 มาตรา 256 มาตรา 257 และมาตราอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในหมวดที่ว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ การเสนอเรื่องหรือฟ้องคดีต่อศาลและสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงเห็นควรให้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2542 และยกร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ขึ้นใหม่ทั้งฉบับ และได้เสนอ ร่างพระราชบัญญัติ พ.ศ. ต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2551

คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2551 โดยมีความเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัตินี้ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องประกอบการพิจารณาด้วย และมีมติอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ตามที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเสนอ และส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาพร้อมความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 1) ได้ตรวจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. เสร็จแล้ว คณะรัฐมนตรีได้ประชุม

ปรึกษาเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2553 ลงมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว ขณะนี้ อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการประสานงานด้านนิติบัญญัติเพื่อนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป

นอกจากมีกฎหมายและกลไกควบคุมกันเองแล้วยังมีองค์อิสระที่ได้รับอำนาจจากรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน องค์กดังกล่าว คือ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน โดยอาศัยตามอำนาจพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ปี 2542 โดยมีสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนมีหน้าที่รับคำร้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน และประสานงานกับหน่วยงานราชการ องค์การเอกชน หรือองค์การอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อดำเนินการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยมี หมวด 3 การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ตาม ม. 22-33

หมวด 3

การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

มาตรา 22 ในกรณีที่มีการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการสิทธิมนุษยชน และมีใช้เป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือที่ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งเด็ดขาดแล้ว ให้คณะกรรมการมีอำนาจตรวจสอบและเสนอมาตรการการแก้ไขตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 23 บุคคลใดที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนมีสิทธิยื่นคำร้องโดยทำเป็นหนังสือและต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องหรือผู้ทำการแทน

(2) ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์อันเป็นเหตุแห่งการกระทำหรือการละเลยการละเมิดสิทธิมนุษยชน

(3) ลายมือชื่อของผู้ร้องหรือผู้ทำการแทนที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง
การร้องเรียนด้วยวาจาให้กระทำได้ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

คำร้องให้ยื่น ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ หรือจะยื่นต่อกรรมการคนใดคนหนึ่งหรือองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อ

ส่งต่อไปยังสำนักงานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือด้วยวิธีการอื่นใดตามที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แจ้งผู้ร้องหรือผู้ทำการแทนโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ต้องไม่เกิดสามวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง

มาตรา 24 ในกรณีที่มีการร้องเรียนจากผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน หรือในกรณีที่ปรากฏแก่องค์การเอกชนดังกล่าวว่ามีการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เมื่อองค์การดังกล่าวได้พิจารณาเบื้องต้นแล้วเห็นว่ากรณีมีมูลก็อาจเสนอเรื่องให้คณะกรรมการดำเนินการต่อไปได้

องค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนตามวรรคหนึ่งต้องเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทย ซึ่งมีการดำเนินกิจการเกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามที่คณะกรรมการกำหนด และมีได้มีวัตถุประสงค์ในทางการเมืองหรือมุ่งค้าหากำไรจากการดำเนินกิจการดังกล่าว

มาตราที่ 25 ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นสมควรให้มีการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกรณีใด หรือในกรณีที่คณะกรรมการได้รับคำร้องว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามมาตรา 23 หรือได้รับเรื่องจากองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนมาตรา 24 และเห็นว่ากรณีดังกล่าวมีมูลและอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการแจ้งไปยังบุคคลหรือหน่วยงานที่ถูกอ้างว่าเป็นผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือบุคคลหรือหน่วยงานที่คณะกรรมการเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อให้บุคคลหรือหน่วยงานนั้นชี้แจงข้อเท็จจริงภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนด ในการแจ้งดังกล่าวให้คณะกรรมการสรุปรายละเอียดข้อเท็จจริงให้เพียงพอแก่การชี้แจงได้โดยถูกต้องครบถ้วนด้วย

ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นว่าเรื่องที่รับมาไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือไม่รับไว้พิจารณาให้แจ้งผู้ร้องหรือองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนที่ส่งเรื่องทราบโดยไม่ชักช้า และเพื่อประโยชน์แก่การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจะส่งเรื่องต่อไปให้บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนั้นดำเนินการแก้ไขตามที่เห็นสมควรต่อไปก็ได้

ในกรณีคณะกรรมการเห็นว่าเรื่องที่รับมาควรได้รับการพิจารณาแก้ไขโดยองค์กรอื่นซึ่งมีอำนาจหน้าที่ คณะกรรมการอาจส่งเรื่องให้องค์กรนั้นพิจารณาได้ไม่ว่าเรื่องดังกล่าวจะอยู่ระหว่างการดำเนินการของคณะกรรมการในชั้นตอนใด ในการนี้ คณะกรรมการอาจมีหนังสือและสอบถามผลการดำเนินการไปยังองค์กรนั้นได้ และหากปรากฏว่าองค์กรนั้นยังมีได้ดำเนินการเป็นประการใด

หรือไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณา คณะกรรมการอาจรับเรื่องกลับไปพิจารณาหากเป็นเรื่องที่อยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการได้

ในการส่งเรื่องให้องค์กรอื่นพิจารณาหรือการรับเรื่องกลับไปพิจารณาตามวรรคสาม ให้คณะกรรมการแจ้งให้ผู้ร้องหรือองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนที่ส่งเรื่องทราบโดยไม่ชักช้าด้วย

มาตรา 26 เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการชี้แจงข้อเท็จจริงตามมาตรา 25 วรรคหนึ่งแล้ว ให้คณะกรรมการดำเนินการพิจารณาตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยต้องให้โอกาสผู้ร้องหรือผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงรายละเอียด และเสนอพยานหลักฐานตามสมควรเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่มีการอ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ในการพิจารณาตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามวรรคหนึ่ง หากคู่กรณีต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าคณะกรรมการ คู่กรณีมีสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาของตนเข้ามาในกระบวนการพิจารณาตรวจสอบได้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

ในการพิจารณาตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการอาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการคณะหนึ่งหรือหลายคณะเพื่อทำหน้าที่สืบสวนและสอบสวนข้อเท็จจริง รับฟังคำชี้แจงและพยานหลักฐาน และจัดทำรายงานตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดเสนอต่อคณะกรรมการได้ ในการนี้ ให้อนุกรรมการมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับคณะกรรมการ เว้นแต่คณะกรรมการจะกำหนดเป็นอย่างอื่น

ในการปฏิบัติหน้าที่ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการอาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานก็ได้

มาตรา 27 ในระหว่างการพิจารณาตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการ ถ้าคณะกรรมการเห็นว่าอาจดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ ให้คณะกรรมการไกล่เกลี่ยบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้คู่กรณีทำความตกลงเพื่อประนีประนอมและแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน ถ้าปรากฏว่าคู่กรณียินยอมเพื่อประนีประนอมและแก้ไขปัญหาและคณะกรรมการเห็นว่าการตกลงนั้นอยู่ในกรอบของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้คณะกรรมการจัดให้มีการจัดทำข้อตกลงระหว่างคู่กรณีเป็นหนังสือไว้และให้ยุติเรื่อง

ในกรณีที่ปรากฏแก่คณะกรรมการในภายหลังว่า มีการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามข้อตกลงเป็นหนังสือตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการดำเนินการพิจารณาตรวจสอบตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

มาตรา 28 ภายใต้บังคับมาตรา 27 เมื่อคณะกรรมการได้ดำเนินการตรวจสอบเสร็จสิ้นแล้ว หากคณะกรรมการเห็นว่ามีการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ให้คณะกรรมการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบซึ่งต้องระบุรายละเอียดข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมแห่งการละเมิดสิทธิมนุษยชน เหตุผลที่มีความเห็นดังกล่าว และมาตรการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าบุคคลหรือหน่วยงานใดมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องใด และด้วยวิธีอย่างไร รวมทั้งระยะเวลาในการดำเนินการตามมาตรการดังกล่าว

ในการกำหนดมาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการอาจกำหนดให้บุคคลหรือหน่วยงานดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ด้วยวิธีใดที่เห็นเหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในลักษณะทำนองเดียวกันอีกก็ได้

ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นว่าการกระทำหรือการละเลยการกระทำดังกล่าวไม่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่มีการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมสมควรแก่การแก้ไขเยียวยาความเสียหายให้กับผู้ถูกระทำเช่นนั้น คณะกรรมการอาจกำหนดแนวทางการแก้ไขเพื่อแจ้งให้บุคคลหรือหน่วยงานดำเนินการตามความเหมาะสมภายใต้อำนาจหน้าที่ของบุคคลหรือหน่วยงานนั้นได้

ให้คณะกรรมการแจ้งรายงานผลการตรวจสอบไปยังบุคคลหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ต้องดำเนินการรายงานผลการตรวจสอบโดยเร็ว และในกรณีที่เรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีการยื่นคำร้องให้แจ้งไปยังผู้ร้องทราบด้วย

มาตรา 29 เมื่อบุคคลหรือหน่วยงานได้รับแจ้งรายงานผลการตรวจสอบตามมาตรา 28 แล้ว ให้ดำเนินการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด และแจ้งผลการดำเนินการให้คณะกรรมการทราบ

ในกรณีที่การดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนไม่อาจกระทำให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้บุคคลหรือหน่วยงานขอขยายระยะเวลาการดำเนินการไปยังคณะกรรมการพร้อมทั้งเหตุผลและระยะเวลาที่ขอขยายก่อนที่กำหนดระยะเวลาเดิมจะสิ้นสุดลง แต่ทั้งนี้ ห้ามมิให้ขอขยายระยะเวลาการดำเนินการมากกว่าสองครั้ง

มาตรา 30 เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 29 แล้ว ถ้าบุคคลหรือหน่วยงานมิได้มีการดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือดำเนินการแล้วแต่ยังไม่แล้วเสร็จโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการรายงานต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อสั่งการให้มีการ

ดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชนภายในหกสิบวันนับแต่วันที่
ได้รับรายงาน ในกรณีนี้ให้คณะกรรมการกำหนดรายละเอียดในการใช้อำนาจตามกฎหมายเพื่อการ
สั่งการของนายกรัฐมนตรีด้วย เว้นแต่การดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิ
มนุษยชนนั้นไม่อยู่ในอำนาจของนายกรัฐมนตรีที่จะสั่งการได้ ให้คณะกรรมการดำเนินการตาม
มาตรา 31

มาตรา 31 ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการหรือสั่งการให้ดำเนินการตามมาตรการ
การแก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชนตามมาตรา 30 ให้คณะกรรมการรายงานต่อรัฐสภาเพื่อ
ดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ ในการรายงานต่อรัฐสภาดังกล่าว หากคณะกรรมการเห็นว่าจะเป็นการ
ต่อประชาชนโดยส่วนรวม คณะกรรมการจะเผยแพร่กรณีที่ไม่มีผลการดำเนินการตามมาตรการการ
แก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นให้สาธารณชนทราบก็ได้

มาตราที่ 32 ในการปฏิบัติหน้าที่ให้คณะกรรมการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) มีหนังสือสอบถามส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพื่อให้มีหนังสือชี้แจง
ข้อเท็จจริงหรือให้ความเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการหรืองานใด ๆ หรือส่งวัตถุ เอกสาร หรือ
พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือส่งผู้แทนมาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำประกอบการพิจารณาได้

(2) มีหนังสือเรียก บุคคล นิติบุคคล หรือหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องมากให้ถ้อยคำหรือให้
ส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องมาตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด

การส่งหนังสือเรียกให้ส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักงานของ
ผู้รับ ในกรณีที่ไม่มีอาจส่งหนังสือเรียกให้แก่ผู้รับตามวิธีดังกล่าวได้หรือไม่มีการปฏิบัติตามหนังสือ
เรียกภายในระยะเวลาอันสมควร ให้คณะกรรมการส่งโดยวิธีดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง หรือจะจัดส่งโดย
วิธีอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

(3) ดำเนินการขอให้ศาลที่มีเขตอำนาจออกหมายเพื่อเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ
เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้อง
กระทำเท่าที่จำเป็นและโดยไม่ชักช้า ก่อนการตรวจสอบหรือรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวให้
คณะกรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายแสดงความบริสุทธิ์เสียก่อนและเท่าที่
สามารถกระทำได้ ให้ดำเนินการต่อหน้าผู้ครอบครองหรือดูแลสถานที่หรือผู้ซึ่งเกี่ยวข้อง หรือถ้า
หากบุคคลดังกล่าวนั้นไม่ได้ก็ให้ดำเนินต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสองคนซึ่งได้ขอร้องมาเป็นพยาน

ในการนี้ ให้ผู้ครอบครองดูแลสถานที่ หรือผู้ซึ่งเกี่ยวข้องให้ความร่วมมือเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของ กรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งรับมอบหมายเป็นไปโดยสะดวก

(4) วางระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงและค่าเดินทางของพยาน บุคคลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่คณะกรรมการแต่งตั้งเพื่อทำการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

มาตรา 33 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ อนุกรรมการ หรือ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่คณะกรรมการแต่งตั้งเพื่อทำการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

การไม่เหยียดหยามต่อสิทธิความเป็นมนุษย์รับรองโดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) (UDHR) โดยการรับรองและประกาศโดย สหประชาชาติ ประเทศชาติ ในวันที่ 10 ธันวาคม 2491 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ต้องหาในการที่จะไม่ถูกประจานในการนำเสนอข่าวที่จะไม่ถูกเหยียดหยามลดเกียรติของความเป็นมนุษย์ แม้จะ ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ตาม

ข้อ 1 มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุผล และมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ

ข้อ 5 บุคคลใด ๆ จะถูกทรมานหรือได้รับผลปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายผิด มนุษยธรรมหรือต่ำช้าไม่ได้

ข้อ 6 ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับนับถือว่าบุคคลตามกฎหมายทุกแห่ง

ข้อ 7 ทุกคนเสมอกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญา และการยุ้งให้เกิดการเลือกปฏิบัติดังกล่าว

ข้อ 8 ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับบำบัดอันเป็นผลจริงจังกจากศาลที่มีอำนาจแห่งชาติต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิหลักมูลซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ข้อ 10 ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรมในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและการกระทำผิดอาชญาใด ๆ ที่ตนถูกกล่าวหา

ข้อ 11 (1) ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาชญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีผิดตามกฎหมายในการพิจารณาเปิดเผยซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี

(2) จะถือบุคคลใด ๆ ว่ามีความผิดทางอาญาเนื่องด้วยการกระทำหรือละเว้นใด ๆ อันมิได้จัดเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะได้กระทำการนั้นขึ้นไม่ได้ และจะลงโทษอันหนักกว่าที่ใช้อยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้

ข้อ 12 บุคคลใด ๆ จะถูกแทรกสอดโดยพลการในความเป็นอยู่ส่วนตัว ในครอบครัว ในคหสถานหรือในการสื่อสารหรือจะถูกลบล้างในเกียรติยศ และชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายต่อการแทรกสอด หรือการลบล้างดังกล่าวนี้

4.3.4 การควบคุมตรวจสอบโดยประชาชน และสังคม (Social sanction)

เป็นมาตรการโดยสาธารณะซึ่งเกิดจากปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณะชนต่อการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน ในฐานะเป็นผู้บริโภคสื่อโดยตรงอาจถือได้ว่าเป็นกระบวนการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะเป็นการแทรกแซงทางสังคม (Social sanction) ประเภทหนึ่งโดยจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินงานของหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะมาตรการหยุดซื้อที่ส่งผลกระทบต่อรายได้จากการขายหนังสือพิมพ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และยังส่งผลต่อเนื่องไปยังรายได้จากการขายโฆษณา อันเป็นรายได้หลักของหนังสือพิมพ์ด้วย มาตรการดังกล่าวย่อมส่งผลให้หนังสือพิมพ์หาทางแก้ไขต่อความผิดพลาดที่เกิดขึ้นอย่างดีที่สุด

การควบคุมโดยสาธารณะเป็นการควบคุมที่เกิดจากปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณะชนผ่านการทำงานของสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นผู้บริโภคโดยตรง การควบคุมโดยสาธารณะนั้นจะสะท้อนถึงกลไกประชาธิปไตยคือ สาธารณะชนเองเป็นผู้ตัดสินใจในกระบวนการควบคุมสื่อมวลชน เพื่อมิให้สื่อมวลชนดำเนินการโดยปราศจากขอบเขตแห่งความรับผิดชอบ⁶²

⁶² วิชา อตมพันธ์. สื่อมวลชนในญี่ปุ่น (กรุงเทพฯ:ทีพีบีริ่งจำกัด, 2541) หน้า 250

มาตรการการควบคุมสาธารณะจำแนกได้ 4 รูปแบบ

1. **การควบคุมโดยปัจเจกชน** คือ คือแต่ละบุคคลมีปฏิกิริยาต่อองค์กรสื่อมวลชนนั้น เช่นการแสดงความคิดเห็นและเรียกร้องด้วยการเขียนจดหมายไปยังบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ หรือการหยุดซื้อหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นๆ

2. **การควบคุมโดยมติมหาชน** คือ การลงมติที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ แต่การกระทำนั้นต้องเป็นการแสดงมติต่อสื่อมวลชนในบางประการ เช่นการที่ประชาชนรวมตัวกันไม่ซื้อหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นๆ เนื่องจากเห็นว่ากรรณการรายงานข่าวของหนังสือพิมพ์ไม่ถูกต้อง

3. **การควบคุมจากกลุ่มสังคม** เนื่องจากการควบคุมโดยมติมหาชนนั้นเป็นไปได้ค่อนข้างยาก และการควบคุมโดยปัจเจกชนไม่ได้ผลเท่าที่ควร การกำกับดูแลสื่อจึงจำเป็นต้องดำเนินการ โดยกลุ่มสังคมที่มีลักษณะการแก้ไขกลไกการควบคุมในทั้งสองโกดังกล่าวข้างต้น เพราะการควบคุมโดยกลุ่มพลังสังคมมีมากกว่าและมีต้นทุนในการรวมตัวต่ำกว่า

ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า ในประเทศไทยมาตรการควบคุมโดยสาธารณะไม่ใช่เป็นเรื่องที่ใหม่และเป็นเรื่องที่ประชาชนควรจะต้องตื่นตัวในการร่วมตรวจสอบสื่อมวลชนในการเสนอข่าว เพื่อที่จะกระตุ้นเตือนสื่อมวลชนให้เสนอข่าวอยู่ในกรอบของจริยธรรมในวิชาชีพและมีจิตสำนึกสาธารณะในการรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่ไปกับเสรีภาพในการเสนอข่าว ในประเทศไทยผู้เขียนเห็นว่าทุกวิธีดังกล่าวมาต้องทำงานร่วมกันและสมดุลในการใช้เสรีภาพ ไม่ว่าจะเสรีภาพในการรับรู้ข่าวสาร เสรีภาพในการเสนอข่าว ล้วนแล้วต้องใช้ภายใต้กรอบกฎหมายทั้งสิ้น ไม่ใช่เสรีภาพใดเสรีหนึ่งไปกระทบหรือรุกรานสิทธิเสรีภาพอย่างอื่นที่กฎหมายประสงค์คุ้มครอง เช่นนี้แล้วปัญหาที่เกิดขึ้นก็จะบรรเทาและเบาบางลงและอาจนำไปสู่การแก้ไขในที่สุด

ปัญหาในประเทศไทย ในการใช้ และการตีความ การละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหา ภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์ ที่เกิดขึ้นอันเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมณปัจจุบัน ผู้เขียนจะทำการศึกษาและวิเคราะห์ในรายละเอียดในหัวข้อย่อต่อไปนี้

4.5 **ปัญหาเฉพาะของไทย ในการใช้ และการตีความ การละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์**

4.5.1 อุปสรรคและปัญหาในการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหา กรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์

แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะได้บัญญัติหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหา และผู้เสียหายไว้หลายประการดังที่ได้ศึกษาไปแล้วโดยละเอียดในบทที่ 2 แต่ในทางปฏิบัติเรากลับพบว่า มีปัญหามากมายที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหา และผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งอุปสรรคและปัญหาเกิดขึ้นทั้งในส่วนของหนังสือพิมพ์เอง หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวข้อง และปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมในสังคมไทยที่อาจยังไม่สอดคล้องกับการคุ้มครองการละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหา ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงอุปสรรคและปัญหาในการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหา กรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์ ดังจะกล่าวต่อไปนี้เป็นคือ

4.5.1.1 อุปสรรคและปัญหา

1 ขอบเขตการใช้เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ ระหว่างสิทธิที่จะรู้ สิทธิในการเสนอข่าว และสิทธิของเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหา และผู้เสียหายในคดีอาญาขาดความสมดุลและขาดความพอดี หนังสือพิมพ์เป็นสื่อกลางซึ่งแสดงถึงสิทธิเสรีภาพในการเขียน การพูด การโฆษณา และการแสดงความคิดเห็นของประชาชน รวมไปถึงแสดงสิทธิการรับรู้ของประชาชน ซึ่งหนังสือพิมพ์มีบทบาทสำคัญที่สุดในการแสวงหาข่าวสารและทำหน้าที่รายงานข่าวสารไปสู่ประชาชนให้รับทราบ ทั้งยังสามารถกระจายเผยแพร่ข่าวสารได้อย่างกว้างขวางในเวลาอันรวดเร็วและทั่วถึง ดังนั้นเสรีภาพของหนังสือพิมพ์จึงเป็นสิ่งสำคัญและขาดเสียมิได้ เพราะถือว่าประโยชน์อันยิ่งใหญ่ที่ได้รับจาก “เสรีภาพ” นี้ มิใช่แต่เพียงเฉพาะฝ่ายหนังสือพิมพ์เท่านั้น ฝ่ายปกครองและประชาชนก็ย่อมได้รับประโยชน์จากเสรีภาพนี้ด้วย แต่ก็ก่อให้เกิดปัญหาว่า จะมีเสรีภาพประการใดที่หนังสือพิมพ์ต้องการและควรได้รับการคุ้มครองเพื่อให้การดำเนินการของหนังสือพิมพ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงปัญหาที่ถกเถียงกันคือ สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องราวต่าง ๆ มีอยู่โดยเด็ดขาดเสมอไปหรือไม่ ซึ่งแม้จะมีเสรีภาพในด้านต่าง ๆ แต่มิได้กำหนดว่าจะพ้นจากความรับผิดชอบทางอาญาเมื่อตีพิมพ์เผยแพร่ไปแล้ว ขณะที่การกีดกันสิทธิการตีพิมพ์เผยแพร่ความรู้สึกของบุคคลให้ปรากฏแก่สาธารณชนย่อมเป็นการทำลายเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ แต่หากหนังสือพิมพ์ตีพิมพ์เผยแพร่ในสิ่งไม่บังควร มีเจตนาร้าย ไม่ถูกต้องตาม

กฎหมาย บุคคลนั้นย่อมต้องรับผิดชอบในผลของการกระทำของตนกล่าวคือ เจตนากรรมของบุคคลยังเป็นเสรี แต่การใช้เจตนากรรมอันเป็นเสรีไปในทางที่ผิดเท่านั้นที่ต้องรับผิดชอบต่อตามกฎหมาย เสรีภาพสื่อมวลชนก็เช่นเดียวกันกับเสรีภาพของประชาชนที่ต้องใช้อย่างมีขอบเขต ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อม...ใช้สิทธิเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน” โดยมาตรา 35 ซึ่งคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัว ยังได้บัญญัติห้ามไว้อีกว่า “การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ” และมาตรา 46 ที่คุ้มครองเสรีภาพในการเสนอข่าวและความคิดเห็นของนักข่าวและกองบรรณาธิการจากเจ้าของกิจการขอขอบเขตการใช้เสรีภาพไว้อย่างชัดเจนว่า “ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ” เสรีภาพของสื่อมวลชนจึงเป็นเสรีภาพที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคม และต้องใช้เสรีภาพโดยไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน คำถามคือว่าทุกวันนี้สื่อมวลชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าจะกล่าวให้เฉพาะเจาะจงลงไปคือกองบรรณาธิการและเจ้าของ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและใช้เสรีภาพโดยคำนึงถึงจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพเพียงพอหรือไม่ หากสื่อมวลชนเรียกร้องเสรีภาพและยืนยันว่ามีความสามารถที่จะดูแลและตรวจสอบตนเองได้ เหตุใดการเสนอข่าวไม่ว่าจะเป็นภาพหรือข้อความที่บ่อยครั้งไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้ตกเป็นข่าวและไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะแต่อย่างใด ซึ่งเวลาสื่อมวลชนไปทำหน้าที่ก็มักจะอ้างสิทธิในการรับรู้ (Right to Know) ของประชาชนเป็นหลักในการเข้าไปนำเสนอข้อมูลข่าวสาร แต่ในขณะเดียวกันมิใช่ว่าสื่อมวลชนจะไม่โดนจำกัดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเลย สื่อมวลชนเองก็ต้องทำหน้าที่ของตนเองให้อยู่บนขอบเขตที่กฎหมายกำหนดด้วย หากเกินขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติไว้ กฎหมายก็ไม่สามารถที่จะคุ้มครองสื่อมวลชนได้เพราะเป็นเรื่องข้อยกเว้นที่สื่อมวลชนไม่ได้รับความคุ้มครองตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 45 วรรค 2 ด้วย และหนึ่งในเรื่องที่ถูกกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้สื่อมวลชนนำเสนอ นั่นก็คือเรื่องความเป็นอยู่ส่วนบุคคลนั่นเอง ซึ่งหากเรามองในการทำงานของสื่อในปัจจุบันประเด็นนี้น่าจะเป็นประเด็นที่สื่อมักจะหลงลืมในการทำหน้าที่ของตนไป เพราะสื่อมักจะคำนึงถึงเฉพาะเรื่องที่ทำให้ประชาชนให้ความสนใจ เพื่อเพิ่มยอดขายหรือเรตติ้งในการนำเสนอข่าวในทางวารสารศาสตร์ มีเกณฑ์คร่าว ๆ ที่สื่อมวลชนควรระลึกในการตัดสินใจเลือกที่จะกระทำ 3 ประการ ได้แก่

1. การตัดสินใจนั้น ต้องไม่ผิดจากมโนสำนึกหรือผิดต่อความยุติธรรม (decency and fairness) แม้กฎหมายจะไม่เข้ามาดูแลถึงเรื่องของการใช้ภาพผิดที่ การพูดกำกวม ความไม่รอบคอบ และการพูดเกินความจริง แต่ถ้าผิดต่อมโนสำนึกหรือความยุติธรรมก็ถือว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

2. ต้องคำนึงถึงค่านิยมของสังคม มาตรฐานแห่งการยอมรับของสังคมในขณะนั้น เป็นอย่างไร เพื่อจะได้ทราบว่าการเปิดเผยข้อมูลนั้นชอบต่อการรับรู้ของสาธารณะหรือไม่ เงื่อนไขนี้ถือว่า เรื่องที่สนองความกระหึ้นกระหือหรือสนองต่อความสอดรู้สอดเห็น ย่อมไม่ใช่เรื่องที่มีคุณค่าควรแก่การเป็นข่าวความสง่างามแห่งความเป็นมนุษย์ (dignity) จะต้องไม่ถูกทำลายด้วยการอ้างอภิสิทธิ์ของสื่อมวลชน

ในทางวารสารศาสตร์ สิทธิส่วนบุคคลที่ผู้สื่อข่าวจะต้องระวัง ไม่ก้าวไปสู่การล่วงละเมิดมีอย่างน้อย 4 ประการ ได้แก่

1. การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่นต่อสาธารณะ (Public Disclosure of Private Facts) หมายถึงการนำเอาข้อมูลหรือภาพส่วนตัวของผู้อื่นไปเปิดเผยโดยที่เจ้าของไม่ยินยอม

2. การบุกรุกความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น (Intrusion) ได้แก่การรบกวนความเป็นอยู่ส่วนตัวหรือทำความเสียหายต่อสมบัติส่วนตัวผู้อื่น เช่นการแอบถ่ายภาพของผู้อื่น การถ่ายภาพของผู้เสียชีวิตโดยไม่คำนึงถึงความสง่างามแห่งความเป็นมนุษย์ของเขา การบุกรุกเข้ามาในบ้านของผู้อื่นเพื่อขอสัมภาษณ์โดยที่เจ้าตัวไม่ยินยอม เป็นต้น ซึ่งเรื่องนี้จะมีความหมายอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

3. การใช้ภาพผิดที่ (False Light) ได้แก่การเอาภาพของบุคคลอื่นไปเผยแพร่ประกอบเรื่องราวในข่าวหรือสารคดี โดยที่เจ้าตัวไม่ได้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เลย และไม่อนุญาตด้วย เช่น ทำข่าวเรื่องนักศึกษาชายตัว แล้วนำเอาภาพของนักศึกษาที่เจ้าตัวไม่เกี่ยวข้องมาประกอบข่าว เป็นต้น

4. การนำชื่อหรือภาพของบุคคลอื่นไปโฆษณาหรือหาผลประโยชน์ โดยไม่ได้รับอนุญาต (Misappropriation)

แม้ประชาชนมีสิทธิที่จะรู้ แต่สิทธิดังกล่าวก็จะมีข้อจำกัด หลักประการหนึ่งซึ่งเป็นข้อจำกัดสิทธิที่จะรู้คือหลักในเรื่องของสิทธิส่วนบุคคล (Right of privacy) กล่าวคือ ประชาชนย่อมมีสิทธิที่จะรู้ได้ ตราบที่ไม่ไปละเมิดต่อเรื่องส่วนตัวของบุคคลอื่น สิทธิที่จะรู้จึงถูกจำกัดอยู่ด้วยสิทธิ

ส่วนบุคคล อาจกล่าวได้ว่า สิทธิที่จะรู้เป็นสิทธิของสังคมในการตรวจสอบหาข้อมูลต่าง ๆ แต่ในขณะที่สิทธิส่วนบุคคลเป็นสิทธิของปัจเจกชนที่จะไม่ให้สังคมตรวจสอบ

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ที่ส่งผลกระทบต่อผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญานั้น มิใช่ส่งผลกระทบต่อเชิงลบ หากแต่มีผลทั้งเชิงบวกและเชิงลบ กล่าวคือ ในส่วนของเชิงบวกสื่อมวลชนทำให้สาธารณชนมีความสนใจ และมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ข้อหนึ่งในความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรม สำหรับผลในเชิงลบ อาจมีผลกระทบต่อบุคคลหลายฝ่าย นับแต่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกเสนอภาพและเสนอข่าวโดยสื่อมวลชนสาขาต่างๆ เสมือนหนึ่งเขาเป็นผู้กระทำผิดจริง การเสนอข่าวดังกล่าวได้สร้างผลเสียหายอย่างมากต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย เพราะมีผลในการชี้นำมติมหาชนซึ่งเป็นเหมือนคำพิพากษาของสังคมที่มีต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยเขาเหล่านั้นไม่มีโอกาสต่อสู้ได้อย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะในส่วนของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมที่เป็นเด็กและสตรีก็อาจถูกผลกระทบจากการเสนอข่าวที่ไม่น่าดู บทบาทของสื่อมวลชนในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมมีผลทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ โดยในเชิงลบผู้เขียนมีความเห็นว่า การแก้ไขนั้นไม่อาจแก้ไขได้โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์แต่เพียงอย่างเดียว จะต้องร่วมมือกันแก้ไขทั้งองค์กรกระบวนการยุติธรรมทางอาญานับตั้งแต่ ขั้นตอนตำรวจ ต้องมีความรอบคอบในการให้ข่าว ขั้นตอนการขึ้นศาล และราชทัณฑ์ ได้ทำงานร่วมกันในการร่วมกันคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา เพื่อกำหนดขอบเขตการเสนอข่าวและ อำนวยความยุติธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์บทบัญญัติของกฎหมายที่ประสงค์จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา เพื่อให้ได้รับความยุติธรรมอย่างแท้จริงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ปัญหาการขัดแย้งกันของสิทธิพื้นฐาน ระหว่างสิทธิในการรับรู้ข่าวสาร(Right to Know) และสิทธิส่วนบุคคล (Right to of Privacy) และ ประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงและต้องมีการหาจุดสมดุลในการเสนอข่าวไปสู่สาธารณชน และต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะผู้เขียนเห็นว่า ประโยชน์สาธารณะก็ยังคงต้องนำมาขบคิดอีกว่าสาธารณชนมีความจำเป็นแค่ไหนในการที่จะรู้ มีขอบเขตแค่ไหนจึงจะถือว่า ประโยชน์สาธารณะไม่ลบล้างสิทธิเสรีภาพสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาที่กฎหมายคุ้มครอง ผู้เขียนอยากเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาว่า สื่อมวลชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องทำงานสัมพันธ์กัน และให้ความร่วมมือกัน ดังนี้ ปัญหาการใช้เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ ระหว่างสิทธิที่จะรู้ สิทธิในการเสนอข่าว และสิทธิของเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหา และผู้เสียหายในคดีอาญาขาดความสมดุลและ

ขาดความพอดีก็จะได้รับการแก้ไขและเป็นแนวทางที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างสื่อมวลชน และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผลของการร่วมมือนี้ก็จะสะท้อนกลับให้เกิดความสงบสุขแก่สังคม

4.5.1.1 อุปสรรคปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเสนอข่าวและการเผยแพร่ภาพข่าวของ หนังสือพิมพ์ในคดีอาญา

4.1 ปัญหาผลกระทบต่อผู้ถูกกล่าวหาจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในการ เผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา

ดังที่ ศิริรัฐประภากรรณ์ รัตนพานิช ได้ทำการศึกษาไว้ใน วิทยานิพนธ์หัวข้อ "กฎหมาย อาญาเกี่ยวกับสื่อมวลชนในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต "ได้มีการศึกษาปัญหาผลกระทบต่อผู้ ถูกกล่าวหาจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาในเรื่องนี้ว่า

ประการแรก ผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญา

ผู้ต้องหาในคดีอาญาย่อมได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมี คำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิด หลักการนี้ได้รับการยอมรับจากหลายประเทศทั่วโลก อย่างเช่นในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และประเทศต่างๆในภาคพื้นยุโรปได้ยอมรับหลักการนี้ โดยแจ้งชัดปรากฏตามอนุสัญญาของสภายุโรปเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้น พื้นฐาน (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) ซึ่งประเทศไทยก็ได้ยอมรับหลักการดังกล่าวโดยบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยเช่นเดียวกัน การตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาในบางกรณีผู้บริสุทธิ์ อาจถูกกล่าวหาโดยมิชอบ ขณะเดียวกันผู้ที่แม้ได้กระทำความผิดจริงก็ยังคงอยู่ในฐานะมนุษย์อันพึง ได้รับการปฏิบัติอย่างคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ หรือบุคคลผู้มีสิทธิในสังคม การเผยแพร่ภาพ ผู้ต้องหาโดยไม่ได้รับความยินยอมย่อมก่อให้เกิดความเสียหายและในบางครั้งเกิดอันตรายแก่ ผู้ต้องหาอย่างเช่น การถูกรุมทำร้ายโดยฝูงชน เนื่องจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนโดยใช้ ถ้อยคำรุนแรงกระตุ้นอารมณ์สาธารณะ อีกทั้งการเผยแพร่ภาพในลักษณะที่ผู้ต้องหาถูกเครื่อง พันธนาการ เช่น กุญแจมือ โซ่ตรวน ผู้ต้องหาที่ย่อมได้รับความอับอายและไม่ประสงค์ให้มีการ เผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวของตนออกไปเช่นนั้น และอาจมีผลถึงครอบครัวภรรยา และบุตร ซึ่ง ไม่ได้เป็นผู้ประกอบอาชญากรรมแต่จำต้องได้รับผลกระทบในการดำรงชีวิตในสังคม กรณีผลกระทบต่อผู้เสียหาย ในส่วนของผู้เสียหายในคดีอาญา สื่อมวลชนมีการเผยแพร่ภาพ

ผู้เสียหายโดยการสัมภาษณ์อย่างถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น รวมถึงการอธิบายขั้นตอนการประกอบ อาชญากรรมโดยละเอียด

ในบางครั้งมีการนำภาพจากกล้องวงจรปิดมาเผยแพร่ นอกจากเป็นการกระทำ ความรุนแรงซ้ำซากต่อเหยื่อผู้เสียหายและบุคคลใกล้ชิดแล้ว การนำเสนอเรื่องราวอาชญากรรมบางกรณีมีผลกระทบต่อศักดิ์ศรีของผู้เสียหายในคดีอาญา อันเป็นการซ้ำเติมเพิ่มความเจ็บปวดทางจิตใจแก่ผู้เสียหาย ตัวอย่างเช่น การนำเสนอข่าวในคดีฆาตกรรม แม้สื่อมวลชนจะ รายงานข่าวโดยไม่ได้ระบุชื่อผู้เสียหายแต่บรรยายพฤติการณ์แวดล้อมหรือบรรยายชื่อ นามสกุล อาชีพและที่อยู่ของผู้ต้องหาซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้เสียหาย หรือในบางกรณีเป็นบุคคลใน ครอบครัวผู้เสียหาย ย่อมทำให้สาธารณชนโดยเฉพาะผู้ใกล้ชิดสามารถรู้ถึงตัวผู้เสียหายโดยง่าย การเสนอข่าว ภาพเด็กหรือเยาวชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เป็นข้อห้ามทางกฎหมายในทาง จริยธรรมครอบคลุมด้วยหรือไม่ และการเป็นผู้พิพากษาคัดสินความถูกต้องผิดข่าว พาดหัวข่าวน่าจะเป็น หน้าทีของผู้พิพากษามากกว่าเป็นเหตุผลทางจริยธรรมที่ต้องรอบคอบอย่างยิ่ง

ประการที่สอง ผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

การนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนอาจมีการนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็น ความจริงและข้อมูลที่เป็นเพียงแค่อารมณ์หรือข้อสันนิษฐานเบื้องต้น อาจมีทั้งข้อเท็จจริง บางส่วนอาจนำไปเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้และบางส่วนไม่สามารถรับฟังประกอบการ พิจารณาได้ ดังนั้น ปัญหาสิทธิเสรีภาพในการพิมพ์หรือสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนกับความเที่ยง ธรรมในการพิจารณาคดีอาญา (Freedom of the press and fair trail) จึงเป็นปัญหาสำคัญ ประการหนึ่ง

ศาลสูงสหรัฐได้วินิจฉัยปัญหาระหว่างเสรีภาพของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าว คดีอาญากับความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดีอาญา ไว้ในคดี *Irvin v. Dowd* 366 U.S.717 (1961) และคดี *Rideau V. Louisiana* 393 U.S. 723(1963) โดยศาลสูงมีคำสั่งให้ยื่นสำนวนให้ ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาคดีใหม่เนื่องจากในการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นจำเลยไม่ได้รับความ เป็นธรรมในการพิจารณาคดี โดยเหตุที่ว่า มีการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนทำให้คณะ ลูกขุนไม่มีความเป็นอิสระในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงแห่งคดี และจากการศึกษาวิจัยของ Padawer- singer and Barton , Alfred Friendly และ Ronald L. Goldfarb นักนิติศาสตร์ชาว สหรัฐอเมริกา ได้ยืนยันว่า การเสนอข่าวคดีอาญาของสื่อมวลชนก่อนการพิจารณาพิพากษาคดีได้

ส่งผลกระทบและก่อให้เกิดอคติขึ้นในจิตใจของคนละลูกขุน และยังเป็นการชี้้นำความคิดเห็นของคนละลูกขุนและผู้พิพากษา กระทบต่อการอำนวยความยุติธรรมให้แก่คู่ความในคดีนั้นด้วย

ประการสุดท้าย ผลกระทบต่อสังคมในการลอกเลียนแบบอาชญากรรม

ผลการวิจัยตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันได้แสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของมนุษย์ โดยเฉพาะการนำเสนอข่าวอาชญากรรมโดยอธิบายขั้นตอนการประกอบอาชญากรรมโดยละเอียด ทำให้เกิดการทำตามจนกระทั่งเป็นการก่ออาชญากรรมแบบเดียวกันขึ้นซ้ำอีกโดยผู้ต้องหารายใหม่ ทั้งนี้ ผู้ต้องหาในคดีหลังจะยอมรับว่า มีการลอกเลียนแบบมาจากข่าวที่นำเสนอผ่านช่องทางสื่อรูปแบบต่างๆ ซึ่งเหตุการณ์ในทำนองนี้ได้เกิดขึ้นมาแล้วทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนซึ่งวุฒิภาวะยังไม่สามารถซึมซับและเรียนรู้ได้รวดเร็วหากได้พบเจอข่าวในลักษณะที่มีความรุนแรงบ่อยครั้ง การนำเสนอข่าวอาชญากรรมที่มีความรุนแรงอาจนำไปสู่การเกิดความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นในสังคม ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงผลเสียหายที่ได้รับกับประโยชน์ที่ได้จากการนำเสนอข่าวดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า สัดส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ต้องหาและผู้เสียหายรวมถึงสังคมโดยส่วนรวมมีมากกว่าประโยชน์ที่สาธารณชนจะได้รับจากข่าว ดังนั้น เพื่อป้องกันการเสื่อมทรามทางจิตใจและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของผู้ต้องหาและผู้เสียหาย จึงสามารถออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนและสิทธิในการรับรู้ของประชาชนในการนำเสนอและรับรู้ข่าวสารได้ อีกทั้งเมื่อพิจารณาข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2541 ซึ่งกำหนดขึ้นโดยสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติและอาจถือเป็นข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมของสื่อทุกประเภทด้วยนั้น ได้กำหนดข้อต้องปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพไว้ว่าการนำเสนอข่าวต้องนำเสนอเพื่อประโยชน์สาธารณะ ไม่แต่งเติมเนื้อหาข่าวจนคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่สอดแทรกความคิดเห็นลงในข่าว

ในการเสนอข่าวหรือภาพใดๆ ต้องคำนึงมิให้ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องให้ความคุ้มครองอย่างเคร่งครัดต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก สตรี และผู้ด้อยโอกาส ในการเสนอข่าวต้องไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก สตรี และผู้ด้อยโอกาสนั้นไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง การพาดหัวข่าวหรือความนำต้องไม่เกินไปจากข้อเท็จจริงในข่าว ไม่เสนอภาพน่าหวาดเสียวโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของสาธารณะชนอย่างถี่ถ้วน การแสดงความคิดเห็นหรือการวิพากษ์วิจารณ์ต้องให้ความเที่ยงธรรมแก่ฝ่ายที่ถูกพาดพิง

เสมอ เป็นการแสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนเองก็ตระหนักถึงความสำคัญในการนำเสนอภาพข่าวที่อาจกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมของสังคมเช่นกัน แต่ในทางความเป็นจริง ภาพข่าวลักษณะดังกล่าวยังเกิดขึ้นบ่อยครั้งไม่ว่าจะเป็นภาพผู้ต้องหาที่ถูกใส่กุญแจมือถูกตำรวจจูงเดินไปในสถานที่ต่างๆ การเผยแพร่รายละเอียดของข่าวเป็นเหตุให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีและเป็นการซ้ำเติมผู้เสียหาย ภาพอาชญากรรมที่น่าหวาดเสียว การนำเสนอดังกล่าวจึงเป็นการสร้างค่านิยมทางสังคมที่ผิดและสะท้อนให้เห็นว่าไม่เพียงแต่การขาดการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพในการนำเสนอภาพข่าวที่มีความรุนแรงตามแนวทางแห่งจรรยาบรรณวิชาชีพเท่านั้นแต่ยังมีแนวโน้มในการสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ภาพดังกล่าวอีกด้วย

พระราชบัญญัติที่สำคัญได้แก่ พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการพิมพ์ได้ Loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse ซึ่งมีการแก้ไขครั้งสุดท้ายเมื่อ วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2552 มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญาสองมาตรา กล่าวคือ มาตรา 35 ตี บทบัญญัติห้ามมิให้สื่อมวลชนหรือผู้ใดเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวอื่นใดของผู้ต้องหาที่ถูกใส่กุญแจมือหรือถูกขังอยู่ในระหว่างพิจารณาผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกิน 15,000 ยูโร เว้นแต่จะได้รับความยินยอมของผู้ต้องหา นอกจากนี้ในมาตราดังกล่าวยังห้ามมิให้สื่อมวลชนเผยแพร่แสดงความเห็นหรือทำผลสำรวจเกี่ยวกับความผิดของผู้ต้องหา เช่น ทำผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนว่าผู้ต้องหากระทำความผิดหรือไม่ หรือการกระทำของผู้ต้องหาสมควรได้รับโทษแค่ไหน รวมถึงห้ามมิให้ผู้ใดสนับสนุนเปิดเผยวิธีการที่จะเข้าไปแสดงความเห็นหรือเข้าไปดูผลโหวตในการทำผลสำรวจด้วย และในมาตรา 35 จัตวา ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา โดยบทบัญญัตินี้ห้ามการเผยแพร่ด้วยวิธีใดหรือทำซ้ำซึ่งเหตุการณ์อาชญากรรมใดซึ่งการเผยแพร่หรือการทำซ้ำกระทบกระเทือนศักดิ์ศรีของผู้เสียหายโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย ผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกิน 15,000 ยูโร นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติลงโทษเกี่ยวกับการข่มขู่ให้เกิดอาชญากรรมในมาตรา 23 และมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยบัญญัติให้การนำเสนอข่าว ไม่ว่าจะในรูปแบบสิ่งพิมพ์หรือนำเสนอทางสื่อมวลชนในรูปแบบอื่น หากการนำเสนอเรื่องราวดังกล่าวเป็นการข่มขู่ให้เกิดอาชญากรรมขึ้น และหากมีการก่ออาชญากรรมขึ้นจนเป็นอันตรายแก่ชีวิตหรือเป็นอันตรายและทำให้เสื่อมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลใด ผู้กระทำจะต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 45,000 ยูโร ซึ่งกฎหมายในส่วนนี้จะมีผลคล้ายคลึงกับเรื่องการเป็นผู้ใช้ในประมวลกฎหมายอาญา แต่ในเรื่องของผู้ใช้นั้นสื่อมวลชนอาจยกเรื่องการนำเสนอข่าวตามหน้าที่ขึ้นอ้างว่าไม่ได้กระทำโดยเจตนาเพื่อให้ตนหลุดพ้นจากความรับผิดชอบทางอาญา

ประเทศฝรั่งเศสนับได้ว่าเป็นประเทศต้นแบบในการรับรองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน คำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ.1789 (La déclaration des droits de l'homme et du citoyen) ได้ยอมรับการมีอยู่ของสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด ซึ่งสิทธิเสรีภาพดังกล่าวหมายถึงความรวมถึง สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด และสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน การรับรองสิทธิเสรีภาพดังกล่าวได้มีอิทธิพลและถือเป็นหัวใจสำคัญในการเป็นต้นแบบการร่างรัฐธรรมนูญของประเทศไทยในเวลาต่อมา

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของฝรั่งเศสแล้วพบว่า ในประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่มีโทษทางอาญาในการคุ้มครองการนำเสนอภาพความรุนแรงอันเป็นการยั่วยุให้เกิดอาชญากรรม ส่วนในเรื่องการคุ้มครองผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญาจากการนำเสนอภาพหรือเรื่องราวของสื่อมวลชนพบว่า ประเทศไทยปัจจุบันมีกฎหมายที่ห้ามเผยแพร่ภาพผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาอยู่ 4 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534, พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546, พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เห็นได้ว่า คุ้มครองการเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวของผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายครอบคลุมเฉพาะผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็กหรือเยาวชนเท่านั้น ส่วนพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มีวัตถุประสงค์มุ่งคุ้มครองเฉพาะผู้ถูกระทำหรือผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว ในการกระทำความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัว และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มุ่งคุ้มครองผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์เท่านั้น ในปัจจุบันจึงยังไม่มีบทกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและผู้เสียหายโดยทั่วไปที่อาจได้รับความเสียหายเช่นกัน

ดังนั้น แม้ประเทศฝรั่งเศสจะเป็นต้นแบบของการยอมรับสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน แต่ก็ได้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนและสังคมที่จะต้องได้รับการคุ้มครองยิ่งกว่า เมื่อประเทศไทยได้รับต้นแบบในการรับรองสิทธิเสรีภาพดังกล่าวจึงควรศึกษาถึงขอบเขตการจำกัดสิทธิเสรีภาพด้วย จากการศึกษากฎหมายทั้งภายในประเทศและกฎหมายต่างประเทศแล้วจึงมีเสนอแนะดังต่อไปนี้

ประการแรก ให้มีการบัญญัติกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญา จากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน โดยศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการพิมพ์ของฝรั่งเศส Loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายให้มีความเหมาะสมกับการบังคับใช้ในประเทศไทยต่อไป เพื่อให้มาตรการทางอาญาเป็นหนทางที่จะคุ้มครองผู้ที่จะต้องถูกนำเสนอข่าวโดยมิชอบของสื่อมวลชน แม้ที่ผ่านมาจะยังไม่เคยมีผู้ถูกลงโทษตามกฎหมายที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครองบุคคล เช่น เด็ก หรือเยาวชน จากการนำเสนอเรื่องราวของสื่อมวลชน แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า สื่อมวลชนได้เริ่มตระหนักถึงความสำคัญและพยายามหลีกเลี่ยงไม่นำเสนอข่าวที่อาจจะเมิดกฎหมายแม้จะยังปรากฏการกระทำความผิดอยู่บ้างตามหน้าหนังสือพิมพ์หรือโทรทัศน์ก็ตาม

ประการที่สอง ควรประชาสัมพันธ์ให้สื่อมวลชนและประชาชนได้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของตนที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย การฟ้องร้องดำเนินคดีแก่สื่อมวลชนที่กระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่เพื่อเป็นตัวอย่างและเมื่อมีคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลก็นำออกเผยแพร่สู่สาธารณะชน

ประการที่สาม จัดให้มีองค์กรทำหน้าที่ดูแลปกป้องสิทธิของผู้เสียหายจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนอย่างเช่นในประเทศฝรั่งเศสมีสภาสูงว่าด้วยสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ทำหน้าที่ในการติดตามควบคุมสื่อให้ดำเนินการตามจริยธรรมที่กำหนดไว้ ทั้งในด้านการบริหารจัดการคลื่นโทรทัศน์ กำกับดูแล ตรวจสอบ เป็นตัวแทนเจรจาการปกป้องประโยชน์ของสังคม ได้แก่ การดูแลด้านศีลธรรม สิทธิของผู้เยาว์และประชาชน รวมถึงมีอำนาจในการระงับ ยกเลิกการดำเนินงานของสถานีแต่ละแห่งทั้งเป็นการชั่วคราวและถาวรด้วย

อย่างไรก็ตาม สื่อมวลชนมีหน้าที่นำเสนอข่าวสารข้อมูลต่อสาธารณะชนรวมทั้งภารกิจอื่นอีกหลากหลายด้านซึ่งในบางครั้งการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้น การนำกฎหมายอาญาทั้งในส่วนของกฎหมายสารบัญญัติและวิธีบัญญัติมาใช้บังคับจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิประโยชน์ของสาธารณะในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้นกับสิทธิส่วนบุคคลที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย หากเมื่อเทียบกันแล้วประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับรู้ข่าวสารในเรื่องนั้นมีมากกว่าการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนจึงสมควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย มิฉะนั้นแล้วสื่อมวลชนจะไม่กล้าทำหน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วยเกรงว่าจะต้องได้รับโทษทางอาญา ดังนั้น แม้การนำกฎหมายอาญามาใช้แก่สื่อมวลชนยังมีความจำเป็นอยู่ในหลาย

ด้าน แต่การบัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดชอบแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นสื่อมวลชนรวมถึงกฎหมายวิธีสบัญญัติที่เป็นธรรมแก่ทั้งสื่อมวลชนเองและผู้ที่มีความเสียหายจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนเป็นการเฉพาะย่อมมีความจำเป็นและเป็นหลักประกันการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนซึ่งสิทธิเสรีภาพดังกล่าวก็ได้รับการรับรองและคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน นอกจากนี้สิ่งสำคัญของการแก้ไขปัญหาก็คือการส่งเสริมการวิจัยที่เกี่ยวกับทัศนคติและความรับผิดชอบของสื่อมวลชน ตลอดจนการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ควรได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากสื่อมวลชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อตระหนักถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อทำให้สื่อมวลชนคงความมีสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารสู่สาธารณชนโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมไปพร้อมๆกัน

ปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือไทยยังไม่มีกฎหมายที่มีโทษทางอาญาในการคุ้มครองการนำเสนอภาพความรุนแรงอันเป็นการยั่วยุให้เกิดอาชญากรรม ส่วนในเรื่องการคุ้มครองผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญาจากการนำเสนอภาพหรือเรื่องราวของสื่อมวลชนพบว่า ประเทศไทยปัจจุบันมีกฎหมายที่ห้ามเผยแพร่ภาพผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาอยู่ 4 ฉบับ แต่ผลเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเสนอข่าวหรือการเผยแพร่ภาพต่อสาธารณชนนั้น มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและจำเลยในคดีอาญาเป็นอย่างมากในปัจจุบัน การตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาในบางกรณีผู้บริสุทธิ์อาจถูกกล่าวหาโดยมิชอบ ขณะเดียวกันผู้ที่แม้ได้กระทำความผิดจริงก็ยังคงอยู่ในฐานะมนุษย์อันพึงได้รับการปฏิบัติอย่างคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ หรือบุคคลผู้มีสิทธิในสังคม การเผยแพร่ภาพผู้ต้องหาโดยไม่ได้รับความยินยอมย่อมก่อให้เกิดความเสียหายและในบางครั้งเกิดอันตรายแก่ผู้ต้องหาอย่างเช่น การถูกรุมทำร้ายโดยฝูงชน เนื่องจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนโดยใช้ถ้อยคำรุนแรงกระตุ้นอารมณ์สาธารณะ อีกทั้งการเผยแพร่ภาพในลักษณะที่ผู้ต้องหาถูกเครื่องพันธนาการ เช่น กุญแจมือ โซ่ตรวน ผู้ต้องหาย่อมได้รับความอับอายและไม่ประสงค์ให้มีการเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวของตนออกไปเช่นนั้น และอาจมีผลถึงครอบครัวภรรยา และบุตร ซึ่งไม่ได้เป็นผู้ประกอบอาชญากรรมแต่จำต้องได้รับผลกระทบในการดำรงชีวิตในสังคม กรณีผลกระทบต่อผู้เสียหาย ในส่วนของผู้เสียหายในคดีอาญา สื่อมวลชนมีการเผยแพร่ภาพผู้เสียหายโดยการสัมภาษณ์ถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น รวมถึงการอธิบายขั้นตอนการประกอบอาชญากรรมโดยละเอียด ดังที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดล้วนแล้วเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นและยังคงพบเห็นอยู่ ผู้เขียนเห็นว่าหากทุกองค์กร ทั้งสื่อมวลชน เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาร่วมมือกันตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายที่คุ้มครองผู้ถูกกล่าวหา และผู้เสียหายในคดีอาญาทำงานร่วมกันแล้ว คงจะไม่ต้องทำร่างกฎหมายออกมา

4.5.2 ปัญหาผลกระทบต่อผู้ถูกกล่าวหาจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา

ปัญหาผลกระทบต่อผู้ถูกกล่าวหาจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา ผู้เขียนจะทำการแยกศึกษาออกเป็นหัวข้อใหญ่ๆสองข้อดังนี้

ก) ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายอันได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

การเสนอข่าวตามบทบาทที่สื่อมวลชน หมายถึงการที่สื่อมวลชนต้องปฏิบัติหน้าที่ในการแสวงหา และการเก็บข้อมูลข่าวสารต่างๆเพื่อให้มวลชนทราบถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมไปถึงการติดตามและศึกษาเรื่องราว ข้อเท็จจริง หรือเหตุการณ์ในสังคมเพื่อนำมาแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์และเสนอแนะในสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมว่าควรจะมีแนวทางการแก้ไขอย่างไร เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ซึ่งเปรียบเสมือนการทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดค่านิยมความเชื่อ และการสร้างความเป็นจริงทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ โดยการนำเสนอจำเป็นต้องรวมไปถึงการสืบทอดคิดปัวพัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ และจะต้องให้ความบันเทิงอีกด้วย แต่ในการนำเสนอข่าวตามบทบาทของสื่อมวลชนอาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาดังที่กล่าวไปแล้วในเบื้องต้นไปแล้วว่าจะมีการแบ่งเป็นสองส่วน โดยส่วนแรกเป็นสิทธิผู้ถูกกล่าวหา ในชั้นพิจารณาคดีของศาล (Pre-Trial Stage) และส่วนที่สอง สิทธิผู้ถูกกล่าวหาในชั้นพิจารณาของศาล (Trial Stage) สิทธิผู้ถูกกล่าวหาภายหลังพิจารณาคดีเสร็จ

บทบาทของหนังสือพิมพ์ในฐานะของสื่อมวลชนมีอยู่ 2 บทบาท

บทบาทที่ 1 คือการให้ข้อเท็จจริง

บทบาทที่ 2 การสร้างบรรทัดฐานที่ดี

โดยทั้งสองบทบาทจะต้องมีจรรยาบรรณเพื่อที่จะควบคุมตัวเอง การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับคดีอาญาต้องใช้ความระมัดระวังผลกระทบต่อผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา กล่าวคือต้องไม่ให้ผู้เสียหายได้รับผลร้ายซ้ำสอง หรือเรียกว่า DOUBLE VICTIMIZATION แต่ในทางความเป็นจริงผู้เขียนเห็นว่าเป็นการเสียหายมากกว่าสองชั้นเพราะ การเสนอข่าวครั้งแรกเป็นการ ทำร้ายผู้เสียหาย ครั้งที่สอง ตอนไปขึ้นศาลหรือผ่านกระบวนการสอบสวน ครั้งที่สาม ตอนผู้สื่อข่าวไปเสนอข่าวเกี่ยวกับการพิจารณา การที่หนังสือพิมพ์เสนอข่าวในบางครั้งไม่จำเป็นต้องเสนอ

ข่าวละเอียดถึงขนาดที่บอกบ้านเลขที่ บอกถนน ตำบล ทำให้ผู้เสียหายหรือผู้กล่าวหาในคดีอาญา ถูกดูหมิ่นเกลียดชังจากสังคม หนังสือพิมพ์ไม่ควรจะเสนอข่าวที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของบุคคลโดยไม่มีประโยชน์ต่อสังคม หน้าทีของสื่อมวลชนคือต้องรักษาประโยชน์มหาชน ข่าวที่ไม่เป็นประโยชน์สาธารณะไม่เป็นประโยชน์มหาชนหนังสือพิมพ์ก็ไม่จำเป็นต้องลงข่าว หลักการที่สำคัญที่สุดในประการหนึ่งของสิทธิผู้ต้องหาในคดีอาญาคือ หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of innocent) จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้นการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในคดีอาญาจะต้องใช้ความระมัดระวังไม่เป็นการกระทบกระเทือนถึงสิทธิ สิทธิผู้ต้องหาในคดีอาญาคือ หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ ผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงอยู่ในฐานะผู้ทรงสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองในคดีหรือเป็นประธานคดี (Subject of Right) ไม่ใช่ผู้ถูกระทำในคดี (Object of Right) กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงมีหน้าที่ในการค้นหาความเป็นจริงและคุ้มครองสิทธิผู้บริสุทธิ์ไปด้วยในขณะเดียวกัน

การดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีอาญาถ้าวิธีพิจารณาข้อใด ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15) ดังนั้นหลักเกณฑ์การรับฟังและการนำสืบพยานที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ย่อมนำมาใช้กับการดำเนินคดีอาญาได้ด้วย แต่การรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญานั้น มีหลักเกณฑ์บางอย่างเป็นพิเศษไปกว่าคดีแพ่ง ซึ่งหลักเกณฑ์เหล่านี้ใช้บังคับเฉพาะในคดีอาญาเท่านั้นไม่นำไปใช้บังคับในคดีแพ่ง หลักสำคัญประการหนึ่งในการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาก็คือ ต้องให้โอกาสจำเลยอย่างเต็มที่ในการต่อสู้คดี และต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของจำเลยที่มีอยู่ตามกฎหมายด้วย เพราะกฎหมายถือว่าตราบใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาของศาลว่าบุคคลใดกระทำความผิด ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเขาเป็นผู้บริสุทธิ์ และต้องปฏิบัติต่อเขาตามกฎหมายเช่นเดียวกับสุจริตชนอื่น ดังนั้นในคดีอาญาจึงมีหลักเกณฑ์พิเศษเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานบางประเภท ซึ่งจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อจำเลย หรือเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของจำเลย⁶³

สภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ มีการเสนอข่าวผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้เสียหายในคดีอาญาในหน้าหนังสือพิมพ์ แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะมีหลัก

⁶³ เข็มชัย ชุตินวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์นิติบรรณการ: 2538. น.244

หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of innocent) จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด ผู้ถูกกล่าวหาถูกเสนอข่าวในฐานะที่ถูกสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิดที่ไม่ใช่ผู้บริสุทธิ์ เช่นเผยแพร่ภาพ การใส่กุญแจมือผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาในหน้าหนังสือพิมพ์ ผู้เขียนเห็นว่าบางกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจต้องได้รับการปฏิบัติบางประการที่อาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพบ้างตามความจำเป็นแต่ต้องเป็นการปฏิบัติภายใต้เงื่อนไขว่าได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ส่วนการปฏิบัติภายใต้เงื่อนไขที่ไม่ได้สันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อาจกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการเบี่ยงเบนไปสู่การกระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพเกินความจำเป็นบ่อยครั้งการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนได้ก่อให้เกิดปัญหาให้กับผู้ที่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ทั้งผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และจำเลย ทั้งทางตรงและทางอ้อม การนำภาพผู้ต้องหาหรือจำเลยในขณะแถลงข่าวการจับกุมหรือขณะที่ถูกพันธนาการด้วยกุญแจมือ โซ่ ตรวน หรือขณะที่ถูกควบคุมตัวในสถานที่คุมขังหรือในขณะเคลื่อนย้ายมาทำแผนประกอบคำรับสารภาพ ณ ที่เกิดเหตุมาเผยแพร่ ก่อให้เกิดการตั้งคำถามว่ามีความเหมาะสมเพียงไร แม้ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะถูกจำกัดเสรีภาพบางประการตามกฎหมายแต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่ารัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิส่วนบุคคลในด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ก็ยังคงมีติดตัวอยู่และมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องจากการกระทำที่สร้างความเสื่อมเสียแม้จะยังไม่มีการกฎหมายเฉพาะคุ้มครองข้อมูลหรือความเป็นอยู่ส่วนบุคคลก็ตาม การเสนอข่าวผู้ต้องหาและจำเลยบางครั้งอาจจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณะชนมากนัก แต่ผลที่เกิดขึ้นทันทีคือการกระทบกระเทือนสิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งหนังสือพิมพ์ต้องชั่งน้ำหนักระหว่างเสรีภาพของสื่อมวลชนกับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลให้เหมาะสมด้วย

การที่หนังสือพิมพ์เสนอภาพข่าวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาอาจสร้างปัญหาให้กับกระบวนการยุติธรรมในการค้นหาความจริงเกี่ยวกับคดีอีกด้วย เมื่อปรากฏภาพข่าวผู้ต้องหาหรือจำเลยในหน้าหนังสือพิมพ์ พยาน หรือผู้เสียหายในคดีอาญาอาจได้รับผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ อีกทั้งพยานที่ถูกเชิญมาในคดีที่มาชี้ตัวผู้ต้องหาอาจจะจำหน้าผู้ต้องหาจากสื่อจากสื่อ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อรูปคดี ในคดีที่เป็นที่สนใจของสังคม การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อการค้นหาความจริงในคดีเป็นอย่างมากการที่คดีมีลักษณะสะเทือนขวัญและซับซ้อน ทำให้สื่อมวลชนสนใจเป็นพิเศษและติดตามอย่างต่อเนื่อง มีการเสนอข่าวที่ติดต่อกันหลายสัปดาห์ อาจจะเป็นการเร่งเร้าเจ้าหน้าที่เจ้าหน้าที่ให้เร่งสืบสวนความจริง และออกมาสัมภาษณ์สื่อมวลชนรายวันและค่อยๆ เผยเบาะแสดออกมาและเชื่อมโยงจนอาจจะส่งผลให้สาธารณชนคิดว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิดอย่างแน่นอนในสายตาสาธารณะชน และเมื่อส่งเรื่องถึงอัยการแล้วอัยการสั่งไม่ฟ้อง ผลที่ตามมาคือผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาตกเป็นจำเลยของ

สังคม ถูกวิพากษณ์วิจารณ์จากสังคมส่งผลกระทบต่อความเชื่อถือของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม และส่งผลกระทบต่ออำนาจโดยอิสระของอัยการ ในการสั่งคดี และสวนทวงกับมติมหาชน ซึ่งการสั่งคดีของอัยการต้องยึดหลักข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายมากกว่าการที่จะต้องคล้อยตามมติมหาชน แต่ปัญหาคือเมื่ออัยการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องสวนทวงกับมติมหาชน จะมีผลกระทบต่อความเชื่อถือขององค์กรอันเป็นปัญหาขาดความเชื่อถือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประชาชน ในส่วนของศาล ในกรณีที่หนังสือพิมพ์เสนอข่าวในคดีอาญาในลักษณะพิพากษาจำเลยล่วงหน้าว่า เป็นผู้กระทำผิดอาจจะมีผลต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลอีกด้วย เป็นการกระทบหลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา และถ้าศาลตัดสินขัดแย้งกับสิ่งที่สังคมเชื่อถือ อาจจะถูกสังคมตั้งคำถามเรื่องความน่าเชื่อถือในสถาบันศาล

การที่ตำรวจให้หนังสือพิมพ์มาทำข่าวในการแถลงการณ์จับกุม หรือทำแผนประกอบคำรับสารภาพในคดีอาญา สำหรับสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่มีกฎหมายใดให้อำนาจตำรวจห้ามมิให้สื่อมวลชนมาทำข่าวหรือถ่ายภาพโดยเฉพาะสถานีตำรวจซึ่งเป็นที่สาธารณะ มีเพียงแนวปฏิบัติภายในของตำรวจเกี่ยวกับการชี้ตัวผู้ต้องหา การนำตัวผู้ต้องหาที่มาซึ่งเกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพและการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน * เท่านั้นซึ่งมีผลเป็นการบังคับบัญชาเป็นการภายในหน่วยงานของตำรวจเท่านั้นไม่สามารถใช้บังคับต่อสื่อมวลชนได้

กล่าวโดยสรุปคือสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา และสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับผลกระทบต่อสิทธิที่จะต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การเสนอข่าวในคดีอาญาต้องเป็นไปในลักษณะที่ระมัดระวังมิให้กระทบสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญามีให้ได้รับผลกระทบในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และไม่ใช้เสรีภาพการเสนอข่าวเกินสัดส่วนก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิหรืออื่นที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองในรัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกัน

ข) ปัญหาในทางสังคมของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายอันได้รับผลกระทบจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา

เสรีภาพสื่อมวลชนก็เช่นเดียวกันกับเสรีภาพของประชาชนที่ต้องใช้อย่างมีขอบเขต ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อม...ใช้สิทธิเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรม

* บันทึกเวียน ตามบันทึกกองคดีกรมตำรวจ ที่ 0503.6/ 6442 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2539

อันดีของประชาชน” โดยมาตรา 35 ซึ่งคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัว ยังได้บัญญัติห้ามไว้อีกว่า “การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ” และมาตรา 46 ที่คุ้มครองเสรีภาพในการเสนอข่าวและความคิดเห็นของนักข่าวและกองบรรณาธิการจากเจ้าของกิจการขอขบเซตการใช้เสรีภาพไว้อย่างชัดเจนว่า “ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ” เสรีภาพของสื่อมวลชนจึงเป็นเสรีภาพที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคม และต้องใช้เสรีภาพโดยไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน คำถามคือว่าทุกวันนี้สื่อมวลชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าจะกล่าวให้เฉพาะเจาะจงลงไปคือกองบรรณาธิการและเจ้าของ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและใช้เสรีภาพโดยคำนึงถึงจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพเพียงพอหรือไม่ หากสื่อมวลชนเรียกร้องเสรีภาพและยืนยันว่ามีความสามารถที่จะดูแลและตรวจสอบตนเองได้ เหตุใดการเสนอข่าวไม่ว่าจะเป็นภาพหรือข้อความที่บ่อยครั้งไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้ตกเป็นข่าวและไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะแต่อย่างใด หรือบ่อยครั้งที่มีการเสนอภาพหมิ่นเหม่เข้ายวนชวนใจไปในสื่อมเสียดสีธรรมเพื่อมุงยอดขาย หรือให้ลงโฆษณาขายของคักดีสิทธิ์มงาย บรรยายสรรพคุณทำมาค้าขึ้นมีโชคได้ลากันจนเกินจริง จึงยังมีการกระทำกันอย่างเป็นเรื่องปกติธรรมดา สื่อมวลชนมักจะอธิบายว่าสื่อมวลชนมีหน้าที่สะท้อนความเป็นจริงของสังคม และต้องเสนอข่าวสารที่ประชาชนอยากอ่าน แต่สื่อมวลชนก็ไม่ควรสะท้อนความเป็นจริงอย่างเดียว แต่ต้องมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความรู้ โดยก้าวไปข้างหน้านำพาประชาชนด้วย โดยหากสื่อมวลชนต้องการเสรีภาพและไม่ต้องการถูกแทรกแซงโดยรัฐ สื่อมวลชนก็ต้องแสดงให้เห็นด้วยว่าสื่อมวลชนมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสามารถดูแลจัดการตนเองได้อย่างแท้จริงด้วย

กล่าวโดยสรุปเสรีภาพของสื่อมวลชน นอกจากเป็นเสรีภาพที่สำคัญของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรสื่อแล้ว เสรีภาพของสื่อมวลชนยังเป็นเสรีภาพที่สำคัญยิ่งของประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด แต่อย่างไรก็ตาม การที่ประชาชนในสังคมจะแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในทางสังคมเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงพื้นฐานในเรื่องนั้นๆ ด้วยเหตุนี้เองสื่อมวลชนจึงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างเจตจำนงของสังคม ด้วยเหตุนี้เสรีภาพของสื่อก็คือสิทธิของประชาชนที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง โดยที่เสรีภาพสื่อมีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน การคุ้มครองเสรีภาพสื่อจึงมิได้ก่อให้เกิดความผูกพันเฉพาะต่ออำนาจรัฐเท่านั้นที่จะต้องเคารพต่อเสรีภาพสื่อ หากแต่ยังผูกพันต่อบุคคล

อื่นๆ เช่น นายจ้าง ผู้บังคับบัญชา หรือสมาชิกวิชาชีพด้วย ที่ต้องผูกพันต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ในอันที่จะคุ้มครองเสรีภาพสื่อ ดังนั้น เสรีภาพสื่อจึงมีลักษณะพิเศษที่ขยายความผูกพันดังกล่าวไปถึงเอกชนทั่วไปให้ผูกพันต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในเรื่องดังกล่าวนี้ด้วย

การที่หนังสือพิมพ์เสนอภาพข่าวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาอาจสร้างปัญหาให้กับกระบวนการยุติธรรมในการค้นหาความจริงเกี่ยวกับคดีอีกด้วย เมื่อปรากฏภาพข่าวผู้ต้องหาหรือจำเลยในหน้าหนังสือพิมพ์ พยาน หรือผู้เสียหายในคดีอาญาอาจได้รับผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ อีกทั้งพยานที่ถูกเชิญมาในคดีที่มาชี้ตัวผู้ต้องหาอาจจำหน้าผู้ต้องหาจากสื่อจากสื่อ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อรูปคดี ในคดีที่เป็นที่สนใจของสังคม การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อการค้นหาความจริงในคดีเป็นอย่างมากการที่คดีมีลักษณะสะเทือนขวัญและซับซ้อน ทำให้สื่อมวลชนสนใจเป็นพิเศษและติดตามอย่างต่อเนื่อง มีการเสนอข่าวที่ติดต่อกันหลายสัปดาห์ อาจจะเป็นการเร่งเร้าเจ้าหน้าที่เจ้าหน้าที่ให้เร่งสืบสวนความจริง และออกมาสัมภาษณ์สื่อมวลชนรายวันและค่อยๆ เผยเบาะแสออกมาและเชื่อมโยงจนอาจจะส่งผลให้สาธารณชนคิดว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำผิดอย่างแน่นอนในสายตาสาธารณชน

ในปัจจุบันในการนำเสนอข่าวหรือการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนที่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของปัจเจกชนมีมากขึ้น หนังสือพิมพ์ จะมีการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับผู้นำประเทศ ผู้มีชื่อเสียงหรือฐานะในสังคมรวมถึงประชาชนทั่วไปจนเกิดเป็นคดีความและมีข่าวครึกโครม และแม้จะมีบางข่าวที่ผู้เสียหายมิได้นำเรื่องราวที่เป็นปัญหาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพราะมีการตกลงยอมชอกันก่อน โดยเฉพาะการนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาหรือเป็นอาชญากรรมของสังคม บ่อยครั้งที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารโน้มน้ำหนักให้ประชาชนผู้รับข่าวสารเชื่อว่าผู้ต้องหาคนนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริงๆ แม้จะอยู่ในระหว่างการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือแม้ยังไม่มีการดำเนินคดีในศาลก็ตาม หากพิจารณาในด้านของผู้ต้องหาแล้ว มีกฎหมายบัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยว่าให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นเป็นผู้กระทำความผิดหากพิจารณาทางด้านของสื่อมวลชนก็มีสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่างๆ โดยอิสระ แต่ยังคงมีประเด็นในขอบเขตของความรับผิดชอบของด้านจริยธรรมของสื่อมวลชน ดังนั้นจึงต้องบัญญัติด้วยบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนเป็นมาตรการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล เพื่อนำไปสู่การเสนอข่าวของสื่อมวลชนที่ไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในลักษณะต่างๆ รวมถึงกระบวนการที่ผู้ตกเป็นข่าวได้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น

4.5.3 ปัญหาการใช้เสรีภาพในการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์กรณีการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา กระทับกับสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้ขยายความคุ้มครองเสรีภาพในด้านนี้ไว้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ดังนั้น การทำหน้าที่ของสื่อมวลชน หากมีเสรีภาพมากเกินไป ก็จะใช้เสรีภาพนั้นไปกระทบสิทธิส่วนบุคคลของบุคคลอื่น การที่หนังสือพิมพ์จะนำเสนอข่าวใด หรือความเห็น บทความ การวิพากษ์วิจารณ์ใด ควรจะคำนึงถึงข้อเท็จจริง และพยายามหลักฐานให้มากกว่า มีและน่าเชื่อถือเพียงใด ขณะที่การนำเสนอข่าวความคิดเห็นควรนำเสนออย่างน้อย 2 ด้าน คือด้านของผู้กล่าวหา และผู้ถูกกล่าวหา หรือบุคคลที่สามซึ่งมีความเป็นกลางหรือเป็นส่วนของการพิสูจน์พยานหลักฐาน เช่น ความเห็นของบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับกรณีนั้น นักวิชาการ นักวิชาชีพ เช่น แพทย์ เป็นต้น เพื่อให้การนำเสนอข่าวนั้นเกิดประโยชน์ต่อการรับรู้ของสาธารณชนอย่างแท้จริง สิ่งสำคัญจะต้องไม่ไปล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลเช่นกัน เว้นแต่ว่าการละเมิดสิทธิเสรีภาพนั้นเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นสำคัญ เสรีภาพสื่อมวลชนก็เช่นเดียวกันกับเสรีภาพของประชาชนที่ต้องใช้อย่างมีขอบเขต ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อม...ใช้สิทธิเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน” โดยมาตรา 34 ซึ่งคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัว ยังได้บัญญัติห้ามไว้อีกว่า “การกล่าวหาหรือใส่ข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ” และมาตรา 41 ที่คุ้มครองเสรีภาพในการเสนอข่าวและความคิดเห็นของนักข่าวและกองบรรณาธิการจากเจ้าของกิจการว่าชอบเขตการใช้เสรีภาพไว้อย่างชัดเจนว่า “ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ” เสรีภาพของสื่อมวลชนจึงเป็นเสรีภาพที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคม และต้องใช้เสรีภาพโดยไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน คำถามคือว่าทุกวันนี้สื่อมวลชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าจะกล่าวให้เฉพาะเจาะจงลงไปคือกองบรรณาธิการและเจ้าของ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและใช้เสรีภาพโดยคำนึงถึงจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพเพียงพอหรือไม่ หากสื่อมวลชนเรียกร้องเสรีภาพและยืนยันว่ามีความสามารถที่จะดูแลและตรวจสอบกันเองได้ เหตุใดการเสนอข่าวไม่ว่าจะเป็นภาพหรือข้อความที่บ่อยครั้งไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้ตกเป็นข่าวและไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะแต่อย่างใด หรือบ่อยครั้งที่มีการเสนอภาพหมิ่นเหม่เข้ายวนชวนใจไปในเสียมเสียดศีลธรรมเพื่อมุงยอชกชก หรือให้ลงโฆษณาขายของศักดิ์สิทธิ์ถึงมลาย บรรยายสรรพคุณทำมาค้าขึ้นมีโชคได้ลากันจนเกินจริง จึงยัง

มีการกระทำกันอย่างเป็นเรื่องปกติธรรมดา สื่อมวลชนมักจะอธิบายว่าสื่อมวลชนมีหน้าที่สะท้อนความเป็นจริงของสังคม และต้องเสนอข่าวสารที่ประชาชนอยากอ่าน แต่สื่อมวลชนก็ไม่ควรสะท้อนความเป็นจริงอย่างเดียว แต่ต้องมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความรู้ โดยก้าวไปข้างหน้า นำพาประชาชนด้วย โดยหากสื่อมวลชนต้องการเสรีภาพและไม่ต้องการถูกแทรกแซงโดยรัฐ สื่อมวลชนก็ต้องแสดงให้เห็นด้วยว่าสื่อมวลชนมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสามารถดูแลจัดการตนเองได้อย่างแท้จริงด้วย

กล่าวโดยสรุปเสรีภาพของสื่อมวลชน นอกจากเป็นเสรีภาพที่สำคัญของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรสื่อแล้ว เสรีภาพของสื่อมวลชนยังเป็นเสรีภาพที่สำคัญยิ่งของประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด แต่อย่างไรก็ตาม การที่ประชาชนในสังคมจะแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในทางสังคมเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงพื้นฐานในเรื่องนั้นๆ ด้วยเหตุนี้เองสื่อมวลชนจึงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างเจตจำนงของสังคม ด้วยเหตุนี้เสรีภาพของสื่อก็คือสิทธิของประชาชนที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง โดยที่เสรีภาพสื่อมีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน การคุ้มครองเสรีภาพสื่อจึงมิได้ก่อให้เกิดความผูกพันเฉพาะต่ออำนาจรัฐเท่านั้นที่จะต้องเคารพต่อเสรีภาพสื่อ หากแต่ยังผูกพันต่อบุคคลอื่นๆ เช่น นายจ้าง ผู้บังคับบัญชา หรือสภาวิชาชีพด้วย ที่ต้องผูกพันต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในอันที่จะคุ้มครองเสรีภาพสื่อ ดังนั้น เสรีภาพสื่อจึงมีลักษณะพิเศษที่ขยายความผูกพันดังกล่าวไปถึงเอกชนทั่วไปให้ผูกพันต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในเรื่องดังกล่าวนี้ด้วย

การประกอบวิชาชีพทางด้านสื่อสารมวลชนในแขนงต่าง ๆ นั้น รัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้ให้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนและสื่อมวลชน การนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างกว้างขวาง โดยไม่มีสภาวิชาชีพทางด้านสื่อสารมวลชนกำกับดูแล และตรวจสอบการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ซึ่งในบางครั้งการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ได้กระทำด้วยความรวดเร็ว ขาดความระมัดระวัง ไม่ตรวจสอบแหล่งที่มาของข่าวสารให้ละเอียดรอบคอบ แต่เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ ประกอบกับมีการแข่งขันกันเองระหว่างผู้ประกอบการวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชนในการนำเสนอ รายงาน ข้อมูลข่าวสาร ต่างๆ ทำให้การนำเสนอข้อมูลข่าวสารของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชนไปล่วงละเมิดสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิส่วนบุคคลและสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา จนทำให้บุคคลดังกล่าวได้รับความเสียหาย เสียชื่อเสียง เกียรติยศ จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะมีสภาวิชาชีพทางด้านสื่อสารมวลชน และมีมาตรการทางกฎหมายเฉพาะใน

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน สิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิส่วนบุคคล และสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา ให้ได้รับความคุ้มครองที่เสมอภาคและเท่าเทียมกัน

สื่อมวลชนทำหน้าที่ในการสะท้อนความเป็นไปในสังคมในทุกด้านให้ประชาชนได้รับรู้ แต่เสรีภาพของสื่อมวลชนก็ยังไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิเท่าที่ควรเพราะ ถึงแม้รัฐธรรมนูญให้การรับรองสิทธิ เสรีภาพของสื่อมวลชนไว้ แต่รัฐอาจตรากฎหมายที่จำกัดเสรีภาพดังกล่าว จึงควรมีกฎหมายเพื่อที่จะคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชนโดยเฉพาะในขณะเดียวกันจำเป็นต้องมีการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนมิให้ไปกระทบถึงสิทธิของบุคคลอื่นเพราะการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนดังกล่าวในบางกรณีอาจไปก้าวล่วงสิทธิของผู้อื่น ซึ่งบุคคลผู้ถูกระทบสิทธิจำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองมิให้ต้องเสียหายจากการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน หลักสำคัญในทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารมวลชนคือ ประชาชนย่อมมีสิทธิที่จะรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ดังนั้นสื่อมวลชนจึงต้องมีสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเพื่อตอบสนองสิทธิที่จะรู้ของประชาชน โดยการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชนนั้น ย่อมสามารถกระทำได้โดยเสรีภาพเว้นแต่จะขัดกับหลักสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ หลักแห่งความมั่นคงของชาติ หลักแห่งความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี และหลักแห่งสิทธิของบุคคลอื่น โดยอาศัยหลักที่สำคัญทั้ง 3 ประการนี้ จึงนำมาซึ่งการรับรองกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมสื่อมวลชน

ดังนั้น การที่หนังสือพิมพ์จะนำเสนอข่าวใด หรือความเห็น บทความ การวิพากษ์วิจารณ์ใด ควรจะคำนึงถึงข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานให้มาก ว่ามีและน่าเชื่อถือเพียงใด ขณะที่การนำเสนอข่าวความคิดเห็นควรนำเสนออย่างน้อย 2 ด้าน คือ ด้านของผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา หรือบุคคลที่สามซึ่งมีความเป็นกลางหรือเป็นส่วนของการพิสูจน์พยานหลักฐาน เช่นความเห็นของบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับกรณีนั้น นักวิชาการ นักวิชาชีพ เช่น แพทย์ เป็นต้น เพื่อให้การนำเสนอข่าวนั้นเกิดประโยชน์ต่อการรับรู้ของสาธารณชนอย่างแท้จริง

4.6 ปราบปรามการฉ้อโกงหรือพฤติกรรมในสังคมไทยที่อาจยังไม่สอดคล้องกับการคุ้มครองการละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์

แม้ว่าในปัจจุบันในการนำเสนอข่าวหรือการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนที่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของปัจเจกชนมีมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ จะมีการ

นำเสนอข่าวเกี่ยวกับผู้นำประเทศ ผู้มีชื่อเสียงหรือฐานะในสังคมรวมถึงประชาชนทั่วไปจนเกิดเป็นคดีความและมีข่าวครึกโครม และแม้จะมีบางข่าวที่ผู้เสียหายมิได้นำเรื่องราวที่เป็นปัญหาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพราะมีการตกลงยอมชดเชยกันก่อน โดยเฉพาะการนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาหรือเป็นอาชญากรรมของสังคม บ่อยครั้งที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารในมน้ำวให้ประชาชนผู้รับข่าวสารเชื่อว่าผู้ต้องหาคนนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริงๆ แม้จะอยู่ในระหว่างการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือแม้ยังไม่มีการดำเนินคดีในศาลก็ตาม หากพิจารณาในด้านของผู้ต้องหาแล้ว มีกฎหมายบัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย ว่าเป็นผู้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นเป็นผู้กระทำความผิด หากพิจารณาทางด้านของสื่อมวลชนก็มีสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่างๆ โดยอิสระ แต่ยังคงมีประเด็นในขอบเขตของความรับผิดชอบของด้านจริยธรรมของสื่อมวลชน ดังนั้นจึงต้องบัญญัติตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนเป็นมาตรการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล เพื่อนำไปสู่การเสนอข่าวของสื่อมวลชนที่ไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในลักษณะต่างๆ รวมถึงกระบวนการที่ผู้ตกเป็นข่าวได้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น

เป็นที่ยอมรับว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพล อย่างมากต่อชีวิตประจำวันของบุคคลทั่วไป ในการรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในปัจจุบัน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ เนื่องจากความประหยัด และสะดวกในการบริโภค แต่ในทางกลับกัน การนำเสนอข่าวในบางครั้งอาจจะด้วยความรีบร้อน เพื่อให้ทันกำหนดการปิดเล่ม จึงมิได้มีการไตร่ตรอง ถึงผลดีผลเสียที่จะตามมาจากการนำเสนอข่าวนั้นว่าสามารถก่อให้เกิดผลกระทบ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อบุคคลที่ตกเป็นข่าวรวมถึงผู้ใกล้ชิดได้ ถึงแม้ว่าเราจะมีสถาบันต่าง ๆ เช่น สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย ที่ควบคุมดูแลรวมทั้งมีข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2541 กำกับสื่อมวลชนอยู่ก็ตาม แต่ทุกวันนี้สื่อมวลชนได้มีสิทธิเสรีภาพ ขึ้นกว่าในอดีตในการนำเสนอข่าว และบ่อยครั้งได้ใช้สิทธิเสรีภาพนั้นเกินขอบเขต จนเกิดความเสียหาย ต่อบุคคลอื่นตามมา เช่นการลงข่าวที่คิดยังไม่มีความพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ต้องหา มีความผิด แต่ได้สร้าง กระแสแรงใจทำให้ประชาชนเข้าใจว่าผู้ต้องหานั้นเป็นผู้กระทำผิดจริงในคดีดังกล่าว ทำให้เกิดความเสียหาย แก่บุคคลนั้น ส่วนในการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวกับความรุนแรง เราก็ได้พบว่ามีกรลงรูปภาพที่ไม่เหมาะสมรวมทั้งใช้การบรรยายที่เป็นไปในลักษณะเพิ่มเติมข้อมูลจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการขัดต่อจริยธรรม ของหนังสือพิมพ์ อย่างเห็นได้ชัดเจน สิ่งทีกระทบกระเทือนต่อสิทธิส่วนบุคคลอีกประการหนึ่ง คือการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวกับการข่มขืน เราควรระลึกว่าการที่ผู้เสียหายมาแจ้งความนั้น ต้อง

ใช้ความกล้าหาญ และความอดทนอย่างสูงต่อความอาย ดังนั้น หากสื่อมวลชนจะนำเสนอข่าวดังกล่าวควรต้องคำนึงถึงความรู้สึกทางจิตใจของผู้เสียหายด้วย จริงอยู่ที่การลงข่าวนั้นสามารถใช้เป็นอุทาหรณ์แก่ผู้หญิงคนอื่นได้ เพื่อระมัดระวังตนเองในเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกัน แต่ทว่าในทางปฏิบัติแล้วถึงแม้ว่าสื่อมวลชนจะได้ใช้ชื่อสมมุติและลงรูปที่มีเส้นดำคาดบนบางส่วนของใบหน้าของผู้เสียหายในการนำเสนอข่าว แต่บ่อยครั้งที่เราได้พบว่าสื่อมวลชนได้ลงที่อยู่ อาชีพ สถานที่ศึกษา หรือชื่อ สกุลจริงของผู้ปกครองในกรณีที่ถูกผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ ซึ่งการกระทำดังกล่าวมิได้เกิดประโยชน์อันใดแก่สาธารณชน แต่ได้ทำให้บุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้เสียหายสามารถระบุตัวผู้เสียหายได้ อันจะนำมาสู่ความอับอาย เสียชื่อเสียงแก่ผู้เสียหาย และในบางครั้ง ถูกตั้งข้อรังเกียจจากสังคม

เมื่อพิจารณาจากมาตรา 35 ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งบัญญัติว่า “การกล่าว หรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความหรือภาพ ไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิด หรือกระทบถึง สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่ในกรณี ที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน” จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญได้ให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิของบุคคล ในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว การกล่าว การไขข่าว หรือการโฆษณาข่าว ให้แพร่หลายไปยังสาธารณชน ย่อมถือเป็นการละเมิดและหมิ่นประมาทบุคคลอื่น ต่อบุคคลที่สามถือได้ว่าเป็นความผิดที่ต้องได้รับโทษทางกฎหมายฐานใส่ความผู้อื่น ต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้นั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง (มาตรา 326) และเป็นการละเมิดต่อผู้อื่นตามกฎหมายแพ่ง โดยกระทำการต่อผู้อื่น ไม่ว่าโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อโดยผิดกฎหมาย ให้ผู้นั้นเสียหายถึงชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิ อย่างหนึ่งอย่างใด (มาตรา 420)

จรรยาบรรณของสื่อมวลชนมีเจตนารมณ์เพื่อควบคุมให้สื่อมวลชน ทำงานอย่างเที่ยงตรง ต่อข้อเท็จจริง ชื่อสัตย์ต่อหน้าที่ และยึดถือประโยชน์ของสาธารณชนเป็นใหญ่ ดังจะเห็นได้จากข้อกำหนดแห่งจรรยาบรรณของสื่อมวลชนประเภทต่างๆที่ตราไว้อย่างละเอียด ซึ่งหากสื่อมวลชนสามารถรักษาจริยธรรมของตนคือการปฏิบัติตามหลักแห่งจรรยาบรรณได้อย่างเต็มที่แล้ว ย่อมจะหวังได้ว่า สาธารณชนคือคนรับข้อมูลข่าวสารย่อมจะได้ประโยชน์อย่างสูงสุดจากการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน และในขณะที่สังคมไทยในปัจจุบันเดินเข้าสู่ยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร ทำให้มีสื่อเกิดขึ้นมากมาย และมีการแข่งขันกันสูง จนบางครั้ง การนำเสนอข่าว หรือข้อมูล อาจจะไม่ละเอียดถี่ถ้วนแห่งวิชาชีพสื่อมวลชน มีการละเมิดผู้ตกเป็นข่าวอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งข่าวที่สื่อมวลชนนำเสนอไปนั้น บางครั้งเป็นที่สงสัย ตกเถียง และกังขาว่า สมควรแล้วหรือไม่ ที่ข่าวสารนั้นๆ ควรเผยแพร่ออกสู่สาธารณะ ดังนั้น สื่อมวลชน ควรได้พิจารณาและทำความเข้าใจต่อกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง

กับวิชาชีพของตนรวมทั้งจริยธรรม แห่งวิชาชีพ หนังสือพิมพ์ ในการนำเสนอข่าวต่าง ๆ เพื่อป้องกันความกระทบกระทั่งอันทางจิตใจต่อผู้เสียหาย ผู้ใกล้ชิด และบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายได้ จาก การนำเสนอข่าวนั้น ๆ โดยขาดการพิจารณาอย่างรอบคอบ ซึ่งอาจกลายเป็นประเด็นการเสนอข่าวโดยเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลต่อไปได้

4.6.1 สาเหตุแห่งความไม่สอดคล้องระหว่างพฤติกรรมและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยกับหลักการตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญทำให้เกิดตีความการละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญกรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์

สิ่งที่เป็นปัญหา คือ การเผชิญหน้ากันระหว่างสิทธิของจำเลยกับการอำนวยความสะดวกของรัฐ กล่าวคือการที่กฎหมายคุ้มครองสิทธิของจำเลยเพื่อที่จะให้จำเลยได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่และจะไม่มี การนำคนบริสุทธิ์มาลงโทษ จะมีขอบเขตในการให้ความคุ้มครองมากน้อยแค่ไหน เมื่อเปรียบเทียบกับหน้าที่ของรัฐในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม หลักสำคัญประการหนึ่งในการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาก็คือ ต้องให้โอกาสจำเลยอย่างเต็มที่ในการต่อสู้คดี และต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของจำเลยที่มีอยู่ตามกฎหมายด้วย เพราะกฎหมายถือว่าตราบใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาของศาลว่าบุคคลใดกระทำความผิด ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเขาเป็นผู้บริสุทธิ์ และต้องปฏิบัติตามกฎหมายเช่นเดียวกับสุจริตชนอื่นเสรีภาพของสื่อมวลชนจึงเป็นเสรีภาพที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคม และต้องใช้เสรีภาพโดยไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน คำถามคือว่าทุกวันนี้สื่อมวลชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าจะกล่าวให้เฉพาะเจาะจงลงไปคือกองบรรณาธิการและเจ้าของ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและใช้เสรีภาพโดยคำนึงถึงจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพเพียงพอหรือไม่ หากสื่อมวลชนเรียกร้องเสรีภาพและยืนยันว่ามีความสามารถที่จะดูแลและตรวจสอบตนเองได้ เหตุใดการเสนอข่าวไม่ว่าจะเป็นภาพหรือข้อความที่บ่อยครั้งไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้ตกเป็นข่าวและไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะแต่อย่างใด สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องราวต่าง ๆ มีอยู่โดยเด็ดขาดเสมอไปหรือไม่ ซึ่งแม้จะมีเสรีภาพในด้านต่าง ๆ แต่ไม่ได้กำหนดว่าจะพ้นจากความรับผิดชอบต่ออาญาเมื่อตีพิมพ์เผยแพร่ไปแล้ว ขณะที่การกีดกันสิทธิการตีพิมพ์เผยแพร่ความรู้สึกของบุคคลให้ปรากฏแก่สาธารณชนย่อมเป็นการทำลายเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ แต่หากหนังสือพิมพ์ตีพิมพ์เผยแพร่ในสิ่งไม่บังควร มีเจตนาร้าย ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย บุคคลนั้นย่อมต้องรับผิดชอบต่อผล

ของการกระทำของตน กล่าวคือ เจตนาารมณ์ของบุคคลยังเป็นเสรี แต่การใช้เจตนาารมณ์อันเป็นเสรีไปในทางที่ผิด เท่านั้นที่ต้องรับโทษตามกฎหมาย

สาเหตุแห่งความไม่สอดคล้องระหว่างพฤติการณ์และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยกับหลักการตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญทำให้เกิดตีความ การละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์ จึงพอสรุปได้ว่าเกิดจากการที่ใช้เสรีภาพการเสนอข่าวเกินสัดส่วนและขาดความสมดุลในการซึ่งประโยชน์ระหว่างประโยชน์สาธารณะกับสิทธิผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายอันพึงได้รับการปกป้องคุ้มครองเช่นเดียวกันกับเสรีภาพการเสนอข่าว และสิทธิที่จะรู้และประโยชน์สาธารณะ อีกทั้งปัญหาความไม่สอดคล้องกันกับหลักรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา ในทางปฏิบัติทำให้ข่าวคดีอาญา การแถลงข่าว หรือการทำแผนประกอบคำรับสารภาพของเจ้าหน้าที่และมีการให้ข่าวต่อหนังสือพิมพ์ต่อสาธารณะชน ปัญหาดังกล่าวยังคงพบเห็นอยู่ในสังคมไทยอย่างต่อเนื่องในปัจจุบันแม้ว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญจะมีการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาแต่ก็ยังมี การเสนอข่าวดังกล่าวอยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์ซึ่ง ผู้เขียนเห็นว่ายังเป็นความไม่สอดคล้องระหว่างพฤติการณ์และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นใน สังคมไทยกับหลักการตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญทำให้เกิดตีความ การละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาที่ขาดการปฏิบัติให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญและเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบันอันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา

4.6.2 ตัวอย่างของความไม่สอดคล้องระหว่างพฤติการณ์และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยกับหลักการตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญทำให้เกิดตีความ การละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์

ตัวอย่างของความไม่สอดคล้องระหว่างพฤติการณ์และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยกับหลักการตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญทำให้เกิดตีความ การละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในสังคมไทย กรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์แบ่งศึกษาเป็นข้อย่อยดังต่อไปนี้

4.6.2.1 การเผยแพร่ภาพ ของผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ต้องหา จำเลย โดยการ ทำแผนประกอบคำรับสารภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจ บนหน้า หนังสือพิมพ์

การตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาในบางกรณีผู้บริสุทธิ์อาจถูกกล่าวหาโดยมิชอบ ขณะเดียวกันผู้ที่แม้ได้กระทำความผิดจริงก็ยังคงอยู่ในฐานะมนุษย์อันพึงได้รับการปฏิบัติอย่างคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ หรือบุคคลผู้มีสิทธิในสังคม พล.ต.อ. วชิรฐู เดชกุญชร ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง ฟ้องด้วยข่าวและภาพ ในหนังสือ 26 ปี ชมรมผู้สื่อข่าวช่างภาพ อาชญากรรมเกี่ยวกับเรื่องการเผยแพร่ภาพ ของผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ต้องหา จำเลย โดยการทำแผนประกอบคำรับสารภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจ บนหน้าหนังสือพิมพ์ไว้ว่า ภาพหนึ่งที่เราเห็นแล้วเห็นอีกในข่าวภาพและภาพยนตร์อาชญากรรมคือการนำเอาผู้ต้องหาในคดีอาญาไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ เห็นแล้วอดนึกไม่ได้ว่าแม้ผู้ต้องหาจะสารภาพกับตำรวจแล้วแต่ยังไม่ได้ฟ้องศาลและศาลยังไม่ได้พิพากษาลงโทษ โดยหลักกฎหมายอาญาแล้ว ยังถือว่าผู้ต้องหาบริสุทธิ์อยู่ ผู้ต้องหาอาจกลับคำให้การในชั้นศาลได้เสมอ โดยอ้างว่าถูกตำรวจบังคับขู่เข็ญให้รับสารภาพ ฉะนั้นการที่ปล่อยให้ผู้ต้องหาถูกญาติผู้เสียหายรุมทำร้ายหรือคุกคามขณะที่กำลังชี้ที่เกิดเหตุอยู่ จะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ จึงเป็นเรื่องที่น่าคิดถ้าเหตุเกิดในสหรัฐอเมริกาศาลอาจปล่อยตัวผู้ต้องหาพ้นข้อหาไปเลย

กรณีเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องการละเมิดสิทธิผู้ต้องหาคาบยาบ้า โดยพล.ต.ต. วิสุทธิ วานิชบุตร" ผู้การอ่างทอง หลังให้ผู้ต้องหาคาบยาบ้าระหว่างแถลงข่าว กรรมการสิทธิมนุษยชนได้มีความเห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง เพราะผู้ต้องหายังถือว่าบริสุทธิ์จนกว่าศาลจะตัดสิน ซึ่งขออนุญาตหรือผู้ต้องหาสามารถร้องเรียนได้ สภานายกฯ ก็ชี้ไม่เหมาะสม แกมผิดรัฐธรรมนูญด้วย ขณะที่ผู้การกองวินัย ตำรวจ.แห่งชาติ รับเรื่องพร้อมสอบสวนทันที เผยเข้าข่ายมีความผิดทั้งวินัยและอาญา ด้านผู้การวิสุทธิ กล่าวว่าไม่คิดว่าพวกค้ายาเป็นมนุษย์ เพราะทำลายชาติ คนที่ออกมาวิจารณ์ไม่รู้เรื่องปัญหาเสพติดดีพอ ทำอยากร้องเรียนก็ทำได้เลย ความคืบหน้าเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2009 นายสุรสิทธิ์ โกศลนาวิน กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด้านกระบวนการยุติธรรมและตำรวจ กล่าวว่า การกระทำของพล.ต.ต.วิสุทธิ ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหา เนื่องจากในชั้นจับกุมยังถือว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ ถึงจะรับสารภาพศาลก็ยังไม่รับฟัง ดังนั้นในชั้นจับกุมเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มีสิทธิทำเช่นนี้ แม้จะอ้างว่าต้องการทำให้เกิดการหลาบจำก็ไม่สามารถทำได้ ไม่ว่าจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม อย่างไรก็ตาม หากต้องการเอาผิดกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ต้องหาและญาติสามารถทำเรื่องร้องเรียนมาได้ที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

แห่งชาติ หรือผ่านทางเว็บไซต์ <http://www.nhrc.or.th/> พร้อมกับหลักฐาน เช่น ซีดีภาพ หนังสือพิมพ์ที่ตีพิมพ์เรื่องดังกล่าว เพื่อกรรมการสิทธิฯ จะได้ดำเนินการส่งไปยังกองวินัย สำนักงานตำรวจแห่งชาติต่อไป

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องระวังเรื่องการเคารพสิทธิมนุษยชนตามหลักสากลด้วย เพราะทำให้ภาพลักษณ์ของตำรวจเสียหาย และทางตำรวจเองก็มีระเบียบวินัยข้าราชการกำกับ ต้องไม่ลืมว่าการสืบสวนจับกุมคนร้ายคดียาบ้าเป็นเรื่องนโยบายที่ต้องทำ แต่การนำผู้ต้องหาไปแถลงข่าวแล้วให้คาบถุงยาบ้าถือเป็นการข่มขู่ ไม่เคารพสิทธิ และยังเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อีกด้วย ด้านนายนคร ชมพูชาติ รองประธานกรรม การสิทธิมนุษยชน สภานายความ กล่าวว่า การกระทำดังกล่าวถือว่าไม่เหมาะสม และเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพราะไม่ได้เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และโดยวัตถุประสงค์ของการแถลงข่าวจะกระทำเพื่อให้ผู้ต้องหาเกิดความอับอายหรือเพื่อความสะใจหรือเพื่อการใดๆ ก็แล้วแต่ แต่ถือว่าไม่ใช่หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นการกระทำที่เกินเลยซึ่งปกติเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทราบดีว่ากระทำไม่ได้ เพราะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แม้ว่าผู้ต้องหาจะกระทำผิดร้ายแรงขนาดไหน แต่โดยหลักพื้นฐานแล้วผู้ต้องหาต้องไม่ถูกกระทำให้ได้รับความอับอาย ในเรื่องดังกล่าวได้เคยมี คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 855 / 2548 เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพถ่ายสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และมีการกล่าวถึงการไม่เหมาะสมของการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนำผู้ต้องหาไปทำแผนประกอบคำรับสารภาพและเป็นการประจานผู้กล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา และการนำซีดีที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพดังกล่าวมิใช่พยานหลักฐานที่จะนำมารับฟังประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนไม่ควรให้ผู้ต้องหานำไปซีดีที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพว่าผู้ต้องหากระทำผิดอย่างไร เพราะการนำซีดีที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพดังกล่าวมิใช่พยานหลักฐานที่จะนำมารับฟังประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหา เพื่อให้เห็นว่าผู้ต้องหากระทำผิดตามแนวคำพิพากษาฎีกาที่ 7562/2537 แต่ถ้าเป็นการนำซีดีประกอบคำรับอื่น เช่น นำซีดีจุดที่ซ่อนทรัพย์สินซึ่งได้มาจากการกระทำผิด สิ่งของที่มีไว้เป็นความผิด ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำผิด หรือสงสัยว่าจะใช้ในการกระทำผิด หรืออาจใช้เป็นพยานหลักฐาน ให้ผู้ต้องหานำซีดีได้และป้องกันมิให้ผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปในที่นำซีดี ให้ฟังระมัดระวังการใช้ถ้อยคำ หรือกิริยาท่าทางที่เห็นว่าเป็นการข่มขู่ หรือการปฏิบัติที่ไม่สมควรแก่ผู้ต้องหา รวมทั้งการทำร้ายร่างกายผู้ต้องหา และไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตาม ห้ามเจ้าพนักงานนำผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ไปซีดีที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ เพราะจะเป็น

การประจานเด็ก และอาจเป็นการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก นอกจากนี้ห้ามนำผู้เสียหาย พยาน เข้าร่วมในการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหาเป็นอันขาด โดยเฉพาะ ผู้เสียหายที่เป็นเด็ก สตรี พระภิกษุสามเณร นักพรต นักบวช

คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ที่ ๘๕๕ / ๒๕๔๘

เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพ
ต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์

ด้วย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีนโยบายที่จะกำหนดแนวทางการปฏิบัติในการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ การอนุญาตให้ใช้สถานที่ บุคลากร อุปกรณ์ หรือยานพาหนะในการถ่ายทำภาพยนตร์ ละคร โฆษณา หรือบันทึกภาพนิ่ง ให้ทุกหน่วยงาน และข้าราชการตำรวจมีมาตรฐานการปฏิบัติเดียวกัน เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ผลการปฏิบัติงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้อย่างถูกต้องตรงกัน ดำรงไว้ซึ่งภาพลักษณ์ที่ดี สร้างความเชื่อมั่นและเชื่อถือศรัทธาแก่ประชาชนในการให้ความร่วมมือกับ ข้าราชการตำรวจ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงให้ปฏิบัติดังนี้

1. การให้ข่าว แถลงข่าว และให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชน

1.1 ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการให้ข่าว แถลงข่าว และให้สัมภาษณ์

1.1.1 ให้หัวหน้าหน่วยงานระดับสถานีตำรวจ แผนก งาน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเฉพาะ และผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อ สื่อมวลชนทุกแขนง เฉพาะงานในหน้าที่รับผิดชอบหรือที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น

กรณีที่มีปรากฏมีข่าวในทางลบเกี่ยวกับหน่วยงานใด ให้เป็นดุลยพินิจของผู้มีหน้าที่ ตามวรรคแรกเท่านั้นเป็นผู้พิจารณารายงานชี้แจงหรือชี้แจงข่าวนั้น ซึ่งรวมถึงการให้สัมภาษณ์หรือ การไปร่วมรายการทางวิทยุหรือโทรทัศน์หรือการชี้แจงทางสื่ออื่น ๆ ด้วย

1.1.2 ข้าราชการตำรวจที่ดำรงตำแหน่งต่ำกว่าข้าราชการตำรวจตามข้อ ๑.๑.๑ หาก ประสงค์จะเป็นผู้ให้ข่าว แถลงข่าว ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง ให้ขออนุญาตต่อ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จนถึงผู้บังคับการต้นสังกัด หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา ที่ยังไม่ถึงที่สุด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ ข้าราชการตำรวจตามข้อ ๑.๑.๑ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เท่านั้น

1.1.3 กรณีที่ข้าราชการตำรวจระดับต่ำกว่าผู้บังคับการ ประสงค์จะให้สัมภาษณ์เป็น พิธีกร ผู้ดำเนินรายการ หรือเข้าร่วมรายการต่างๆ ที่มีการนำเสนอผ่านสื่อมวลชนทุกแขนง เกี่ยวกับการให้ความรู้ ชี้แจงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็นหรือการดำเนินการอื่นๆ ในลักษณะ ทำนองเดียวกันนอกเหนือการดำเนินการตามข้อ ๑.๑.๑ ให้ขออนุญาตต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับ ชั้น จนถึงผู้บังคับการ

1.2 แนวทางการปฏิบัติในการให้ข่าว แถลงข่าว ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง

1.2.1 ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการให้ข่าว แถลงข่าว ให้สัมภาษณ์ต้องปฏิบัติภายในขอบเขต อำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น ควรระมัดระวังถ้อยคำ หรือกิริยาท่าทาง อันจะเป็นการล่วง ละเมิดสิทธิของผู้อื่น และควรใช้ถ้อยคำที่เป็นกลางเพื่อไม่ให้เป็นการประจาน ดูหมิ่นเหยียดหยาม ผู้อื่น

1.2.2 การให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ ให้ปฏิบัติตามประมวลระเบียบ การ ตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ ๓๐ รวมถึงห้ามให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่อง ต่อไปนี้

1.2.2.1 เรื่องที่มีผลกระทบต่อการรักษาความปลอดภัยของ ประเทศ และ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

1.2.2.2 เรื่องหรือข้อความที่จะทำให้เกิดการเสียหายแก่ทางราชการ

1.2.2.3 เรื่องที่เกี่ยวกับคำสั่งให้ปฏิบัติในหน้าที่อันเป็นระเบียบการภายใน และ คำสั่งหรือระเบียบการใด ๆ ที่ถือว่าเป็นความลับ

1.2.2.4 เรื่องที่จะเกิดการเสียหายทางชื่อเสียงหรือผลประโยชน์แก่ผู้อื่น เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดฐานทำให้แท้งลูก ความผิดฐานหมิ่นประมาท และเรื่องอื่นๆ ในลักษณะทำนองเดียวกัน

1.2.2.5 เรื่องที่อาจส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงหรือเสียหายต่อคดี โดยเฉพาะคดีที่อยู่ในระหว่างการสืบสวนหรือสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น เช่น การเปิดเผยเกี่ยวกับเทคนิควิธีการปฏิบัติงานที่ควรปกปิดเป็นความลับ แนวทางการสืบสวนสอบสวน การจับกุม ตรวจค้น และการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ในทุกขั้นตอน เป็นต้น

1.2.2.6 เหตุการณ์หรือเรื่องราวที่ไม่เหมาะสม ซึ่งถ้าหากเปิดเผยต่อประชาชนอาจเป็นแบบที่บุคคลอื่นจะถือเอาเป็นตัวอย่างในการกระทำซ้ำอีก เช่น แผนประทุษกรรมต่าง ๆ ของคนร้าย หรือการที่แสดงถึงการขู่ข่มขู่ การกระทำอัตวินิบาตกรรม และวิธีการอันชั่วร้ายอื่น ๆ

1.2.3 การให้สัมภาษณ์ โดยมีสื่อมวลชนทุกแขนงเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์ในลักษณะเป็นชนกลาง ห้ามข้าราชการตำรวจตอบโต้กับฝ่ายผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือบุคคลใด เพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ

1.2.4 ห้ามนำหรือจัดให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยาน มาให้ข่าวแถลงข่าวหรือ ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง ยกเว้นกรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน ให้ขออนุญาตต่อผู้บัญชาการ

ไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตาม ห้ามนำผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ พระภิกษุสามเณร นักพรต นักบวช ผู้เสียหายที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ มาให้ข่าวแถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนงเป็นอันขาด รวมตลอดถึงการชี้ตัวผู้ต้องหาในลักษณะที่เป็นการเผชิญหน้าต่อสื่อมวลชนทุกแขนง

1.2.5 เพื่อให้เกิดความชัดเจน เป็นประโยชน์ในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนทุกแขนง และให้ประชาชนได้รับทราบข่าวที่ไม่คลาดเคลื่อนจากความจริง ควรจัดเตรียมเอกสารข่าวประกอบการ แถลงข่าว โดยเอกสารข่าวนั้นต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เกี่ยวข้องในคดีและรูปคดี

1.2.6 เรื่องที่เกี่ยวกับนโยบายของแต่ละหน่วยให้เป็นหน้าที่ของหัวหน้าหน่วยระดับกองบัญชาการ หรือเทียบเท่า หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้นที่จะเป็นผู้ให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์

1.2.7 กรณีที่เกิดเหตุการณ์รุนแรงหรือสถานการณ์วิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติและภัยอันตรายของประชาชนให้ถือปฏิบัติในการให้ข่าว แถลงข่าว ให้สัมภาษณ์ หรือประชาสัมพันธ์ให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ๆ

2. การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน

เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ป้องกันภัยอันตรายมิให้เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และไม่ให้มีภาพที่ไม่เหมาะสมถูกนำออกเผยแพร่ทางสื่อมวลชนทุกแขนง อันเป็นการล่อลวงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น จึงให้ปฏิบัติดังนี้

2.1 ห้ามนำสื่อมวลชนทุกแขนงไปทำข่าวหรือถ่ายภาพ ในขณะที่เข้าปฏิบัติภารกิจตรวจค้น จับกุม

2.2 ห้ามเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวน หรือพนักงานสอบสวน อนุญาต หรือจัดให้สื่อมวลชน ทุกแขนงถ่ายภาพในห้องสืบสวน หรือห้องสอบสวน ในขณะที่ทำการสืบสวนสอบสวน เว้นแต่เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวน หรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งคดี

2.3 ห้ามอนุญาต หรือจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงถ่ายภาพ สัมภาษณ์ หรือให้ข่าวของผู้ต้องหา หรือผู้ต้องกักขัง ในระหว่างการควบคุมตัวของตำรวจทั้งภายใน และภายนอกที่ทำการ หรือ สถานีตำรวจ เว้นแต่พนักงานสอบสวนดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งคดี

2.4 ห้ามจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงเข้าทำข่าว ขณะเมื่อมีการให้ผู้ต้องหานำพนักงานสอบสวนไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ และหลีกเลี่ยงการให้สัมภาษณ์ใด ๆ ในลักษณะเป็นการติดต่อระหว่างพนักงานสอบสวนกับผู้ต้องหา หรือบุคคลใด โดยมีสื่อมวลชนทุกแขนงเป็นผู้สัมภาษณ์เนื่องจากอาจเป็นเหตุให้รูปคดีเสียหาย

พนักงานสอบสวนไม่ควรให้ผู้ต้องหานำไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพว่าผู้ต้องหากระทำผิดอย่างไร เพราะการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพดังกล่าวมิใช่พยานหลักฐานที่จะนำมารับฟังประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหา เพื่อให้เห็นว่าผู้ต้องหากระทำผิดตามแนวคำพิพากษาฎีกาที่ ๗๕๖๒/๒๕๓๗ แต่ถ้าเป็นการนำชี้ประกอบคำรับอื่น เช่น นำชี้จุดที่ซ่อนทรัพย์สินซึ่งได้มาจากการกระทำผิดสิ่งของที่มีไว้เป็นความผิด ได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำผิด หรือสงสัยว่าจะใช้ในการกระทำผิด หรืออาจใช้เป็นพยานหลักฐาน ให้ผู้ต้องหานำชี้ได้และป้องกันมิให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปในที่นำชี้ ให้ฟังระมัดระวังการใช้ถ้อยคำ หรือกิริยาท่าทางที่เห็นว่าเป็นการข่มขู่ หรือการปฏิบัติที่ไม่สมควรแก่ผู้ต้องหา รวมทั้งการทำร้ายร่างกายผู้ต้องหา

ไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตาม ห้ามเจ้าพนักงานนำผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ เพราะจะเป็นการประจานเด็ก และอาจเป็นการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก นอกจากนี้ห้ามนำผู้เสียหาย พยาน เข้าร่วมในการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหาเป็นอันขาด โดยเฉพาะผู้เสียหายที่เป็นเด็ก สตรี พระภิกษุสามเณร นักพรต นักบวช

3. การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ

3.1 การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้ปฏิบัติตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู พ.ศ. ๒๕๔๗

3.2 การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารทางเว็บไซต์ของหน่วยงานให้ปฏิบัติตามหนังสือสำนักงานแผนงานและงบประมาณ ที่ ๐๐๐๗.๕๓/๑๙๘๙ ลงวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๔๗ เรื่อง การจัดทำและบริหารระบบอินเทอร์เน็ตของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

4. การอนุญาตให้ใช้สถานที่ บุคลากร อุปกรณ์ หรือยานพาหนะของทางราชการ

การอนุญาตให้ใช้สถานที่ บุคลากร อุปกรณ์ หรือยานพาหนะของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เข้าร่วมหรือประกอบฉากถ่ายทำ ภาพยนตร์ ละคร โฆษณา หรือบันทึกภาพนิ่ง เพื่อเผยแพร่ภาพทางสื่อมวลชนทุกแขนง ให้ผู้ขออนุญาตยื่นเรื่อง พร้อมบท (script) และเนื้อหาที่จะนำเสนอต่อหัวหน้าหน่วยงานที่ได้รับการร้องขอ แล้วให้หัวหน้าหน่วยงานนั้นพิจารณามีความเห็นเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จนถึงผู้บังคับการต้นสังกัด ยกเว้นอุปกรณ์ หรือยานพาหนะใดที่ระเบียบกำหนดไว้ ให้ขออนุญาตผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปก็ให้ดำเนินการตามระเบียบนั้น

ให้ผู้บังคับการ พิจารณาบท (script) และเนื้อหา ในการอนุญาต โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการ และภาพลักษณ์ที่ดีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นสำคัญ

เมื่อได้รับอนุญาตแล้วให้หัวหน้าหน่วยงานที่ได้รับการร้องขอ เป็นผู้ดูแลสถานที่ อุปกรณ์และยานพาหนะ ของทางราชการมิให้เกิดความเสียหาย

5. การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์

หน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีความประสงค์จะว่าจ้างหรือขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ใด ๆ ให้หน่วยงานนั้นตั้งคณะทำงานพิจารณาตรวจสอบการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ก่อนนำออกเผยแพร่ เกี่ยวกับรายละเอียดและเนื้อหาในการนำเสนอว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หากการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง มีการสัมภาษณ์ข้าราชการตำรวจ หรือใช้สถานที่ อุปกรณ์ หรือยานพาหนะของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการถ่ายทำให้หน่วยงานผู้ว่าจ้าง หรือขอความร่วมมือ ดำเนินการตามข้อ ๑ หรือ ๔ แล้วแต่กรณี

6. การกำกับดูแลและการควบคุมการปฏิบัติ

6.1 หากพบการกระทำที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน การอนุญาตให้ใช้สถานที่ บุคลากร อุปกรณ์ หรือยานพาหนะของ

ทางราชการ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ อันอาจก่อให้เกิดความเสียหาย ให้กองสารนิเทศ หรือผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือที่ตรวจพบ แจ้งข้าราชการตำรวจผู้นั้นยกเลิกการกระทำดังกล่าว หรืออาจจะมีข้อเสนอแนะในทางที่เหมาะสมด้วยก็ได้

6.2 หากพบข้าราชการตำรวจผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามนัยคำสั่งนี้ ให้ผู้บังคับบัญชา ต้นสังกัดดำเนินการทางวินัย และหากผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือตรวจพบว่า ผู้บังคับบัญชาต้นสังกัด ละเลยไม่ดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืน ให้ผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือที่ตรวจพบพิจารณาดำเนินการทางวินัยกับผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดนั้นด้วย

6.3 ให้กองสารนิเทศเป็นเจ้าของเรื่องตามคำสั่งนี้ หากพบว่ามีกรกระทำที่ฝ่าฝืนให้รายงานสำนักงานตำรวจแห่งชาติพิจารณาสั่งการต่อไป

7.ให้ยกเลิกหนังสือดังต่อไปนี้

7.1 หนังสือกรมตำรวจ ที่ 0601(ป)/273 ลงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2540 เรื่องกำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว ให้สัมภาษณ์หรือเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน

7.2 หนังสือกรมตำรวจ ที่ 0625.23/ 11412 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2540 เรื่องกำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับให้ข่าว การแถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชน

7.3 หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด่วนมาก ที่ 0007.23/7033 ลงวันที่ 25 มิถุนายน 2542 เรื่อง กำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการกับผู้ต้องหาในการแถลงข่าวหรือเผยแพร่ข่าวต่อสื่อมวลชน

7.4 หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0002.62/335 ลงวันที่ 14 มกราคม 2543 เรื่อง กำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการกับผู้เสียหายในการแถลงข่าวหรือเผยแพร่ข่าว

7.5 หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด่วนมาก ที่ 0025.43/648 ลงวันที่ 26 มกราคม 2543 เรื่อง กำหนดแนวทางในการชี้แจงข้อเท็จจริงกรณีสื่อมวลชนเสนอข่าวพาดพิง

7.6 หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0025.43/202 ลงวันที่ 9 มีนาคม 2543 เรื่อง กำหนดแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้สัมภาษณ์ หรือเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน

7.7 หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0006.42/1422 ลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2545 เรื่อง กำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชน

7.8 หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0025.43/4986 ลงวันที่ 19 กันยายน 2545 เรื่อง กำหนดแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้สัมภาษณ์ หรือเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน

7.9 หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0007.23/10212 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2547 เรื่อง กำชับแนวทางการปฏิบัติกรณีเกิดเหตุที่มีข้าราชการตำรวจเกี่ยวข้องของ เฉพาะข้อ 4

บรรดา หนังสือ หรือคำสั่งใดที่ขัด หรือแย้งกับคำสั่งนี้ ให้ถือปฏิบัติตามนัยคำสั่งนี้แทน
ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๘

พลตำรวจเอก โกวิท วัฒนะ

(โกวิท วัฒนะ)

ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 465/2550

เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพถ่ายต่อสื่อมวลชน
และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์
(แก้ไขเพิ่มเติม)

ตามที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มีคำสั่งที่ 855/2548 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2548 กำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพถ่ายต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ไว้แล้ว นั้น

เนื่องจากสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีหนังสือ ที่ นร 0107/ว 782 ลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2549 ขอความร่วมมือสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติตามข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 เพื่อคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล สิทธิส่วนบุคคลในครอบครัว เกียรติยศชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว ทั้งนี้ โดยให้พิจารณาดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 855/2548 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2548 ตามมติที่ประชุมของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ครั้งที่ 1/2549

ดังนั้น จึงให้ยกเลิกความในข้อ 2.3 ของคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 855/2548 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2548 และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็นแทน

“2.3 ห้ามอนุญาตหรือจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงถ่ายภาพ สัมภาษณ์ หรือให้ข่าวของบุคคลดังต่อไปนี้

2.3.1 ผู้ต้องหา ในระหว่างการควบคุมของตำรวจทั้งภายในและภายนอกที่ทำการหรือสถานีตำรวจ

2.3.2 เหตุอาชญากรรม รวมทั้งภาพที่มีลักษณะอุจาดหรือทารุณโหดร้าย หรือล่วงละเมิดสิทธิบุคคล หรือส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง เกียรติยศ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

เว้นแต่พนักงานสอบสวนดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งคดี หรือได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหา เหตุอาชญากรรมหรือผู้เสียหาย”

บรรดาหนังสือ หรือคำสั่งใดที่ขัดหรือแย้งกับคำสั่งนี้ ให้ถือปฏิบัติตามคำสั่งนี้แทน

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ.2550

พลตำรวจเอก เสรีพิศุทธิ์ เตมียาเวส

(เสรีพิศุทธิ์ เตมียาเวส)

รักษาราชการแทน ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

4.6.2.2 การเผยแพร่ภาพ ของผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ต้องหา จำเลย โดยการทำให้
แผนประกอบคำรับสารภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจ บนหน้าหนังสือพิมพ์

พล.ต.อ.โกวิท วัฒนนะ ผบ.ตร. และพล.ต.ท.อชิรวิทย์ สุพรรณเภสัช โฆษกตร. ร่วมแถลงข่าวชี้แจงคำสั่งดังกล่าว 21 พฤศจิกายน 2548 เมื่อเวลา 11.00 น. ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พล.ต.อ.โกวิท วัฒนนะ ผบ.ตร. พร้อม พล.ต.ท.อชิรวิทย์ สุพรรณเภสัช ผู้ช่วย ผบ.ตร. โฆษกสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แถลงชี้แจงกรณีคำสั่ง ตร.ที่ 855/2548 เรื่องการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน และการกระทำสื่อประชาสัมพันธ์ หลังมีกระแสข่าว วิพากษ์วิจารณ์ว่าระเบียบคำสั่งดังกล่าวเป็นการแทรกแซงการทำงานของสื่อมวลชน

พล.ต.อ.โกวิท กล่าวว่า คำสั่งดังกล่าวเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของตำรวจให้ปฏิบัติตามกำหนดกรอบหน้าที่ ให้ตำรวจปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิผู้ต้องหา ป้องกันไม่ให้ข้าราชการตำรวจถูกฟ้องร้อง และป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อรูปคดี ทั้งนี้ ไม่ได้มีเจตนาปิดกั้น การทำงานของสื่อมวลชนแต่อย่างใด ระเบียบดังกล่าวมีการออกมาเป็นระยะๆ รัฐบาลก็มีคณะกรรมการข้อมูลข่าวสาร ซึ่งที่ผ่านมามีการร้องเรียนมาโดยตลอดว่าตำรวจลดทอนเสรีภาพของผู้ต้องหา จึงได้สั่งการให้ พล.ต.ท.นาวิน สิงหะผลิน ผู้ช่วย ผบ.ตร.ทำการรวบรวมคำสั่งจำนวน 19 ฉบับให้เป็นคำสั่งฉบับเดียวเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งในการให้ข่าวตำรวจสามารถให้ข่าวได้แต่จะไม่ให้ลงลึกในรายละเอียดมากนัก

“ตำรวจสามารถแถลงข่าวได้ตามปกติ แต่การที่จะนำผู้ต้องหามานั่งแถลงข่าวต่อไปนี้จะไม่สามารถทำได้ ผมเชื่อว่าผู้สื่อข่าวทุกคนมีจรรยาบรรณในการนำเสนอข่าวที่จะไม่ให้ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา ซึ่งระเบียบดังกล่าวไม่ใช่เรื่องใหม่แต่ประการใด แต่เป็นการรวบรวมระเบียบของเก่า มารวมเป็นคำสั่งเดียวเพื่อการสะดวกในการปฏิบัติ” พล.ต.อ.โกวิท กล่าว

ผู้สื่อข่าวชี้ว่าการทำแผนประกอบคำรับสารภาพจะให้มีการยกเลิกไปเลยหรือไม่ พล.ต.อ.โกวิท กล่าวว่า การทำแผนประกอบคำรับสารภาพไม่สามารถทำได้ เว้นแต่กรณีที่มีความสำคัญ และเป็นประโยชน์สาธารณะ ซึ่งพนักงานสอบสวนและผู้บังคับบัญชาเห็นควรต้องไปชี้จุดซึ่งต้องใช้ดุลพินิจอย่างรอบคอบ ด้าน พล.ต.ท.อชิรวิทย์ กล่าวว่า หลังระเบียบดังกล่าวออกมา ยังคงมีบางหน่วยงานที่ไม่เข้าใจ ซึ่งภายในไม่เกิน 1 สัปดาห์นี้จะได้เรียกโฆษกของแต่ละกองบัญชาการมาทำการซักซ้อม ฝึกอบรมเกี่ยวกับแนวทางการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน ทั้งนี้ คำสั่งดังกล่าวเป็นการรวบรวมระเบียบทั้ง 19 ฉบับเป็นฉบับเดียว เพื่อความสะดวกกับตำรวจในการหาข้อมูลอ้างอิง และสะดวกต่อการทำความเข้าใจ

“เมื่อเราเข้ามาสู่ระบบของเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เมื่อเหตุยังไม่เกิด ไม่มีการฟ้องร้องก็ไม่เป็นไร แต่ถ้ามีการฟ้องร้องเกิดขึ้นก็จะส่งผลกระทบต่อองค์กร ระเบียบดังกล่าวสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญมาตรา 33, 34 ซึ่งต้องถือว่าผู้ต้องหาในคดีอาญายังบริสุทธิ์ ก่อนศาลจะตัดสิน ซึ่งที่ผ่านมามีหลายกรณีเมื่อมีการเผยแพร่ภาพผู้ต้องหา และศาลพิพากษาว่าไม่ผิด แต่ก่อนหน้านี้ สักคมได้พิพากษาลงโทษเขาไปก่อนแล้ว” พล.ต.ท.อชิรวิทย์ กล่าว

ผู้เขียนมีความเห็นว่า การที่ตำรวจจะต้องทำแผนประกอบคำรับสารภาพนั้น มีความสำคัญเพียงไรเมื่อต้องชั่งกับประโยชน์สาธารณะ สาธารณะชนจะได้รับอะไรจากการทำแผนประกอบคำรับสารภาพ และมีความจำเป็นเพียงไรที่จะต้องการทำแผนประกอบคำรับสารภาพ เพราะการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพดังกล่าว มิใช่พยานหลักฐานที่จะนำมารับฟังประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหา ดังนี้แล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความจำเป็นเพียงใดจึงยังต้องต้องทำแผนประกอบคำรับสารภาพ

4.6.2.3 การเผยแพร่ภาพเด็ก หรือเยาวชน ในการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หน้าหนังสือพิมพ์

การดำเนินคดีอาญากับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญานั้น มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีที่แตกต่างจากการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ เพราะการดำเนินคดีอาญากับเด็กหรือเยาวชนมีจุดมุ่งหมายเพื่อการฟื้นฟูสภาพทั้งร่างกายและจิตใจและให้เด็กกลับคืนสู่สังคมต่อไป มิใช่การดำเนินคดีเพื่อลงโทษให้หลบจำดังเช่นผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ แม้ว่าจะมีความพยายามในการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาญาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ทั้งเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในการให้ทนายความเข้าร่วมการสอบปากคำในชั้นสอบสวน การให้ผู้ที่ได้แจ้งไว้วางใจเข้ารับฟังการสอบปากคำ การแยกการสอบสวนที่ให้กระทำเป็นสัดส่วนการถามคำให้การผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก ต้องถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้เด็กหรือนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้อธิบายคำถามของพนักงานสอบสวนมิให้เด็กต้องได้รับการกระทบกระเทือนใจจากคำถามที่พนักงานสอบสวน แต่การดำเนินการในการสอบสวนเด็กที่เป็นผู้ต้องหายังมีปัญหาข้อกฎหมายที่ก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหา ดังนี้ 1. ปัญหาการนำชี้สถานที่เกิดเหตุและการทำแผนประกอบคำรับสารภาพ ซึ่งตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มิได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ ทำให้ยังมีการนำผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก นำชี้สถานที่เกิดเหตุและทำแผนประกอบคำรับสารภาพโดยเปิดเผยต่อหน้าสาธารณชน อันเป็นการประจานเด็กและตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2132/2548 ได้วางแนวคำและตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2132/2548 ได้วางแนวคำวินิจฉัยว่า การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบการดำเนินคดีไม่ใช่การสอบถามปากคำและไม่ใช่ว่าการชี้ตัวผู้ต้องหาซึ่งมีบทบัญญัติโดยเฉพาะจึงไม่ต้องมี สหวิชาชีพเข้าร่วมในการดำเนินการดังกล่าว

2. แม้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 /2 ประกอบมาตรา 133 ทวิ จะกำหนดให้การสอบปากคำเด็กที่เป็นผู้ต้องหาต้องมีบุคคลที่เด็กร้องขออยู่ด้วยในการถามปากคำ เพื่อให้เด็กมีความอุ่นใจและผ่อนคลายในขณะที่ถูกถามปากคำ แต่เนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มิได้กำหนดว่าบุคคลที่เด็กร้องขอจะเป็นผู้ใด ซึ่งต่างจากประเทศญี่ปุ่นและประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้การสอบสวนเด็กต้องกระทำต่อหน้าพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง 3. แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะกำหนดให้มีทนายความเข้าร่วมการสอบสวนแต่ก็มิได้มีระยะเวลาในการพบและให้คำปรึกษากับเด็กเพื่อให้เด็กทราบถึงสิทธิหน้าที่ของเด็กในการสอบปากคำ ทำให้เห็นว่าการมีทนายความเข้าร่วมการสอบปากคำเด็กในปัจจุบันได้กระทำเพื่อให้ครบองค์ประกอบตามกฎหมายเท่านั้นไม่ได้มีการดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กที่เป็นผู้ต้องหาอย่างแท้จริง ดังนั้น หากมีการกำหนดไม่ให้นำชี้ที่เกิดเหตุและการทำแผนประกอบคำรับสารภาพในกรณีที่เกิดหรือเยาวชนเป็นผู้ต้องหาในที่สาธารณชนและในกรณีที่มีการนำชี้สถานที่เกิดเหตุและทำแผนประกอบคำรับสารภาพของเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหา ต้องมีสหวิชาชีพและทนายความเข้าร่วมดำเนินการด้วย และบุคคลที่เด็กร้องขอให้เข้าร่วมการสอบสวนควรจะเป็นพ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของเด็ก นอกจากนี้ต้องกำหนดระยะเวลาให้เด็กที่เป็นผู้ต้องหาได้พบและปรึกษาทนายความก่อนการสอบสวนด้วย

ปัญหาของความไม่เสมอภาคที่เด่นชัดในทางปฏิบัติมีอยู่ทั่วไปคือ “การคอร์รัปชั่นทางอำนาจของกฎหมาย” เพราะการนำกฎหมายไปใช้บังคับกับประชาชนมีวัฒนธรรมการใช้กฎหมายที่ไม่แตกต่างกับการออกกฎหมาย ที่มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือการผูกขาดและการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้อำนาจรัฐซึ่งแท้จริงเป็นของประชาชน ตัวอย่างที่เห็นกันเป็นประจำและเป็นปกติในสังคมไทยปัจจุบันก็คือ การใช้กฎหมายในทางที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนตน โดยไม่คำนึงถึงการละเมิดสิทธิของผู้อื่น เช่น สิทธิของเด็กและเยาวชนปัจจุบันสังคมไทยยังมีความนิยมที่จะเผยแพร่ภาพและข่าวเด็กที่ถูกทำร้าย หรือเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำผิดอยู่เป็นประจำ เช่น ในคดีที่เด็กถูกข่มขืน หรือเด็กที่ถูกจับกุมในเรื่องของยาเสพติด เป็นเรื่องที่มีการออกข่าวทางด้านสื่อมวลชนกันอย่างครึกโครม ซึ่งสิทธิของเด็กและเยาวชนนั้นได้มีกฎหมาย (พ.ร.บ. จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2535 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 มาตรา 51) กำหนดไว้เป็นกรณีพิเศษ โดยเฉพาะในด้านการสอบสวนคดีอาญากรณีเด็กหรือเยาวชนทำผิดนั้นได้มีกระบวนการคุ้มครองสิทธิของเด็กได้ซึ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องจะต้องคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิตนิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ประกอบกัน ทั้งยังไม่กำหนดห้ามไม่ให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็ก ในระหว่างเวลาที่จำเป็นต้องควบคุมเก็บไว้เพื่อพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งในกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ให้ความหมายไว้ว่า “เด็ก” หมายถึงบุคคลอายุเกิน ๗ ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์ และ “เยาวชน” หมายถึง เด็กที่มีอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่เกิน 18 ปี บริบูรณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อย่างไรก็ตาม ผู้จับกุมเด็กและเยาวชนยังนิยมแพร่ข่าวและภาพเด็กชู้ตัวคนร้าย เด็กที่ถูกข่มขืนเด็กถูกจับกุมในคดียาเสพติดติดต่อสาธารณชนตลอดมาโดยไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นเรื่องที่ขัดกับหลักเกณฑ์และมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย วัฒนธรรมการเผยแพร่ข่าวดังกล่าวยังไม่ได้ลดลงในการจับกุมเด็กกระทำผิดชายยาแอมเฟตามีนก็ มีการพิมพ์เผยแพร่ข่าวและรูปเด็กถูกใส่กุญแจมือถือป้ายระบุชื่อ ชื่อสกุลของตนเอง และอายุ 14 อย่างชัดเจนในสื่อมวลชน โดยมีนายตำรวจระดับสูงยื่นขึ้นชมผลการจับกุมอยู่ด้วยนั้น ย่อมแสดงถึงความผิดปกติในสังคมไทยที่เคยมีความเอื้ออาทรต่อเด็กได้เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง ทุกหน่วยงานและสื่อสารมวลชนจึงต้องงดการเผยแพร่ข่าวและภาพ ชื่อ ชื่อสกุล ชื่อบิดา มารดาและญาติพี่น้องของเด็กหรือเยาวชนนั้นโดยสิ้นเชิง เพื่อเป็นการให้โอกาสแก่เด็กหรือเยาวชนที่จะต้องเติบโตในสังคมต่อไป ไม่ควรที่จะทำลายอนาคตเด็กด้วยการประชาสัมพันธ์หรือเสนอข่าวผลงานในทำนองนี้ต่อไป

นอกจากนั้นสิทธิมนุษยชนของเด็กไทยยังมีสองมาตรฐาน ประเทศไทยคงเป็นประเทศเดียวในไม่อีกกี่ประเทศที่มีแต่หลักการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนไว้เป็นเพียงตัวหนังสือ ความจริงของการละเลยการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในระบบการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมยังห่างไกลความเป็นจริง “เด็กและเยาวชน” ในประเทศไทยถ้าถูกดำเนินคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรมนั้นได้รับสิทธิในการคุ้มครองและเสรีภาพไม่เท่ากัน มีหลักฐานที่น่าอัปยศหลายอย่างที่ชัดเจนก็คือ เรามีกระบวนการบริหารทางศาลยุติธรรมที่เรียกว่า “ศาลเยาวชนและครอบครัว” ในศาลชั้นต้นอยู่เพียง 45 ศาล จากจำนวนประมาณ ๑๐๐ ศาลในเขตจังหวัดทั่วประเทศ นั่นหมายความว่าในเขตอำนาจศาลชั้นต้นคือในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนพอจะได้รับมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชน ก็คงจะมีอยู่แต่เฉพาะใน ๔๕ เขตอำนาจศาลเท่านั้น

ถ้าจะถามว่าแล้ว “เด็กและเยาวชน” ที่อยู่ในเขตอำนาจศาลจังหวัดอื่นที่ไม่มีศาลแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายนั้นขึ้นศาลอะไร คำตอบก็คือขึ้นศาลจังหวัด ซึ่งหมายความว่าระบบประสาทความยุติธรรมแก่เด็กและเยาวชนในคดีอาญาในประเทศนั้นเราให้เด็กและเยาวชนเราบรรลุนิติภาวะการเป็นผู้ใหญ่เร็วขึ้น เพราะต้องถูกพิจารณาในเขตศาลจังหวัดเหมือนเช่นผู้ใหญ่ถูกใส่กุญแจมือ บางครั้งขาดอุปกรณ์ที่เคยล่ามโซ่ตรวนมา เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ทั้งที่เด็กและเยาวชนในคดีอาญาแบบเดียวกันในศาลคดีเยาวชนและครอบครัวอีก 28 ศาล จะมีกระบวนการพิจารณาคดีที่ต่างกันมีระบบการตรวจสอบประวัติความประพฤติ โดยใช้กลไกของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ให้โอกาสเด็กได้พิสูจน์ตัวเองได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาและผู้พิพากษา สมทบที่มีวิธีการพิจารณาคดีต่างกับองค์คณะของผู้

พิพากษาในศาลจังหวัด สุราษฎร์คือระบบความยุติธรรมของเราในขณะนี้ที่เหลื่ออยู่อีก ประมาณ 55 ศาลจังหวัดนั้น เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของเด็กตามรัฐธรรมนูญคงปฏิเสธไม่ได้ว่าสิทธิเด็ก นับเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกองค์กร เพราะทุกวินาทีที่ผ่านไปในกระบวนการประกาศ ความยุติธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนในระบบของศาลยุติธรรมในเมืองไทย ยังมีความไม่เสมอภาค ตามกฎหมายปรากฏเป็นหลักฐานอย่างชัดเจนโดยเฉพาะการนำเด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการ พิจารณาในคดีอาญาผู้ใหญ่ จะทำให้ฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของเด็กเท่าเทียมกับ ของผู้ใหญ่ซึ่งยังเป็นเรื่องที่ขาดความชอบธรรม เด็กที่ต้องหาคดียาเสพติดในปริมาณเท่ากันข้อหา เหมือนกันสำหรับกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในศาลจังหวัดที่ไม่มีแผนกเยาวชนและครอบครัว แล้วเด็กจะต้องถูกกล่าวหาตามกระบวนการของการพิจารณาคดีแบบผู้ใหญ่ นั่นคือ เด็กจะต้องถูก ควบคุมตั้งแต่ขั้นสอบสวนเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ที่สถานีตำรวจในส่วนภูมิภาค เมื่อถูกนำตัวฟ้องร้องยัง ศาลจังหวัดที่ไม่มีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวแล้วก็จะถูกส่งไปฝากขังไว้ที่เรือนจำในทำงานอง เดียวกันกับผู้ใหญ่

ปัญหานี้เป็นปัญหาที่ถูกมองข้ามมาเป็นระยะเวลาที่นานมาก รัฐบาลทุกรัฐบาล ไม่ได้ให้ความเอาใจใส่ในเรื่องของความเสมอภาคของการที่จะได้รับกระบวนการพิจารณาคดีอย่าง เทียบเคียงกัน รัฐบาลทุกรัฐบาลที่ผ่านมาปฏิบัติฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญและการคุ้มครองสิทธิของเด็ก ตามอนุสัญญาว่าด้วยการ คุ้มครองเด็กทั่วประเทศไทยเป็นสมาชิก ความไม่เสมอภาคอย่างนี้ผู้ที่ มีหน้าที่รับผิดชอบ ไม่ใช่แต่เฉพาะกระบวนการศาลยุติธรรมเท่านั้น ยังรวมไปถึงการจัดสรรทุกรัฐบาล ที่ผ่านมาไม่มี รัฐบาลหนึ่งรัฐบาลใดที่ได้แสดงเจตนาหรือความรับผิดชอบที่จะจัด ปัจจุบันจึงยังคงมี การพิจารณาคดีเด็กที่เหลื่อมล้ำกันอยู่เช่นนี้ และจะเป็นอย่างนี้ไปอีกกี่สิบปี ไม่มีใครอาจคาดคะเน ได้ถ้าหากยังไม่มีใครให้ความสนใจเสียแต่บัดนี้

เชื่อว่าทุกคนคงอยากเห็นการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนให้เป็นไปตาม มาตรฐานสากลโดยไม่มีกรณีใด ๆ ทั้งสิ้น เราจำเป็นต้องแก้ไขมาตรฐานนี้ให้มีการปฏิบัติตาม รัฐธรรมนูญโดยเคร่งครัดและเพื่อการคุ้มครองสิทธิของเด็กตามอนุสัญญาที่ประเทศไทยเป็นสมาชิก เราต้องรีบทำในเรื่องนี้ก่อนที่จะมีประเทศอื่น คนอื่น หรือองค์กรต่างประเทศมาชี้แนะและสั่งการให้ ประเทศไทยทำเพราะเหตุที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของประเทศไทยละเมิดสิทธิของเด็กตามกฎหมาย ถ้าเมื่อถึงตอนนั้นก็จะเป็นที่อับอายขายหน้ากับนานาประเทศเขาคงไม่มีใครอยากเห็นบทความ หรือการโจมตีของประเทศไทย ไม่ว่าจะผ่านทางสื่อมวลชนใดแม้กระทั่งทางเว็บไซต์ว่าประเทศไทย ไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานของการคุ้มครองสิทธิของเด็กตามสากลนิยมและเชิญชวนให้มีการ ต่อต้านการซื้อสินค้าของประเทศไทยเหมือนอย่างเช่นที่มีอยู่เดี๋ยวนี้รัฐบาลที่มีหน้าที่ดูแล

งบประมาณควรจะเร่งรัดดำเนินการร่วมกับศาลยุติธรรมเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของเด็กนั้นได้รับการปกครองและมีการปฏิบัติเสมอภาคกันโดยไม่มีทางเลือกปฏิบัติเหมือนเช่นที่ปรากฏอยู่ในขณะนี้ตลอดเวลา

ผลจากการเพิกเฉยของหน่วยงานของรัฐ เช่น ในกรณีของเด็กหรือเยาวชนนี้ทำให้เด็กหรือเยาวชน “บรรลุนิติภาวะโดยการติดคุก” ซึ่งเป็นผลให้ชีวิตของเด็กและเยาวชนหมดโอกาสที่จะเป็นคนดีของสังคมมากยิ่งขึ้น

4.6.2.4 การเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลย ขณะใส่กุญแจมือ หรือโซ่ตรวน ขณะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลทั้งในระหว่างควบคุมตัว และการพิจารณาคดีในศาล

การเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลย ขณะใส่กุญแจมือ หรือโซ่ตรวน ขณะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลทั้งในระหว่างควบคุมตัวและการพิจารณาคดีในศาล เป็นการกระทำละเมิดต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา การทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment - CAT) คือ พันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชน การทรมานคือการทำให้ผู้ใดผู้หนึ่งได้รับความทรมานอย่างแสนสาหัสด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การทำร้ายร่างกายจนกว่าจะยอมรับสารภาพภายใต้การยอมรับว่าการทรมานมีอยู่จริงและเกิดขึ้นเสมอในสังคมไทย การทรมานในความหมายสากล (ตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี : Convention against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment : CAT) หมายถึง

1) การทำให้ให้เกิดความเจ็บปวดทางร่างกายหรือจิตใจ หรือความทุกข์ทรมานของบุคคล

2) โดยการสั่งการหรือยินยอมโดยเจ้าพนักงานของรัฐ

3) ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูล หรือเพื่อทำโทษหรือการข่มขู่

ซึ่งความหมายของการทรมานได้รับการยอมรับในทางสากล ในกฎหมายระหว่างประเทศและในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และจะเห็นได้ว่า ลักษณะสำคัญของการ

ทรมานคือการใช้วิธีการต่างๆ เพื่อให้เกิดความเจ็บปวดแก่กายหรือจิตใจ อย่างไรก็ตาม ยังมีการกระทำที่ไม่ถึงกับเป็นการทรมาน เนื่องจากยังไม่เป็นสาเหตุให้เกิดความเจ็บปวดทางด้านร่างกายและจิตใจในระดับที่ถือว่าเป็นการทรมาน แต่ก็ต้องห้ามไม่ให้กระทำเช่นกัน คือ การปฏิบัติที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม และเป็นการละเมิดหรือการลงโทษที่ลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เช่น การใส่ตรวนหรือกุญแจมือตลอดเวลา หากการกระทำนั้นไม่ใช่การทรมาน เพราะไม่ได้ต้องการข้อมูลหรือคำรับสารภาพ แต่เป็นการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ลง

การปฏิบัติที่ไร้มนุษยธรรมหมายถึง การกระทำที่มีผลเสียหายต่อร่างกาย หรือจิตใจของบุคคลโดยไม่ชอบ ส่วนการลงโทษอย่างหยามเกียรติ คือการกระทำให้บุคคลนั้นตกต่ำกว่าบุคคลอื่น การบังคับให้บุคคลนั้นต้องกระทำการที่ขัดต่อเจตจำนง หรือจิตสำนึกของบุคคลนั้น

การเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลย ขณะใส่กุญแจมือ หรือใส่ตรวน ขณะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลทั้งในระหว่างควบคุมตัวและการพิจารณาคดีในศาลเป็นการปฏิบัติที่ไร้มนุษยธรรมหมายถึง การกระทำที่มีผลเสียหายต่อร่างกาย หรือจิตใจของบุคคลโดยไม่ชอบและเป็นการละเมิดหรือการลงโทษที่ลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ย้ายศักดิ์ศรีผู้ถูกกล่าวหาให้ต่ำลงเนื่องจากการประจานให้ได้รับความอับอายต่อสาธารณชน สำหรับศาลยุติธรรมมีการวางหลักเกณฑ์เรื่องการถ่ายภาพในบริเวณศาลหรือในห้องพิจารณาคดีไว้ใน ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยกรให้ข่าวและบริการข่าวสารของศาลยุติธรรม พ.ศ. 2545 ที่กำหนดว่าการถ่ายภาพ ภาพยนตร์ บันทึกภาพหรือเสียง หรือการกระทำอย่างอื่นในทำนองเดียวกันในบริเวณศาลหรือในห้องพิจารณาที่ไม่มีการพิจารณาคดีให้กระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบในราชการของศาล นอกจากนั้น การถ่ายภาพ ภาพยนตร์ บันทึกภาพหรือเสียง ผู้ต้องหาหรือจำเลยในขณะที่อยู่ในสถานที่ควบคุมในศาล หรือในขณะที่เจ้าหน้าที่กำลังควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยจากสถานที่ควบคุมภายในศาลหรือห้องพิจารณาคดีไปยังสถานที่ต่างๆ ในบริเวณศาล ไม่สามารถกระทำได้

การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลดังกล่าวได้รับความคุ้มครองไว้อย่างชัดเจนตามรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 35 ซึ่งกำหนดว่า "สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชนอันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ"เมื่อพิจารณาระเบียบและข้อบังคับดังกล่าวข้างต้นประกอบกับรัฐธรรมนูญมาตรา 35 เห็นได้ชัดแจ้งว่ากฎหมาย

ต้องการให้เคารพในสิทธิส่วนบุคคลของบุคคลอื่น โดยเฉพาะการเผยแพร่ภาพถ่ายที่ต้องระมัดระวัง การนำเสนอเพื่อไม่ให้ลวงล้ำ ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่นเห็นได้ว่าบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในเรื่องของการไขข่าวไม่ว่าจะเป็นข้อความหรือภาพถ่ายที่เผยแพร่ไปสู่สาธารณชน แม้ผู้ที่ถูกถ่ายภาพจะเป็นผู้ต้องขังซึ่งได้กระทำความผิดกฎหมายก็ตาม เพราะฉะนั้นการถ่ายภาพผู้ต้องขังไปเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยไม่ได้รับอนุญาตถือเป็นการไขข่าวซึ่งข้อความหรือข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นโดยปราศจากความยินยอมของผู้นั้นย่อมเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอีกประการหนึ่ง นอกจากนี้ที่กล่าวมาข้างต้น การให้ความสำคัญแก่สิทธิส่วนบุคคลของผู้ต้องขังถือเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่สำคัญของสังคมที่จะช่วยกันสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคม เพื่อให้ในอนาคตเมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษออกมาแล้วสามารถปรับตัวเพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่าต่อไป

4.6.2.5 การเผยแพร่ภาพ ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย และมีข้อความ ในลักษณะที่อาจทำให้สาธารณะชนเข้าใจไปได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย เป็นผู้กระทำความผิด

ปัจจุบันการแข่งขันกันในธุรกิจสื่อมวลชนมีสูง เน้นการแสวงหาข่าวด้วยความรวดเร็วสร้างจุดขายโดยการนำเสนอข่าวแบบเจาะลึก สร้างความตื่นเต้นชวนให้ผู้รับสารติดตาม เป็นผลให้ขั้นตอนการแสวงหาข่าวหรือเนื้อหาของข่าวที่นำเสนออาจกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอข่าวอาชญากรรม สื่อมวลชนเน้นการนำเสนอรายละเอียดขั้นตอนของการประกอบอาชญากรรมแบบเจาะลึก เน้นการเปิดเผยโฉมหน้าของผู้กระทำความผิดให้สาธารณะชนได้รับรู้ให้มากที่สุด ใช้ภาษาคำพูดในการนำเสนอที่นำตื่นเต้นชวนให้ติดตาม หนังสือพิมพ์มีการพาดหัวข่าวด้วยถ้อยคำที่รุนแรงในบางครั้งเป็นการสร้างอารมณ์สาธารณะขึ้นจนมีการเข้าร่วมประท้วงที่ผู้ต้องหาในการนำเสนอข่าวอาชญากรรมที่ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายเป็นเด็กหรือเยาวชน แม้จะมีกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในการห้ามเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวใดๆ อันก่อให้เกิดความเสียหายต่อเด็ก แต่ในบางครั้งก็ยังมีมีการกระทำที่ละเมิดต่อบัญญัติแห่งกฎหมายเกิดขึ้น จากที่กล่าวมาขอแยกพิจารณาปัญหาที่เกิดจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนออกเป็น 3 ประการ

ประการแรก ผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญา ผู้ต้องหาในคดีอาญาย่อมได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิด หลักการนี้ได้รับการยอมรับจาก

หลายประเทศทั่วโลก อย่างเช่นในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และประเทศต่างๆในภาคพื้นยุโรป ได้ยอมรับหลักการนี้โดยแจ้งชัดปรากฏตามอนุสัญญาของสภายุโรปเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) ซึ่งประเทศไทยก็ได้ยอมรับหลักการดังกล่าวโดยบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเช่นเดียวกัน การตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาในบางกรณีผู้บริสุทธิ์อาจถูกกล่าวหาโดยมิชอบ ขณะเดียวกันผู้ที่แม้ได้กระทำความผิดจริงก็ยังคงอยู่ในฐานะมนุษย์อันพึงได้รับการปฏิบัติอย่างคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ หรือบุคคลผู้มีสิทธิในสังคม การเผยแพร่ภาพผู้ต้องหาโดยไม่ได้รับความยินยอมย่อมก่อให้เกิดความเสียหายและในบางครั้งเกิดอันตรายแก่ผู้ต้องหาอย่างเช่น การถูกรุมทำร้ายโดยฝูงชน เนื่องจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน โดยใช้ถ้อยคำรุนแรงกระตุ้นอารมณ์สาธารณะ อีกทั้งการเผยแพร่ภาพในลักษณะที่ผู้ต้องหาถูกเครื่องพันธนาการ เช่น กุญแจมือ โซ่ตรวน ผู้ต้องหาย่อมได้รับความอับอายและไม่ประสงค์ให้มีการเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวของตนออกไปเช่นนั้น และอาจมีผลถึงครอบครัวภรรยา และบุตร ซึ่งไม่ได้เป็นผู้ประกอบอาชญากรรมแต่จำต้องได้รับผลกระทบในการดำรงชีวิตในสังคม กรณีผลกระทบต่อผู้เสียหาย ในส่วนของผู้เสียหายในคดีอาญา สื่อมวลชนมีการเผยแพร่ภาพผู้เสียหายโดยการสัมภาษณ์ถามย่ำถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น รวมถึงการอธิบายขั้นตอนการประกอบอาชญากรรมโดยละเอียด ในบางครั้งมีการนำภาพจากกล้องวงจรปิดมาเผยแพร่จนนอกจากเป็นการกระทำความรุนแรงซ้ำซากต่อเหยื่อผู้เสียหายและบุคคลใกล้ชิดแล้ว การนำเสนอเรื่องราวข่าวอาชญากรรมบางกรณีมีผลกระทบต่อศักดิ์ศรีของผู้เสียหายในคดีอาญา อันเป็นการซ้ำเติมเพิ่มความเจ็บปวดทางจิตใจแก่ผู้เสียหาย ตัวอย่างเช่น การนำเสนอข่าวในคดีข่มขืน แม้สื่อมวลชนจะรายงานข่าวโดยไม่ได้รับชื่อผู้เสียหายแต่บรรยายพฤติการณ์แวดล้อมหรือบรรยายชื่อ นามสกุล อาชีพและที่อยู่ของผู้ต้องหาซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้เสียหาย หรือในบางกรณีเป็นบุคคลในครอบครัวผู้เสียหาย ย่อมทำให้สาธารณชนโดยเฉพาะผู้ใกล้ชิดสามารถรู้ถึงตัวผู้เสียหายโดยง่าย

ประการที่สอง ผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนอาจมีการนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นความจริงและข้อมูลที่เป็นเพียงแต่ความคิดเห็นหรือข้อสันนิษฐานเบื้องต้น อาจมีทั้งข้อเท็จจริงบางส่วนอาจนำไปเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้และบางส่วนไม่สามารถรับฟังประกอบการพิจารณาได้ ดังนั้น ปัญหาสิทธิเสรีภาพในการพิมพ์หรือสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนกับความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดีอาญา (freedom of the press and fair trial) จึงเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่ง

ศาลสูงสหรัฐได้วินิจฉัยปัญหาระหว่างเสรีภาพของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวคดีอาญากับความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดีอาญา ไว้ในคดี *Irvin v. Dowd* 366

U.S.717 (1961) และคดี Rideau V. Louisiana 393 U.S. 723(1963) โดยศาลสูงมีคำสั่งให้ย้อนสำนวนให้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาคดีใหม่เนื่องจากในการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นจำเลยไม่ได้รับความเป็นธรรมในการพิจารณาคดี โดยเหตุที่ว่า มีการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนทำให้คณะลูกขุนไม่มีความเป็นอิสระในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงแห่งคดี และจากการศึกษาวิจัยของ Padawer-singer and Barton , Alfred Friendly และ Ronald L. Goldfarb นักนิติศาสตร์ชาวสหรัฐอเมริกา ได้ยืนยันว่า การเสนอข่าวคดีอาญาของสื่อมวลชนก่อนการพิจารณาพิพากษาคดีได้ส่งผลกระทบต่อและก่อให้เกิดอคติขึ้นในจิตใจของคณะลูกขุน และยังเป็นการชี้นำความคิดเห็นของคณะลูกขุนและผู้พิพากษา กระทบต่อการอำนวยความสะดวกให้แก่คู่ความในคดีนั้นด้วย

ประการสุดท้าย ผลกระทบต่อสังคมในการลอกเลียนแบบอาชญากรรม ผลการวิจัยตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันได้แสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมกรแสดงออกของมนุษย์ โดยเฉพาะการนำเสนอข่าวอาชญากรรมโดยอธิบายขั้นตอนการประกอบอาชญากรรมโดยละเอียด ทำให้เกิดการทำตามจนกระทั่งเป็นการก่ออาชญากรรมแบบเดียวกันขึ้นซ้ำอีกโดยผู้ต้องหารายใหม่ ทั้งนี้ ผู้ต้องหาในคดีหลังจะยอมรับว่า มีการลอกเลียนแบบมาจากข่าวที่นำเสนอผ่านช่องทางสื่อรูปแบบต่างๆ ซึ่งเหตุการณ์ในทำนองนี้ได้เกิดขึ้นมาแล้วทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนซึ่งวุฒิภาวะยังน้อย สามารถซึมซับและเรียนรู้ได้รวดเร็วหากได้พบเจอข่าวในลักษณะที่มีความรุนแรงบ่อยครั้ง การนำเสนอข่าวอาชญากรรมที่มีความรุนแรงอาจนำไปสู่การเกิดความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นในสังคม ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงผลเสียหายที่ได้รับกับประโยชน์ที่ได้จากการนำเสนอข่าวดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า สัดส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ต้องหาและผู้เสียหายรวมถึงสังคมโดยรวมมีมากกว่าประโยชน์ที่สาธารณชนจะได้รับจากข่าว ดังนั้นเพื่อป้องกันการเสื่อมทรามทางจิตใจและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนผู้ต้องหาและผู้เสียหาย จึงสามารถออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนและสิทธิในการรับรู้ของประชาชนในการนำเสนอและรับรู้ข่าวสารได้ อีกทั้งเมื่อพิจารณาข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2541 ซึ่งกำหนดขึ้นโดยสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติและอาจถือเป็นข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมของสื่อทุกประเภทด้วยนั้น ได้กำหนดข้อต้องปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพไว้ว่าการนำเสนอข่าวต้องนำเสนอเพื่อประโยชน์สาธารณะ ไม่แต่งเติมเนื้อหาข่าวข่าวจนคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่สอดแทรกความคิดเห็นลงในข่าว

ในการเสนอข่าวหรือภาพใดๆ ต้องคำนึงมิให้ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องให้ความคุ้มครองอย่างเคร่งครัดต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาส ในการเสนอข่าวต้องไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก สตรี และผู้ด้อยโอกาสนั้นไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง การพาดหัวข่าวหรือ

ความนำต้องไม่เกินไปจากข้อเท็จจริงในข่าว ไม่เสนอภาพน่าหวาดเสียวโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของสาธารณชนอย่างถี่ถ้วน การแสดงความคิดเห็นหรือการวิพากษ์วิจารณ์ต้องให้ความเที่ยงธรรมแก่ฝ่ายที่ถูกพาดพิงเสมอ เป็นการแสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนเองก็ตระหนักถึงความสำคัญในการนำเสนอภาพข่าวที่อาจกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมของสังคมเช่นกัน แต่ในทางความเป็นจริงภาพข่าวลักษณะดังกล่าวยังเกิดขึ้นบ่อยครั้งไม่ว่าจะเป็นภาพผู้ต้องหาที่ถูกใส่กุญแจมือถูกตำรวจจูงเดินไปในสถานที่ต่างๆ การเผยแพร่รายละเอียดของข่าวเป็นเหตุให้สื่อมวลชนเสียดสีและเป็นการซ้ำเติมผู้เสียหาย ภาพอาชญากรรมที่น่าหวาดเสียว รายการโทรทัศน์บางรายการในประเทศ มีการเชิญชวนให้ผู้ชมที่เห็นเหตุการณ์โศกนาฏกรรมหรืออาชญากรรมในขณะเกิดเหตุถ่ายคลิปวิดีโอแล้วส่งมาร่วมรายการเพื่อนำเสนอเรื่องราวดังกล่าวออกสู่สาธารณชนโดยอาจมีรางวัลให้แก่ผู้ที่ส่งคลิปวิดีโอมาร่วมรายการดังกล่าวด้วย จนในบางครั้งผู้เห็นเหตุการณ์โศกนาฏกรรมหรืออุบัติเหตุไม่ได้คิดถึงการช่วยเหลือผู้ที่กำลังประสบภัยอยู่ในขณะนั้น แต่กลับให้ความสนใจกับการถ่ายภาพเหตุการณ์เพื่อนำมาจั่วจูงรายการยิ่งกว่า การนำเสนอดังกล่าวจึงเป็นการสร้างค่านิยมทางสังคมที่ผิดและสะท้อนให้เห็นว่าไม่เพียงแต่การขาดการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพในการนำเสนอภาพข่าวที่มีความรุนแรงตามแนวทางแห่งจรรยาบรรณวิชาชีพเท่านั้น แต่ยังมีแนวโน้มในการสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ภาพดังกล่าวอีกด้วย

ประเทศฝรั่งเศสเป็นอีกประเทศหนึ่งในโลกที่ให้ความสำคัญกับสื่อมวลชนสูง การขยายตัวของสื่อเป็นไปอย่างรวดเร็ว สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนอันดับหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพลเมืองฝรั่งเศส แต่ในขณะเดียวกัน ฝรั่งเศสก็ได้ให้ความสำคัญกับกฎเกณฑ์ของสื่อมวลชนโดยเคร่งครัดเช่นกัน ฝรั่งเศสมีสภาสูงว่าด้วยสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ทำหน้าที่ในการติดตาม ควบคุมสื่อมวลชนให้ดำเนินการตามจริยธรรมที่กำหนดไว้ กำกับดูแล ตรวจสอบ เป็นตัวแทนเจรจาการปกป้องประโยชน์ของสังคม ได้แก่ การดูแลด้านศีลธรรม สิทธิของผู้เยาว์และประชาชน รวมถึงมีอำนาจในการระงับยกเลิกการดำเนินงานของสถานีแต่ละแห่งทั้งเป็นการชั่วคราวและถาวรด้วย นอกจากนี้ ยังมีการออกกฎหมายสำคัญที่มีผลต่อการทำงานของสื่อมวลชนหลายฉบับ โดยเฉพาะการเคารพลิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกนำเสนอ การปกป้องผู้เยาว์ การรายงานข่าวที่ส่งผลกระทบต่อผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญา

พระราชบัญญัติที่สำคัญได้แก่ พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการพิมพ์ได้ Loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse ซึ่งมีการแก้ไขครั้งสุดท้ายเมื่อ วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2552 มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญาสองมาตรา กล่าวคือมาตรา 35 ตี บทบัญญัติห้ามมิให้สื่อมวลชนหรือผู้ใดเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวอื่นใดของผู้ต้องหาที่ถูกใส่กุญแจมือหรือถูกขังอยู่ในระหว่างพิจารณาผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกิน 15,000 ยูโร

เว้นแต่จะได้รับความยินยอมของผู้ต้องหา นอกจากนี้ ในมาตราดังกล่าวยังห้ามมิให้สื่อมวลชนเผยแพร่แสดงความเห็นหรือทำผลสำรวจเกี่ยวกับความผิดของผู้ต้องหา เช่น ทำผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนว่าผู้ต้องหากระทำความผิดหรือไม่ หรือการกระทำของผู้ต้องหาสมควรได้รับโทษแค่ไหน รวมถึงห้ามมิให้ผู้ใดสนับสนุนเปิดเผยวิธีการที่จะเข้าไปแสดงความเห็นหรือเข้าไปดูผลโหวตในการทำผลสำรวจด้วย และในมาตรา 35 จัตวา ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา โดยบทบัญญัติดังกล่าวห้ามการเผยแพร่ด้วยวิธีใดหรือทำซ้ำซึ่งเหตุการณ์อาชญากรรมใดซึ่งการเผยแพร่หรือการทำซ้ำกระทบกระเทือนศักดิ์ศรีของผู้เสียหายโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย ผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกิน 15,000 ยูโร

นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติลงโทษเกี่ยวกับการยั่วให้เกิดอาชญากรรมในมาตรา 23 และมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยบัญญัติให้การนำเสนอล่วงหน้า ไม่ว่าจะในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือนำเสนอทางสื่อมวลชนในรูปแบบอื่น หากการนำเสนอล่วงหน้าดังกล่าวเป็นการยั่วให้เกิดอาชญากรรมขึ้น และหากมีการก่ออาชญากรรมขึ้นจนเป็นอันตรายแก่ชีวิตหรือเป็นอันตรายและทำให้เสื่อมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลใด ผู้กระทำจะต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 45,000 ยูโร ซึ่งกฎหมายในส่วนนี้จะมีความคล้ายคลึงกับเรื่องการเป็นผู้ใช้ในประมวลกฎหมายอาญา แต่ในเรื่องของผู้ใช้นั้นสื่อมวลชนอาจยกเรื่องการนำเสนอล่วงหน้าตามหน้าที่ขึ้นอ้างว่าไม่ได้กระทำโดยเจตนาเพื่อให้ตนหลุดพ้นจากความรับผิดชอบทางอาญา ประเทศฝรั่งเศสนับได้ว่าเป็นประเทศต้นแบบในการรับรองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน คำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 (La de claration des droits de l'homme et du citoyen) ได้ยอมรับการมีอยู่ของสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด ซึ่งสิทธิเสรีภาพดังกล่าวหมายความว่ารวมถึง สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด และสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน การรับรองสิทธิเสรีภาพดังกล่าวได้มีอิทธิพลและถือเป็นหัวใจสำคัญในการเป็นต้นแบบการร่างรัฐธรรมนูญของประเทศไทยในเวลาต่อมา เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของฝรั่งเศสแล้วพบว่าในประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่มีโทษทางอาญาในการคุ้มครองการนำเสนอภาพความรุนแรงอันเป็นการยั่วให้เกิดอาชญากรรม

ส่วนในเรื่องการคุ้มครองผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญาจากการนำเสนอล่วงหน้าหรือเรื่องราวของสื่อมวลชนพบว่า ประเทศไทยปัจจุบันมีกฎหมายที่ห้ามเผยแพร่ภาพผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาอยู่ 4 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546, พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชน

และครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เห็นได้ว่า คุ้มครองการเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวของผู้ต้องหาหรือผู้เสียหาย ครอบคลุมเฉพาะผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็กหรือเยาวชนเท่านั้น

ส่วนพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มีวัตถุประสงค์มุ่งคุ้มครองเฉพาะผู้กระทำหรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ในการกระทำ ความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มุ่งคุ้มครองผู้เสียหายจากการกระทำผิดฐานค้า มนุษย์เท่านั้น ในปัจจุบันจึงยังไม่มีบทกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและผู้เสียหาย โดยทั่วไปที่อาจได้รับความเสียหายเช่นกัน ดังนั้น แม้ประเทศฝรั่งเศสจะเป็นต้นแบบของการยอมรับ สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน แต่ก็ได้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวเพื่อผลประโยชน์ ของประชาชนและสังคมที่จะ ต้องได้รับการคุ้มครองยิ่งกว่า

เมื่อประเทศไทยได้รับต้นแบบในการรับรองสิทธิเสรีภาพดังกล่าวจึงควรศึกษาถึง ขอบเขตการจำกัดสิทธิเสรีภาพด้วย จากการศึกษากฎหมายทั้งภายในประเทศและกฎต่างประเทศ แล้วจึงมีเสนอแนะดังต่อไปนี้

ประการแรก ให้มีการบัญญัติกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของ ผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญา จากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน โดยศึกษากฎหมาย เกี่ยวกับการพิมพ์ของฝรั่งเศส Loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse เป็นแนวทาง ในการบัญญัติกฎหมายให้มีความเหมาะสมกับการบังคับใช้ในประเทศไทยต่อไป เพื่อให้มาตรการ ทางอาญาเป็นหนทางที่จะคุ้มครองผู้ที่จะต้องถูกนำเสนอข่าวโดยมิชอบของสื่อมวลชน แม้ที่ผ่านมา จะยังไม่เคยมีผู้ถูกลงโทษตามกฎหมายที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครองบุคคล เช่น เด็ก หรือเยาวชน จาก การนำเสนอเรื่องราวของสื่อมวลชน แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า สื่อมวลชนได้เริ่มตระหนักถึงความสำคัญ และพยายามหลีกเลี่ยงไม่นำเสนอข่าวที่อาจละเมิดกฎหมายแม้จะยังปรากฏการกระทำผิด อยู่บ้างตามหน้าหนังสือพิมพ์หรือโทรทัศน์ก็ตาม

ประการที่สอง ควรประชาสัมพันธ์ให้สื่อมวลชนและประชาชนได้ทราบถึงสิทธิ และหน้าที่ของตนที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย การฟ้องร้องดำเนินคดีแก่สื่อมวลชน ที่กระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่เพื่อเป็นตัวอย่างและเมื่อมีคำ วินิจฉัยชี้ขาดของศาลก็นำออกเผยแพร่สู่สาธารณชน

ประการที่สาม จัดให้มีองค์กรทำหน้าที่ดูแลปกป้องสิทธิของผู้เสียหายจากการ นำเสนอข่าวของสื่อมวลชนอย่างเช่นในประเทศฝรั่งเศสมีสภาสูงว่าด้วยสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ทำ หน้าที่ในการติดตามควบคุมสื่อให้ดำเนินการตามจริยธรรมที่กำหนดไว้ ทั้งในด้านการบริหาร

จัดการคลื่นโทรทัศน์ กำกับดูแล ตรวจสอบ เป็นตัวแทนเจรจาการปกป้องประโยชน์ของสังคม ได้แก่ การดูแลด้านศีลธรรม สิทธิของผู้เยาว์และประชาชน รวมถึงมีอำนาจในการระงับ ยกเลิกการดำเนินงานของสถานีแต่ละแห่งทั้งเป็นการชั่วคราวและถาวรด้วย อย่างไรก็ตามสื่อมวลชนมีหน้าที่นำเสนอข่าวสารข้อมูลต่อสาธารณชนรวมทั้งภารกิจอื่นอีกหลากหลายด้านซึ่งในบางครั้งการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

ดังนั้น การนำกฎหมายอาญาทั้งในส่วนของกฎหมายสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติมาใช้บังคับจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิประโยชน์ของสาธารณะในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้นกับสิทธิส่วนบุคคลที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย หากเมื่อเทียบกันแล้วประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับรู้ข่าวสารในเรื่องนั้นมีมากกว่า การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนจึงสมควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย มิฉะนั้นแล้วสื่อมวลชนจะไม่กล้าทำหน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วยเกรงว่าจะต้องได้รับโทษทางอาญา ดังนั้นแม้การนำกฎหมายอาญามาใช้แก่สื่อมวลชนยังมีความจำเป็นอยู่ในหลายด้าน แต่การบัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดชอบแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นสื่อมวลชนรวมถึงกฎหมายวิธีสบัญญัติที่เป็นธรรมแก่ทั้งสื่อมวลชนเองและผู้ที่มีความเสียหายจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนเป็นการเฉพาะย่อมมีความจำเป็นและเป็นหลักประกันการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนซึ่งสิทธิเสรีภาพดังกล่าวก็ได้รับการรับรองและคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ สิ่งสำคัญของการแก้ไขปัญหาก็คือการส่งเสริมการวิจัยที่เกี่ยวกับทัศนคติและความรับผิดชอบของสื่อมวลชน ตลอดจนการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการวิจัยแบบมีส่วนร่วมควรได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากสื่อมวลชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อตระหนักถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อทำให้สื่อมวลชนคงความมีสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารสู่สาธารณชนโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมไปพร้อม ๆ กัน

4.7 สภาพปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหา การละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหา ภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาในหนังสือพิมพ์.

ภายหลังจากที่กฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ประกาศบังคับใช้ ส่งผลให้ทุกหน่วยงานต้องเคารพสิทธิเสรีภาพในการทำงานของสื่อมวลชน ข้อมูลใดที่อยู่ในความดูแลของรัฐและเป็นข้อมูลข่าวสารสาธารณะ สื่อมวลชนสามารถเข้าไปนำข้อมูลข่าวสารนั้นออกมานำเสนอต่อประชาชนได้ หน่วยงานที่เก็บรักษาข้อมูลข่าวสารนั้นไม่มีสิทธิที่จะไม่ให้นำเสนอข้อมูลที่อยู่ในความ

ดูแลของตนได้ เพราะจะเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของสื่อซึ่งเป็นสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ รับรองไว้แล้วนั่นเอง สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนได้บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 45 ดังนี้

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน”

ซึ่งเวลาสื่อมวลชนไปทำหน้าที่ก็มักจะอ้างสิทธิในการรับรู้ (Right to Know) ของประชาชนเป็นหลักในการเข้าไปนำเสนอข้อมูลข่าวสาร แต่ในขณะเดียวกันมิใช่ว่าสื่อมวลชนจะไม่โดนจำกัดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเลย สื่อมวลชนเองก็ต้องทำหน้าที่ของตนเองให้อยู่บนขอบเขตที่กฎหมายกำหนดด้วย หากเกินขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติไว้ กฎหมายก็ไม่สามารถที่จะคุ้มครองสื่อมวลชนได้เพราะเป็นเรื่องข้อยกเว้นที่สื่อมวลชนไม่ได้รับความคุ้มครองตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 45 วรรค 2 ด้วย และหนึ่งในเรื่องที่ถูกกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้สื่อมวลชนนำเสนอ นั่นก็คือเรื่องความเป็นอยู่ส่วนตัวบุคคลนั่นเอง ซึ่งหากเรามองในการทำงานของสื่อในปัจจุบันประเด็นนี้น่าจะเป็นประเด็นที่สื่อมักจะหลงลืมในการทำหน้าที่ของตนไป เพราะสื่อมักจะคำนึงถึงเฉพาะเรื่องที่ทำให้ประชาชนให้ความสนใจ เพื่อเพิ่มยอดขายหรือเรตติ้งในการนำเสนอข่าว ซึ่งผู้เขียนจะนำเสนอแนวทางศึกษาปัญหา โดยแยกเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

4.7.1 ปัญหาการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวจนเกินขอบเขต โดยไม่คำนึงถึง สิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้เช่นกัน

ปัญหาจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์แบ่งออกได้เป็น

1. เนื้อหาข่าว

ลักษณะปัญหาในการเสนอข่าวแบ่งออกเป็นได้ 4 ประเภท

1.1 การเสนอข่าวผิดไปจากข้อเท็จจริง

คือ การนำเสนอเนื้อหาผิดไปจากข้อเท็จจริง เป็นการนำเสนอข้อมูลไม่ถูกต้องต่อความเป็นจริง ซึ่งเป็นความผิดพลาดที่พบบ่อยข้างบ่อยกว่าความผิดประเภทอื่นๆ โดยมีสาเหตุหลักคือ

1.1.1 การอ้างแหล่งข่าวหรือข้อมูลที่ผิดพลาด

1.1.2 การตีความหรือหยิบประเด็นข่าวที่ผิดพลาด

1.1.3 การใช้ภาษาผิดพลาด

1.2 การเสนอข่าวล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล “สิทธิส่วนบุคคล” (Right to Privacy)

การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล สิทธิส่วนบุคคล (right of privacy) โดยทั่วไปจะหมายถึง สิทธิในชีวิตส่วนตัว เป็นสิทธิของบุคคลที่จะอยู่โดยลำพัง (to be let alone) สิทธิที่จะได้รับการปลดปล่อยจากสังคม แยกออกจากสังคม ออกจากการตรวจสอบของสังคม ดังนั้นสื่อมวลชนจึงไม่ควรละเมิดเข้าไปในความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้อื่นอย่างไม่มีเหตุผลอันสมควร ซึ่งกฎหมายที่บัญญัติคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของไทยนั้นก็คือกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 35 ดังนี้

“สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง การกล่าวหรือโฆษณาแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งโดยบทบัญญัติของมาตรานี้ส่งผลให้ประชาชนทุกคนรวมทั้งสื่อมวลชนต้องเคารพในสิทธิส่วนบุคคลของบุคคลอื่นด้วย ในขณะที่สื่อมวลชนก็ต้องระมัดระวังในการที่จะนำเสนอข่าวสารเพราะข่าวบางข่าวอาจไปเกี่ยวข้อง หรือกระทบกระเทือนในเรื่องส่วนบุคคลซึ่งกฎหมายคุ้มครองอยู่ก็จะกลายเป็นคดีฟ้องร้องกันขึ้นมาอีก นอกจากนี้จะมีกฎหมายไทยบัญญัติคุ้มครองเรื่องสิทธิส่วนบุคคลแล้ว ในกฎหมายระหว่างประเทศหรือกฎหมายสากลก็ได้บัญญัติเรื่องการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลไว้ด้วยเช่นเดียวกัน ดังเช่นใน UN Universal Declaration of Human Rights 1948 มาตรา 12 บัญญัติว่า “ไม่มีบุคคลใดที่จะถูกแทรกแซงในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว บ้าน หรือการติดต่อระหว่างกัน หรือทั้งสิทธิในเกียรติยศ ชื่อเสียงของเขา ทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายหากมีการถูกแทรกแซงเช่นว่านั้น” ในกรณีการถ่ายภาพละเสนอข่าวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาถูกพันธนาการอยู่แม้ไม่สามารถห้ามสื่อมวลชนได้ แต่หาก

ละเมิดสิทธิส่วนตัวเกินความสมควรที่ก่อให้เกิดความเสียหายก็อาจเข้าข่ายความผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้

1.3 การเสนอข่าวโดยไม่คำนึงถึงความเป็นธรรม (Fairness)

คือการไม่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายได้แก้ช้อกล่าวหา โดยหนังสือพิมพ์ได้ละเลยการให้พื้นที่แก่ผู้เสียหายในการชี้แจงช้อกล่าวหาและมีการนำเสนอช้อมูลเพียงด้านเดียว

1.4 การเสนอข่าวโดยขาดหลักความสมดุล (Balance)

คือการนำเสนอข่าวที่ทำให้น้ำหนักไปในด้านใดด้านหนึ่ง

2. ภาพข่าว ภาพโฆษณา มีการนำเสนอ ละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกล่าวหาที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้แม้ว่าที่ผ่านมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับจะมีบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยว่า "บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น" แต่ยังมีข้อยกเว้นว่าเสรีภาพต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี ผู้สื่อข่าวจึงต้องเรียนรู้ประมวลกฎหมายอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดฐานหมิ่นประมาท มาตรา 326 และ 328

มาตรา 326 "ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ"

มาตรา 328 "ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพ หรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำด้วยการกระจายเสียงหรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท"

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน มาตรา 57

"ห้ามมิให้ผู้ใดถ่ายรูปและห้ามมิให้หนังสือพิมพ์หรือนิตยสารลงรูปเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด หรือลงช้อความซึ่งปรากฏในทางสอบสวนหรือในทางพิจารณาคดีของศาล ซึ่งอาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัว ชื่อสกุลของเด็กหรือเยาวชนนั้น หรือลงช้อความแสดงถึงสภาพที่อยู่ หรือโรงเรียนของเยาวชนนั้น"

ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ.2541 โดยที่เจ้าของ ผู้ประกอบการ บรรณาธิการ และผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ทั้งหลาย ได้พร้อมใจกัน สถาปนาสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ให้เป็นองค์กรอิสระ ทำหน้าที่ควบคุมตนเอง และ ใน ข้อ 3 ในข้อบังคับนี้

"ข่าว" หมายถึง เนื้อข่าว ความนำหรือตัวโปรย พาดหัวข่าว ภาพข่าว และคำบรรยายภาพข่าว

"หนังสือพิมพ์" หมายถึง หนังสือพิมพ์ตามธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540

"ผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์" หมายถึงผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ตามธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540

ข้อ 3 และ ข้อ 11 การเสนอข่าวที่มีการพาดพิง อันอาจเกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือองค์กรใดๆ ต้องแสดงถึงความพยายามในการเปิดโอกาสให้ฝ่ายที่ถูกกล่าวหาแสดงข้อเท็จจริงด้วย

ข้อ 12 ในกรณีที่มีการเสนอข่าวผิดพลาด หนังสือพิมพ์ต้องลงพิมพ์แก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าวโดยไม่ชักช้า

ข้อ 13 หนังสือพิมพ์ต้องไม่เสนอข่าวโดยเลื่อนลอยปราศจากแหล่งที่มา พึงระบุชื่อบุคคลที่ให้สัมภาษณ์หรือให้ข่าวอย่างเปิดเผย เว้นแต่จะมีเหตุอันควรปกปิดเพื่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยของแหล่งข่าว และต้องเป็น ประโยชน์ต่อสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของสาธารณชน

ข้อ 14 หนังสือพิมพ์ต้องปกปิดชื่อและฐานะของบุคคลที่ให้ข่าวไว้เป็นความลับ หากได้ให้คำมั่นแก่แหล่ง ข่าวนั้นไว้ หนังสือพิมพ์ต้องปกปิดนามปากกาหรือนามแฝงที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นไว้เป็นความลับ

ข้อ 15 ในการเสนอข่าวหรือภาพใด ๆ หนังสือพิมพ์ต้องคำนึงมิให้ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของ บุคคลที่ตกเป็นข่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องให้ความคุ้มครองอย่างเคร่งครัดต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก สตรีและผู้ด้อย โอกาส ในการเสนอข่าวตามวรรคแรกต้องไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก สตรีและผู้ ด้อยโอกาสนั้นไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง

ข้อ 16 การพาดหัวข่าวและความนำของหนังสือพิมพ์ ต้องไม่เกินไปจากข้อเท็จจริงในข่าวและต้องสะท้อน ใจความสำคัญหรือเนื้อหาหลักของข่าว

4.7.2 ปัญหาของการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์กับกระบวนการยุติธรรมในการค้นหาความจริงเกี่ยวกับคดี

ผู้ต้องหาหรือจำเลยก็เป็นมนุษย์หรือประชาชนคนหนึ่งหรือหลายคนที่จะได้รับสิทธิในความเป็นมนุษย์หรือสิทธิมนุษยชนโดยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ดังนั้น การใช้รัฐธรรมนูญอย่างจริงจังจึงมีความสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งมุ่งประสงค์ที่จะสร้างและปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ได้รับ ความคุ้มครอง ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ดังนั้น การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญ และในการนำบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญไปใช้เป็นข้อถือปฏิบัติต้องถือว่า สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยชัดแจ้งโดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญต้องได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอื่นของรัฐโดยตรงรวมทั้งการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง สำหรับบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้สามารถยก บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิในทางศาลหรือยกเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ ที่สำคัญการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของกฎหมายตามความหมายในหลักเกณฑ์ข้อนี้ ต้องมีผลการใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุนิติบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย ทั้งหมดนี้คือสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญที่เป็นต้นแบบรูปธรรมของมิติการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาและจำเลย เป็นการวางรากฐานแนวนโยบายและข้อเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐนำไปใช้ปฏิบัติให้เหมาะสม

ปัญหาการขัดแย้งกันของสิทธิพื้นฐาน ระหว่างสิทธิในการรับรู้ข่าวสาร(Right to Know) และสิทธิส่วนบุคคล (Right to of Privacy) และ ประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงและต้องมีการหาจุดสมดุลในการเสนอข่าวไปสู่สาธารณะชน และต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะผู้เขียนเห็นว่า ประโยชน์สาธารณะก็ยังคงต้องนำมาขบคิดอีกว่าสาธารณะมีความจำเป็นแค่ไหนในการที่จะรู้ มีขอบเขตแค่ไหนจึงจะถือว่า ประโยชน์สาธารณะไม่ถูกล้ำสิทธิเสรีภาพ สิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาที่กฎหมายคุ้มครอง ผู้เขียนอยากเสนอ

แนวทางในการแก้ไขปัญหาว่า สื่อมวลชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องทำงานสัมพันธ์กัน และให้ความร่วมมือกัน ดังนี้ ปัญหาการใช้เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ ระหว่างสิทธิที่จะรู้ สิทธิในการเสนอข่าว และสิทธิของเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหา และผู้เสียหายในคดีอาญาขาดความสมดุลและขาดความพอดีก็จะได้รับการแก้ไขและเป็นแนวทางที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างสื่อมวลชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผลของการร่วมมือกันก็จะสะท้อนกลับให้เกิดความสงบสุขแก่สังคม

ในการเสนอข่าวหรือภาพใดๆ ต้องคำนึงมิให้ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องให้ความคุ้มครองอย่างเคร่งครัดต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก สตรี และผู้ด้อยโอกาส ในการเสนอข่าวต้องไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก สตรี และผู้ด้อยโอกาสนั้นไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง การพาดหัวข่าวหรือความนำต้องไม่เกินไปจากข้อเท็จจริงในข่าว ไม่เสนอภาพน่าหวาดเสียวโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของสาธารณชนอย่างถ้อยถวน การแสดงความคิดเห็นหรือการวิพากษ์วิจารณ์ต้องให้ความเที่ยงธรรมแก่ฝ่ายที่ถูกพาดพิงเสมอ เป็นการแสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนเองก็ตระหนักถึงความสำคัญในการนำเสนอภาพข่าวที่อาจกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมของสังคมเช่นกัน แต่ในทางความเป็นจริงภาพข่าวลักษณะดังกล่าวยังเกิดขึ้นบ่อยครั้งไม่ว่าจะเป็นภาพผู้ต้องหาที่ถูกใส่กุญแจมือถูกตำรวจจูงเดินไปในสถานที่ต่างๆ การเผยแพร่รายละเอียดของข่าวเป็นเหตุให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีและเป็นการซ้ำเติมผู้เสียหาย ภาพอาชญากรรมที่น่าหวาดเสียว รายการโทรทัศน์บางรายการในประเทศ มีการเชิญชวนให้ผู้ชมที่เห็นเหตุการณ์โศกนาฏกรรมหรืออาชญากรรมในขณะเกิดเหตุถ่ายคลิปวิดีโอแล้วส่งมาร่วมรายการเพื่อนำเสนอเรื่องราวดังกล่าวออกสู่สาธารณชนโดยอาจมีรางวัลให้แก่ผู้ที่ส่งคลิปวิดีโอมาร่วมรายการดังกล่าวด้วย จนในบางครั้งผู้เห็นเหตุการณ์โศกนาฏกรรมหรืออุบัติเหตุไม่ได้คิดถึงการช่วยเหลือผู้ที่กำลังประสบภัยอยู่ในขณะนั้น แต่กลับให้ความสนใจกับการถ่ายภาพเหตุการณ์เพื่อนำมาร่วมรายการยิ่งกว่า การนำเสนอดังกล่าวจึงเป็นการสร้างค่านิยมทางสังคมที่ผิดและสะท้อนให้เห็นว่าไม่เพียงแต่การขาดการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพในการนำเสนอภาพข่าวที่มีความรุนแรงตามแนวทางแห่งจรรยาบรรณวิชาชีพเท่านั้นแต่ยังมีแนวโน้มในการสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ภาพดังกล่าวอีกด้วย

กล่าวโดยสรุปเสรีภาพของสื่อมวลชน นอกจากเป็นเสรีภาพที่สำคัญของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรสื่อแล้ว เสรีภาพของสื่อมวลชนยังเป็นเสรีภาพที่สำคัญยิ่งของประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด แต่อย่างไรก็ตาม การที่ประชาชนในสังคมจะแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในทางสังคมเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงพื้นฐานในเรื่องนั้นๆ ด้วยเหตุนี้เองสื่อมวลชนจึงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างเจตจำนงของสังคมด้วยเหตุนี้เสรีภาพของสื่อก็คือสิทธิของประชาชนที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องตามความ

เป็นจริง โดยที่เสรีภาพสื่อมีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน การคุ้มครองเสรีภาพสื่อจึงมิได้ก่อให้เกิดความผูกพันเฉพาะต่ออำนาจรัฐเท่านั้นที่จะต้องเคารพต่อเสรีภาพสื่อ หากแต่ยังผูกพันต่อบุคคลอื่นๆ เช่น นายจ้าง ผู้บังคับบัญชา หรือสภานิติบัญญัติด้วย ที่ต้องผูกพันต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ในอันที่จะคุ้มครองเสรีภาพสื่อ ดังนั้น เสรีภาพสื่อจึงมีลักษณะพิเศษที่ขยายความผูกพันดังกล่าวไปถึงเอกชนทั่วไปให้ผูกพันต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในเรื่องดังกล่าวนี้ด้วย

การที่หนังสือพิมพ์เสนอภาพข่าวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาอาจสร้างปัญหาให้กับกระบวนการยุติธรรมในการค้นหาความจริงเกี่ยวกับคดีอีกด้วย เมื่อปรากฏภาพข่าวผู้ต้องหาหรือจำเลยในหน้าหนังสือพิมพ์ พยาน หรือผู้เสียหายในคดีอาญาอาจได้รับผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ อีกทั้งพยานที่ถูกเชิญมาในคดีที่มาจากผู้ต้องหาอาจจำหน้าผู้ต้องหาจากสื่อจากสื่อ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อรูปคดี ในคดีที่เป็นที่สนใจของสังคม การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อการค้นหาความจริงในคดีเป็นอย่างมากการที่คดีมีลักษณะสะเทือนขวัญและซับซ้อน ทำให้สื่อมวลชนสนใจเป็นพิเศษและติดตามอย่างต่อเนื่อง มีการเสนอข่าวที่ติดต่อกันหลายสัปดาห์ อาจจะเป็นการเร่งเร้าเจ้าหน้าที่เจ้าหน้าที่ให้เร่งสืบสวนความจริง และออกมาสัมภาษณ์สื่อมวลชนรายวันและค่อยๆ เผยเบาะแสออกมาและเชื่อมโยงจนอาจจะส่งผลให้สาธารณชนคิดว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำผิดอย่างแน่นอนในสายตาสถาปนาระดับ

ในปัจจุบันในการนำเสนอข่าวหรือการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนที่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของปัจเจกชนมีมากขึ้น หนังสือพิมพ์ จะมีการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับผู้นำประเทศ ผู้มีชื่อเสียงหรือฐานะในสังคมรวมถึงประชาชนทั่วไปจนเกิดเป็นคดีความและมีข่าวครึกโครม และแม้จะมีบางข่าวที่ผู้เสียหายมิได้นำเรื่องราวที่เป็นปัญหาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพราะมีการตกลงยอมชดเชยกันก่อน โดยเฉพาะการนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาหรือเป็นอาชญากรรมของสังคม บ่อยครั้งที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารในมน้ำวให้ประชาชนผู้รับข่าวสารเชื่อว่าผู้ต้องหาคนนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริงๆ แม้จะอยู่ในระหว่างการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือแม้ยังไม่มี การดำเนินคดีในศาลก็ตาม หากพิจารณาในด้านของผู้ต้องหาแล้ว มีกฎหมายบัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยว่าให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นเป็นผู้กระทำความผิดหากพิจารณาทางด้านของสื่อมวลชนก็มีสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่างๆ โดยอิสระ แต่ยังคงมีประเด็นในขอบเขตของความรับผิดชอบของสื่อมวลชน ดังนั้นจึงต้องบัญญัติตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนเป็นมาตรการคุ้มครอง

สิทธิส่วนบุคคล เพื่อนำไปสู่การเสนอข่าวของสื่อมวลชนที่ไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในลักษณะต่างๆ รวมถึงกระบวนการที่ผู้ตกเป็นข่าวได้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตามการเสนอข่าวและการเผยแพร่ภาพของหนังสือพิมพ์สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงที่สุดคือ การชั่งระหว่างประโยชน์สาธารณะ และสิทธิที่รู้ของสาธารณะชนกับสิทธิส่วนตัว สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา โดยระมัดระวังในการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา ไม่ให้เป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาพิจารณาถึงผลเสียหายที่ได้รับกับประโยชน์ที่ได้จากการนำเสนอข่าวดังกล่าวแล้ว สัดส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ต้องหาและผู้เสียหาย กับประโยชน์สาธารณะ(Public interest) ของสังคมในการรับรู้ข่าวสาร (Right to know) โดยส่วนรวมอย่างใดมีมากกว่ากัน

ในการให้ข่าวคดีอาญาแก่สื่อมวลชนผู้ให้ข่าวต้องระมัดระวังถึงที่สุดที่จะไม่ให้ข่าวนั้นกระทบกระเทือนต่อผลแห่งคดี และในแต่ละกรณีผู้ให้ข่าวต้องพิจารณาด้วยว่าประโยชน์สาธารณะในการที่รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับคดีอาญาของประชาชนมีน้ำหนักอยู่เหนือกว่าสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหาหรือบุคคลที่สามที่เกี่ยวข้องกับคดีที่สมควรให้ข่าวหรือไม่ และพึงให้ข่าวเฉพาะที่เห็นว่าเป็นประโยชน์สาธารณะในการรับทราบข่าวเกี่ยวกับคดีอาญาของประเทศมีน้ำหนักเหนือสิทธิส่วนบุคคลเท่านั้น

ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิไม่ได้รับการเปิดเผยข้อมูลในลักษณะเป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำผิดก่อนที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้นั้นกระทำความผิด โดยสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 วรรคสอง การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่สำคัญในการคุ้มครองผู้ต้องหาไม่ให้ถูกสังคมตัดสินจากการไขข่าวว่าเป็นผู้กระทำผิดจริงก่อนที่ศาลซึ่งเป็นองค์กรวินิจฉัยชี้ขาดจะมีคำพิพากษาลงโทษ

ดังนั้น การใช้เสรีภาพของหนังสือพิมพ์นอกเหนือจะต้องอยู่ภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญแล้วยังจะต้องอยู่ภายใต้กรอบกรอบจริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพด้วย จึงจะเป็นการใช้เสรีภาพที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม หากสื่อมวลชนขาดไว้ซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคม ความเป็นสื่อมวลชนซึ่งเปรียบประดุจสถาบันสาธารณะย่อมไม่ไม่เกิดขึ้น ดังนั้นสื่อมวลชนจึงจำเป็นที่จะต้องใช้เสรีภาพอย่างมีจริยธรรม และมีความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะที่สื่อมวลชนมีหน้าที่รักษาผลประโยชน์สาธารณะ

การที่หนังสือพิมพ์ตีพิมพ์ข่าวเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาต่อสาธารณะชน ทำให้สาธารณะชนได้เห็นภาพผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาและมีการเผยแพร่ภาพโดยการที่ภาพนั้นมีแผ่นป้าย หรือมีการเรียงวัตถุพยานในคดีอาญาไว้ต่อสื่อมวลชน และมีการซักถามแสดงตัวออกเผยแพร่ภาพในหนังสือพิมพ์โดยการให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อมวลชน ซักถามผู้ถูกกล่าวหา รวากับว่าการต้องตอบคำถามสื่อมวลชน การให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อมวลชนเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะละเลยมิได้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อที่จะทำหน้าที่สื่อมวลชนในการเสนอข่าวต่อสังคมตอบสนองการรับรู้สาธารณะ คำถามคือการกระทำเช่นนี้เป็นการสอดคล้องกับหลักที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองหรือไม่ในสิทธิกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และสอดคล้องกับหลักวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องไปนั่งให้สื่อมวลชนถ่ายภาพและซักถามสัมภาษณ์ ขั้นตอนเช่นนี้น่าเกิดขึ้นเฉพาะในศาลเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ บางครั้งเราพบว่าการถ่ายภาพหรือการให้สัมภาษณ์มักเป็นคำถามที่ชี้นำผู้ถูกกล่าวหาที่จะต้องตอบในทางที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตัวเองเช่น “ตกลงคุณฆ่าเขาใช่หรือเปล่า....” ถ้าผู้ถูกกล่าวหาตอบว่าใช่และภาพที่เสนอออกไปประกอบกับคำรับสภาพต่อสื่อมวลชนก็เป็นการตัดสินตัวเขาไปแล้วก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา ซึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นมีขั้นตอนที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาเพื่อให้เขามีโอกาสที่จะสู้คดีอย่างเต็มที่ตามกระบวนการยุติธรรม การที่จะตัดสินลงโทษว่าผู้ใดกระทำผิดหรือไม่ในทางอาญามีหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาในฐานะประธานแห่งคดี(Prozess-subjekt)สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่หากต่อมาภายหลังเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้ว ศาลอาจตัดสินว่าเขาได้รับการยกเว้นโทษ หรือตัดสินลงโทษเขาเบากว่าที่ความคาดหมายของสังคมที่ได้รับรู้ผ่านสื่อมวลชน เช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาความศรัทธาและความสงสัยในกระบวนการยุติธรรมของศาล ซึ่งศรัทธาของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมของรัฐเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งสำหรับความยุติธรรมและความสงบสุขของสังคม ดังนั้น แพร่ภาพและข่าวของหนังสือพิมพ์ต้องมีความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง ในการเสนอข่าวเกี่ยวกับคดีอาญาต้องระมัดระวังไม่ให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิผู้ถูกกล่าวหาและไม่ให้ข่าวนั้นกระทบกระเทือนถึงผลคดี โดยที่หนังสือพิมพ์ต้องพิจารณาว่าประโยชน์สาธารณะที่จะรับรู้ข่าวสารในคดีอาญาของประชาชนมีน้ำหนักเหนือกว่าสิทธิและฐานะผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่ และตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาอันได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเช่นสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน

ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานตามกฎหมายระหว่างประเทศกำหนดไว้ว่า บุคคลทุกคนจะไม่ถูกรุ้มนานหรือการปฏิบัติอย่างไรมนุษยธรรมและไม่ถูกลงโทษอย่างหยาบเกียรติ

การปฏิบัติที่ไร้มนุษยธรรมหมายถึง การกระทำที่มีผลเสียหายต่อร่างกาย หรือจิตใจของผู้อื่นโดยไม่ชอบ ส่วนการลงโทษอย่างหยาบกระด้างคือ การกระทำที่บุคคลนั้นตกต่ำกว่าบุคคลอื่น หรือบังคับให้บุคคลนั้นต้องกระทำการที่ขัดต่อเจตจำนง หรือจิตสำนึกของบุคคลผู้นั้น

กล่าวโดยสรุปเสรีภาพของสื่อมวลชน นอกจากเป็นเสรีภาพที่สำคัญของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรสื่อแล้ว เสรีภาพของสื่อมวลชนยังเป็นเสรีภาพที่สำคัญยิ่งของประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด แต่อย่างไรก็ตาม การที่ประชาชนในสังคมจะแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในทางสังคมเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงพื้นฐานในเรื่องนั้นๆ ด้วยเหตุนี้เองสื่อมวลชนจึงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างเจตจำนงของสังคม ด้วยเหตุนี้เสรีภาพของสื่อก็คือสิทธิของประชาชนที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง โดยที่เสรีภาพสื่อมีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน การคุ้มครองเสรีภาพสื่อจึงมิได้ก่อให้เกิดความผูกพันเฉพาะต่ออำนาจรัฐเท่านั้นที่จะต้องเคารพต่อเสรีภาพสื่อ หากแต่ยังผูกพันต่อบุคคลอื่นๆ เช่น นายจ้าง ผู้บังคับบัญชา หรือสภานิติบัญญัติด้วย ที่ต้องผูกพันต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ในอันที่จะคุ้มครองเสรีภาพสื่อ ดังนั้น เสรีภาพสื่อจึงมีลักษณะพิเศษที่ขยายความผูกพันดังกล่าวไปถึงเอกชนทั่วไปให้ผูกพันต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในเรื่องดังกล่าวนี้ด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

จากการศึกษาเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา ภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2552: ศึกษาเฉพาะกรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในหนังสือพิมพ์ ผู้เขียนเห็นว่าแม้ว่าสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายจะได้รับความคุ้มครอง ตามรัฐธรรมนูญอย่างมากก็ตามแต่ในทางปฏิบัติแล้วกลับพบว่า มีการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา จากการเสนอข่าวเผยแพร่ภาพให้พบเห็นอยู่ในปัจจุบันเช่นกัน แม้ว่ากฎหมายจะบัญญัติคุ้มครองแต่ในทางปฏิบัติกลับไม่สอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญในเรื่องที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิทางกระบวนการยุติธรรมของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา จึงทำให้ไม่สามารถบังคับใช้รัฐธรรมนูญได้ตามเจตนารมณ์ที่รับรองคุ้มครอง

นอกจากนี้ จากการศึกษาในทางปฏิบัติพบว่า ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เริ่มตั้งแต่การจับกุมของตำรวจที่พบว่ามักมีการให้ชาวแก๊งสื่อมวลชนเพื่อมาทำข่าว ถ่ายภาพ ในการแถลงการจับกุมและการทำแผนประกอบคำรับสารภาพ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพ ผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาอันจะได้รับการดำเนินคดีอาญาอย่างเที่ยงธรรมและมีผลกระทบต่อสิทธิส่วนตัว ครอบครัว และหน้าที่การงานของ ผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งตามมาตรา ไทย มาตรา 39 วรรคสอง และวรรคสาม ว่า ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” อันเป็นหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยบริสุทธิ์

ในวิทยานิพนธ์นี้ได้มีการศึกษาถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2552: ศึกษาเฉพาะกรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในหนังสือพิมพ์ ในเบื้องต้นได้มีการกล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหาย และการให้

ความคุ้มครองตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและนอกประเทศ โดยต่างประเทศได้ศึกษา 2 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา และประเทศเยอรมัน

จากสมมุติฐานที่ว่า ในการใช้เสรีภาพการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์เป็นการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ 2550 วรรคในมาตรา 45 อันเป็นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การเขียน และการพิมพ์ ของหนังสือพิมพ์ แต่การใช้เสรีภาพดังกล่าวมิได้หมายความว่า จะไม่มีขอบเขตอันอาจจะกระทบต่อเสรีภาพอย่างอื่นที่รัฐธรรมนูญรับรองเช่นกัน และขอบเขตแห่งการใช้เสรีภาพต้องไม่กระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพอย่างอื่นเช่นกัน โดยต้องซึ่งระหว่างประโยชน์สาธารณะในการที่จะรับรู้กับเสรีภาพของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวสารกับสิทธิอย่างอื่นที่รัฐธรรมนูญก็บัญญัติรับรองไว้ มิให้การใช้สิทธิเสรีภาพอย่างหนึ่งโดยล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพอีกอย่างหนึ่งให้ได้รับความเสียหายได้ การใช้เสรีภาพในการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา เป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา ที่รัฐธรรมนูญก็บัญญัติคุ้มครองไว้ขณะเดียวกัน ทำให้เกิดปัญหาต้องศึกษาว่า การใช้เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาหาควรที่จะมีขอบเขตหรือไม่ และการใช้เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในกรณีดังกล่าวต้องคำนึงและให้สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญหรือไม่ เพื่อมิให้เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาและหากถ้ามีการใช้เสรีภาพเสนอข่าวหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวกรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาในหนังสือพิมพ์ เกินขอบเขตจะมีวิธีการคุ้มครองอย่างไร

จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทั้งในทางทฤษฎีและปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ผู้เขียนได้พบหลักเกณฑ์ประเด็นปัญหาสำคัญหลายประการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1 .การเสนอข่าวและการเผยแพร่ภาพของหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวคดีอาญามักจะมีการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา และการควบคุมหนังสือพิมพ์ในกรณีที่มีการเผยแพร่ภาพของหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวคดีอาญามักจะมีการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา

ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ย่อมได้รับการคุ้มครองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 39 วรรคสอง และวรรคสาม ว่า

“ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ในกรณีที่หนังสือพิมพ์เสนอข่าวในคดีอาญาเป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหาถือเป็นการโฆษณาเรื่องส่วนบุคคล เพราะการประจานผู้ถูกกล่าวหาทำให้เขาได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงและสิทธิส่วนตัว สิทธิในครอบครัว การเสนอข่าวดังกล่าวจึงต้องทบทวนว่ากระทำได้โดยมีขอบเขตเพียงใด โดยมีให้กระทบต่อสิทธิในคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญมาตรา 39 ซึ่งในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และกฎหมายอาญาว่าด้วยเรื่องการหมิ่นประมาท และกระทบต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในอันที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมและการคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชนสิทธิมนุษยชน ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อบทที่ 14 (2)

ซึ่งในปัจจุบันพบว่ายังมีปัญหาการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์อันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิในคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญมาตรา 39 ซึ่งในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด หากพิจารณาว่าการนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน เป็นการปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ ความเห็นส่วนใหญ่ของนักนิติศาสตร์เห็นว่า การนำมาแถลงข่าวนั้นเป็นการทำให้ผู้ต้องหาเป็นที่รับรู้ของสังคมว่าได้กระทำความผิด และการนำมาแถลงพร้อมทั้งของกลาง ย่อมเป็นที่เห็นได้ชัดว่ากระทำความผิดจริง ดังนั้นความรู้สึกรับรู้ของประชาชนที่รับรู้หรือรับทราบย่อมต้องเข้าใจและมีความเชื่อว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง (และมีน้อยคนนักที่จะมีข้อสงสัยว่าเป็นการสร้างหลักฐานเท็จ และนำมาแถลงเพื่อให้เห็นว่าเป็นความจริง ที่เรียกกันภาษาชาวบ้านว่า “จัดฉาก”) การนำมาแถลงข่าวจึงเป็นปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนผู้กระทำความผิด ดังที่มาตรา 39 วรรคสามกำหนดห้ามไว้ หรือถ้าจะมองในด้านสิทธิมนุษยชน ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อบทที่ 14 (2) ที่ให้หลักประกันว่าบุคคลทุกคนที่ต้องหาว่าได้กระทำความผิดอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายว่าได้กระทำความผิด ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 39 วรรคสองของรัฐธรรมนูญที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยิ่งเป็นการย้ำว่า การนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนมีผลต่อหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ของผู้นั้นจนกว่าจะมีการพิสูจน์ตามกฎหมายว่าได้กระทำความผิดแล้ว ซึ่งเป็นหลักที่ประเทศไทยรับผูกพันตามพันธกรณี ที่จะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องทั้งในการกำหนดไว้ในกฎหมายและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาที่พบในปัจจุบันแม้ว่าเสรีภาพการเสนอข่าวจะมีความสำคัญเพราะ การปกครองปกครองในระบบประชาธิปไตยมีหลักสำคัญประการหนึ่ง คือประชาธิปไตยเกิดจากเสรีภาพในการแสดงออก ซึ่งความคิดเห็นของประชาชน อันเป็นองค์ประกอบสำคัญในการปกครองในระบบประชาธิปไตย สื่อมวลชนจึงมีบทบาทสำคัญต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตยโดยแสวงหาข่าวสาร และเสนอข้อมูลข่าวสาร เสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสวงหาข่าวสารจึงมีความผูกพันใกล้ชิดกับเสรีภาพของประชาชนในการรับข่าวสารหรือการแสดงซึ่งความคิดเห็น ด้วยเหตุนี้ประเทศที่มีการปกครองระบบประชาธิปไตยจึงได้รับรองเสรีภาพของประชาชนในการพูด การเขียน การพิมพ์ การแสดงความคิดเห็น และการเผยแพร่ความคิดเห็นไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่ไม่ได้หมายความว่าหนังสือพิมพ์จะสามารถใช้เสรีภาพในการเสนอข่าวมาล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาได้ ปัญหาการปฏิบัติ และการบังคับใช้กฎหมาย ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ในอันที่จะต้องเคารพสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาในรัฐธรรมนูญ และล่วงละเมิดกฎหมายอาญาในการหมิ่นประมาทโฆษณา เผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา และเป็นการขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน แม้รัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอาญาและการคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชนสิทธิมนุษยชน ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อบทที่ 14 (2) มีการบัญญัติคุ้มครองไว้ แต่การปฏิบัติกลับไม่สอดคล้องเป็นไปตามเจตนารมณ์กฎหมายดังกล่าว ยังคงมีการล่วงละเมิดอย่างที่พบเห็นในปัจจุบันในหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นข้อความหรือรูปภาพล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา มีการเสนอภาพข่าวการแถลงข่าวการจับกุม การชี้ตัวผู้ต้องหา หรือการทำแผนประกอบคำรับสารภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อสาธารณะ ซึ่งปัญหาดังกล่าวไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ในอันที่จะต้องเคารพสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาในรัฐธรรมนูญ และล่วงละเมิดกฎหมายอาญาในการหมิ่นประมาทโฆษณา เผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา และเป็นการขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน

ปัญหาประการต่อมาคือเมื่อหนังสือพิมพ์เสนอข่าวและการเผยแพร่ภาพของหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวคดีอาญามักจะมีการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา น้อยครั้งที่เราจะพบว่าผู้ได้รับความเสียหายลุกขึ้นมาฟ้องร้องหนังสือพิมพ์เพื่อให้เยียวยาความเสียหายที่ได้กระทำล่วงละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพ เพราะการมีเรื่องกับสื่อมวลชนโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ผู้เสียหายยอมอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบเพราะนอกจากจะต้องต่อสู้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้วต้องต่อสู้กับสื่อมวลชนอีก น้อยรายที่จะต่อสู้เพื่อให้มีการเยียวยาความเสียหาย ประกอบกับบรรณาธิการนิสสัยคนไทยไม่ชอบมีเรื่องและชอบการประนีประนอมยอมความ จึง

ทำให้หนังสือพิมพ์ขาดการตระหนักว่าจะต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา

ปัญหาประการต่อมาผู้วิจัยพบว่า การควบคุมตนเองในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ โดยสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ มีการเยียวยาความเสียหายและมีบทลงโทษในกรณีที่หนังสือพิมพ์เสนอข่าวและเผยแพร่ภาพผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาได้อย่างสมเหตุสมผลหรือไม่ และเหมาะสมกับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างไร สภาการหนังสือพิมพ์จัดตั้งโดยรัฐธรรมนูญรับรองสภาการหนังสือพิมพ์ฯ เป็นองค์กรควบคุมตนเองให้ผู้ประกอบวิชาชีพหรือลูกจ้างกิจการสื่อมวลชนต่าง ๆ มีสิทธิจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องสิทธิ เสรีภาพ และความเป็นธรรม รวมทั้งมีกลไกควบคุมตนเองขององค์กรวิชาชีพ เป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิในการจัดตั้งองค์กร เช่น การที่คนในวงการสื่อร่วมกันตั้งสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติขึ้นมา และไม่ประสงค์ให้มีการออกกฎหมายมาจัดตั้ง ดังนั้นหนังสือพิมพ์จึงอยู่ภายใต้การดูแลควบคุมโดยสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติโดยอาศัย หลักการควบคุมตนเองของสภาการหนังสือพิมพ์ฯ กำหนดไว้ในหมวดความรับผิดชอบทางจริยธรรม เมื่อคณะกรรมการมีคำวินิจฉัยว่าสมาชิกหรือผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ในสังกัดสมาชิกละเมิดหรือประพฤติผิดจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ก็ จะแจ้งให้หนังสือพิมพ์ฉบับที่ถูกร้องเรียนลงตีพิมพ์คำวินิจฉัยดังกล่าวภายใน 7 วัน และอาจแจ้งให้หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นตีพิมพ์ข้อความคำขอโทษผู้เสียหาย ส่วนกรณีมีผู้ถูกร้องว่าประพฤติผิดจริยธรรมสภาการหนังสือพิมพ์ฯ จะแจ้งไปยังต้นสังกัดเพื่อดำเนินการลงโทษแล้วแจ้งผลให้สภาการหนังสือพิมพ์ฯ ทราบโดยเร็ว ในการนี้สภาอาจเผยแพร่คำวินิจฉัยต่อสาธารณะได้ คณะกรรมการยกเว้นธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติจะยกข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้มีการเลิกกรรมการสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติขึ้นเป็นคณะแรกภายในระยะเวลา 120 วัน หลังจากนั้นสภาการหนังสือพิมพ์ฯ จะดำเนินการเพื่อให้มีการควบคุมตนเองในหมู่ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ต่อไป ผู้วิจัยพบว่าปัญหาการเยียวยาด้วยความเสียหายในการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายยังขาดความเหมาะสม เพราะหากมีการล่วงละเมิดสิทธิผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา การเยียวยาที่กลับคืนเพียงหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นตีพิมพ์ข้อความคำขอโทษผู้เสียหาย ผู้ถูกกล่าวหา ในคดีอาญาจะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุและมาตรการลงโทษไม่เหมาะสมกับความเสียหาย เมื่อผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาถูกเผยแพร่ภาพและเกิดมติดมาชนไปแล้วว่าเขาเป็นผู้กระทำความผิดทั้งที่ศาลยังไม่ได้พิพากษาถึงที่สุด การที่สภาการหนังสือพิมพ์เยียวยาจะแจ้งให้หนังสือพิมพ์ฉบับที่ถูกร้องเรียนลงตีพิมพ์คำวินิจฉัยดังกล่าวภายใน 7 วัน และอาจแจ้งให้หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นตีพิมพ์ข้อความคำขอโทษผู้เสียหาย ส่วนกรณีมีผู้ถูกร้องว่าประพฤติผิดจริยธรรมสภาการหนังสือพิมพ์

๗ จะแจ้งไปยังต้นสังกัดเพื่อดำเนินการลงโทษแล้วแจ้งผลให้สภาการหนังสือพิมพ์ฯ ทราบ โดยเร็ว ในการนี้สภาอาจเผยแพร่คำวินิจฉัยต่อสาธารณะ เป็นการเพียงพอกับความเสียหายหรือไม่ ปัญหาดังกล่าวยังขาดความชัดเจนในสภาพบังคับ ความเหมาะสมในการเยียวยาความเสียหาย ในมาตรการลงโทษ ว่ามีความสอดคล้องเหมาะสมแค่ไหนในการที่เสนอข่าวลวง ละเมิดสิทธิผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาทั้งในการเผยแพร่ภาพและข้อความเนื้อหา ที่นำเสนอสู่การรับรู้สาธารณะ

2. การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาจำเลยในคดีอาญาในการให้ข่าว โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐแก่หนังสือพิมพ์ โดยจัดให้มีการเสนอข่าว หรือรูปภาพในหน้าหนังสือพิมพ์ต่อการรับรู้สาธารณะ

มักจะพบปัญหาว่า การให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อหนังสือพิมพ์ ในกรณีการให้ข่าว เกี่ยวกับคดีอาญามักมีผลกระทบต่อผู้เสียหายหรือจำเลย แม้จะเป็นการตอบสนองต่อสิทธิของรัฐของ สาธารณะชน แต่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เช่น การนำตัวผู้ต้องหาไป ทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพ ทางสื่อมวลชนมีการเผยแพร่ภาพ หรือมีการนำตัว ผู้ต้องหาเอาป้ายชื่อแผ่นโตแขวนคอ หรือใส่ตรวนโซ่ เมื่อมีการเผยแพร่ให้ข่าวต่อสื่อมวลชนเช่นนี้ ปัญหาก็คือว่า สื่อมวลชนได้กระทำหน้าที่ตามสิทธิหน้าที่ของรัฐเพื่อตอบสนองสิทธิสาธารณะ แต่การใช้สิทธิดังกล่าวมิใช่เป็นสิทธิที่สามารถมีอภิสิทธิ์ ทำลายสิทธิเสรีภาพอย่างอื่น ที่กฎหมาย รัฐธรรมนูญฉบับเดียวกันบัญญัติคุ้มครองได้ และตระหนักว่าสิทธิดังกล่าวมิใช่สิทธิที่ไม่มีขอบเขต ต้องเคารพต่อสิทธิอย่างอื่นด้วยที่กฎหมายรัฐธรรมนูญคุ้มครอง เพราะผู้ต้องหาหรือจำเลย ก็ได้รับการ คุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมและไม่ถูกประจาน จนลดค่าของความเป็นมนุษย์ แม้เขาจะเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ตาม และเขาจะส่งผลกระทบต่อ กระบวนการยุติธรรมในการพิจารณาโดยความเป็นอิสระของผู้พิพากษา และผลกระทบต่อสิทธิ และสถานะผู้ถูกกล่าวหาโดยรวมไปด้วย

สำหรับระเบียบปฏิบัติของเจ้าพนักงาน กล่าวถึงกับการห้ามนำผู้ต้องหามาแถลง ข่าวต่อสื่อมวลชนนั้น พบว่าในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มีหนังสือเวียนหลายฉบับ ตั้งแต่ปี 2539 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ให้พนักงานสอบสวนคำนึงถึงเรื่องนี้และห้ามมิให้นำมาเสนอข่าว โดยอ้างหลักการของรัฐธรรมนูญว่าเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเยี่ยงผู้กระทำความผิด จึงถือได้ว่า ทั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายหรือแนวปฏิบัติของเจ้าพนักงานได้มีมาตรการ ในการควบคุมการนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนไว้แล้ว เพียงแต่ในการปฏิบัติให้เป็นไป ตามหลักการนี้ แต่พบว่าไม่ได้รับการสนองตอบจากผู้ปฏิบัติงานเท่าที่ควร ทั้งนี้ คงเป็นเพราะ ความรู้สึกของเจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการให้สังคมรับรู้ข้อมูลของการปราบปรามอาชญากรรมที่

เกิดในสังคมไทย เพื่อจะติดตามผลการปฏิบัติงาน และการเยียวยาให้แก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายว่าเจ้าหน้าที่มีได้นิ่งนอนใจในการดำเนินคดีให้แล้วอย่างมีประสิทธิภาพ จนละเลยไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ได้รับการปฏิบัติเยี่ยงผู้กระทำผิดก่อนจะมีคำพิพากษาว่าผู้ต้องหากระทำความผิด ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาทั้งในรัฐธรรมนูญและกติการะหว่างประเทศ ปัญหาที่เกิดขึ้นยังพบว่ายังมีปรากฏอยู่แม้ว่ารัฐธรรมนูญมาตรา 39 วรรคสอง และวรรคสาม ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำผิดมิได้ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่ามีกรณีล่วงละเมิด โดยการแสวงหาประกอบกรณียกมนำตัวจำเลยมานั่งแถลงข่าวและให้ข่าวกับสื่อมวลชน ทำให้มีภาพข่าวและเนื้อหาข่าวปรากฏออกมาสู่สายตาสาธารณชน อันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาในอันที่จะควรได้รับความคุ้มครองจากหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ของผู้ต้องหาจนกว่าจะมีการพิสูจน์ตามกฎหมายว่าได้กระทำความผิดแล้ว

ปัญหาที่ผู้วิจัยพบอีกประการหนึ่งในการศึกษาคือปัญหาการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมายต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาว่าห้ามมิให้มีการล่วงละเมิดสิทธิดังกล่าว แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สอดคล้องกับกฎหมายที่บัญญัติจึงทำให้เรายังคงพบเห็นภาพข่าวการนำตัวผู้ต้องหาในคดีอาญามานำเสนอต่อสื่อมวลชน มีการให้ข่าว ถ่ายภาพ ภาพข่าวลักษณะดังกล่าวยังเกิดขึ้นบ่อยครั้งไม่ว่าจะเป็นภาพผู้ต้องหาที่ถูกใส่กุญแจมือถูกตำรวจจูงเดินไปในสถานที่ต่างๆ การเผยแพร่รายละเอียดของข่าวเป็นเหตุให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีและเป็นการซ้ำเติมผู้เสียหาย ภาพอาชญากรรมที่น่าหวาดเสียว

3. ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิที่จะรู้ (Right to know) ประโยชน์สาธารณะ (Public interest) และสิทธิของผู้ต้องหาที่จะต้องได้รับการพิจารณาคดีอย่างเที่ยงธรรม (Fair trial) สิทธิส่วนตัว (Right to Privacy)

การใช้เสรีภาพการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ที่เกินสัดส่วนและบ่อยครั้งมีการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา การใช้เสรีภาพการเสนอข่าวจะต้องคำนึงถึงสัดส่วนแห่งสิทธิ และขอบเขตการใช้สิทธิมิให้เกินขอบเขตและมีความรับผิดชอบมีกระบวนการทำงานให้อยู่ในกรอบของกฎหมายและจริยธรรมจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพที่เหมาะสม เสรีภาพสื่อมวลชนก็เช่นเดียวกันกับเสรีภาพของประชาชนที่ต้องใช้อย่างมีขอบเขต ซึ่ง

รัฐธรรมนูญ มาตรา 28 วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อม...ใช้สิทธิเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน” โดยมาตรา 34 ซึ่งคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัว ยังได้บัญญัติห้ามไว้อีกว่า “การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ” และมาตรา 41 ที่คุ้มครองเสรีภาพในการเสนอข่าวและความคิดเห็นของนักข่าวและกองบรรณาธิการจากเจ้าของกิจการขอขบเซตการใช้เสรีภาพไว้อย่างชัดเจนว่า “ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ” เสรีภาพของสื่อมวลชนจึงเป็นเสรีภาพที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคม และต้องใช้เสรีภาพโดยไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน การใช้เสรีภาพการเสนอข่าวต้องเป็นการใช้เสรีภาพที่ไม่ล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นที่รัฐธรรมนูญรับรองคุ้มครองด้วยเช่นกัน

4. ปัญหาหนังสือพิมพ์เผยแพร่ภาพและเสนอข่าวส่งผลกระทบต่อสิทธิในรัฐธรรมนูญที่คุ้มครองในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

จากการศึกษาผู้วิจัยพบปัญหาว่าสื่อมวลชนในที่นี้กล่าวถึงหนังสือพิมพ์บ่อยครั้งมีการเสนอข่าว หรือเผยแพร่ภาพการประจานผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา ทำให้มีผลกระทบกับสิทธิที่จะได้รับความเที่ยงธรรมในคดีอาญา

การวิพากษ์วิจารณ์ของสื่อมวลชนในคดีอาญาต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง เพราะกระบวนการยุติธรรมยึดถือหลักความเป็นธรรม การที่หนังสือพิมพ์ วิพากษ์วิจารณ์แสดงความเป็นไปในทางวิจฉัยคดี โน้มน้าวให้สาธารณะชนเชื่อ อาจก่อให้เกิดความเคลือบแคลงและไม่เชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม หากคำสั่งของอัยการหรือคำพิพากษาของศาลเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับหนังสือพิมพ์ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อวิกฤตศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม

ปัญหาในปัจจุบันที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในการละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาโดยการเผยแพร่ภาพในทางประจานผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา การนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนอาจมีการนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นความจริงและข้อมูลที่เป็นเพียงแค่อารมณ์หรือข้อสันนิษฐานเบื้องต้น อาจมีทั้งข้อเท็จจริงบางส่วนอาจนำไปเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้และบางส่วนไม่สามารถรับฟังประกอบการพิจารณาได้ ดังนั้น ปัญหาสิทธิเสรีภาพในการพิมพ์หรือสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนกับความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดีอาญา (Freedom of the press and fair trail) จึงเป็นปัญหาสำคัญ

ประการหนึ่งดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงผลเสียหายที่ได้รับกับประโยชน์ที่ได้จากการนำเสนอข่าวดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า สัดส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ต้องหาและผู้เสียหายรวมถึงสังคมโดยส่วนรวมมีมากกว่าประโยชน์ที่สาธารณชนจะได้รับจากข่าว

ข้อเสนอแนะ

1. ปัญหาการควบคุมการควบคุมหนังสือพิมพ์ในกรณีที่มีการเผยแพร่ภาพของหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวคดีอาญามักจะมีการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญานอกเหนือจากการควบคุมกันเองของหนังสือพิมพ์แล้ว ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่าควรจะมีจัดให้มีองค์กรทำหน้าที่ดูแลปกป้องสิทธิของผู้เสียหายจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนทำหน้าที่ในการติดตามควบคุมสื่อให้ดำเนินการตามจริยธรรมที่กำหนดไว้ กำกับดูแลตรวจสอบ เป็นตัวแทนเจรจาการปกป้องประโยชน์ของสังคม การนำกฎหมายอาญาทั้งในส่วนกฎหมายสาระบัญญัติและวิธีบัญญัติมาใช้บังคับจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องชี้แจงนำหน้ากระหว่างสิทธิประโยชน์ของสาธารณะในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้นกับสิทธิส่วนบุคคลที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย หากเมื่อเทียบกันแล้วประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับรู้ข่าวสารในเรื่องนั้นมีมากกว่า และ ให้สภาการหนังสือพิมพ์พิจารณามาตรการลงโทษและเยียวยาความเสียหายให้เหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการล่วงละเมิดประพฤติดิจจริยธรรมแห่งวิชาชีพเสนอข่าวละเมิดสิทธิผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาให้ชัดเจนมากขึ้นเพราะเป็นการล่วงละเมิดกฎหมายเป็นการล่วงละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญดังนั้นสภาการหนังสือพิมพ์ต้องมีมาตรการเยียวยาความเสียหายให้เหมาะสมกับการความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนและมีสภาพการบังคับที่สาธารณะชนเข้าใจได้ถึงบทลงโทษเมื่อมีการล่วงละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอันถือว่าเป็นสิทธิเสรีภาพที่สำคัญเช่นเดียวกับเสรีภาพการเสนอข่าว และให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับสื่อมวลชนให้เป็นเอกภาพ โดยให้มีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนทุกประเภท ให้อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ ข้อบังคับทางกฎหมายและจริยธรรมของสื่อมวลชนเดียวกัน ให้มีมาตรการในการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าวสารที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนจนทำให้บุคคลได้รับความเสียหาย โดยหนังสือพิมพ์ ควรพิจารณาและทำความเข้าใจต่อกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพของตนรวมทั้งจริยธรรม แห่งวิชาชีพ หนังสือพิมพ์ ในการนำเสนอข่าวต่าง ๆ เพื่อป้องกันความกระทบกระเทือนทางจิตใจต่อผู้เสียหาย ผู้ใกล้ชิด และบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายได้จากการนำเสนอข่าวนั้น และควรจะมีการส่งเสริมทัศนคติและความรับผิดชอบของสื่อมวลชน เพื่อตระหนักถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อทำให้สื่อมวลชนคงความมีสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอ

ข่าวสารสู่สาธารณชนโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมไปพร้อมๆกัน และตระหนักถึงการใช้เสรีภาพมิให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิอย่างอื่นที่กฎหมายคุ้มครอง และนอกจากนั้น ควรที่จะให้มีการกำหนดบทบัญญัติความรับผิดชอบของสื่อมวลชนที่ใช้สิทธิเสรีภาพไปกระทบสิทธิของบุคคลอื่นไว้ด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนเองและเป็นการป้องกันคุ้มครองบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากสื่อมวลชนด้วย เพื่อความมีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและป้องกันสื่อมวลชนและสิทธิของบุคคล

2. พนักงานสอบสวนควรที่จะทบทวน ไม่ควรให้ผู้ต้องหาไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพว่า ผู้ต้องหากระทำผิดอย่างไร เพราะการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพดังกล่าวมิใช่พยานหลักฐานที่จะนำมารับฟังประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหา เพื่อให้เห็นว่าผู้ต้องหากระทำผิด

3. หนังสือพิมพ์ควรจะต้องชั่งน้ำหนักประโยชน์ระหว่างสิทธิส่วนตัว กับประโยชน์สาธารณะในการรับรู้ รวมทั้งหาแนวทางที่เหมาะสมในการเสนอข่าวผู้ถูกกล่าวหา มิให้เป็นในทางประจาน ทำให้เขาเสียชื่อเสียงและได้รับความอับอาย และต้องคำนึงถึงเสรีภาพบุคคลอื่นเช่นกัน เพราะกฎหมายรัฐธรรมนูญบัญญัติคุ้มครองเสรีภาพหนังสือพิมพ์ แต่เสรีภาพของผู้อื่นในการที่จะได้รับการปฏิบัติโดยเกียรติ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ก็มีบัญญัติไว้เช่นเดียวกัน และควรจะมีการส่งเสริมทัศนคติและความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชน เพื่อตระหนักถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อทำให้สื่อมวลชนคงความมีสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารสู่สาธารณชนโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมไปพร้อมๆกัน และตระหนักถึงการใช้เสรีภาพมิให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิอย่างอื่นที่กฎหมายคุ้มครอง

4. ในการบรรยายภาพได้ข่าว หนังสือพิมพ์ ควรจะต้องหลีกเลี่ยงการตั้งฉายาเพื่อประจานหรือประจานผู้กระทำผิด และหลีกเลี่ยงการใส่อารมณ์ความคิดเห็นอันเป็นการชี้หน้าว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิด โดยนำเสนอโดยพอดี แม้หนังสือพิมพ์จะมีเสรีภาพในการเสนอข่าวแต่วิธีการนำเสนอเรื่องราว ต้องอยู่ในความพอดี ไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา การใช้เสรีภาพต้องมีความรับผิดชอบต่อเสนอข่าวในคดีอาญาต้องกระทำด้วยความระมัดระวังเพื่อมิให้มีผลกระทำต่อผู้เสียหาย กล่าวคือ จะต้องมิให้ผู้เสียหายได้รับผลร้ายซ้ำสอง หรือ Double victimization ไม่เป็นการประจานเขาด้วยคำพูดซึ่งการเปิดเผยชื่อ สกุล ญาติ พี่น้องถิ่นที่อยู่ ภูมิหลัง เป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหา ให้สาธารณชนรับรู้และทำให้เกิดมติมหาชนอันเป็นการพิพากษาเขาล่วงหน้า ถึงแม้ศาลยังไม่พิพากษาก็ตาม และส่งผลให้เกิดปัญหาการกลับคืนสู่สังคมภายหลังศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเขาไม่ได้เป็นผู้กระทำผิด หรือแม้ว่าผู้ถูกกล่าวหาจะมี

คำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำผิด แต่ในระหว่างที่ศาลยังไม่ได้พิพากษาเขาก็ยังได้รับการปฏิบัติตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมเพียงพอ และสามารถกลับสู่สังคมได้เมื่อพ้นโทษแล้ว และผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่าในกรณีผู้ถูกกล่าวหาในนี้ ยังมีได้เป็นผู้กระทำผิดไม่ควรเสนอข่าว ในทางที่ประธานผู้ถูกกล่าวหาในทางที่เหมือนจะบอกสังคมว่าเขาได้กระทำผิดต่อการรับรู้ของสาธารณชน ทำให้สาธารณชนอาจเชื่อว่าเขาได้กระทำผิดจริง ทำให้สังคมตั้งข้อรังเกียจ และสังคมพิพากษาว่าเขาได้กระทำผิด ซึ่งร้ายแรงต่อจิตใจของผู้ถูกกล่าวหามากกว่าที่จะรอให้ศาลพิพากษาว่าได้กระทำผิดตามที่ถูกกล่าวหา เพราะสังคมโดยรวมจะเกิดอคติ และต่อต้านไม่ยินดีรับเข้าสู่สังคมอีก ทำให้เขาตกต่ำในความเป็นมนุษย์ เสื่อมเสียชื่อเสียง โดยที่เขายังมีได้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ในกระบวนการยุติธรรมในศาลให้พิพากษาว่าเขาได้กระทำผิดตามที่ได้ถูกกล่าวหาหรือไม่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. บทความ หลักแห่งความเสมอภาคตามกฎหมายฝรั่งเศส. [ออนไลน์]
<http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=137> [28 มีนาคม 2554]

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักกฎหมายว่าด้วยเรื่องสิทธิเสรีภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547.

เกษม ศิริสัมพันธ์. ทฤษฎีสื่อสารมวลชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

กุลพล พลวัน. สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547.

เข็มชัย ชูติวงศ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2538.

คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546.

คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549.

คณิต ณ นคร. ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551.

คณิต ฒ นคร. ภูมิธรรมและบทบาทพนักงานอัยการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551.

คณะกรรมการการสามัญบันที่กเจตนาธรรมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจการประชุม. เจตนาธรรมณ์
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, สำนักกรรมการ3. สำนักเลขาธิการผู้แทนราษฎร.
สิงหาคม, 2550.

คู่มือสำหรับเจ้าพนักงานของรัฐ ยุติการทรมาน แสงหการชดเชยให้แก่ผู้รอดชีวิตจากการทรมาน
พิมพ์โดย Redress Trust แปลจัดพิมพ์ภาษาไทยโดยมูลนิธิธสานวัฒนธรรม,

จิตติ ดิงศภทิพย์. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 2 ตอนที่ 2 และ ตอนที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม. พิมพ์ครั้งที่
ที่ 2: สำนักกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2545.

จักรกฤษ เพิ่มพูล. บทความเรื่อง จรรยาบรรณ จริยธรรมสื่อ [ออนไลน์]. ศูนย์ศึกษากฎหมายและ
นโยบายสื่อมวลชน, 2554.

http://www.thaimedialaw.org/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=8&Itemid=15&lang=en [28 มีนาคม 2554]

จิตติ ดิงศภทิพย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3. กรุงเทพฯ: สำนัก
อบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2545.

อ่าน วุฒติกรรมรักษา. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพของศาสตราจารย์ อ่าน วุฒติกรรม
รักษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกายพริก, 2538.

อ่าน วุฒติกรรมรักษา. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ของศาสตราจารย์อ่าน วุฒติกรรม
รักษา, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประกายพริก, 2538.

ชัญญาภา พันธุ์จินดา. สารนิพนธ์ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กระหว่าง
การสอบสวน ศักยภาพเด็กเป็นผู้ต้องหา, 2553.

ชลภูมิ เย็นทรวง, การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของ
ประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. วารสารคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ปีที่
9 เล่มที่ 25 (2) (มกราคม – เมษายน 2550): 145 – 164

ชนนิกานต์ วิกากุล. สื่อมวลชนกับการรับผิดชอบอันประมาทโดยการประกาศโฆษณา.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

ณรงค์ ใจหาญและคณะ, โครงการศึกษาวิจัย เรื่องสิทธิผู้ต้องหาจำเลย และผู้ต้องขังในคดีอาญา.

รายงานวิจัย เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2549 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ณรงค์ ใจหาญ. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน, 2545.

ณรงค์ ใจหาญ. การนำผู้ต้องหามาแถลงข่าว: สิทธิในการรับรู้ข่าวสารกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องหา
เยี่ยงผู้กระทำผิด [ออนไลน์]. สยามรัฐ, 2554.

<http://www.siamrath.co.th/?q=node/48693> [28 มีนาคม 2554]

The Federalist Papers หมายเลข ๘๔ ภาคภาษาไทย ใน สมบัติ จันทรวงศ์ (บรรณาธิการแปล).

เดอะเฟดอรัลลิสต์เปเปอร์ : เอกสารความคิดทางการเมืองอเมริกัน. กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิดและโทษ. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2545

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. บุคคลสาธารณะ [ออนไลน์]. มติชนออนไลน์

http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1239172187&gripid=01&catid=01 [28 มีนาคม 2554]

ธีรารักษ์ พิทธิสุวรรณ. เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อมวลชน หน่วยที่ 1-8.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชานิเทศศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549.

นพวรรณ บุญมั่น. คดีหมิ่นประมาทกับปัญหาในกระบวนการทำข่าวของหนังสือพิมพ์. วิทยานิพนธ์

ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวารสารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

นवलน้อย ตีรรัตน์และธานี ชัยวัฒน์. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องโครงสร้างตลาดและหนังสือการ

กำกับดูแลหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547.

นรินทร์ นำเจริญ. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการรายงานข่าว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

นรินทร์ นำเจริญ. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการรายงานข่าว. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

บรรเจิด สิงคนติ. หลักการพื้นฐานของสิทธิและเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ใน
สาธารณกรมแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำของคुरुสภา,
2543.

บุญศรี มีวงษ์อุโฆษ. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

บรรเจิด สิงคนติ. หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2542

บรรเจิด สิงคนติ และคณะ. “รายงานการศึกษาวิจัยกลไกตามมาตรา 41 ของรัฐธรรมนูญ แห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เสนอต่อ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่ง
ประเทศไทย”, 2540

บุญเลิศ ศาษุทธเดช. บทความ เรื่อง เสรีภาพสื่อ-เสรีภาพประชาชน อุปสรรคที่ขัดต่อเจตนารมณ์,
[ออนไลน์]. สถาบันพระปกเกล้า
http://www.kpi.ac.th/kpith/index.php?option=com_content&task=view&id=65&Itemid=76 [28 มีนาคม 2554]

ประพิมพ์พร เก่งกรีฑาพล. “ขอบเขตการเสนอข่าวอาชญากรรมกับการละเมิดสิทธิส่วนตัวของผู้ตก
เป็นข่าวในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์”. สารนิพนธ์วารสารศาสตร์และสื่อมวลชน มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2546.

ประพิมพ์ เก่งกรีฑาพล. ขอบเขตการนำเสนอข่าวอาชญากรรมกับการละเมิดสิทธิส่วนตัวของผู้ตก
เป็นข่าวในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์. สารนิพนธ์วารสารศาสตร์บัณฑิต คณะวารสารศาสตร์
และสื่อมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

ปุ่นณรัตน์ พิงคานนท์. การสื่อข่าวและการเขียนข่าวหนังสือพิมพ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

พรพิมล ธรรมพิทักษ์พงษ์. เสรีภาพของสื่อหนังสือพิมพ์ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน : รวม
บทความทางวิชาการชุดที่ 5 ศาลรัฐธรรมนูญกับหลักประกันการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตาม
รัฐธรรมนูญของประชาชน ในโอกาสครบรอบศาลรัฐธรรมนูญครบรอบ 8 ปี. กรุงเทพฯ:
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2549.

พีรพันธุ์ พาลุสุข และคณะ. งานสื่อสารมวลชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2545.

พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่นส์
, 2546.

เฟรด เอส ซีเบอร์ท์ เธอดอร์ พีเตอส์สัน และวิลเบอร์ แชรรม. ทฤษฎีสื่อสารมวลชน แปลโดย เกษม ศิ
ริสัมพันธ์. พระนคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2513.

พีรพันธุ์ พาลุสุขและจันทลักษณ์ โชติรัตนดิถ. รวมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และบทความที่
เกี่ยวข้องกับงานสื่อมวลชน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2545.

พิศิษฐ์ ชวาลาวัช. กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
บ้านหนังสือรัตนโกสินทร์, 2551.

พิศิษฐ์ ชวาลาวัช. กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
โกสินทร์, 2537.

โกคิน พลกุล, หลักกฎหมายมหาชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2539.

มานิตย์ วงศ์เสรี. หลักการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน
ตามมาตรา ๑๙วรรคสอง ของกฎหมายพื้นฐานหรือรัฐธรรมนูญในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐ
เยอรมัน (Garantie des Wesensgehalts) [ออนไลน์]. สำนักงานศาลปกครอง, 2554.

http://www.admincourt.go.th/00_web/09_academic/document/03_technical_papers/190352_01.pdf [28 มีนาคม 2554]

มานิตย์ จุมปา. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2550. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

มานิตย์ จุมปา. เสรีภาพแสดงความคิดเห็น ละเมิดอำนาจศาล ดูหมิ่น [ออนไลน์]. คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.
http://www.law.chula.ac.th/index.php?option=com_content&view=article&id=136%3Aarticle003&catid=80%3Alaw005&lang=th [28 มีนาคม 2554]

มานิจ สุขสมจิต. “การปฏิบัติการณ์สื่อมวลชน”. 11-13 ธันวาคม 2551. โรงแรมโซ่เลย์ พัทยา. เอกสารคำกล่าวเปิดการสัมมนาผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์, (เอกสารโรเนียว).

มานิช จรมาศ. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 และ 2 ว่าด้วยบททั่วไป และวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น เล่ม 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บรรณาคม, 2519.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2550. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ: เกล็ดไทย, 2538.

วิษณุ เครืองาม. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2530..

วรวิทย์ ฤทธิพิศ. สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบตามกฎหมาย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538.

วิชา มหาคุณ. ประเด็นร่วมสมัยเกี่ยวกับจริยธรรมและกฎหมาย [ออนไลน์].
http://www.led.go.th/train_law/2/030350a2.pdf [28 มีนาคม 2554]

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2540. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538.

วนิดา แสงสารพันธ์. หลักกฎหมายสื่อมวลชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548.

วรวิทย์ ฤทธิพิศ. “สื่อมวลชนกับกฎหมายว่าด้วยสิทธิส่วนตัว” ตุลพาห ปีที่ 39. ฉบับที่ 4. กรกฎาคม - สิงหาคม, 2535.

วิสาร พันธนะ. เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายและจริยธรรมสื่อมวลชน. พิมพ์ครั้งที่ 4.

นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยราช, 2532.

วรวิทย์ ฤทธิพิศ. ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน. คุณภาพ, เล่ม 1 ปีที่ 41. มกราคม -

กุมภาพันธ์ 2537.

วิษณุ เครืองาม, “เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น” วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 4 (2524) :

570.

วรวิทย์ ฤทธิพิศ. สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน,

2548.

วนิดา แสงสารพันธ์. หลักกฎหมายสื่อมวลชน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน , 2548.

วิภา อตมพันธ์. สื่อมวลชนในญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ : ทีพีบีเอ็นจำกัด, 2541.

วรวิทย์ ฤทธิพิศ. สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538.

ศาลรัฐธรรมนูญกับการพัฒนาในระบบนิติรัฐ. สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญตามความเป็นจริง

ในทางปฏิบัติ, อูระ หวังอ้อมกลาง, 2547.

ศารทูล สันติवासะ. การใช้สิทธิและข้อจำกัดการใช้สิทธิ(ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่

ที่ 2 มานิตย์ จุมปา บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์, 2544.

ศินีนาถ เกียรติกังวาฬไกล. ความรับผิดชอบละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

ศิริรัฐประภากรณ์ รัตนพานิช. กฎหมายอาญาเกี่ยวกับสื่อมวลชนในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต.

วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2551.

สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพ

และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. นนทบุรี : .สถาบันพระปกเกล้า, 2543.

สมยศ เชื้อไทย. ทฤษฎีกฎหมายนิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552.

สุธรรมมา วรกานนท์, สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่จะไม่ถูกกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมในลักษณะประจําาน, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

สมบัติ จันทร์วงศ์. มหาชนรัฐและประชาธิปไตย : ความคิดทางการเมืองอเมริกัน ค.ศ.1776 -1800.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

เสถียร เขยประสิทธิ์. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองในสหรัฐอเมริกา.กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

เสถียร เขยประดับ. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองในสหรัฐอเมริกา.
กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

สุมาลี วงษ์วิฑิต. กฎหมายว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลามมิควรได้. พิมพ์ครั้งที่ 4
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2546.

สราวุธ เบญจกุล. การละเมิดอำนาจศาล [ออนไลน์].
<http://www.oknation.net/blog/print.php?id=296849> [28 มีนาคม 2554]

สง่า ลีนะสมิต. กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2515.

สุภา ศิริमानนท์. จริยธรรมของหนังสือพิมพ์. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2529.

หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.

อุดม รัฐอมฤตและคณะ. การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือการใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคล
ตาม มาตรา 28 . กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดนานาสิ่งพิมพ์, 2544.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. สื่อสารมวลชนเบื้องต้น: สื่อสารมวลชน วัฒนธรรม และสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

อนุพจน์ พนาพรศิริกุล. เสรีภาพหนังสือพิมพ์และข้อจำกัดภายใต้ระบบกฎหมายไทย. วิทยานิพนธ์
หลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. สื่อสารมวลชนเบื้องต้น:สื่อสารมวลชน วัฒนธรรม และสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

อภิชาติ ศักดิ์เศรษฐ์. วิทยานิพนธ์ยอดเยี่ยม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2544.

ภาษาอังกฤษ

Charles B. Goldfarb. "FCC Media Ownership Rule: Issues for Congress". Congressional Research Service: The Library of congress.
<http://fpc.state.gov/documents/organization/>.

David L. Hudson JR. "Balancing Act: Public Employees and Free Speech". The First Amendment Center Publication. Vol.3 December, 2002.

Duering, Grundgesetz-Kommentar, Art.1, Abs.1 Rdnr.17.

Everette E.Dennis and John C.Merrill.Media Debates. Canada: Wadworth Thomson Learning, 2002.

Jonathan D. Levy. "Australian and US Approaches to Media Ownership Regulation"
Telecommunication Policy Research Conference, 2004.

Joseph Pulitzer. "The College of Journalism" North American Review 178 (May 1904)

K.Kubler, Über Wesen und Begriff der Grundrechte. Dis.Tubingen 1965,S90.

Maunz – Zippelius,Deutsches Staatsrecht ,28.Aufl.,S.180.

R. Hutchins. University of Chicago Press, 1947

Terrence S. Welch. "A Primer on Texas Public Employment Law". 56 Baylor Law Review 981, Fall 2004[Internet]. www.International.westlaw.com [28 March 2011]

Ulrich Darpen. Freedom of Expression as A Basic Right : Agerman View. Vol.37. The American Journal of Comperative Law. Rev 400

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวภาวิณี อินตะแปง เกิดเมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2517 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2544 หลังจบการศึกษาแล้ว ได้เข้าศึกษาต่อในระดับนิติศาสตรมหาบัณฑิต ที่คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2550 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2554

ศูนย์วิทยพัทพยาบาล
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550: ศึกษาเฉพาะกรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายใน
หนังสือพิมพ์¹

ภาวิณี อินตะแปง²

รหัสบัณฑิต 508 60180 34

บทนำ

ในการใช้เสรีภาพการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์เป็นการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ 2550 รับรองใน
มาตรา 45 อันเป็นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การเขียน การพิมพ์ ของหนังสือพิมพ์ แต่การใช้เสรีภาพ
ดังกล่าวมิได้หมายความว่าไม่มีขอบเขตอันอาจจะกระทบต่อเสรีภาพอย่างอื่นที่รัฐธรรมนูญคุ้มครอง และ
ขอบเขตการใช้เสรีภาพต้องไม่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพอย่างอื่นที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองเช่นกัน โดยจะต้องมี
การชั่งประโยชน์สาธารณะในการที่จะรับรู้กับเสรีภาพของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวสารกับสิทธิอย่างอื่น
เช่นกัน ต้องชั่งระหว่างประโยชน์สาธารณะที่จะรับรู้กับสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวกับ
สิทธิอย่างอื่นที่รัฐธรรมนูญก็บัญญัติรับรองไว้ไม่ให้การใช้เสรีภาพอย่างหนึ่งโดยล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพอีก
อย่างหนึ่งได้รับความเสียหายได้ การใช้เสรีภาพในการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าว
เผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาที่รัฐธรรมนูญก็บัญญัติคุ้มครองไว้ในขณะเดียวกัน ทำให้
เกิดปัญหาต้องศึกษาว่าการใช้เสรีภาพหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหาย
ในคดีอาญาควรที่จะมีขอบเขตอย่างไรและการใช้เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในกรณีดังกล่าวต้องคำนึงและให้
สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญหรือไม่ เพื่อมิให้เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหาย
ในคดีอาญา

¹ เรียบเรียงมาจากวิทยานิพนธ์เรื่อง “ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา
ภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2552: ศึกษาเฉพาะกรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาและ
ผู้เสียหายในหนังสือพิมพ์ ” หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้ผ่านการ
พิจารณาจากคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ดังมีรายนามต่อไปนี้ ศาสตราจารย์พิเศษ ธงทอง จันทรางศุ ประธาน
กรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร. เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ สุรสิทธิ์ โกศลนาวิน
และ อาจารย์ บุญเลิศ ศชายุทธเดช กรรมการ

² นิสิตในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในการศึกษาเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาภายใต้ บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2550: ศึกษาเฉพาะกรณีการเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหา และผู้เสียหายในหนังสือพิมพ์ แม้ว่าสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายจะได้รับความคุ้มครอง ตามรัฐธรรมนูญอย่างมากมาแต่ในทางปฏิบัติแล้วกลับพบว่า มีการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพผู้ถูก กล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาจากการเสนอข่าวเผยแพร่ภาพให้พบเห็นอยู่ในปัจจุบันเช่นกัน แม้ว่า กฎหมายจะบัญญัติคุ้มครองแต่ในทางปฏิบัติกับไม่สอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญในเรื่อง ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิทางกระบวนการยุติธรรมของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา จึงทำให้ไม่ สามารถบังคับใช้รัฐธรรมนูญได้ตามเจตนารมณ์ที่รับรองคุ้มครอง

นอกจากนี้ จากการศึกษาในทางปฏิบัติพบว่า ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาและ ผู้เสียหายในคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เริ่มตั้งแต่การจับกุมของตำรวจที่พบว่ามักมีการให้ ข่าวแก่สื่อมวลชนเพื่อมาทำข่าว ถ่ายภาพ ในการแถลงการจับกุมและการทำแผนประกอบคำรับสารภาพ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพ ผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาอันจะได้รับการ ดำเนินคดีอาญาอย่างเที่ยงธรรมและมีผลกระทบต่อสิทธิส่วนตัว ครอบครัว และหน้าที่การงานของ ผู้ถูก กล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งตามมาตรา ไทย มาตรา 39 วรรคสอง และวรรคสาม ว่า ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใด ได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” อันเป็นหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยบริสุทธิ์

จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทั้งในทางทฤษฎีและปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้พบ หลักเกณฑ์ประเด็นปัญหาลำคัญหลายประการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1 .การเสนอข่าวและการเผยแพร่ภาพของหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวคดีอาญามักจะมีการ ล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา และการควบคุมหนังสือพิมพ์ในกรณีที่มี การเผยแพร่ภาพของหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวคดีอาญามักจะมีการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพผู้เสียหาย และผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา

ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ย่อม ได้รับการคุ้มครองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 39 วรรคสอง และวรรคสาม ว่า

“ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ในกรณีที่ หนังสือพิมพ์เสนอข่าวในคดีอาญาเป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหา ถือเป็นการโฆษณาเรื่องส่วนบุคคล เพราะ การประจานผู้ถูกกล่าวหาทำให้เขาได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงและสิทธิส่วนตัว สิทธิในครอบครัว การ

เสนอข่าวดังกล่าวจึงต้องทบทวนว่ากระทำได้โดยมีขอบเขตเพียงใด โดยมีให้กระทบต่อสิทธิในคดีอาญาตาม รัฐธรรมนูญมาตรา 39 ซึ่งในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และ กฎหมายอาญาว่าด้วยเรื่องการหมิ่นประมาท และกระทบต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในอันที่ จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมและการคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชนสิทธิมนุษยชน ตามกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อบทที่ 14 (2)

ซึ่งในปัจจุบันพบว่ายังมีปัญหาการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์อันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิในคดีอาญา ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 39 ซึ่งในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด หาก พิจารณาว่าการนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน เป็นการปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำ ความผิดหรือไม่ ความเห็นส่วนใหญ่ของนักนิติศาสตร์เห็นว่า การนำมาแถลงข่าวนั้นเป็นการทำให้ผู้ต้องหา เป็นที่รับรู้ของสังคมว่าได้กระทำความผิด และการนำมาแถลงพร้อมกันของกลาง ย่อมเป็นที่เห็นได้ชัดว่า กระทำความผิดจริง ดังนั้นความรู้สึกของประชาชนที่รับรู้หรือรับทราบย่อมต้องเข้าใจและมีความเชื่อว่าเป็น ผู้กระทำความผิดจริง (และมีน้อยคนนักที่จะมีข้อสงสัยว่าเป็นการสร้างหลักฐานเท็จ และนำมาแถลงเพื่อทำ ให้เห็นว่าเป็นความจริง ที่เรียกกันในภาษาชาวบ้านว่า “จัดฉาก”) การนำมาแถลงข่าวจึงเป็นปฏิบัติต่อบุคคล นั้นเสมือนผู้กระทำความผิด ดังที่มาตรา 39 วรรคสามกำหนดห้ามไว้

หรือถ้าจะมองในด้านสิทธิมนุษยชน ตามกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อบทที่ 14 (2) ที่ให้หลักประกันว่าบุคคลทุกคน ที่ต้องหาวินัยได้กระทำความผิดอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตาม กฎหมายว่าได้กระทำความผิด ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 39 วรรคสองของรัฐธรรมนูญที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยิ่งเป็นการย้ำว่า การนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนมีผลต่อหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ของผู้ นั้นจนกว่าจะมีการพิสูจน์ตามกฎหมายว่าได้กระทำความผิดแล้ว ซึ่งเป็นหลักที่ประเทศไทยรับผูกพันตาม พันธกรณี ที่จะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องทั้งในการกำหนดไว้ในกฎหมายและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่ เกี่ยวข้อง

ปัญหาที่พบในปัจจุบันแม้ว่าเสรีภาพการเสนอข่าวจะมีความสำคัญเพราะ การปกครองปกครองใน ระบอบประชาธิปไตยมีหลักสำคัญประการหนึ่ง คือประชาธิปไตยเกิดจากเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความ คิดเห็นของประชาชน อันเป็นองค์ประกอบสำคัญในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สื่อมวลชนจึงมี บทบาทสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยแสวงหาข่าวสาร และเสนอข้อมูลข่าวสาร เสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสวงหาข่าวสารจึงมีความผูกพันใกล้ชิดกับเสรีภาพของประชาชนในการรับ ข่าวสารหรือการแสดงซึ่งความคิดเห็น ด้วยเหตุนี้ประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงได้รับรอง

เสรีภาพของประชาชนในการพูด การเขียน การพิมพ์ การแสดงความคิดเห็น และการเผยแพร่ความคิดเห็นไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่ไม่ได้หมายความว่าหนังสือพิมพ์จะสามารถใช้เสรีภาพในการเสนอข่าวว่าล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาได้ ปัญหาการปฏิบัติ และการบังคับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ในอันที่จะต้องเคารพสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาในรัฐธรรมนูญ และล่วงละเมิดกฎหมายอาญาในการหมิ่นประมาท โฆษณา เผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา และเป็นการขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน แม้ว่ารัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอาญาและการคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชนสิทธิมนุษยชน ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อบทที่ 14 (2) มีการบัญญัติคุ้มครองไว้ แต่การปฏิบัติกลับไม่สอดคล้องเป็นไปตามเจตนารมณ์กฎหมายดังกล่าว ยังคงมีการล่วงละเมิดอย่างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นข้อความหรือรูปภาพล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา มีการเสนอภาพข่าวการแถลงข่าวการจับกุม การชี้ตัวผู้ต้องหา หรือการทำแผนประกอบคำรับสารภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อสาธารณะ ซึ่งปัญหาดังกล่าวไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ในอันที่จะต้องเคารพสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาในรัฐธรรมนูญ และล่วงละเมิดกฎหมายอาญาในการหมิ่นประมาท โฆษณา เผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา และเป็นการขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน

ปัญหาประการต่อมาคือเมื่อหนังสือพิมพ์เสนอข่าวและการเผยแพร่ภาพของหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวคดีอาญามักจะมีการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา น้อยครั้งที่เราจะพบว่าผู้ได้รับความเสียหายลุกขึ้นมาฟ้องร้องหนังสือพิมพ์เพื่อให้เยียวยาความเสียหายที่ได้กระทำล่วงละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพ เพราะการมีเรื่องกับสื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ผู้เสียหายยอมอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบเพราะนอกจากจะต้องต่อสู้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้วต้องต่อสู้กับสื่อมวลชนอีก น้อยรายที่จะต่อสู้เพื่อให้มีการเยียวยาความเสียหาย ประกอบกับบรรณาธิการนิสยคนไทยไม่ชอบมีเรื่องและชอบการประนีประนอมยอมความ จึงทำให้หนังสือพิมพ์ขาดการตระหนักว่าจะต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา

ปัญหาประการต่อมาผู้วิจัยพบว่า การควบคุมตนเองในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ โดยสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ มีการเยียวยาความเสียหายและมีบทลงโทษในกรณีที่หนังสือพิมพ์เสนอข่าวและเผยแพร่ภาพผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาได้อย่างสมเหตุสมผลหรือไม่ และเหมาะสมกับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างไร สภาการหนังสือพิมพ์จัดตั้งโดยรัฐธรรมนูญรับรองสภาการหนังสือพิมพ์ฯ เป็นองค์กรควบคุมตนเองให้ผู้ประกอบวิชาชีพหรือลูกจ้างกิจการสื่อมวลชนต่าง ๆ มีสิทธิจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องสิทธิ เสรีภาพ และความเป็นธรรม รวมทั้งมีกลไกควบคุมตนเองขององค์กร

วิชาชีพ เป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิในการจัดตั้งองค์กร เช่น การที่คนในวงการสื่อร่วมกันตั้งสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติขึ้นมา และไม่ประสงค์ให้มีการออกกฎหมายมาจัดตั้ง ดังนั้นหนังสือพิมพ์จึงอยู่ภายใต้การดูแลควบคุมโดยสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติโดยอาศัย หลักการควบคุมตนเองของสภาการหนังสือพิมพ์ฯ กำหนดไว้ในหมวดความรับผิดชอบทางจริยธรรม เมื่อคณะกรรมการมีคำวินิจฉัยว่าสมาชิกหรือผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ในสังกัดสมาชิกละเมิดหรือประพฤติผิดจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ก็จะแจ้งให้หนังสือพิมพ์ฉบับที่ถูกร้องเรียนลงตีพิมพ์คำวินิจฉัยดังกล่าวภายใน 7 วัน และอาจแจ้งให้หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นตีพิมพ์ข้อความคำขอโทษผู้เสียหาย ส่วนกรณีมีผู้ถูกร้องว่าประพฤติผิดจริยธรรมสภาการหนังสือพิมพ์ฯ จะแจ้งไปยังต้นสังกัดเพื่อดำเนินการลงโทษแล้วแจ้งผลให้สภาการหนังสือพิมพ์ฯ ทราบโดยเร็ว ในการนี้สภาอาจเผยแพร่คำวินิจฉัยต่อสาธารณะได้ คณะกรรมการยกร่างธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติจะยกร่างข้อบังคับต่างๆ เพื่อให้มีการเลือกกรรมการสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติขึ้นเป็นคณะแรกภายในระยะเวลา 120 วัน หลังจากนั้นสภาการหนังสือพิมพ์ฯ จะดำเนินการเพื่อให้มีการควบคุมตนเองในหมู่ผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ต่อไป ผู้วิจัยพบว่าปัญหาการเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงในการเผยแพร่ภาพผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายยังขาดความเหมาะสม เพราะหากมีการล่วงละเมิดสิทธิผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา การเยียวยาที่กลับคืนเพียงหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นตีพิมพ์ข้อความคำขอโทษผู้เสียหาย ผู้ถูกกล่าวหา ในคดีอาญาจะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุและมาตรการลงโทษไม่เหมาะสมกับความเสี่ยง เมื่อผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาถูกเผยแพร่ภาพและเกิดมิติมหาชนไปแล้วว่าเขาเป็นผู้กระทำความผิดต่างๆที่ศาลยังไม่ได้พิพากษาถึงที่สุด การที่สภาการหนังสือพิมพ์เยียวยาจะแจ้งให้หนังสือพิมพ์ฉบับที่ถูกร้องเรียนลงตีพิมพ์คำวินิจฉัยดังกล่าวภายใน 7 วัน และอาจแจ้งให้หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นตีพิมพ์ข้อความคำขอโทษผู้เสียหาย ส่วนกรณีมีผู้ถูกร้องว่าประพฤติผิดจริยธรรมสภาการหนังสือพิมพ์ฯ จะแจ้งไปยังต้นสังกัดเพื่อดำเนินการลงโทษแล้วแจ้งผลให้สภาการหนังสือพิมพ์ฯ ทราบโดยเร็ว ในการนี้สภาอาจเผยแพร่คำวินิจฉัยต่อสาธารณะ เป็นการเพียงพอกับความเสียหายหรือไม่ ปัญหาดังกล่าวยังขาดความชัดเจนในสภาพบังคับ ความเหมาะสมในการเยียวยาความเสียหาย ในมาตรการลงโทษ ว่ามีความสอดคล้องเหมาะสมแค่ไหนในการที่เสนอข่าวล่วงละเมิดสิทธิผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาทั้งในการเผยแพร่ภาพและข้อความเนื้อหาที่นำเสนอสู่การรับรู้สาธารณะ

2. การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาจำเลยในคดีอาญาในการให้ข่าว โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐแก่หนังสือพิมพ์ โดยจัดให้มีการเสนอข่าว หรือรูปภาพในหน้าหนังสือพิมพ์ต่อการรับรู้สาธารณะ

มักจะพบปัญหาว่า การให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อหนังสือพิมพ์ ในกรณีการให้ข่าวเกี่ยวกับคดีอาญามักมีผลกระทบต่อผู้เสียหายหรือจำเลย แม้จะเป็นการตอบสนองต่อสิทธิจะรู้ของสาธารณะชน แต่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เช่น การนำตัวผู้ต้องหาไปทำแผนประทุษกรรมประกอบ

คำรับสารภาพ ทางสื่อมวลชนมีการเผยแพร่ภาพ หรือมีการนำตัวผู้ต้องหาเอาป้ายชื่อแผ่นโตแขวนคอ หรือใส่ตรวนโซ่ เมื่อมีการเผยแพร่ให้ข่าวต่อสื่อมวลชนเช่นนี้ ปัญหาก็คือว่า สื่อมวลชนได้กระทำหน้าที่ตามสิทธิหน้าที่ที่จะรู้เพื่อตอบสนองสิทธิสาธารณะ แต่การใช้สิทธิดังกล่าวมิใช่เป็นสิทธิที่สามารถมีอภิสิทธิ ทำลายสิทธิเสรีภาพอย่างอื่น ที่กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับเดียวกันบัญญัติคุ้มครองได้ และตระหนักว่าสิทธิดังกล่าวมิใช่สิทธิที่ไม่มีขอบเขต ต้องเคารพต่อสิทธิอย่างอื่นด้วยที่กฎหมายรัฐธรรมนูญคุ้มครอง เพราะผู้ต้องหาหรือจำเลย ก็ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมและไม่ถูกประจาน จนลดค่าของความเป็นมนุษย์ แม้เขาจะเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ตาม และเขาจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมในการพิจารณาโดยความเป็นอิสระของผู้พิพากษา และผลกระทบต่อสิทธิและสถานะผู้ถูกกล่าวหาโดยรวมไปด้วย

สำหรับระเบียบปฏิบัติของเจ้าพนักงาน กล่าวถึงกับการห้ามนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนนั้น พบว่าในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มีหนังสือเวียนหลายฉบับ ตั้งแต่ปี 2539 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน ให้พนักงานสอบสวนคำนึงถึงเรื่องนี้และห้ามมิให้นำมาเสนอข่าวโดยอ้างหลักการของรัฐธรรมนูญว่าเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเยี่ยงผู้กระทำความผิด จึงถือได้ว่าทั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายหรือแนวปฏิบัติของเจ้าพนักงาน ได้มีมาตรการในการควบคุมการนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนไว้แล้ว เพียงแต่ในการปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักการนี้ แต่พบว่าไม่ได้รับการสนองตอบจากผู้ปฏิบัติงานเท่าที่ควร ทั้งนี้ คงเป็นเพราะ ความรู้สึกของเจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการให้สังคมรับรู้ข้อมูลของการปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดในสังคมไทย เพื่อจะติดตามผลการปฏิบัติงาน และการเยียวยาให้แก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายว่าเจ้าหน้าที่ที่ได้นิ่งนอนใจในการดำเนินคดีให้แล้วอย่างมีประสิทธิภาพ จนละเลยไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ได้รับการปฏิบัติเยี่ยงผู้กระทำความผิดก่อนจะมีคำพิพากษาว่าผู้นั้นกระทำความผิด ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาทั้งในรัฐธรรมนูญและกติการะหว่างประเทศ ปัญหาที่เกิดขึ้นยังพบว่ามีปรากฏอยู่แม้ว่ารัฐธรรมนูญมาตรา 39 วรรคสอง และวรรคสาม ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าการล่วงละเมิด โดยการแถลงข่าวประกอบการจับกุม นำตัวจำเลยมานั่งแถลงข่าวและให้ข่าวกับสื่อมวลชน ทำให้มีภาพข่าวและเนื้อหาข่าวปรากฏออกมาสู่สายตาสาธารณะชน อันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาในอันที่จะควรได้รับความคุ้มครองจากหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ของผู้นั้นจนกว่าจะมีการพิสูจน์ตามกฎหมายว่าได้กระทำความผิดแล้ว

ปัญหาที่ผู้วิจัยพบอีกประการหนึ่งในการศึกษาคือปัญหาการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมายต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาว่าห้ามมิให้มีการล่วงละเมิดสิทธิดังกล่าว แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สอดคล้องกับกฎหมายที่บัญญัติจึงทำ

ให้เรายังคงพบเห็นภาพข่าวการนำตัวผู้ต้องหาในคดีอาญามาเสนอต่อสื่อมวลชน มีการให้ข่าว ถ่ายภาพ ภาพข่าวลักษณะดังกล่าวยังเกิดขึ้นบ่อยครั้งไม่ว่าจะเป็นภาพผู้ต้องหาที่ถูกใส่กุญแจมือถูกตำรวจเดินไปในสถานที่ต่างๆ การเผยแพร่รายละเอียดของข่าวเป็นเหตุให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีและเป็นการซ้ำเติมผู้เสียหาย ภาพอาชญากรรมที่น่าหวาดเสียว

3. ปัญหาความสมดุลระหว่างสิทธิที่จะรู้ (Right to know) ประโยชน์สาธารณะ (Public interest) และสิทธิของผู้ต้องหาที่จะต้องได้รับการพิจารณาคดีอย่างเที่ยงธรรม (Fair trial) สิทธิส่วนตัว (Right to Privacy)

การใช้เสรีภาพการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ที่เกินสัดส่วนและบ่อยครั้งมีการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา การใช้เสรีภาพการเสนอข่าวจะต้องคำนึงถึงสัดส่วนแห่งสิทธิ และขอบเขตการใช้สิทธิมิให้เกินขอบเขตและมีความรับผิดชอบมีกระบวนการทำงานให้อยู่ในกรอบของกฎหมายและจริยธรรมจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพที่เหมาะสม เสรีภาพสื่อมวลชนก็เช่นเดียวกันกับเสรีภาพของประชาชนที่ต้องใช้อย่างมีขอบเขต ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อม...ใช้สิทธิเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน” โดยมาตรา 34 ซึ่งคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัว ยังได้บัญญัติห้ามไว้อีกว่า “การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ” และมาตรา 41 ที่คุ้มครองเสรีภาพในการเสนอข่าวและความคิดเห็นของนักข่าวและกองบรรณาธิการจากเจ้าของกิจการขอขอบเขตการใช้เสรีภาพไว้อย่างชัดเจนว่า “ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ” เสรีภาพของสื่อมวลชนจึงเป็นเสรีภาพที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคม และต้องใช้เสรีภาพโดยไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน การใช้เสรีภาพการเสนอข่าวต้องเป็นการใช้เสรีภาพที่ไม่ล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพอย่างอื่นที่รัฐธรรมนูญรับรองคุ้มครองด้วยเช่นกัน

4. ปัญหาหนังสือพิมพ์เผยแพร่ภาพและเสนอข่าวส่งผลกระทบต่อสิทธิในรัฐธรรมนูญที่คุ้มครองในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

จากการศึกษาผู้วิจัยพบปัญหาว่าสื่อมวลชนในที่นี้กล่าวถึงหนังสือพิมพ์บ่อยครั้งมีการเสนอข่าว หรือเผยแพร่ภาพการประจานผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา ทำให้มีผลกระทบต่อสิทธิที่จะได้รับความเที่ยงธรรมในคดีอาญา

การวิพากษ์วิจารณ์ของสื่อมวลชนในคดีอาญาต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง เพราะกระบวนการยุติธรรมยึดถือหลักความเป็นธรรม การที่หนังสือพิมพ์ วิพากษ์วิจารณ์แสดงความเป็นไปในทางวินิจฉัยคดี

โน้มน้าวให้สาธารณะชนเชื่อ อาจก่อให้เกิดความเคลือบแคลงและไม่เชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม หากคำสั่งของอัยการหรือคำพิพากษาของศาลเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับหนังสือพิมพ์ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อวิกฤตศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม

ปัญหาในปัจจุบันที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในการละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาโดยการเผยแพร่ภาพในทางประจานผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญา การนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนอาจมีการนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นความจริงและข้อมูลที่เป็นเพียงแต่ความคิดเห็นหรือข้อสันนิษฐานเบื้องต้น อาจมีทั้งข้อเท็จจริงบางส่วนอาจนำไปเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้และบางส่วนไม่สามารถรับฟังประกอบการพิจารณาได้ ดังนั้น ปัญหาสิทธิเสรีภาพในการพิมพ์หรือสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนกับความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดีอาญา (Freedom of the press and fair trial) จึงเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงผลเสียหายที่ได้รับกับประโยชน์ที่ได้จากการนำเสนอข่าวดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า สัดส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ต้องหาและผู้เสียหายรวมถึงสังคมโดยรวมมีมากกว่าประโยชน์ที่สาธารณะชนจะได้รับจากข่าว

ข้อเสนอแนะ

1. ปัญหาการควบคุมการควบคุมหนังสือพิมพ์ในกรณีที่มีการเผยแพร่ภาพของหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวคดีอาญามักจะมีการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญานอกจากการควบคุมกันเองของหนังสือพิมพ์แล้ว ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่าควรจะมีจัดให้มีองค์กรทำหน้าที่ดูแลปกป้องสิทธิของผู้เสียหายจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนทำหน้าที่ในการติดตามควบคุมสื่อให้ดำเนินการตามจริยธรรมที่กำหนดไว้ กำกับดูแล ตรวจสอบ เป็นตัวแทนเจรจาการปกป้องประโยชน์ของสังคม การนำกฎหมายอาญาทั้งในส่วนของกฎหมายสารบัญญัติและวิธีบัญญัติมาใช้บังคับจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิประโยชน์ของสาธารณะในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้นกับสิทธิส่วนบุคคลที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย หากเมื่อเทียบกันแล้วประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับรู้ข่าวสารในเรื่องนั้นมีมากกว่า และ ให้สภากาหนังสือพิมพ์พิจารณามาตรการลงโทษและเยียวยาความเสียหายให้เหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการล่วงละเมิดประพฤติดิจจริยธรรมแห่งวิชาชีพเสนอข่าวละเมิดสิทธิผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายในคดีอาญาให้ชัดเจนมากขึ้นเพราะเป็นการล่วงละเมิดกฎหมายเป็นการล่วงละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญดังนั้นสภากาหนังสือพิมพ์ต้องมีมาตรการเยียวยาความเสียหายให้เหมาะสมกับการความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนและมีสภาพการบังคับที่สาธารณะชนเข้าใจได้ถึงบทลงโทษเมื่อมีการล่วงละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอันถือว่าเป็นสิทธิเสรีภาพที่สำคัญเช่นเดียวกันกับเสรีภาพการเสนอข่าว

และให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับสื่อมวลชนให้เป็นเอกภาพ โดยให้มีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนทุกประเภท ให้อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ ขอบบังคับทางกฎหมายและจริยธรรมของสื่อมวลชนเดียวกัน ให้มีมาตรการในการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าวสารที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนจนทำให้บุคคลได้รับความเสียหาย โดยหนังสือพิมพ์ ควรพิจารณาและทำความเข้าใจต่อกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง กับวิชาชีพของตน รวมทั้งจริยธรรม แห่งวิชาชีพ หนังสือพิมพ์ ในการนำเสนอข่าวต่าง ๆ เพื่อป้องกันความกระทบกระเทือนทางจิตใจต่อผู้เสียหาย ผู้ใกล้ชิด และบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายได้จาก การนำเสนอข่าวนั้น

และควรจะมีการส่งเสริมทัศนคติและความรับผิดชอบของสื่อมวลชน เพื่อตระหนักถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อทำให้สื่อมวลชนคงความมีสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารสู่สาธารณชน โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมไปพร้อมๆกัน และตระหนักถึงการใช้เสรีภาพมิให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิอย่างอื่นที่กฎหมายคุ้มครอง และนอกจากนั้น ควรที่จะให้มีการกำหนดบทบัญญัติความรับผิดชอบของสื่อมวลชนที่ใช้สิทธิเสรีภาพ ไปกระทบสิทธิของบุคคลอื่น ไปด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนเองและเป็นการป้องกันคุ้มครองบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากสื่อมวลชนด้วย เพื่อความมีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและป้องกันสื่อมวลชนและสิทธิของบุคคล

2. พนักงานสอบสวนควรที่จะทบทวน ไม่ควรให้ผู้ต้องหาไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพว่า ผู้ต้องหากระทำผิดอย่างไร เพราะการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพดังกล่าวมิใช่พยานหลักฐานที่จะนำมารับฟังประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหา เพื่อให้เห็นว่าผู้ต้องหากระทำผิด

3. หนังสือพิมพ์ควรจะต้องชั่งน้ำหนักประโยชน์ระหว่างสิทธิส่วนตัว กับประโยชน์สาธารณะในการรับรู้ รวมทั้งหาแนวทางที่เหมาะสมในการเสนอข่าวผู้ถูกกล่าวหา มิให้เป็นในทางประจาน ทำให้เขาเสียชื่อเสียงและได้รับความอับอาย และต้องคำนึงถึงเสรีภาพบุคคลอื่นเช่นกัน เพราะกฎหมายรัฐธรรมนูญ บัญญัติคุ้มครองเสรีภาพหนังสือพิมพ์ แต่เสรีภาพของผู้อื่นในการที่จะได้รับการปฏิบัติโดยเกียรติ ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ ก็มีบัญญัติไว้เช่นเดียวกัน

และควรจะมีการส่งเสริมทัศนคติและความรับผิดชอบของสื่อมวลชน เพื่อตระหนักถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อทำให้สื่อมวลชนคงความมีสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารสู่สาธารณชน โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมไปพร้อมๆกัน และตระหนักถึงการใช้เสรีภาพมิให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิอย่างอื่นที่กฎหมายคุ้มครอง

4. ในการบรรยายภาพได้ข่าว หนังสือพิมพ์ ควรจะต้องหลีกเลี่ยงการตั้งฉายาเพื่อประณามหรือประจานผู้กระทำผิด และหลีกเลี่ยงการใส่อารมณ์ความคิดเห็นอันเป็นการชี้นำว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิด โดยนำเสนอโดยพอดี แม้หนังสือพิมพ์จะมีเสรีภาพในการเสนอข่าวแต่วิธีการนำเสนอเรื่องราว ต้องอยู่ในความพอดี ไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา การใช้เสรีภาพต้องมีความรับผิดชอบการนำเสนอข่าวในคดีอาญาต้องกระทำด้วยความระมัดระวังเพื่อมิให้มีผลกระทบต่อผู้เสียหาย กล่าวคือ จะต้องมิให้ผู้เสียหายได้รับผลร้ายซ้ำสอง หรือ Double victimization ไม่เป็นการประจานเขาด้วยคำพูดซึ่งการเปิดเผยชื่อ สกุล ญาติ ที่นั่งรถที่อยู่ ภูมิลำเนา เป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหา ให้สาธารณชนรับรู้และทำให้เกิดมติมหาชนอันเป็นการพิพากษาเขาล่วงหน้า ถึงแม้ว่าศาลยังไม่พิพากษาก็ตาม และส่งผลให้เกิดปัญหาการกลับคืนสู่สังคม ภายหลังศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเขาไม่ได้เป็นผู้กระทำผิด หรือแม้ว่าผู้ถูกกล่าวหาจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำผิด แต่ในระหว่างที่ศาลยังไม่ได้พิพากษาเขาก็ยังได้รับการปฏิบัติตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมเพียงพอ และสามารถกลับสู่สังคมได้เมื่อพ้นโทษแล้ว และผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่าในกรณีผู้ถูกกล่าวหา นั้น ยังมีได้เป็นผู้กระทำผิด ไม่ควรเสนอข่าว ในทางที่ประจานผู้ถูกกล่าวหาในทางที่เหมือนจะบอกสังคมว่าเขาได้กระทำผิด ต่อการรับรู้ของสาธารณชน ทำให้สาธารณชนอาจเชื่อว่าเขาได้กระทำผิดจริง ทำให้สังคมตั้งข้อรังเกียจ และสังคมพิพากษาว่าเขาได้กระทำผิด ซึ่งร้ายแรงต่อจิตใจของผู้ถูกกล่าวหา มากกว่าที่จะรอให้ศาลพิพากษาว่าเขาได้กระทำผิดตามที่ถูกกล่าวหา เพราะสังคมโดยรวมจะเกิดอคติ และต่อต้านไม่ยินดีรับเข้าสู่สังคมอีก ทำให้เขาตกต่ำในความเป็นมนุษย์ เสื่อมเสียชื่อเสียง โดยที่เขายังมีได้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ในกระบวนการยุติธรรมในศาลให้พิพากษาว่าเขาได้กระทำผิดตามที่ได้ถูกกล่าวหาหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ. กรุงเทพฯ : วิทยุชน, 2547.

วรพจน์ วิสชุดพิชญ์ , สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิทยุชน, 2538) หน้า 4

คณิต ณ นคร, ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิทยุชน, 2551). หน้า 121
คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 7(กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิทยุชน, 2549). หน้า 57-58

ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องสิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลยและผู้ต้องโทษในคดีอาญา, เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2540 หน้า 218.

พิศิษฐ์ ขวาลาวัช, กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน พิมพ์ครั้งที่ 15, สำนักพิมพ์บ้านหนังสือ

รัตน โกสินทร์: กรุงเทพฯ 2551 หน้า 52